JSSR

tci-thaijo.org/index.php/jssr

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0936359515 E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ Journal of MCU Social Science Review | ปีที่ 13 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2567 Vol. 13 No. 6 November-December 2024 |

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU
Social Science Review
ISSN (Print) : 2985-1319
ISSN (Online) : 2985-1335
ปีที่ 13 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2567 Vol. 13 No. 6 November-December 2024

JSSR

Journal of MCU
Social Science Review

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

ปีที่ 13 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2567

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารธุรกิจและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

1) บทความวิชาการ (Academic Article)
2) บทความวิจัย (Research Article)
3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป)

ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์
ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน
ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม
ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม
ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

บรรณาธิการ:

สุรพล สุยะพรหม — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,ประเทศไทย
journal.bim@mcu.ac.th

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
kietsn@hotmail.com

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
krisada.sae@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวินัยรส — บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
psbud@hotmail.com

พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม — บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
maghavin9@gmail.com

ธีรโชติ เกิดแก้ว — คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย
tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร — คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย
busaaiey2516@gmail.com

ปุริมปรัชญ์ คณิณพศุตย์ — สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย
jpkhaninphasut@gmail.com

วันชัย สุขตาม — คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย
wanchai2526@srru.ac.th

วันทนา เนาว์วัน — คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย
wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด — คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย
ananupsod9541@gmail.com

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

นิกร ศรีราช — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สุภัทรชัย สีสะใบ — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พระมหาสมชาย ขนฺติสรโณ — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พระมหาสมัคร อติภทฺโท — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:
สุริยา รักษาเมือง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
พระพลวัฒน์ สพโล คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
ฝ่ายการเงิน:
วรรณทนี สุวรรณจิรไพศาล คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
กชพรรณ บุญเทียน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
ฝ่ายพิสูจน์อักษร:
พระปลัดสมนึก ธีรปญฺโญ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
นายนเรศ ฤทธิเดช คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
ฝ่ายกฎหมาย:
ธัชชนันท์ อิศรเดช คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
จัดพิมพ์โดย:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟ็กซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

Vol. 13 No. 6 November - December 2024

Number of prints: 100 copies

International Standard Serial Number (ISSN):

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

Objectives and Scope of the Journal:

The journal has a policy to publish high quality articles in the field of social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Business Administration and Education including the problems analysis to provides solutions for the society. Articles are accepted, both, in Thai and English.

Types of works published in the journal:

1) Academic Articles

2) Research Articles

3) Book Review

Publication is 6 issues per year:

Issue 1 January-February

Issue 2 March - April

Issue 3 May - June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November - December

Consideration and selection of articles:

Each article will be rigorously reviewed by at least 3 scholars and experts in the fields without knowing the authors' names and, likewise, the authors do not know the reviewers' names: double-blind system peer review.

Editor-in-chief:

Surapon Suyaporm — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
journal.ssr@mcu.ac.th

Editorial Assistants:

Kiettisak Suklueang — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
kietsn@hotmail.com

Phrakhrusuthikittibundit — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
krisada.sae@mcu.ac.th

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros — Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
psbud@hotmail.com

Phramaha Makhavin Purisuttamo — Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
maghavin9@gmail.com

Teerachoot Kerdkaew — Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University, Thailand
tongin2000@gmail.com

Busakorn Watthanabut — Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand
busaaiey2516@gmail.com

Purimpratch Khaninphasut — School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
jpkhaninphasut@gmail.com

Wanchai Suktam — Faculty of Humanities and Social Sciences Surindra Rajabhat University, Thailand
wanchai2526@srru.ac.th

Wanthana Nowwan — Faculty of Management Science Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
wanthana_nt@hotmail.com

Saichol Panyachit — Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University, Thailand
saicholpa@g.swu.ac.th

Anan Upsod — Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University, Thailand
ananupsod9541@gmail.com

Journal Manager Team:

Secretary:

Nigorn Srirat — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Suphattharachai Sisabai — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Somchai Khantisarano — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Samak Atibhaddho — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakoth Chabandit — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phra Phonlawat Sapalo — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Kotchaphan Bunthian — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phrapalad Somnuek Dhirapaññ — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Naret Ritthidej — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of MCU Social Science Review.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali), 4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระพรหมวัชรธีราจารย์, ศ.ดร.
2. พระธรรมวชิรธีรคุณ, รศ.ดร.
3. พระวชิรกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
4. พระครูปริมานุรักษ์, รศ.ดร.
5. พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
6. พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.
7. พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
8. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ, ผศ.ดร.
10. พระครูชินวีรบัณฑิต, ผศ.ดร.
11. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
12. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์
13. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โชวเกษม
14. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์ จันตะนี
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู่
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
22. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต
23. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น
24. รองศาสตราจารย์ ดร. เติมศักดิ์ ทองอินทร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวุฒิ หมั่นมี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลาว
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมือง
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒสัน รักขันโท

Lecturers In-House Professional:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr. Phra Phra Brahmawatcharatheeracharn
2. Assoc. Prof. Dr. Phradhamvachilatheelakhun
3. Assoc. Prof. Dr. Phra Vachirakittibundit
4. Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Purimanurak
5. Prof. Dr. Phrametheewatjarabundit
6. Assoc. Prof. Dr. Phra Panyavajrapandit
7. Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sangkharakchakkrit Phuripanyo
10. Asst. Prof. Dr. Phrakru Chinnaverabundit
11. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
12. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
13. Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
14. Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
15. Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantanee
16. Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
17. Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
18. Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
19. Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
20. Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
21. Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
22. Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
23. Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
24. Assoc. Prof. Dr.Toemsak Thongin
25. Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
26. Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
27. Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
28. Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawirot
29. Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
30. Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
31. Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระเมธาวินัยรส, รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. ศาสตราจารย์. ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ นักวิชาการอิสระ
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เงารังษี มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ทีสุกะ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชิโนกุล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสวงดี มหาวิทยาลัยมหิดล
9. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรรเสริญ อินทรัตน์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Outside Professional:

1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros Mahamakut Buddhist University
2. Prof. Dr. Thirapat Serirangsan Sukhothai Thammathirat Open University
3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannaruji Independent Scholar
4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangsi Naresuan University
5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri Education Council, Ministry of Education
6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka Mahamakut Buddhist University
7. Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul National Institute of Development Administration.
8. Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee Mahidol University
9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew Hua Chiew Chalermprakiet University
10. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee Ramkhamhaeng University
11. Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla Surin Rajabhat University
12. Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat Mahamakut Buddhist University
13. Assoc. Prof. Dr.Thiraphong Kaenin Prince of Songkla University
14. Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat Suan Dusit University
15. Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing Mahasarakham Rajabhat University
17. Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum Mahasarakham Rajabhat University

18. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
นักวิชาการอิสระ
29. รองศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมั่น
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุธตระกูล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวิถีสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

18. Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
Srinakharinwirot University
19. Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
Nakhon Sawan Rajabhat University
20. Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University
21. Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University
22. Assoc. Prof. Dr. Sawat Chiratthitikan
Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
Silpakorn University
25. Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
Mahamakut Buddhist University
27. Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
Mahamakut Buddhist University
28. Assoc. Prof. Wichai Thamchop
Independent Scholar
29. Assoc. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
30. Asst. Prof. Dr. Utjai Stiman
Suan Dusit University
30. Asst. Prof. Dr. Phlapphlueng Khongchana
Srinakharinwirot University
31. Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
Prince of Songkla University
32. Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University
33. Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawutatrakun
Naresuan University
34. Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
Chandrakasem Rajabhat University

36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชุกร นาคธน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
47. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวานี เผือกบัวขาว
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
51. อาจารย์ ดร.อนงค์วิชญา สาริบุตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
52. อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
53. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

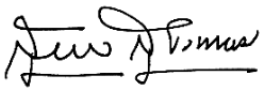
35. Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University
37. Asst. Prof. Dr.Sa-At Banchortrit
Stanford University
37. Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University
38. Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University
39. Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
North Bangkok University
40. Asst. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University
41. Asst. Prof. Dr. Somkhit Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University
42. Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
Ubon Ratchathani University
43. Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
44. Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University
45. Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University
46. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University
47. Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
Rajamangala University of Technology Srivijaya
48. Asst. Prof. Dr. Wipavanee Phueakbuakhao
Phetchaburi Rajabhat University
49. Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
Roi Et Rajabhat University
50. Dr. Anongwitya Saribut
Ramkhamhaeng University
51. Dr. Wiyada Waranonwanit
North Bangkok University
52. Dr. Kitsana Thongkaeo
Suratthani Rajabhat University

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 13 ฉบับที่ 6 ประจำเดือน พฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ. 2567 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอบพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ (1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (7)
บทบรรณาธิการ (11)
สารบัญ (12)

บทความวิจัย:

ลำดับ---หน้า ลำดับ---หน้า

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย 1-13
ณัฏฐ์พิชา วโรดมอธิพัฒน์, รัฐชฎา ฤาแรง

การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
วริทธิ์ธร วงศ์ดาว, สกนธ์ชัย ชะนูนันท์ 14-27

ความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี
มาริสา เสนาธรรม 28-40

การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ในประเทศไทย
ศิริพงษ์ บาลทะจักร์, พรทิพย์ รอดพ้น 41-53

การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ปัทมาภรณ์ หนูเดช, กิตติศักดิ์ ใจอ่อน, จิราภรณ์ เหมพันธ์ 54-64

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน
วรุตม์ จันทร์ทอง, รัฐชฎา ฤาแรง 65-76

ภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
- สุธิดา นามเมืองปัก, พรทิพย์ รอดพ้น 77-89

กลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
- ชูศิริ เสนจันทร์ฒิไชย, กฤตติกา แสนโภชน์, บุษกร สุขแสน 90-105

ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
- วรรณีศา สีฟ้า 106-115

การวิเคราะห์ต้นทุนและวางแผนกำไรผลิตภัณฑ์จากเตยปาหนันของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา
- ระริน เครือวรพันธุ์, สุปราณี วุ่นศรี, สุธีรา ปานแก้ว 116-128

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยว
- ณัฐวัตร ตัณสิริเสถียร, รัฐชฎา ฤาแรง 129-142

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการฟอกเงินผ่านนิติบุคคล
- ณัฐนันณ์ สุวรรณมณี, รัฐชฎา ฤาแรง 143-158

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูท สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2
- สุภิญญา โอฐวารี, นพรัตน์ หมีพลัด, จิราภรณ์ เหมพันธ์ 159-169

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่
- กรณ์รวี ฐิติอมรวิทย์ 170-182

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์
กันตนา ภัทรโพธิวงศ์ 183-196

การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีตามแนวพระพุทธศาสนา
ฐาคณิษฐ์ พรทองประเสริฐ 197-210

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)
มนัญญา เบญจกุล 211-224

การบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธศาสนาของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร
สันติ มณีวงศ์ 225-236

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)
สราวุธ เบญจกุล 237-249

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาของกรุงเทพมหานคร
ศิลชัย หวังเจริญเวทย์, บุญทัน ดอกไธสง 250-260

A COMPARATIVE STUDY OF SCHOOL LUNCH PROJECT BETWEEN THAILAND AND JAPAN
Takunori Kobayashi, Thak Udomrat, Varinthorn Boonying 261-273

THE APPLICATION AND CHALLENGES OF CRITICAL THINKING IN DANCE EDUCATION IN INNER MONGOLIA UNIVERSITIES
Bo Yang, Manissa Vasinarom, Jianxing Shi 274-286

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

- กุลภัสสรณ์ สู่โนนทอง, ดนิตา ดวงวิไล 287-299

หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ: ปรากฏการณ์ความศรัทธาในบริบทสังคมไทย

- ขนิษฐา จิตชินะกุล, อรอุษา สุวรรณประเทศ 300-311

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

- นุกูล ทรงมงคลรัตน์, สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ 312-323

การวิเคราะห์โครงสร้างสาระของข้อความพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 9 เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา

- ปุณย์จรีย์ สรสีสม, ชลธิชา สุดมุข, สุวรีย์ ยอดฉิม, เคิร์ก เพอร์ซัน 324-335

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

- สมภพ ระงับทุกข์, สุมาลี บุญเรือง 336-347

การพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม

- พระมหาสุรไกร ชินพุทฺธิสิริ, ณัฐหทัย นิรัติศัย, ณัฐชยา กำแพงแก้ว, เกษฎา ผาทอง, สัญญา สดประเสริฐ 348-361

รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

- อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตฺติโสภโณ), พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, พระสมุห์ประจิรักษ์ มหาปญฺโญ 362-373

รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

- อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตฺติโสภโณ), พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, พระสมุห์ประจิรักษ์ มหาปญฺโญ 362-373

ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการสร้างแบบจำลองนวัตกรรมทางการตลาด 5.0 เพื่อกลับมาใช้บริการซ้ำผู้ใช้บริการกลุ่มช่วงอีกสำหรับวัยวายของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

- โศรดา พาหุวัฒนกร, จำเนียร จวงตระกูล, ตระกูล จิตวัฒนากร 376-388

การพัฒนาบุคลากรกลุ่มปฏิบัติการของโรงพยาบาลนวมินทร์ 9

- พิมพ์ขวัญ บุญจิตต์พิมล 389-398

การประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลทวีวัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

- พิมพ์พัชชา หยิมการุณ, อรุณ ไชยนิตย์ 399-410

บทความวิชาการ:

โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม: โอกาสและความท้าทายของไทยในศตวรรษที่ 21

- ฉัตรเกษม ดาศรี 411-424

พรรคประชาธิปัตย์อยู่ตรงไหนในภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมือง?

- พรธิดา เผื่อนทิม 425-438

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม

- วัลลภ สุรทศ 439-450

เยาวชนไทยกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัล ในสังคมวิถีใหม่

ภัทรชัย สีสะใบ, พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตฺติโสภโณ), พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร
พระครูสมุทรปริยัตยาภรณ์ (นพพล กนฺตสีโล) 451-464

ร้านรีฟิล: การค้าปลีกที่ยั่งยืนบนแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste)

สุลักขณา แสงทรัพย์สิน 465-476

หมู่บ้านท่าบัว ตำบลท่าบัว อำเภอโพธิ์ทะเล จังหวัดพิจิตร : หมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี, พระครูวศินวรกิจ (วิชาญ ชาตวีโร), พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ เด่นประเสริฐ), พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ จันทร์งาม) 477-485

ภาคผนวก 486

กระบวนการพิจารณาบทความ 487

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง 489

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย*

MODEL LAW ON THE USE OF ELECTRIC VEHICLES IN THE KINGDOM OF THAILAND

ณัฏฐ์พิชา วโรดมอธิพัฒน์ และรัฐชฎา ฤาแรง
Nutpicha Varodomathipat, Radchada Lurang
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Corresponding Author E-mail: Thatpichar_law@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายต้นแบบ 2. ศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายต้นแบบ 3. วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายต้นแบบ 4. นำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าของต่างประเทศที่มีความเหมาะสมมาเป็นแนวทางในการร่างกฎหมายของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 วิศวกรไฟฟ้าและวิศวกรยานยนต์ กลุ่มที่ 2 นักกฎหมาย กลุ่มที่ 3 บริษัทผู้รับประกันภัย กลุ่มที่ 4 ผู้ใช้ยานยนต์ไฟฟ้า กลุ่มที่ 5 นักภาษีอากร

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายควบคุมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า จึงทำให้เกิดปัญหาการควบคุมจุดอัดประจุไฟฟ้าที่ไม่เพียงพอและไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการกำจัดแบตเตอรี่ที่หมดอายุ ไม่มีความชัดเจนในการจัดเก็บภาษีและปัญหาการคุ้มครองด้านประกันภัยยานยนต์ไฟฟ้า ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศมาเลเซียและประเทศอังกฤษมีมาตรการทางกฎหมายการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า (EV) ในเรื่องการควบคุมจุดอัดประจุไฟฟ้า การกำจัดแบตเตอรี่ที่หมดอายุ การจัดเก็บภาษี ส่วนการคุ้มครองด้านประกันภัยยานยนต์ไฟฟ้านั้นประเทศอังกฤษได้มี The Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 -CIDRA) และ The Insurance Act 2015 -IA 2015 ดังนั้น จึงขอเสนอแนะว่าให้ประเทศไทยจัดทำร่างพระราชบัญญัติรถยนต์ขับเคลื่อนอัตโนมัติและยานยนต์ไฟฟ้าแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ... ที่ครอบคลุมปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น

คำสำคัญ: กฎหมายต้นแบบ; ยานยนต์ไฟฟ้า; ราชอาณาจักรไทย

---

*Received July 10, 2023; Revised September 9, 2023; Accepted September 11, 2023

Abstract

This research article aim to 1. study theoretical concepts related to model laws, 2. examine factual and legal issues concerning model laws, 3. conduct a comparative analysis of model laws, and 4. adopt appropriate legal measures related to model laws governing electric vehicles (EVs) from foreign countries as a guideline for drafting laws in Thailand, conducted by the qualitative study, involving document research and in-depth interviews. The in-depth interviews were conducted with five target groups, namely, 1. electrical and automotive engineers, 2. legal experts, 3. insurance companies, 4. electric vehicle users, and 5. tax experts.

The findings revealed that, at present, Thailand does not have laws regulating the use of electric vehicles. This has led to problems such as insufficient and substandard charging stations, a lack of regulations regarding the disposal of expired batteries, unclear tax collection processes, and insufficient insurance protection for electric vehicles. The United States, Malaysia, and the United Kingdom have legal measures in place to promote electric vehicles (EVs), including regulations for charging stations, battery disposal, and tax collection. Regarding insurance protection for electric vehicles, the United Kingdom has enacted the Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 (CIDRA) and The Insurance Act 2015 (IA 2015). It is recommended that Thailand draft the Automated and Electric Vehicle Act of the Kingdom of Thailand B.E....; to comprehensively address the aforementioned issues.

Keywords: Model Law; Electric Vehicles, Electric Vehicles; The Kingdom of Thailand

บทนำ

กระแสรักษ์โลกกำลังมาแรงทำให้ยานยนต์ไฟฟ้าได้รับความสนใจและตอบโจทย์ผู้บริโภคมากขึ้น ทั้งการประหยัดน้ำมันเชื่อเพลิง ประหยัดพลังงานและช่วยในการลดมลพิษ ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาและซ่อมบำรุง เป็นเหตุที่ทำให้หลาย ๆ คนตัดสินใจซื้อยานยนต์ไฟฟ้าเพื่อความคุ้มค่าในระยะยาวความนิยมของการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย แม้ยอดขายรถยนต์จะลดลงด้วยสถานการณ์โรคระบาดและเศรษฐกิจ แต่กลับสวนทางโดยยานยนต์ไฟฟ้าได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ถึงแม้ราคาจะสูงกว่ารถยนต์ทั่วไปที่ขับเคลื่อนด้วยน้ำมันเชื้อเพลิงแต่เมื่อนำเหตุผลต่าง ๆ มาประกอบกันยานยนต์

ไฟฟ้าถือว่าตอบโจทย์เป็นอย่างมาก การศึกษาเรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทยนั้น มุ่งเน้นที่การใช้ยานยนต์ไฟฟ้าประเภทที่สามารถอัดประจุไฟฟ้าจากแหล่งภายนอกได้ในประเทศไทย (อังคีร์ ศรีภคากร, 2556) ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยยังขาดมาตรการทางด้านกฎหมายในการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าให้มีประสิทธิภาพหรือมาตรการอื่น ๆ ที่จะจูงใจให้ประชาชนหันมาใช้อย่างแพร่หลาย ทั้งการเปรียบเทียบกับนโยบายในต่างประเทศที่ส่งเสริมได้ชัดเจนและจูงใจในการเลือกใช้ยานยนต์ประเภทนี้ ทำให้เห็นแนวทางในด้านกฎหมายในการปรับนโยบายและมาตรการทางด้านกฎหมายในการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น (สมาคมยานยนต์ไฟฟ้าไทย, 2559) ประเทศไทยขาดมาตรการทางด้านกฎหมายในการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในด้านอื่น ๆ เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศไม่ได้มีจำกัดอยู่แค่เพียงมาตรการทางภาษี มาตรการการส่งเสริมการลงทุนเพียงเท่านี้ ยังมีมาตรการอื่น ๆ ออกมาเพื่อส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าอีกด้วย จึงทำให้เกิดปัญหาดังต่อไปนี้ ปัญหาข้อเท็จจริง คือ ประเทศไทยยังขาดมาตรการทางด้านกฎหมายในการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าให้มีประสิทธิภาพหรือมาตรการอื่น ๆ ที่จะจูงใจให้ประชาชนหันมาใช้อย่างแพร่หลายทั้งการเปรียบเทียบกับมาตรการทางด้านกฎหมายในต่างประเทศที่มีกฎหมายเข้ามาควบคุมได้อย่างชัดเจนและยังสามารถสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นปัญหาข้อกฎหมาย (เอกลักษณ์ วิลัยหงส์, 2558) กฎหมายที่ศึกษาในเรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทยนั้น มีประเด็นที่สำคัญดังนี้ การตราพระราชบัญญัติควบคุมจุดอัดประจุไฟฟ้าควรตราขึ้นมาเพื่อกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสถานีอัดประจุไฟฟ้า โดยเทียบเคียงเนื้อความจากกฎกระทรวงสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับอุปกรณ์อัดประจุไฟฟ้าและนำมาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกามากำหนดหลักเกณฑ์การควบคุมฉลากของอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับจุดอัดประจุไฟฟ้าเพิ่มเติมการกำหนดให้ที่สาธารณะติดตั้งจุดอัดประจุไฟฟ้าไว้ให้ประชาชนใช้บริการ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) และศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC), 2558) ตัวอย่างเช่น ร้านกาแฟ ร้านอาหาร อพาร์ตเมนต์ สำนักงาน ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าอาคารที่กฎกระทรวง ฉบับที่ 64 พ.ศ. 2555 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 กำหนดไว้ให้มีที่จอดรถยนต์ โดยให้ผู้ประกอบการเจ้าของอาคารหรือสถานที่ต่าง ๆ สามารถเก็บค่าใช้บริการได้แต่เก็บได้เพียงเท่าที่มีการใช้ไฟฟ้าจริง

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย โดยศึกษาจากปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ประกอบกับการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าของต่างประเทศและของประเทศไทย เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทยของต่างประเทศ แนวคำพิพากษาศาล มาตรการทางกฎหมายและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าของต่างประเทศกับของประเทศไทย

4. เพื่อนำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าของต่างประเทศที่มีความเหมาะสมมาเป็นแนวทางในการร่างกฎหมายของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยคัดเลือกไว้ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 วิศวกรไฟฟ้าและวิศวกรยานยนต์ กลุ่มที่ 2 นักกฎหมาย กลุ่มที่ 3 บริษัทผู้รับประกันภัย กลุ่มที่ 4 ผู้ใช้ยานยนต์ไฟฟ้า และกลุ่มที่ 5 นักภาษีอากร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกถึงเกี่ยวกับ กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทยที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ที่ผ่านความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว

3.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลในขณะสัมภาษณ์ ได้แก่ 1. เครื่องบันทึกภาพและเสียงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครบถ้วน และ 2. การจดบันทึกขณะและหลังการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยจดบันทึกย่อข้อมูลสำคัญ ๆ ในขณะที่ฟังเกี่ยวกับการแสดงสีหน้า ท่าทาง แล้วนำมาบันทึกรายละเอียดเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แหล่งปฐมภูมิ มีการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยปฏิบัติ ดังนี้

4.4.1 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี รวมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยและกระบวนการวิจัย

4.1.2 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เสนอต่อบุคคลคล เจ้าของกิจการและหน่วยงานที่จะเข้าไปขอสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

4.1.3 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) คือ สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยเรียงลำดับประเด็นคำถามตามแบบฟอร์มสัมภาษณ์เชิงลึก

4.1.4 บันทึกการสนทนาในกระดาษ เครื่องบันทึกภาพ และเครื่องบันทึกเสียง

4.2 แหล่งทุติยภูมิ ได้มาจากแหล่งเอกสาร เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทยงานวิจัยของประเทศไทยและของต่างประเทศ ตำรา หนังสือ และข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 งานวิจัยเรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่สำคัญ คือ แนวคิดและทฤษฎีอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า สำหรับสถานการณ์ยานยนต์ไฟฟ้าในไทยถือว่าอยู่ในช่วงเริ่มต้น โดยปี พ.ศ. 2559 มีการจดทะเบียนรถใหม่ทั้งรถแบบผสม (Hybrid) และยานยนต์ไฟฟ้ารวมกันทุกประเภทไม่ถึง 10,000 คัน เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนการจดทะเบียนรถใหม่ทั้งหมดประมาณ 2.9 ล้านคัน ขณะเดียวกันโครงสร้างพื้นฐานสถานีอัดประจุทั่วประเทศยังมีจำนวนน้อยมาก แม้ว่าจะมีบริษัทผู้ผลิตรถยนต์เปิดสายการ ผลิตรถยนต์ไฟฟ้าแบบผสมเสียบปลั๊ก (PHEV) ขึ้นแล้วในไทย แต่ยังมุ่งเน้นตลาดต่างประเทศเป็นหลัก ขณะที่ผู้ผลิตอีกหลายรายให้ความสนใจลงทุนและอยู่ในช่วงศึกษาความพร้อมด้านต่าง ๆ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อตลาดในประเทศ อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทย กลุ่มผู้ประกอบการที่สำคัญที่จะได้รับผลกระทบสูงจากการเปลี่ยนแปลงสู่ยานยนต์ไฟฟ้า คือ ผู้ผลิตชิ้นส่วน เนื่องจากเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้าจำเป็นต้องอาศัยชิ้นส่วนและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีความซับซ้อนและใช้เทคโนโลยีขั้นสูงกว่าชิ้นส่วนเครื่องยนต์สันดาปภายในประเทศไทยมีความชำนาญและดำเนินการผลิตอยู่ในปัจจุบัน รวมไปถึงการใช้จำนวนชิ้นส่วนประกอบของยานยนต์ไฟฟ้ามีประมาณ 5,000 ชิ้นต่อคัน ขณะที่ยานยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายในที่ต้องใช้มากถึง 30,000 ชิ้น โดยเฉพาะกลุ่มระบบส่งกำลังหรือเครื่องยนต์ เช่น หม้อน้ำ ท่อไอเสีย ระบบหัวฉีด ถังน้ำมัน

อาจจะได้รับผลกระทบค่อนข้างมากดังนั้นความชัดเจนของนโยบายการ ส่งเสริมภาครัฐจึงมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมยานยนต์ที่กำลังจะเกิดขึ้น

จะเห็นได้ว่าจำนวนสถานีชาร์จไฟที่เร่งตัวทั่วโลกสามารถรองรับความต้องการยานยนต์ไฟฟ้าไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นได้ อย่างไรก็ตามการกระจายตัวของสถานีชาร์จจะเป็นปัจจัยสำคัญหากต้องการให้มีการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในวงกว้างทั่วโลก หลายประเทศกำหนดเป้าหมายการเข้าสู่ยุคยานยนต์ไฟฟ้าและออกมาตรการสนับสนุนการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าอย่างแพร่หลาย โดยภายใน 2030 นอร์เวย์ เดนมาร์ค ไอซ์แลนด์ สิงคโปร์ และสหราชอาณาจักรต่างตั้งเป้าว่ารถยนต์ที่ออกขายจะเป็นรถยนต์ไฟฟ้า 100% ของรถยนต์ที่ออกขายใหม่ทั้งหมด ขณะญี่ปุ่นและจีนตั้งเป้าที่คล้ายคลึงกันเอาไว้ในปี 2035 โดยแต่ละประเทศได้จัดทำแพ็คเกจสนับสนุนทั้งในด้านการเงินและไม่ใช่ตัวเงิน อาทิ ฝรั่งเศสและเยอรมนีให้เงินสนับสนุนประมาณ 7,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อการซื้อรถยนต์ไฟฟ้า 1 คัน จีนจัดตั้งสถานีชาร์จสำหรับรถยนต์ไฟฟ้าทั่วประเทศและให้สิทธิประโยชน์ทั้งเป็นตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงินกับผู้ซื้อรถยนต์ไฟฟ้า

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 งานวิจัยนี้มีปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย คือ 1. การควบคุมจุดอัดประจุไฟฟ้าเพื่อกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสถานีอัดประจุไฟฟ้า ปัญหาเกี่ยวกับสถานีอัดประจุไฟฟ้าสำหรับยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทยนั้น พบว่า ไม่มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมมาตรฐานสถานีอัดประจุไฟฟ้า มีเพียงนโยบายมอบเงินสนับสนุนโครงการสนับสนุนการลงทุนสถานีอัดประจุไฟฟ้า (Charging Station) เพื่อช่วยเหลือสำหรับการติดตั้งสถานีอัดประจุไฟฟ้าจำนวน 100 สถานีเท่านั้น ซึ่งนับว่ายังไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ดังนั้น เพื่อให้มาตรการทางกฎหมายเรื่องสถานีอัดประจุไฟฟ้าที่ควรบัญญัติออกมานั้นเกิดความครอบคลุมและสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรให้นำมาตรการควบคุมการให้บริการสถานีอัดประจุไฟฟ้าของรัฐแคลิฟอร์เนียมาใช้ในมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ยังควรนำมาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการควบคุมฉลากตาม Federal Regulation ในมาตรา 309 เรื่อง Labeling Requirements for Alternative Fuels and Alternative Fueled Vehicles ซึ่งเป็นการควบคุมผู้ผลิตที่ไม่ใช่ผู้ประกอบการกิจการให้บริการสถานีอัดประจุไฟฟ้าให้ดำเนินการด้านฉลากต่าง ๆ เพื่อมาควบคุม อุปกรณ์เกี่ยวกับจุดอัดประจุไฟฟ้าในประเทศไทยต่อไป อย่างไรก็ตามกฎกระทรวงสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2552 นี้เป็นการออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 หากจะมีการออกกฎหมายมาเพื่อควบคุมดูแลสถานีอัดประจุไฟฟ้าอาจจะต้องบัญญัติออกมาเป็นกฎหมายในลำดับพระราชบัญญัติ เนื่องจากไม่สามารถออกเป็นกฎหมายลำดับกฎกระทรวงได้ทันที แม้ว่ากิจการสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงจะมีความใกล้เคียงกับสถานีอัดประจุไฟฟ้าอยู่และเป็นวัตถุอันตรายเช่นเดียวกัน แต่เชื้อเพลิงน้ำมันและกระแสไฟฟ้าเป็นวัตถุคนละประเภทต้องมีการควบคุมดูแลที่แตกต่างกัน จึงไม่สามารถออกกฎกระทรวงโดย

อาศัยอำนาจจากพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 ได้ จึงเห็นควรให้ตรา พระราชบัญญัติควบคุมจุดอัดประจุไฟฟ้าขึ้นมา

ดังนั้น จึงเห็นว่าควรร่างพระราชบัญญัติกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทยขึ้น โดยอ้างอิงกฎหมายประกันภัยของประเทศอังกฤษดำเนินการผ่านพระราชบัญญัติการประกันภัยผู้บริโภค (การเปิดเผยข้อมูลและการเป็นตัวแทน) พ.ศ. 2555 (The Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 -CIDRA) และพระราชบัญญัติการประกันภัย พ.ศ. 2558 (The Insurance Act 2015 -IA 2015) กฎหมายประกันภัยของสหราชอาณาจักรฉบับปัจจุบันเกิดจากพระราชบัญญัติปี 1906

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 งานวิจัยนี้ได้ศึกษากฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทย ดังนี้ 1. กฎหมายต่างประเทศได้ศึกษากฎหมายหลักที่สำคัญ คือ มาตรการเกี่ยวกับจุดอัดประจุไฟฟ้าและสถานีอัดประจุไฟฟ้ารัฐแคลิฟอร์เนียได้วางข้อกำหนดเกี่ยวกับจุดอัดประไฟฟ้าและสถานีอัดประจุไฟฟ้าไว้ในกฎหมาย Electric Vehicle Charging Station Open Access Act และข้อบัญญัติท้องถิ่นเรื่องสถานีอัดประจุไฟฟ้า Local Ordinances: Electric Vehicle Charging Station เพื่อควบคุมดูแลตั้งแต่การขออนุญาตติดตั้งจุดอัดประจุไฟฟ้ามาตรฐานอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมไปถึงการควบคุมการให้บริการของผู้ประกอบการ 2. กฎหมายของประเทศไทย ในส่วนของกฎหมายประเทศไทยได้ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 พระราชโองการ เรื่อง ยุทศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งกฎหมายเหล่านี้จากการศึกษาไม่มีความสอดคล้องในเรื่องของมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยานยนต์ไฟฟ้าเท่าที่ควร โดยส่วนใหญ่ออกมาในรูปแบบของมาตรการส่งเสริมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้ามากกว่าที่จะออกกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย ถึงแม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยมีการร่างพระราชบัญญัติกองทุนส่งเสริมศักยภาพอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า พ.ศ..... โดยมีกฎหมายว่าด้วยกองทุนส่งเสริมศักยภาพอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า แต่ก็ไม่ได้มีมาตรการทางกฎหมายในเรื่องการควบคุมจุดอัดประจุไฟฟ้าเพื่อกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสถานีอัดประจุไฟฟ้า, มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกำจัดการแบตเตอรี่ของยานยนต์ไฟฟ้าที่หมดอายุ, มาตรการทางภาษีศุลกากร ,มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับประกันภัยยานยนต์ไฟฟ้าที่จะเข้ามาควบคุมคุ้มครองผู้ใช้ยานยนต์ไฟฟ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงควรมีการผลักดันร่างพระราชบัญญัติกองทุนส่งเสริมศักยภาพอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า พ.ศ..... และควรมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย พ.ศ.....ขึ้น โดยอ้างอิงกับกฎหมายของประเทศอังกฤษ คือ พระราชบัญญัติรถยนต์อัตโนมัติและยานยนต์ไฟฟ้า พ.ศ. 2561 (AEVA) ควบคู่กับพระราชบัญญัติการประกันภัยผู้บริโภค (การเปิดเผยข้อมูลและการเป็นตัวแทน) พ.ศ. 2555 (The Consumer

Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 -CIDRA) และพระราชบัญญัติการประกันภัย พ.ศ. 2558 (The Insurance Act 2015 -IA 2015)

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 จากการศึกษากฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย มีความเห็นว่าควรจะมีการผลักดันร่างพระราชบัญญัติกองทุนส่งเสริมศักยภาพอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า พ.ศ..... และควรมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย พ.ศ.....ขึ้น เพื่อสามารถนำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าของต่างประเทศ มาปรับใช้กับกฎหมายยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถควบคุมคุ้มครองทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกันได้อย่างเป็นธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่างานวิจัยเรื่องมีแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญ คือ แนวคิดและทฤษฎีอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า แนวคิดและทฤษฎีมาตรฐานยานยนต์ไฟฟ้าและสถานีประจุไฟฟ้าและแนวคิดและทฤษฎีแบตเตอรี่สำหรับยานยนต์ไฟฟ้า ซึ่งแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศมีความสอดคล้องกัน สามารถที่จะนำมาปรับใช้ในงานวิจัยนี้ได้เป็นอย่างดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่างานวิจัยนี้มีปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย อยู่ 4 ประเด็น คือ ปัญหาเกี่ยวกับสถานีอัดประจุไฟฟ้าสำหรับยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทยนั้น พบว่าไม่มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมมาตรฐานสถานีอัดประจุไฟฟ้า มีเพียงนโยบายมอบเงินสนับสนุนโครงการสนับสนุนการลงทุนสถานีอัดประจุไฟฟ้า (Charging Station) เพื่อช่วยเหลือสำหรับการติดตั้งสถานีอัดประจุไฟฟ้า จำนวน 100 สถานีเท่านั้น ซึ่งนับว่ายังไม่เพียงพอต่อความต้องการปัญหาการกำจัดแบตเตอรี่ของยานยนต์ไฟฟ้าที่หมดอายุปัจจุบันนี้เมื่อแบตเตอรี่หมดสภาพไม่สามารถใช้งานได้แล้ว แบตเตอรี่ประเภทต่าง ๆ จะไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Recycle) ยกเว้นแบตเตอรี่ตะกั่วกรดที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ แต่แบตเตอรี่ตะกั่วกรดนี้ก็ไม่ได้รับความนิยมนำมาใช้กับยานยนต์ไฟฟ้า ดังนั้นข้อเสียประการสำคัญของแบตเตอรี่ยานยนต์ไฟฟ้าคือปัญหาด้านการกำจัดแบตเตอรี่ เนื่องจากแบตเตอรี่ประกอบไปด้วยวัสดุที่เป็นสารพิษต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและสิ่งแวดล้อมได้ จึงต้องอาศัยมาตรการกำจัดแบตเตอรี่ยานยนต์ไฟฟ้าที่เหมาะสมเท่านั้น โดยในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการกำจัดแบตเตอรี่ยานยนต์ไฟฟ้าโดยตรง กฎหมายประเทศไทยยังไม่มีการบัญญัติ คำนิยามความหมายของคำว่า ของเสียอันตราย ไว้โดยเฉพาะเจาะจงด้วย ปัญหาด้านมาตรการทางกฎหมายศุลกากรพบว่ามีการจัดเก็บภาษีศุลกากรสำหรับยานยนต์พลังงานไฟฟ้าในอัตราร้อยละ 80 ของราคารถยนต์ที่นำเข้าซึ่งเป็นอัตราเดียวกับรถยนต์ประเภทสันดาปภายในซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle)

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ในมาตรา 96 ดังนั้น อัตราทางภาษีศุลกากรของไทยยังไม่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าเนื่องจากรถยนต์ประเภทสันดาปภายในมีอัตราการก่อมลพิษสูงกว่ายานยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่มาก แต่กลับถูกเก็บภาษีศุลกากรในอัตราเท่ากัน ปัญหาในเรื่องของการรับประกันภัยยานยนต์ไฟฟ้าที่มีจำนวนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับรถสันดาปในปัจจุบัน มีอัตราส่วนประมาณ 800 : 1 ลักษณะการซ่อมไม่ว่าจะเสียหายมากหรือน้อยจะเป็นลักษณะของการเปลี่ยนยกชุดอุปกรณ์แทนการซ่อม ซึ่งทำให้ราคาต้นทุนค่อนข้างสูงมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 มีการศึกษาของกฎหมายของต่างประเทศ คือ มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าของประเทศมาเลเซียและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทย พบว่า

ประเด็นที่ 1 การควบคุมจุดอัดประจุไฟฟ้าเพื่อกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสถานีอัดประจุไฟฟ้า ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศมาเลเซีย ประเทศอังกฤษ ทั้ง 3 ประเทศ มีการควบคุมจุดอัดประจุไฟฟ้าเพื่อกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสถานีอัดประจุไฟฟ้าที่คล้ายคลึงกันหลาย ๆ เรื่อง เช่น เรื่องปริมาณและการกระจายของสถานีรัฐบาล ในส่วนของประเทศไทย ตามการกำหนดการติดตั้งจุดอัดประจุไฟฟ้าสำหรับยานยนต์ไฟฟ้านี้ไม่สามารถกำหนดในกฎกระทรวงเรื่องที่จอดรถได้ เนื่องจากกฎกระทรวงเป็นการประกาศตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 8 (9) ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะ เรื่องพื้นที่หรือสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่จอดรถ ที่กลับรถและทางเข้าออกของรถสำหรับอาคารบางชนิดหรือบางประเภทเท่านั้น ไม่รวมถึงระบบไฟฟ้าที่จะติดตั้งจุดอัดประจุไฟฟ้าสำหรับยานยนต์ไฟฟ้า (Malaysia Automotive Association, 2016)

ประเด็นที่ 2 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกำจัดการแบตเตอรี่ของยานยนต์ไฟฟ้าที่หมดอายุ ประเทศอังกฤษมีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการกับแบตเตอรี่รถยนต์ไฟฟ้าที่ไม่ใช้แล้ว เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับแบตเตอรี่ของสหภาพยุโรปปี 2006 (EU Directive 2006/66/EC Battery Directive) (Europian Union, 2018) ที่ครอบคลุมในทุก ๆ เรื่องเกี่ยวกับกำจัดการแบตเตอรี่ของยานยนต์ไฟฟ้าที่หมดอายุ ในทุกภาคส่วน ในส่วนของประเทศไทย มีมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแบตเตอรี่หลายฉบับ แต่ก็ยังไม่มีมาตรการจัดการของเสียอันตรายประเภทแบตเตอรี่โดยตรง อีกทั้ง มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ก็ยังขาดประสิทธิภาพในการควบคุมบังคับอย่างเป็นระบบและอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 3 มาตรการทางภาษีศุลกากร ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศมาเลเซีย มาตรการทางภาษีของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอีกมาตรการที่ไม่สามารถนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้ เนื่องจากระบบการจัดเก็บภาษีไม่เหมือนกัน โดยประเทศสหรัฐอเมริกามีการจัดเก็บภาษีสองลำดับทั้งสหพันธรัฐและมลรัฐ ในขณะที่ประเทศไทยมีการจัดเก็บภาษีเพียงลำดับ

เดียว แต่สำหรับประเทศมาเลเซียมีระบบการจัดเก็บภาษีที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย และประเทศมาเลเซียได้มีมาตรการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าโดยการยกเว้นภาษีสรรพสามิตและลดอัตราภาษีศุลกากรในการนำเข้ารถยนต์ไฟฟ้ากรณีรถยนต์ที่ผลิตในต่างประเทศนำเข้ามาทั้งคัน (CBU) ในส่วนของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มีการลดหย่อนภาษีสำหรับรถยนต์ที่มีอายุการใช้งานมานานกว่า 5 ปี เพื่อจูงใจให้ประชาชนใช้รถยนต์เก่า เป็นผลให้รถยนต์เก่าเสียภาษีน้อยกว่ารถยนต์ซึ่งไม่เหมาะสมกับการส่งเสริมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าและไม่สอดคล้องกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 (ศุภณัฐฐา บุบผากลิ่น, 2565)

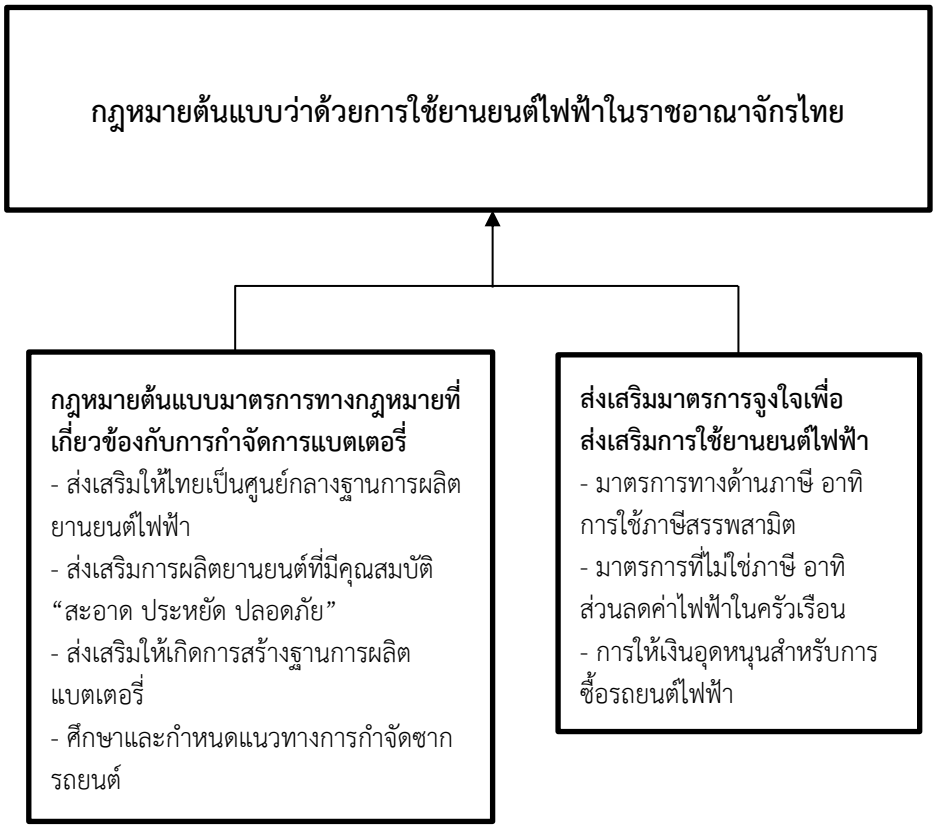
ประเด็นที่ 4 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับประกันภัยยานยนต์ไฟฟ้า ประเทศอังกฤษมีพระราชบัญญัติการประกันภัยผู้บริโภค (การเปิดเผยข้อมูลและการเป็นตัวแทน) พ.ศ. 2555 (The Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 -CIDRA) และพระราชบัญญัติการประกันภัย พ.ศ. 2558 (The Insurance Act 2015 -IA 2015) ซึ่งเป็นการประกันภัยยานยนต์ไฟฟ้าถือเป็นการประกันภัยผู้บริโภคและเป็นการประกันวินาศภัยด้วย โดยกำหนดความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยานยนต์ไฟฟ้า ในส่วนของประเทศไทยมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับประกันภัยยานยนต์ไฟฟ้าจึงเป็นความเสี่ยงภัยใหม่ที่บริษัทประกันภัยในประเทศไทยยังไม่มีประสบการณ์เพียงพอ ซึ่งในอนาคตจำเป็นต้องมีกรมธรรม์ประกันภัยยานยนต์ไฟฟ้าโดยเฉพาะเพื่อให้ความคุ้มครองและอัตราเบี้ยประกันภัยที่สอดคล้องกับความเสี่ยงและต้นทุนในการรับเบี้ยประกันภัยอันจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 ควรจะมีการผลักดันร่างพระราชบัญญัติกองทุนส่งเสริมศักยภาพอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า พ.ศ..... และควรมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย พ.ศ.....ขึ้น ให้ครอบคลุมในเรื่องการควบคุมจุดอัดประจุไฟฟ้า กำจัดการแบตเตอรี่ของยานยนต์ไฟฟ้าที่หมดอายุ ภาษีศุลกากร กฎหมายเกี่ยวกับประกันภัยยานยนต์ไฟฟ้า

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย พบว่าผู้วิจัยเห็นว่ากฎหมายเกี่ยวกับสถานีบริการน้ำมันที่มีอยู่ประเทศไทยไม่ได้มีการควบคุมไปถึงการให้บริการ ฉะนั้นเพื่อให้มาตรการทางกฎหมายเรื่องสถานีอัดประจุไฟฟ้าที่ควรบัญญัติออกมานั้นเกิดความครอบคลุมและสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรให้นำมาตรการควบคุมการให้บริการสถานีอัดประจุไฟฟ้าของรัฐแคลิฟอร์เนียมาใช้ในมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ยังควรนำมาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการควบคุมฉลากตาม Federal Regulation ในมาตรา 309 เรื่อง Labeling Requirements for Alternative Fuels and Alternative Fueled Vehicles ซึ่งเป็นการควบคุมผู้ผลิตที่ไม่ใช่

ผู้ประกอบการกิจการให้บริการสถานีอัดประจุไฟฟ้าให้ดำเนินการด้านฉลากต่าง ๆ เพื่อมาควบคุม อุปกรณ์เกี่ยวกับจุดอัดประจุไฟฟ้าในประเทศไทยต่อไป อย่างไรก็ตามกฎกระทรวงสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2552 นี้เป็นการออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 หากจะมีการออกกฎหมายมาเพื่อควบคุมดูแลสถานีอัดประจุไฟฟ้าอาจจะต้องบัญญัติออกมาเป็นกฎหมายในลำดับพระราชบัญญัติ เนื่องจากไม่สามารถออกเป็นกฎหมายลำดับกฎกระทรวงได้ทันที แม้ว่ากิจการสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงจะมีความใกล้เคียงกับสถานีอัดประจุไฟฟ้าอยู่และเป็นวัตถุอันตรายเช่นเดียวกัน แต่เชื้อเพลิงน้ำมันและกระแสไฟฟ้าเป็นวัตถุคนละประเภทต้องมีการควบคุมดูแลที่แตกต่างกัน จึงไม่สามารถออกกฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจจากพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 ได้ จึงเห็นควรให้ตราพระราชบัญญัติควบคุมจุดอัดประจุไฟฟ้าขึ้นมา ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรแก้ไขการติดตั้งจุดอัดประจุไฟฟ้าสำหรับยานยนต์ไฟฟ้าที่ไม่สามารถกำหนดในกฎกระทรวงเรื่องที่จอดรถได้ เนื่องจากกฎกระทรวงเป็นการประกาศตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 8 (9) ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะ เรื่องพื้นที่หรือสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่จอดรถ ที่กลับรถและทางเข้าออกของรถสำหรับอาคารบางชนิดหรือบางประเภทเท่านั้น ไม่รวมถึงระบบไฟฟ้าที่จะติดตั้งจุดอัดประจุไฟฟ้าสำหรับยานยนต์ไฟฟ้า ดังนั้นควรที่จะแก้ไขการใช้อำนาจตามมาตรา 8 วรรคสอง โดยอาศัยเหตุในการประกาศเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กฎกระทรวงสำหรับการติดตั้งจุดอัดประจุไฟฟ้าได้ ตามมาตรา 8 (4) ที่บัญญัติให้อำนาจให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงกำหนดแบบและวิธีการเกี่ยวกับการติดตั้งระบบไฟฟ้าได้เพื่อกำหนดแบบและวิธีการเกี่ยวกับการติดตั้งระบบไฟฟ้า

2. ควรแก้ไขมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแบตเตอรี่ของประเทศไทยโดยนำข้อกำหนดเกี่ยวกับแบตเตอรี่ของสหภาพยุโรปปี 2006 (EU Directive 2006/66/EC Battery Directive) (Europian Union, 2018) ที่ครอบคลุมในทุก ๆ เรื่องเกี่ยวกับกำจัดการแบตเตอรี่ของยานยนต์ไฟฟ้าที่หมดอายุในทุกภาคส่วนมาปรับใช้

3. ควรแก้ไขพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ให้มีการลดหย่อนภาษีสำหรับรถยนต์ที่มีอายุการใช้งานมานานกว่า 5 ปี เพื่อจูงใจให้ประชาชนใช้รถยนต์เก่า โดยให้รถยนต์สันดาปภายในจัดเก็บในอัตราภาษีตามที่มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับอัตราการเก็บภาษีสรรพสามิตที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเพื่อเป็นการจูงใจให้ประชาชนเลิกใช้รถยนต์ประเภทสันดาปที่เก่าและก่อให้เกิดมลพิษสูงต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าปกติและสนใจมาใช้ยานยนต์ไฟฟ้าที่ปลดปล่อยมลพิษต่ำกว่าและได้สิทธิประโยชน์เสียภาษีในอัตราที่ต่ำกว่าตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรเร่งผลักดันร่างพระราชบัญญัติกองทุนส่งเสริมศักยภาพอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า พ.ศ..... และควรมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าในราชอาณาจักรไทย พ.ศ.....ขึ้น ให้ครอบคลุมในเรื่องการควบคุมจุดอัดประจุไฟฟ้า กำจัดการแบตเตอรี่ของยานยนต์ไฟฟ้าที่หมดอายุ ภาษีศุลกากร กฎหมายเกี่ยวกับประกันภัยยานยนต์ไฟฟ้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกำจัดการแบตเตอรี่ของยานยนต์ไฟฟ้าที่หมดอายุ แบตเตอรี่เป็นหัวใจสำคัญของรถ EV ซึ่งส่วนใหญ่จะผลิตมาจากลิเธียมไอออน มีอายุการใช้งานที่จำกัดและจะเริ่มเสื่อมสภาพลงตั้งแต่ครั้งแรกที่ทำการชาร์จไฟ ปัจจุบันแบตเตอรี่ในยานยนต์ไฟฟ้าแทบทุกคันเป็นแบตเตอรี่ลิเธียมไอออน ไม่เหมือนกับแบตเตอรี่รถยนต์ที่ใช้กันทั่วไป

เพราะสามารถนำกลับมาใช้งานใหม่ได้ แต่แบตลิเธียมไอออนค่อนข้างอันตรายหากจะแกะชิ้นส่วนออกมาใช้งานใหม่จริง ๆ เนื่องจากอาจเกิดการระเบิดได้ นอกจากนี้หากเทียบกันแบตเตอรี่ยานยนต์ไฟฟ้ายังมีขนาดและน้ำหนักที่มากกว่าแบตรถยนต์ดั้งเดิมหลายเท่าตัว แบตเตอรี่ยานยนต์ไฟฟ้าที่เป็นลิเธียมไอออนดังนั้นต้องถูกนำไปจัดการโดยวิธีเฉพาะ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) และศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC) (2558). *การศึกษาการพัฒนาของเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้าและผลกระทบที่เกิดขึ้นสำหรับประเทศไทย (ฉบับปรับปรุง 8 กุมภาพันธ์ 2558)*. สืบค้น 29 กรกฎาคม 2559, จาก http://energyforum.kmutt.ac.th/down load/รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการยานยนต์ไฟฟ้า.pdf

ศุภณัฐฐา บุบผากลิ่น. (2565). *มาตรการทางกฎหมายในการจัดการแบตเตอรี่รถยนต์ไฟฟ้าที่หมดอายุการใช้งาน* (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมาคมยานยนต์ไฟฟ้าไทย. (2559). *แนวทางและหลักเกณฑ์การพิจารณาการสนับสนุน โครงการสนับสนุนการลงทุนสถานีอัดประจุไฟฟ้า (Charging Station)*. สืบค้น 6 ธันวาคม 2559, จาก https://shorturl.asia/h28s0

อังคีร์ ศรีภคากร. (2556). *ยานยนต์ไฟฟ้าพื้นฐานการทำงานและการออกแบบ*. กรงุเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกลักษณ์ วิลัยหงส์. (2558). *มาตรการทางกฎหมายภาษีสรรพสามิตและภาษีศุลกากรเพื่อส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรงุเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

Europian Union. (2018). *Directive 2006/66/Ec of The European Parliament and of The Counci*. Retrieved March 20, 2023, from https://shorturl.asia/0Sy94

Malaysia Automotive Association. (2016). *Duties & Taxes on Motor Vehicles*. Retrieved March 20, 2023, from http://www.maa.org.my/info_duty.htm

การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*

LEARNING THAT PROMOTES THE ABILITY TO CRITICAL THINKING AND PLOBLEM SOLVING USING SOCIOSCIENTIFIC ISSUE ABOUT USING CHEMICAL KNOWLEDGE TO SOLVE PROBLEMS FOR 12TH GRADE

วริทธิ์ธร วงศ์ดาว, สกนธ์ชัย ชะนูนันท์
Waritthorn Wongdao, Skonchai Chanunan
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
Corresponding Author E-mail: waritthornw64@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ 2. ศึกษาความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่อง การใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แผนการจัดการเรียนรู้ใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ 2. แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ 3. แบบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา วิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งการเก็บข้อมูลตามวงจรการวิจัยเชิง ปฏิบัติการ 3 วงจร วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ควรใช้สถานการณ์ที่ยังไม่สามารถหาคำตอบที่ชัดเจนยังคงเป็นปัญหาที่ยังต้องมีการหาข้อตกลงรวมกันให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

*Received August 29, 2023; Revised September 19, 2023; Accepted September 20, 2023

2. นักเรียนมีระดับความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหา เพิ่มสูงขึ้นหลังการจัดการเรียนรู้ ร้อยละ 81.81

คำสำคัญ: ความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา; การแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์

Abstract

This research article aimed: 1. To study instructional approaches that promote critical thinking and problem-solving skills by using socio-scientific issues, and 2. To examine critical thinking and problem-solving skills through socio-scientific issues, specifically the application of chemical knowledge to problem-solving, among 44 Grade 12 students. The research instruments included: 1. lesson plans that incorporated socio-scientific issues, 2. a learning reflection form, and 3. a critical thinking and problem-solving skills assessment. This study employed classroom action research, collecting data through three action research cycles. The qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using basic statistics, such as mean and standard dofeviation.

The research findings revealed that: 1. Instructional approaches that promoted critical thinking and problem-solving skills through socio-scientific issues should involve situations that did not yet have clear solutions and require consensus-building to suit the students' context. These approaches could be applied to everyday life. 2. Students' critical thinking and problem-solving skills significantly improved after the learning intervention, with an increase by 81.81 percent.

Keywords: Critical Thinking and Solving Problems; Socioscientific Issue Social Issues Related to Science

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในการรับข้อมูลข่าวสารที่หลายหลากจากแหล่งข้อมูลที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันข้อมูลต่าง ๆ และในยุคเทคโนโลยีและการสื่อสาร มนุษย์ในยุคนี้จึงจำเป็นจะต้องมีทักษะในศตวรรษที่ 21 (21st Century skill) (Partnership for 21st Century skills, 2015) ซึ่งประกอบไปด้วยทักษะทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านการประกอบอาชีพและด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารและเทคโนโลยี (วิจารณ์

พานิช, 2553) ซึ่งในทักษะนี้จำเป็นต้องใช้การคิดวิเคราะห์ การคิดพิจารณา ซึ่งเป็นการพิจารณาคุณค่าและความหน้าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับเพื่อพิจารณาหาความถูกต้อง (ทิศนา แขมมณี และคณะ, 2554) ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา กระบวนการคิดเช่นนี้ เรียกว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะต้องมีการสืบค้นข้อมูลและหลักฐานในทุกด้านมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยใช้ความเป็นเหตุเป็นผลเข้ามาช่วยในกระบวนการคิด การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา จึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรอบคอบในการสืบค้นหรือค้นหา ใช้ความเป็นเหตุและผลในการพิจารณาสิ่งที่ได้มา ซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิตในยุคของเทคโนโลยีและการสื่อสารที่มนุษย์ ในศตวรรษที่ 21 ต้องให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันข่าวสารหรือข้อมูลต่าง ๆ

การจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหาที่สามารถเชื่อมโยงข่าวสารข้อมูลในกระแสสังคมที่เหมาะสมคือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เป็นปัจจุบันที่ทันต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีการแสดงความคิดเห็นหรือแนวคิดที่มีความหลากหลายที่นอกเหนือจากเหตุและผลทางวิทยาศาสตร์ อาทิเช่น ในด้านจริยธรรม ศีลธรรม ประเพณีและวัฒนาธรรมของสังคมนั้น (Zeidler et al., 2009) ผู้เรียนจะต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูลและทำการเชื่อมโยงเพื่อหาข้อสรุปที่สามารถยอมรับได้ทุกฝ่ายโดยมีครูเป็นผู้นำกิจกรรมการเรียนการรู้ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาการในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาได้โดยการนำเอาประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ที่กำลังเกิดข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทในสังคมที่เกิดขึ้นจริง มาอิงในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ลองใช้กับประเด็นที่เกิดขึ้นจริง และยังสามารถเอาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ใช้ได้จริง (พิชญา ศิลาม่อน และฤดีรัตน์ บุษณะโชติ, 2562) โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินเกี่ยวประเด็นทางสังคมในปัจจุบันที่มีนัยยะทางศีลธรรมที่มีอยู่ในบริบทของวิทยาศาสตร์ ประเด็นทางสังคมจะเป็นตัวส่งเสริมนักเรียนให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องระหว่างความเป็นวิทยาศาสตร์ในชีวิตของผู้เรียนกับคุณภาพชีวิตในชุมชนหรือแหล่งที่อยู่อาศัย

จากรายงานสภาวการณ์ทางการศึกษาไทยในเวทีโลกปี พ.ศ. 2564 ที่จัดทำขึ้นโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาวการณ์ทางการศึกษา สำนักงานประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการกระทรวงการศึกษา พบว่าผลของด้านการศึกษาในประเทศไทยโดยเฉลี่ยมีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลกซึ่งตัวชี้วัดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผลสอบ PISA (Programmed for International Student Assessment) ซึ่งประเทศไทยมีผลการสอบในด้านความฉลาดรู้วิทยาศาสตร์ ค่อนข้างต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ ในการทดสอบ PISA ปี 2015 ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่วัดฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะมีองค์ประกอบย่อย คือ บริบท ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และสมรรถนะ

ทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องใช้ความสามารถในการวิเคราะห์ พิจารณา ประเมินข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้มานำมาลงข้อสรุปในการพิจารณาข้อมูล พบว่า ผลการทดสอบของประเทศไทยในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ในด้านของสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ที่ PISA ได้ประเมินซึ่งได้แก่ การอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ การประเมินและออกแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการแปลความหมายข้อมูล ได้ 426 คะแนน อยู่ที่อำดับที่ 60 ใน 76 ประเทศ และมีค่าผลทดสอบต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยในปี 200 (431 คะแนน) ซึ่งเป็นปีที่เข้ารับการประเมินครั้งแรกอยู่ 10 คะแนนและคะแนนเฉลี่ยมีแนวโน้มคงที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ข้อสอบ PISA เป็นข้อสอบที่ไม่ได้เน้นตรวจสอบความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียวแต่เน้นตรวจสอบความสามารถในการการแก้ปัญหากับความรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงมากกว่าความรู้ในเนื้อหาสาระเพียงอย่างเดียว (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565) แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนในประไทยโดยส่วนมากได้มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเนื้อหาสาระที่เน้นแค่การจำของเนื้อหาโดยปราศจากกระบวนการการพัฒนาเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา ทำให้ผู้เรียนคิดอย่างไม่ลึกซึ้งและไม่สามารถแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหาของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้ในศตวรรษที่ 21

จากการรายงานข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีผลการทดสอบPISAของผู้เรียนในประเทศไทยที่ได้ความสอดคล้องกับผลการทดสอบเบื้องต้นจากเครื่องมือที่ใช้ในการวัดการคิดแบบมีวิจารณญาณของผู้เรียนในห้องเรียน ซึ่งผลที่ได้คือผู้เรียนสามารถทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา ได้ในระดับคะแนนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจในการที่จะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง การใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหา โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบของประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องทางวิทยาศาสตร์ ที่จะทำให้ผู้เรียนได้นำเอาประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนหรืออยู่ในชีวิตประจำวันนำมาพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยที่บริบทของสถานศึกษาเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยรูปแบบแผนการแผนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งนักเรียนในแต่ละห้องเรียนจะมีการคละความสามารถของนักเรียน นักเรียนในสถานศึกษานี้ส่วนมากมาจากครอบครัวที่มีปัญหาอย่าร้าง ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา มีฐานะครอบครัวที่ยากจน นักเรียนบางคนจะต้องหาเงินเป็นค่าใช้จ่ายให้ตนเองเรียน นักเรียนบางคนไม่ได้ถือสัญชาติไทย และนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีความแตกกต่างในสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2. เพื่อศึกษาความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่อง การใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ซึ่งผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนและเป็นผู้ดำเนินการวิจัย โดยการวิจัยดังกล่าวเน้นการศึกษาเชิงลึกด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นที่เป็นวงจรต่อเนื่องกันของวีรยุทธ์ ชาตะกาญจน์ (2558)

2. กลุ่มเป้าหมาย

ได้แก่ นักเรียนห้องเรียนแผนวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนเทศบาลขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 44 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง และเป็นนักเรียนในห้องที่ผู้วิจัยรับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่อง การใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหา ใช้เนื้อหาในรายวิชาเคมี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 12 ชั่วโมง แบบบันทึกการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณาญาณ แบบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 12 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดในการเก็บข้อมูลดังนี้

4.1 ผู้วิจัยแจ้งจุดประสงค์และขั้นตอนการเก็บรวบรวมให้กับนักเรียนรับทราบ

4.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมี ในชั่วโมงเรียนวิชาเคมี สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 6 สัปดาห์ รวมการกิจกรรม 12 ชั่วโมง

4.3 หลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ออกแบบทำแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทความนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 แบบ ได้แก่ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ข้อมูลผลคะแนนการตอบแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา จำนวน 8 ข้อ 8 คะแนน ซึ่งในข้อสอบเป็นข้อสอบแบบอัตนัย โดยนำเสนอข้อมูลโดยแสดงร้อยละการตอบถูกและการตอบผิด และข้อมูลสถิติพื้นฐาน เช่น คะแนนเฉลี่ย เป็นต้น 2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการ (Method Trianguration)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ไขปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนซึ่งประกอบด้วย ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตและขั้นสะท้อนผล เป็นวงจรต่อเนื่อง วงจรปฏิบัติการในเวลาการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 12 ชั่วโมง โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และทำการเก็บข้อมูลเพื่อศึกแนวทางการจัดการเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการและวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรปรับปรุง ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาจากการจัดการเรียนรู้โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดหัวข้อและพิจารณาปัญหา เป็นขั้นตอนที่ครูมีบทบาทหน้าที่ในการเตรียมประเด็นที่กำลังเป็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องหรือใกลตัวกับนักเรียน แล้วใช้คำถามเชื่อมโยงทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปเชื่อมโยงกิจกรรมต่อไปได้ โดยจะมีการใช้สถานการณ์ที่มีความใกล้ตัวกับบริเวณที่นักเรียนอาศัยอยู่

ขั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูลเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะต้องทำกิจกรรมกลุ่ม ในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ครูนำไปให้ โดยควรที่จะต้องมีการเพิ่มเติมแหล่งข้อมูลให้มีความหลากหลาย เพื่อที่จะให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ ถึงปัญหาสาเหตุของปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้น และนักเรียนบางกลุ่มมีการสืบค้นจากแหล่งข้อมูลที่ครูให้ไป ครูควรเน้นย้ำกับนักเรียนให้หาแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ

ขั้นที่ 3 พิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มมานำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในกลุ่มแล้วให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันอภิปรายถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในตอนแรกนักเรียนบางคนยังไม่มีการเสนอความคิดเห็นหรือแสดงความคิดเห็นช้า ครูควรที่จะมีการกระตุ้นให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นของตนเอง และช่วยในการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อจะให้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดของกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้ทำการสังเคราะห์กับเพื่อนกลุ่มของตนเองมานำเสนอหน้าชั้นเรียนเพื่อให้เพื่อนในห้องช่วยอภิปราย ในระหว่างการอภิปรายครูควรเน้นย้ำให้นักเรียนงดการเพิ่มเติมแนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่มตัวเอง

ขั้นที่ 5 ทบทวนละชี้แจงแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่หลังจากแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแล้วทุกกลุ่ม ครูให้นักเรียนแต่กลุ่มกลับไปทบทวนว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาของตนเอง สามารถแก้ไขได้อย่างเหมาะสมแล้วนำแนวทางการแก้ไขปัญหาควรปรับแก้ตรงไหนโดยมีครูเป็นผู้แนะนำ

ขั้นที่ 6 การใช้ความรู้และการให้เหตุผลการประเมินแนวทางแก้ไขปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ครูให้นักเรียนได้ลองใช้ความรู้ในการประเมินผลงานของเพื่อนในห้องที่เป็นกลุ่มอื่นโดยครูจะต้องเน้นย้ำให้นักเรียนประเมินผลงานของเพื่อนในเรื่องการใช้เหตุผลและการครบองค์ประกอบมากกว่าความสวยงามของชิ้นงาน ควรมีเงื่อนไขในการประเมินชิ้นงานที่ชัดเจนและครูควรควบคุมเวลาในการประเมินชิ้นงานของนักเรียนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไป

2. ผลของความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหา เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ไขปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาผลของของการพัฒนาความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหา เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ไขปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดยตรวจวัดจากใบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนหลังจากจัดการเรียนรู้แต่ละวงจรปฏิบัติการทั้ง 3 วงจรปฏิบัติ และแบบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหาก่อนและหลังจากการจัดการเรียนรู้ใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ จำนวน 8 ข้อ ตามแนวคิดของ Partnership for 21st Century Skills พบว่าก่อนการจัดการเรียนรู้นักเรียนทุกคนมีระดับความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหา ในระดับปรับปรุงคิดเป็นร้อยละ 100 และหลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีแนวโน้มของระดับความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหาในระดับที่สูงขึ้น ร้อยละ 81.81

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. ผลของแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ไขปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ 2. ผลของความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหา เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ไขปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลของแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ไขปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ขั้นที่ 1 การกำหนดหัวข้อและพิจารณาปัญหา เป็นขั้นตอนที่ครูมีบทบาทหน้าที่ในการเตรียมประเด็นที่กำลังเป็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องหรือใกล้ตัวกับนักเรียน ซึ่งจะต้องเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงที่สอดคล้องกับสุคนธา โคตรโสภา และคณะ (2559) ที่กล่าวว่า การใช้ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นรอบตัวและให้ผู้เรียนหาคำตอบสำหรับเหตุการณ์นั้นจะช่วยให้นักเรียนมีความรอบรู้ในเนื้อหา โดยอาศัยในสิ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนจะส่งผลให้นักเรียนมีการเรียนรู้ที่มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Herrington et al. (2013) ที่กล่าวว่าการใช้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้ได้ดี

ขั้นที่ 2 สืบค้นข้อมูลเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะต้องทำกิจกรรมกลุ่ม ในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ครูนำไปให้ ซึ่งสอดคล้องกับ Smit et al. (2012) ที่กล่าวว่าการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการในการช่วยเหลือในการทำงานให้สำเร็จมีการเสริมความรู้ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับครูหรือเพื่อนนักเรียนด้วยกันโดยใช้เครื่องมือหรือแหล่งเรียน โดยควรที่จะต้องมีการเพิ่มเติมแหล่งข้อมูลหรือเครื่องมือให้มีความหลากหลาย เพื่อที่จะให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้น และนักเรียนบางกลุ่มมีการสืบค้นจากแหล่งข้อมูลที่ครูให้ไป ครูควรเน้นย้ำกับนักเรียนให้หาแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งขั้นตอนนี้นักเรียนต้องทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ของที่ครูกำหนดให้ และสามารถหาแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมเองได้ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้มีการร่วมกันออกแบบการสืบค้นหาข้อมูล และส่งเสริมให้นักเรียนสืบเสาะหาข้อมูล นำข้อมูลที่มีความหลากหลายที่ได้มาใช้อย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับ Zeidler & Sadler (2011) กล่าวว่านักเรียนที่ได้สืบเสาะแสวงหาข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์จะมีการวางรูปแบบของการรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบทำให้สามารถประเมินค่าของข้อมูลได้

ขั้นที่ 3 พิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มมานำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในกลุ่มแล้วให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันอภิปรายถึงแนวทางในการแก้ไข ปัญหาที่เหมาะสมโดยมีการอ้างอิงถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างมีความเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับดารารัตน์ มากมีทรัพย์ (2553) ที่กล่าวว่าผู้เรียนเมื่อมีการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยมีการเลือกวิธีที่ดีที่สุดโดยใช้ความเป็นเหตุและผลเป็นความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหาในด้านการตัดสินปัญหา ในตอนแรกนักเรียนบางคนยังไม่มีการเสนอความคิดเห็นหรือแสดงความคิดเห็นช้า ครูควรที่จะมีการกระตุ้นให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นของตนเอง และช่วยในการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อจะให้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดของกลุ่ม ซึ่งก่อนที่จะได้แนวทางแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดของกลุ่มตัวเองนักเรียนจะเอาแนวคิดของเพื่อนมาอภิปรายในกลุ่มโดยจะต้องอาศัยความองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเอง ในการพิจารณาแนวคิดของผู้อื่น สอดคล้องกับ Zeidler & Nichols (2009) กล่าวว่าประสบการณ์ที่ผ่านมาของนักเรียนจะช่วยในการสร้างความสมเหตุสมผลในทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้โดยมีการแลกเปลี่ยนกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 การนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้ทำการสังเคราะห์กับเพื่อนกลุ่มของตนเองมานำเสนอหน้าชั้นเรียนเพื่อให้เพื่อนในห้องช่วยอภิปรายโดยตอนในวงจรปฏิบัติที่1 นักเรียนส่วนมากนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้สืบค้นข้อมูลโดยไม่มีการใช้บริบทของบริเวณชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง ในการมีบริบทของชุมชนที่มาเกี่ยวข้องจะช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในกิจกรรม สอดคล้องกับอนุชา แป้นจัน (2556) ในระว่างการอภิปรายครูควรเน้นย้ำให้นักเรียนงดการเพิ่มเติมแนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่มตัวเอง เพื่อให้นักเรียนได้ใช้องค์ความรู้ของตนเองอย่างมีความมั่นใจเพราะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะต้องอาศัยปัจจัยการทั้งภายนอกและภายในในการเกิด

ขั้นที่ 5 ทบทวนละชี้แจงแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่หลังจากแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแล้วทุกกลุ่ม ครูให้นักเรียนแต่กลุ่มกลับไปทบทวนว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาของตนเอง สามารถแก้ไขได้อย่างเหมาะสมและแนวทางการแก้ไขปัญหาควรปรับแก้ตรงไหน นักเรียนจะเอาข้อคิดเห็นที่ได้มาจากการอภิปรายจากครูและเพื่อนกลุ่มอื่นซึ่งนักเรียนจะข้อมูลที่ได้มาทำการประมวลผลซ้ำอีกครั้ง ซึ่งเป็นการพิจารณาอย่างรอบคอบสอดคล้องกับบรรจง อมรชีวิน (2556) ที่กล่าวว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถเกิดได้จากการประมวลความรู้เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาของตนเองซึ่งจะทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจนมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ Posrner (1992) ที่กล่าวว่าการเกิดความคิดที่เกิดขึ้นใหม่หรือมีการเปลี่ยนแปลงนั้น สามารถทำให้เกิดมโนทัศน์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 6 การใช้ความรู้และการให้เหตุผลการประเมินแนวทางแก้ไขปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ครูให้นักเรียนได้ลองใช้ความรู้ในการประเมินผลงานของเพื่อนในห้องที่เป็นกลุ่มอื่น

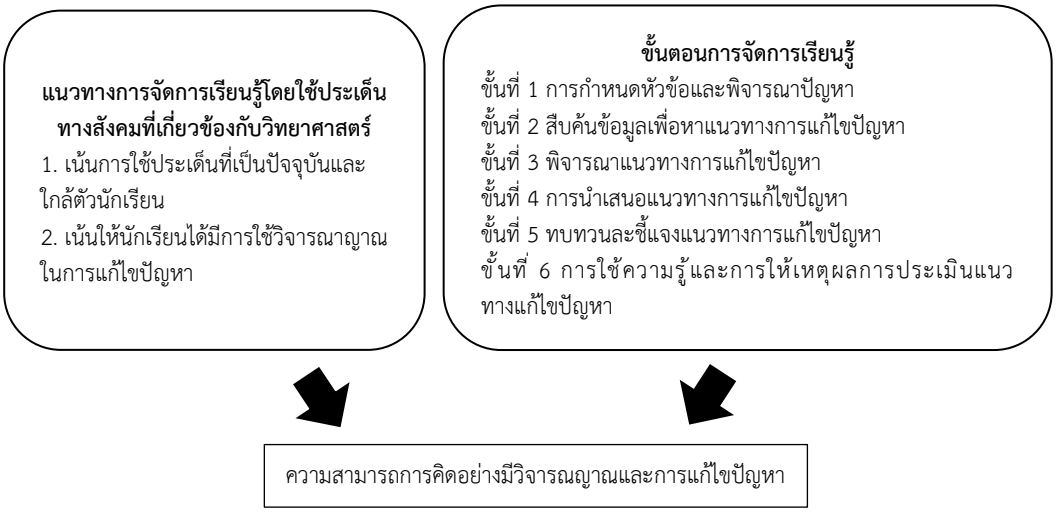
โดยมีการใช้องค์ความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ Zeidler & Nichol (2009) ที่กล่าวว่า นักเรียนได้ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและองค์ความรู้มาประเมินความคิดเห็นเชิงกระบวนการ โดยครูจะต้องเน้นย้ำให้นักเรียนประเมินเรื่องการใช้เหตุผลและการครบองค์ประกอบมากกว่าความสวยงามของชิ้นงาน ควรมีเงื่อนไขในการดูชิ้นงานที่ชัดเจน และครูควรควบคุมเวลาในการประเมินชิ้นงานของนักเรียนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ โดยการประเมินชิ้นงานจะต้องอาศัยองค์ความรู้และเหตุผลที่ใช้ในการประเมินแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะกับบริบทของสถานการณ์ที่กำหนดซึ่งสอดคล้องกับ Watson & Glaser (1964) ที่กล่าวว่า การใช้ความสามารถในการใช้ทัศนคติที่ผ่านประสบการ์ของนักเรียนและองค์ความรู้ที่ได้เกิดขึ้นมาประเมินและตัดสินความถูกต้องและเหมาะสมเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นถึงความสามารถในการคิดอย่างมีวิจาณาญาณและการแก้ไขปัญหา

2. ผลของ ความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหา เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ไขปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ จากผลการวิจัยพบว่าความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหา เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ไขปัญหา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ จากการวัดก่อนการเรียนรู้ ระหว่างการเรียนรู้และหลังจากการเรียนรู้โดยใช้แบบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหาและจากการประเมินใบกิจกรรมการเรียนรู้หลังจบการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการมีความสอดคล้องกันคือนักเรียนมีระดับความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหา เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งผลการเปรียบเทียบความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับการแก้ไขปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ จะเห็นได้ว่า หลังจากที่มีการจัดการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่าในองค์ประกอบการมีเหตุผล นักเรียนสามารถคิดอย่างมีเหตุผล มีความสมเหตุสมผลได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่นักเรียนประสบพบเจอ ซึ่งสอดคล้องกับธนภูมิ พุ่มจันทร์ (2555) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่มีความรอบรู้ข่าวสารในจากหลายแหล่ง ที่ครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมจะเป็นการฝึกความสามารถในการคิดอย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น และการมีวิจารญาณและการตัดสิน เป็นองค์ประกอบที่นักเรียนได้คะแนนร้อยละสูงสุด ซึ่งการมีวิจารญาณและการตัดสินเป็นความสามารถที่มีการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล มีการเปรียบเทียบหลักฐานจากการสืบค้นข้อมูลการพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลนั้นด้วย สอดคล้องกับปุณณวัช ทัพธวัช (2555) ที่กล่าวว่า การมีวิจารญาณและการตัดสินเป็นความสามารถในการใช้ข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์โดยใช้เหตุผลในการตัดสิน โดยมีการใช้สติปัญญาในการประเมินผลดี และผลกระทบเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ รองลงมา คือ การคิดกระบวนระบบ ซึ่งนักเรียนจะสามารถในเชื่อมโยงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ความสอดคล้องกัน

โดยอาศัยการพิจารณาจากสิ่งที่ได้พบเจอ ซึ่งสอดคล้องกับพัชราพร จามรี และลฎาภา ลดาชาติ (2564) ที่กล่าวว่า นักเรียนยังต้องมีการพัฒนาในเรื่องของความสามารถในการความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือเหตุผลที่จะนำมาซึ่งข้อสรุปจากข้อมูลหรือหลักฐานของนักเรียน และลำดับสุดท้าย คือ การแก้ไขปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่จะต้องมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย ในแง่ของปัจจัย และรูปแบบของสถานการณ์ ในขั้นนี้นักเรียนยังต้องเพิ่มการพัฒนาในด้านนี้เพื่อให้สามารถไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับ Vieira et al. (2011) ที่กล่าวว่า การแก้ไขปัญหาที่สมเหตุสมผลสามารถส่งเสริมนักเรียน นำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้จริง การมีเหตุผลที่มีการพัฒนามากที่สุด เนื่องจากนักเรียนสามารถระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้อย่างมีเหตุ และผลรองลงมา การมีวิจารณญาณและการตัดสิน เนื่องจากนักเรียนมีข้อมูลที่สืบค้นมาอย่างหลากหลายนักเรียนจึงสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมโดยมีการอ้างอิงถึงแหล่งมูลที่น่าเชื่อถือ และอันดับสุดท้าย การแก้ปัญหา ที่นักเรียนได้น้อยเนื่องจากวิธีการที่นักเรียนแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นวิธีการที่ยังไม่เป็นวิธีที่เฉพาะเจาะจงมากพอ ที่จะนำมาแก้ไขในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหาโดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เรื่องการใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนความเรื่องใช้ประเด็นปัญหาที่เป็นปัจจุบันที่ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ และเป็นประเด็นที่ใกล้ตัวนักเรียนมาก ๆ เพื่อเป็นการเร้าการสนใจของนักเรียน โดยจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถและการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ครูผู้สอนความเรื่องใช้ประเด็นปัญหาที่เป็นปัจจุบันที่ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ และเป็นประเด็นที่ใกล้ตัวนักเรียนมาก ๆ เพื่อเป็นการเร้าการสนใจของนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป จัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ มีการใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่น่าสนใจ ที่สามารถนำมาให้นักเรียนแสดงออกถึงความคิดเห็นของตนเองและสามารถเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่าง เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน จึงควรมีการศึกษาโดยใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ที่มีกิจกรรมที่สามารถนำไปเพิ่มเติมในการพัฒนาความสามารถในศตวรรษที่ 21 อื่น ๆ ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แนวทางการยกระดับคุณภาพการผลิตและการพัฒนาครูปฐมวัยในสถาบันอุดมศึกษาของไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ดารารัตน์ มากมีทรัพย์. (2553). *การศึกษาผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการเรียนแบบผสมผสานโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา วิชาการเลือกและการใช้สื่อการเรียนการสอนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิศนา แขมมณี และคณะ. (2544). *วิทยาการคิด*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมนเนจเม้นท์.

ธนภูมิ พุ่มจันทร์. (2555). *การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องประเด็นทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซักค้าน* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บรรจง อมรชีวิน. (2556). *การคิดอย่างมีวิจารณญาณ : Critical Thinking : หลักการพัฒนาการคิดอย่างมีตรรกะ เหตุผล และดุลยพินิจ*. นนทบุรี: อมรินทร์ บุ๊ค เซ็นเตอร์.

ปุณณวัช ทัพธวัช. (2555). *การพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่อง กฎหมายอาญาน่ารู้ และทักษะการติดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใครสิกขา* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พัชราพร จามรี และลฎาภา ลดาชาติ .(2021). ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *ศึกษาศาสตร์สารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 5(1), 28-43.

พิชญา ศิลาม่อน และฤดีรัตน์ บุษณะโชติ. (2562). *ผลการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวเนื่องกับวิทยาศาสตร์เป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2553). *วิถีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

วีรยุทธ์ ชาตะกาญจน์. (2015). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 2(1), 29-49.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). *เกี่ยวกับ PISA*. สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2565, จาก https://pisathailand.ipst.ac.th

สุคนธา โคตรโสภา และคณะ. (2559). การเปรียบเทียบความสามารถในการโต้แย้งและการคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์หลังเรียนประเด็นปัญหาสังคมที่ใช้วิทยาศาสตร์โดยรูปแบบผสมผสานตามวิธีปัญหาเป็นฐาน และวิธีวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลการเรียนชีววิทยาต่างกัน. *วารสารช่อพะยอม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 27(2), 113-126.

อนุชา แป้นจันทร์. (2556). การจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับการใช้ข่าวเป็นสื่อเรื่องสภาพสมดุลเพื่อพัฒนาการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 18(2), 31-44.

Herrington, R. et al. (2013). *A Guide to Authentic e-Learning. London: Routledge. Partnership for 21st Century skills (2015)*. P21 framework definitions. Retrieved October 13, 2019, from http://www.p21.org/our-workp21-framework

Posner, G. J. (1992). *Analyzing the curriculum*. New York: McGraw-Hall, lnc.

Smit, J. et al. (2012). conceptualisation of whole-class Scaffolding. *British Educational Research Journal*, 39(5), 817–834.

Vieira, R. M. et al. (2011). Critical thinking: Conceptual clarification and its importance in science education. *Science Education International*, 22(1), 43-54.

Watson, G. & Glaser, E. M. (1964). *Wattson - Glaser Critical Thinking Appraisal Manual*. New York: Harcourt, Brace and World.

Zeidler & Sadler. (2011). Global sustainability and public understanding of science: The role of socioscientific issues in the international community. *Asia-Pacific Forum on Science Learning and Teaching*, 12(1), 1-12.

Zeidler, D. L. & Nichols, B. H. (2009). Socioscientific Issues: Theory and Practioce. *Journal of Elementary Science Education*, 21(2), 49-58.

Zeidler, D. L. et al. (2009). Advancing reflective judgment through socioscientific issues. Journal of Research in Science Teaching. *The Official Journal of the National Association for Research in Science Teaching*, 46(1), 74-101.

ความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี*

PUBLIC EXPECTATIONS TOWARD SERVICE OF RATCHABURI HOSPITAL

มาริสา เสนาธรรม
Marisa Senatham
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
Corresponding Author E-mail: Marisa9120@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี 2. ศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี 3. เปรียบเทียบการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีที่ประชาชนได้รับกับการให้บริการที่ประชาชนคาดหวัง 4. แนวทางการให้บริการตามที่ประชาชนคาดหวัง ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มาใช้บริการโรงพยาบาลราชบุรี จำนวน 399 คน โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความพึงพอใจและความคาดหวังต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี ด้วยสถิติ Paired Sample T-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับคาดหวังมากที่สุดทุกด้าน 2. ระดับความ พึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3. การเปรียบเทียบการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีที่ประชาชนได้รับกับการให้บริการที่ประชาชนคาดหวัง พบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจและความคาดหวังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 4. แนวทางการให้บริการตามที่ประชาชนคาดหวัง คือ จัดระบบบริการเพื่อลดระยะเวลาการคอยรับบริการ เพิ่มจุดบริการให้สะดวกรวดเร็วหานวัตกรรมมาส่งเสริมการให้บริการและยังคงมาตรฐานการรักษาที่ดี

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน; การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ; การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

*Received August 21, 2023; Revised September 19, 2023; Accepted September 22, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the people's expectations from the Ratchaburi Hospital service. 2. To study the satisfaction level of the public towards the services provided by Ratchaburi Hospital. 3. To study the Ratchaburi Hospital services and service expectation comparison, and 4. To propose a useful guideline based on the people's expectations, conducted by the quantitative research. Data were collected from 399 samples consisting of Thai citizens aged 18 and above who have used the services of Ratchaburi Hospital, Data were collected through questionnaires, and analyzed using statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and a comparison of satisfaction and expectations towards the services provided by Ratchaburi Hospital using Paired Sample T-test.

The research findings indicated the following results: 1.The overall level of expectation of the public from the services provided by Ratchaburi Hospital was at the highest level in all aspects. 2. The overall level of satisfaction among the public regarding the services provided by Ratchaburi Hospital was at high level. 3. When comparing the services received by the public from Ratchaburi Hospital with their expectations, it was found that the overall mean values of satisfaction and expectation were significantly different at the 0.05 level. 4. Guidelines for providing services as expected by the public. It meant organizing the service system to reduce waiting times, adding convenient and fast servicing points, introducing innovations to promote service delivery, and maintaining good treatment standards.

Keywords: Organizing Problem-Based Learning Activities; Critical Reading; Creative Problem Solving

บทนำ

ภาครัฐมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งการบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ก็ถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ดังนั้นภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญในการที่ต้องดำเนินการสร้างระบบบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในรูปแบบสวัสดิการ ทั้งนี้ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า พ.ศ. 2545 จึงต้องจัดระบบการให้บริการสาธารณสุขที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตให้มีการรักษาพยาบาลที่มีมาตรฐาน

และเพื่อให้ประชาชนไทยมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานด้วยกันทุกคน (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2564) โดยประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขผ่านระบบหลักประกันสุขภาพของภาครัฐ การเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพดังกล่าว ส่งผลให้ประชากรไทยเลือกที่จะใช้บริการของโรงพยาบาลรัฐมากยิ่งขึ้น สำหรับการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำเป็นของประชาชนนั้น ตั้งแต่ทางภาครัฐดำเนินโครงการหลักประกันสุขภาพ ได้ส่งผลให้ประชาชนเดินทางเข้าใช้บริการในสถานพยาบาลของรัฐเป็นจำนวนมาก เกิดสัดส่วนที่ไม่เพียงพอระหว่างบุคลากรและผู้รับการรักษาพยาบาล ทำให้เกิดความล่าช้าในการให้บริการ รวมถึงอาจเกิดปัญหาการส่งตัวไปรักษาที่ไม่ทันท่วงที ส่งผลให้ผู้รับบริการเกิดความไม่พึงพอใจนำไปสู่ความขัดแย้งและการฟ้องร้องได้

และภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ที่เกิดขึ้นทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการขาดแคลนทรัพยากรทางการแพทย์ในหลายประเทศ จึงเป็นความท้าทายของโรงพยาบาลหลาย ๆ แห่ง ในการให้บริการด้านสุขภาพ โดยเฉพาะโรงพยาบาลรัฐอาจต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการ อีกทั้งต้องจัดสรรทรัพยากรทางการแพทย์ที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นการให้บริการของสถานพยาบาลของรัฐ จึงควรให้บริการให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชนผู้เข้ารับบริการ โดยต้องปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานของการให้บริการของสถานพยาบาลที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ โรงพยาบาลราชบุรีเป็นโรงพยาบาลศูนย์ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ขนาด 855 เตียง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยให้บริการทั้งระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ตติยภูมิ และตติยภูมิชั้นสูง ในเขตสุขภาพที่ 5 จำนวนแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้บริการอยู่ในปัจจุบัน ด้วยปริมาณงานและภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นตามจำนวนของผู้เข้ารับบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขเพราะประชาชนสามารถเข้าถึงการรักษาได้อย่างทั่วถึงคุณภาพและเครื่องมือในการรักษามีคุณภาพที่ดีขึ้น ทำให้เกิดการบริการตรวจรักษาและวินิจฉัยมีความละเอียดมากขึ้น จึงต้องใช้ทรัพยากร เวลา และบุคลากรที่มากขึ้น โดยที่ทรัพยากรที่มีนั้นยังมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้อาจบริการประชาชนได้ล่าช้า ซึ่งโรงพยาบาลราชบุรีจะมีผู้ป่วยที่เข้ารับบริการในปี พ.ศ. 2562 ถึงปี พ.ศ. 2655 เฉลี่ย 3,400 รายต่อวัน และไม่มีพื้นที่ที่เพียงพอในการให้บริการทำให้เกิดความแออัดและผู้ป่วยต้องรอนานโดยที่โรงพยาบาลราชบุรีพยายามแก้ปัญหาในการให้บริการโดยลดความแออัดของผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มคลินิกนอกเวลา ซึ่งจะมีข้อจำกัดบุคลากรและค่าใช้จ่ายการเปิดบริการปฐมภูมิในเขตเมืองเพื่อลดผู้ป่วยที่เดินทางมายังโรงพยาบาลราชบุรีการส่งกลับผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลชุมชน แต่โรงพยาบาลก็ยังมีผู้ป่วยหนาแน่นอยู่ จากข้อมูลผู้ใช้บริการโรงพยาบาลราชบุรี ประจำปีงบประมาณ 2563 มีผู้ใช้บริการทั้งสิ้น 208,106 คน ต่อปีงบประมาณ (งานสารสนเทศ โรงพยาบาลราชบุรี, 2563) รวมทั้งปัญหาการเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด–19) ที่เป็นปัญหาสำคัญในการส่งผลกระทบต่อการให้บริการทางการแพทย์ของโรงพยาบาลราชบุรีซึ่งมีผู้ป่วยเข้ารับ

การรักษา ได้ใช้เตียงและเครื่องช่วยหายใจสำหรับผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด–19) ในโรงพยาบาลราชบุรี (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี) ซึ่งมีผู้ป่วยที่จำเป็นต้องรักษาใช้เตียงและเครื่องช่วยหายใจจะมีความต้องการมากในอนาคตหากผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด–19) มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นจะส่งผลให้ขาดแคลนทรัพยากรทางการแพทย์เตียงและเครื่องช่วยหายใจสำหรับผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด–19) โรงพยาบาลราชบุรีต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด–19)เพื่อรองรับกับผู้ป่วยที่มาใช้บริการยังโรงพยาบาลราชบุรีรวมถึงการให้บริการกับประชาชนที่มาใช้บริการได้อย่างทั่วถึงและตอบสนองความต้องการ

อย่างไรก็ตามสรุปจากข้อมูลที่ได้ระบุไว้ข้างต้น เป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี เพื่อจะได้ทราบช่องว่างระหว่างความคาดหวังของประชาชนผู้ใช้บริการทำให้สามารถตอบสนองการบริการได้ตรงกับความคาดหวังที่จะได้รับบริการนำไปสู่ความพึงพอใจ และเป็นไปตามที่คาดหวัง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี ศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี เปรียบเทียบการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีที่ประชาชนได้รับกับการให้บริการที่ประชาชนคาดหวัง การศึกษาครั้งนี้สามารถนำข้อมูลไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางนำมาปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการให้บริการของโรงพยาบาลเพื่อให้การให้บริการเป็นไปตามที่ประชาชนคาดหวังได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีที่ประชาชนได้รับกับการให้บริการที่ประชาชนคาดหวัง
4. เพื่อเสนอแนวทางการให้บริการตามที่ประชาชนคาดหวัง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิงที่มาใช้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี ปีงบประมาณ 2563 จำนวน 208,106 คน ต่อปีงบประมาณ (งานสารสนเทศ โรงพยาบาลราชบุรี, 2563) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิงที่มาใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาล

ราชบุรี จำนวน 399 คน ซึ่งใช้สูตรคำนวณการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973) ณ ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 วิธีการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยแบ่งตามแผนกที่ใช้บริการ แต่ละชั้นภูมิมีลักษณะเหมือนกัน (Homogeneous) แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน โดยที่ประชาชนชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิงที่มาใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลราชบุรี ตอบแบบสอบถามผ่านทาง Google Forms ให้ครบ จำนวน 399 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม ศึกษาทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคำถาม โดยแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลที่มีลักษณะเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้(เดือน) สิทธิการรักษา ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะการบริการของโรงพยาบาลราชบุรีที่ประชาชนได้รับกับการให้บริการที่ประชาชนคาดหวัง ประกอบด้วย 1. คำถามเกี่ยวกับด้านความน่าเชื่อถือ 2. คำถามเกี่ยวกับด้านการสร้างความมั่นใจ 3. คำถามเกี่ยวกับด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพ 4. คำถามเกี่ยวกับด้านการดูแลเอาใจใส่ 5. คำถามเกี่ยวกับด้านการตอบสนอง ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดให้เติมข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการให้บริการตามที่ประชาชนคาดหวัง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อส่งถึงโรงพยาบาลราชบุรี เพื่อขอเข้าเก็บข้อมูล และนำแบบสอบถามที่ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยมหิดลไปแจกให้กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytical Statistics) เป็นสถิติที่ใช้บรรยายคุณลักษณะทั่วไปของข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ในส่วนการวิเคราะห์เกี่ยวกับการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีที่พบในปัจจุบันและที่คาดหวังในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ การสร้างความมั่นใจ รูปลักษณ์ทางกายภาพ การดูแลเอาใจใส่ การตอบสนอง มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีในปัจจุบันและการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีที่คาดหวังด้วยสถิติ Paired Sample T-test โดยทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและความคาดหวังต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ (เดือน) สิทธิการรักษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าใช้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.4 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 43.6 โดยส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 36 – 45 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้าง หรือพนักงานบริษัท และส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท สำหรับสิทธิการรักษาพยาบาล ส่วนใหญ่ใช้สิทธิประกันสุขภาพแห่งชาติในการเข้ารับการรักษา

1. ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคาดหวังต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี

ภาพรวมความคาดหวังต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคาดหวัง
ความน่าเชื่อถือ	4.57	0.64	มากที่สุด
การสร้างความมั่นใจ	4.52	0.71	มากที่สุด
รูปลักษณ์ทางกายภาพ	4.52	0.74	มากที่สุด
การดูแลเอาใจใส่	4.50	0.79	มากที่สุด
การตอบสนอง	4.55	0.76	มากที่สุด
รวม	**4.53**	**0.68**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยความคาดหวังในภาพรวมอยู่ในระดับความคาดหวังสูงที่สุด ความน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีอยู่ในระดับสูงสุดเป็นอันดับ 1 รองลงมา คือ การตอบสนองมีค่าเฉลี่ยความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี อยู่ในระดับสูงสุดเป็นอันดับ 2 ถัดมาคือการสร้างความมั่นใจและรูปลักษณ์ทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีอยู่ในระดับสูงสุดเป็นอันดับ 3 และลำดับสุดท้ายคือการดูแลเอาใจใส่

2. ระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความความพึงพอใจต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี

ภาพรวมความพึงพอใจต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ความน่าเชื่อถือ	4.22	0.67	มากที่สุด
การสร้างความมั่นใจ	4.17	0.78	มาก
รูปลักษณ์ทางกายภาพ	3.79	0.76	มาก
การดูแลเอาใจใส่	3.76	0.79	มาก
การตอบสนอง	3.49	0.77	มาก
รวม	**3.88**	**0.66**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี พบว่า ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับความพึงพอใจสูง

และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ความน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี อยู่ในระดับสูงสุดเป็นอันดับ 1 รองลงมา คือ การสร้างความมั่นใจมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี อยู่ในระดับสูงเป็นอันดับ 2 ถัดมาคือ รูปลักษณ์ทางกายภาพมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี อยู่ในระดับสูงเป็นอันดับ 3 การดูแลเอาใจใส่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี อยู่ในระดับสูงเป็นอันดับ 4 และการตอบสนอง มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี อยู่ในระดับสูงเป็นอันดับสุดท้าย

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจของการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีกับการให้บริการที่ประชาชนคาดหวัง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจของการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีกับการให้บริการที่ประชาชนคาดหวัง ด้วย Paired Sample T-test

ตัวแปร	Mean		Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference		ค่าสถิติ t	P-value
	ความคาดหวัง	ความพึงพอใจ		Lower	Upper		
ความน่าเชื่อถือ	4.57	4.22	0.35	0.30	0.41	12.803	<0.0001*
การสร้างความมั่นใจ	4.52	4.17	0.35	0.29	0.42	10.641	<0.0001*
รูปลักษณ์ทางกายภาพ	4.52	3.79	0.74	0.67	0.81	21.005	<0.0001*
การดูแลเอาใจใส่	4.50	3.76	0.75	0.68	0.82	20.678	<0.0001*
การตอบสนอง	4.55	3.49	1.06	0.97	1.14	24.514	<0.0001*
ภาพรวม	**4.53**	**3.88**	**0.65**	**0.59**	**0.71**	**22.585**	**<0.0001***

จากตารางที่ 3 พบว่า ในภาพรวมค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจและความคาดหวังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 โดยที่ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างเท่ากับ 0.65 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการตอบสนองมีความแตกต่างกันสูงที่สุดที่ระดับนัยสำคัญรองลงมาคือด้านการดูแลเอาใจใส่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญเป็นอับดับที่ 2 และด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญเป็นอับดับที่ 3 สำหรับด้านความน่าเชื่อถือและการสร้างความมั่นใจมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามลำดับ

4. แนวทางการให้บริการตามที่ประชาชนคาดหวัง ประกอบด้วย 1. ผู้บริหารควรจัดระบบบริการเพื่อลดระยะเวลาการคอยการเข้ารับบริการ ลดขั้นตอนการให้บริการที่ไม่จำเป็นเพื่อความรวดเร็ว โดยมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ 2. ควรมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้คำแนะนำตามจุดบริการ เพื่อตอบข้อสงสัยให้กับผู้รับบริการ มีระบบการสื่อสารกับประชาชนให้ทราบขั้นตอนการรักษา 3. ผู้ให้บริการต้องให้ความสำคัญกับการให้บริการให้มีความเสมอภาคเท่า

เทียมกันกับผู้รับบริการทุกคน ควรจัดลำดับความเร่งด่วน ตามความรุนแรงของโรคให้ถูกต้อง มีการส่งต่อข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อคุณภาพในการรักษาและการบริการ 4. ควรจัดให้มีป้ายบอกทางในการเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ ภายในโรงพยาบาลอย่างชัดเจน และเส้นทางคมนาคมสะดวก ควรเพิ่มจุดบริการในส่วนที่ทำให้เกิดการแออัดของผู้รับบริการ เช่น จุดบริการด่านแรก จุดวัดความดัน จุดคัดกรองโรค ที่ผู้รับป่วยทุกคนจะต้องเข้ารับบริการทำให้เกิดการล่าช้า จึงควรเพิ่มจุดบริการให้เพียงพอและสะดวกรวดเร็ว โดยไม่มีสิ่งกีดขวาง สำหรับการจอดส่งชั่วคราวที่ใกล้ตำแหน่งทางเข้าออกและหน้าแผนกฉุกเฉินมากที่สุด เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้ารับบริการในโรงพยาบาล 5. ในเรื่องจำนวนแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ เพียงพอต่อการให้บริการ ซึ่งในช่วงสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด–19) ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ยิ่งทวีคูณ โดยในด้านการบริหารจัดการควรมีการแบ่งงานตามสถานการณ์ การจัดสรรกำลังคนเน้นความเหมาะสมกับภาระงานที่ต้องทำและจำนวนผู้ป่วยโควิด–19 มีการสร้างความรู้และเข้าใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากร และ 6. การที่แพทย์พยาบาล อธิบายขั้นตอนในการตรวจรักษาโรค ทางเลือกในการรักษาอย่างละเอียดเป็นที่เข้าใจ ดังนั้น การให้บริการในเรื่องความเชื่อมั่นว่าแพทย์ผู้ให้การรักษาสามารถวินิจฉัยโรคได้อย่างถูกต้อง โดยผู้ให้บริการควรให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานคุณภาพการให้บริการ การหานวัตกรรมต่าง ๆ มาส่งเสริมการให้บริการและยังคงมาตรฐานการรักษาที่ดี เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการที่มีคุณภาพมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี พบว่า ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับคาดหวังสูงที่สุด หรือกล่าวได้ว่าความคาดหวังต่อการบริการของแต่ละบุคคลย่อมมีความคาดหวังที่จะได้รับการบริการอย่างดีที่สุด ซึ่งมีความคาดหวังให้บุคคลผู้ให้บริการประพฤติตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ โดยที่ประชาชนคาดหวังต่อการให้บริการในด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนอง ด้านการสร้างความมั่นใจและรูปลักษณ์ทางกายภาพ รวมถึงด้านการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความคาดหวังของวูร์ม (Vroom) ว่า บุคคลย่อมประเมินความเป็นไปได้ของผลที่จะเกิดขึ้นแล้วจึงดำเนินการตามที่ตนคาดหวังไว้ โดยจากผลการศึกษามีระดับความคาดหวังมากที่สุดทุกด้าน เป็นผลทำให้ในภาพรวมของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีอยู่ในระดับคาดหวังสูงที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของคู่ขวัญ มาลีวงษ์ และคณะ (2566) ที่ศึกษาความคาดหวัง ความพึงพอใจ และความผูกพัน ของผู้รับบริการต่อการให้บริการของศูนย์ความเป็นเลิศทางการพยาบาลบาดแผลและออสโตมี คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล พบว่า ความคาดหวังภาพรวมต่อการเข้ารับบริการอยู่ในระดับมากที่สุด โดยส่วนใหญ่ผู้รับบริการมีความคาดหวัง

ด้านคุณภาพการรักษาพยาบาล เนื่องจากผู้ป่วยต้องการเข้ารับบริการในโรงพยาบาล จะเน้นการฟื้นหายจากโรคภัยและได้รับบริการที่ดีที่สุด โดยระบบการบริการที่ดีต้องมีโครงสร้างที่ชัดเจน และได้รับการวางระบบไว้อย่างครอบคลุม ขณะเดียวกันมีความขัดแย้งกับผลการวิจัยของอัญชลี เพชรรอบ (2561) ที่ศึกษาระดับความคาดหวังของผู้รับบริการที่มีต่อคุณภาพบริการบุคลากรโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ พบว่า ระดับความคาดหวังของผู้รับบริการที่มีต่อคุณภาพบริการบุคลากรโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ มีความคาดหวังต่อคุณภาพบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยที่ประชาชนผู้รับบริการคาดหวังในด้านความรูปธรรมของบริการ ด้านความน่าเชื่อถือของบริการ คาดหวังในระดับมากที่สุด แต่ในด้านการตอบสนองความต้องการ การให้ความเชื่อมั่นของบริการ และด้านความเอาใจใส่ ผู้รับบริการมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ทำให้ผู้รับบริการมีความคาดหวังต่อคุณภาพบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี พบว่า ประชาชนผู้รับบริการมีระดับความความพึงพอใจต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ประชาชนให้ความสำคัญกับด้านความน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี และการสร้างความมั่นใจมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการของโรงพยาบาล สอดคล้องกับแนวคิดของ Chaudhuri & Holbrook (2001) ได้อธิบายไว้ว่า เมื่อผู้รับบริการเกิดความเชื่อใจแล้ว ย่อมส่งผลทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจตามมา ทั้งนี้ ความรู้สึกพึงพอใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นไปในทิศทางบวก หากสิ่งนั้นสามารถที่จะมาตอบสนองความต้องการของบุคคลนั้นได้ โดยที่การบริการทางการแพทย์ที่ทันสมัยและแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมีความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ความเป็นรูปธรรมของบริการความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ และการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ซึ่งทุกด้านมีความพึงพอใจในระดับมาก เป็นผลให้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของไพรัช วงศ์จุมปู และทัศนมินทร์ รัชตาธนรัชต์ (2565) ที่ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉินในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดพะเยา พบว่า ความพึงพอใจของผู้ป่วย ญาติที่ใช้บริการภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ผู้รับบริการพึงพอใจต่อระบบบริการด้านคุณภาพการให้บริการ และบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความพึงพอใจ ด้านระยะเวลาการให้บริการ ความสะดวกในการบริการ และสภาพแวดล้อมในการบริการอยู่ในระดับมาก

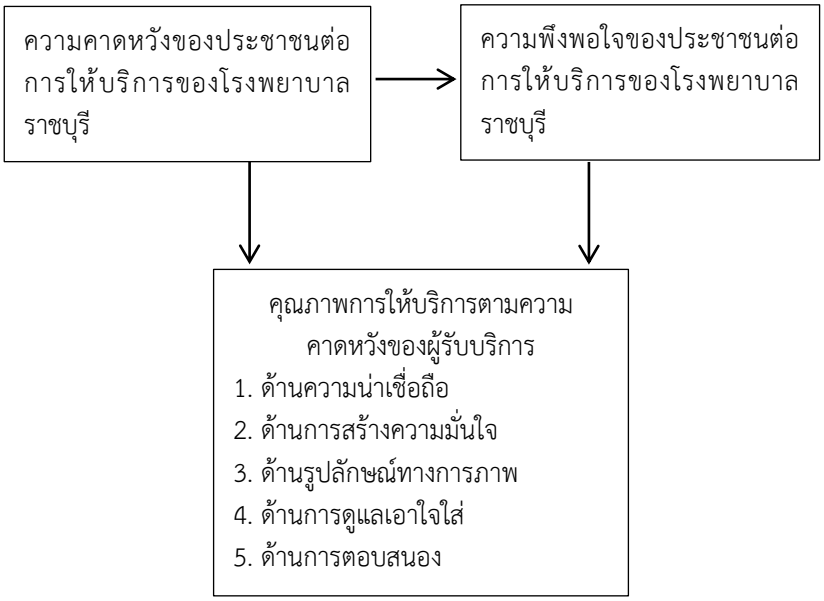
3. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีกับการให้บริการที่ประชาชนคาดหวัง พบว่า โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจและความคาดหวังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ หรือกล่าวได้ว่า การให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรียังไม่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังที่ตั้งเอาไว้ของประชาชนผู้รับบริการ อาจเนื่องจากเจ้าหน้าที่

แพทย์ หรือพยาบาลวินิจฉัยโรคและบริการตรวจรักษากับปัญหาสุขภาพไม่ได้รับการตอบสนองตามความคาดหวังที่ตั้งเอาไว้ จึงทำให้มีความพึงพอใจน้อยกว่าความคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรัญญา เขยตุ้ย และคณะ (2561) ที่ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการโรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ความคาดหวังและความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการโดยภาพรวมพบว่าระดับความคาดหวังสูงกว่าระดับความพึงพอใจ สอดคล้องกับแนวคิดของสุนันทา ยอดเณร (2551) ได้อธิบายองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของผู้ใช้บริการไว้ว่า ผู้ใช้บริการมีความคาดหวังไว้ล่วงหน้าต่อการบริการจากผู้ให้บริการ โดยที่มนุษย์แต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันเนื่องจากความคาดหวังที่ได้รับมาไม่เหมือนกัน หากว่าความคาดหวังมากแต่ได้รับการตอบสนองอย่างดีจะส่งผลให้มีความพึงพอใจมากตามไปด้วย ขณะเดียวกัน อาจเกิดความไม่พึงพอใจเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวัง

4. แนวทางการให้บริการตามที่ประชาชนคาดหวัง ประกอบด้วย 1. จัดระบบบริการเพื่อลดระยะเวลาการคอยการเข้ารับบริการ 2. ควรมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้คำแนะนำตามจุดบริการ 3. จัดลำดับความเร่งด่วน ตามความรุนแรงของโรคให้ถูกต้อง มีการส่งต่อข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อคุณภาพในการรักษาและการบริการ 4. จัดให้มีป้ายบอกทางในการเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ เพิ่มจุดบริการให้เพียงพอและสะดวกรวดเร็ว 5. การจัดสรรกำลังคนเน้นความเหมาะสมกับภาระงานที่ต้องทำ 6. รักษามาตรฐานคุณภาพการให้บริการ การหานวัตกรรมมาส่งเสริมการให้บริการและยังคงมาตรฐานการรักษาที่ดี เนื่องจากการให้บริการของโรงพยาบาลในปัจจุบันต้องมีความสะดวกรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของชำนาญ ชูรัตน์ (2561) ที่ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการให้บริการของโรงพยาบาลพัทลุง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พบว่า แนวทางในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการให้บริการเพื่อตอบสนองต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการควรปรับปรุงระยะเวลาในการรอคอยให้เร็วขึ้น และเจ้าหน้าที่ควรยิ้มแย้มมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับผู้มารับบริการ ควรปรับปรุงเรื่องสถานที่จอดรถ ให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้มารับบริการติดป้ายขั้นตอนการรับบริการของจุดต่าง ๆ เพื่อความสะดวกของผู้มารับบริการ และควรเพิ่มสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ของโรงพยาบาล

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ประชาชนมีความคาดหวังต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรี ซึ่งความคาดหวังต่อการบริการของแต่ละบุคคลย่อมความคาดหวังที่จะได้รับการบริการอย่างดีที่สุด ซึ่งมีความคาดหวังให้โรงพยาบาลราชบุรีตอบสนองในด้านคุณภาพการบริการตามที่ผู้รับบริการต้องการ โดยที่ประชาชนคาดหวังต่อการให้บริการในด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนอง ด้านการสร้างความมั่นใจและรูปลักษณ์ทางกายภาพ รวมถึงด้านการดูแลเอาใจใส่ ทั้งนี้การให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรียังไม่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังที่ตั้งเอาไว้ของประชาชนผู้รับบริการ จึงทำให้มีความพึงพอใจน้อยกว่าความคาดหวังที่ตั้งไว้ หากว่าความคาดหวังมากแต่ได้รับการตอบสนองอย่างดีจะส่งผลให้มีความพึงพอใจมากตามไปด้วย ขณะเดียวกันอาจเกิดความไม่พึงพอใจหรือพึงพอใจน้อยเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการ เพื่อลดขั้นตอนในการบริการให้สะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เช่น เพิ่มอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สรรหาจำนวนบุคลากรให้เพียงพอต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยเพิ่มบุคลากรด้านประชาสัมพันธ์ ให้คำแนะนำในการเข้ารับบริการ

2. สร้างความรู้และเข้าใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากร โดยการฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน โดยรักษามาตรฐานคุณภาพการให้บริการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ตัวแปร ความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ การสร้างความมั่นใจ รูปลักษณ์ทางกายภาพ การดูแลเอาใจใส่ และการตอบสนอง ฉะนั้น จึงควรมีการศึกษาถึงตัวแปรอื่น ๆ ต่อการให้บริการของโรงพยาบาลราชบุรีในด้านต่าง ๆ เช่น คุณภาพการให้บริการ การกลับมาใช้ซ้ำ และการตัดสินใจเลือกใช้บริการ เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และต่างไปจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงผลการวิเคราะห์จากกรณีเฉพาะผู้ใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลราชบุรี ฉะนั้น ผู้ที่สนใจศึกษาวิจัยต่อเนื่องสามารถเลือกใช้ตัวแปรเช่นเดียวกันกับงานวิจัยนี้โดยศึกษากับพื้นที่โรงพยาบาลอื่น เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร และปรับใช้ในการพัฒนาต่อไป

3. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อให้ผลการศึกษามีความครอบคลุม เที่ยงตรง ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการเชิงคุณภาพควบคู่ไปด้วย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิง

คู่ขวัญ มาลีวงษ์ และคณะ. (2566). ความคาดหวัง ความพึงพอใจ และความผูกพัน ของผู้รับบริการต่อการให้บริการของศูนย์ความเป็นเลิศทางการพยาบาลบาดแผลและออสโตมี คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล. *วชิรสารการพยาบาล*, (25)1, 39-57.

งานสารสนเทศ โรงพยาบาลราชบุรี. (2563). *ข้อมูลผู้ใช้บริการโรงพยาบาลราชบุรี ประจำปีงบประมาณ 2563*. สืบค้น 7 ธันวาคม 2563, จาก https://info.rajburi.org/rbinfo/web/site/index

ชำนาญ ชูรัตน์. (2561). ประสิทธิผลการให้บริการของโรงพยาบาลพัทลุง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 6(2), 16-24.

ไพรัช วงศ์จุมปู และทัศนมินทร์ รัชตาธนรัชต์. (2565). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉินในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดพะเยา. *วารสารการแพทย์ฉุกเฉินแห่งประเทศไทย*, (2)1, 17-27.

วรัญญา เขยตุ้ย และคณะ. (2561). ความคาดหวังและความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของผู้มารับบริการ โรงพยาบาลทันตกรรม คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*, 5(1), 101-119.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *กลยุทธ์การตลาด การบริหารการตลาดและกรณีตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2564). *แผนปฏิบัติราชการของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติระยะ 5 ปี พ.ศ.2561 – 2565 (ฉบับทบทวน พ.ศ.2565)*. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2564, จาก nhso.go.th/view/1/ E-BOOK/TH-TH

สุนันทา ยอดเณร. (2551). *การประเมินคุณภาพการบริการจากความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับการรับรู้ของผู้รับบริการงานเภสัชกรรมในสถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการองคกรเภสัชกรรม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัญชลี เพชรรอบ. (2561). คุณภาพการบริการของแผนกผู้ป่วยนอก ความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ*, 1(1), 1–11.

Chaudhuri, A. & Holbrook, M. B. (2001). The chain of effects from brand trust and brand affect to brand performance the role of brand loyalty. *Journal of Marketing*, 65(2), 81–93.

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Haper & Row.

การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย*

THE EFFECTS OF GREEN SUPPLY CHAIN MANAGEMENT AND INNOVATION CAPABILITY ON FIRM PERFORMANCE OF TEXTILE AND GARMENT INDUSTRY IN THAILAND

ศิริพงษ์ บาลทะจักร์, พรทิพย์ รอดพ้น
Siriphong Banthachak, Porntip Rodpon
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
Rajamangala University of Technology Isan
Corresponding Author E-mail: Porntip.Ro@rmuti.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว และ 2. ความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย จำนวน 350 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน เพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า 1. การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ด้านการผลิตสีเขียว และด้านการออกแบบสีเขียว ส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2. ความสามารถทางนวัตกรรม ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด และด้านองค์กร ส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรม ร่วมกันพยากรณ์ผลการดำเนินงานร้อยละ 63.8 ($AdjR^2$ = 0.638)

คำสำคัญ: การจัดการ; ห่วงโซ่อุปทานสีเขียว; ความสามารถทางนวัตกรรม; ผลการดำเนินงาน; อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

---

*Received September 6, 2023; Revised September 28, 2023; Accepted September 29, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the effects of green supply chain management and innovation capability affecting the operation of textile and garment industry in Thailand. 2. To study the innovation capabiliity affecting the operation of textile and garment industry in Thailand, conducted by the quantitative research. The sample size used in the research was 350 textile and garment industry entrepreneurs in Thailand. Questionnaire was employed as research tools. The data were analyzed by using descriptive statistics included frequency, percentage, mean, standard deviation, and analyzed the Inferential statistics by using to test the hypothesis with multiple regression analysis.

The results of the research were found that 1. The green supply chain management in terms of green manufacturing and green design had positive effects on the operation of textile and garment industry in Thailand with a statistically significant level of 0.05. 2. Moreover, innovation capability in terms of product innovativeness, market innovativeness and organizational innovativeness had positive effects on the operation of the textile and clothing industry in Thailand. with a statistically significant level of 0.05, indicating that green supply chain management and innovation capability could jointly forecaste the operational results at 63.8 percent. (Adj2 = 0.638).

Keywords: Management; Green Supply Chain; Innovation Capability; Firm Performance; Textile and Garment Industry

บทนำ

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย ถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคอุตสาหกรรมของประเทศ เป็นอุตสาหกรรมที่มีการผลิตขนาดใหญ่ มีโครงสร้างการผลิตเชื่อมโยงต่อเนื่องกันอย่างครบวงจร ประกอบไปด้วยอุตสาหกรรมย่อยต่าง ๆ ตั้งแต่ อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีความสำคัญกับประเทศไทย ทั้งในแง่ของการสร้างรายได้จากการส่งออก และการเป็นแหล่งรองรับแรงงานจำนวนมาก ข้อมูลในปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม 2,633 โรงงาน มีจำนวนคนงานในโรงงานประมาณ 404,183 คน (ศูนย์สารสนเทศอัจฉริยะอุตสาหกรรมแฟชั่น, 2564) และจากข้อมูลภาพรวมการค้าระหว่างประเทศ ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ในประเทศไทย เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 พบว่า การส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม มีมูลค่า 575.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ขณะที่ภาพรวม

การนำเข้าของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม มีมูลค่า 476.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.5 และส่งผลให้ภาพรวมดุลการค้าเกินดุล คิดเป็นมูลค่า 99.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, 2565)

ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย จะเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญกับประเทศไทย แต่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย ก็ยังประสบปัญหา เช่น อุตสาหกรรมปั่นด้าย ซึ่งจัดเป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำ มักประสบปัญหาด้านคุณภาพและปริมาณการผลิตฝ้ายไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด จึงมีการผลิตเส้นด้ายใยสังเคราะห์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้เทคโนโลยี เครื่องจักร และนวัตกรรม เทคโนโลยีและเครื่องจักร ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าจากต่างประเทศ อุตสาหกรรมกลางน้ำ มักประสบกับปัญหาหลายด้าน เช่น การจัดการต้นทุนทางการผลิตที่ต้องใช้สารเคมีนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 48 ของต้นทุนการผลิต ปัญหาการปรับตัวด้านการบริหารจัดการระบบมาตรฐานจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการลงทุนด้านการพัฒนามาตรฐานการจัดการน้ำเสียจากโรงงาน ซึ่งเป็นปัญหาหลักในด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน และอุตสาหกรรมปลายน้ำ ผู้ประกอบการยังขาดข้อมูลทางการตลาดที่สำคัญ ที่จะนำไปใช้เพื่อการพัฒนาสินค้าและบริการได้ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2560) อีกทั้งปัญหาสำคัญที่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยต้องเผชิญในปัจจุบัน คือ การใช้ชีวิตของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ปัญหาเรื่องแฟชั่นด่วน (Fast Fashion) ซึ่งหมายถึง สินค้าแฟชั่นที่ถูกผลิตออกมาอย่างรวดเร็วในราคาต่ำที่สุด ทำให้ผู้ซื้อมีความต้องการซื้อมาก ๆ แต่เสื้อผ้าเหล่านี้เป็นอีกหนึ่งต้นตอของการทำลายสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นผลผลิตของพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้งอีกประเภทหนึ่ง และปัจจุบันการส่งออกสินค้าไปยังประเทศต่าง ๆ จะต้องมีใบรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามข้อกำหนดของประเทศคู่ค้า เช่น ทวีปยุโรป จะมีนโยบายกรีนดีล (Green Deal) ซึ่งเป็นมาตรการลดคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งนโยบายเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการสินค้าส่งออกของไทย ทำให้ยอดการส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มสหภาพยุโรป (EU) หรือประเทศอื่น ๆ ลดลง ปัญหาของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น จะส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมฯ ดังนั้น ผลการดำเนินงานจึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นตัวชี้วัดหรือใช้ในการประเมินกิจการ ทำให้องค์กรได้ทราบถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ ทำให้สามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

ซึ่งจากการศึกษามีนักวิจัยหลายท่าน ได้กล่าวว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวเป็นการนำแนวคิดเรื่องสิ่งแวดล้อม รวมกับการจัดห่วงโซ่อุปทาน นับว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตของไทยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการและเป็นเครื่องมือการจัดการให้ธุรกิจอุตสาหกรรมประสบผลสำเร็จจากการดำเนินงาน ในขณะเดียวกันนั้นเป็นการช่วยลดต้นทุนรวมของธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Darnall &

Edwards (2006) พบว่าความต้องการของลูกค้าและผู้บริโภค ต้องการผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญโดยเฉพาะกรณีศึกษาในยุโรปพบว่าร้อยละ 80 ของลูกค้าในประเทศเยอรมัน อิตาลี และสเปน ปรับเปลี่ยนหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งทวีปยุโรป ถือเป็นกลุ่มลูกค้ารายใหญ่ในการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย อีกทั้งอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ดังนั้น ปัจจัยด้านความสามารถทางนวัตกรรม จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญขององค์กร สามารถทำให้ผลการดำเนินงานดียิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่มีความแตกต่างจากคู่แข่ง ช่วยเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขัน อีกทั้งยังมีการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศตุรกี พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมส่งผลทางบวกต่อการดำเนินงาน ทำให้ผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศตุรกีดีขึ้น (Gunday et al., 2011)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถด้านนวัตกรรม ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ในประเทศไทย โดยผลของงานวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย ซึ่งจะสามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาและปรับปรุงกลยุทธ์การดำเนินงานของอุตสาหกรรม และยังมีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรม ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสของอุตสาหกรรมฯ ที่จะสร้างจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อน ในการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้ธุรกิจอื่น ๆ ได้นำไปปรับใช้ในการดำเนินงานของธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย จำนวน 2,371 ราย (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2565) คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตร

การคำนวณของคณิต ไข่มุกต์ (2546) โดยใช้ค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้น ร้อยละ 5 ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 331 คน แต่เพื่อป้องกันการผิดพลาดในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ทั้งหมด 350 คน ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) และเลือกการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ซึ่งประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1. การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งในการวิจัยนี้จะจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามบัญชีประเภทโรงงานอุตสากรรม ในประเทศไทย และ 2. ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย ที่จำแนกตามบัญชีประเภทโรงงานอุตสากรรมในประเทศไทย โดยจะเรียงตามพยัญชนะจังหวัดที่ตั้ง และทำการแบ่งช่วงการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณ N/n เพื่อได้ลำดับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรม ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อายุงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของโรงงาน ได้แก่ จำนวนพนักงานในโรงงาน, การรับรองการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว และประเภทของโรงงาน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. การจัดซื้อสีเขียว 2. การผลิตสีเขียว 3. การดำเนินงานสีเขียว 4. การออกแบบสีเขียว และ 5. โลจิสติกส์ย้อนกลับ โดยบูรณาการจากแนวคิดของ Guide & Srivastava (1998) เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale Method) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถด้านนวัตกรรม โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. ความสามารถทางนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ 2. ความสามารถทางนวัตกรรมด้านการตลาด และ 3. ความสามารถทางนวัตกรรมด้านองค์กร โดยบูรณาการจากแนวคิดของ OECD, Oslo Manual (2005) เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale Method) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านการเงิน 2. ด้านลูกค้า 3. ด้านกระบวนการภายใน และ 4. ด้านการเรียนรู้

และพัฒนาการเจริญเติบโต โดยบูรณาการจากแนวคิดของ Kaplan & Norton (1996) เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale Method มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามแบบปลายเปิด

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 ชุด แบบสอบถามในการวิจัยในครั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค อยู่ระหว่าง 0.740 – 0.876 และแบบสอบถามทั้งชุดมีค่าเท่ากับ 0.902

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย นั่นก็คือ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย จำนวนข้อมูล 350 ชุด ซึ่งดำเนินการขอหนังสือ ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในงานวิจัย จากคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน โดยแนบไปกับแบบสอบถาม และส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการส่งแบบสอบถาม ใน 3 ช่องทาง ดังนี้ 1. ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ 2. ส่งแบบสอบถามข้อมูลด้วยตนเองที่โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และ 3. ส่งแบบสอบถามออนไลน์ ด้วย Google Forms

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าจาก เอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลในเว็ปไซต์ที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการคำนวณค่าสถิติต่างๆ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างใช้สถิติแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ความสามารถทางนวัตกรรมและผลการดำเนินงาน วิเคราะห์แปรผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย

1. ระดับความคิดเห็นของการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย พบว่า ส่วนใหญ่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.02, S.D.=0.40) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการผลิตสีเขียว ($\bar{X}$=4.12, S.D.=0.48) ด้านการออกแบบสีเขียว ($\bar{X}$=4.05, S.D.=0.47) ด้านการดำเนินงานสีเขียว ($\bar{X}$=4.02, S.D.=0.48) ด้านโลจิสติกส์ย้อนกลับ ($\bar{X}$=4.00, S.D.=0.52) และด้านการจัดซื้อสีเขียว ($\bar{X}$ =3.93, S.D.=0.53) ตามลำดับ

2. ระดับความคิดเห็นของความสามารถทางนวัตกรรมของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย พบว่า ส่วนใหญ่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.02, S.D.=0.39) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการตลาด ($\bar{X}$=4.08, S.D.=0.48) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$=4.01, S.D.=0.47) และด้านองค์กร ($\bar{X}$=3.97, S.D.=0.42) ตามลำดับ

3. ระดับความคิดเห็นของผลการดำเนินงาน ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย พบว่า ส่วนใหญ่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.14, S.D.=0.36) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านลูกค้า ($\bar{X}$=4.23, S.D.=0.46) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาการเจริญเติบโต ($\bar{X}$=4.22, S.D.=0.44) ด้านกระบวนการภายใน ($\bar{X}$=4.09, S.D.=0.41) และด้านการเงิน ($\bar{X}$=4.01, S.D.=0.42) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยระหว่างตัวแปรการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรมส่งผล ต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่มห่มในประเทศไทย

ตัวแปรอิสระ	ผลการดำเนินงาน				
	B	S.D.	β	T	P-value
ค่าคงที่ (Constant)	1.037	0.128		8.089	0.000**
การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว					
ด้านการจัดซื้อสีเขียว	0.033	0.030	0.050	1.115	0.266
ด้านการผลิตสีเขียว	0.077	0.033	0.103	2.341	0.020*
ด้านการดำเนินงานสีเขียว	0.068	0.038	0.091	1.789	0.075
ด้านการออกแบบสีเขียว	0.092	0.037	0.123	2.517	0.012*
ด้านโลจิสติกส์ย้อนกลับ	0.053	0.035	0.077	1.504	0.133
ความสามารถทางนวัตกรรม					
ด้านผลิตภัณฑ์	0.145	0.038	0.192	3.866	0.000**
ด้านการตลาด	0.116	0.035	0.156	3.296	0.001**
ด้านองค์กร	0.186	0.039	0.219	4.810	0.000**
R^2 = 0.646, AdjR^2 = 0.638					

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาผลการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรมส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่มห่มในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ตัวแปรการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ด้านการผลิตสีเขียว ด้านการออกแบบสีเขียว และตัวแปรความสามารถทางนวัตกรรม ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด และด้านองค์กร สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลการดำเนินงาน เท่ากับร้อยละ 63.8 ($AdjR^2$=0.638) โดยตัวแปรตัวแปรความสามารถทางนวัตกรรม ด้านองค์กรส่งผลมากที่สุด (β=0.219, P<0.01) ด้านผลิตภัณฑ์ (β=0.192, P<0.01) และด้านการตลาด (β=0.156, P<0.01) ตามลำดับ ตัวแปรการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ด้านการออกแบบ สีเขียวส่งผลมากที่สุด (β=0.123, P<0.05) และด้านการผลิตสีเขียว (β=0.103, P<0.05)

เมื่อพิจารณาผลการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของอิทธิพลของตัวแปรการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว และความสามารถทางนวัตกรรม สรุปได้ว่า สมการถดถอยเชิงพหุคูณแบบพยากรณ์ ได้ดังนี้

$$\hat{y} = 1.037 + 0.186\ x_{23}^{**} + 0.145\ x_{21}^{**} + 0.116\ x_{22}^{**} + 0.092\ x_{14}^{*} + 0.077\ x_{12}^{*} + 0.068\ x_{13} + 0.053\ x_{15} + 0.033\ x_{11}$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรมส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

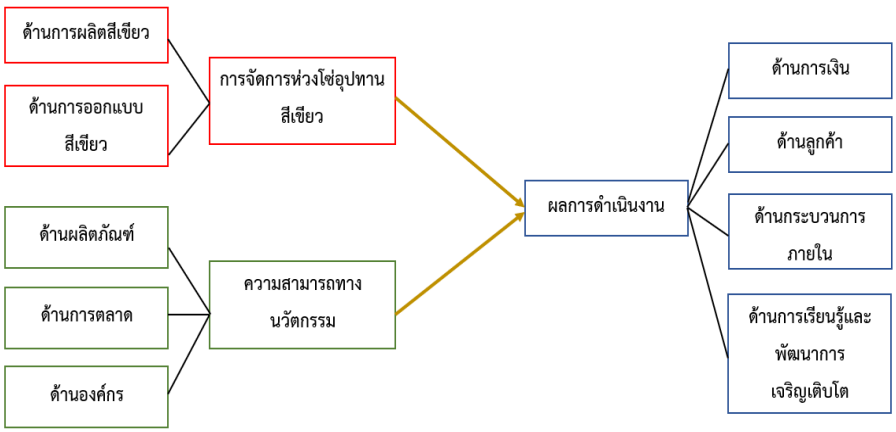
การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ผลการวิจัยพบว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย พบว่า ตัวแปรการจัดการ ห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ด้านการผลิตสีเขียว และ และด้านการออกแบบสีเขียว ส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการจัดซื้อสีเขียว ด้านการดำเนินงานสีเขียว และด้านโลจิสติกส์ย้อนกลับ ไม่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Amjad et al. (2022) ผลการศึกษาพบว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลในเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมเครื่องหนังในประเทศปากีสถาน เช่นเดียวกับ Khaleeli et al. (2021) พบว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ส่งผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงิน และด้านกระบวนการภายใน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jassim et al. (2020) พบว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.00 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srisawat & Srisawat (2020) ผลการศึกษาพบว่า การผลิตสีเขียว ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินของอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศอินโดนีเซีย เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Le (2020) พบว่า การผลิตสีเขียวส่งผลในเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ochieng et al. (2016) ผลการศึกษาพบว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความสามารถทางนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถทางนวัตกรรม ส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย พบว่า ตัวแปรความสามารถทางนวัตกรรม ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด และด้านองค์กร ส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตชน วงศ์รัตน์ (2564) ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจ มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดียวกับเนติธร ประเสริฐวงศ์ (2563) พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริฉัตร ตู้ดำ และมูหำหมัด สาแลบิง (2560) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินขององค์การที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และสอดคล้องกับ Ullah & Arshad (2021) พบว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในอุตสาหกรรมสิ่งทอของปากีสถาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับ Tuan et al. (2015) พบว่า นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมการตลาด และนวัตกรรมองค์กร ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรมส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรมส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ดังนี้

การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ด้านการผลิตสีเขียว และด้านการออกแบบสีเขียว ส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารระดับสูง ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้อุตสาหกรรมมีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งควรส่งเสริมให้มีการออกแบบสินค้าที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยลดการใช้วัสดุหรือลดการใช้พลังงานให้น้อยลง เพื่อส่งผลให้ผลการดำเนินงานทั้ง 4 ด้านของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มดียิ่งขึ้น

ความสามารถทางนวัตกรรม ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด และด้านองค์กร ส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารระดับสูงควรให้ความสำคัญและส่งเสริมให้อุตสาหกรรมฯ มีความสามารถทางนวัตกรรม เพื่อส่งผลให้ผลการดำเนินงานทั้ง 4 ด้านของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ความสามารถทางนวัตกรรม ด้านองค์กร ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารระดับสูง ควรมีนโยบายในการส่งเสริมความสามารถทางนวัตกรรม ด้านองค์กร อย่างเร่งด่วน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทยมากที่สุด ควรวางแผนการทำงานให้ทุกระดับงานของอุตสาหกรรมมีการทำงานร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเป็นพื้นที่ให้พนักงานได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลและข่าวสาร อีกทั้งยังควรส่งเสริมให้พนักงานมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อหาวิธีการใหม่ ๆ และมีการจัดการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับพนักงาน ซึ่งจะส่งผลทำให้ผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มดียิ่งขึ้น

2. ความสามารถทางนวัตกรรม ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารระดับสูง ควรมีนโยบายในการพัฒนาหรือปรับปรุงเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือการใช้งานของผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังต้องส่งเสริมให้พนักงานใช้ความรู้ที่มีอยู่ และหาความรู้ใหม่ ๆ ผสมผสานกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ หรือสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของลูกค้า ซึ่งจะส่งผลทำให้ผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ความสามารถทางนวัตกรรม ด้านการตลาด ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารระดับสูง ควรมีนโยบายส่งเสริมให้อุตสาหกรรมฯ มีการดำเนินการตามวิธีการทางการตลาดใหม่ เช่น การส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ หรือการกำหนดราคา เพื่อการเพิ่มยอดขายให้กับอุตสาหกรรมฯ

และอาจจะมีการจัดอบรม ด้านการตลาดให้กับพนักงาน เช่น การตลาดออนไลน์ เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในการขาย ซึ่งจะส่งผลทำให้ผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มดียิ่งขึ้น

2. การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ด้านการออกแบบสีเขียว ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารระดับสูง ควรมีนโยบายส่งเสริมให้อุตสาหกรรมฯ มีการออกแบบสินค้า หรือบรรจุภัณฑ์ โดยลดการใช้วัสดุหรือลดการใช้พลังงานให้น้อยลง อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยใช้วัสดุหรือส่วนประกอบที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ หรือการนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งจะส่งผลทำให้ผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มดียิ่งขึ้น

3. การจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ด้านการผลิตสีเขียว ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารระดับสูง ควรมีนโยบายในการเลือกใช้วัสดุหรือวัตถุดิบในการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้วัสดุ ส่วนประกอบ ที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ หรือการนำกลับมาใช้ใหม่เข้าสู่กระบวนการผลิตอีกครั้ง ซึ่งจะส่งผลทำให้ผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยในเชิงปริมาณเพื่อศึกษาภาพรวมของการจัดการห่วงโซ่อุปทานสีเขียวและความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย การศึกษาครั้งต่อไปควรใช้กลุ่มตัวอย่างในภูมิภาคที่มีการตั้งอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นจำนวนมาก เช่น ภาคกลาง ภาคอีสาน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาครั้งนี้มีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่กว้าง ซึ่งสถานที่ตั้งของกลุ่มตัวอย่างมีการกระจายอยู่ทุกภาคของประเทศไทย จึงทำให้ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเป็นเวลานาน และใช้งบประมาณในการเก็บข้อมูลสูง ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวางแผนเรื่องรูปแบบวิธีการเก็บข้อมูล และระยะเวลาของการเก็บข้อมูลให้ชัดเจน

3. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ เช่น ตัวแปรเทคโนโลยีสะอาด ตัวแปรการมุ่งเน้นตลาด และตัวแปรการมุ่งเน้นการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2565). *ข้อมูลโรงงาน*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2565, จาก https://www.diw.go.th/webdiw/search-factory/

กฤตชน วงศ์รัตน์. (2564). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการและความสามารถทางนวัตกรรมธุรกิจที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมการผลิต จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 27-39.

คณิต ไข่มุกด์. (2546). *สถิติพื้นฐาน*. นครราชสีมา: บริษัทสำนักงานพิมพ์น้ำฝน จำกัด.

เนติธร ประเสริฐวงศ์. (2563). *การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีผลต่อความสามารถทางด้านนวัตกรรมและประสิทธิภาพขององค์กร* (การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาอุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปาริฉัตร ตู้ดำ และ มูหำหมัด สาแลบิง. (2560). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความสามารถทางนวัตกรรมของธุรกิจอาหารฮาลาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย. *MFU CONNEXION: Journal of Humanities and Social Sciences*, 6(2), 189-211.

ศูนย์สารสนเทศอัจฉริยะอุตสาหกรรมแฟชั่น. (2564). *Thailand's Textile and Clothing Industry Profile 2021*. สืบค้น 28 กันยายน 2565, จาก https://shorturl.asia/o3Fq9

สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. (2565). *สถานการณ์อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย*. สืบค้น 9 กันยายน 2565, จาก https://shorturl.asia/GPAM4

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2560). *แผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรายสาขา อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม*. สืบค้น 28 กันยายน 2565, จาก https://shorturl.asia/KfHDd

Amjad, A. et al. (2022). Effects of the green supply chain management practices on firm performance and sustainable development. *Environmental Science and Pollution Research*, 29, 66622–66639.

Darnall, N. & Edwards, D. (2006). Predicting the cost of environmental management system adoption: the role of capabilities, resources and ownership structure. *Strategic Management Journal*, 27(4), 301-320.

Guide, V. D. R. & Srivastava, R. (1998). Inventory Buffers in Recoverable Manufacturing. *Journal of Operations Management*, 16(5), 551-568.

Gunday, G. et al. (2011). Effects of innovation types on firm performance. *International Journal of Production Economics*, 133(2), 662-676.

Jassim, S. et al. (2020). The Impact of Green Supply Chain Management on Firm's Performance. *Journal of Information & Knowledge Management*, 19(1), 1-16.

Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). *The Balanced Scorecard: Translating Strategies into Action*. Boston: Harvard Business School Press.

Khaleeli, M. et al. (2021). The effect of green marketing, green supply chain and green human resources on business performance: Balanced scorecard approach. *Uncertain Supply Chain Management*, 9(1), 133-138.

Le, T. T. (2020). The effect of green supply chain management practices on sustainability performance in Vietnamese construction materials manufacturing enterprises. *Uncertain Supply Chain Management*, 8(1), 43-54.

Ochieng, O. S. (2016). Green Supply Chain Management Practices and performance of ISO 14001 Certified Manufacturing Firms in East Africa. *DBA Africa Management Review*, 6(3), 103-128.

OECD, Oslo Manual. (2005). *Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data* (3rd ed.). Paris: 75775 Paris Cedex.

Srisawat, S. & Srisawat, N. (2020). The Effect of Green Supply Chain Management Practices on the Sustainable Performance of the Textile Industry. *International Journal of Supply Chain Management*, 9(2), 300-308.

Tuan, N. et al. (2015). The Effects of Innovation on Firm Performance of Supporting Industries in Hanoi – Vietnam. *Journal of Industrial Engineering and Management*, 9(2), 413-431.

Ullah, Z. & Arshad, H. (2021). *Impact of Internal Innovation on Firm performance with moderating role of collaborative innovation* (Master Thesis in Business Administration). Gävle.: University of Gävle.

การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

LEARNING FLIPPED CLASSROOM MODEL WITH INQUIRY CYCLE (5E) INSTRUCTION MODEL ON MATHEMATICS LEARNING ACHIEVEMENT AND SELF - REGULATED ABILITY OF GRADE 5 STUDENTS

ปัทมาภรณ์ หนูเดช, กิตติศักดิ์ ใจอ่อน, จิราภรณ์ เหมพันธ์
Pattamaporn Noodad, Kittisak Jai-on, Chiraporn Hemapandha
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: Pat18656@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลัง 2. ศึกษาความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนในการเรียน วิชาคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านคลองพระยา จังหวัดกระบี่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบหาค่าทีแบบ Dependent และหาค่าทีแบบ Samples Test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E มีความสามารถในการกำกับตัวเองในการเรียนของนักเรียน อยู่ในระดับการปฏิบัติมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.69 คิดเป็นร้อยละ 73.80

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน; การจัดการเรียนรู้แบบ 5E; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์; ความสามารถในการกำกับตัวเองในการเรียน

*Received September 14, 2023; Revised September 28, 2023; Accepted October 1, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To compare achievement in mathematics on fractions and addition, subtraction, multiplication, and division of fractions of Grade5 students before and after receiving the Flipped classroom learning management together with 5E learning management 2. To study students' Self – regulated ability in learning mathematics Fractions and addition, subtraction, multiplication and division of fractions of Grade 5 students after receiving the flipped classroom learning management with 5E learning management. This study was experimental research. The subjects of the study were 20 students in Grade 5 who were studying in the second semester of the 2021 academic year at Bankhlongpraya School. The subjects were selected by using simple random sampling, school used a random unit. Data analyses were analyzed by percentage (Percentage), mean (Mean), Standard deviation and t-test for dependent and t-test one samples test.

The research results revealed that: 1. Achievement in learning mathematics on fractions and addition, subtraction, multiplication, and division of fractions of Grade 5 students who received learning management according to the concept of flipped classroom together with 5E learning management, were found that the learning achievement after receiving the learning management with an average of 23.25, representing an average of 77.50 percent at 0.05 level of significance. 2. Grade 5 students who received the inverted classroom approach combined with the 5E approach showed Self-regulated in their learning. at a very practical level with an average of 3.69, representing 73.80 percent.

Keywords: Flipped Classroom; Inquiry Cycle (5E) Learning Management; Achievement in Learning Mathematics Subjects; Self - Regulated Ability

บทนำ

ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงขั้นตอนการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล แต่จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในปีการศึกษา 2562 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนทั่วประเทศ ในทุกระดับมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม เมื่อพิจารณาผลการประเมินในระดับโรงเรียนของโรงเรียนบ้านคลองพระยา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในเนื้อหาเรื่องเศษส่วน ไม่สามารถ

แก้ปัญหาเกี่ยวกับเศษส่วนได้จึงควรต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น

ในปัจจุบันนี้รูปแบบการเรียนรู้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า (COVID-19) ในปัจจุบัน ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้กำหนดแนวทางการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัด ซึ่งทางโรงเรียนได้พิจารณา และเลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนผสมผสานออนไลน์และออฟไลน์ โดยการสลับชั้นมาเรียนของนักเรียน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) จึงมีความเหมาะสม โดยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโจนาธาน เบิร์กแมน และแอรอน แซม (Bergman & Sam, 2012) ซึ่งให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อเทคโนโลยีที่บ้านล่วงหน้าที่ผู้สอนจัดหาให้ และมาทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบฝึกหัดในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น (วิจารณ์ พานิช, 2556) แต่การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสุภาวดี คำนาดี (2551) กล่าวว่า นักเรียนอาจพบปัญหาของการเรียน การสอนผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งส่งผลต่อการควบคุมตนเองในการเรียน เรียกว่า ทักษะการควบคุมตนเอง เนื่องจากนักเรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้าน อาจจะทำนักเรียนขาดการควบคุมอารมณ์ ผู้วิจัยจึงนำกระบวนการกำกับตัวเองในการเรียนมาใช้ในการควบคุมตัวเองในการเรียนร่วมด้วย ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมีกระบวนการในจัดการเรียนการสอนหลายขั้นตอน ผู้วิจัยจึงต้องนำการจัดการเรียนรู้แบบ 5E มาเป็นกระบวนการและแนวทางให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้เมื่อนักเรียนต้องเรียนที่บ้านหรือโรงเรียน โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน คือการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2557) กล่าวว่า การสอนแบบ 5E เป็นการดำเนินการเรียนการสอนโดยผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดคำถามเกิดความคิดและลงมือแสวงหาความรู้เพื่อนำมาประมวล หาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเองโดยใช้กระบวนสืบเสาะหาความรู้ โดยมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไปจะส่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสรรฤดี ดีปู่ (2554); ระเบียบ อนันตพงศ์ (2550) และอรัญญา สถิตไพบูลย์ (2550) ที่ศึกษาผลของการสอนรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งพบผลในทำนองเดียวกันว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสืบเสาะหาความรู้นั้นจะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาก้าวหน้าขึ้น

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E

2. เพื่อศึกษาความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียน ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เป็นแบบการวิจัยที่ผู้วิจัยต้องสร้างตัวแปรทดลองหรือตัวแปรอิสระขึ้นมาแล้วนำไปใช้กับหน่วยที่จะทดลองหรือหน่วย

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในเครือข่ายพระยาสหวิทยาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 10 โรงเรียน มี 11 ห้องเรียน จำนวน 187 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2564)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านคลองพระยา จังหวัดกระบี่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E เรื่อง เศษส่วนและการบวก การลบ การคูณ การหารเศษส่วน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย วีดีโอการสอน ใบงาน แบบฝึกทักษะ ค่า IOC ตั้งแต่ 0.6-1.00

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ได้ข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6-1.00 ค่าความยากง่ายอยู่ ระหว่าง 0.2-0.8 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่า 0.938 2. แบบวัดความสามารถในการกำกับตัวเอง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ ได้ข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6-1.00 ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา 0.83

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขั้นทดสอบก่อนเรียน (Pretest) นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระยะเวลาในการทำ 60 นาที

4.2 ขั้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ และให้นักเรียนทำแบบวัดความสามารถในการกำกับตัวเอง จำนวน 30 ข้อ ระยะเวลาในการทำ 5 นาที หลังทำกิจกรรมในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ และให้ผู้ปกครองร่วมสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และประเมินในแบบวัดความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนร่วมด้วย

4.3 ขั้นทดสอบหลังเรียน (Posttest) นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน ระยะเวลาในการทำ 60 นาทีและผู้วิจัยสรุปผลจากจดบันทึกความรู้ตามรูปแบบการจดบันทึกแบบคอร์เนลล์ (Cornell) ที่นักเรียนบันทึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบหาค่าที (t-test for dependent)

5.2 วิเคราะห์ความสามารถในการกำกับตัวเอง หลังได้รับการจัดการเรียนรู้จากแบบวัดความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียน โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายตามเกณฑ์

ผลการวิจัย

การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยขอนำเสนอ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ปรากฏผล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลัง ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	จำนวน n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	20	30	13.60	3.283	-13.773*	19	.000
หลังเรียน	20	30	23.25	4.011			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลการศึกษาความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ตามกรอบแนวคิดของโจนาธาน เบิร์กแมน และแอรอน แซม (Bergman & Sam, 2012) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ในภาพรวม 9 ด้าน

ความสามารถในการกำกับตัวเอง	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความ
1. มีการทบทวน	5.00	2.91	0.46	ปานกลาง
2. มีการจัดเวลาเรียนออนไลน์	5.00	3.79	0.24	มาก
3. มีการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้	5.00	3.38	0.22	ปานกลาง
4. มีการจัดรูปแบบและกลยุทธ์การเรียน	5.00	4.11	0.11	มาก
5. มีการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียน	5.00	4.46	0.21	มาก
6. มีการขอความช่วยเหลือออนไลน์	5.00	3.86	0.13	มาก
7. มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง	5.00	3.52	0.14	มาก
8. มีการให้คุณค่าการเรียน	5.00	3.64	0.26	มาก
9. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี	5.00	3.54	0.27	มาก
ค่าเฉลี่ย	5.00	**3.69**	**0.15**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความสามารถในการกำกับตัวเองในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ในภาพรวม 9 ด้าน พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการกำกับตัวเองในการเรียนอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.15

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

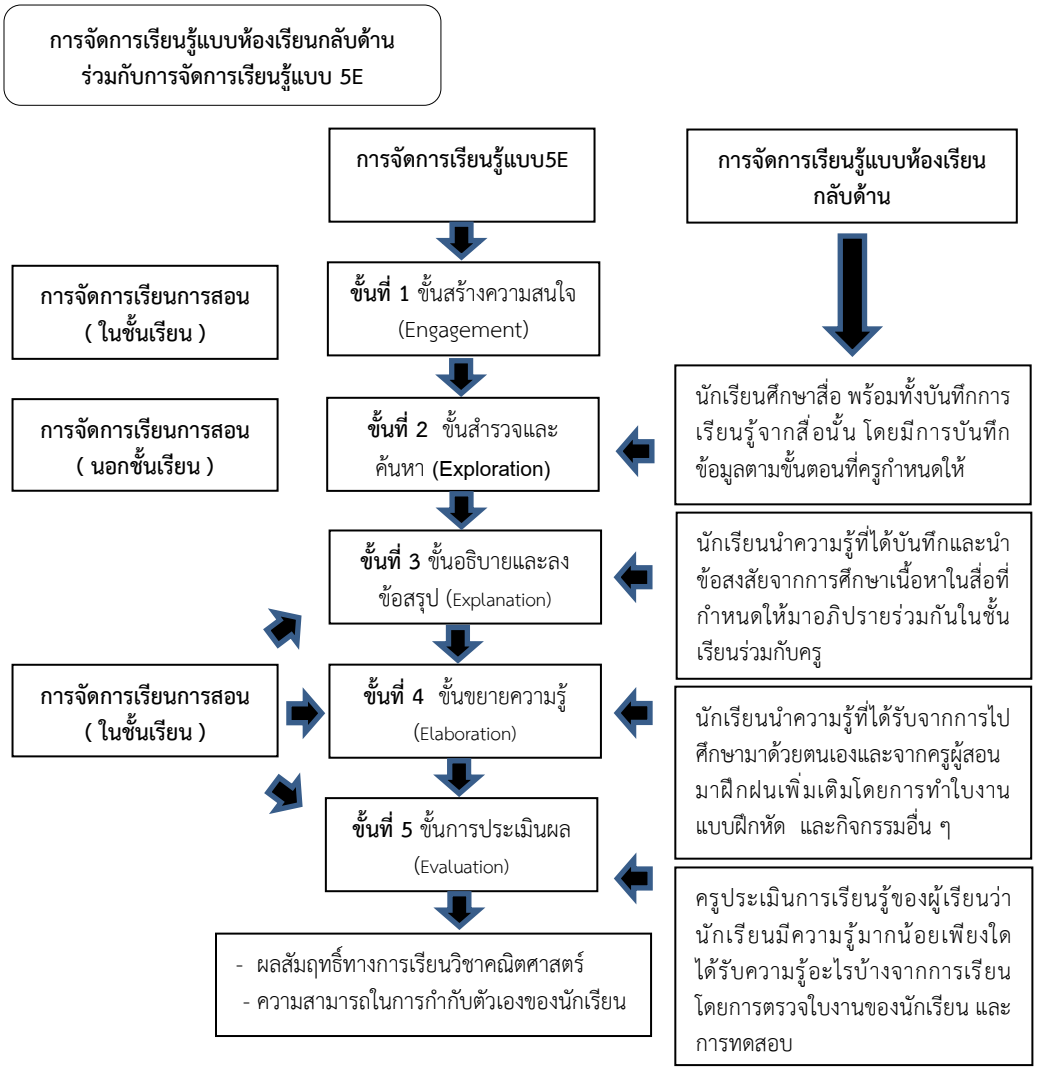
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนและการบวก การลบ การคูณ การหารเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้

แบบ 5E ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีการเรียงลำดับเนื้อหาอย่างชัดเจน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยความมั่นใจและสามารถทบทวนและตรวจสอบได้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ได้นำมาใช้โดยให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อเทคโนโลยีที่บ้านล่วงหน้า โดยผู้สอนจัดหาให้มีการจดบันทึกประเด็นสำคัญ คำสำคัญ หรือข้อคำถาม และมาทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบฝึกหัดในห้องเรียน การจดบันทึกคอร เนลล (Cornell Note-Taking) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในวงการการศึกษาว่าสามารถนำมาใชในการพัฒนาทักษะการเรียนรูได้ (ปณิดา มัณยานนท, 2554) ส่วนการจัดการเรียนรู้แบบ 5E หรือการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2547, 2552, 2557) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าและแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรกร ยิ่งยงยุทธ (2560) ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน เน้นให้นักเรียนได้ฝึกลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และงานวิจัยของจิรารัตน์ กีฬา (2565) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E มีความสามารถในการกำกับตัวเองในการเรียนของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก ทั้งนี้การกำกับตัวเองในการเรียน (Self-Regulated Learning) เป็นคุณสมบัติของผู้เรียนที่มีวินัยในตนเอง มีการตั้งเป้าหมายในการหาความรู้ของตนเองและในการเสริมแรงจูงใจของตนเอง โดยแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีการกำกับตนเองของ Zimmerman (2004) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนภรณ์ กาญจนพันธ์ (2559) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทาง มีการกำกับตนเองหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนและการบวก การลบ การคูณ การหารเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีองค์ประกอบ ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนและการบวก การลบ การคูณ การหารเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และยังส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E มีความสามารถในการ

กำกับตัวเองในการเรียนของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก ทั้งนี้การกำกับตัวเองในการเรียน (Self-Regulated Learning) เป็นคุณสมบัติของผู้เรียนที่มีวินัยในตนเอง มีการตั้งเป้าหมายในการหาความรู้ของตนเองและในการเสริมแรงจูงใจของตนเอง ตระหนักถึงสิ่งที่ตนเองรู้ และรู้ว่าต้องศึกษาเนื้อหาความรู้ด้านใด สามารถหาแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์มาช่วยให้ตนเองบรรลุเป้าหมายในการเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนควรปรับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านให้เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่ไม่สามารถเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีแบบออนไลน์ได้

2. ในการกำกับตัวเองในการเรียนของนักเรียน ควรเพิ่มเติมรายละเอียดที่ครูผู้สอน ผู้ปกครอง เพื่อน และตัวนักเรียน ประเมินและเขียนสะท้อนพฤติกรรมการเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมในการเรียนครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ครูผู้สอนควรให้อิสระกับนักเรียนในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในขณะที่นักเรียนศึกษานอกชั้นเรียนจากสื่อเทคโนโลยีที่บ้านล่วงหน้าโดยนักเรียนสามารถหาความรู้จากสื่ออื่นนอกเหนือจากที่ครูผู้สอนจัดหาให้

2. ประเด็นคำถามที่ให้นักเรียน ต้องเป็นคำถามที่มีความท้าทาย กระตุ้นนักเรียนให้มีความกระตือรือร้นในการหาคำตอบ และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความชัดเจน และตรงประเด็น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ควรให้ครูผู้สอนมีส่วนในการวัดความสามารถในการกำกับตัวเองของนักเรียนร่วมด้วย เพื่อให้ผลของการวัดความสามารถของนักเรียนความน่าเชื่อถือและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

2. ในการกำกับตัวเองในการเรียนของนักเรียน ควรให้นักเรียนเขียนสะท้อนพฤติกรรมการเรียนของตัวเอง การให้คะแนนพฤติกรรมในการเรียนของตนเอง และแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมในการเรียนครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จิรารัตน์ กีฬา. (2565). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ตัวเรา สัตว์และพืช โดยใช้กระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารมหาจุฬาตานีปริทรรศน์*, 4(8), 50-57.

ธนภรณ์ กาญจนพันธ์. (2559). *ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาชีววิทยา การกำกับตนเองและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปณิดา มัณยานนท์. (2554). *การใช้การจดบันทึกคอร์เนลล์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษและความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พัชรกร ยิ่งยงยุทธ. (2560). *การศึกษาความสามารถในการสร้างแบบจำลองทางวิทยาศาสตร์และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอนร่วมกับหลัก สุ จิ ปุ ลิ* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ระเบียบ อนันตพงศ์. (2550). *ผลการใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ที่ 5 มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สนามของแรง และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นผสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยาจังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์ สร้างห้องเรียนกลับทาง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2547). *สรุปการศึกษาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Cycle หรือ 5E)*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2552). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2557). *สรุปการศึกษาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Cycle หรือ 5E)*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

สรรฤดี ดีปู่. (2554). *การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ในรายวิชา 4000101 วิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน* (รายงานการวิจัย). เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. (2564). *ประกาศรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า (Covid-19)*. กระบี่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.

สุภาวดี คำนาดี. (2551). *การวิจัยและพัฒนากระบวนการกำกับตนเอง สำหรับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง เจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรัญญา สถิตไพบูลย์. (2550). *การพัฒนาทักษะการคิดวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Bergmann, J. & Sam, A. (2012). *Flip Your Classroom Reach Every Student in Every Class Every Day*. United States of America: ISTE and ASCD.

Zimmerman, B. J. (2004). Self-regulation and academic achievement and resilence: Alongitudinal study. *International Journal of Educational Research*, 41(3), 198-215.

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน*

LEGAL PROBLEMS RELATING TO THE CONTROL OF PRIVATELY OWNED TRANSPORTING BUSINESS

วรุตม์ จันทร์ทอง, รัฐชฎา ฤาแรง
Varut Janthong, Radchada Lurang
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Corresponding Author E-mail: pmcomputer13@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมาย 2. ศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมาย 3. ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน 4. แนะมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนของต่างประเทศที่มีความเหมาะสม มาปรับใช้กับกฎหมายไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาเอกสารจากตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของไทยและของต่างประเทศมีการจัดทำสนทนากลุ่ม มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4 คน คือ พนักงานบริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชน ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากบริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชน นักวิชาการด้านกฎหมาย และเจ้าพนักงานกรมการขนส่ง

ผลการวิจัยพบว่า การจดทะเบียนรถยนต์ที่ใช้รับจ้างขนส่งสินค้าของกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน มีปัญหาว่าพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พุทธศักราช 2522 ไม่อนุญาตให้นำรถยนต์ขนาดเล็กมาทำการขนส่งสิ่งของ ดังนั้นการดำเนินกิจการขนส่งของบริษัทเอกชนในปัจจุบันเป็นการใช้รถผิดประเภท จึงควรที่จะเพิ่มลักษณะรถยนต์ที่อนุญาตให้ใช้รับจ้างขนส่งจากเดิมกำหนดไว้เพียง 9 ประเภท โดยอนุญาตให้ผู้ประกอบสามารถนำรถกระบะมาจดทะเบียนเป็นรถรับจ้างขนส่งสินค้าได้ การกำหนดน้ำหนักและความเร็วของรถตามพระราชบัญญัติทางหลวง พุทธศักราช 2535 ไม่ยืดหยุ่นต่อเทคโนโลยียานยนต์สมัยใหม่ที่มีศักยภาพในการขนส่งมากกว่าเดิม จึงควรแก้ไขการกำหนดความเร็วของรถที่มาใช้บนทางหลวง ให้ทันสมัยสอดคล้องกับ

*Received July 24, 2023; Revised October 11, 2023; Accepted October 15, 2023

ความก้าวหน้าของวิศวกรรมโยธาและเทคโนโลยียานยนต์ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น

คำสำคัญ: ปัญหาทางกฎหมาย; การควบคุมธุรกิจการขนส่ง; สิ่งของของเอกชน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study theoretical concepts related to legal issues, 2. To examine factual and legal problems concerning legal issues, 3. To analyze laws governing the regulation of private parcel delivery businesses, and 4. To propose appropriate legal measures from foreign countries regarding the regulation of private parcel delivery businesses, to be adapted for Thai law. This was a qualitative study, involving document analysis of legal texts, academic books, research papers, and electronic media from both Thailand and abroad. The study also conducted focus group discussions and in-depth interviews with four participants: employees of private delivery companies, individuals affected by private delivery companies, legal academics, and officials from the Department of Land Transport.

The research findings revealed that registering vehicles used for commercial goods transportation in private delivery businesses faced challenges under the Land Transport Act B.E. 2522 (1979), which does not allow small vehicles to be used for goods transportation. As a result, many private companies are currently using vehicles inappropriately. Therefore, it was recommended to expand the types of vehicles allowed for goods transportation beyond the nine categories currently specified, permitting companies to register pickup trucks for commercial goods delivery. Additionally, the weight and speed limits outlined in the Highways Act B.E. 2535 (1992) are not flexible enough to accommodate modern vehicle technology, which has improved transportation capabilities. Thus, it is necessary to update vehicle speed regulations on highways to align with advancements in civil engineering and automotive technology.

Keywords: Legal Problems; Control of Transporting Business; Privately Owned

บทนำ

ปัจจุบันกิจการขนส่งเอกชนได้รับความนิยมและมีการเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก เนื่องจากประชาชนมีรูปแบบการใช้ชีวิตและการจับจ่ายซื้อของที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะในช่วง

สถานการณ์โรคระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีการจำกัดการเดินทางของประชาชน การปิดห้างสรรพสินค้า และร้านค้าต่าง ๆ จึงทำให้มีการจับจ่ายซื้อของผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น ดังนั้น จึงมีการสั่งของและส่งของผ่านกิจการขนส่งเอกชนมากขึ้นด้วย เรื่องการขนส่งนี้เดิมทีตลาดขนส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์แบบด่วนของไทยผูกขาดโดยบริษัทไปรษณีย์ไทย กระทั่งเริ่มมีคู่แข่งรายสำคัญอย่าง Kerry Express บริษัทร่วมทุนไทยฮ่องกงเจ้าของแบรนด์ขนส่งสีส้มเข้ามาให้บริการใน ปี 2549 ซึ่งปัจจุบันมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับ 2 รองจากไปรษณีย์ไทย ต่อมาผู้ให้บริการรายใหม่ก็ทยอยเข้าสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง จนทำให้สภาพตลาดขนส่งด่วนเปลี่ยนไปเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสูง ตัวอย่างบริษัทขนส่งด่วนน้องใหม่ เช่น Flash Express บริษัทร่วมทุนไทยจีนแบรนด์สีเหลือง และ J&T Express ทุนจากอินโดนีเซียเจ้าของแบรนด์สีแดง นอกจากบริษัทขนส่งด่วนรายใหญ่แล้ว ปัจจุบันมีผู้ประกอบการที่จดทะเบียนประกอบธุรกิจขนส่งสินค้ากับกรมพัฒนาธุรกิจการค้ามากถึง 570 ราย ทั้งผู้ให้บริการขนส่งแบบเดิมที่ผันตัวมาเป็นธุรกิจขนส่งด่วน อย่างเช่น Nim Express และผู้ประกอบการรายใหม่หรือกลุ่ม Startup ด้านการขนส่งอย่าง Skootar (อุไรรัตน์ จันทรศิริ, 2562)

เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยียานยนต์ได้มีการพัฒนาขึ้นมาก เพื่อช่วยการทำงานบนท้องถนนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้การขับขี่สะดวกสบายและลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นบนท้องถนนได้อย่างยอดเยี่ยม โดยเทคโนโลยีดังกล่าว มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตหลายประการ เช่น ช่วยลดอุบัติเหตุบนท้องถนนเพราะเทคโนโลยียานยนต์สมัยใหม่สามารถตอบสนองต่อสิ่งรอบข้างอย่างรวดเร็ว และป้องกันการเกิดเหตุไม่คาดฝันให้กับผู้ขับขี่ได้อย่างทันท่วงที ทำให้การขับขี่ปลอดภัย ไม่เกิดอุบัติเหตุหรืออันตรายต่อทรัพย์สินและชีวิตของผู้ขับขี่และผู้โดยสารภายในรถได้ด้วยระบบการคำนวณอัจฉริยะภายในที่จะตอบโจทย์ทุกการใช้งานของผู้ขับขี่ทั้งรถยนต์ธรรมดาหรือกับรถขนส่งสินค้าผู้ประกอบการก็สามารถนำไปพัฒนา ปรับปรุง เพื่อใช้กับรถขนส่งหรือรถเพื่อการพาณิชย์ต่าง ๆ ของบริษัทได้ (Bus & Truck, 2022) แต่ถึงแม้เทคโนโลยียานยนต์จะได้พัฒนาขึ้นมาตอบสนองการทางานขนส่งสินค้าได้มากขึ้น หรือสามารถขับรถโดยใช้ความเร็วได้มากขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถใช้งานในส่วนนี้ได้อย่างเต็มที่ ด้วยติดกฎหมายที่กำหนดเรื่องน้ำหนักและความเร็วของรถไว้ ทำให้การขนส่งสินค้าไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ในศักยภาพของรถขนส่งสินค้าที่มีการพัฒนาขึ้นมานั่นเอง

ทุกวันนี้เรามักจะได้ยินข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดของพนักงานส่งของ หรือพนักงานตรวจเช็กสินค้าในโกดังของบริษัทส่งของอยู่บ่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขโมยสินค้าที่มีราคาโดยเฉพาะช่วงนี้ร้านค้าออนไลน์ต่าง ๆ มีการโปรโมทว่ามีการคืนกำไรให้กับลูกค้า โดยการใส่ของมีค่าเข้ามาในกล่องสินค้าไม่ว่าจะเป็นทองคำ หรือเงินสดจำนวนมาก จึงเป็นแรงจูงใจให้พนักงานขนส่งสินค้าที่ไม่มีคุณธรรมทำการเปิดกล่องและขโมยทรัพย์สินต่าง ๆ เหล่านั้นไป หรือการนำสินค้าในกล่องมาทำการล้อเลียนจนทำให้ผู้สั่งของเสียหายแก่ชื่อเสียง เช่น กรณีที่มีหญิงสาวท่านหนึ่งสั่งเครื่องเล่นทางเพศมาจากเพจขายสินค้าออนไลน์โดยส่งมาทางบริษัทรับส่งพัสดุ

เอกชนแห่งหนึ่ง แต่พนักงานนำกล่องนั้นมาเปิดโดยพลการ และเอาเรื่องนี้มาล้อเล่นลงในโซเชียลส่วนตัว ด้วยการกระทำหลายอย่างที่เป็นการคุกคามทางเพศและละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล แต่บังเอิญพนักงานคนนี้ได้ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวแบบสาธารณะที่ใคร ๆ ก็เข้าถึงได้ทั้งหมดทำให้เรื่องที่เขาล้อเล่นแบบคุกคามทางเพศนั้นออกสู่สาธารณชนทำให้หญิงสาวผู้สั่งสินค้าเสียหายแก่ชื่อเสียง แต่เนื่องจากปัจจุบันไม่มีกฎหมายดูแลหรือควบคุมกิจการขนส่งเอกชน ดังนั้นหากมีปัญหาอย่างใดเกิดขึ้น ก็จะต้องไปว่ากล่าวกันในทางแพ่ง ทางอาญา หรือกฎหมายเฉพาะอื่น ๆ (กล้า สมุทวณิช, 2562) ที่ไม่ได้ออกแบบไว้เพื่อรองรับในการควบคุมหรือกำกับดูแลกิจการขนส่งระดับนี้ จึงทำให้มีปัญหาว่า การกระทำผิดดังกล่าวจะต้องนำกฎหมายใดมาปรับใช้

เนื่องจากกฎหมาย ดังกล่าว ได้กำหนดเรื่องน้ำหนักและความเร็วของรถไว้ โดยห้ามใช้ยานพาหนะที่มีน้ำหนักเพลาเกินกว่าที่ได้กำหนดไว้วิ่งบนทางหลวงพิเศษ ทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงสัมปทาน และกำหนดอัตราความเร็วของยานพาหนะที่ขับขี่บนทางหลวงชนบท เช่น รถพ่วงใช้ความเร็วไม่เกิน 60 กิโลเมตร ต่อชั่วโมง และรถบรรทุกที่มีน้ำหนักรวมทั้งน้ำหนักบรรทุกเกิน 1,200 กิโลกรัม ใช้ความเร็วไม่เกินชั่วโมงละ 80 กิโลเมตร อันเป็นข้อจำกัดในการลดระยะเวลาการขนส่งสินค้าให้ถึงมือลูกค้า ซึ่งถือเป็นอุปสรรคกับธุรกิจขนส่งในปัจจุบัน (สถิต เล็งไธสง, 2548)

แต่กรณีพนักงานรับส่งสินค้าเอกชนเปิดสินค้าและพัสดุนั้นไม่ได้มีกฎหมายอาญากำหนดโทษไว้ แม้ว่าจะมีผู้สงสัยว่าจะเข้าข่ายความผิดในกลุ่มเปิดเผยความลับตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่ เมื่อวิเคราะห์แล้วก็เห็นว่า ความผิดดังกล่าวตามประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ในมาตรา 322 ถึงมาตรา 324 มาตรา 322 บัญญัติว่า ผู้ใดเปิดผนึกหรือเอาจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป เพื่อล่วงรู้ข้อความก็ดี เพื่อนำข้อความในจดหมายโทรเลขหรือเอกสารเช่นว่านั้นออกเปิดเผยก็ดี ถ้าการกระทำนั้นน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จะเห็นได้ว่า มาตรานี้เอาผิดการกระทำเฉพาะการเปิดจดหมาย และวัตถุแห่งความผิด คือ ข้อความซึ่งไม่รวมถึงสินค้าและพัสดุภัณฑ์ และเราตีความให้หมายรวมเช่นนั้นไม่ได้ เพราะหลักการสำคัญของกฎหมายอาญานั้นต้องไม่ตีความขยายความให้เป็นความผิดหรือเป็นโทษแก่บุคคล (วิษณุ เครืองาม, 2549)

ข้อกฎหมายที่ผู้เสียหายอาจจะต่อสู้ให้มีการรับผิดทางแพ่งและทางอาญาได้นั้น ก็ได้แก่ความผิดฐานหมิ่นประมาทและหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา แต่ก็จะพบปัญหาคือการจะพิสูจน์เพื่อลงโทษในความผิดฐานหมิ่นประมาท จะต้องเป็นการใส่ความในลักษณะของการยืนยันข้อเท็จจริงที่จะให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง และเป็นภาระตกหนักแก่ฝ่ายผู้เสียหาย ที่จะต้องบรรยายฟ้องและพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า การที่ตนเองถูกเปิดเผยต่อสาธารณะว่าสั่งเครื่องเล่นทางเพศมานั้นทำให้เสียชื่อเสียงหรือถูกเกลียดชังอย่างไร กับอีกปัญหาในทางวิธี

พิจารณาความอาญาด้วยว่า สินค้าที่ผู้เสียหายสั่งซื้อมานั้นยังถือเป็นสิ่งลามกอนาจารซึ่งผิดกฎหมายไทยก็จะมีปัญหาว่าผู้เสียหายจะเป็นผู้เสียหายทางนิตินัยที่มีอำนาจฟ้องคดีหรือไม่

ส่วนในทางแพ่งอาจจะเรียกร้องความรับผิดได้ง่าย เพราะปรากฏชัดว่าการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายในทางใดทางหนึ่งแน่นอน และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ยังกำหนดให้นายจ้างต้องรับผิดต่อผู้เสียหายแทนก่อนลูกจ้างด้วย แต่ในการฟ้องคดีแพ่งก็มีปัญหาเรื่องการพิสูจน์ความเสียหายและตีออกมาเป็นค่าสินไหมทดแทนที่กรณีนี้คงคำนวณเป็นตัวเงินได้ยาก และเมื่อคำนวณออกมาได้ก็จะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมศาลตามทุนทรัพย์ซึ่งแม้จะขอยกเว้นได้แต่ก็เป็นงานอีกชิ้นที่งอกออกมาของทนายความ ด้วยความยุ่งยากเช่นนี้กลายเป็นว่าฝ่ายผู้เสียหายนอกจากจะถูกละเมิดในสิทธิความเป็นส่วนตัวและชื่อเสียงแล้ว ยังต้องมายุ่งยากลำบากในการเรียกร้องความยุติธรรมให้แก่ตัวเองอีก ดังนั้นผู้เสียหายจึงยอมไกล่เกลี่ยรับคำขอขมา และค่าชดเชยเยียวยาจากบริษัทขนส่ง และจบเรื่องกันไป (กล้า สมุทวณิช, 2562) เป็นต้น

จากปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายทั้งสามประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา วิเคราะห์กฎหมายในการควบคุมกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน ซึ่งจะมีการศึกษาข้อมูลจากกฎหมายของต่างประเทศกับของราชอาณาจักรไทย มีการจัดทำการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บประเด็นสำคัญ และนำมาสร้างเครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นการเก็บข้อมูลอีกชั้นหนึ่งจากนั้นจำนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดทั้งจากแหล่งปฐมภูมิ และแหล่งทุติยภูมิมาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนของราชอาณาจักรไทย ของต่างประเทศ มาตรการทางกฎหมาย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนของราชอาณาจักรไทย

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนของต่างประเทศกับของราชอาณาจักรไทยว่ามีปัญหาเหมือนราชอาณาจักรไทยหรือไม่ ถ้ามีแก้ไขอย่างไร

4. เพื่อจะได้แนะมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนของต่างประเทศที่มีความเหมาะสม มาปรับใช้กับกฎหมายไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสารจากตัวบท กฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย บทความจากวารสารหรือนิตยาสารทากฎหมาย เอกสารประกอบการสัมมนา สถิติ ข้อมูลจากเว็ปไซต์ทางอินเตอร์เน็ตทั้งของราชอาณาจักรไทยและของต่างประเทศ เกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมกิจการขนส่งเอกชนประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหา สรุปและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหา สรุปและข้อเสนอแนะ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จำนวน 4 คน คือ พนักงานบริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชน ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากบริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชน นักวิชาการด้านกฎหมาย และเจ้าพนักงานกรมการขนส่ง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกถึงเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน ที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ที่ผ่านความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว

3.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลในขณะสัมภาษณ์ ได้แก่ 1. เครื่องบันทึกภาพและเสียงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครบถ้วน 2. การจดบันทึกขณะและหลังการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยจดบันทึกย่อข้อมูลสำคัญ ๆ ในขณะที่ฟังเกี่ยวกับการแสดงสีหน้า ท่าทาง แล้วนำมาบันทึกรายละเอียดเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งปฐมภูมิ มีการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยปฏิบัติ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี รวมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยและกระบวนการวิจัย

4.2 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูล จากมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เสนอต่อบุคคลคล เจ้าของกิจการและหน่วยงานที่จะเข้าไปขอสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

4.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ คือ 1. การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) คือ สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยเรียงลำดับประเด็นคำถามตามแบบฟอร์มสัมภาษณ์เชิงลึก 2. บันทึกการสนทนาในกระดาษ เครื่องบันทึกภาพ และเครื่องบันทึกเสียง

แหล่งทุติยภูมิ ได้มาจากแหล่งเอกสาร เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนงานวิจัยของราชอาณาจักรไทยและของต่างประเทศ ตำรา หนังสือ และข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ด้วยวิธีพรรณนาความแล้วนำไปสังเคราะห์ต่อไป

ผลการวิจัย

1.แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนของราชอาณาจักรไทย ของต่างประเทศ มาตรการทางกฎหมาย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน ซึ่งมีปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย คือ การจดทะเบียนรถยนต์ที่ใช้รับจ้างขนส่งสินค้าของกิจการขนส่งเอกชน เนื่องจากปัจจุบัน กิจการขนส่งพัสดุและสิ่งของของบริษัทเอกชนนั้นมีการขยายตัวเป็นอย่างมาก และยานพาหนะในการขนส่งสิ่งของคือรถยนต์ แต่มีปัญหาว่ารถยนต์ที่ใช้ขนส่งสิ่งของ ยังไม่สามารถจดทะเบียนการใช้รถยนต์ให้ถูกประเภทได้ เพราะกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ คือ พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พุทธศักราช 2522 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจรับจ้างขนส่งสินค้าต้องขอรับใบอนุญาตประกอบการขนส่ง และต้องจดทะเบียนรถยนต์ที่ใช้รับจ้างขนส่งสินค้า ซึ่งปัญหาของกฎหมายดังกล่าวคือการกำหนดให้รถที่ใช้ในการรับจ้างต้องเป็นรถขนาดใหญ่ตั้งแต่ 6 ล้อขึ้นไปเท่านั้น แต่การขนส่งของบริษัทเอกชนในปัจจุบันมักจะใช้รถเล็กในการขนส่ง เช่น รถยนต์ตู้ทึบ หรือรถจักรยายนต์ เพื่อส่งสินค้าขนาดเล็ก หรือเพื่อความรวดเร็วในการขนส่ง แต่การนำรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์มาส่งพัสดุหรือสิ่งของ เป็นการผิดต่อพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พุทธศักราช 2522 บริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชนส่วนมากนำรถยนต์สี่ล้อขนาดเล็กไปจดทะเบียนเป็นรถขนส่งส่วนบุคคล แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พุทธศักราช 2522 ก็ไม่อนุญาตให้นำรถขนส่งส่วนบุคคลมาใช้ในกิจการรับจ้าง จึงทำให้ทุกวันนี้บริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชนใช้รถผิดประเภท ซึ่งมีโทษตามกฎหมาย ดังนั้น

2. ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนของราชอาณาจักรไทย การกำหนดน้ำหนักและความเร็วของรถ เรื่องของน้ำหนักและความเร็วของรถ อยู่ภายใต้ข้องบังคับของพระราชบัญญัติทางหลวง พุทธศักราช 2535 ซึ่งโดยห้ามใช้ยานพาหนะที่มีน้ำหนักเพลาเกินกว่าที่ได้กำหนดไว้วิ่งบนทางหลวงพิเศษทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงสัมปทาน และกำหนดอัตราความเร็วของยานพาหนะที่ขับขี่บนทางหลวงชนบท เช่น รถพ่วง ใช้ความเร็วไม่เกินชั่วโมงละ 60 กิโลเมตร รถบรรทุกที่มีน้ำหนัก

รวมทั้งน้าหนักบรรทุกเกิน 1,200 กิโลกรัม ใช้ความเร็วไม่เกินชั่วโมงละ 80 กิโลเมตร อันเป็นข้อจำกัดในการลดระยะเวลาการขนส่งสินค้าให้ถึงมือลูกค้า ซึ่งถือเป็นอุปสรรคกับธุรกิจขนส่งในปัจจุบัน อีกทั้งศักยภาพของรถที่ใช้บรรทุกสิ่งของในปัจจุบันนี้ก็มีการพัฒนาเป็นอย่างมาก จึงมามารถบรรทุกของได้หนักขึ้นและทำความเร็วได้มากขึ้น

3. กฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนของต่างประเทศกับของราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช 2477 ไม่ครอบคลุมการกำกับดูแลกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน ในปัจจุบันราชอาณาจักรไทยมีผู้ประกอบธุรกิจด้านการขนส่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ บริษัทไปรษณีย์ไทย และผู้ประกอบกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน ซึ่งบริษัทไปรษณีย์ไทยอยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช 2477 ส่วนผู้ประกอบกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนอยู่ภายใต้ระมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งมีความรับผิดที่แตกต่างกัน การไม่มีกฎหมายเฉพาะดูแลหรือควบคุมกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน ทำให้หากเกิดปัญหาขึ้นมาก็จะต้องไปพิจารณาตามกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา หรือกฎหมายเฉพาะอื่น ๆ ที่ไม่ได้ออกแบบไว้เพื่อรองรับในการควบคุมหรือกำกับดูแลกิจการขนส่งสิ่งของในลักษณะที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบันซึ่งมีปัญหาที่พบบ่อย คือ ปัญหาการแกะกล่องพัสดุเพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งกับสินค้าหรือพัสดุในกล่อง ปัญหานี้ถ้าเกิดขึ้นบริษัทไปรษณีย์ไทยพนักงานผู้กระทำการเปิดกล่องพัสดุของลูกค้าก็จะมีความผิดตามพระราชบัญญัติไปรษณีย์ มาตรา 58 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานกระทำผิดหน้าที่ของตน เปิดหรือยอมให้ผู้อื่นเปิดถุงไปรษณีย์ หรือไปรษณียภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ หรือตั้งใจกัก หรือหน่วงเหนี่ยว หรือยอมให้ผู้อื่นกักหรือหน่วงเหนี่ยวถุงไปรษณีย์หรือไปรษณียภัณฑ์ ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินพันบาท แต่กรณีพนักงานรับส่งสินค้าเอกชนเปิดสินค้าและพัสดุนั้นไม่ได้มีกฎหมายอาญากำหนดโทษไว้ แม้ว่าอาจจะเข้าข่ายความผิดในกลุ่มเปิดเผยความลับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 322 ที่บัญญัติว่า ผู้ใดเปิดผนึกหรือเอาจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป เพื่อล่วงรู้ข้อความก็ดี เพื่อนำข้อความในจดหมายโทรเลขหรือเอกสารเช่นว่านั้นออกเปิดเผยก็ดี ถ้าการกระทำนั้นน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ตามมาตรานี้เอาผิดการกระทำเฉพาะการเปิดจดหมาย และวัตถุแห่งความผิดคือข้อความ ซึ่งไม่รวมถึงสินค้าและพัสดุภัณฑ์ และจะตีความให้หมายรวมเช่นนั้นไม่ได้ เพราะหลักการสำคัญของกฎหมายอาญานั้นต้องไม่ตีความขยายความให้เป็นความผิดหรือเป็นโทษแก่บุคคล ดังนั้น ควรมีการการตรากฎหมายเฉพาะ ที่มีบทบัญญัติกำหนดโทษของพนักงานบริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชน เหมือนที่ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ไทย พุทธศักราช 2477 มีบทกำหนดโทษพนักงานไปรษณีย์ ปัญหาการเรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชน ในกรณีการขนส่งสินค้านั้น เกิดสูญหาย ส่งผิด เนิ่นช้า แตกหัก หรือบุบสลาย และการไม่ได้รับเงินกรณีเรียกเก็บปลายทาง ถ้าเป็นการขนส่งโดยบริษัทไปรษณีย์ไทย ก็จะได้รับการคุ้มครองตามมาตรา

29 ของพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช 2477 คือ จะใช้ราคาสิ่งของที่ผู้ฝากได้ระบุหรือแจ้งราคาไว้ และมีอายุความในการเรียกร้องความเสียหายภายใน 1 ปี ซึ่งพระราชบัญญัติแปรรูปการไปรษณีย์ญี่ปุ่น ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) ก็ได้กำหนดไว้ว่า เมื่อไปรษณีย์ลงทะเบียนทั่วไปเกิดความเสียหายทั้งหมดหรือบางส่วน หรือเมื่อสูญเสียส่วนหนึ่งไป จำนวนเงินที่สามารถร้องขอได้คือตามความเสียหายจริง หรือมูลค่าจริงที่ผู้ส่งได้แจ้งไว้

4. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนของต่างประเทศที่มีความเหมาะสม การขนส่งสิ่งของของเอกชนนั้น หากเกิดกรณีสูญหาย ส่งผิด เนิ่นช้า แตกหัก บุบสลาย หรือไม่ได้รับเงินกรณีเรียกเก็บปลายทาง บริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชนจะรับผิดตามหลักเกณฑ์ที่บริษัทได้กำหนดไว้ เท่านั้น เช่น บริษัท เคอรี่ เอ็กซ์เพรส จะกำหนดความรับผิดไว้ที่ ความรับผิดในค่าเสียหายพื้นฐานที่เกิดขึ้นกับพัสดุใด ๆ นั้นจะจำกัดเพียงการสูญเสียและความเสียหายโดยตรงและรวมมูลค่าสูงสุดไม่เกิน 2,000 บาท ต่อ 1 ใบนำส่งสินค้า และต้องยื่นเรื่องภายใน 14 วัน บริษัท แฟลช เอ็กซ์เพรส จะคุ้มครองความเสียหาย 2 กรณี คือ กรณีไม่มีประกันคุ้มครองพัสดุความรับผิดชอบจะจำกัดเพียงกรณีเกิดความเสียหายและสูญหายโดยตรง ซึ่งมีมูลค่าชดเชยสูงสุดไม่เกิน 2,000 บาทต่อ 1 ใบนำส่งพัสดุ กรณีซื้อประกันคุ้มครองพัสดุจะชดเชยสูงสุดไม่เกินมูลค่าสินค้าที่ได้ตกลงไว้กับทางบริษัทแต่ไม่เกิน 5,000 บาท และต้องยื่นเคลมภายใน 7 วัน บริษัทเจแอนด์ที เอ็กซ์เพรสรับผิดชอบไม่เกิน 2,000 บาทต่อ 1 ใบนำส่งพัสดุในกรณีเป็นประเภทพัสดุสินค้าและสูงสุดไม่เกิน 200 บาทต่อ 1 ใบนำส่งพัสดุในกรณีเป็นประเภทพัสดุเอกสาร จากตัวอย่างของความรับผิดของบริษัทขนส่งเอกชนที่นำมาเป็นกรณีศึกษานั้น จะเห็นได้ว่า บริษัทจะรับผิดอยู่ 2 กรณี คือ สูญเสีย และความเสียหาย แต่ในทางปฏิบัติมีปัญหาที่เกิดขึ้นมากกว่าความสูญเสีย และความเสียหาย คือ การส่งผิด การส่งล่าช้า และการที่ไม่ได้รับเงินจากบริการเก็บเงินปลายทาง (COD) นั่นหมายความว่าหากเกิดกรณีเหล่านี้ บริษัทขนส่งเอกชนก็จะไม่รับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว ซึ่งไม่ยุติธรรมต่อผู้ใช้บริการ และมูลค่าในความรับผิดที่แต่ละบริษัทกำหนดไว้นั้นก็น้อยเกินไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พุทธศักราช 2522 ไม่อนุญาตให้นำรถยนต์ขนาดเล็กมาทำการขนส่งสินค้า ดังนั้นการดำเนินกิจการขนส่งของบริษัทเอกชนในปัจจุบันเป็นการใช้รถผิดประเภท สอดคล้องกับวิลาสินี สิทธิโสภณ (2560) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พุทธศักราช 2522 คือ เพิ่มลักษณะรถยนต์ที่อนุญาตให้ใช้รับจ้างขนส่งจากเดิมกำหนดไว้เพียง 9 ประเภท โดยอนุญาตให้ผู้ประกอบสามารถนำรถปิกอัพมาจดทะเบียนเป็นรถรับจ้างขนส่งสินค้า ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องฝ่าฝืนกฎหมาย และเพื่อสร้างหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. การกำหนดน้ำหนักและความเร็วของรถตามพระราชบัญญัติทางหลวง พุทธศักราช 2535 ไม่ยืดหยุ่นต่อเทคโนโลยียานยนต์สมัยใหม่ที่มีศักยภาพในการขนส่งมากกว่าเดิมด้วย สอดคล้องกับศนันท กรณ์ โสตถิพันธุ์ (2555) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติทางหลวง พุทธศักราช 2535 ให้ทันสมัยสอดคล้องกับความก้าวหน้าของวิศวกรรมโยธาและเทคโนโลยียานยนต์

3. พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช 2477 ไม่ครอบคลุมการกำกับดูแลกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน และไม่มีกฎหมายดูแลหรือควบคุมกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชนเป็นการเฉพาะจึงทำให้มีปัญหาในการควบคุมความประพฤติของพนักงาน และไม่มีกฎหมายควบคุมในเรื่องของการชดใช้ค่าเสียหายในกรณีที่นอกเหนือจากที่บริษัทขนส่งเอกชนกำหนด สอดคล้องกับสถิต เล็งไธสง (2548) ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ควรที่จะมีกฎหมายกำหนดความรับผิดและการชดใช้ของบริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชนดังเช่นการขนส่งโดยบริษัทไปรษณีย์ไทย ที่มีกฎหมายควบคุมและมีความชัดเจนว่าจะชดใช้ให้เท่าใด เพื่อทุกบริษัทจะได้นำไปปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน และผู้เสียหายจะได้มีแนวปฏิบัติเดียวกันในการเรียกร้องค่าเสียหายได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมธุรกิจการขนส่งสิ่งของของเอกชน พบว่า ผู้วิจัยเห็นว่าปัจจุบันถ้าเป็นการขนส่งพัสดุหรือสินค้าของบริษัทไปรษณีย์ไทย ซึ่งก็จะอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติไปรษณีย์ไทย ที่มีข้อกำหนดในเรื่องต่าง ๆ อย่างชัดเจน เช่น การคัดเลือกพนักงานเข้ามาทางาน การควบคุมความประพฤติของพนักงาน ซึ่งถ้ากระทำผิดก็จะมีโทษทางอาญาอย่างชัดเจน ทำให้พนักงานเกรงกลัว จึงไม่ค่อยจะกระทำผิด ส่วนบริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชนนั้น ไม่มีกฎหมายเฉพาะควบคุมเมื่อเกิดปัญหาอย่างใดขึ้น ก็จะต้องไปดูตามกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา หรือกฎหมายเฉพาะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น แต่ด้วยกฎหมายเหล่านั้นมิได้ถูกบัญญัติขึ้นมาให้รองรับกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้ ซึ่งก็เป็นปัญหาที่ รัฐควรจะมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะมาใช้บังคับกับบริษัทขนส่งสิ่งของของเอกชน เพื่อเป็นการส่งเสริมและควบคุมให้ทั้งบริษัทและประชาชนได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ต้องแก้ไขพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พุทธศักราช 2522 คือ เพิ่มลักษณะรถยนต์ที่อนุญาตให้ใช้รับจ้างขนส่งจากเดิมกำหนดไว้เพียง 9 ประเภท โดยอนุญาตให้ผู้ประกอบสามารถนำรถปิกอัพมาจดทะเบียนเป็นรถรับจ้างขนส่งสินค้า ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องฝ่าฝืนกฎหมาย และเพื่อสร้างหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ต้องแก้ไขพระราชบัญญัติทางหลวง พุทธศักราช 2535 ในเรื่องของของน้ำหนักในการบรรทุก และการกำหนดความเร็วของรถที่มาใช้บนทางหลวง ให้ทันสมัยสอดคล้องกับความก้าวหน้าของวิศวกรรมโยธาและเทคโนโลยียานยนต์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ต้องมีกฎหมายกำหนดความรับผิดและการชดใช้ขอธุรกิจขนส่งสิ่งของของเอกชนให้มีความเหมาะสมกับความเสียหายต่าง ๆ โดยนำหลักการความรับผิดและการชดใช้ค่าเสียหายของพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช 2477 มาใช้ คือ กำหนดให้ธุรกิจขนส่งสิ่งของของเอกชน

รับผิดชอบกรณีการขนส่งสินค้านั้น เกิดสูญหาย ส่งผิด เนิ่นช้า แตกหัก หรือบุบสลาย ให้ใช้ราคาสิ่งของที่ผู้ฝากได้ระบุหรือแจ้งราคาไว้ เพื่อทุกบริษัทจะได้นำไปปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน และผู้เสียหายจะได้มีแนวปฏิบัติเดียวกันในการเรียกร้องค่าเสียหายได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ การศึกษามาตรการควบคุมบริษัทขนส่งเอกชนในแต่ละหมวดที่ได้ตั้งไว้ เช่น คณะกรรมการในการควบคุมดูแลกิจการขนส่งเอกชนควรประกอบไปด้วยบุคคลฝ่ายใด การรับและส่งพัสดุหรือสิ่งของต่าง ๆ นั้นควรมีหลักเกณฑ์อย่างไร เรื่องของการที่ผู้รับขนส่งสามารถเปิดกล่องพัสดุเพื่อตรวจสอบสินค้าก่อนที่จะจ่ายเงินค่าสินค้า เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กล้า สมุทวณิช. (2562). *ช่องว่างทางกฎหมาย ที่หลุดออกมาเมื่อพนักงานขนส่งเอกชนเปิดกล่อง Sextoy*. สืบค้น 16 พฤศจิกายน 2564, จาก https://shorturl.asia/I5PWO

วิลาสินี สิทธิโสภณ. (2560). *กฎหมายว่าด้วยการรับขนของทางถนนระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานกฎหมาย 3 สำนักกฎหมาย.

วิษณุ เครืองาม. (2549). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขายแลกเปลี่ยนให้* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.

ศนันทกรณ์ โสตถิพันธุ์. (2555). คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

สถิต เล็งไธสง. (2548). *หลักกฎหมายแพ่งตามแนวคิดอาจารย์สถิต เล็งไธสง*. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.

อุไรรัตน์ จันทรศิริ. (2562). *กฎระเบียบไทยตามไม่ทัน express delivery เติบโต*. สืบค้น 16 พฤศจิกายน 2564, จาก https://shorturl.asia/eAnz6

Bus & Truck. (2022). *5 benefits of modern automotive technology*. Retrieved June 20, 2022, from https://shorturl.asia/9wB4N

ภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวาย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง*

THE EFFECTS OF BRAND IMAGE AND BRAND VALUE ON GENERATION Y CONSUMERS' PURCHASING DECISION OF FROZEN FOOD OF LOWER NORTHEASTERN REGION

สุธิดา นามเมืองปัก, พรทิพย์ รอดพ้น
Suthida Nammuangpak, Porntip Rodpon
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
Rajamangala University of Technology Isan
Corresponding Author E-mail: Porntiprodpon@rmuti.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้า คุณค่าของตราสินค้า และการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวาย 2. ศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรเจนเนอเรชั่นวาย อายุระหว่าง 26-43 ปี จำนวน 333 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า 1. ภาพลักษณ์ตราสินค้าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 คุณค่าของตราสินค้าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และการตัดสินใจซื้อโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 2. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านคุณสมบัติ ด้านผู้ใช้ และคุณค่าของตราสินค้า ด้านการเชื่อมโยงกับตราสินค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และด้านทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้าส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์และคุณค่าของตราสินค้า; การตัดสินใจซื้อ; อาหารสำเร็จรูปแช่แข็ง

*Received September 17, 2023; Revised November 11, 2023; Accepted November 13, 2023

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study brand Image, brand value and Generation Y consumers' purchasing decision of Frozen Food of Lower Northeastern Region. 2. To study the effects of brand Image and brand value on Generation Y consumers' purchasing decision of frozen food of Lower Northeastern Region. This research was quantitative research. The research samples were 333 Generation Y group, aged between 26 - 43 years old. using a simple random sampling method. Questionnaires were used as the research tools. The data were analyzed by descriptive statistics such as frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing with inferential statistics by Multiple regression analysis.

The results of the research were as follow: 1. The overall average of brand image was at the highest level, an average of 4.26, the overall level of brand value was at the highest, an average of 4.23, and the overall of purchasing decision was at the highest, an average of 4.31. 2. With regarding the hypothesis result, brand image with its dimension of, Qualification, User and Brand Value with its dimension of Brand Association, Brand loyalty and Brand Assets had positive effects on Generation Y consumers' purchasing decision of frozen food of Lower Northeastern Region. with a statistically significant level of 0.01 and 0.05.

Keywords: Brand Image and Brand Value; Purchasing Decision; Frozen Food

บทนำ

อุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งมีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้นจากปัจจัยหนุนทางการตลาดในประเทศ ได้แก่ชุมชนเมืองและร้านค้าปลีกสมัยใหม่ที่เน้นการแข่งขันจัดโปรโมชั่น ส่วนลดเพื่อดึงดูดผู้บริโภค การส่งออกในครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2565 มีมูลค่า 48.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หดตัวร้อยละ 5.4 (YoY) เนื่องจากผู้นำเข้าบางส่วนในประเทศคู่ค้าทั้งสหรัฐอเมริกา และประเทศในแถบยุโรปต้องการระบายสต๊อกสินค้า หลังจากเร่งกักตุนในช่วงที่ประกาศล็อกดาวน์ในปี 2564 ส่วนปี 2565 มีมูลค่าด้านการส่งออก 87,896 ล้านบาท ซึ่งน้อยกว่าการส่งออกของปี 2564 ทั้งปี โดยคาดว่ามูลค่าส่งออกทั้งปี 2565 มีแนวโน้มเติบโตเพียงร้อยละ 1-2 จากกำลังซื้อของผู้บริโภคในตลาดหลัก เช่น สหรัฐอเมริกา และยุโรปที่ชะลอลงตามภาวะเศรษฐกิจและเงินเฟ้อ (วรรณา ยงพิศาลภพ, 2565)

การตัดสินใจซื้อเป็นกระบวนการรับรู้การตัดสินใจของผู้บริโภคว่ามีความต้องการสินค้าหรือปัญหาต่อการตัดสินใจซื้ออย่างไร ซึ่งจะช่วยให้นักการตลาดเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค

ที่เปลี่ยนแปลงไป ตั้งแต่ขั้นตอนแรกการตระหนักถึงปัญหาไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการพฤติกรรมหลังการซื้อ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งสามารถวางแผนกระบวนการทำงานในองค์กร การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ ไปจนถึงการดึงดูดให้เกิดกิจกรรมทางการขาย (ปรีดี นุกูลสมปรารถนา, 2564) ภาพลักษณ์ตราสินค้าเป็นภาพโดยรวมของผลิตภัณฑ์ที่มีความแข็งแกร่ง มีเครื่องหมายทางการค้าที่จดจำได้ง่าย มีชื่อเสียงเป็นที่นิยม และได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย ซึ่งภาพลักษณ์ตราสินค้ามาจากการสัมผัส การจดจำจากประสบการณ์เดิม คำแนะนำบอกต่อ และจากสื่อโฆษณา (Keller, 2003) จากภาพลักษณ์ตราสินค้าดังกล่าวจะสามารถเพิ่มยอดขาย การทำกำไร และการมีส่วนแบ่งทางตลาดที่สูงขึ้น หนึ่งในปัจจัยที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จคือการที่ผู้ประกอบการได้เล็งเห็นคุณค่าของตราสินค้าที่แสดงถึงประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับจากการบริโภคอาหารสำเร็จรูปแช่แข็ง ซึ่งจะเป็นตัวช่วยให้ลูกค้ารับรู้ถึงคุณภาพของอาหาร มีความอร่อย ถูกปาก และมีความปลอดภัย (Aaker, 1991) และคุณค่าของตราสินค้ายังสามารถตอบสนองของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย ซึ่งการตอบสนองของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายนั้นจะสะท้อนออกมาในลักษณะของความภักดีต่อตราสินค้า และยินยอมเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อซื้อสินค้าจากตราสินค้าในระดับราคาที่สูง เนื่องจากมีความชื่นชอบเป็นพิเศษ (Kohli & Leuthesser, 2011)

เจนเนอเรชั่นวายคือกลุ่มบุคคลที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2523-2540 มีอายุระหว่าง 26-43 ปี เติบโตท่ามกลางเศรษฐกิจที่มีความรุ่งเรือง เจนเนอเรชั่นวายมีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก สามารถใช้เทคโนโลยีควบคู่กับการทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ชื่นชอบความสะดวกสบาย ชอบทำงานเป็นทีมใช้ความคิดสร้างสรรค์ผลงาน มีโอกาสทางการศึกษาที่ดี มีความเป็นตัวของตัวเองสูงไม่ชอบการถูกบังคับ มีพฤติกรรมยอมจ่ายเงินให้กับสิ่งที่ตัวเองชื่อชอบมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ (Fill goods, 2021) จากปัญหาพบว่าผู้ประกอบการอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งในตลาดปัจจุบันมีจำนวนมาก และมีคู่แข่งทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ อาทิ ร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเลฟเว่น บิ๊กซี แฟมิลี่มาร์ท ซีเจซุปเปอร์มาร์เก็ต เป็นต้น ทำให้มีอัตราการแข่งขันที่สูง ผู้ประกอบการหลายรายมียอดขาย มีรายได้ลดลง เช่น บริษัท สุรพลฟู้ดส์ จำกัด (มหาชน) แบรนด์สุรพล ในปี 2564 มีส่วนแบ่งทางการตลาดร้อยละ 11.0 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้ามีส่วนแบ่งทางการตลาดร้อยละ 11.2 และ บริษัท เอส แอนด์ พี ซินดิเคท จำกัดแบรนด์ควิกมีล มีส่วนแบ่งทางการตลาดร้อยละ 4.7 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้ามีส่วนแบ่งทางการตลาดร้อยละ 5.2 (วรรณา ยงพิศาลภพ, 2565) จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้า และคุณค่าของตราสินค้า เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้ประกอบการอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และเพื่อเป็นรูปแบบที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของภาพลักษณ์ตราสินค้า และคุณค่าของตราสินค้าที่ส่งผลต่อการการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งผู้ประกอบการอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาภาพลักษณ์ตราสินค้า และคุณค่าของตราสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาแผนการดำเนินงานในองค์กร เพื่อสามารถปรับตัวสู่สถานการณ์การตลาดในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้า คุณค่าของตราสินค้า และการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรเจนเนอเรชั่นวาย อายุระหว่าง 26-43 ปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ 1 ประกอบไปด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ 1. จังหวัดนครราชสีมา มีประชากรเจนเนอเรชั่นวายทั้งหมด 750,848 คน 2. จังหวัดชัยภูมิ มีประชากรเจนเนอเรชั่นวายทั้งหมด 310,797 คน 3. จังหวัดบุรีรัมย์ มีประชากรเจนเนอเรชั่นวายทั้งหมด 463,840 คน และ 4. จังหวัดสุรินทร์ มีประชากรเจนเนอเรชั่นวายทั้งหมด 410,345 คน โดยทั้ง 4 จังหวัดมีจำนวนประชากรเจนเนอเรชั่นวายทั้งหมด 1,935,830 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรการคำนวณของ Cochran (1977) ทำการหาจำนวนประชากรที่ต้องสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 323 คน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลเพิ่มจำนวน ร้อยละ 3 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 333 คน เลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยใช้วิธีการเทียบสัดส่วน (Stratified Random Sampling) เนื่องจาก

คุณลักษณะของประชากรมีความใกล้เคียงกัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทุกหน่วยของประชากรมีโอกาสถูกสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่าเทียมกัน (บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูล, 2553)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ท่านอาศัยอยู่จังหวัดใด ท่านเคยบริโภคอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งหรือไม่ อาหารสำเร็จรูปแช่แข็งที่ท่านชื่นชอบมากที่สุด และตราสินค้าอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งที่ท่านชื่นชอบมากที่สุด ลักษณะแบบสอบถามเป็นตัวเลือก (Check List) โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาพลักษณ์ตราสินค้า จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านคุณสมบัติ 2. ด้านคุณประโยชน์ 3. ด้านวัฒนธรรม 4. ด้านบุคลิกภาพ และ 5. ด้านผู้ใช้ โดยบูรณาการมาจากแนวคิดของ (Kotler, 2003) ลักษณะคำถามใช้แบบมาตรส่วนประมาณค่าแบบลิเคร์ท (Likert's Rating Scale) 5 ระดับโดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณค่าของตราสินค้า จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการรู้จักชื่อตราสินค้า 2. ด้านการเชื่อมโยงกับตราสินค้า 3. ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และ 4. ด้านทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า โดยบูรณาการมาจากแนวคิดของ Aaker (1991) ลักษณะคำถามใช้แบบมาตรส่วนประมาณค่าแบบลิเคร์ท (Likert's Rating Scale) 5 ระดับโดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การตัดสินใจซื้อ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการรับรู้ความต้องการหรือปัญหา 2. ด้านการค้นหาข้อมูล 3. ด้านการประเมินทางเลือก 4. ด้านการตัดสินใจซื้อ และ 5. ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ โดยบูรณาการจากแนวคิดของ (Kotler, 1997) ลักษณะคำถามใช้แบบมาตรส่วนประมาณค่าแบบลิเคร์ท (Likert's Rating Scale) 5 ระดับโดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ชุด แล้วคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.976

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ 1 จำนวน 333 ราย ซึ่งเป็นการเลือกแบบสะดวก ได้แก่ 4 จังหวัด ได้แก่ 1. จังหวัดนครราชสีมา 2. จังหวัดชัยภูมิ 3. จังหวัดบุรีรัมย์ และ 4. จังหวัดสุรินทร์ (สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง, 2565)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการคำนวณค่าสถิติต่างๆ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างใช้สถิติแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้า คุณค่าของตราสินค้า และการตัดสินใจซื้อโดยคำนวนหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แบบสอบถามที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์ จำนวน 333 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มประชากรเจนเนอเรชั่นวาย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือเพศหญิง จำนวน 179 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.8 มีอายุระหว่าง 26-43 ปี จำนวน 333 ราย คิดเป็นร้อยละ 100.0 สถานภาพโสด จำนวน 227 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.2 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 174 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.3 อาชีพนักศึกษา จำนวน 123 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.0 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001–20,000 บาท จำนวน 152 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.7 อาศัยอยู่จังหวัดนครราชสีมามากที่สุดจำนวน 130 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.0 เคยบริโภคอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งจำนวน 333 ราย คิดเป็นร้อยละ 100.0 อาหารสำเร็จรูปแช่ที่ชื่นท่านชอบมากที่สุด คือเมนูข้าวหน้าแกง จำนวน 132 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.7 และตราสินค้าอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งที่ท่านชื่นชอบมากที่สุด คือ ตราสินค้า CP (ซีพี) จำนวน 204 ราย คิดเป็นร้อยละ 61.3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพลักษณ์ตราสินค้า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.26, S.D.=0.60) และผลของการวิเคราะห์เป็นรายด้านดังตารางที่ 1 สำหรับคุณค่าของตราสินค้า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.23, S.D.=0.63) และผลการวิเคราะห์เป็นรายด้าน ดังตารางที่ 2 ส่วนการตัดสินใจซื้อในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.31, S.D.=0.62) และผลการวิเคราะห์เป็นรายด้าน ดังตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้า

ภาพลักษณ์ตราสินค้า	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านคุณสมบัติ	4.26	0.57	มากที่สุด
ด้านคุณประโยชน์	4.23	0.61	มากที่สุด
ด้านวัฒนธรรม	4.24	0.63	มากที่สุด
ด้านบุคลิกภาพ	4.30	0.59	มากที่สุด
ด้านผู้ใช้	4.27	0.61	มากที่สุด
รวม	**4.26**	**0.60**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.26, S.D.=0.60) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.30, S.D.=0.59) รองลงมา คือด้านผู้ใช้ ($\bar{X}$=4.27, S.D.=0.61) และด้านคุณสมบัติ ($\bar{X}$=4.26, S.D.=0.57) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของตราสินค้า

คุณค่าของตราสินค้า	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการรู้จักชื่อตราสินค้า	4.32	0.57	มากที่สุด
ด้านการเชื่อมโยงกับตราสินค้า	4.20	0.63	มากที่สุด
ด้านความภักดีต่อตราสินค้า	4.20	0.67	มากที่สุด
ด้านทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า	4.21	0.65	มากที่สุด
รวม	**4.23**	**0.63**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณค่าของตราสินค้าโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.23, S.D.=0.63) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการรู้จักชื่อตราสินค้ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.32, S.D.=0.57) รองลงมา คือด้านทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า ($\bar{X}$=4.21, S.D.=0.65) และด้านความภักดีต่อตราสินค้า ($\bar{X}$ =4.20, S.D.=0.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

การตัดสินใจซื้อ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการรับรู้ความต้องการหรือปัญหา	4.31	0.57	มากที่สุด
ด้านการค้นหาข้อมูล	4.32	0.64	มากที่สุด
ด้านประเมินทางเลือก	4.31	0.60	มากที่สุด
ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.29	0.62	มากที่สุด
ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ	4.30	0.66	มากที่สุด
รวม	**4.31**	**0.62**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า การตัดสินใจซื้อโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.31, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการค้นหาข้อมูล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.32, S.D.=.64) รองลงมา คือด้านการประเมินทางเลือก ($\bar{X}$=4.31, S.D.=0.60) และด้านการรับรู้ความต้องการหรือปัญหา ($\bar{X}$=4.31, S.D.=0.57) ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐาน โดยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยระหว่างตัวแปรภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ตัวแปรอิสระ	การตัดสินใจซื้อ				
	B	S.D.	β	T	P-Value
ค่าคงที่ (Constant)	.637	.148		4.288	.000**
ภาพลักษณ์ตราสินค้า (X_1)					
ด้านคุณสมบัติ (X_{11})	.125	.042	.135	2.993	.003**
ด้านคุณประโยชน์ (X_{12})	.024	.042	0.29	.570	.569
ด้านวัฒนธรรม (X_{13})	-.005	.042	-.006	-.117	.907
ด้านบุคลิกภาพ (X_{14})	.078	.049	.089	1.580	.115
ด้านผู้ใช้ (X_{15})	.190	.046	.225	4.145	.000**
คุณค่าของตราสินค้า (X_2)					
ด้านการรู้จักชื่อตราสินค้า (X_{21})	.076	.045	.081	1.673	.095
ด้านการเชื่อมโยงกับตราสินค้า (X_{22})	.118	.043	.144	2.742	.006*
ด้านความภักดีต่อตราสินค้า (X_{23})	.104	.044	.134	2.371	.018*
ด้านทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า (X_{24})	.153	.047	.191	3.287	.001**
R^2= .846 AdjR^2 = .715					

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาผลการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ตัวแปรภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านคุณสมบัติ และด้านผู้ใช้มีผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และตัวแปรคุณค่าของตราสินค้า ด้านการเชื่อมโยงกับตราสินค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และด้านทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้ามีผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยตัวแปรภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านผู้ใช้ส่งผลมากที่สุด (B=.225, P<.01) รองลงมา คือ ด้านคุณสมบัติ (B=.135, P<.01) ส่วนตัวแปรคุณค่าของตราสินค้า ด้านทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า (B=.191, P<.01) รองลงมา คือ ด้านการเชื่อมโยงกับตราสินค้า (B=144, P<.05) และด้านความภักดีต่อตราสินค้า (B=.134, P<.05) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าสามารถร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจซื้อเท่ากับร้อยละ 71.50 (AdjR^2 = .715) สามารถเขียนสมการถดถอยเชิงพหุแบบพยากรณ์ได้ดังนี้

$$\hat{y} = 0.225(X_{15})^{**} + 0.191(X_{24})^{**} + 0.144(X_{22})^{*} + 0.135(X_{11})^{**} + 0.134(X_{23})^{*}$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยรวมแล้วผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

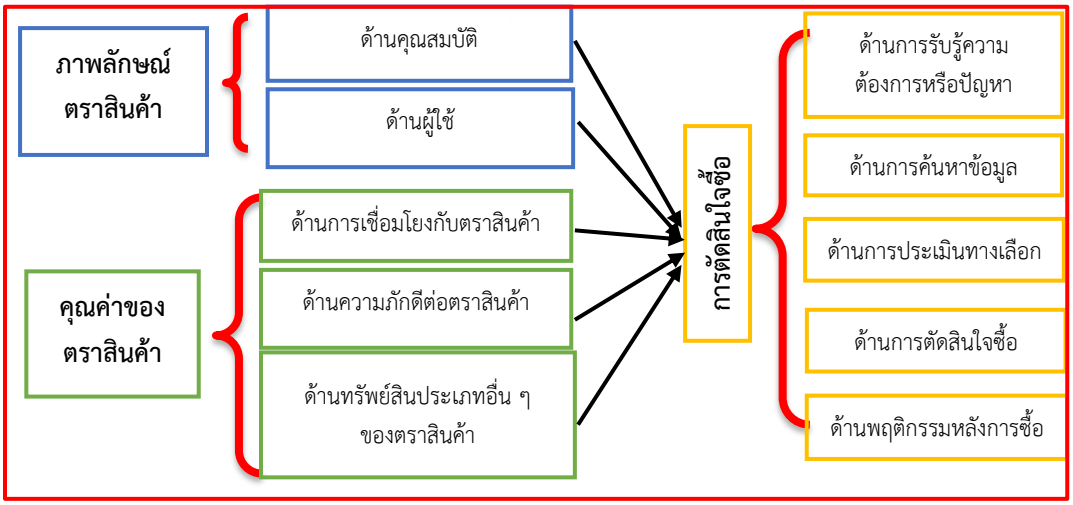
ภาพลักษณ์ตราสินค้า ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า มีผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยพบว่า ด้านคุณสมบัติ และด้านผู้ใช้ ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของวศิน อัมโรสถ (2564) ที่พบว่า ปัจจัยคุณค่าของตราสินค้า ความไว้วางใจ และภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมของคนกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเภทจะพบว่าภาพลักษณ์ตราสินค้าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมของคนกรุงเทพมหานครมากที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของดลญา แก้วทับทิม (2561) พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า และการสื่อสารทางการตลาดแบบครบวงจรส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่าปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้า ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อเนื่องจากตราสินค้าน้ำดื่มสปิงเคิลมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก สะอาด ได้มาตรฐาน โลโก้โดดเด่นสวยงาม บรรจุภัณฑ์มีเอกลักษณ์ ราคาเหมาะสมคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชนก กุลจรัสธนา และชุติมาวดี ทองจีน (2561) ที่พบว่า ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า และการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเช่นเดียวกับงานวิจัยของ Dede et al. (2021) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ของตราสินค้า และบรรยากาศในร้านมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนยี่ห้อ Samsung อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หากผู้บริโภคสนใจผลิตภัณฑ์ที่ต้องการมากเท่าใด การตัดสินใจซื้อก็มากขึ้นเท่านั้น รวมถึงบรรยากาศในร้านที่น่าดึงดูดจะสามารถเพิ่มการตัดสินใจซื้อได้

คุณค่าของตราสินค้า ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าของตราสินค้ามีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยพบว่า ด้านการเชื่อมโยงกับตราสินค้า และด้านความภักดีต่อตราสินค้า ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของวศิน อัมโรสถ (2564) พบว่า ปัจจัยคุณค่าของตราสินค้า ความไว้วางใจ และภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมของคนกรุงเทพมหานคร

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของณัฐฌา เสรีวัฒนา (2563) ที่พบว่า คุณค่าตราสินค้า มีอิทธิพลต่อความภักดีต่อตราสินค้านอกจากนี้คุณค่าตราสินค้า และความภักดีต่อตราสินค้า มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ร้านไทย-เดนมาร์ค มิลค์แลนด์ ยกเว้นภาพลักษณ์ตราสินค้า คุณภาพการบริการ มีบางตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลต่อความภักดีและด้านการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ร้านไทย-เดนมาร์ค มิลค์แลนด์ เนื่องจากร้านไทย-เดนมาร์ค มิลค์แลนด์ จุดเด่นของตราสินค้าทำให้เกิดการรับรู้ต่อผู้บริโภคยังไม่เป็นที่รู้จัก ที่พอจะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจและการสร้างความภักดีต่อตราสินค้าของผู้บริโภคได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณวิไล โพธิ์ชัย (2562) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า คุณค่าตราสินสินค้าส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพของ กลุ่ม Gen Y อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณค่าตราสินค้าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับพบว่า ด้านคุณภาพที่รับรู้ได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยผู้บริโภคเห็นว่าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพต้องสามารถให้ประโยชน์กับผู้บริโภคตามคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่ได้บอกไว้ซึ่งถ้าสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ ผู้บริโภคจะมีความยินดีในการซื้อผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้ามีผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้เกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณค่าของตราสินค้าที่มีผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านคุณสมบัติ และด้านผู้ใช้มีผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างอย่างมาก ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งควรมีการพัฒนาสินค้าตามความต้องการของตลาด และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อสามารถปรับตัวสู่สถานการณ์การตลาดในปัจจุบัน และมีความสามารถทางการแข่งขันมากขึ้น

คุณค่าของตราสินค้า ด้านการเชื่อมโยงกับตราสินค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และด้านทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้ามีผลทางบวกต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างอย่างมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งที่ต้องการเพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจซื้อหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นั้นควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสินค้า มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากผู้บริโภคหรือสถานการณ์ตลาดในปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบการดำเนินงานในองค์กรให้เหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้ประกอบการอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งต้องคำนึงถึงคุณสมบัติที่ชัดเจนของสินค้า เช่น ตราสินค้าอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งจะต้องมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือ ผู้บริโภคไว้วางใจได้ และมีมาตรฐานในผลิตที่ได้รับการการันตีจากหลายสถาบัน

2. ผู้ประกอบการอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งต้องคำนึงถึงรสนิยมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปมีความทันสมัยมากขึ้น มีการติดตามเทรนด์ตลาดอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้ประกอบการคนอื่น ๆ หรือผู้ประกอบการรายใหม่อยู่สม่ำเสมอ

3. ผู้ประกอบการอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งควรคำนึงถึงการสร้างภาพจำให้กับผู้บริโภคโดยการผลิตสินค้าที่มีดีมีคุณภาพได้มาตรฐาน และมีความเหมาะสมกับราคา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้ประกอบการอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งต้องสร้างจุดเด่นของผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้บริโภคซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็งเป็นประจำ เช่น จัดโปรโมชั่นเซตคู่อาหารประเภทข้าวหน้าแกงกับประเภทเส้น และเพิ่มราคาสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ออกมาใหม่ เพื่อสร้างความแตกต่าง

2. ผู้ประกอบการอาหารสำเร็จรูปแช่แข็งต้องคำนึงถึงรางวัลการันตีคุณภาพทุกขั้นตอนการผลิต เพื่อสร้างความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการกระจายพื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถามไปยังภูมิภาคอื่น ๆ และกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลายครอบคลุมมากขึ้น และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการตัดสินใจซื้อที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เช่น คุณภาพการบริการ และการสื่อสารทางการตลาดแบบครบวงจร ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปประเภทอื่น ๆ เช่น อาหารสำเร็จรูปแบบกระป๋อง อาหารสำเร็จรูปแบบอาหารแห้ง เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาถึงแรงจูงใจในการซื้อของผู้บริโภค เพื่อนำไปพัฒนาเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดในการกระตุ้นให้เกิดการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และผู้บริโภคจะได้เกิดการจดจำและสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการได้อย่างทั่วถึง

4. ควรมีการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ผู้บริโภคเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้ออาหารสำเร็จรูปแช่แข็ง เพื่อเป็นข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนากลยุทธ์ในมิติต่าง ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ณัฐฌา เสรีวัฒนา. (2563). *ภาพลักษณ์ตราสินค้า คุณภาพการบริการ และคุณค่าตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีและการตัดสินใจซื้อ ผลิตภัณฑ์ร้านไทย-เดนมาร์ค มิลค์แลนด์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดลญา แก้วทับทิม. (2561). *ภาพลักษณ์ตราสินค้าและการสื่อสารการตลาดแบบครบวงจรที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำดื่มของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูร. (2550). *ระเบียบการวิจัย : แนวทางการปฏิบัติสู่ความสำเร็จ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ ไอ อินเตอร์มีเดีย จำกัด.

ปรีดี นุกุลสมปรารถนา. (2564). *กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Consumer Buying Process).* สืบค้น 7 ตุลาคม 2564, จาก dhttps://www.popticles.com

พิมพ์ชนก กุลจรัสธนา และชุติมาวดี ทองจีน. (2561). *การส่งเสริมการตลาดภาพลักษณ์ตราสินค้า และคุณค่าตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

วรรณวิไล โพธิ์ชัย. (2562). คุณค่าตราสินค้าและปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพของ กลุ่ม Gen Y ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*, 9(3), 87-95.

วรรณา ยงพิศาลภพ. (2565). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2565-2567 อุตสาหกรรมอาหารพร้อมทาน.* สืบค้น 28 กันยายน 2565, จาก https://shorturl.asia/Hk9U4

วศิน อัมโรสถ. (2564). *ปัจจัยคุณค่าของตราสินค้า ความไว้วางใจ และภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมของคนกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง. (2565). *จำนวนประชากรไทยแยกตามเพศจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2565.* สืบค้น 1 มกราคม 2565, จาก https://shorturl.asia/KA7NX

Aaker, D. A. (1991). *Managing brand equity: Capitalizing on the Value of a Brand*. New York: The Free Press.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Dede, S. et al. (2021). The Influence of Brand Image and Atmosphere Store on Purchase Decision for Samsung Brand Smartphone with Buying Intervention as Intervening Variables. *International Journal of Social Science and Business*, 5(2). 263-270.

Fill goods. (2021). *Delving into the behavior of 4 generations of consumers for entrepreneursPlan marketing to create sales that exceed target.* Retrieved September 21, 2023, from https://shorturl.asia/8zLWn

Keller, K. L. (2003). *Strategic brand management building, measuring and managing brand equity*. New Jersey: Prentice Hall.

Kohli, C. & Leuthesser, L. (2011). Brand Equity Capitalizing on Intellectual Capital. *Ivey Business Journal*, 65(4), 74-81.

Kotler, P. (1997). *Principles of Marketing.* New Jersey: Prentice-Hall. *Name.* New York: Free.

_____. (2003). *Marketing management* (11th ed.). Upper Saddle River New Jersey: Prentice Hall.

กลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน*

STRATEGIES FOR DEVELOPING STUDENTS TO BECOME NEW ENTREPRENEURS OF THE LEARNING INSTITUTE FOR ALL

ชูศิริ เสนจันทร์ติไชย, กฤตติกา แสนโภชน์, บุษกร สุขแสน
Chusiri Senjantichai, Krittikar Sanposh, Bussagorn Suksan
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Udon Thani Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: c.chusiri12@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาปัญหาการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน 2. กำหนดกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ทดลองและประเมินกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน วิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการรายใหม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา จำนวน 276 คน ระยะที่ 2 ร่างกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน ระยะที่ 3 การทดลองกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ กลุ่มเป้าหมาย 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ แบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. กลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 2 ตัวชี้วัดระดับกลยุทธ์ 4 กลยุทธ์การพัฒนา ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ ผ่านเกณฑ์การประเมินที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปทุกด้าน 3. ผลการทดลองและประเมินการใช้กลยุทธ์การพัฒนา

*Received October 5, 2023; Revised November 7, 2023; Accepted November 10, 2023

นักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ กลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมทดลองได้ทำแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งผลคะแนนของแบบ ทดสอบด้านความรู้เพิ่มขึ้นทุกคน ส่วนผลการประเมินความพึงพอใจกิจกรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การบริหารโรงเรียนคุณธรรม; โรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study problems, draft strategies and experiment of the use of strategies to develop students to become new entrepreneurs of the Learning Institute for all. 2. To set strategies for developing students to become new entrepreneurs of the Learning Institute for all, conducted by the mixed methods research: The qualitative and quantitative research design. The research was divided into 3 phases: Phase 1: A study of problems developing students to become new entrepreneurs, by sample group consisted of 276 students. Phase 2: Strategies for developing students to become new entrepreneurs, conducted workshops with 21 experts. Phase 3: An experiment and assessment of student development strategies to become new entrepreneurs sample group consisted of 30 students. The tools used in the research included questionnaires, suitability and feasibility assessment form test before and after the experiment satisfaction assessment form. Data were analyzed by content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation, and Paired Sample T-test.

The results showed that: 1. The results of the study of the problems developing students to become new entrepreneurs found that the problem the overall picture is at a moderate level. 2. Strategies for the development of students to become new entrepreneurs consisted of 1 vision, 4 missions, 4 goals; 2 strategic level indicators, 4 development strategies. The result of evaluation of the appropriateness and feasibility of the strategy passed the assessment criteria with an average of 3.51 in all aspects. 3. The results of the experiment and assessment of the use of strategies to develop students to become new entrepreneurs of the Learning Institute for all. The participating students did the test before and after the experiment. The results of the test increased. As for the results of the analysis of the satisfaction assessment, it was found that the overall picture was at a high level.

Keywords: Model Development; Moral School Administration; Modern Morality School

บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education) เป็นหนึ่งในทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ได้รับความสนใจและมีการดำเนินการเพิ่มมากขึ้น ในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งหมายรวมถึง 1. รู้วิธีการที่เหมาะสมสำหรับการสร้างตัวเลือกเชิงเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจ 2. เข้าใจบทบาทในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อสังคม และ 3. ใช้ทักษะการเป็นผู้ประกอบการในการยกระดับ และเพิ่มประสิทธิผลด้านอาชีพเข้าไปในการจัดการเรียนการสอนในทุกระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (สรพ.) คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการพัฒนาชีวิต และประกอบการชุมชน ตั้งที่ตำบลบางคนที อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เป็นสถาบันอุดมศึกษาทางเลือกของประชาชน เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ ทักษะ และสามารถสร้างงานสร้างรายได้ระหว่างเรียน เน้นผลิตผู้ประกอบการชุมชนที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ การจัดการเรียนรู้ของอาจารย์ในสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนต้องเป็นผู้ที่มีแนวคิดที่ว่า สอนน้อย เรียนรู้ให้มาก ใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และหลักการเรียนรู้ที่ตอบสนองชีวิตจริง (เสรี พงศ์พิศ, 2554) รวมถึงได้ยึดหลักแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุมคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนดการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อให้นักศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากทุนทางปัญญาให้เกิดนวัตกรรมใหม่ได้ ยกระดับนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนแก่ตนเอง และนำพาสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ธนิกานต์ ศรีจันทร์ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, 2566) ซึ่งในปัจจุบันมีนักศึกษาส่วนมากไม่สามารถเป็นผู้ประกอบการในชุมชนได้ตามหลักสูตรที่เรียนมา เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในการเป็นผู้ประกอบการและไม่มีรูปแบบที่ดี ซึ่งการศึกษาของสถาบันจะมุ่งพัฒนาคนในทุกมิติให้เป็นคนดี มีความสุข พัฒนาระบบต่างๆ ที่คนกำหนดขึ้น และพัฒนาสภาวะแวดล้อมที่ดำรงอยู่ เพื่อผลลัพธ์สุดท้าย คือ ทำให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดสังคมชุมชนที่ใช้ฐานความรู้ มีคุณภาพและพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (ฉันท์หทัย อาจอ่ำ และคณะ, 2561)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว และเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ตรงตามหลักการ แนวคิด วิธีการของหลักสูตร และกระบวนทัศน์ใหม่ของการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากลยุทธ์การ

พัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน เพื่อนำเอาผลการวิจัยไปใช้เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาให้นักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการ เพื่อการผลิตบัณฑิตให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

2. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

3. เพื่อทดลองและประเมินกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน รวม 977 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 276 คน จัดสัดส่วนทีละกลุ่ม ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) โดยใช้จังหวัดในการจัดชั้น แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก แล้วจดรายชื่อกลุ่มตัวอย่างไว้ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละจังหวัด

2.3 กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน และนักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 สาขาวิชาการพัฒนาชีวิตและการประกอบชุมชน มหาวิทยาลัยชีวิต ศรช.เมืองขอนแก่น จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) กับนักศึกษา ในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ทับตะวัน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.94 โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.1 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

3.2 แบบทดสอบประเมินวัดความรู้ก่อนและหลังการทดลอง และแบบประเมินความพึงพอใจในการอบรมเชิงปฏิบัติการ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองด้วยวิธีการ ดังนี้

4.1 ประสานกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการในวันพฤหัสบดีที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2566 เวลา 09.00-12.00 น. ณ ศูนย์เรียนรู้ทับตะวัน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

4.2 ทำการทดลองกลยุทธ์โดยจัดฝึก อบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรอบรมเรื่องการบริหารจัดการร้านค้าและสินค้า สำหรับผู้ประกอบการใหม่ให้แก่นักศึกษา ในวันเสาร์ที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2566 เวลา 09.00-16.00 น. ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยชีวิต ศรช.เมืองขอนแก่น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินจะผ่านการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.51 ถือว่า ผ่านการประเมิน และการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มไม่อิสระ (Paired Sample t-test) โดยการเปรียบเทียบคะแนนแบบ ทดสอบ เพื่อหาความแตกต่าง และสรุปผล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

1.1 ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 276 คน พบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 52.20 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35-44 ปี จำนวน 89 คน คิดร้อยละ 32.20 ส่วนมากมีสถานภาพสมรส จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 51.80 ส่วนมากมีระดับชั้นการศึกษา เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา พ.ศ. 2564 จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 45.30 ส่วนมากมีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 43.50

1.2 ระดับปัญหาของการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.07, S.D.=0.32) เมื่อเรียงพิจารณาเป็นรายข้อ ลำดับที่ 1 ด้านการสร้างสรรค์โปรแกรมช่วยเหลือการตลาดออนไลน์ในการเรียนการสอน ($\bar{X}$=3.35, S.D.=0.72) ลำดับที่ 2 ด้านการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ ($\bar{X}$=3.23, S.D.=0.55) ลำดับที่ 3 ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ

ใหม่ ($\bar{X}$=2.95, S.D.=0.62) ลำดับที่ 4 ด้านการดำเนินการทางธุรกิจขั้นพื้นฐาน ($\bar{X}$=2.73, S.D.=0.52)

1.3 ระดับปัญหาของการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ด้านการดำเนินการทางธุรกิจขั้นพื้นฐาน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=2.73, S.D.=0.52) เมื่อเรียงพิจารณาเป็นรายข้อ ลำดับที่ 1 สถาบันจัดให้มีงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$=2.85, S.D.=1.16) ลำดับที่ 2 การส่งเสริมความสัมพันธ์ โดยสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบัณฑิต (ศิษย์เก่า) ที่เข้าสู่วิชาชีพ ($\bar{X}$=2.82, S.D.=1.16)

1.4 ระดับปัญหาของการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ด้านการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.23, S.D.=0.55) เมื่อเรียงพิจารณาเป็นรายข้อ ลำดับที่ 1 การส่งเสริมทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อใช้ในการสื่อสารทางธุรกิจกับชาวต่างประเทศ ($\bar{X}$=3.69, S.D.=1.20) ลำดับที่ 2 การพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนให้เป็นมืออาชีพ มีสมรรถนะเป็นที่ยอมรับ ($\bar{X}$=3.67, S.D.=1.28)

1.5 ระดับปัญหาของการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ด้านการสร้างสรรค์โปรแกรมช่วยเหลือการตลาดออนไลน์ ในการเรียนการสอน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.35, S.D.=0.72) เมื่อเรียงพิจารณาเป็นรายข้อ ลำดับที่ 1 การจัดกิจกรรมกระตุ้น เพื่อส่งเสริมการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ ($\bar{X}$=3.69, S.D.=1.20) ลำดับที่ 2 การพัฒนาทักษะการใช้งานในการจัดทำเว็บไซต์ E-COMMERCE เพื่อเพิ่มยอดขายเติบโตธุรกิจออนไลน์ ($\bar{X}$=3.67, S.D.=1.28)

1.6 ระดับปัญหาของการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการใหม่ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=2.95, S.D.=0.62) เมื่อเรียงพิจารณาเป็นรายข้อ ลำดับที่ 1 การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดประสบการณ์การบริหารจัดการร้านค้าให้แก่นักศึกษา ($\bar{X}$=3.14, S.D.=1.15) ลำดับที่ 2 การจัดให้มีงบประมาณในการลงทุนสนับสนุนกิจกรรมในธุรกิจจริง ซึ่งให้โอกาสเป็นเจ้าของธุรกิจจริง ($\bar{X}$=3.09, S.D.=1.13)

2. ผลการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ผู้วิจัยได้นำสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับระดับสภาพปัญหาของการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนมาประกอบในการยกร่างกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม แล้วทำการยืนยันกลยุทธ์ โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ปรากฏผลดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละสถานภาพทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 ส่วนมากมีอายุระหว่าง 45-54 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนมากมีระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ส่วนมากประกอบอาชีพรับราชการ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00

2.2 ผู้วิจัยจึงจัดทำ กลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ดังมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

วิสัยทัศน์ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนเป็นสถาบันชั้นนำในการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน และพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น พันธกิจ ประกอบด้วย 1. การพัฒนาโปรแกรมช่วยเหลือการตลาดออนไลน์ในการเรียนการสอน 2. การเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ SME 3. การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการใหม่ 4. การส่งเสริมการดำเนินงานทางธุรกิจขั้นพื้นฐาน เป้าประสงค์ ประกอบด้วย 1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมช่วยเหลือการตลาดออนไลน์ในการเรียนการสอน 2. เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ SME ของนักศึกษา 3. เพื่อพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการใหม่ 4. เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานทางธุรกิจขั้นพื้นฐานของนักศึกษา ตัวชี้วัดระดับกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1. ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ นักศึกษาของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 เป็นผู้ประกอบการชุมชนรายใหม่ 2. ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ นักศึกษาของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนมีความพึงพอใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ SME กลยุทธ์การพัฒนา ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมช่วยเหลือการตลาดออนไลน์ในการเรียนการสอน วิธีการพัฒนาดังนี้ 1. จัดกิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ 2. จัดฝึกอบรมพัฒนาทักษะการใช้งานในการจัดทำเว็บไซต์ E-COMMERCE เพิ่มยอดขาย กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ SME ของนักศึกษา วิธีการพัฒนาดังนี้ 1. สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของตนเองทางธุรกิจกับชาวต่างประเทศ 2. สร้างพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนให้เป็นมืออาชีพ กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการใหม่ วิธีการพัฒนาดังนี้ 1. จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดประสบการณ์การบริหารจัดการร้านค้าให้แก่นักศึกษาระหว่างเรียน 2. สนับสนุนเงินในการลงทุนสนับสนุนกิจกรรมในธุรกิจจริง ซึ่งให้โอกาสเป็นเจ้าของธุรกิจจริง กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมการดำเนินงานทางธุรกิจขั้นพื้นฐานของนักศึกษา วิธีการพัฒนาดังนี้ 1. สัมมนาเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบัณฑิต (ศิษย์เก่า) ที่เข้าสู่วิชาชีพแล้วกับนักศึกษาที่ต้องการพัฒนาสู่ผู้ประกอบการใหม่ 2. การฝึกอบรมการสร้างระบบฐานข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด เพื่อสามารถใช้งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศติดตามข่าวสารและนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาดำเนินงานทางธุรกิจให้ดียิ่งขึ้นไป

2.3 ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การนักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ที่	ประเด็น	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	วิสัยทัศน์						
	สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน เป็นสถาบันชั้นนำในการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของชุมชน เพื่อแก้ปัญหาความยากจน และพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น	4.64	0.49	มากที่สุด	4.40	0.65	มาก
2.	พันธกิจ						
	2.1 การพัฒนาโปรแกรมช่วยเหลือการตลาดออนไลน์ในการเรียนการสอน	4.44	0.82	มาก	4.64	0.57	มากที่สุด
	2.2 การเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ SME	4.48	0.77	มาก	4.68	0.56	มากที่สุด
	2.3 การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการใหม่	4.48	0.71	มาก	4.64	0.57	มากที่สุด
	2.4 การส่งเสริมการดำเนินงานทางธุรกิจขั้นพื้นฐาน	4.56	0.77	มากที่สุด	4.68	0.48	มากที่สุด
	รวม	**4.49**	**0.61**	**มาก**	**4.66**	**0.48**	**มากที่สุด**
3.	เป้าประสงค์						
	3.1 เพื่อพัฒนาโปรแกรมช่วยเหลือการตลาดออนไลน์ในการเรียนการสอน	4.52	0.65	มากที่สุด	4.40	0.71	มาก
	3.2 เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ SME ของนักศึกษา	4.56	0.58	มากที่สุด	4.44	0.65	มาก
	3.3เพื่อพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการใหม่	4.56	0.51	มากที่สุด	4.48	0.51	มาก
	3.4 เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานทางธุรกิจขั้นพื้นฐานของนักศึกษา	4.56	0.58	มากที่สุด	4.36	0.64	มาก
	รวม	**4.55**	**0.53**	**มากที่สุด**	**4.42**	**0.54**	**มาก**
4.	ตัวชี้วัดระดับกลยุทธ์						
	4.1 ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ นักศึกษาของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 เป็นผู้ประกอบการชุมชนรายใหม่	4.52	0.65	มากที่สุด	4.48	0.65	มาก
	4.2 ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพนักศึกษาของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนมีความพึงพอใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ SME	4.48	0.58	มาก	4.48	0.71	มาก
	รวม	**4.50**	**0.57**	**มาก**	**4.48**	**0.65**	**มาก**
5	กลยุทธ์การพัฒนา						
	5.1 กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมช่วยเหลือการตลาดออนไลน์ในการเรียนการสอน	4.40	0.71	มาก	4.48	0.59	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การนักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (ต่อ)

ที่	ประเด็น	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	5.2 กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ SME ของนักศึกษา	4.56	0.65	มากที่สุด	4.44	0.58	มาก
	5.3 กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการใหม่	4.40	0.71	มาก	4.48	0.59	มาก
	5.4 กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมการดำเนินงานทางธุรกิจขั้นพื้นฐานของนักศึกษา	4.56	0.65	มากที่สุด	4.44	0.58	มาก
	รวม	**4.46**	**0.71**	**มาก**	**4.51**	**0.50**	**มากที่สุด**
	ค่าเฉลี่ยรวม	**4.53**	**0.52**	**มากที่สุด**	**4.49**	**0.48**	**มาก**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับด้านความเหมาะสมของกลยุทธ์ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.53, S.D. $\bar{X}$=0.52) ส่วนความเป็นไปได้ของกลยุทธ์พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.49, S.D. $\bar{X}$=0.48) ซึ่งกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการใหม่ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงสุดและความเป็นไปได้สูงสุด จึงถือว่า การยืนยันกลยุทธ์ด้วยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผ่านการประเมิน เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไป และมีความสอดคล้องกัน ผู้วิจัยนำข้อมูลกลยุทธ์ที่ 3 ไปทดลองใช้ต่อไป

3. ผลการทดลองและประเมินกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน เมื่อได้ข้อมูลจากระยะที่ 2 แล้ว ผู้วิจัยได้นำเอากลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการใหม่ มาทำการทดลองกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ดำเนินการโดยจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร เรื่อง การบริหารจัดการร้านค้าและสินค้า สำหรับผู้ประกอบการใหม่ ให้ความรู้แก่นักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน โดยได้ทำการทดลองให้นักศึกษาทำแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม แล้วทำการเปรียบเทียบคะแนนของแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

3.1 ผลการเปรียบเทียบการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในหลักสูตรเรื่อง การบริหารจัดการร้านค้าและสินค้า ด้วยสถิติ Paired t-test

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรเรื่อง การบริหารจัดการร้านค้าและสินค้า สำหรับผู้ประกอบการใหม่ ด้วยสถิติ Paired t-test

การเปรียบเทียบ	คะแนนก่อน - คะแนนหลัง		ค่า t-test	Sig. (2-tailed)
	$\bar{X}$	S.D.		
หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การบริหารจัดการร้านค้าและสินค้าสำหรับผู้ประกอบการใหม่	10.033	4.351	12.631**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการทดสอบก่อนและหลังการการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในหลักสูตรเรื่อง การบริหารจัดการร้านค้าและสินค้า สำหรับผู้ประกอบการใหม่ ด้วยสถิติ Paired t-testพบว่า คะแนนก่อน - คะแนนหลัง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 แสดงว่า นักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ในหลักสูตรเรื่อง การบริหารจัดการร้านค้าและสินค้า สำหรับผู้ประกอบการใหม่เพิ่มขึ้นหลังการทดลอง

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในหลักสูตรเรื่อง การบริหารจัดการร้านค้าและสินค้า สำหรับผู้ประกอบการใหม่ ซึ่งผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.95, S.D.=0.72) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ จึงยอมรับว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในหลักสูตรเรื่อง การบริหารจัดการร้านค้าและสินค้า สำหรับผู้ประกอบการใหม่ และสามารถนำไปคู่มือใช้ได้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาของการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน พบว่า สภาพปัญหาโดยรวมค่าเฉลี่ยระดับปัญหาปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในปัจจุบันสถานการณ์การแข่งขันทางการตลาดและปัจจัยทางการตลาดนับเป็นส่วนสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ เพราะเกิดการแข่งขันทางการตลาดค่อนข้างสูง จึงสถาบันควรมีการวิเคราะห์แนวโน้มของสถานการณ์ทางการตลาดและพัฒนาหลักสูตรในการเรียนการสอนในการเป็นผู้ประกอบการใหม่ให้ทันสมัย และปรับหลักสูตรด้านธุรกิจให้เข้ากับกระแสนิยมเพื่อให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไปได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของชลลดา เจียมจิตวานิชย์ และคณะ (2564) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะเป็นผู้ประกอบการใหม่ของนักศึกษาปริญญาตรี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของบงกชรัตน์ ธูปกระแจะ และคณะ (2564) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่ยังมีความต้องการขยายการตลาด เพื่อให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น การนำนวัตกรรมมาสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าเพื่อสร้างจุดขาย การพัฒนารูปแบบของสินค้าและบรรจุภัณฑ์ แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 (Covid-19) ทำให้ได้รับผลกระทบต่อยอดขายลดลง ทำให้ไม่สามารถออกบูทขายสินค้าได้และธุรกิจบางตัวที่เป็นธุรกิจบริการได้

2. ผลการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ส่วนผลการประเมินเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไปทุกด้าน จึงยอมรับว่า ทุกกลยุทธ์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ซึ่งกลยุทธ์ที่ 3 มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นได้สูงสุด ดังนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลกลยุทธ์ที่ 3 ไปกำหนดทดลองใช้ในระยะที่ 3 ต่อไป ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า

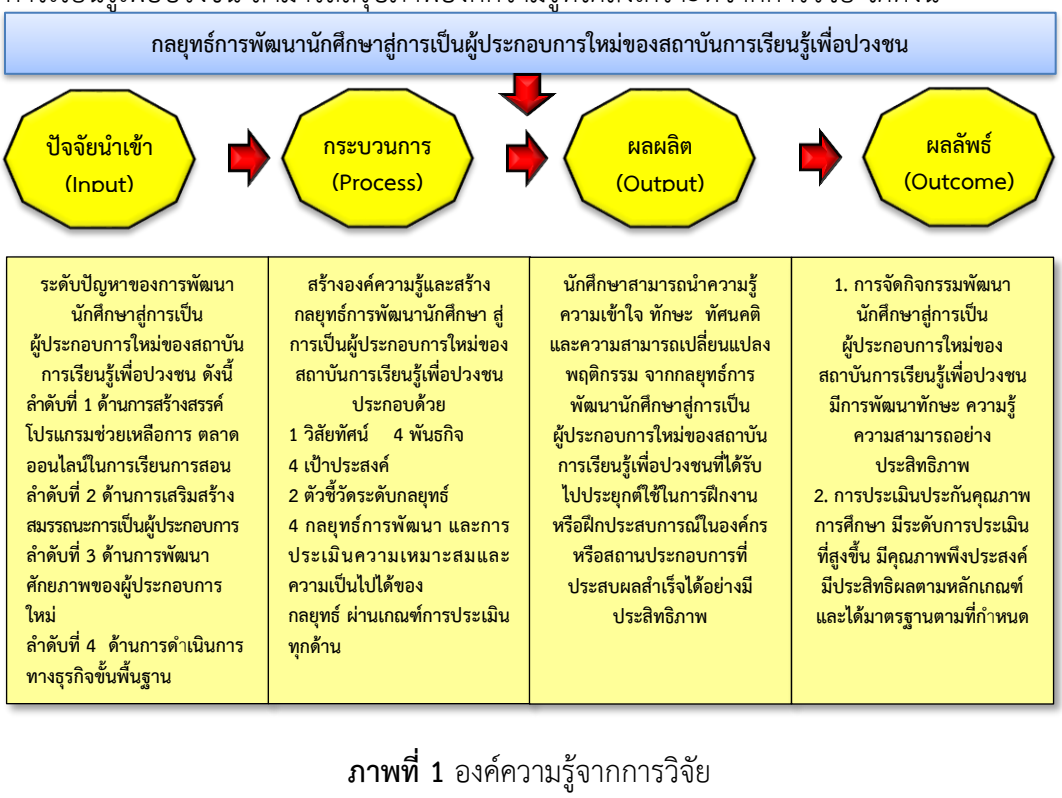
การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจนั้น จะต้องพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะผู้ประกอบการที่พึงประสงค์ คือ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าที่จะลองในสิ่งใหม่ๆ กล้าตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสถาบันควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนด้านธุรกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักศึกษามีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการที่ดีก็จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Mbeteh (2019) พบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการที่มีความสำคัญ ได้แก่ การเล็งเห็นโอกาส ความคิดสร้างสรรค์ การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การรับรู้ความสามารถของตนเอง แรงจูงใจและความอุตสาหะ การระดมทรัพยากรความรู้ทางการเงินและเศรษฐกิจ การรับความเสี่ยง และกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของจรรจิรา ดาราชาติ (2561) พบว่า แนวทางการส่งเสริมเพื่อให้นักศึกษามีสมรรถนะสูงขึ้น ได้แก่ 1. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากลงมือปฏิบัติในสาขาวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง 2. ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในสถานประกอบการที่ได้มาตรฐานและร่วมมือกับองค์กร หน่วยงานอื่น 3. คุณสมบัติที่พึงประสงค์จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการคุณสมบัติที่พึงประสงค์ สู่การปฏิบัติจริงในทุกกิจกรรม

3. ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน พบว่า การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรเรื่อง ความรู้การบริหารจัดการร้านค้าและสินค้า สำหรับผู้ประกอบการใหม่ของนักศึกษา ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนระหว่างก่อนและหลัง พบว่า คะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เนื้อหาในการอบรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจน วิทยากรมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ได้ชัดเจน ตรงประเด็น และมีเอกสารคู่มือประกอบการบรรยายที่เหมาะสม ซึ่งมีส่วนช่วยให้นักศึกษามีความรู้เพิ่มเติมหลังการอบรมเป็นอย่างมาก ทำให้นักศึกษาได้บูรณาการความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Almahdi (2015) พบว่า ทักษะในการเป็นผู้ประกอบการสามารถปลูกฝังให้กับคนรุ่นใหม่ได้ตั้งแต่อายุยังน้อย โดยการสร้างสถาบันความรู้ทักษะ และวัฒนธรรมของผู้ประกอบการ และผู้ประกอบการผ่านการศึกษาและการเรียนรู้ ตั้งแต่ระดับมัธยมปลายไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย นอกจากนี้มีความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความตั้งใจ และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการประกอบการและการจ้างงานตนเองในหมู่ชาวซาอุดิอาระเบียโดยใช้ช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงโซเชียลมีเดีย สอดคล้องกับผลการวิจัยของลัลนา วงษ์ประเสริฐ และคณะ (2563) พบว่า แนวทางในการพัฒนานักศึกษาสายอาชีวะให้เป็นผู้ประกอบการเชิงนวัตกรรม ดังนี้ 1. สถานประกอบการต้องมีความพร้อมในการสอนนักศึกษา มีครูฝึกที่พร้อมในการดูแลนักศึกษาและ

เข้าใจหลักสูตร 2. ระหว่างการฝึกประสบการณ์สถานประกอบการต้องถ่ายทอดความรู้ทักษะประสบการณ์ให้กับผู้เรียนให้ได้มากที่สุด 3. ปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่ให้สอดคล้องและยืดหยุ่นตรงกับความต้องการของสถานประกอบการในปัจจุบัน 4. จัดกิจกรรมการพัฒนานักศึกษาเพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีความพร้อมในการเข้าฝึกประสบการณ์ทั้งในเรื่องของระเบียบวินัย ทัศนคติ คุณธรรม จริยธรรม 5. ส่งเสริมครูให้มีการเรียนรู้โดยใช้การวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ และนวัตกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 6. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถาบันการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของนริศรา ทองยศ (2565) พบว่า แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ ในสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี พบว่า มีการดำเนินการดังนี้ 1. การเพิ่มกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะในหลักสูตรเสริม 2. การส่งผู้เรียนอาชีวศึกษาไปฝึกงานหรือฝึกประสบการณ์ในองค์กรหรือสถานประกอบการที่ประสบผล สำเร็จ 3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาเห็นความสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการใหม่ และ 4. การเพิ่มขีดความสามารถเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากงานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน สามารถสรุปภาพองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงแนวทางในสร้างกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input) สถาบันการศึกษาสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ที่เป็นระดับปัญหาของการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ วางแผน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาการประกอบการชุมชน เพื่อที่จะพัฒนาและเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ในการพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่

กระบวนการ (Process) สถาบันการศึกษาสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปผ่านกระบวนการศึกษาวิเคราะห์สร้างกลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 2 ตัวชี้วัดระดับกลยุทธ์ 4 กลยุทธ์การพัฒนา ซึ่งผ่านการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ทุกด้าน โดยการบูรณาการความรู้ เพื่อที่จะนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปเป็นเครื่องมือในการฝึกอบรม หรือให้ความรู้กับนักศึกษาในสถาบัน การศึกษาต่อไป

ผลผลิต (Output) เมื่อนักศึกษาเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมหลักสูตร การบริหารจัดการร้านค้าและสินค้า สำหรับผู้ประกอบการใหม่ของนักศึกษา ที่สร้างขึ้นแล้ว ก็จะสามารถนำความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior) ที่ได้รับ นำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกงานหรือฝึกประสบการณ์ในองค์กรหรือสถานประกอบการที่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนเกิดความมั่นใจและเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาและการฝึกอบรมในวิชาชีพของนักศึกษา

ผลลัพธ์ (Outcome) ผลผลิตดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อตัวนักศึกษาและสถาบันการ ศึกษา โดยการส่งเสริมให้นักศึกษาเปนผู้ประกอบการที่มีจิตวิญญาณผู้ประกอบการที่ดี มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างงาน และสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน รวมถึงการพัฒนาการประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพ คือ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ พร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอน ต้องเป็นไปตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ มาตรฐานอาชีพ หรือตามความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน หรือหน่วยงานสถาบันการศึกษา รวมถึงสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ดังนี้ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน หรือหน่วยงานสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะความสามารถในการส่งเสริมการจัดกิจกรรม กระตุ้นและส่งเสริมการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์และพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายและรวดเร็ว เพิ่มยอดขายเติบโตธุรกิจออนไลน์ และเป็นสื่อโซเชียลมีเดียที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาทางธุรกิจกับชาวต่างประเทศ เพื่อนักศึกษาสามารถนำความรู้ภาษาอังกฤษไปใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพในอนาคตได้ ควรมีการจัดสัมมนาเพื่อสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดประสบการณ์การบริหารจัดการร้านค้าให้แก่นักศึกษาระหว่างเรียนร่วมกัน ระหว่างสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน หรือหน่วยงานสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องบัณฑิต (ศิษย์เก่า) ที่เข้าสู่วิชาชีพแล้ว และสถานประกอบการ เพื่อยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้เป็นที่ต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนานักศึกษาสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ของหน่วยงานสถาบันการศึกษาอื่น เพื่อสร้างความตระหนักและให้ความสำคัญในการพัฒนากำลังแรงงาน และส่งเสริมการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษา

2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานของนักศึกษาให้มีความเป็นเลิศด้านเทคโนโลยีชั้นสูง เพื่อเพิ่มศักยภาพกำลังแรงงานให้ได้มาตรฐาน เพื่อการต่อยอดด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้เป็นที่ยอมรับ

3. ควรศึกษาการพัฒนาผู้ประกอบกิจการสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าหรือบริการในชุมชน เพื่อพัฒนาและยกระดับสมรรถนะของแรงงานและวิสาหกิจรายย่อยให้สามารถประกอบธุรกิจอย่างมืออาชีพ รองรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และขยายโอกาสในการประกอบอาชีพให้เป็นผู้ประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

จรรจิรา ดาราชาติ. (2561). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาสาขาวิชาการโรงแรมของสถานศึกษาอาชีวศึกษาภูเก็ต ตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพเพื่อตอบสนองความคาดหวังของสถานประกอบการ. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 13(45), 21-32.

จุฑามาส ศรีทองคำ และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์. (2564). การบริหารงานศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอาชีวศึกษาสู่ความเป็นเลิศในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 10(2), 35-45.

ฉันท์หทัย อาจอ่ำ และคณะ. (2561). *การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์เพื่อการจัดการศึกษาทางเลือกของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชลลดา เจียมจิตวานิชย์ และคณะ. (2564). ตัวแบบการเป็นผู้ประกอบการใหม่ของนักศึกษาปริญญาตรีสังกัดมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 7(1), 433-447.

ธนิกานต์ ศรีจันทร์ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2566). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กับการพัฒนาประเทศไทย. *วารสารศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่*, 8(1), 413-435.

นริศรา ทองยศ. (2565). แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการใหม่ของนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 22(3), 281-291.

บงกชรัตน์ ธูปกระแจะ และคณะ. (2564). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการที่เข้ารับการบ่มเพาะในโครงการหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษา ปีงบประมาณ 2562-2563. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(1), 155-172.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ลัลนา วงษ์ประเสริฐ และคณะ. (2563). คุณลักษณะผู้ประกอบการเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาสายอาชีวะตามแนวทางประเทศไทย 4.0. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการมหาวิทยาลัยมหิดล*, 7(2), 17-32.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานวิจัยการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

เสรี พงศ์พิศ. (2554). *มหาวิทยาลัยชีวิต: แรงบันดาลใจ*. สืบค้น 18 มีนาคม 2565, จาก https://www.gotoknow.org/posts/445241#googlevignette

Almahdi, H. (2015). *Promoting Entrepreneurs and Economic Growth Through Entrepreneurship Programmes: A New Role of Saudi Universities*. Retrieved March 23, 2022, from https:// bura. brunel.ac.uk/bitstream/2438/13815/1/FulltextThesis.pdf

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing* (3rd ed). New York: Harper & Row.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Mbeteh, A. (2019). *Development of a competency framework for Entrepreneurship Education Programmes in Sierra Leone*. Retrieved March 18, 2022, from https://repository.uwl.ac.uk/id/eprint/7900/

ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี*

A SURVEY OF COMMUNITY'S POTENTIAL FOR A DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE TOURISM ROUTE IN NONG CHOK SUB-DISTRICT, THAYANG DISTRICT, PHETCHABURI

วรรณีศา สีฟ้า
Wanneesa Seefar
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Phetchaburi Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: oui_seefa@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาศักยภาพของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี 2. สร้างเส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพื้นที่ตำบลหนองจอกอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีมากำหนดเป็นนโยบายในแผนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมสาน เก็บข้อมูลจากประชาชน 350 คน วิเคราะห์โดยโปรแกรม SPSS และการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่สู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ในภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ศักยภาพและข้อเสนอแนะของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่สู่เส้นทางท่องเที่ยวเชิงอย่างยั่งยืนพบว่า ประชาชนมองเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในเรื่องของความสามัคคีกัน มีความร่วมมือกันอย่างมากใกล้ชิดกัน เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันรวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อกันทั้งในชุมชน และกับหน่วยงานของรัฐมีการติดต่อสื่อสารต่อกันสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะคือต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้ความรู้ในการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ: ศักยภาพของชุมชน; การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว; ตำบลหนองจอก

Abstract

*Received September 27, 2023; Revised March 22, 2024; Accepted April 2, 2024

This research article has the objectives: 1. Study the potential of communities in the area of Nong Chok Subdistrict, Tha Yang District, Phetchaburi Province. 2. Create a sustainable tourism route in the Nong Chok Subdistrict, Tha Yang District. Phetchaburi Province has been formulated as a policy in the local government organization plan. This is a quantitative research, collecting data from 350 people living in the administrative area of Nong Chok Subdistrict Municipality using questionnaires. Data was analyzed using the SPSS program and descriptive analysis.

Research results: 1. The potential of the community towards developing the area towards a sustainable tourism route, found that overall readiness is at a moderate level. 2. The potential and suggestions of the community towards the development of the area towards a sustainable tourism route. Sustainably found People see that the community has potential in terms of unity. There is a lot of cooperation, closeness, generosity, helping each other as well as having a good attitude towards each other in the community. and with government agencies There is regular communication with each other. The suggestion is for government agencies to provide knowledge in product and product development.

Keywords: Possibility; Development of Tourist Router; Tumbol Nongchok

บทนำ

การท่องเที่ยวในปัจจุบัน ถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของโลก และเป็นที่ยอมรับกันเกือบทุกประเทศว่าเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ทำรายได้หลักเข้าสู่ประเทศ ซึ่งอยู่ในอันดับ 1-3 จาก 10 อับดับแรก ในอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศนั้น ๆ (Goeldner & Ritchie, 2006)

นับจากที่ได้มีการประกาศเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) เมื่อปี พ.ศ. 2558 โดยสหประชาชาติและสมาชิกรวมทั้งประเทศไทย นำสู่การกำหนดกรอบทิศทางในการพัฒนาของนานาประเทศ รวมทั้งก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในประเทศไทยนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย 169 เป้าประสงค์ 241 ตัวชี้วัด เป็นกรอบในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลเดช ได้มีกระแสพระราชดำรัสเรื่องยุทธศาสตร์ การพัฒนา คือ เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา โดยเป็นการเข้าใจและเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ว่ามีความต้องการหรือยังขาดในเรื่องใด เพื่อจะนำมาสู่แนวทางกระบวนการแก้ไขปัญหา

ก่อนนำไปสู่ปลายทาง คือ การพัฒนาตรงกับความต้องการของประชาชน ทำให้ประชาชนมีความสุข มีรายได้ที่เพียงพอในการเลี้ยงตน สามารถที่จะเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ด้านภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์มีชุมชนที่ประกอบอาชีพแตกต่างกัน มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลายทางด้านการเกษตร การประมง การแปรรูป และการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) ซึ่งจังหวัดเพชรบุรีนอกจากจะประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีความโดดเด่นแล้ว ยังประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม อาหาร และการแสดงที่ถูกสร้างสรรค์มาอย่างต่อเนื่องทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยวเป็นจำนวนมากในแต่ละปี อย่างไรก็ตามการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องพัฒนาให้ชุมชนมีความพร้อม มีการกินดีอยู่ดี มีอาชีพที่มั่นคงและมีแนวทางการประกอบอาชีพ ความรู้ และมาตรฐานผลผลิตต่าง ๆ ชุมชนหนองจอก ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี แต่เดิมในหลวงรัชกาลที่ 5 (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ทรงตั้งให้เป็นจุดค้าน้ำตาลใหญ่ที่สุด มีอาหารทะเลแห้ง และมีเส้นทางเกวียน ครั้นปีพุทธศักราช 2470 มีพระราชกฤษฎีกา ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการย้ายที่ว่าการอำเภอหนองจอก เนื่องด้วยความไม่เหมาะสมแสภาพท้องที่ในการปกครองในสมัยนั้น ผ่านมาจนกระทั้งปัจจุบันแม้หนองจอกจะเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอท่ายาง แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและมีสิ่งที่น่าสนใจหลายอย่าง ให้ได้เข้ามาเยี่ยมชมไม่ว่าจะเป็นย่านตลาดการค้าห้องแถวไม้ บ้านเรือนเก่าแก่ วัด ศาลเจ้าจีน บึงบัวหลวงราชินี ตลาดนัดชุมชน ร้านกาแฟโบราณ ร้านขนมเปี๊ยะ บ้านตีมีด บ้านทำผ้าบาติก สถานีรถไฟ สถานีตำรวจ อาหารการกินที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ที่สำคัญผู้คนชาวหนองจอกยังมีอัธยาศัยไมตรี เป็นที่ประทับใจกับผู้มาเยือนชุมชนหนองจอกแห่งนี้ จากปัจจัยที่เป็นจุดดึงดูดสำคัญหลากหลายประการของตำบลหนองจอก ซึ่งมีศักยภาพพื้นที่ที่มีความโดดเด่น แต่ยังไม่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติและรับรู้ถึงแหล่งท่องเที่ยวของสถานที่แห่งนี้ที่มีความพร้อมทุกด้าน (กนกพล จันทะรักษา, 2558)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมีปณิธานสูงยิ่งที่จะปฏิบัติภารกิจท้องถิ่น ทั้งการพัฒนา ชี้นำและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏกับชุมชนท้องถิ่นเพื่อการนำใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์สู่การจัดการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (นาฏสุดา เชมนะสิริ และคณะ, 2549) จึงสนใจศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ที่สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน เกิดการสร้างงาน โดยการดำเนินการวิจัยเพื่อจะทำให้การท่องเที่ยวยั่งยืนนั้น ต้องให้เกิดการกลับมาของนักท่องเที่ยวอีกครั้งหรือการซื้อซ้ำ รวมทั้งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป (ฐณผการจ คงอินทร์, 2545)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

2. เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพื้นที่ตำบลหนองจอกอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีมากำหนดเป็นนโยบายในแผนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2,806 คน (ข้อมูลจากเทศบาลตำบลหนองจอก, 2561)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการคำนวณตามสูตรการกำหนดขนาดตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973) ซึ่งกำหนดความเชื่อมั่น 95% ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 350 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ 1. ผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 14 คน และ 2. ผู้บริหารและบุคลากรของเทศบาลตำบลหนองจอก จำนวน 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. ศักยภาพของคนในชุมชนต่อการพัฒนาพื้นที่สู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ตัวเลือก 3. ข้อเสนอแนะ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล 2 แบบ 1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง (Semi -Structure In-Depth Interview) 2. แบบบันทึกการทำสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการดำเนินการโดยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากประชาชนใน 4 หมู่บ้านของตำบลหนองจอกประกอบด้วย หมู่ 5 บ้านฝั่งห้วย หมู่ 6 บ้านตลาด หมู่ 7 บ้านดอนยี่พรหมณ์ และหมู่ 9 บ้านหนองจิก จำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,806 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองจอกอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ต่อการพัฒนาพื้นที่สู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ตรวจสอบตรวจสอบความถูกต้องและคัดเลือกเอาแบบสอบถามและเมื่อตรวจสอบข้อมูลเรียบร้อยแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังต่อไปนี้ 1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การแจกแจงและลักษณะโดยทั่วไปของข้อมูลโดยใช้การแจก แจงความถี่ ร้อยละ ในการอธิบายข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้ในการวิเคราะห์การมีความพร้อมของคนในชุมชน ต่อการพัฒนาพื้นที่สู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามเกณฑ์ที่ผู้ศึกษากำหนด

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองจอกอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ต่อการพัฒนาพื้นที่สู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแล้วนำข้อมูลมาเขียนบรรยาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยโดยสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดโครงการ จำแนกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่ตำบลหนองจอกสู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 62.30 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 30.90 มี 51-60 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 30.90 ประกอบอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 55.70 และมีรายได้ 15,001 บาทขึ้นไป มีจำนวน 99 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.30

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่ตำบลหนองจอกสู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่าระดับของความพร้อมหรือการเห็นด้วยในการพัฒนาพื้นที่สู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 3.09 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุด คือ ชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่สร้างการยอมรับให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน มีค่าเฉลี่ย 3.28

ส่วนที่ 3 ความเป็นไปได้ในการพัฒนาพื้นที่ตำบลหนองจอกสู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากำหนดเป็นนโยบายในแผนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าจุดแข็งของชุมชนในการ

พัฒนาพื้นที่สู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่า ประชาชนมองเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในเรื่องของความสามัคคีกัน มีความร่วมมือกันเป็นอย่างมากเพราะเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกัน มีความเป็นชนบทเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันรวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อกันทั้งในส่วนครอบครัวด้วยกันเองเพื่อนบ้านหรือกับหน่วยงานของรัฐ มีการติดต่อกันอยู่อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งพื้นที่ในชุมชนก็มีความเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอีกด้วย แต่ยังขาดในเรื่องขององค์ความรู้ในการพัฒนาตัวสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ พอมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมากบางครั้งสินค้าไม่เพียงพอกับการจำหน่าย แต่ก็พบว่า สภาพพื้นที่ของตำบลหนองจอกเอื้อต่อการรองรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ทั้งในด้านของถนนหนทาง ความปลอดภัย อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลหนองจอกที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อให้ประชาชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ พัฒนาหมู่บ้านของแต่ละหมู่ให้มีผลิตภัณฑ์ของตนเอง มีหน่วยงานจากภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีเข้ามาให้ความรู้ การจัดทำบัญชีครัวเรือน การบำรุงศิลปวัฒนธรรม การบริการวิชาการ รวมทั้งมีสื่อรายการโทรทัศน์มาถ่ายทำอยู่อย่างสม่ำเสมอ สำหรับอุปสรรคของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่สู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่า ส่วนใหญ่จะมีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องของงบประมาณซึ่งบางกลุ่มยังไม่เข้มแข็งก็ยังต้องการงบประมาณในการลงทุนและพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว บางครั้งกลุ่มที่มีจำนวนคนเยอะก็จะมีความขัดแย้งในเรื่องของความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน เนื่องจากความต้องการที่หลากหลายกันออกไป

กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและบทเรียนจากการดำเนินงานที่สำคัญได้แก่ การทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักวิจัย การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในขณะลงพื้นที่เก็บข้อมูล ข้อค้นพบในส่วนของปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จที่สำคัญคือ ความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม รวมไปถึงการมีนักศึกษามาร่วมเก็บข้อมูล นวัตกรรมองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย คือเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ตำบลหนองจอกอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

อภิปรายผลการวิจัย

1. พื้นที่ตำบลหนองจอกมีความพร้อมและศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในด้านของกิจกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการเรียนรู้ในวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของคนในชุมชนอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของที่เรียบง่าย สงบสุข มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ประกอบกับมีประเพณีที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวได้และสร้างความประทับใจ ได้แก่ ประเพณีวัวลาน ประเพณีการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีการรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ในวันสงกรานต์ ประเพณีวันลอยกระทง รวมถึงความเชื่อต่าง ๆ และในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนช่วยให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นนั้น ซึ่งในงานวิจัยแนวทาง

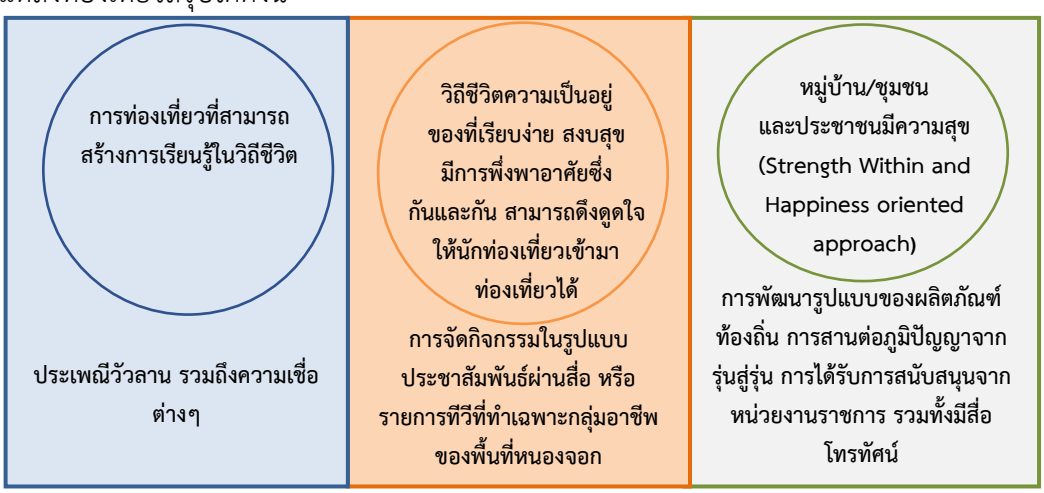
ในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ สอดคล้องกับ ปองพล ธวัลหทัยกุล และคณะ (2550) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมเพราะความน่าสนใจด้านเกษตรกรรมวิถีชีวิตเกษตรกรรมสาหรับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุดคือ กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจดังนั้นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ไว้ 4 ด้านดังนี้ 1. ด้านการพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเน้นการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ 2. ด้านการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว 3. กลยุทธ์พัฒนาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ 4. กลยุทธ์พัฒนาด้านอื่น ๆ สำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเบื้องต้นโดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่ม และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่า ชุมชนหนองจอก สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมาก เนื่องจากมีศักยภาพพร้อมทั้งทรัพยากร และบุคลากรรวมทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะความเข้มแข็งของชุมชน ที่สามารถรวมกลุ่มกันได้ การยอมรับนวัตกรรม และองค์ความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าไปช่วยพัฒนา และสนับสนุน เช่น กรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชน และช่วยในเรื่องการตลาด ทั้งนี้ชุมชนถ้ำรงค์เป็นชุมชนซึ่งอยู่สองฝั่งถนนเพชรเกษม มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถเข้าถึงชุมชนได้สะดวกสบาย สามารถพัฒนาเป็นจุดเชื่อมต่อในการเดินทางทั้งขาขึ้นกรุงเทพฯ และขาล่องใต้ได้ และในอีกด้านคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้กรุงเทพฯ สามารถเดินทางไป กลับได้สะดวก

2. ในชุมชนหนองจอกนี้จากการศึกษาพบว่ามีความโดดเด่นเกี่ยวกับด้านสถาปัตยกรรม อาคาร ร้านตลาด วิถีชีวิตย่านสถานีรถไฟ อาหารอร่อย และการดำรงเอกลักษณ์ด้านประเพณี พิธีกรรม หัตถกรรม ตลอดจนถึงแหล่งธรรมชาติบึงบัวหลวงราชินี ซึ่งในปัจจุบันสามารถพัฒนาเป็นแหล่งศึกษาดูงาน และมีการศึกษาดูงานเป็นจำนวนมากจากหน่วยงานทั่วประเทศ มีวิทยากรชุมชนที่สามารถให้ความรู้แก่ผู้มาศึกษาดูงานได้เป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่า ชุมชนสามารถสร้างอัตลักษณ์ให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ในขณะเดียวกัน ชุมชนหนองจอกยังมีงานอันเนื่องจากการเกษตรหลายอย่างที่สามารถพัฒนา และสร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นจุดเด่นได้ เช่น การผลิตขนมของหวาน การปลูกกล้วยไม้ และสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรม และเส้นทางท่องเที่ยวได้ ซึ่งเมื่อนำไปพิจารณาร่วมกับงานวิจัยของเทพกร ณ สงขลา และบัญชา สมบูรณ์สุข (2554) ซึ่งศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับการจัดการทรัพยากรเกษตรของท้องถิ่น กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรช้างกลางจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การเกษตรอำเภอช้างกลางที่ใช้เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้แก่ การเลี้ยงผึ้งการเพาะเห็ดและเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบให้ความรู้หรือสาธิตจำหน่ายสินค้าเกษตร และให้ลู่ทางธุรกิจการเกษตร

รูปแบบท่องเที่ยวเชิงเกษตรเหล่านี้มีการใช้ทรัพยากรเกษตรที่หลากหลายและส่งผลต่อการเกษตรของชุมชน 3 ลักษณะคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรเกษตรการขยายตัวของกิจกรรมเลี้ยงผึ้งเพาะเห็ดเกษตรอินทรีย์และการนำทรัพยากรเกษตรในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยวและผลที่เกิดขึ้นดังกล่าว กลายเป็นความโดดเด่นทางการเกษตรของอำเภอช้างกลางที่สนับสนุนให้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในกรณีของชุมชนถ้ารงค์สามารถพัฒนาได้ไม่ยากนัก ซึ่งเมื่อพิจารณาศักยภาพของชุมชน จะเห็นว่าชุมชนมีความสามัคคีกันมีความร่วมมือกัน สภาพพื้นที่ของตำบลหนองจอกเอื้อต่อการรองรับนักท่องเที่ยวเข้าเที่ยวชมได้รับการสนับสนุนการหน่วยงานราชการ รวมทั้งมีสื่อโทรทัศน์มาถ่ายทำอยู่สม่ำเสมอก็ถือว่าเป็นโอกาสที่ดีอย่างไรก็ตามจะพบว่า ควรนำแนวคิด 4 Ps เข้ามาช่วยในการพัฒนาในด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนหนองจอกเนื่องจากปัญหาในการพัฒนาและผลิตผลิตภัณฑ์ ยังเป็นปัญหาหลัก

องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่า พื้นที่ตำบลหนองจอกมีความพร้อมและศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะในด้านของกิจกรรมต่างๆ ของการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการเรียนรู้ในวิถีชีวิต เนื่องมาจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของที่เรียบง่าย สงบสุข มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวได้และสร้างความประทับใจ ซึ่งท้ายที่สุดเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ชุมชน และประชาชนมีความสุข (Strength Within And Happiness Oriented Approach) ซึ่งในพื้นที่เองก็ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการสนับสนุนจากภาครัฐโดยนำเอกลักษณ์ของชุมชนทั้งในด้านสถานที่ อาหาร และวิถีชีวิต ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชน ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่มาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ความพร้อมและศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

พื้นที่ตำบลหนองจอก เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นตามหลักยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี จึงเป็นพื้นที่ที่ควรให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ ศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มในแหล่งท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวตามประเพณี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ตำบลหนองจอกสู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรมีการพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยว เนื่องจากยังไม่เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างชัดเจน ควรเน้นพัฒนาคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การกำกับดูแลสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวางแผนเพื่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนกพล จันทะรักษา. (2558). *การศึกษาความเป็นไปได้การลงทุนแหล่งท่องเที่ยวนันทนาการทางน้ำครบวงจรที่มนุษย์สร้างขึ้น* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). *คู่มือแนวทางการจัดการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ฐณผการจ คงอินทร์. (2545). *การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านนาตีน ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เทพกร ณ สงขลา และบัญชา สมบูรณ์สุข. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการม่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชนชน : กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์*, 6(2), 1-12.

นาฏสุดา เชมนะสิริ และคณะ. (2549). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดสระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี และชัยนาท. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 2(3), 69-79.

ปองพล ธวัลหทัยกุล และคณะ. (2550). *แนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้* (รายงานการวิจัย). ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา.

Goeldner, C. & Ritchie, J. R. B. (2006). *Tourism: principles, practices, philosophies* (10th ed.). Hoboken: Wiley.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper International Edition.

การวิเคราะห์ต้นทุนและวางแผนกำไรผลิตภัณฑ์จากเตยปาหนัน ของชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา*

THE COST ANALYSIS AND PROFIT PLANNING FOR TOEI PANAN PRODUCTS OF U-TAPAO CANAL COMUNITY, SONGKLA PROVINCE

ระริน เครือวรพันธุ์, สุปราณี วุ่นศรี, สุธีรา ปานแก้ว
Rarin Khuawaraphan, Supranee Wunsri, Suthira Parnkeaw
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Sivijaya
Corresponding Author E-mail: rarin.k@rmutsv.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การกำหนดราคา และการวางแผนกำไรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นการผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อย ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนจักสานเตยปาหนันบ้านหัวนอนวัด อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 22 ราย การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์แบบพรรณณาและเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย วิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนการผลิต กำหนดราคาขาย การวิเคราะห์อัตราส่วนกำไรเบื้องต้น และจุดคุ้มทุน

ผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนการผลิตของผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มาจากเตยปาหนัน จำนวน 10 รายการ พบว่า ผลิตภัณฑ์แบบที่ 7 มีต้นทุนการผลิตสูงที่สุด เท่ากับ 337.90 บาท รองลงมาคือแบบที่ 1 เท่ากับ 333.48 บาท และแบบที่ 6 เท่ากับ 332 บาท และผลิตภัณฑ์ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด คือแบบที่ 2 เท่ากับ 201.62 บาท อัตราส่วนกำไรเบื้องต้นเมื่อตั้งราคาขายโดยใช้ต้นทุนเป็นฐาน พบว่า ผลิตภัณฑ์แบบที่ 3 มีอัตราส่วนกำไรเบื้องต้นสูงที่สุด เท่ากับ ร้อยละ 48.54 รองลงมาเป็นแบบที่ 4 ร้อยละ 48.33 และแบบที่ 6 ร้อยละ 47.43 สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ให้อัตราส่วนกำไรเบื้องต้นน้อยที่สุดคือแบบที่ 8 ร้อยละ 36.21 และผลการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน พบว่า ผลิตภัณฑ์แบบที่ 7 มีจุดคุ้มทุนน้อยที่สุดเท่ากับ 15.88 หน่วยต่อเดือน รองลงมาเป็นแบบ

*Received September 19, 2023; Revised November 7, 2023; Accepted November 13, 2023

ที่ 1 จุดคุ้มทุน เท่ากับ 16.45 หน่วยต่อเดือน และแบบที่ 9 จุดคุ้มทุนเท่ากับ 16.73 หน่วยต่อเดือน ผลิตภัณฑ์ที่มีจุดคุ้มทุนสูงที่สุด คือ แบบที่ 8 เท่ากับ 26.09 หน่วยต่อเดือน
คำสำคัญ: ต้นทุน; กำไร; ผลิตภัณฑ์จากเตยปาหนัน

Abstract

This research article aims to analyze the production costs, pricing strategies, and profit planning of community enterprise groups. The research methodology comprised a combination of quantitative research utilizing questionnaires and qualitative research employing structured interviews as a means for conducting in-depth interviews and small group meetings. The research participants consisted of members of the Ban Hua Non-Wat Toei Panan basketry community enterprise in Bang Klam District, Songkhla Province, with a purposive sample of 22 individuals selected. The quantitative research focuses on a descriptive analysis, while the qualitative data were subjected to content analysis. This involved a comprehensive examination of production cost data, the determination of appropriate selling prices, and a thorough analysis of initial profit margins and the break-even point.

The research outcomes revealed that among the 10 newly introduced products by Toey Panan, product type 7 incurred the highest production cost, totaling 337.90 baht. This was closely followed by product type 1, with production costs amounting to 333.48 baht, and product type 6 with production costs of 332 baht. On the other hand, the product with the most cost-effective production was found to be type 2, with production costs totaling 201.62 baht. In the calculation of the initial profit ratio, where the cost served as the foundation for setting the selling price, it was evident that product type 3 achieved the highest gross profit ratio at 48.54 percent. Following closely behind were product type 4 with a ratio of 48.33 percent and product type 6 with a ratio of 47.43 percent. Conversely, product type 8 recorded the lowest initial profit ratio at 36.21 percent. The analysis of the break-even point revealed that product type 7 has the most favorable position with the lowest break-even point, requiring only 15.88 units per month to cover costs. Following closely is product type 1, with a break-even point of 16.45 units per month, and product type 9, which required 16.73 units per month

to break even. In contrast, product type 8 presented the highest break-even point, necessitating 26.09 units per month to reach the break-even stage.
Keywords: Cost; Profit; Product from Toei Panan

บทนำ

ผลิตภัณฑ์ในชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ของตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติบริเวณลุ่มน้ำ คือ เตยปาหนันหรือเตยหนาม ในชุมชนตำบลแม่ทอม มีทั้งสิ้น 6 หมู่บ้าน มีการรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อจัดตั้งลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภายใต้ชื่อวิสาหกิจชุมชนจักสานเตยปาหนันบ้านหัวนอนวัด เมื่อปี พ.ศ. 2559 ปัจจุบันมีสมาชิกในกลุ่มจำนวน 22 ราย วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อนำทรัพยากรเตยปาหนันที่มีในท้องถิ่นมาสร้างเป็นเครื่องจักสานเพื่อสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม และถ่ายทอดภูมิปัญญาการจักสานเตยปาหนันไม่ให้สูญหาย

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาทางกลุ่มประสบปัญหาในด้านการขาย มีการส่งคืนสินค้าจากลูกค้า เนื่องจากสินค้าและคุณภาพไม่ตรงกับคำสั่งซื้อ รวมถึงกลุ่มลูกค้าจำกัดเพียงบางกลุ่ม ไม่สามารถขยายกลุ่มลูกค้าได้เนื่องจากรูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่มีความหลากหลาย จึงมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ จำนวน 10 รายการ โดยใช้คำเสนอแนะของลูกค้าในท้องตลาดมาเป็นแนวทางเพิ่มยอดขายในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 ต้นเตยปาหนัน

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์แบบใหม่

หลังจากเกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า สามารถสร้างยอดขายได้จำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์แบบเก่าที่เคยจำหน่าย แต่เมื่อวิเคราะห์ถึงจำนวนเงินสดคงเหลือทำให้ทราบว่า รายได้ที่ได้รับไม่เพียงพอกับรายจ่าย หรือที่เรียกว่า เกิดยอดขายแต่ไม่เกิดกำไร แนวทางสำคัญในการสร้างกำไร คือรายได้ต้องมากกว่ารายจ่าย โดยการกำหนดราคาขายโดยใช้ต้นทุน (Cost) เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำบวกด้วยกำไร ราคาสินค้าจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับต้นทุนว่าสูงหรือต่ำ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2562) ซึ่งที่ผ่านมาทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการตั้งราคาขายโดยใช้ราคาต่ำเพื่อดึงดูดลูกค้าและเพื่อเพิ่มยอดขาย โดยไม่ได้นำต้นทุนการผลิตมาเป็นฐานของการตั้งราคา เป็นผลให้มีรายได้ไม่พอจ่ายปันผลคืนแก่สมาชิก

หลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาขายจำเป็นต้องวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต ซึ่งหมายถึงต้นทุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการผลิต มูลค่าของต้นทุนของสินค้าที่เกิดจากการแปรรูปวัตถุดิบให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่าย โดยทั่วไปจะแบ่งเป็นต้นทุนทางตรง (Direct Cost) 2 ชนิด คือ วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และต้นทุนทางอ้อม (Indirect Cost) 1 ชนิด คือ ค่าใช้จ่ายในการผลิต สำหรับการกำหนดราคาสินค้าจะต้องพิจารณาผลระยะยาวและหลักการที่สำคัญของการกำหนดราคาจะต้องสามารถทำให้มีกำไรเพียงพอคุ้มกับต้นทุน (พรรณนิณิภา รอดวรรณะ, 2560) ในการกำหนดราคาสินค้ามาตรฐานมีหลักการอยู่ 2 วิธี คือ วิธีต้นทุนเต็ม (Absorption Approach) และวิธีกำไรส่วนเกินหรือวิธีต้นทุนผันแปร (Contribution Approach) โดยทั้ง 2 วิธีจะใช้แนวทางที่คล้ายคลึงกัน คือ ต้นทุนบวกส่วนเพิ่ม (Cost -plus Pricing) (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2563) ดังนั้นหากทางกลุ่มได้มีการกำหนดราคาขายโดยใช้ต้นทุนเป็นฐานจะส่งผลให้สามารถวางแผนกำไร ทราบอัตรากำไรเบื้องต้น ตลอดจนนำแนวทางการผลิตและการขายโดยใช้จุดคุ้มทุนมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การกำหนดราคา และการวางแผนกำไรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานเตยปาหนันบ้านหัวนอนวัด อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ

2. ประชากร

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนจักสานเตยปาหนันบ้านหัวนอนวัด อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากจำนวนทั้งหมดของกลุ่มประชากร จำนวน 22 ราย โดยใช้ประชากรทั้งหมด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลการกำหนดราคาและความคาดหวัง เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ จำนวนทั้งสิ้น 7 ข้อ คือ รูปแบบการตั้งราคา การคิดต้นทุนสินค้าโดยรวมค่าวัตถุดิบทางตรง การคิดต้นทุนสินค้าโดยรวมค่าแรงงานทางตรง การคิดต้นทุนสินค้าโดยรวมค่าใช้จ่ายในการผลิต การคิดต้นทุนสินค้าโดยรวมต้นทุนค่าเสียโอกาส วัตถุประสงค์ของการตั้งราคาขาย และความคาดหวังกำไร

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย ข้อมูลต้นทุนการผลิต สำหรับต้นทุนของผลิตภัณฑ์จากเตยปาหนัน จำนวน 10 รายการ เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายในการผลิต และต้นทุนค่าเสียโอกาส และข้อคิดเห็นเพื่อข้อเสนอแนะ ในการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อให้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งเมื่อได้รับคำแนะนำแล้วนำกลับมาแก้ไขในจุดที่ยังบกพร่อง คำถามมีค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 0.86 และนำส่งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามหลักเกณฑ์การสร้างเครื่องมือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เกี่ยวกับการกำหนดราคา ความคาดหวัง และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก เกี่ยวกับต้นทุนการผลิต การวางแผนกำไร และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ในการวิเคราะห์ข้อมูลการกำหนดราคา และความคาดหวัง

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา วิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การกำหนดราคา จุดคุ้มทุน และอัตราส่วนกำไรเบื้องต้น ดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (ดวงมณี โกมารทัต, 2559) ต้นทุนการผลิต = วัตถุทางตรง + ค่าแรงงานทางตรง + ค่าใช้จ่ายในการผลิต

5.2.2 การกำหนดราคาขาย (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2557) ราคาขาย = ต้นทุนการผลิต + (อัตราการบวกเพิ่ม x ต้นทุนการผลิต)

5.2.3 การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2557)

$$\text{จุดคุ้มทุน} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{กำไรส่วนเกิน}}$$

5.2.4 การวิเคราะห์อัตราส่วนกำไรเบื้องต้น (อัจฉรา จันทร์ฉาย และศิพัตม์ ไตรอุโฆษ, 2562)

$$\text{อัตราส่วนกำไรเบื้องต้น} = \frac{\text{รายได้} - \text{ต้นทุนขาย}}{\text{ขาย}}$$

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การกำหนดราคาขาย การวางแผนกำไรและการบริหาร ใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยายและสรุปผล

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การกำหนดราคา และการวางแผนกำไรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานเตยปาหนันบ้านหัวนอนวัด อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยประยุกต์โดยศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การกำหนดราคาขาย และการวางแผนกำไร ตลอดจนศึกษาความสามารถของกลุ่มผลิตเกี่ยวกับระบบต้นทุนการผลิตและการวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์เพื่อนำแนวทางการบริหารต้นทุนที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาการขาดทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการกำหนดราคาขายและความคาดหวังของกลุ่ม

ตารางที่ 1 การกำหนดราคาขายและความคาดหวังของกลุ่ม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การคิดต้นทุนสินค้าการผลิตได้รวมค่าวัตถุดิบทางตรง		
รวมค่าวัตถุดิบทางตรง	15	68.18
ไม่รวมค่าวัตถุดิบทางตรง	7	31.81
การคิดต้นทุนสินค้าการผลิตได้รวมค่าแรงงานทางตรง		
รวมค่าแรงงานทางตรง	0	0
ไม่รวมค่าแรงงานทางตรง	22	100
การคิดต้นทุนสินค้าการผลิตได้รวมค่าใช้จ่ายในการผลิต		
รวมค่าใช้จ่ายในการผลิต	16	72.73
ไม่รวมค่าใช้จ่ายในการผลิต	6	27.27
การคิดต้นทุนสินค้าการผลิตได้รวมต้นทุนค่าเสียโอกาส		
รวมต้นทุนค่าเสียโอกาส	0	0
ไม่รวมต้นทุนค่าเสียโอกาส	22	100
วัตถุประสงค์ของการตั้งราคาขาย		
มุ่งกำไร	10	45.45
มุ่งยอดขาย	12	54.54
อื่น ๆ	0	0
ความคาดหวังกำไร		
ร้อยละ 50	18	81.81
ร้อยละ 100	4	18.18
มากกว่าร้อยละ 100	0	0
อื่น ๆ ระบุ	0	0

จากตารางที่ 1 พบว่า ในการกำหนดราคาขายผลิตภัณฑ์ทางกลุ่มได้นำค่าวัตถุดิบมารวมเป็นต้นทุนการผลิต ร้อยละ 68.18 ไม่มีการนำค่าแรงงานมารวมเป็นต้นทุนการผลิต ร้อยละ 100 นำค่าใช้จ่ายในการผลิตมารวมเป็นต้นทุนการผลิต ร้อยละ 72.73 ไม่มีการนำต้นทุนค่าเสียโอกาสมาคำนวณรวมเป็นต้นทุนการผลิต ร้อยละ 100 การตั้งราคามุ่งหวังยอดขาย ร้อยละ 54.54 โดยวัตถุประสงค์ของการตั้งราคาขาย คือ ยอดขาย ร้อยละ 54.54 และความคาดหวังกำไรในอัตราร้อยละ 50 ของต้นทุนการผลิต ร้อยละ 81.81

2. การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต

ผลิตภัณฑ์	ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย			
	วัตถุดิบทางตรง	ค่าแรงงานทางตรง	ค่าใช้จ่ายในการผลิต	ต้นทุนการผลิตรวม
แบบที่ 1 ขนาด 31 x 30 ซม.	145	150	42.23	333.48
				
แบบที่ 2 ขนาด 17 x 25 x 9 ซม.	61	100	40.62	201.62
				

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต (ต่อ)

ผลิตภัณฑ์	วัตถุดิบทางตรง	ค่าแรงงานทางตรง	ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย ค่าใช้จ่ายในการผลิต	ต้นทุนการผลิตรวม
แบบที่ 3 ขนาด 16 x 5 ซม. 	41	150	50.7	242.70
แบบที่ 4 ขนาด 37 x 39 ซม. 	160	100	30	290
แบบที่ 5 ขนาด 37 x 21 ซม. 	120	100	30	250
แบบที่ 6 ขนาด 43 x 49 ซม. 	200	100	32	332
แบบที่ 7 ขนาด 45 x 35 x 6.5 ซม. 	145	150	42.30	337.90
แบบที่ 8 ขนาด 29 x 16 x 12 ซม. 	80	100	30	210
แบบที่ 9 ขนาด 16 x 20 x 10 ซม. 	112	150	63.80	323.80
แบบที่ 10 ขนาด 43 x 49 ซม. 	200	100	30	330

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์พบว่า ผลิตภัณฑ์แบบที่ 7 (ขนาด 45 x 35 x 6.5 ซม.) มีต้นทุนการผลิตรวมสูงที่สุด เท่ากับ 337.90 บาท รองลงมาคือแบบที่ 1 (ขนาด 31 x 30 ซม.) เท่ากับ 333.48 บาท และแบบที่ 6 (ขนาด 43 x 49 ซม.) เท่ากับ 332 บาท และผลิตภัณฑ์ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด คือ แบบที่ 2 (ขนาด 17 x 25 x 9 ซม.) เท่ากับ 201.62 บาท

3. การวิเคราะห์การกำหนดราคาขายและจุดคุ้มทุน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การกำหนดราคาขายและจุดคุ้มทุน

ผลิตภัณฑ์	การกำหนดราคาขาย		จุดคุ้มทุน	
	โดยกลุ่ม	โดยใช้ต้นทุนการผลิตเป็นฐาน	การกำหนดราคาโดยกลุ่ม	กำหนดราคาโดยใช้ต้นทุนการผลิตเป็นฐาน
แบบที่ 1	450	500.22	22.70	16.45
แบบที่ 2	250	302.43	44.26	24.96
แบบที่ 3	250	364.05	108.30	21.16
แบบที่ 4	300	435	150.00	19.35
แบบที่ 5	290	375	60.00	22.22
แบบที่ 6	350	498	107.14	17.05
แบบที่ 7	450	506.85	22.71	15.88
แบบที่ 8	290	315	33.33	26.09
แบบที่ 9	350	485.70	68.81	16.73
แบบที่ 10	350	495	100.00	17.14
แบบที่ 5	290	375	60.00	22.22

จากตารางที่ 3 พบว่า จุดคุ้มทุนของผลิตภัณฑ์เมื่อนำต้นทุนมาเป็นฐานในการตั้งราคาผลิตภัณฑ์แบบที่ 7 มีจุดคุ้มทุนน้อยที่สุด เท่ากับ 15.88 หน่วยต่อเดือน รองลงมาเป็นแบบที่ 1 เท่ากับ 16.45 หน่วยต่อเดือน และแบบที่ 9 เท่ากับ 16.73 หน่วยต่อเดือน และผลิตภัณฑ์ที่มีจุดคุ้มทุนสูงที่สุด คือ แบบที่ 8 เท่ากับ 26.09 หน่วยต่อเดือน

การวิเคราะห์อัตราส่วนกำไรเบื้องต้น

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์อัตราส่วนกำไรเบื้องต้น

ผลิตภัณฑ์	อัตราส่วนกำไรเบื้องต้น	
	เมื่อกำหนดราคาโดยกลุ่ม	เมื่อกำหนดราคาโดยใช้ต้นทุนการผลิตเป็นฐาน
แบบที่ 1	25.89	37.05
แบบที่ 2	19.35	40.32
แบบที่ 3	2.92	48.54
แบบที่ 4	3.33	34.83
แบบที่ 5	13.79	43.10
แบบที่ 6	5.14	47.43
แบบที่ 7	24.91	37.54
แบบที่ 8	27.59	36.21
แบบที่ 9	7.49	46.26
แบบที่ 10	5.71	47.14

จากตารางที่ 4 พบว่า ในการกำหนดราคาขายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งไม่ได้นำต้นทุนมาเป็นฐาน ผลิตภัณฑ์ที่มีอัตราส่วนกำไรเบื้องต้นสูงที่สุดคือ แบบที่ 8 เท่ากับร้อยละ 27.59 รองลงมาเป็นแบบที่ 1 เท่ากับร้อยละ 25.89 และแบบที่ 7 เท่ากับร้อยละ 24.91 สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ให้อัตราส่วนกำไรเบื้องต้นน้อยที่สุดคือ แบบที่ 3 เท่ากับร้อยละ 2.92

เมื่อกำหนดราคาขายโดยใช้ต้นทุนเป็นฐาน ผลิตภัณฑ์ที่มีอัตราส่วนกำไรเบื้องต้นสูงที่สุด คือ แบบที่ 3 เท่ากับร้อยละ 48.54 รองลงมาเป็นแบบที่ 6 เท่ากับร้อยละ 47.43 และแบบที่ 10

เท่ากับร้อยละ 47.14 สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ให้อัตราส่วนกำไรเบื้องต้นน้อยที่สุดคือผลิตภัณฑ์แบบที่ 4 ร้อยละ 34.83

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการตั้งราคาขายของทางกลุ่มใช้ราคาต่ำเพื่อเพิ่มยอดขาย โดยไม่ได้นำต้นทุนการผลิตมาเป็นฐานของการตั้งราคา ทั้งนี้รูปแบบการตั้งราคาขายมี 3 ประเภท ได้แก่ การมุ่งกำไร มุ่งยอดขาย และอื่น ๆ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2562) ซึ่งหากมีการนำข้อมูลต้นทุนมาวิเคราะห์จะสามารถวางแผนการขายและสร้างผลกำไรนำไปสู่การจ่ายคืนเงินปันผลให้แก่สมาชิกของกลุ่มได้ สอดคล้องกับการศึกษาของทิพวรรณ รัตนพรหม และคณะ (2565) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์กล่องซิปรอบจากกระจูดรายา: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์กระจูดบ้านพรุกาบแดง จังหวัดนราธิวาส เพื่อการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม โดยใช้การตั้งราคาโดยนำต้นทุนมาเป็นฐานในการตั้งราคา

1.1 จากการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานเตยปาหนันหัวนอนวัดกำหนดราคาขายโดยไม่ได้นำข้อมูลต้นทุนการผลิตมาเป็นฐาน เนื่องจากการไม่จัดทำบัญชีจึงไม่ทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง สอดคล้องกับการศึกษาของผกามาศ บุตรสาล (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และอัตราส่วนทางการเงินจากการทอผ้าไหมมัดหมี่ชุมชนบ้านมาบสมอ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งพบว่า ในการวางแผนกำไรของกิจการจำเป็นต้องทราบต้นทุนของผลิตภัณฑ์เพื่อนำไปใช้กำหนดราคาขายได้อย่างเหมาะสม และการศึกษาของภาวินีย์ ธนาอนวัช (2563) เรื่อง การบริหารต้นทุนการผลิตและการวางแผนกำไรผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลบางนางร้า อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน ได้ศึกษาวิเคราะห์ระบบต้นทุนการผลิต กำหนดราคาขายที่เหมาะสม เพื่อหาแนวทางในการบริหารต้นทุนและการวางแผนกำไรให้กับผลิตภัณฑ์ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกำหนดราคาขายใช้วิธีกะประมาณ ไม่มีการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน ศักยภาพการทำระบบบัญชี ต้นทุนของกลุ่มทำได้แต่ไม่ถูกต้องตามหลักบัญชีและไม่ครบถ้วน ดังนั้น หากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเตยปาหนันมีการบันทึกรายการ ค่าวัตถุดิบ ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตทางกลุ่มจะสามารถนำข้อมูลต้นทุนมาเป็นฐานในการตั้งราคาขาย สอดคล้องกับผลการศึกษาของกิ่งกนก รัตนมณี และคณะ (2560) ได้ศึกษา การศึกษาการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดตรัง พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นควรจะต้องมีศักยภาพในการคำนวณต้นทุนที่ดีที่มีเสถียรภาพ

1.3 ผลิตภัณฑ์จักสานเตยปาหนันที่ออกแบบใหม่ของทางกลุ่มมีจำนวน 10 รายการ มีระดับจุดคุ้มทุนที่แตกต่างกัน ซึ่งผลิตภัณฑ์ 3 รายการแรก ที่สามารถขายคุ้มทุนเร็ว คือ แบบที่ 7 เท่ากับ 15.88 หน่วยต่อเดือน รองลงมาแบบที่ 1 เท่ากับ 16.45 หน่วยต่อเดือน

และแบบที่ 9 เท่ากับ 16.73 หน่วยต่อเดือน หมายความว่า หากสามารถขายได้มากกว่าจุดคุ้มทุน ส่วนที่เกินจุดคุ้มทุนคือกำไรนั่นเอง (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2557)

1.4 ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มที่คุ้มทุนช้า 3 รายการแรก คือ แบบที่ 8 เท่ากับ 26.09 หน่วยต่อเดือน รองลงมาเป็นแบบที่ 2 เท่ากับ 24.96 หน่วยต่อเดือน และแบบที่ 5 เท่ากับ 22.22 หน่วยต่อเดือน หมายความว่า ทางกลุ่มต้องเพิ่มปริมาณการขายมากกว่าผลิตภัณฑ์แบบอื่นจึงจะคุ้มทุน หากขายได้ช้าต้องแบกภาระค่าใช้จ่ายคงที่ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ (พรรณนิภา รอดวรรณะ, 2560)

1.5 ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มที่มีอัตราส่วนกำไรเบื้องต้นสูงที่สุด 3 รายการ เรียงตามลำดับโดย แบบที่ 3 ร้อยละ 48.54 รองลงมาเป็นแบบที่ 6 ร้อยละ 47.43 และแบบที่ 10 ร้อยละ 47.14 ซึ่งในการวางแผนกำไรจากการดำเนินงานจำเป็นต้องนำอัตราส่วนกำไรเบื้องต้นมาเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผน (ระริน เครือวรพันธุ์, 2560)

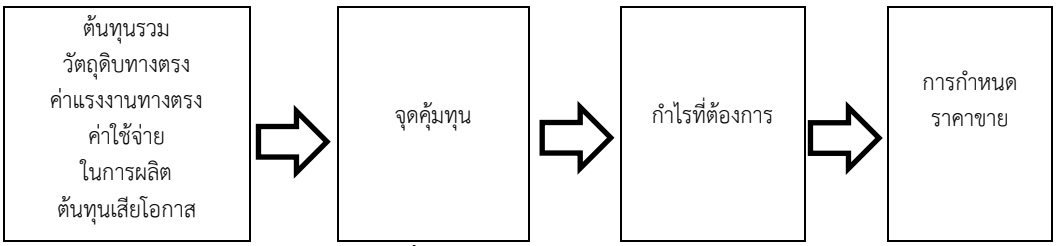
1.6 ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มที่มีอัตราส่วนกำไรเบื้องต้นน้อยที่สุด 3 รายการ แบบที่ 4 ร้อยละ 34.83 แบบที่ 8 ร้อยละ 36.21 และแบบที่ 1 ร้อยละ 37.05 ในกรณีทางกลุ่มมีกำลังการผลิตจำกัด หรือข้อจำกัดในกระบวนการผลิตจำเป็นต้องจัดลำดับการผลิตให้เหมาะสม

1.7 สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ให้อัตราส่วนกำไรเบื้องต้นน้อยที่สุด คือ แบบที่ 4 เมื่อวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต พบว่า มีต้นทุนการผลิตรวมเท่ากับ 290 บาท ทางกลุ่มได้ตั้งราคาขาย 300 บาท ซึ่งมีอัตราส่วนกำไรเบื้องต้นเท่ากับ ร้อยละ 3.33 แต่เมื่อมีการนำต้นทุนมาเป็นฐานราคาขายเท่ากับ 435 บาท มีอัตราส่วนกำไรเบื้องต้น ร้อยละ 34.83

1.8 การทราบอัตราส่วนกำไรเบื้องต้น และจำนวนขาย ณ จุดคุ้มทุน จะสามารถวางแผนการผลิต สามารถจัดลำดับการผลิตเพื่อวางแผนกำไรต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

ก่อนกำหนดราคาขายทุกครั้งต้องมีการคำนวณต้นทุนการผลิตเสียก่อน โดยต้นทุนขายนั้นต้องคำนวณจากต้นทุนวัตถุดิบ ค่าแรงทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต ซึ่งจะต้องคำนึงถึงต้นทุนที่เป็นตัวเงินและต้นทุนเสียโอกาสทุกตัว เมื่อทราบต้นทุนการผลิตจะสามารถตั้งกำไรตามเป้าหมาย และจำนวนขาย ณ จุดคุ้มทุนได้

ภาพที่ 4 องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน ซึ่งเป็นจุดการดำเนินงานที่กิจการไม่มีกำไรและไม่ขาดทุน ซึ่ง ณ จุดการดำเนินงานนี้จะมีกำไรรวมอยู่ด้วย การวางแผนการดำเนินงานโดยใช้จุดคุ้มทุน จะเป็นการกำหนดปริมาณขายหากมีการขายสูงกว่าจุดคุ้มทุนจะทำให้การดำเนินงานได้รับผลกำไร

การวิเคราะห์อัตราส่วนกำไรเบื้องต้น มุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ของต้นทุนขายต่อรายได้หรือยอดขาย ให้ผลลัพธ์เฉพาะส่วนของกำไรจากการผลิต ทั้งนี้ต้องมียอดขายสุทธิและต้นทุนสินค้าที่ขาย หากมีการขายผลิตภัณฑ์หลายชนิดกลุ่มต้องมีการบันทึกเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และต้นทุนขายในแต่ละรอบเพื่อนำมาวิเคราะห์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรูปแบบการตั้งราคาขายแบบมุ่งหวังยอดขาย ไม่ได้พิจารณาถึงผลกำไร จึงทำให้ไม่มีผลกำไรเพียงพอมาจัดสรรให้แก่สมาชิกในกลุ่ม ดังนั้นจึงควรตั้งราคาขายแบบมุ่งกำไรมากกว่ายอดขาย เพื่อให้สามารถจัดสรรผลกำไรคืนแก่สมาชิกได้

2. จากผลการวิจัยพบว่า ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีกำหนดราคาขายโดยไม่ได้นำข้อมูลต้นทุนการผลิตมาเป็นฐาน ดังนั้น ควรมีการตั้งราคาขายโดยใช้ต้นทุนการผลิตเป็นฐานเพื่อให้สามารถวางแผนกำไรตามที่ต้องการได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมทักษะให้ความรู้เกี่ยวกับจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายให้แก่ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการตั้งราคาขาย การบริหารต้นทุนของผลิตภัณฑ์

3. ประธานกลุ่มวิสาหกิจควรปลูกฝังให้สมาชิกจัดทำบัญชีบัญชีรายรับ รายจ่ายอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ รวมถึงวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งผลให้มีการบริหารต้นทุนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งจะทำให้ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์มากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของกลุ่ม เพื่อสามารถนำผลที่ได้มากำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้กับทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานบ้านหัวนอนวัดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิ่งกนก รัตนมณีและคณะ. (2560). การศึกษาการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดตรัง. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 15(1), 75-84.

ดวงมณี โกมารทัต. (2559). *การบัญชีต้นทุน* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิพวรรณ รัตนพรหม และคณะ. (2565). *การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์กล่องชิปรอบจากกระจูดรายา : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์กระจูด บ้านพรุกาบแดง 110/1 หมู่ที่ 7 ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสเพื่อการกำหนดราคาขายที่เหมาะสม*. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ผกามาศ บุตรสาล. (2565). การวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และอัตราส่วนทางการเงินจากการทอผ้าไหมมัดหมี่ของชุมชนบ้านมาบสมอ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารชุมชนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 16(3), 111-123.

พรรณนิณิภา รอดวรรณะ. (2560). *การบัญชีต้นทุน : หลักและกระบวนการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวินีย์ ธนาอนวัช. (2563). การบริหารต้นทุนการผลิตและการวางแผนกำไรผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน ตำบลบางนาร้า อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*, 9(1), 47-56.

ระริน เครือวรพันธุ์. (2560). *การรายงานและวิเคราะห์งบการเงิน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดี้ยนสโตร์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2562). หลักการตลาด. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2563). *การบัญชีบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แมคกรอฮิล (ประเทศไทย).

อัจฉรา จันทร์ฉาย และศิพัตม์ ไตรอุโฆษ. (2562). *การจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนธุรกิจใหม่*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยว*

LEGAL MEASURES TO PREVENT MONEY LAUNDERING THROUGH TRAVEL BUSINESS

ณัฐวัตร ตัณสิริเสถียร, รัฐชฎา ฤาแรง
Nattwan Tunsirisathan, Radchada Lurang
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Corresponding Author E-mail: Trangtrader@gmall.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี คำพิพากษาฎีกา 2. ศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย 3. เปรียบเทียบกฎหมายการฟอกเงิน นำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยว ของต่างประเทศที่มีความเหมาะสม มาปรับใช้กับกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาเอกสารจากตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของไทยและของต่างประเทศ มีการจัดทำสนทนากลุ่ม ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 5 คน คือ รองนายกสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวสัมพันธ์ไทย-จีน ผู้กำกับการ กลุ่มงานสอบสวน สารวัตรกลุ่มงานคดีปกครองและคดีแพ่ง สำนักกฎหมายและคดีทนายความ และนักวิชาการด้านกฎหมาย

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาขาดมาตรการตรวจสอบเชิงลึกจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง กรณีชาวต่างชาติใช้คนไทยเป็นตัวแทนอำพรางหรือนอมินีที่หน่วยงานของรัฐยังขาดความเข้มแข็งในการตรวจสอบผู้ดำเนินการขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว การควบคุมกำกับดูแลธุรกิจนำเที่ยวที่มีการใช้ตัวแทนอำพรางหรือนอมินี และมาตรการลงโทษผู้ใช้และผู้ถือหุ้นในลักษณะตัวแทนอำพรางหรือนอมินี โดยมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานของรัฐต้องประสานความร่วมมือในการตรวจสอบเชิงลึกในธุรกิจนำเที่ยว เพิ่มโทษปรับให้มีจำนวนสูงขึ้น และกำหนดโทษสำหรับธุรกิจนำเที่ยวที่ช่วยเหลือคนต่างด้าวโดยการถือหุ้นอำพราง

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; การป้องกันการฟอกเงิน; ธุรกิจนำเที่ยว

*Received September 4, 2023; Revised November 1, 2023; Accepted November 17, 2023

Abstract

Objectives of the research article were: 1. To study theoretical concepts judgment of the Supreme Court, 2. To study facts and legal issues, 3. To study international legal measures, and 3. To compare foreign and Thai laws on money laundering through tourism businesses. to suggest ways to amend the law appropriately. The research method was qualitative research, which studied documents from the law. Academic textbooks, research, electronic media of Thailand and abroad. There was a group discussion accompanied by in-depth interviews. Samples of all 5 people were the Deputy President of the Association of Thai-Chinese Tourism Association, Superintendent (Investigation), Investigation Group. Inspector of Administrative and Civil Litigation Group Office of Law and Attorney Litigation and legal scholars.

The study was found that there were three major problems in this research: the lack of in-depth investigation measures from relevant government agencies in cases where foreigners used Thais as disguised agents or nominees; Government agencies still lacked the strength to inspect operators applying for a tourism business license. Oversight of tourism businesses that used masked agents or nominees and measures to punish users and shareholders in the form of disguised agents or nominees. with the suggestion that Government agencies must coordinate cooperation in in-depth investigations in the tourism industry. increasing the fine to a higher amount and impose penalties for tourism businesses that helped foreigners by holding shares in disguise.

Keywords: Legal Measures; Money Laundering; Travel Business

บทนำ

การฟอกเงิน (Money Laundering) หมายถึง การทำให้เงินที่ได้มาอย่างไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตั้งแต่อาชญากรรมประเภทลักวิ่งชิงปล้น การทุจริตคอร์รัปชั่น ไปจนถึงองค์กรอาชญากรรมที่มีรายได้จากประกอบธุรกิจมืด เช่น ค้ายาเสพติด ค้ามนุษย์ ฯลฯ กลายเป็นเงินถูกกฎหมายเพื่อนำไปจับจ่ายใช้สอยทั่วไป ซึ่งหลายกรณีเป็นปัญหาข้ามพรมแดนเพราะผู้กระทำผิดมีเครือข่ายอยู่ในหลายประเทศ การฟอกเงินจึงจัดเป็นความผิดร้ายแรงในระดับสากล (แนวหน้า, 2564) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2562 พบคดีที่เกี่ยวกับการฟอกเงินเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 19 ต่อปี โดยในปี พ.ศ. 2562 มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน 210 คำสั่งรวมมูลค่าการยึดหรืออายัดทรัพย์สินจากการกระทำ

ความผิด 2,019 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.01 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ปี พ.ศ. 2562 ขณะเดียวกัน การฟอกเงินมีแนวโน้มซับซ้อนและมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ถ่ายโอนสินทรัพย์ดิจิทัลแทนเงินสด หรือใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลให้เกิดการฟอกเงินมากขึ้นหรือรุนแรงขึ้น มากถึงร้อยละ 40 จึงทำให้ยากต่อการป้องกันปราบปรามและยึดทรัพย์ นอกจากนี้ รายงานการประเมินการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 พบว่า ประเทศไทยยังขาดการประเมินความเสี่ยงด้านฟอกเงินของอาชญากรรมแต่ละประเภทที่มีความเสี่ยงสูง และยังไม่มีการกำหนดนโยบายและมาตรการเชิงป้องกันเกี่ยวกับการฟอกเงินการฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญา และเป็นอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างร้ายแรง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), 2564) การฟอกเงินมี 3 ขั้นตอนเริ่มจากการนำเงินสดเข้าระบบ ซึ่งอาจเป็นบัญชีธนาคารในต่างประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองความลับลูกค้า ขั้นที่สองคือการกลบเกลื่อนร่องรอย เพื่อให้ไม่สามารถสืบสาวหาแหล่งที่มาของเงินได้ และขั้นตอนสุดท้ายคือนำเงินเข้าสู่กระเป๋าเจ้าของเงินสกปรกที่แท้จริง โดยผ่านฉากหน้าการทำธุรกรรมที่ถูกกฎหมาย (The Momentum, 2563) การฟอกเงินมีหลายช่องทาง แต่งานวิจัยนี้จะศึกษาเกี่ยวกับการฟอกเงินโดยผ่านบริษัทนำเที่ยว

จากการศึกษาแนวโน้มการฟอกเงินของประเทศไทย กรณีบริษัทนำเที่ยวของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) พบว่า การฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยวในประเทศไทย มีลักษณะที่แตกต่างจากการฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยวของต่างประเทศ ที่อาชญากรจะใช้ตัวแทนการนำเที่ยวนำเงินที่ได้มาจากการกระทำผิด เช่นการค้ายาเสพติด การขายอาวุธเถื่อนไปกระจายเข้าบัญชีต่าง ๆ เพื่อทำการโอนเงิน หรือมีการขนเงินสดข้ามประเทศ รวมทั้งมีการพาคนไปเล่นการพนันบังหน้าเพื่อการฟอกเงินรวมถึงการสร้างหลักฐานเท็จในการสั่งซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ แต่ของประเทศไทยจะเป็นคดีของการใช้บริษัททัวร์บังหน้าเพื่อวัตถุประสงค์อื่น เช่น เปิดบริษัทบังหน้าเพื่อใช้เป็นช่องทางในการฉ้อโกงประชาชน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), 2564) กรณีคดีของบริษัท อีแอลซี กรุ๊ป จำกัด ที่มีการโฆษณาขายโปรแกรมการท่องเที่ยวต่างประเทศผ่านสื่อออนไลน์ในราคาถูก และมีการจ่ายเงินล่วงหน้ามากกว่า 1-2 ปี แต่เมื่อถึงกำหนดการเดินทางกลับไม่สามารถเดินทางไปได้จนทำให้มีผู้เสียหายได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก (มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค, 2562) และการเปิดบริษัททัวร์โดยอาศัยคนไทยเป็นนอมินี เพื่อเลี่ยงกฎหมายการประกอบธุรกิจคนต่างด้าว รวมทั้งเพื่อเลี่ยงการเสียภาษี ซึ่งในกรณีหลังนี้จะมีมากกว่า กรณีเปิดบริษัทนำเที่ยวที่เพื่อฟอกเงินโดยการฉ้อโกงประชาชน ดังนั้นในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการลงโทษผู้ใช้และผู้ถือหุ้นในลักษณะตัวแทนอำพราง ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีบทลงโทษผู้ใช้และผู้ถือหุ้นในลักษณะตัวแทน

อำพราง โดยจะศึกษาในส่วนของบทลงโทษตามพระราชบัญญัตินำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาในเรื่องการควบคุมการจัดตั้งบริษัทและการขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว การควบคุมกำกับดูแลธุรกิจนำเที่ยวที่มีการใช้ตัวแทนอำพรางหรือนอมินี และมาตรการลงโทษผู้ใช้และผู้ถือหุ้นในลักษณะตัวแทนอำพรางหรือนอมินี เพื่อหาความเชื่อมโยงของการใช้ธุรกิจนำเที่ยวเพื่อการฟอกเงิน โดยศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ข้อแนะนำของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทำงานการเงิน (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.), 2563) เกี่ยวกับเรื่องการฟอกเงิน กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการฟอกเงินและกำกับดูแลธุรกิจนำเที่ยว และศึกษากฎหมายของประเทศไทยในประเด็นปัญหาข้อกฎหมายดังที่ได้กล่าวมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยว ของประเทศไทย ของต่างประเทศ แนวคำพิพากษาศาล มาตรการทำงกฎหมาย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับ การฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยวของประเทศไทยว่ามีปัญหาอย่างไร และควรแก้ไขอย่างไร

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายการฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยวของต่างประเทศว่ามีปัญหาเหมือนราชอาณาจักรไทยหรือไม่ ถ้ามีแก้ไขอย่างไร ถ้าไม่มีเป็นเพราะเหตุใด

4. เพื่อนำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยวของต่างประเทศที่มีความเหมาะสม มาปรับใช้กับกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ซึ่งผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนและเป็นผู้ดำเนินการวิจัย โดยการวิจัยดังกล่าวเน้นการศึกษาเชิงลึกด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นที่เป็นวงจรต่อเนื่องกันของวีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์ (2558)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จำนวน 5 คน ได้แก่ รองนายกสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวสัมพันธ์ไทย-จีน ผู้กำกับการ กลุ่มงานสอบสวน สารวัตรกลุ่มงานคดีปกครองและคดีแพ่ง สำนักกฎหมายและคดี ทนายความ และนักวิชาการด้านกฎหมาย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกถึงเกี่ยวกับ การฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยวที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ที่ผ่านความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว

3.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลในขณะสัมภาษณ์ คือ 1. เครื่องบันทึกภาพและเสียงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครบถ้วน 2. การจดบันทึกขณะและหลังการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยจดบันทึกย่อข้อมูลสำคัญ ๆ ในขณะที่ฟัง เกี่ยวกับการแสดงสีหน้า ท่าทาง แล้วนำมาบันทึกรายละเอียดเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งปฐมภูมิ มีการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยปฏิบัติ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี รวมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยและกระบวนการวิจัย

4.2 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เสนอต่อบุคคลคล เจ้าของกิจการและหน่วยงานที่จะเข้าไปขอสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

4.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ คือ

4.3.1 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) คือ สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยเรียงลำดับประเด็นคำถามตามแบบฟอร์มสัมภาษณ์เชิงลึก

4.3.2 บันทึกการสนทนาในกระดาษ เครื่องบันทึกภาพ และเครื่องบันทึกเสียงแหล่งทุติยภูมิ ได้มาจากแหล่งเอกสาร เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ การฟอกเงินผ่านบริษัทนำเที่ยวงานวิจัยของประเทศไทยและของต่างประเทศ ตำรา หนังสือ และข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยว

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ได้ดังนี้

1. กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System)

1.1 สหรัฐอเมริกา การรายงานและประเมินความเสี่ยงของธุรกิจนำเที่ยวในสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้ กฎหมาย Bank Secrecy Act กำหนดให้ Travel Agency ถือเป็นสถาบันการเงินเนื่องจากสภาพการประกอบธุรกิจที่ต้องเก็บข้อมูลส่วนตัวของลูกค้า จากการดำเนินธุรกรรมการเงินกับบริษัทสายการบิน โรงแรม และบริษัทประกันภัย ทว่าบริษัทตัวแทนนำเที่ยวไม่จำเป็นต้องตรวจสอบประวัติลูกค้าตามมาตรการป้องกันการฟอกเงินของสหรัฐฯ (AML/CFT obligations) ในระดับเดียวกับธนาคาร แต่ต้องรายงานข้อมูลเมื่อรับเงินสดตั้งแต่ 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในการให้บริการหรือซื้อขายสินค้า 1 ครั้ง หรือในรอบ 12 เดือนกับลูกค้ารายเดิม ธุรกิจต้องรายงานข้อมูลนี้ภายใน 15 วัน หลังการรับเงินสด โดยสามารถดำเนินการได้ผ่านระบบออนไลน์ ข้อบังคับให้ต้องรายงานเมื่อมีการรับเงินสดมูลค่าสูงเป็นข้อกำหนดของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกา ที่บังคับใช้กับธุรกิจการค้าและบริการทุกสาขา หากธุรกิจใดที่ไม่แจ้งข้อมูลการรับเงินสดจะได้รับโทษปรับ 100 เหรียญ ต่อการรับเงินสด 1 ครั้ง และอาจได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หากจงใจแจ้งข้อมูลเท็จ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), 2564)

1.2 สหราชอาณาจักร สหราชอาณาจักรธุรกิจนำเที่ยวเป็นธุรกิจที่สามารถเปิดได้อย่างเสรีโดยไม่ต้องขอใบอนุญาตจากรัฐบาล แต่ผู้ประกอบการนำเที่ยวที่ต้องการการรับรองความน่าเชื่อถือสามารถขึ้นทะเบียนกับสมาคมผู้ประกอบการท่องเที่ยวประเทศอังกฤษ (Association of British Travel Agents หรือ ABTA) โดยวางเงินค้ำประกันเข้ากองทุนคุ้มครองผู้บริโภคและแสดงกรมธรรม์ประกันภัยการล้มละลายเพื่อให้ ABTA ออกหนังสือรับรอง ธุรกิจนำเที่ยวในสหราชอาณาจักรจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายฟอกเงิน การสนับสนุนเงินแก่ผู้ก่อการร้ายและการโอนเงิน (The Money Laundering, Terrorist Financing and Transfer of Funds (Information on the Payer) Regulations 2017 - MLR 2017) ก็ต่อเมื่อให้บริการที่ถูกกำกับดูแลภายใต้กฎหมาย MLR 2017 เช่น ธุรกิจนำเที่ยวเป็นผู้ให้แลกเปลี่ยนเงินตราควบคู่การจำหน่ายรายการนำเที่ยวต่างประเทศ เนื่องจากบริการแลกเปลี่ยนเงินตราจัดเป็นบริการด้านการเงิน (Money Business Service) ตามมาตรา 3(1) แห่งกฎหมาย MLR 2017 หรือนำเที่ยวบนเรือสำราญ (Cruise) ที่มีคาสิโนบนเรือ ตามมาตรา 65(2) แห่งกฎหมายการพนัน 2005 (FATF, 2005) ผู้ประกอบการนธุรกิจรับแลกเปลี่ยนเงินตรา และคาสิโน จะต้องประเมินความเสี่ยงฟอกเงิน และรายงานข้อมูลแก่หน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจเหล่านั้น โดยหน่วยงานกำกับดูแลแต่ละบริการต้องแจ้งสำนักงานปราบปรามอาชญากรรมแห่งชาติของสหราชอาณาจักร (National Crime Agency - NCA) เมื่อพบธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะฟอกเงิน

2. กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System)

2.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส กำหนดให้บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ โรงแรม และบริษัทบริการรถทัวร์ต้อง ขึ้นทะเบียนตามประมวลกฎหมายการท่องเที่ยวก่อนการดำเนินธุรกิจ สำหรับผู้ประกอบการจำหน่ายรายการนำเที่ยวต้องขึ้นทะเบียนโดยมีการวางเงินค้ำประกันและ

แสดงกรมธรรม์ประกันอุบัติภัยกรณีเกิดอุบัติเหตุหรือการสร้างความเสียหายให้แก่ทรัพย์สินของผู้อื่น แม้ว่าบริษัทนำเที่ยวไม่ได้เป็นธุรกิจที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายการเงิน (Monetary and Financial Code (Code monétaire et financier)) ไม่ได้กำหนดให้ต้องมีหน้าที่รายงานธุรกรรมน่าสงสัยว่าจะฟอกเงินให้กับหน่วยงานข่าวกรองทางการเงินของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (TRACFIN) แต่หน่วยงานข่าวกรองทางการเงิน (TRACFIN) มีอำนาจตามมาตรา L561-23 (Article L561-23) และมาตรา L561-25 II bis (Article L561-25 II bis) ที่จะเรียกดูข้อมูลรายละเอียดลูกค้าจาก ผู้ให้บริการนำเที่ยว ที่พักนักท่องเที่ยว หรือให้เช่ายานพาหนะ ซึ่ง TRACFIN สามารถเรียกดูข้อมูลทั้งหมดได้ เช่น วันและเวลาที่ใช้บริการ แหล่งที่มา จุดหมายปลายทาง จำนวนกระเป๋าเดินทางหรือสิ่งของที่นำติดตัวมาด้วย เป็นต้น

2.2 กฎหมายของราชอาณาจักรไทย ได้ศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในประเด็นของ มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรามาตรา 28 มีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย มาตรา 77 รัฐต้องตรากฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และมาตรา 258 การปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย และได้ศึกษาประกาศพระราชโองการให้ใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ในประเด็นที่เกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยว คือ ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 4.3 สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โดยรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับและเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง พัฒนาการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทยกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค เพื่อการเป็นแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างประทับใจตลอดการท่องเที่ยวจนเกิดการท่องเที่ยวซ้ำและแนะนำต่อ โดยการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ด้านการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ ด้านท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ และด้านท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) หมุดหมายที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในประเด็นความผิดฐานฟอกเงิน และข้อกำหนดเกี่ยวกับอาชีพที่ต้องรายงานความเสี่ยงของการฟอกเงิน พระราชบัญญัตินำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 17 ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวซึ่งเป็นนิติบุคคลต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการเกี่ยวกับการทองเที่ยว ถ้าเป็นห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ผู้เป็นหุ้นสวนประเภทไม่จำกัดความรับผิดตองเป็นผู้มีสัญชาติไทย ถาเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ทุนของบริษัทไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ด ต้องเป็นของบุคคลธรรมดาซึ่งมีสัญชาติไทย และกรรมการของบริษัทเกินกึ่งหนึ่งต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย และกรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16

พระราชบัญญัตินี้มีการลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 5 แสนบาท สำหรับผู้ที่ประกอบธุรกิจนำเที่ยวโดยไม่มีใบอนุญาต และมีโทษปรับไม่เกิน 5 แสนบาท สำหรับการประกอบธุรกิจนำเที่ยวจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว หรือนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ตั้งไว้ในดุษฎีนิพนธ์ฉบับนจำนวน 5 คน เพื่อประกอบการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. รองนายกสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวสัมพันธ์ไทย-จีน เสนอแนะให้บัญญัติโทษของผู้ใช้และผู้ถือหุ้นในลักษณะตัวแทนอำพรางหรือนอมินีมาเพิ่มไว้ในพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551

2. ผู้กำกับการ (สอบสวน) กลุ่มงานสอบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดสุรินทร์ เสนอแนะว่าควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของตำรวจในพื้นที่ที่ดูแลธุรกิจนำเที่ยวด้วย เช่น ในสถานที่มีร้านอาหาร ผับ บาร์ต่าง ๆ เนื่องจากในกลุ่มธุรกิจเหล่านี้จะมีกลุ่มทุนจีนมาเปิดโดยจ้างให้คนไทยเป็นเจ้าของบังหน้า หรือที่เรียกว่านอมินีกันมาก ควรมีการเพิ่มโทษปรับสำหรับผู้ที่กระทำผิดกฎหมาย เช่น การทำกิจการนำเที่ยวโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ผู้ที่เป็นไกด์เถื่อน เป็นต้น และบัญญัติโทษตัวแทนอำพรางหรือนอมินีไว้ในพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ด้วย เพราะเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ในการควบคุมธุรกิจท่องเที่ยว

3. สารวัตรกลุ่มงานคดีปกครองและคดีแพ่ง สำนักกฎหมายและคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เสนอแนะว่า ควรแก้ไขพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 โดยให้อำนาจนายทะเบียนตรวจสอบคุณสมบัติของนิติบุคคลหลังจากที่ได้ใบอนุญาตินำเที่ยวแล้ว

4. ทนายความ เสนอแนะว่า ให้เพิ่มโทษปรับ และให้อำนาจนายทะเบียนตรวจสอบบริษัทนำเที่ยวหลังจากที่ได้รับใบอนุญาติธุรกิจนำเที่ยวได้

5. นักวิชาการด้านกฎหมาย เสนอแนะว่า ควรเพิ่มเพิ่มโทษปรับในพระราชบัญญัตินำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 และนำโทษตามมาตรา 36 ของกฎหมายพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวมาบัญญัติไว้ในกฎหมายท่องเที่ยวด้วย โดยบัญญัติไปเลยว่าหากธุรกิจท่องเที่ยวมีพฤติกรรมหรือดำเนินกิจการในลักษณะนอมินีให้มีโทษเช่นเดียวกับที่กฎหมายของคนต่างด้าวกำหนดไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาขาดมาตรการตรวจสอบเชิงลึกจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกรณีชาวต่างชาติใช้คนไทยเป็นตัวแทนอำพรางหรือนอมินี

ก่อนที่นิติบุคคลจะมาขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องดำเนินการ ขอจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทนำเที่ยว กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์เสียก่อน ซึ่งด่านนี้จะเป็นด่านแรกในการตรวจสอบบริษัทนำเที่ยวที่ไปขอจัดตั้งบริษัทนั้นมีลักษณะตัวแทนอำพรางหรือนอมินีหรือไม่ แต่ด้วยกรมธุรกิจการค้ามีนโยบายที่ต้องการอำนวยความสะดวกเรื่องการ

จัดตั้งธุรกิจ เพื่อสร้างความเจริญเติบโตให้กับเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการจัดตั้งธุรกิจให้สามารถยื่นขอจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้ง่าย สามารถดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทผ่านระบบออนไลน์ หรือการใช้ทนายความหรือนักบัญชีในการตรวจสอบตัวตนของผู้จดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ทำให้เกิดความหละหลวมในการการตรวจสอบตัวตนผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง จนอาจเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่อาชญากรใช้เพื่อจัดตั้งบริษัทนำเที่ยวขึ้นเพื่อเป็นกิจการบังหน้าสำหรับการฟอกเงินได้ เช่น คดีเครือข่ายบริษัท ทรานลี่ ทราเวิล จำกัด ที่ผู้กระทำผิดได้ใช้บัตรประชาชนปลอมในการจัดตั้งนิติบุคคล และยังใช้บัตรประชาชนปลอมในการเปิดบัญชีธนาคารได้อีก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความบกพร่องในการตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับตัวบุคคล ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจึงต้องทบทวนนโยบายในการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทนำเที่ยวให้มีการตรวจสอบเชิงลึกมากขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้บริษัทนำเที่ยวถูกนำไปใช้บังหน้าทั้งเพื่อการฟอกเงินและการกระทำความผิดอื่น ๆ

ดังนั้น จึงควรให้หน่วยงานของรัฐคือ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า และกรมการท่องเที่ยว ประสานความร่วมมือในการตรวจสอบเชิงลึกในธุรกิจนำเที่ยว โดยเฉพาะกรมการท่องเที่ยวที่เป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมดูแลธุรกิจนำเที่ยว ต้องปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็งและจริงจังโดยร่วมมือกับสมาคมท่องเที่ยวต่าง ๆ ควบคุมดูแลธุรกิจนำเที่ยวมิให้กระทำผิดกฎหมายการฟอกเงินหรือเพื่อกระทำความผิดอื่น ๆ โดยเฉพาะการควบคุมกรณีการถือหุ้นอำพรางหรือนอมินีในธุรกิจนำเที่ยวให้ลดน้อยลง

2. การควบคุมกำกับดูแลธุรกิจนำเที่ยวที่มีการใช้ตัวแทนอำพรางหรือนอมินี

ตามมาตรา 17 ของพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 นี้ จะเห็นได้ว่ากำหนดการตรวจสอบไว้เพียงการตรวจสอบจากคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามก่อนการออกใบอนุญาตเท่านั้น แต่มิได้กำหนดมาตรการตรวจสอบเชิงลึกภายหลังจากที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว และไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจนายทะเบียนตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวที่ได้รับใบอนุญาติแล้ว ถ้ามีเหตุให้สงสัยว่าบริษัทนำเที่ยวนั้นให้คนไทยเป็นตัวแทนอำพราง หรือกรณีมีการเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนนิติบุคคลทำให้คุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวไม่ชอบด้วยกฎหมายจะมีก็เพียงแต่กฎกระทรวงแบบรายละเอียดและวิธีการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว พ.ศ. 2555 ที่กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวประเภทนิติบุคคลต้องแจ้งข้อมูลการแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนนิติบุคคลต่อนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ภายใน 30 วันนับแต่วันที่มีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียน แต่ด้วยกฎกระทรวงดังกล่าวไม่ใช่กฎหมายหลักและไม่มีบทลงโทษ จึงทำให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวไม่ค่อยปฏิบัติตาม และไม่มีการกำหนดเกี่ยวกับการรายงานผลการประเมินความเสี่ยงของธุรกิจนำเที่ยวไว้ เพราะส่วนมากการกำกับ

ดูแลตามพระราชบัญญัตินี้จะมุ่งประเด็นเกี่ยวกับมาตรฐานของการให้บริการธุรกิจนำเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้มุ่งเน้น การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินประกาศสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เรื่อง แนวทางในการกำหนดปัจจัยเพื่อพิจารณาความเสี่ยงของลูกค้าเกี่ยวกับอาชีพ โดยกำหนดให้อาชีพธุรกิจนำเที่ยว บริษัททัวร์ ถือเป็นอาชีพเสี่ยงต่อการฟอกเงิน บริษัทนำเที่ยวจึงต้องรายงานความเสี่ยงดังกล่าว ซึ่งในสหรัฐอเมริกาก็กมีการกฎหมายกำหนดว่า บริษัทนำเที่ยวต้องรายงานข้อมูลเมื่อรับเงินสดตั้งแต่ 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในการให้บริการหรือซื้อขายสินค้า 1 ครั้ง หรือในรอบ 12 เดือน กับลูกค้า รายเดิม ธุรกิจต้องรายงานข้อมูลนี้ภายใน 15 วัน หลังการรับเงินสด สหราชอาณาจักรกำหนดให้ผู้ประกอบการนธุรกิจรับแลกเปลี่ยนเงินตรา และคาสิโน จะต้องประเมินความเสี่ยงฟอกเงิน และรายงานข้อมูลแก่หน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจเหล่านั้น โดยหน่วยงานกำกับดูแลแต่ละบริการต้องแจ้งสำนักงานปราบปรามอาชญากรรมแห่งชาติของสหราชอาณาจักร เมื่อพบธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะฟอกเงิน สาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่ได้กำหนดให้ต้องมีหน้าที่รายงานธุรกรรมน่าสงสัยว่าจะฟอกเงินให้กับหน่วยงานข่าวกรองทางการเงินของสาธารณรัฐฝรั่งเศส แต่หน่วยงานข่าวกรองทางการเงิน มีอำนาจตามมาตรา L561-23 (Article L561-23) และมาตรา L561-25 II bis (Article L561-25 II bis) ที่จะเรียกดูข้อมูลรายละเอียดลูกค้าจาก ผู้ให้บริการนำเที่ยว ที่พักนักท่องเที่ยว หรือให้เช่ายานพาหนะ ซึ่ง TRACFIN สามารถเรียกดูข้อมูลทั้งหมดได้ เช่น วันเวลาที่ใช้บริการ แหล่งที่มา จุดหมายปลายทาง จำนวนกระเป๋าเดินทางหรือสิ่งของที่นำติดตัวมาด้วย เป็นต้น

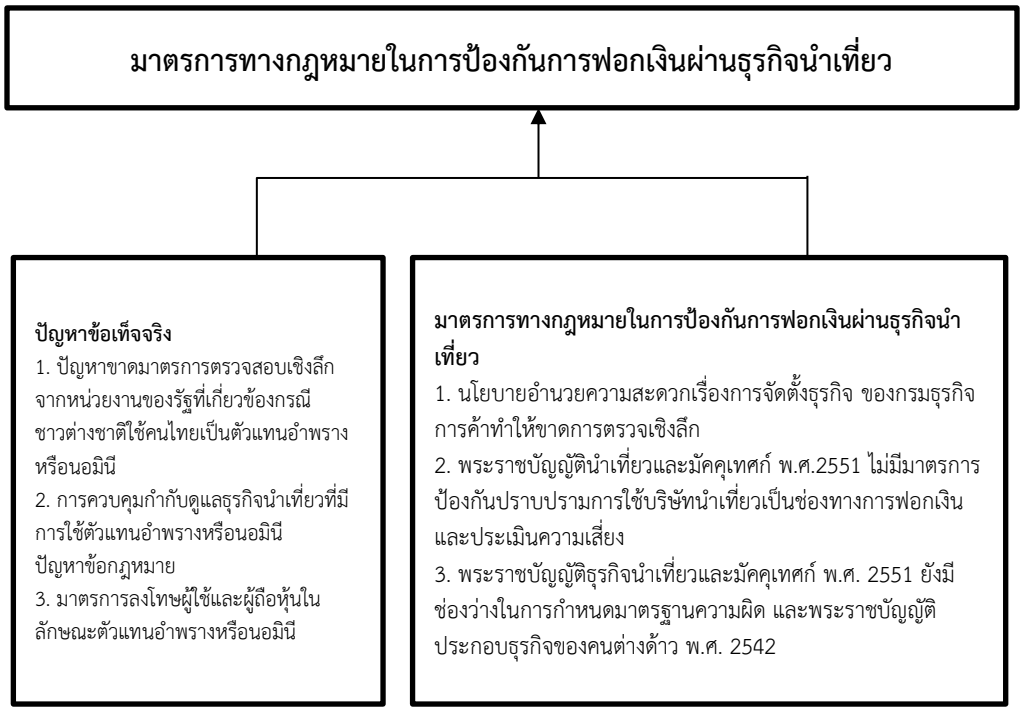
ดังนั้นจึงควร แก้ไขตามมาตรา 20 พระราชบัญญัตินำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับอำนาจตรวจสอบคุณสมบัติผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตของนายทะเบียน โดยให้นายทะเบียนมีอำนาจตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวกรณีได้รับใบอนุญาตแล้วได้ และหน้าที่ในการรายงานการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนนิติบุคคล โดยเพิ่มเป็นวรรคที่สามและวรรคสี่ว่า หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกิจนำเที่ยวใด ภายหลังจากที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวแล้วมีมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนนิติบุคคลโดยมีลักษณะให้คนไทยเป็นตัวแทนอำพราง ทำให้คุณสมบัติไม่ตรงตามที่ระบุไว้ในมาตรา 17 ให้นายทะเบียนเรียกตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวนั้นได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวแจ้งข้อมูลการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนดังกล่าวต่อนายทะเบียน พร้อมทั้งเอกสารและหลักฐานแสดงการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนที่รับรองโดยนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท

3. มาตรการลงโทษผู้ใช้และผู้ถือหุ้นในลักษณะตัวแทนอำพรางหรือนอมินี

บทลงโทษที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 คือ ถ้าประกอบธุรกิจนำเที่ยวโดยไม่มีใบอนุญาตมีโทษสูงสุด จำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 5 แสน

บาท ถ้าประกอบธุรกิจนำเที่ยวแล้วทำให้เกิดความเสียหายแก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว หรือนักท่องเที่ยว มีโทษปรับไม่เกิน 5 แสนบาท และการประกอบธุรกิจที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด หรือไม่ให้บริการตามที่โฆษณา มีโทษปรับ 5,000-50,000 บาท จากบทลงโทษตามที่กล่าวมานี้ มีความเห็นว่าโทษปรับน้อยเกินไปจึงทำให้ชาวต่างชาติไม่เกรงกลัวกฎหมาย ร่วมมือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายนำเที่ยวเพราะถ้าถูกจับได้ก็คุ้มกับรายได้ที่จะได้รับ และพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่มีบทลงโทษ ผู้ถือหุ้นอำพราง (นอมินี) เหมือนที่พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มาตรา 36 ได้บัญญัติโทษนิติบุคคลที่ช่วยคนต่างด้าวโดยการถือหุ้นอำพรางว่าจะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับ 1 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้นจึงควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว โดยการเพิ่มโทษไว้เพื่อเป็นการป้องปราบ นิติบุคคลในธุรกิจนำเที่ยวที่จะกระทำการดังกล่าว

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการฟอกเงินผ่านธุรกิจนำเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานของรัฐ คือ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า และกรมการท่องเที่ยวต้องประสานความร่วมมือในการตรวจสอบเชิงลึกในธุรกิจนำเที่ยว โดยเฉพาะกรมการท่องเที่ยวที่เป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมดูแลธุรกิจนำเที่ยว ต้องปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็งและจริงจังโดยร่วมมือกับสมาคมท่องเที่ยวต่าง ๆ ควบคุมดูแลธุรกิจนำเที่ยวมิให้กระทำผิดกฎหมายการฟอกเงินหรือเพื่อกระทำความผิดอื่น ๆ โดยเฉพาะการควบคุมกรณีการถือหุ้นอำพรางหรือนอมินีในธุรกิจนำเที่ยวให้ลดน้อยลง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ต้องแก้ไขมาตรา 20 พระราชบัญญัตินำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับอำนาจตรวจสอบคุณสมบัติผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตของนายทะเบียน โดยให้นายทะเบียนมีอำนาจตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวกรณีได้รับใบอนุญาตแล้วได้ และหน้าที่ในการรายงานการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนนิติบุคคล โดยเพิ่มเป็นวรรคที่สามและวรรคสี่ ดังนี้

เดิมมาตรา 20 เมื่อนายทะเบียนพิจารณาเห็นวาผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16 หรือมาตรา 17 แล้วแต่กรณี และได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวแล้ว ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอรับใบอนุญาต ในหนังสือแจ้งนั้นให้แจ้งค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวและหลักประกันที่ต้องวางไว้ด้วย

เมื่อผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามอัตรา ที่กำหนดในกฎกระทรวงและวางหลักประกันตามมาตรา 18 ครบถ้วนแล้วให้นายทะเบียนออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวให้ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับชำระค่าธรรมเนียม และหลักประกันนั้น

การกำหนดค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามวรรคสอง จะกำหนดอัตราที่แตกต่างกันตามประเภทหรือลักษณะของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวก็ได้

แก้ไขเป็น มาตรา 20 เมื่อนายทะเบียนพิจารณาเห็นว่าาผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16 หรือมาตรา 17 แล้วแต่กรณี และได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวแล้วให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอรับใบอนุญาต ในหนังสือแจ้งนั้นให้แจ้งค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวและหลักประกันที่ต้องวางไว้ด้วย

เมื่อผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงและวางหลักประกันตามมาตรา 18 ครบถ้วนแล้วให้นายทะเบียนออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวให้ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับชำระค่าธรรมเนียม และหลักประกันนั้น

หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกิจนำเที่ยวใด ภายหลังจากที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวแล้วมีมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนนิติบุคคล โดยมีลักษณะให้คนไทยเป็นตัวแทนอำพราง ทำให้คุณสมบัติไม่ตรงตามที่ระบุไว้ใน มาตรา 17 ให้นายทะเบียนเรียกตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวนั้นได้

ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวแจ้งข้อมูลการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนดังกล่าวต่อนายทะเบียน พร้อมทั้งเอกสารและหลักฐานแสดงการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายการจดทะเบียนที่รับรองโดยนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท

การกำหนดค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามวรรคสอง จะกำหนดอัตราที่แตกต่างกันตามประเภทหรือลักษณะของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวก็ได้

3. ต้องเพิ่มโทษปรับในพระราชบัญญัตินำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ให้มีอัตราที่สูงขึ้น

4. ต้องกำหนดโทษสำหรับธุรกิจนำเที่ยวที่ช่วยเหลือคนต่างด้าวโดยการถือหุ้นอำพรางหรือนอมินี โดยบัญญัติเป็นมาตราใหม่ต่อจากมาตราต 95 เป็นมาตรา 96 และให้บทเฉพาะการเลื่อนลงไปเป็นมาตรา 97 ดังนี้

มาตรา 96 ผู้มีสัญชาติไทยหรือนิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุน หรือร่วมประกอบธุรกิจนำเที่ยวของคนต่างด้าว หรือร่วมประกอบธุรกิจนำเที่ยวของคนต่างด้าวโดยแสดงออกว่าเป็นธุรกิจของตนแต่ผู้เดียวหรือถือหุ้นแทนคนต่างด้าว ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำกัดรวมทั้งคนต่างด้าวซึ่งยินยอมให้ผู้มีสัญชาติไทยหรือนิติบุคคลที่มิใช่คนต่างด้าวตามพระราชบัญญัตินี้กระทำการดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งให้เลิกการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุน หรือสั่งให้เลิกการร่วมประกอบธุรกิจ หรือสั่งให้เลิกการถือหุ้น หรือการเป็นหุ้นส่วนนั้นเสีย แล้วแต่กรณี หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลต้องระวางโทษปรับวันละหนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ากฎหมายที่ใช้ควบคุมธุรกิจนำเที่ยว คือ พระราชบัญญัตินำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ยังมีข้อบกพร่องที่ไม่สอดคล้องกับการสถานการณ์ท่องเที่ยวในปัจจุบันอยู่หลายประการ เช่น จำนวนการวางเงินมัดจำของบริษัทนำเที่ยว การโฆษณาของธุรกิจนำเที่ยว และปัญหาการควบคุมมัคคุเทศก์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

แนวหน้า. (2564). *ปัญหาการฟอกเงิน*. สืบค้น 12 มกราคม 2566, จาก https://shorturl.asia/xtR2q

มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. (2562). *ตัวแทนผู้เสียหายทัวร์ ELC' และมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค ยื่นหนังสือ ปปง. ให้เร่งรัดและติดตามคดีให้เร็วที่สุด*. สืบค้น 7 มีนาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/0QqpX

วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 2(1), 29-49.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2564). *แนวโน้มการฟอกเงินในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลและธุรกิจบังหน้า ทนายความและนักบัญชี บริษัทนำเที่ยว ทรัสต์ต่างประเทศที่ดำเนินการในประเทศไทยการเล่นแชร์ที่มีการฉ้อโกงและการฟอกเงินผ่านองค์กรไม่แสวงหากำไร*. สืบค้น 7 มีนาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/8McXN

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.). (2563). *ระเบียบวิธีเพื่อการประเมินการปฏิบัติตามข้อแนะนำของ FATF และการประเมินประสิทธิผลของระบบ AML/CFT*. กรุงเทพฯ: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.

FATF. (2005). *Money laundering & terrorist financing typologies 2004-2005*. Retrieved March 7, 2022, from https://shorturl.asia/jmx6H

the momentum. (2020). *Money laundering, how do they do it?*. Retrieved February 17, 2022, from https:// themomentum.co/money-laundering/

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการฟอกเงินผ่านนิติบุคคล*

LEGAL MEASURES TO PREVENT MONEY LAUNDERING THROUGH ENTITIES

ณัฐนันณ์ สุวรรณมณี, รัฐชฎา ฤาแรง
Natthanan Suwanmanee, Radchada Lurang
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Corresponding Author E-mail: nslawsuwanmanee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลของประเทศไทย ของต่างประเทศ แนวคำพิพากษาศาล และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. ศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลของประเทศไทย 3. ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลของต่างประเทศกับของประเทศไทย และ 4. เสนอแนะมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลของต่างประเทศที่มีความเหมาะสม มาปรับใช้กับกฎหมายไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร ตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของไทยและของต่างประเทศ มีการจัดทำสนทนากลุ่ม ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 5 สายงาน คือ นิติกรชำนาญการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ผู้อำนวยการกองคดียาเสพติด (DSI) ผู้อำนวยการส่วนกลั่นกรองและประสานการตรวจสอบ (ป.ป.ง) กลุ่มสำนักงานตำรวจแห่งชาติและผู้จัดการฝ่ายกฎหมาย บริษัท จำกัด (มหาชน)

ผลการวิจัยพบว่า 1. การฟอกเงินผ่านนิติบุคคล คือ การควบคุมการจัดตั้งนิติบุคคลที่สะดวกรวดเร็วและไม่รัดกุมในเรื่องของการตรวจสอบผู้รับประโยชน์ที่แท้จริง การออกใบหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อที่ขัดกับข้อแนะนำของ FATF 2. นิติบุคคลที่มีลักษณะการถือหุ้นแทนคนต่างด้าวไม่เป็นความผิดมูลฐานฟอกเงินจึงไม่สามารถดำเนินคดีฐานฟอกเงินได้ 3. ประเทศที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาประเทศแคนาดา เครือรัฐออสเตรเลีย เขตปกครองพิเศษฮ่องกง สมาพันธรัฐสวิสและกฎหมายของกฎหมายของราชอาณาจักรไทยได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญาแล้วทั้งสิ้น 4. การฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญาและต้อง

*Received September 4, 2023; Revised November 1, 2023; Accepted November 17, 2023

กำหนดให้ความผิดร้ายแรงทุกประเภทเป็นความผิดฐานฟอกเงิน โดยมีเจตนาเพื่อกำหนดความผิดมูลฐานให้ครอบคลุมขอบเขตกว้างขวางที่สุด
คำสำคัญ: การฟอกเงิน; นิติบุคคล; มาตรการทางกฎหมาย; การป้องกัน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study theoretical concepts. Factual and legal problems, foreign and Thai legal measures regarding money laundering through juristic persons, 2. To study problems and facts and laws of money laundry through entities of Thailand, 3. To study, analyze and compare Thai and foreign legal measurements on money laundry through entities, and 4. To recommend effective legal measures to amend Thai laws appropriately, conducted by the qualitative research by studying documents, legal texts, academic textbooks, research, Thai and foreign electronic media. Focus Group Discussions were organized, containing in-depth interviews with a total of 5 sample groups: who were expert legal professionals Anti-Money Laundering Office Director of the Narcotics Crime Division (DSI), Director of the Screening and Inspection Coordination Division (ONCB), Royal Thai Police Group and Legal Manager of Public Company Limited.

The research results found that 1. Money laundering through juristic persons was controlling the establishment of juristic persons that was convenient, fast and not strict in terms of verifying the true beneficiaries. Issuing anonymous share certificates that was contrary to FATF recommendations. 2. Juristic persons with the nature of holding shares on behalf of foreigners. It was not a predicate offense for money laundering. Therefore, cannot be prosecuted for money laundering. 3. The countries that the researcher studied were: United States, Canada, Commonwealth of Australia, Hong Kong Special Administrative Region Swiss Confederation and the Law of the Kingdom of Thailand. All offenses relating to money laundering have been designated as criminal offenses. 4. Money laundering was a criminal offense, and all serious offenses must be designated as money laundering offenses. The intent was to define the primary offense to cover the widest scope.
Keywords: Money Laundering; Legal Entities; Legal Measures; Prevent

บทนำ

ปัญหาการฟอกเงินในประเทศไทยยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากสถิติคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2562 มีจำนวนรวมกันมากถึง 1,359 คำสั่ง หากวิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวโน้มและสถานการณ์การฟอกเงิน พบว่า ปี พ.ศ. 2555 มีจำนวนคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพียง 44 คำสั่ง มีมูลค่าทรัพย์สินจากการกระทำผิด 156 ล้านบาท แต่จำนวนคดีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2562 ร้อยละ 25 ต่อปี กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2561 มีคำสั่งยึดและอายัดทรัพย์สินเพิ่มจากปี พ.ศ. 2555 เกือบ 5 เท่า มีจำนวนคำสั่งยึดและอายัดทรัพย์สินมากถึง 204 คำสั่ง มีมูลค่าทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดได้เป็นจำนวน 13,162 ล้านบาท ขณะที่ในปี พ.ศ. 2562 มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินจำนวน 210 คำสั่ง เป็นมูลค่าทรัพย์สินจากการกระทำความผิด 2,019 ล้านบาท (ไพฑูรย์ ประเสริฐไกล, 2561) แนวโน้มปัญหาการฟอกเงินดังกล่าวเกิดจากความท้าทาย 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ส่งผลให้จำนวนอาชญากรรม มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นเหตุจูงใจสำคัญที่ทำให้อาชญากรต้องหาวิธีการอำพรางรายได้ที่มาจากการกระทำผิดเหล่านี้ให้กลับเข้าสู่ระบบ เพื่อให้กลายเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ประการที่สอง การฟอกเงินมีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนไปจากเดิมมีรูปแบบใหม่ ๆ (สุรพล ไตรเวทย์, 2542) และมีความซับซ้อนขึ้น ทำให้ยากต่อการปราบปราม เช่น การใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ การใช้สินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) เช่น คริปโทเคอร์เรนซี โทเคนดิจิทัล เป็นต้น การจัดตั้งบริษัทและธุรกิจบังหน้า การฟอกเงินผ่านบริษัทนำเที่ยว การฟอกเงินผ่านมูลนิธิหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร หรือแม้แต่การใช้ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความและนักบัญชีเป็นช่องทางหรือให้ความช่วยเหลือในการฟอกเงินทำให้การปราบปรามและการตัดวงจรของเงินผิดกฎหมายเหล่านั้นเป็นไปได้ยาก ประการสุดท้าย ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดบางประการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทั้งนี้จากรายงานการประเมินการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 (Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures: Thailand Mutual Evaluation Report December 2017) พบว่า 1. ประเทศไทยควรเพิ่มการประเมินความเสี่ยงด้านการฟอกเงินของอาชญากรรมแต่ละประเภทที่มีความเสี่ยงสูง รวมทั้งเพิ่มการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อศึกษาแนวโน้ม สถานการณ์และวิธีการฟอกเงินใหม่ ๆ ทั้งนี้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและมาตรการเชิงป้องกันเกี่ยวกับการป้องกันการฟอกเงินได้อย่างเหมาะสม 2. ประเทศไทยยังคงต้องแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องด้านกฎหมายและการเพิ่มประสิทธิภาพของการกำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เช่น การกำกับดูแลกลุ่มอาชีพเสี่ยงเช่นผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายและนักบัญชี เป็นต้น (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.), 2563)

การจัดตั้งนิติบุคคลในลักษณะนอมินีนี้ ก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการฟอกเงินผ่านนิติบุคคล เพราะไม่สามารถตรวจสอบเงินของผู้ที่นำมาให้ผู้ถือหุ้นคนไทยมาเปิดบริษัทได้ ว่าเงินที่นำมาลงทุนนั้นได้มาจากการกระทำผิดกฎหมายที่เป็นความผิดมูลฐานของการฟอกเงินหรือไม่ ซึ่งหากถูกจับได้ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือถือหุ้นแทนคนต่างด้าว ก็จะได้รับโทษตามที่ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 กำหนด คือ จำคุกไม่เกิน 3 ปี ซึ่งอาจเป็นโทษที่น้อยเกินไป แต่หากมีการแก้ไขพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยกำหนดให้นิติบุคคลที่จัดตั้งในลักษณะนอมินี เป็นความผิดมูลฐานที่ผิดกฎหมายฟอกเงิน ก็จะสามารถดำเนินคดีนิติบุคคลนั้นในคดีฟอกเงินซึ่งมีโทษที่หนักกว่า คือ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 10 ปี (วีระชาติ ศรีบุญมา, 2555) อีกทั้งยังมีในส่วนของการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน คือ เมื่อตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน กรณีปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้เลขาธิการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยเร็ว (ขจีรัตน์ อัครจิตสกุล, 2551)

ปัจจุบันพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้กำหนดมูลฐานความผิด เช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการยักยอก ฉ้อโกง ประทุษร้ายต่อทรัพย์ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์ หรืออั้งยี่ซ่องโจร ฯลฯ ซึ่งในมาตรา 5 กำหนดว่าผู้ที่โอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานเพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สิน หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลง หรือกระทำการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มาแหล่งที่ตั้ง (ชัยนันท์ แสงปุตตะ, 2541) การจำหน่ายการโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน แต่ปัจจุบันมีการฟอกเงินผ่านนิติบุคคล ที่พบมากที่สุด คือ ความผิดมูลฐานเกี่ยวกับยาเสพติดความผิดมูลฐานเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน และอีกหนึ่งวิธีการคือ การตั้งนิติบุคคลในลักษณะนอมินี ที่เจ้าของเงินได้กระทำความผิดมูลฐานแล้วนำเงินนั้นมาให้คนไทยถือหุ้นแทน โดยอาจทำเป็นลักษณะเงินกู้ให้คนไทยที่ถือหุ้นแทน กู้เงินมาจัดตั้งนิติบุคคล แล้วทำการโยกเงินจากนิติบุคคลไปซื้อทรัพย์สินอย่างอื่น เช่นที่ดิน หรือรถซุปเปอร์คาร์ เพื่อฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้เป็นเงินสะอาด แต่มีปัญหาว่าหน่วยงานรัฐไม่สามารถเอาผิดนิติบุคคลนั้นได้ เพราะตัวนิติบุคคลไม่ได้ทำความผิดตามมูลฐานซึ่งเป็นความผิดฐานฟอกเงิน แต่เงินที่ได้มาจากนายทุนที่มาจ้างคนไทยตั้งนิติบุคคลนั้นผิดมูลฐานฟอกเงิน และการกระทำดังกล่าวก็เป็นเพียงแค่ความผิดในลักษณะ

นอมินีที่มีโทษตาม พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 กำหนด คือ จำคุกไม่เกิน 3 ปี นั่นเอง (ศิรสา ไชยหมาน และคณะ, 2565)

จากปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคล โดยมีประเด็นปัญหาที่สำคัญคือ การควบคุมการจดทะเบียนนิติบุคคล ที่จะศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หุ้นส่วนบริษัท และระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางว่าด้วยการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัท พ.ศ. 2554 ในส่วนของ การตรวจสอบตัวตนผู้รับประโยชน์ที่แท้จริงของบริษัท ตามหลักความโปร่งใสและการเป็นเจ้าของผู้รับประโยชน์ที่แท้จริง ของ FATF ข้อ 24 และศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของนิติบุคคลที่มีลักษณะการถือหุ้นแทนคนต่างด้าว (นอมินี) ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ประกอบกับการกำหนดความผิดมูลฐานที่เป็นความผิดฐานฟอกเงิน ของพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลของประเทศไทยของต่างประเทศ แนวคำพิพากษาศาล และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลของประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลของต่างประเทศกับของประเทศไทย

4. เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลของต่างประเทศที่มีความเหมาะสม มาปรับใช้กับกฎหมายไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากตัวบท กฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย บทความจากวารสารหรือนิตยาสารทางกฎหมาย เอกสารประกอบการสัมมนา สถิติ ข้อมูลจากเว็ปไซต์ทางอินเตอร์เน็ต ทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคล

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 สายงาน คือ นิติกรชำนาญการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ผู้อำนวยการกองคดียาเสพติด (DSI) ผู้อำนวยการส่วนกลั่นกรองและประสานการตรวจสอบ (ป.ป.ง) กลุ่มสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้จัดการฝ่ายกฎหมาย บริษัท จำกัด (มหาชน)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกถึงเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลที่ ที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ที่ผ่านความเห็นของคณะกรรมการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว

3.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลในขณะสัมภาษณ์ ได้แก่ 1. เครื่องบันทึกภาพและเสียงที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครบถ้วน และ 2. การจดบันทึกขณะและหลังการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยจดบันทึกย่อข้อมูลสำคัญ ๆ ในขณะที่ฟังเกี่ยวกับการแสดงสีหน้า ท่าทาง แล้วนำมาบันทึกรายละเอียดเมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งปฐมภูมิ มีการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยปฏิบัติ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี รวมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยและกระบวนการวิจัย

4.2 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เสนอต่อบุคคลคล เจ้าของกิจการและหน่วยงานที่จะเข้าไปขอสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

4.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ คือ

4.3.1 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) คือ สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยเรียงลำดับประเด็นคำถามตามแบบฟอร์มสัมภาษณ์เชิงลึก

4.3.2 บันทึกการสนทนาในกระดาษ เครื่องบันทึกภาพ และเครื่องบันทึกเสียงแหล่งทุติยภูมิ ได้มาจากแหล่งเอกสาร เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ การฟอกเงินผ่านบริษัทนำเที่ยวงานวิจัยของประเทศไทยและของต่างประเทศ ตำรา หนังสือ และข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

มีการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ส่วน คือ

5.1 วิเคราะห์สภาพปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคล

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากร

5.3 วิเคราะห์ผลการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกคิดเป็นร้อยละ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามลำดับได้ดังนี้

1. กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) คือ

1.1 สหรัฐอเมริกา ประเภทของใบหุ้นในสหรัฐอเมริกามี 2 ประเภท ได้แก่ ใบหุ้นระบุชื่อ (Registered Share) และใบหุ้นไม่ระบุชื่อ (Bearer Share) แต่กฎหมายบริษัทในมลรัฐต่าง ๆ มักจะกำหนดให้มีการจดทะเบียนหรือให้ออกใบหุ้นชนิดระบุชื่อ (Registered Share) เท่านั้น เพราะการออกหุ้นไม่ระบุชื่อ (Bearer Share) ทำให้เกิดปัญหาในหลายด้าน เช่น การกำกับดูแลในด้านภาษี และการฟอกเงิน เพราะเนื่องมาจากการไม่เปิดชื่อของผู้ถือหุ้นทำให้ไม่สามารถตรวจสอบความเป็นเจ้าของที่แท้จริงได้ นอกจากนี้แล้ว ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ 911 ทำให้การกำกับดูแลการถือหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อ (Bearer Share) ของผู้ถือหุ้นเริ่มเข้มงวดขึ้น โดยรัฐบาลของสหรัฐอเมริกาเล็งเห็นว่าหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อ (Bearer Share) เป็นการสร้างปัญหาในการกำกับดูแลในด้านความปลอดภัยของประเทศอย่างมากทั้งในด้านการก่อการร้ายและการฟอกเงิน ซึ่งเดลาแวร์ (Delaware) เป็นรัฐแรกในสหรัฐอเมริกาที่ห้ามไม่ให้มีการออกใบหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อ (Bearer Share) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 และในปัจจุบันหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อ (Bearer Share) ถูกห้ามไม่ให้มีการออกในสหรัฐอเมริกา

1.2 ประเทศแคนาดา ได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศแคนาดา มาตรา 462 โดยให้ถือว่าการเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินจากการประกอบอาชญากรรมเป็นความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน ซึ่งเป็นความผิดทางอาญา สำหรับการเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินอันเป็นความผิด ได้แก่ การกระทำในลักษณะการเปลี่ยนโอนกรรมสิทธิ์การครอบครองหรือส่งมอบแก่บุคคล ณ สถานที่ใด ๆ โดยการขนส่ง ส่งผ่าน เปลี่ยนแปลง จำหน่าย หรือกระทำประการอื่น ๆ ไม่ว่าจะกระทำด้วยวิธีใด ๆ ต่อทรัพย์สินหรือผลประโยชน์แห่งทรัพย์สินด้วย โดยมีเจตนาเพื่อปกปิดหรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ของทรัพย์สินดังกล่าว โดยรู้ว่าส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นได้รับมาจากหรือมีแหล่งที่มาโดยตรงหรือทางอ้อมจาก ผลการกระทำความผิดโดยการประกอบวิสามัญอาชญากรรม 22 ฐานความผิด การกระทำความผิดเฉพาะ ตลอดจนการสมคบหรือการพยายาม ที่จะกระทำความผิดเฉพาะซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ 11 ฐาน

1.3 เครือรัฐออสเตรเลีย เรื่องของการตรวจสอบตัวตนผู้รับประโยชน์ที่แท้จริงของเครือรัฐออสเตรเลีย ได้ออกคำแนะนำเกี่ยวกับตรวจสอบไว้โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ การตรวจสอบผู้รับประโยชน์ที่แท้จริง (Beneficial Owner) กรณีบุคคลนั้นมีความเสี่ยงต่อการฟอกเงินในระดับต่ำถึงระดับกลาง ให้ตรวจสอบโดยใช้กระบวนการ Safe Harbour คือ การตรวจสอบตัวตนจากเอกสารที่เชื่อถือได้ (Reliable and Independent Documents or Electronic Data) เช่น 1. เอกสารสำคัญประจำตัวที่มีรูปถ่าย เช่น ใบขับขี่ พาสปอร์ต บัตร

ประชาชน 2. เอกสารสำคัญประจำตัวที่ไม่มีรูปถ่าย เช่น ใบเกิด บัตรประกันสุขภาพ 3. เอกสารที่มีความสำคัญรองลงมา เช่น เอกสารประจำตัวผู้เสียภาษี บิลค่าน้ำ บิลค่าไฟการตรวจสอบผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง กรณีบุคคลนั้นมีความเสี่ยงต่อการฟอกเงินในระดับสูง ต้องใช้มาตรการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่ลูกค้ามีอาชีพเป็นนักการเมืองของประเทศอื่น

1.3 สหราชอาณาจักร การจดทะเบียนธุรกิจในสหราชอาญาจักรอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยบริษัท (Companies Act 2006) (พ.ศ. 2549) โดยมีหน่วยงานกำกับดูแลบริษัท (Companies House) เป็นผู้กำกับดูแลการจดทะเบียนบริษัท และได้มีการพัฒนาระบบการรายงานผู้รับประโยชน์ที่แท้จริง (Beneficial Owner) ขึ้นในปี ค.ศ. 2016 (พ.ศ. 2559) ระบบดังกล่าวเรียกว่า People with Significant Control (PSC) หรือ ระบบการรายงานผู้ที่ควบคุมบริษัทที่แท้จริง โดยเป็นรูปแบบของระบบสาธารณะที่เปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะอย่างโปร่งใส (Publicly Available) ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ยกเว้นข้อมูลส่วนตัว เช่น ที่อยู่ และวันเกิด เป็นต้น ทั้งนี้ กฎหมายฉบับนี้ให้นิยามว่า PSC คือ บุคคลธรรมดาซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ถือสัดส่วนบริษัทมากกว่าร้อยละ 25 ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. มีสิทธิออกเสียงในการประชุมของบริษัทมากกว่า 1 ใน 4 ของผู้มีสิทธิของเสียงทั้งทางตรงและทางอ้อม

3. เป็นผู้มีสิทธิแต่งตั้งหรือปลดคณะกรรมการบริษัท

4. เป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมดูแลบริษัท

5. มีอำนาจควบคุมนิติบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติข้างต้นอีกชั้นหนึ่ง

ระบบการจดทะเบียน PSC ของสหราชอาญาจักรเป็นระบบที่จะต้องเปิดเผยข้อมูล ของผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการจัดตั้งนิติบุคคลที่แท้จริง โดยการเปิดเผยต่อสาธารณะ จึงทำให้ข้อมูลดังกล่าวได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานกำกับดูแลต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องภายใต้ระบบของกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความโปร่งใสอย่างแท้จริง

การกำกับดูแลใบหุ้นในสหราชอาณาจักร แม้กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งบริษัทของประเทศอังกฤษจะไม่ได้ห้ามไม่ให้มีการออกหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อ แต่หุ้นประเภทดังกล่าวกลับไม่เป็นที่นิยมมากนัก ด้วยปัญหาหลายประการ เช่น ความยากลำบากในการติดต่อกับผู้ถือหุ้นที่แท้จริงหากเกิดปัญหาใด ๆ ที่จำเป็นต้องตรวจสอบ การควบคุมสิทธิในการออกเสียงของผู้ถือหุ้นไม่สามารถทำได้ ความเสี่ยงต่อการสูญหายหรือลักขโมยใบหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อ (Bearer Share) เพราะใบหุ้นชนิดดังกล่าวสามารถโอนสิทธิให้แก่บุคคลใดก็ได้เพียงการส่งมอบเท่านั้น และการกำกับดูแลการถือหุ้นในบริษัท มีข้อกำหนดให้บริษัทจะต้องมีการเก็บข้อมูลของผู้ถือหุ้นทั้ง ในรูปแบบสมุดบัญชีผู้ถือหุ้นหรือในรูปแบบอื่นที่สามารถเก็บรักษาได้ นอกจากนี้แล้วสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น จะถูกเก็บไว้ที่สำนักงานจดทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท (Register Office) ทั้งนี้

การเก็บข้อมูลผู้ถือหุ้นจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งธุรกิจตามมาตรา 113 ซึ่งกำหนดให้บริษัทเก็บการจดทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทไว้ โดยต้องระบุรายการที่จดทะเบียนต้องมี ชื่อ ที่อยู่ และวันที่เข้ามาเป็นผู้ถือหุ้น และวันที่ขาดจากการเป็นผู้ถือหุ้น รวมทั้งบุคคลภายนอกหรือว่าผู้ถือหุ้นด้วยกันสามารถตรวจสอบสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น เพื่อดูรายละเอียดของผู้ถือหุ้นได้ แต่กรณีบุคคลภายนอกจะมีการเสียค่าธรรมเนียมในการเข้าตรวจสอบ

2. กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) คือ

2.1 เขตปกครองพิเศษฮ่องกง มีกฎหมายว่าด้วยการลักลอบค้ายาเสพติด ค.ศ. 1989 (พ.ศ. 2532) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้อำนาจรัฐในการติดตามและริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักลอบค้ายาเสพติด รวมถึงเพื่อกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการสนับสนุนผู้อื่นในการปกปิดทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักลอบค้ายาเสพติด กฎหมายฉบับนี้จึงมุ่งเน้นเฉพาะการปราบปรามการค้ายาเสพติด ความผิดมูลฐานตามกฎหมายฉบับนี้จึงได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติดเท่านั้น โดยมิได้มีการบัญญัติถึงความผิดอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญาแต่อย่างใด ต่อมาจึงได้ออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงินเพิ่มเติมขึ้นอีกฉบับ ซึ่งเรียกว่า กฎหมายว่าด้วยองค์กรอาชญากรรม และอาชญากรรมร้ายแรง ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มอำนาจสืบสวนสอบสวนการกระทำอันเป็นองค์กรอาชญากรรม และความผิดอื่นที่ร้ายแรง ให้อำนาจริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญา และกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดบางประเภท ตลอดจนกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการกระทำการช่วยเหลือผู้อื่นในการปกปิดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญา หรือความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญา สำหรับบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินนั้นบัญญัติไว้ในมาตรา 25

2.2 สาธารณรัฐอินเดีย รัฐบาลสาธารณรัฐอินเดียโดยนายกรัฐมนตรีได้ตั้งหน่วยตรวจสอบ หรือ Task Force on Shell Company มีหน้าที่ในการตรวจสอบธุรกิจที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประกอบกิจการบังหน้าเพื่อการฟอกเงิน ซึ่งมีมาตรการว่า หากบริษัทไม่มีการส่งรายงานงบการเงินติดต่อกันเป็นเวลา 2 ปี กระทรวงกิจการบริษัทได้มีการเพิกถอนทะเบียนบริษัท นอกจากการเพิกถอนบริษัทและการตัดสิทธิกรรมการบริษัทในกรณีที่บริษัทไม่มีการส่งงบการเงินและกรรมการไม่ยื่นรายงานผลตอบแทนประจำปีติดต่อกันแล้ว กระทรวงกิจการบริษัทยังให้ความสำคัญ ในการตรวจสอบผู้รับผลประโยชน์แท้จริง (Beneficial Owner) ซึ่งเป็นไปตามข้อแนะนำ ของ FATF ข้อ 24 เกี่ยวกับความโปร่งใสและผู้รับประโยชน์ที่แท้จริง (Beneficial Owner) ของนิติบุคคล โดยภายใต้กฎหมายว่าด้วยบริษัท (Company Act 2013) (พ.ศ. 2556) มาตรา 90 มุ่งประเด็นเกี่ยวกับการตรวจสอบ การถือหุ้น หากมีความสงสัยเกิดขึ้นว่าอาจมีการปิดบังผู้รับผลประโยชน์แท้จริง (Beneficial Owner) หน่วยงานสามารถแต่งตั้งบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญให้ตรวจสอบเป็นรายกรณีไป เพื่อป้องกันมิให้ใช้นิติบุคคล บังหน้าเพื่อการฟอกเงิน

2.3 สมาพันธรัฐสวิส กฎหมายการกำกับดูแลการออกหุ้นอยู่ภายใต้ Federal Act 2015 (พ.ศ. 2558) ในอดีตกำหนดให้บริษัท ที่จดทะเบียนในสมาพันธรัฐสวิสสามารถออกหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อได้ แต่ผู้ถือหุ้นประเภทนี้จะต้องรายงานการถือหุ้นต่อบริษัทภายในหนึ่งเดือน และต้องเปิดเผยตัวตนของเจ้าของผลประโยชน์ (หากผู้ถือหุ้นมีรายได้ถึงเกณฑ์ ร้อยละ 25 ของทุนหรือหุ้นนั้นมีสิทธิออกเสียง) โดยจะต้องรายงานชื่อและลงทะเบียนเพื่อเก็บไว้ที่บริษัทเป็นเวลา 10 ปี เพื่อป้องกันการฟอกเงิน ต่อมาเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2562 รัฐบาลมีการผ่านร่างกฎหมายฉบับใหม่เพื่อบังคับใช้ ในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวคือ The Global Forum Act มีวัตถุประสงค์เพื่อความโปร่งใส โดยให้ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อใช้ในการกำกับดูแลด้านภาษี ทั้งนี้จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ทำให้หุ้นชนิดไม่ระบุชื่อ (Bearer Share) ถูกยกเลิกแต่ก็มีข้อยกเว้นในกรณีที่หุ้นไม่ระบุชื่อ (Bearer Share) เป็นหุ้นที่อยู่ในบริษัทที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์ และสำหรับผู้ถือหุ้นที่ออกในรูป ของหลักทรัพย์ที่เป็นตัวกลาง

2.4 กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการฟอกเงินของราชอาณาจักรไทย กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการฟอกเงินของราชอาณาจักรไทยในประเด็นการควบคุมการจัดตั้งนิติบุคคล มีกฎหมายหลัก 2 ฉบับคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หุ้นส่วนบริษัท และระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางว่าด้วยการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัท พ.ศ. 2554 ข้อ 48 มีปัญหาเกี่ยวกับการกำกับดูแลการรับรองลงรายมือชื่อ ซึ่งตามข้อ 48 การลงลายมือชื่อ ในคำขอจดทะเบียน กระทำได้ตามวิธี ดังนี้

2.4.1 ลงลายมือชื่อต่อหน้าพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งประจำอยู่ในท้องที่ที่ผู้ขอจดทะเบียนมีภูมิลำเนาอยู่ สามัญสมาชิกหรือสมาชิกวิสามัญแห่งเนติบัณฑิตยสภา ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี หรือบุคคลอื่นตามที่นายทะเบียนกลางประกาศกำหนด

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ตามระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางฯ ได้กำหนดให้การลงลายมือชื่อในคำขอจดทะเบียนนั้นสามารถทำได้หลายวิธี คือสามารถลงลายมือชื่อต่อพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เนติบัณฑิตยสภา ผู้สอบบัญชี และบุคคลอื่นตามที่นายทะเบียนกลางประกาศกำหนด เช่น ทนายความ อีกทั้งยังมอบอำนาจให้บุคคลอื่นไปยื่นเอกสารกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้ โดยไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อในใบคำขอจดทะเบียนต่อหน้านายทะเบียนกรมพัฒนาธุรกิจการค้าอีก เนื่องจากได้ลงลายมือชื่อไปกับบุคคลที่ได้รับ การรับรองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งตรงนี้ก็มีปัญหาว่าการลงลายมือชื่อต่อหน้าบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ แม้จะได้รับการรับรองจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเองก็ตาม แต่อาจเป็นช่องโหว่ในเรื่องของการตรวจสอบตัวตนที่แท้จริง นำมาซึ่งการสวมรอยเอาบุคคลอื่นมาเป็นผู้รับประโยชน์แทนและใช้นิติบุคคลเพื่อการฟอกเงินได้

ประเด็นเกี่ยวกับการออกใบหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1134 ใบหุ้นออกให้แก่ผู้ถือนั้น จะออกได้ก็แต่เมื่อมีข้อบังคับ

ของบริษัทอนุญาตไว้ มาตรา 1135 การโอนใบหุ้นออกให้แก่ผู้ถือนั้น โอนกันได้เพียงด้วยส่งมอบใบหุ้นแก่กัน มาตรา 1136 ผู้ทรงใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือย่อมมีสิทธิจะมาขอเปลี่ยนเอาใบหุ้นชนิดระบุชื่อได้ เมื่อเวนคืนใบหุ้นฉบับออกให้แก่ผู้ถือนั้นให้ขีดฆ่าเสีย และมาตรา 1138 กำหนดเกี่ยวกับบริษัทจำกัดต้องมีสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น

ประเด็นนิติบุคคลที่มีลักษณะการถือหุ้นแทนคนต่างด้าว (นอมินี) ไม่เป็นความผิดมูลฐานฟอกเงิน มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งมีทั้งหมด 21 มูลฐาน มาตรา 36 พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 กำหนดให้การถือหุ้นแทนคนต่างด้าวเป็นความผิดและมีโทษทางอาญาไว้ โดยกำหนดว่า หากผู้มีสัญชาติไทยหรือนิติบุคคลไทยให้ความช่วยเหลือสนับสนุนหรือร่วมประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว อันเป็นธุรกิจที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญฉบับนี้ จำนวน 6 คน เพื่อประกอบการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. นิติกรชำนาญการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายยังมีข้อด้อยที่ไม่สามารถควบคุมการจดทะเบียนบริษัทได้ และมีบริษัททนายความจำนวนมากที่รับจดทะเบียนบริษัทให้กับคนต่างด้าว ดังนั้น ขอเสนอแนะให้มีหน่วยงานควบคุมสำนักงานทนายความ หรือให้สภาทนายความออกมาตรการหรือบทลงโทษที่ร้ายแรงขึ้นเพื่อลงโทษสำนักงานทนายความ ที่ดำเนินการจดทะเบียนบริษัทให้กับคนต่างด้าวโดยไม่ถูกกฎหมาย

2. ผู้อำนวยการกองคดียาเสพติดกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) การฟอกเงินผ่านนิติบุคคลตรวจสอบอย่างไรก็เจอ เพราะสามารถตรวจสอบเอกสารรายรับรายจ่ายของบริษัทได้ ตรวจสอบที่มาของเส้นทางการเงินของบริษัทได้ ซึ่งที่ผ่านมาการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลจะมีในรูปแบบของการฉ้อโกงประชาชน กับนิติบุคคลที่มีลักษณะเป็นนอมินี แต่นิติบุคคลที่มีลักษณะเป็นนอมินีไม่อยู่ในความผิดมูลฐานฟอกเงิน จึงไม่สามารถที่จะดำเนินคดีฐานฟอกเงินกับนิติบุคคลเหล่านั้นได้ ดังนั้น จึงขอเสนอแนะให้เพิ่มนิติบุคคลที่มีลักษณะเป็นนอมินี เป็นหนึ่งในความผิดฐานฟอกเงินด้วย

3. ผู้อำนวยการส่วนกลั่นกรองและประสานการตรวจสอบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การจดแจ้งนิติบุคคล กับเรื่องกฎหมายที่รองรับการตรวจสอบนิติบุคคลของ ป.ป.ส. มีกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ที่ใช้ในการควบคุมเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด โดยมีพัฒนาการ คือ เมื่อก่อนการจะแจ้งข้อหากับนิติบุคคลเรื่องยาเสพติด กฎหมายยังไม่ค่อยรองรับ ดังนั้น ตามกฎหมายเก่าจึงใช้วิธีตรวจสอบผู้ต้องหายาเสพติด คือตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา และทรัพย์สินของผู้เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหา ต่อมาจึงมีการแก้ไขกฎหมาย เป็นประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 โดยมาตรา 127 และ 133 ให้สามารถแจ้งข้อหา สมคบ

สนับสนุนกับนิติบุคคลได้ ถ้าพิสูจน์ได้ว่านิติบุคคลนั้นมีเจ้าของหรือผู้มีอำนาจในบริษัทรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด หรือใช้ทรัพย์สินที่ได้จากการค้ายาเสพติดนั่นหมายความว่า เมื่อก่อนเราสั่งตรวจสอบทรัพย์สินในนามของผู้เกี่ยวข้อง แต่เดี๋ยวนี้สามารถแจ้งข้อหากับนิติบุคคลเป็นผู้ต้องหาโดยตรง กระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งในคดียาเสพติดได้เลย และเสนอแนะว่าให้ดูนโยบายของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเกี่ยวกับเรื่องการตรวจสอบนิติบุคคลว่ามีมาตรการอย่างไร และควรปรับให้มีความเหมาะสมกับการจดทะเบียนที่รวดเร็ว

4. สารวัตรกลุ่มงานคดีปกครองและคดีแพ่ง สำนักกฎหมายและคดี คณะผู้ประเมินควรพิจารณาผลการวิเคราะห์ของตนที่เกี่ยวข้องกับระดับความร่วมมือระหว่างประเทศหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่มีส่วนร่วมเมื่อทำการประเมิน IO ด้านนี้ และอาจพิจารณาว่าหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ขอและให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมในการบ่งชี้และการแลกเปลี่ยนข้อมูล (รวมถึงข้อมูล เจ้าของผู้รับประโยชน์) นิติบุคคลและบุคคลที่มีการตกลงกันทางกฎหมายมากน้อยเพียงใด ประเด็นสำคัญ (Core Issues) ที่ควรคำนึงถึงในการพิจารณาผลลัพธ์ จึงเสนอแนะว่า ผู้วิจัยควรศึกษาหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานของการจัดทำมาตรการตรวจสอบความโปร่งใสของนิติบุคคลตามข้อแนะนำของ FATF ข้อ 24 เป็นหลักแล้วนำมาวิเคราะห์กับกฎหมายการขอจัดตั้งนิติบุคคลของประเทศไทยที่ละประเด็นว่า ของเรานั้นเหมาะสมดีแล้วหรือยังและควรต้องแก้ไขตรงส่วนไหน

5. เจ้าหน้าที่ตำรวจคนที่ 2 เห็นว่ากฎหมายมีความเหมาะสมดีแล้ว แต่ควรจะแก้ไขกฎหมายในส่วนของความผิดมูลฐานที่จะเป็นความผิดฐานฟอกเงินให้ครอบคลุมถึงกรณีนอมินีด้วย

6. ให้ความเห็นว่า พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ในส่วนอื่น ๆ นั้น มีความเหมาะสมแล้วแต่ควรจะแก้ไขเรื่องของความผิดมูลฐานให้หมายรวมเอานิติบุคคลที่กระทำผิดในลักษณะนอมินีเข้าเป็นความผิดมูลฐานด้วย

จากการศึกษามาตรการของกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการจดทะเบียนนิติบุคคล และการกำกับดูแลใบหุ้นในนิติบุคคลแล้วสรุปได้ว่าราชอาณาจักรไทยควรนำ People with Significant Control (PSC) หรือ ระบบการรายงานผู้ที่ควบคุมบริษัทที่แท้จริงของสหราชอาณาจักรมาใช้ในการควบคุมการจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคล และใช้แนวทางในการกำกับดูแลใบหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อตาม กฎหมายการกำกับดูแลการออกหุ้นอยู่ภายใต้ Federal Act 2015 ของสมาพันธรัฐสวิส คือ ผู้ถือหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อจะต้องรายงานการถือหุ้นต่อบริษัทภายในหนึ่งเดือนและต้องเปิดเผยตัวตนของเจ้าของผลประโยชน์ (หากผู้ถือหุ้นมีรายได้ถึงเกณฑ์ร้อยละ 25 ของทุนหรือหุ้นนั้นมีสิทธิออกเสียง) โดยจะต้องรายงานชื่อและลงทะเบียนเพื่อเก็บไว้ที่บริษัทเป็นเวลา 10 ปี เพื่อป้องกันการฟอกเงิน

อภิปรายผลการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลหลายประการ แต่มีแนวคิดหลัก คือแนวคิดเกี่ยวกับความผิดมูลฐาน ซึ่งเป็นความผิดอาญาที่เป็นมูลเหตุเป็นที่มา หรือเป็นฐานก่อให้เกิดหรือให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินจากการกระทำความผิด อันเชื่อมโยงกับความผิดฐานฟอกเงิน และทฤษฎีการสมคบกัน โดยมาตรการสมคบกันกระทำความผิดเป็นหลักความรับผิดทางอาญาทั่วไปของบุคคลที่ใช้ครอบคลุมทุกฐานความผิดที่มีการสมคบกันกระทำ

2. มีปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายหลัก 3 ประเด็น คือ ประเด็นการควบคุมการจัดตั้งนิติบุคคล ที่มีปัญหาในเรื่องของกระบวนการจดทะเบียนจัดตั้งที่รวดเร็วจึงอาจทำให้มีช่องโหว่ในการตรวจสอบข้อมูลของผู้มาขอไม่รอบคอบ และวิธีการลงลายมือชื่อในคำขอจดทะเบียนสามารถทำได้หลายวิธี ปัญหาเกี่ยวกับการออกใบหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อ ไม่สอดคล้องกับข้อแนะนำของ FATF ข้อ 24 เรื่องการตรวจสอบความโปร่งใสของบริษัทจำกัด ที่ห้ามมิให้ใช้หุ้นผู้ถือและหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อผู้ถือ และนิติบุคคลที่มีลักษณะการถือหุ้นแทนคนต่างด้าว (นอมินี) ไม่เป็นความผิดมูลฐานฟอกเงิน ตามมาตรา 3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงทำให้กรณีนิติบุคคลที่มีลักษณะการถือหุ้นแทนคนต่างด้าว (นอมินี) ไม่สามารถดำเนินคดีฐานฟอกเงินได้

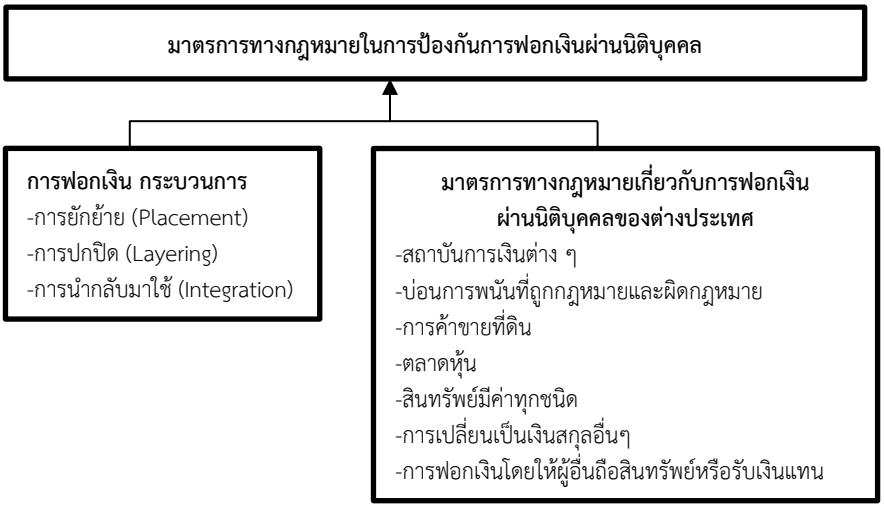
3. การศึกษาเรื่องการฟอกเงินผ่านนิติบุคคล เป็นไปตามหลักสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยการศึกษาเพื่อแก้ไขกฎหมายนั้นกระทำเท่าที่จำเป็น เพื่อเป็นการการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนด ในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หุ้นส่วนบริษัท และระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางว่าด้วยการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัท พ.ศ. 2554 ข้อ 48 (1.2) ยังมีปัญหาในเรื่องของวิธีการลงลายมือชื่อในคำขอจดทะเบียนสามารถทำได้หลายวิธี และปัญหาเกี่ยวกับการออกใบหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีปัญหาว่า มาตรา 3 มิได้กำหนดให้นิติบุคคลที่ถือหุ้นแทนคนต่างด้าว (นอมินี) เป็นความผิดมูลฐานฟอกเงิน จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีฟอกเงินกับนิติบุคคเหล่านี้ได้ จะทำได้เพียงดำเนินคดีความผิดนอมินีตามที่ พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มาตรา 36 จำคุกไม่เกิน 3 ปีเท่านั้น

4. เห็นควรว่าต้องมีการแก้ไขระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางว่าด้วยการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัท พ.ศ. 2554 ข้อ 48 (1.2) โดยแก้ไขให้ ผู้มีอำนาจรับรองลายมือชื่อจากสามัญสมาชิกหรือสมาชิกวิสามัญแห่งเนติบัณฑิตยสภา หรือผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี ต้องมีการขึ้นทะเบียนเช่นเดียวกันกับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้รับรองลายมือชื่อจดทะเบียนบริษัทมหาชนจำกัด แก้ไขระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางว่าด้วยการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัท พ.ศ. 2554 โดยแก้ไขในส่วนที่ 4 การจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิและจดทะเบียนบริษัทพร้อมกันภายในวันเดียวกัน โดยกำหนดให้

กิจการใดที่เกี่ยวกับความมั่นคงและกระทบกับกฎหมายพิเศษ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน หรือกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม จะต้องเป็นหุ้นส่วนชนิดระบุชื่อเท่านั้น และเพิ่มนิติบุคคลที่มีลักษณะนอมินี เป็นความผิดมูลฐานฟอกเงิน จะได้สามารถดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการฟอกเงินผ่านนิติบุคคล พบว่า การฟอกเงินสามารถกระทำด้วยวิธีการที่ง่ายไปถึงวิธีการที่ซับซ้อน เนื่องมาจากในยุคที่การประกอบธุระกิจเกี่ยวกับการให้บริการและการลงทุน ยังไม่พัฒนาอย่างปัจจุบันนี้อาชญากรที่กระทำความผิดอาญาซึ่งมุ่งหวังผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินเป็นการตอบแทนนั้นอาจกระทำการฟอกเงินด้วยวิธีง่าย ๆ เช่น นำเงินไปซื้ออสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินมีค่า หรือนำเงินที่ได้โอนต่อไปยังผู้อื่น หรือถือเงินที่ได้กระทำความผิดไปใช้ในต่างประเทศ หรือไปฝากสถาบันการเงินต่างประเทศแล้วกลับเข้ามา แต่ในยุคปัจจุบันซึ่งมีระบบการลงทุนที่หลากหลาย มีบริการทางการเงินที่รวดเร็วและให้ผลกำไรสูง ช่องทางในการฟอกเงินของอาชญากรจึงมีมากขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ประเด็นการควบคุมการจัดตั้งนิติบุคคล ต้องแก้ไขระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางว่าด้วยการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัท พ.ศ. 2554 ข้อ 48 (1.2) โดยเพิ่มข้อความ เดิม ข้อ 48 การลงลายมือชื่อ ในคำขอจดทะเบียน กระทำได้ตามวิธี คือ (1.2)

ลงลายมือชื่อต่อหน้าพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งประจำอยู่ในท้องที่ที่ผู้ขอจดทะเบียนมีภูมิลำเนาอยู่ สามัญสมาชิกหรือสมาชิกวิสามัญแห่งเนติบัณฑิตยสภา ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี หรือบุคคลอื่นตามที่นายทะเบียนกลางประกาศกำหนดและแก้ไขเป็น ข้อ 48 การลงลายมือชื่อ ในคำขอจดทะเบียน กระทำได้ตามวิธี ดังนี้ (1.2) ลงลายมือชื่อต่อหน้าพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งประจำอยู่ในท้องที่ที่ผู้ขอจดทะเบียนมีภูมิลำเนาอยู่ สามัญสมาชิกหรือสมาชิกวิสามัญแห่งเนติบัณฑิตยสภา ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้รับรองลายมือชื่อไว้กับนายทะเบียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด หรือบุคคลอื่นตามที่นายทะเบียนกลางประกาศกำหนด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการออกใบหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อ ต้องแก้ไขระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางว่าด้วยการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัท พ.ศ. 2554 มาตรา 79 โดยเพิ่มวรรค 2 แล้วกำหนดว่ากิจการใดที่เกี่ยวกับความมั่นคงและกระทบกับกฎหมายพิเศษ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน หรือกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม จะต้องเป็นหุ้นส่วนชนิดระบุชื่อเท่านั้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ประเด็นนิติบุคคลที่มีลักษณะการถือหุ้นแทนคนต่างด้าว (นอมินี) ไม่เป็นความผิดมูลฐานฟอกเงิน ต้องแก้ไข มาตรา 3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยเพิ่มความผิดมูลฐาน (9) ดังนี้ มาตรา 3 ความผิดมูลฐาน หมายความว่า (9) ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ผู้มีสัญชาติไทยหรือนิติบุคคลที่มิใช่คนต่างด้าวตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุน หรือร่วมประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว อันเป็นธุรกิจที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ โดยคนต่างด้าวนั้นมิได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจดังกล่าว หรือร่วมประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวโดยแสดงออกว่าเป็นธุรกิจของตนแต่ผู้เดียวหรือถือหุ้นแทนคนต่างด้าวในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำกัด

เอกสารอ้างอิง

ขจีรัตน์ อัครจิตสกุล. (2551). *กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ศึกษากรณีการรายงานธุรกรรมขององค์กรที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยนันท์ แสงปุตตะ. (2541). *กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน : ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดมูลฐาน* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ ประเสริฐไกล. (2561). *การศึกษาการฟอกเงินกับตัวแปรทางเศรษฐกิจระดับมหภาค*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.

วีระชาติ ศรีบุญมา. (2555). *การดำเนินคดีทุจริตสถาบันการเงินและการติดตามทรัพย์สินคืนในภาวะวิกฤตสถาบันการเงินไทยปี 2540 (วิกฤตต้มยำกุ้ง)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงต่างประเทศ.

ศิรสา ไชยหมาน และคณะ. (2565). *สภาพปัญหาการกำหนดความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*. กรุงเทพฯ: กองกฎหมายกระบวนการยุติธรรม.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2564). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง แนวโน้มการฟอกเงินในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีการฟอกเงินผ่านนิติบุคคลและธุรกิจบังหน้า ทนายความและนักบัญชี บริษัทนำเที่ยว ทรัสต์ต่างประเทศที่ดำเนินการในประเทศไทยการเล่นแชร์ที่มีการฉ้อโกงและการฟอกเงินผ่านองค์กรไม่แสวงหากำไร*. สืบค้น 7 มีนาคม 2565, จาก https://shorturl.asia/8McXN

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.). (2563). *ระเบียบวิธีเพื่อการประเมินการปฏิบัติตามข้อแนะนำของ FATF และการประเมินประสิทธิผลของระบบ AML/CFT*. กรุงเทพฯ: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.

สุรพล ไตรเวทย์. (2542). *คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูท สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT AND READING COMPREHENSION ABILITY USING JIGSAW TECHNIQUE WITH KAHOOT APPLICATION FOR GRADE EIGHT STUDENTS

สุภิญญา โอฐวารี, นพรัตน์ หมีพลัด, จิราภรณ์ เหมพันธ์
Supinya Othwaree, Nopparat Meephat, Chiraporn Hemapandha
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: supinzya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษหลังเรียนของนักเรียนกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 3. เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียน 4. เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา โครงการ English Programme จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ภาษาอังกฤษ และแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

*Received October 1, 2023; Revised November 21, 2023; Accepted November 23, 2023

4. ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
คำสำคัญ: การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์; แอปพลิเคชันคาฮูท; การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To compare the English learning achievement of students before and after learning, 2. To compare English learning achievement of students before and after learning with the score criteria of 70 percent, 3. To compare English reading ability for comprehension before and after learning with the score criteria of 70 percent. 4. To compare English reading ability for comprehension before and after learning with the score criteria of 70 percent. The samples were 27 grade 8 students of Nakornsridhammarat Suksa School in English Program. The research tools used for gathering data consisted of lesson plans, English learning achievement test and English achievement test on reading for comprehension. The collected data were analyzed by using arithmetic means, standard deviation and t-test were utilized for hypothesis testing.

The results of research were found as follow: 1. The grade eight students' English learning achievement was higher prior at 0.05 level of statistical significance. 2. The grade eight students' English learning achievement was higher than the average score criterion of 70 percent at 0.05 level of statistical significance 3. The grade eight students' reading comprehension ability was higher prior at 0.05 level of statistical significance. 4. The grade eight students' reading comprehension ability was higher than the average score criterion of 70 percent at 0.05 level of statistical significance.
Keywords: Jigsaw Technique; Kahoot Application; Reading Comprehension

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ครูผู้สอนจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีสอนและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและอาจส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของผู้เรียนด้วย จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2564

พบว่า ผลการทดสอบอยู่ที่ร้อยละ 31.66 และระดับโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา โครงการ English Programme พบว่า ผลการทดสอบอยู่ที่ร้อยละ 43.75 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด (รายงานสรุปงานด้านวิชาการ ปีการศึกษา 2564 โครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา, 2564) สะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนานักเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรการศึกษาแกนกลาง ฯ มาใช้ในทางปฏิบัติยังไม่ประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะด้านการอ่านเพราะเห็นได้จากการวัดด้วยแบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา, 2564) เนื่องจากนักเรียนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการอ่านภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง เหมาะสม

นักวิชาการได้กล่าวถึง กลวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับทักษะภาษาอังกฤษไว้ว่า การอ่านเป็นสื่อในการเรียนรู้ โดยเฉพาะในการเรียนภาษาเพราะผู้เรียนมีโอกาสใช้ทักษะ ฟัง พูด และเขียนน้อยกว่าทักษะการอ่าน ดังนั้นการอ่านจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำไปสู่การแสวงหาความรู้ กระบวนการอ่านเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน ครูผู้สอนต้องตระหนักถึงกลวิธีการจัดการเรียนรู้และจัดประสบการณ์ด้านการฝึกอย่างทักษะการอ่านอย่างเป็นระบบ การสร้างแรงจูงใจในการอ่านให้แก่ผู้เรียน การอ่านเป็นกระบวนการที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน หากผู้อ่านมีความรู้หรือประสบการณ์เดิมในเรื่องที่อ่านจะช่วยในการแปล ความหมายได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (อรรชนิดา หวานคง, 2559)

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ คือ รูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์พัฒนาโดยอารอนสันและคณะ (Aronson et al., 1978) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่อาศัยแนวคิดการต่อภาพ นักเรียนแต่ละคนจะได้ศึกษาเพียงส่วนหนึ่งของเนื้อหาทั้งหมด โดยการศึกษาเรื่องจากเอกสารที่ครูจัดให้ ในตอนที่ศึกษาหัวข้อย่อยนั้นนักเรียนจะทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อนที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาหัวข้อย่อยเดียวกันและเตรียมพร้อมที่จะกลับไปอธิบายหรือสอนเพื่อนสมาชิกในกลุ่มพื้นฐานของตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร กำลา (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) รายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร รหัสวิชา อ31203 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปทุมรัตต์พิทยาคม อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์เพื่อพัฒนาด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจมีคะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตลอดจนการจัดการเรียนรู้โดยการอ่านแบบจิ๊กซอว์ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษและความพึงพอใจต่อการเรียนที่สูงขึ้น

นอกจากนี้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันมีการส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมด้วยทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นสนใจ ใส่ใจศึกษาภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้นทำให้

ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งแอปพลิเคชันคาฮูท มีลักษณะเป็นเกมให้นักเรียนทำกิจกรรมตอบคำถามเป็นรายบุคคลและแข่งกันในกลุ่มทั้งห้อง โดยจะรวมคะแนนแสดงผลที่หน้าจอหลักทุกครั้งที่ตอบคำถาม และสรุปผลคะแนนว่าใครเป็นผู้ได้คะแนนสูงสุด ต่ำสุด นักเรียนจะรู้ผลทันทีว่าตนถูกหรือผิด อีกทั้งครูสามารถอธิบายเพิ่มเติมจากข้อคำถามนั้น ๆ ได้ แอปพลิเคชันนี้จะทำให้นักเรียนได้แข่งขันกับตนเองและแข่งกับเพื่อนทั้งห้อง สำหรับประโยชน์ของแอปพลิเคชันนี้ที่ส่งเสริมการอ่าน คือ นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมเพราะได้รับการกระตุ้นด้วยเกมที่เร้าใจ ทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและนักเรียนมีความใฝ่เรียนใฝ่รู้ อยากอ่านหนังสือให้เข้าใจ เพื่อตอบคำถามได้มากยิ่งขึ้น มีการจูงใจด้วยคะแนนจำนวนมาก และท้าทายความสามารถ

ทางผู้วิจัยได้นำการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์มาใช้ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูท โดยนำมาใช้ในขั้นตอนที่ 4 สำหรับการจัดการแข่งขันตอบคำถามเกี่ยวกับบทเรียนที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ จากสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาตามที่ได้นำเสนอข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูทสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนว่าแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูท และเปรียบเทียบกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูทและเปรียบเทียบกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองซึงดำเนินการทดลองกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษาโครงการ English Programme ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 54 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา โครงการ English Programme ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 27 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูทใช้แผนการเรียนรู้ทั้งหมดจำนวน 8 แผน จำนวน 16 ชั่วโมงในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 What do you understand? สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

3.1.1 ขั้นตอนการสอนดังนี้ 1. ขั้นเตรียมเนื้อหา ครูจัดเตรียมเนื้อหาให้เท่ากับจำนวนสมาชิกของกลุ่ม 2. ขั้นจัดกลุ่มการเรียน จัดนักเรียนเข้ากลุ่มคละความสามารถเรียกว่า กลุ่มบ้าน นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มบ้านจับสลากตามจำนวนย่อหน้าของเนื้อหาในบทอ่าน เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 3. ขั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักเรียนในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอ่านแบบสำรวจอ่านและทำความเข้าใจโดยใช้การอ่านแบบหาข้อมูลเฉพาะ และอ่านแบบเพื่อการศึกษาจากเนื้อหาตามหมายเลขที่จับสลากได้ 4. ขั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเสนอความรู้ สมาชิกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับไปสู่กลุ่มบ้านโดยแต่ละคนอธิบายเนื้อหาในย่อหน้าที่ตนได้อ่านร่วมกันกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้กลุ่มบ้านเข้าใจ และ 5. ขั้นทดสอบความรู้ ชมเชยและมอบรางวัล นักเรียนในกลุ่มบ้านร่วมกันเขียนแผนผังความคิดเพื่อระบุใจความ สรุปความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน และนักเรียนทุกคนตอบคำถามเกี่ยวกับบทเรียนในแอปพลิเคชั่นคาฮูท

3.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูทจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 8 แผน ที่คะแนน 4.92 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยปรับปรุงตามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างพบว่า 1. นักเรียนบางส่วนไม่ให้ความยินยอมในการจัดกลุ่มบ้านครูผู้สอนจึงได้ทำการชี้แจงและขอความร่วมมือ 2. ลำดับการจัดกิจกรรม ได้จัดลำดับใหม่ คือ ขั้นสอน (ระหว่างการอ่าน) ให้นักเรียนทำใบงาน สำหรับขั้นสรุป (หลังการอ่าน) ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิด 3. การตอบคำถามด้วยแอปพลิเคชันคาฮูทเป็นการจัดกลุ่มแบบสุ่มผู้เล่นภายในกลุ่ม ดังนั้นยึดสมาชิกของกลุ่มตามที่แอปพลิเคชันคาฮูทจัดให้และยังคงดำเนินการให้รางวัลกับกลุ่มที่ชนะตามกิจกรรมการเรียนรู้

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ จำนวน 40 ข้อ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 0-1 คะแนน สำหรับข้อสอบปรนัย โดยมีการวิเคราะห์ข้อสอบในแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีความสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีความสอดคล้องกับผลการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้	ระดับพฤติกรรมการเรียนรู้		รวม	สร้าง	ใช้จริง
	ความเข้าใจข้อเท็จจริง	ความเข้าใจการตีความ			
สามารถนำความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สำหรับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ	40	40	80	80	40

จากตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องพบว่า ข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ทั้งหมด 80 ข้อ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00

3.2.1 ผู้วิจัยปรับปรุงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำไปวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกพบว่า มีข้อสอบเข้าเกณฑ์จำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.40-0.50 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.27-0.73 ซึ่งนำค่าที่ได้มาคัดเลือกจำนวนข้อของแบบทดสอบที่ใช้จริงจำนวน 40 ข้อ

3.2.2 ผู้วิจัยปรับปรุงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เพื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบจากสูตรริชาร์ตสัน KR-20 โดยนำแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่คัดเลือกไว้จำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและได้เรียนเนื้อหาการอ่านเพื่อความเข้าใจแล้วจำนวน 30 คน และนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ และผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่ปรับปรุง เหมาะสมแล้วไปจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

3.3 แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจจำนวน 10 ข้อ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 0-1 คะแนน สำหรับข้อสอบปรนัยโดยมีการวิเคราะห์ข้อสอบในแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีความสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่มีความสอดคล้องกับผลการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้	ระดับพฤติกรรมการเรียนรู้		รวม	สร้าง	ใช้จริง
	ความเข้าใจข้อเท็จจริง	ความเข้าใจการตีความ			
สามารถนำความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้	14	6	20	20	10

จากตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องพบว่า ข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ 20 ข้อ มีค่า IOC คือ 1.00

3.3.1 ผู้วิจัยปรับปรุงแบบทดสอบความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน

30 คน และนำไปวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกพบว่า มีข้อสอบเข้าเกณฑ์จำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.40-0.50 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20-0.53 ซึ่งนำค่าที่ได้มาคัดเลือกจำนวนข้อของแบบทดสอบที่ใช้จริงจำนวน 10 ข้อ

3.3.2 ผู้วิจัยปรับปรุงแบบทดสอบความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเพื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบจากสูตรริชาร์ตสัน KR-20 โดยนำแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่คัดเลือกไว้ จำนวน 10 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและได้เรียนเนื้อหาการอ่านเพื่อความเข้าใจแล้วจำนวน 30 คน และนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.51 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ และผู้วิจัยนำแบบทดสอบความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามที่ปรับปรุง เหมาะสมแล้วไปจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ ทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์และแบบวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

4.2 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชั่นคาฮูท เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวนทั้งหมด 8 แผนการจัดการเรียนรู้

4.3 ทดสอบหลังเรียนด้วยด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษและความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังการได้รับการจัดการเรียนรู้โดยหาค่าเฉลี่ยร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษและเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังการได้รับการจัดการเรียนรู้โดยทดสอบค่าสถิติที (t-test for dependent sample) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยการทดสอบ t-test แบบทดสอบกลุ่มเดียว (one sample test)

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนและเปรียบเทียบกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 ปรากฏผล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนและกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอร์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูท	จำนวน (n)	คะแนนเต็ม (40)	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	t
ก่อนการจัดการเรียนรู้	27	40	23.78	6.74	8.56**
หลังการจัดการเรียนรู้	27	40	28.63	4.98	
เกณฑ์คะแนนเฉลี่ย	**27**	**70**			
หลังการจัดการเรียนรู้	27	40	72	4.98	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 28.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 4.98 ซึ่งสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 23.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 6.74อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 4.98 สูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังเรียนและเปรียบเทียบกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังเรียนและกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอร์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูท	จำนวน (n)	คะแนนเต็ม (10)	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	t
ก่อนการจัดการเรียนรู้	27	10	5.37	2.54	6.38**
หลังการจัดการเรียนรู้	27	10	7.48	1.98	
เกณฑ์คะแนนเฉลี่ย	**27**	**70**			
หลังการจัดการเรียนรู้	27	40	75	1.98	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่าความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 7.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.98 ซึ่งสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 5.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 2.54 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 พบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียน

ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D) เท่ากับ 1.98 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษและความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เป็นวิธีการหนึ่งของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ 1. การเตรียมสื่อการสอน ครูผู้สอนต้องเตรียมใบความรู้หรือบทอ่านให้แก่ผู้เรียน 2. การจัดสมาชิกของกลุ่ม เพื่อเป็นกลุ่มบ้านและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแต่ละส่วนของเนื้อหา และ 3. การรายงานและการทดสอบย่อย เป็นขั้นตอนการรายงานผลของกลุ่มที่ได้ไปศึกษาเนื้อหาตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และนำกลับมาอภิปรายในกลุ่มบ้านของตน หลังจากผ่านการอภิปรายกลุ่มแล้วนั้น ผู้เรียนจะทำการทดสอบย่อยเพื่อประเมินผลจากการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ฆนัท ธาตุทอง (2559) ได้กล่าวถึงนิยามและทฤษฎีการสอนแบบร่วมมือว่า เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถที่แตกต่างกันประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม โดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในลักษณะแข่งขันกัน ต่างคนต่างเรียนและร่วมมือกันจะเน้นให้ผู้เรียนช่วยกันในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน โดยมีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาอาศัยกันในการเรียนรู้ เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2. จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้และการเปรียบเทียบกับเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูทสามารถพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย โดยที่สมาชิกในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องอดุลย์ อุดมบัว (2562) ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ที่มีต่อทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า คะแนนทดสอบหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนรู้ผ่านการใช้เทคนิคจิ๊กซอว์สูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้ด้วยการเรียนแบบปกติ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูท

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้ ดำเนินตามขั้นตอนการสอนของทิศนา แขมมณี (2554) นำมาปรับใช้กับการวิจัยดังนี้ 1. ครูแบ่งเนื้อหาจากบทอ่านออกเป็นหัวข้อย่อยตามจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม 2. มอบหมายให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มอ่านคนละหัวข้อ ผู้เรียนต่างกลุ่มที่ได้หัวข้อเดียวกันจะศึกษาหัวข้อนั้นด้วยกัน 3. ผู้เรียนกลับเข้ากลุ่มเดิมของตนเพื่ออธิบายเรื่องที่ตนได้อ่านให้กลุ่มตนเองฟัง ร่วมกันอธิบายเนื้อหาจนครบทุกหัวข้อ และ 4. ครูให้ผู้เรียนแข่งขันเกมหรือทำแบบทดสอบนำคะแนนที่ได้เป็นรายบุคคลและคะแนนของทุกคนในกลุ่มมารวมกัน (หรือหาค่าเฉลี่ย) เป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดจะได้รับการชมเชยหรือรางวัล ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำแอปพลิเคชันคาฮูทมาใช้ในการจัดการแข่งขันตอบคำถามเกี่ยวกับบทอ่านที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายพัฒนาบุคลากรทางการเรียน โดยเน้นความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจในการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ครูผู้สอนควรนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูทไปใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษ และควรนำใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการกลุ่ม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับแอปพลิเคชันคาฮูทไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ ของรายวิชาภาษาอังกฤษและสามารถนำไปไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มรายวิชาอื่น ๆ เพื่อศึกษาว่ามีผลแตกต่างกันหรือไม่และมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

ฆนัท ธาตุทอง. (2559). *หลักการจัดการเรียนรู้*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

ทิศนา แขมมณี. (2554). *รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา. (2564). *รายงานสรุปงานด้านวิชาการ ปีการศึกษา 2564 โครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Programme)*. นครศรีฯ: โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา.

วิเชียร กำลา. (2561). *การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) รายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร รหัสวิชา อ31203 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. ร้อยเอ็ด: โรงเรียนปทุมรัตต์พิทยาคม.

อดุลย์ อุดมบัว. (2562). *ผลการใช้เทคนิคการสอนแบบจิ๊กซอว์ที่มีต่อทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนไทยระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อรรชนิดา หงานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 (English Teaching in the 21st Century). *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 7(2), 303-314.

Aronson, E. et al. (1978). *The Jigsaw Classroom*. London: Beverly Hills, CA & Sage Publications.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่*

BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR ADMINISTRATION OF NATIVE HAND-WOVEN CLOTH ENTERPRISES IN CHIANG MAI PROVINCE

กรณ์รวี ฐิติอมรวิทย์
Kornrawee Thitiamornwit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Kornmagiclook@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือ ดำเนินการวิธีวิจัยแบบผสานวิธี เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 122 คน และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือ พบว่า 1. การบริหาร ประกอบด้วย เงิน คน วัสดุสิ่งของ 2. หลักปาปณิกธรรมประกอบด้วย วิธูโร จัดการดี นิสสยสัมปันโน มีมนุษย์สัมพันธ์ จักขุมา มีวิสัยทัศน์ ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ 6 ด้าน โดยนำหลักปาปณิกธรรมมาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองทั้ง ด้านจักขุมา การมีวิสัยทัศน์ ด้านวิธูโร การจัดการ ด้านนิสสยสัมปันโน การมีมนุษย์สัมพันธ์ และนำหลักการบริหารมาเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการบริหาร

*Received August 9, 2024; Revised August 27, 2024; Accepted September 5, 2024

จัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ

คำสำคัญ: การบูรณาการหลักพุทธธรรม; การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน; ผ้าทอมือพื้นเมือง

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the management of community enterprises in the handwoven cloth group. 2. To study factors affecting the management of community enterprises in the hand-woven cloth group. 3. Top present the integration of Buddhist principles for the management of community enterprises in the local hand-woven cloth group. by the mixed research methods Data were collected from samples of 122 people and interviews with 18 key informants The research tools were questionnaires and in-depth-interview script using both descriptive and inferential data analysis.

The results of the research were found that: 1. Community enterprise management in Chiang Mai Province, by overall was at a high level. 2. Factors that affected the management of community enterprises in the hand-woven cloth group. was found that: 1. Management consists of money, people, materials and things. 2. The principles of Papanikadhamma consisted of Vithuro, good management, Nissayasampanno. had human relations, Chakkuma had vision, affecting the management of the community enterprise of the local handwoven cloth group in Chiang Mai Province with tatistically significant level at 0.05. 3. Integration of Buddhist principles for the management of community enterprises of the local hand-woven cloth group in Chiang Mai Province. was found that there were 6 aspects of management of the community enterprise of the local hand-woven cloth group in Chiang Mai Province by integrating the principles of Papanikadhamma. to promote the management of community enterprises in the local handwoven cloth group. Chakkuma aspect, having vision, Vithuro aspect, management aspect, Nissayasampanno aspect. human relations and use management principles as the basis for promoting the management of community enterprises in the local handwoven cloth group in Chiang Mai Province, including people, money, materials, and management.

Keywords: Buddhadhamma Integration; Community Enterprise Management; Local Hand-Woven Fabrics

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ แสดงภูมิปัญญาการทอผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ ผลิตด้วยกรรมวิธีธรรมชาติมาอย่างยาวนาน เป็นเหตุผลให้มีการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนทอผ้าพื้นเมืองขึ้นหลายแห่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติ สร้างงาน สร้างรายได้แก่สมาชิกกลุ่ม เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชน อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19 ที่ผ่านมา ทำให้การดำเนินงานหยุดชะงัก ทำให้สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจได้รับความเดือดร้อน เมื่อปริมาณการผลิตลดลง ตามด้วยการลดวันทำงานของสมาชิก และการเลิกจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม ทำให้สมาชิกกลุ่มที่ส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ทำงานภาคเกษตร และผู้ที่ต้องการพัฒนาทักษะฝีมือ ได้รับผลกระทบโดยตรง ขาดโอกาสเข้าหาแหล่งทุน เศรษฐกิจในครัวเรือนฝืดเคือง การว่างงานเพิ่มมากขึ้น ร้าวลึกไปถึงสภาพจิตใจและวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในชุมชน จึงต้องมีการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะฝีมือการทอผ้าและเพิ่มโอกาสทางการตลาดของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยต้องส่งเสริมพัฒนาทักษะอาชีพการทอผ้าเพื่อเพิ่มการจ้างงานในชุมชน รวมถึงการยกระดับฝีมือเพื่อเพิ่มความหลายหลายของผลิตภัณฑ์ (กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าฝ้ายเชิงดอย จังหวัดเชียงใหม่, 2566)

แนวคิดนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้วิเคราะห์ไว้คือ ด้านจุดแข็ง สินค้าของเชียงใหม่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีความหลากหลาย ราคาไม่สูง สามารถตอบเสนอผู้บริโภคได้ทุกระดับ มีกิจกรรมทางธุรกิจทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำอยู่ในพื้นที่เดียวกัน และมีวัตถุดิบอยู่ในพื้นที่ทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำ ด้านจุดอ่อน มีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการการผลิต การตลาด มีการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์และขายตัดราคา ขาดแคลนแรงงานในการประกอบธุรกิจ ผลิตภัณฑ์มีข้อจำกัดในทักษะฝีมือเนื่องจากเป็นงานหัตถกรรม จึงทำให้ผลิตสินค้าไม่ทันต่อความต้องการของตลาดและผู้ผลิต ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่สามารถพัฒนาสินค้าเชิงนวัตกรรมได้ ด้านโอกาส จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ในเขตภาคเหนือ มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย อีกทั้งยังมีประเพณีและวัฒนธรรมที่เก่าแก่ ซึ่งเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบกับภาครัฐมีนโยบายให้การสนับสนุนสินค้า และมีสถาบันการศึกษาเข้ามาทำการวิจัยในพื้นที่เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตและการตลาด ทำให้จำนวนผู้ประกอบการด้านธุรกิจท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น พฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดอาเซียนนิยมสินค้าในประเทศไทย รวมทั้งสินค้าที่เน้นคุณภาพ สินค้าที่มีราคาไม่สูงและมีรูปแบบที่ทันสมัย ด้านอุปสรรค แหล่งเงินทุนในประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ผ้าทอ อีกทั้งตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอ มีการแข่งขันสูงทั้งภายในและภายนอกประเทศ และพฤติกรรมผู้บริโภคยังยึดติดกับสินค้าแบรนด์เนม (จังหวัดเชียงใหม่, 2565)

ดังนั้น นักบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมือง จึงต้องมีการบริหารงานจัดการที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลัก

ปาปณิกธรรม เพื่อช่วยให้การบริหารจัดสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีประกอบด้วย 1. จักขุมา คือ มองการณ์ไกล 2. วิธูโร คือ จัดการที่ดี 3. นิสสยสัมปันโน มีมนุษย์สัมพันธ์ดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2554) โดยคุณลักษณะทั้ง 3 ข้อมีความสำคัญพอ ๆ กัน คือ ต้องมีความชำนาญเฉพาะด้านและมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ในขณะเดียวกันต้องมีปัญญาที่มองภาพกว้างและไกล เพื่อเตรียมตัวสำหรับเป็นนักบริหารระดับสูง ทั้งมีความสามารถในการสื่อสาร ประสานงานในการถ่ายทอดนโยบายและยุทธศาสตร์จากผู้บริหารระดับสูงมาสู่การปฏิบัติในผู้บริหารและพนักงานระดับล่าง และนำผลการดำเนินงานที่ได้จากการปฏิบัติงานมาสรุปและนำเสนอต่อผู้บริหารระดับสูงได้ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นตามแนวทางที่นำเสนอต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอพื้นเมือง 5 กลุ่ม จำนวน 175 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 122 ตัวอย่าง

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้นำวิสาหกิจชุมชน จำนวน 5 คน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอพื้นเมือง จำนวน 5 คน บุคลากรภาครัฐ จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย 1. ปัจจัยส่วนบุคคล 2. การบริหาร 3. หลักปาปณิกธรรม และ 4. การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอพื้นเมือง 5 กลุ่ม จำนวน 122 ตัวอย่าง

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และสนทนากลุ่มเฉพาะ 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และเชิงอนุมาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและลูกค้า ($\bar{X}$=3.72) ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ($\bar{X}$=3.71) อยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X}$=3.49) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ($\bar{X}$=3.47) ด้านการวางแผนดำเนินงาน ($\bar{X}$=3.40) และด้านการบริหารการตลาด ($\bar{X}$=3.40) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่

สมมติฐานที่ 1 การบริหารอย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 การบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือ

ตัวแปรการบริหาร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.036	.270		3.836**	.000
เงิน (Money) (X1.2)	.678	.075	.636	9.039**	.000
คน (Man) (X1.1)	.484	.100	.454	4.824**	.000
วัสดุสิ่งของ (Materials) (X1.3)	.287	.102	.266	2.820**	.006

Multiple R = .665[b] R^2= .442 Adjusted R^2 = .433 Std. Error = .548

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตาม

สมการดังนี้คือ เงิน คน วัสดุสิ่งของ และพบว่ามี 1 ตัวแปรที่ไม่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ นั่นคือ การจัดการ ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .433 แสดงว่า การบริหารสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 43.3 ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 1.036+.678_{X1.2}+.484_{X1.1}+.287_{X1.3}$$

$$Z_Y = .636Z_{X1.2}+.454Z_{X1.1}+.266Z_{X1.3}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักปาปณิกธรรมอย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2 หลักปาปณิกธรรมที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปรหลักปาปณิกธรรม	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.375	.183		2.042*	.043
วิธูโร จัดการดี (X2.2)	.385	.079	.406	4.881**	.000
นิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ (X2.3)	.371	.066	.388	5.639**	.000
จักขุมา มีวิสัยทัศน์ (X2.1)	.150	.075	.155	2.014*	.046

Multiple R = .860[c] R^2 = .740 Adjusted R^2 = .733 Std. Error = .376

จากตารางที่ 2 พบว่าหลักปาปณิกธรรมส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ วิธูโร จัดการดี นิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ จักขุมา มีวิสัยทัศน์ ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .733 แสดงว่า หลักปาปณิกธรรมสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 73.3 ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = .375+.385_{X2.2}+.371_{X2.3}+.150_{X2.1}$$

$$Z_Y = .406Z_{X2.2}+.388Z_{X2.3}+.155Z_{X2.1}$$

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1. ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน โดยมีกระบวนการผลิตที่รวดเร็ว ตอบสนองความต้องการของลูกค้า ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ 2. การวางแผนดำเนินงาน โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ ปฏิบัติตามอย่างเป็นระบบ ตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์จากผู้เชี่ยวชาญและจากลูกค้าอย่างต่อเนื่อง 3. การบริหารการตลาด โดยสามารถกำหนดราคาได้ มีตลาดเฉพาะกลุ่มที่ เป็นผู้นำทางด้านการตลาด วิเคราะห์โอกาสทางการตลาด พัฒนาการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) 4. การจัดการความรู้และข้อมูล โดยจัดทำและรวบรวมข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ แสวงหาองค์ความรู้และผสานกับภูมิปัญญาให้เกิดผลิตภัณฑ์

หรือนวัตกรรมใหม่ และเก็บรักษาไว้ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและลูกค้า โดยให้ความสำคัญกับการให้บริการและดูแลลูกค้าอย่างดี สร้างสรรค์ผลิตสินค้าใหม่ๆ ออกสู่ตลาดโดยไม่หยุดนิ่ง ส่งเสริมสมาชิกให้มีความซื่อสัตย์ รักในการบริการ (Service Mind) 6. การจัดการสินค้าหรือบริการ โดยผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อและไม่ผลิตเยอะจนเกินไป มีการรับประกันและคืนสินค้าได้หากเสียหาย จัดการคลังสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพและบริหารความเสี่ยง

โดยมีหลักปาปณิกธรรมนำมาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้ 1. จักขุมา การมีวิสัยทัศน์ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ให้สมาชิกได้ทราบ ประชุมศึกษาแนวโน้มและทิศทางของธุรกิจผ้าทอมืออยู่เสมอ พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีเพื่อไปสู่ระดับสากล 2. วิธูโร การจัดการดี โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษาเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเป็นสินค้าที่ดีมีคุณภาพ ส่งเสริมการศึกษาดูงาน ค้นคว้าวิจัยผ้าทอเพื่อให้ทันต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค และทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีความสุข 3. นิสสยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์โดยยึดหลักของความเสมอภาค มีการสื่อสารและประสานงานกันอย่างดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สมาชิกมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม รวมทั้งการเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรมให้แก่สมาชิก มีการบริหาร เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) การจัดการ (Management)

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1. การบริหารวิสาหกิจชุมชน โดยมีกระบวนการผลิตที่รวดเร็ว ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ 2. การวางแผนดำเนินงาน โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ ปฏิบัติตามอย่างเป็นระบบ 3. การบริหารการตลาด โดยสามารถกำหนดราคาได้ มีตลาดเฉพาะกลุ่มที่ เป็นผู้นำทางด้านการตลาด 4. การจัดการความรู้และข้อมูล โดยจัดทำและรวบรวมข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ แสวงหาองค์ความรู้และผสานกับภูมิปัญญาให้เกิดผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมใหม่ 5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและลูกค้า โดยให้ความสำคัญกับการให้บริการและดูแลลูกค้าอย่างดี สร้างสรรค์ผลิตสินค้าใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดโดยไม่หยุดนิ่ง 6. การจัดการสินค้าหรือบริการ โดยผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อและไม่ผลิตเยอะจนเกินไป มีการรับประกันและคืนสินค้าได้หากเสียหาย สอดคล้องกับงานวิจัยของสมจิต ขอนวงค์และคณะ (2560) ที่พบว่า การร่วมกลุ่มของวิสาหกิจเกิดจากการดำเนินงานของสมาชิกของครอบครัวเป็นอันดับแรก และมีการขยายกลุ่มกันในชุมชนซึ่งกลุ่มผ้าทอก็จะเป็นการรวมตัวกันจองผู้ที่มีฝีมือในการทอผ้า และรวมตัวกันเพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ซึ่งเป็นกระบวนการนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดให้กับคนในครอบครัว นำไปสู่การถ่ายทอดให้แก่คนในชุมชน และเป็นการตัดสินใจในการร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน และเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการบริหาร พบว่า การบริหารส่งผลต่อการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ เงิน (Money) คน (Man) วัสดุสิ่งของ (Materials) และพบว่ามี 1 ตัวแปรที่ไม่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ นั่นคือ การจัดการ (Management) ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .433 แสดงว่า การบริหารสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 43.3 และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพล บัวเปลี่ยนสี และคณะ (2560) ที่พบว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ศักยภาพและสามารถนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรามากที่สุด ได้แก่ ด้านผู้นำ รองลงมาได้แก่ ด้านการผลิต ด้านแรงงาน ด้านการตลาด ด้านการเงินหรือเงินทุน และด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีจุดแข็งในด้านความสามารถด้านการผลิต มีจุดอ่อนในด้านอุปกรณ์ขาดความทันสมัย มีโอกาสในด้านมีฐานจำนวนลูกค้ามากในจังหวัด และมีอุปสรรคในด้านการขาดบุคคลหรือสถานที่ ในการอำนวยความสะดวกทางการตลาด

2. ด้านหลักปาปณิกธรรม พบว่า หลักปาปณิกธรรมส่งผลต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ วิธูโร จัดการดี นิสสยสัมปันโน มีมนุษย์สัมพันธ์ จักขุมา มีวิสัยทัศน์ ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .733 แสดงว่า หลักปาปณิกธรรมสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 73.3 สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีพนา ศรีเชื้อ (2560) ที่พบว่า การเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายทหารหญิงชั้นสัญญาบัตร กองทัพอากาศ ตามแนวพุทธธรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ 1. ด้านจักขุมา ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีความสามารถในการวางแผน คิดต่าง พัฒนา มีสติปัญญา ไหวพริบปฏิภาณดี ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ นโยบายใหม่ 2. ด้านวิธูโร ได้แก่ ต้องเป็นผู้มีสมรรถภาพในการทำงาน มีความเชี่ยวชาญในการบริหารคำนึงถึงความสามารถและปัจเจกบุคคล มุ่งเกณฑ์ มุ่งงาน มีความยืดหยุ่นสูง 3. ด้านนิสสยสัมปันโน ได้แก่ มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีบุคลิกภาพดี มีทักษะในการติดต่อประสานงานดี การวางตัวเสมอต้น

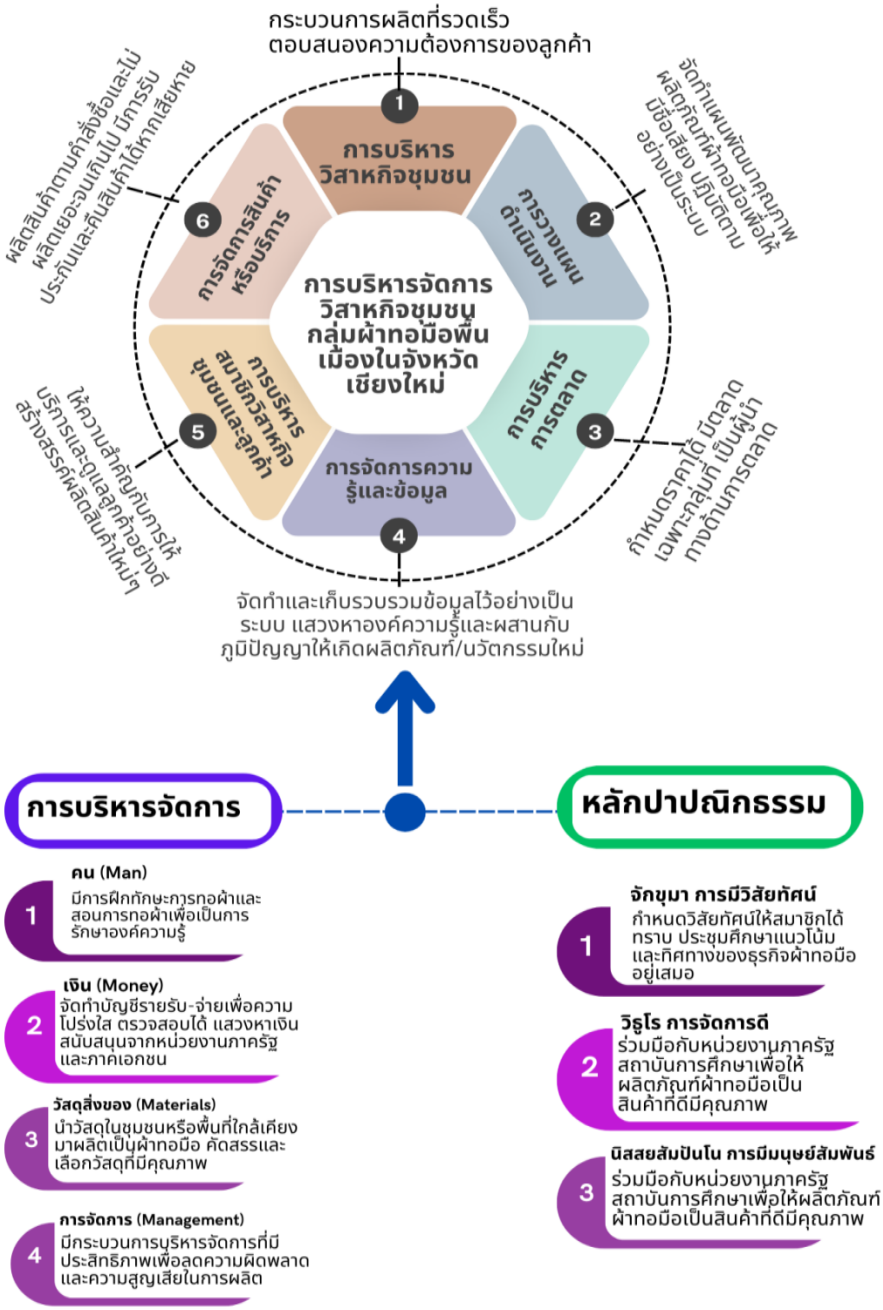
เสมอปลาย มีความสามารถครองใจคน ให้คำแนะนำช่วยเหลือประสานให้องค์การเกิดความสามัคคี มีความเชื่อมั่นในตัวเอง เมตตา กรุณา ยุติธรรม ซื่อสัตย์สุจริต

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1. การบริหารวิสาหกิจชุมชน 2. การวางแผนดำเนินงาน 3. การบริหารการตลาด 4. การจัดการความรู้และข้อมูล 5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและลูกค้า 6. การจัดการสินค้าหรือบริการ โดยมีหลักปาปณิกธรรมนำมาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้ 1. จักขุมา การมีวิสัยทัศน์ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ให้สมาชิกได้ทราบ ประชุมศึกษาแนวโน้มและทิศทางของธุรกิจผ้าทอมืออยู่เสมอ พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีเพื่อไปสู่ระดับสากล 2. วิธูโร การจัดการดี โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษาเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเป็นสินค้าที่ดีมีคุณภาพ ส่งเสริมการศึกษาดูงาน ค้นคว้าวิจัยผ้าทอเพื่อให้ทันต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค และทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีความสุข 3. นิสสยสัมปันโน การมีมนุษย์สัมพันธ์ โดยยึดหลักของความเสมอภาค มีการสื่อสารและประสานงานกันอย่างดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สมาชิกมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม รวมทั้งการเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรมให้แก่สมาชิก มีการบริหารเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) การจัดการ (Management) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ นามบุรี (2562) ที่พบว่า ตัวแปรการปฏิบัติตามหลักปาปณิกธรรม ประกอบด้วย จักขุมา (วิสัยทัศน์) วิธูโร (จัดการดี) และนิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) ยังมีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เท่ากับ 0.66 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของภูริพัฒน์ ถนอมศรีอุทัย (2565) ที่พบว่า รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางในประเทศไทย มีการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง ประกอบด้วย การนำวัสดุอุปกรณ์สินค้ามาใช้ในธุรกิจ การดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ การจัดส่งสินค้าออก การตลาดและการขาย ผลิตภัณฑ์และการให้บริการ โดยมีกิจกรรมสนับสนุน ประกอบด้วย โครงสร้างธุรกิจ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาเทคโนโลยี การจัดซื้อสินค้าและปัจจัยการผลิต โดยมีการบูรณาการหลักทุติยปาปณิกธรรมเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง ดังนี้ 1. จักขุมา (มีวิสัยทัศน์) 2. วิธูโร (จัดการดี) 3. นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์)

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพดังกล่าวสามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ดังนี้

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 6 ด้านประกอบด้วย 1. การบริหารวิสาหกิจชุมชน โดยมีกระบวนการผลิตที่รวดเร็ว ตอบสนองความต้องการของลูกค้า สามารถผลิตสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ พัฒนาวิสาหกิจชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืนและสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อไปสู่ Smart Product 2. การวางแผนดำเนินงาน โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ เพื่อให้มีชื่อเสียง ปฏิบัติตามอย่างเป็นระบบ ตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์จากผู้เชี่ยวชาญและ จากลูกค้าอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3. การบริหารการตลาด โดยสามารถกำหนดราคาได้ มีตลาดเฉพาะกลุ่มที่เป็นผู้นำทางด้านการตลาด วิเคราะห์โอกาสทาง การตลาด พัฒนาการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) พัฒนาช่องทางการขายและส่งเสริม การตลาดให้มีคุณภาพ 4. การจัดการความรู้และข้อมูล โดยจัดทำและเก็บรวบรวมข้อมูลไว้อย่าง เป็นระบบ แสวงหาองค์ความรู้และผสานกับภูมิปัญญาให้เกิดผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมใหม่ ต่อยอดองค์ความรู้ด้านงานฝีมือ ทักษะในการทอผ้าและเก็บรักษาไว้ในระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ 5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและลูกค้า โดยให้ความสำคัญกับการให้บริการ และดูแลลูกค้าอย่างดี สร้างสรรค์ผลิตสินค้าใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดโดยไม่หยุดนิ่ง ส่งเสริมสมาชิก ให้มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อลูกค้า รักในการบริการ (Service Mind) 6. การจัดการสินค้าหรือบริการ โดยผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อและไม่ผลิตเยอะจนเกินไป มีการ รับประกันและคืนสินค้าได้หากเสียหาย จัดการคลังสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพและนำสินค้าที่คง ค้างออกมาจำหน่ายในราคาถูกเพื่อลดความเสี่ยง

โดยมีหลักปาปณิกธรรมนำมาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าทอมือพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้ 1. จักขุมา การมีวิสัยทัศน์ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ให้สมาชิกได้ทราบ ประชุมศึกษาแนวโน้มและทิศทางของธุรกิจผ้าทอมืออยู่เสมอ พัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีเพื่อไปสู่ระดับสากล 2. วิธูโร การจัดการดี โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษาเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ผ้า ทอมือเป็นสินค้าที่ดีมีคุณภาพ ส่งเสริมการศึกษาดูงาน ค้นคว้าวิจัยผ้าทอเพื่อให้ทันต่อพฤติกรรม ของผู้บริโภค และทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีความสุข 3. นิสสยสัมปันโน การมีมนุษย์สัมพันธ์ โดยยึดหลักของความเสมอภาค มีการสื่อสารและประสานงานกันอย่างดีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อกัน สมาชิกมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม รวมทั้งการเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรมให้แก่สมาชิก

มีการบริหาร เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอมือ พื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้ 1. คน (Man) โดยมีการฝึกทักษะการทอผ้าและสอนการทอผ้า เพื่อเป็นการรักษาองค์ความรู้ไว้ ปฏิบัติเกี่ยวกับผลตอบแทนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม พัฒนา สมาชิกจากภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล สร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อเพื่อขับเคลื่อน การดำเนินงาน 2. เงิน (Money) โดยจัดทำบัญชีรายรับ-จ่ายเพื่อความโปร่งใส ตรวจสอบได้

แสวงหาเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มีเงินสำรองและช่วยเหลือสมาชิกในยามจำเป็น บริหารปริมาณการสั่งซื้อติดตามยอดขาย สถานะสินค้าคงคลังและประเภทสินค้าในสต็อก 3. วัสดุสิ่งของ (Materials) โดยนำวัสดุในชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียงมาผลิตเป็นผ้าทอมือ คัดสรรและเลือกวัสดุที่มีคุณภาพ ผลิตผ้าทอมือที่เป็นเอกลักษณ์ด้วยเส้นด้ายสีย้อมผ้าที่มาจากธรรมชาติ ลวดลายที่เป็นดั้งเดิมเพิ่มเติมโดยการประยุกต์ลายต่าง ๆ ผสมผสานให้มีความทันสมัยน่าสนใจ 4. การจัดการ (Management) โดยมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดความผิดพลาดและความสูญเสียในการผลิต สร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิก พัฒนาวิสาหกิจภายใต้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในชุมชนและสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จังหวัดเชียงใหม่ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการรณรงค์ให้ข้าราชการ นักเรียน นักศึกษาได้สวมผ้าไทยและผ้าถิ่น เพื่อรักษาเอกลักษณ์ ส่งเสริมค่านิยมความเป็นไทย และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของกลุ่มผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผ้าไทยให้สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ล้ำค่าของชาติให้ดำรงอยู่ต่อไป

2. จังหวัดเชียงใหม่ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของผู้ผลิต นักออกแบบ ผู้จัดจำหน่าย ผู้บริโภค และสถาบันการศึกษาเพื่อมาร่วมกันรังสรรค์ผ้าทอมือให้มีความเป็นเอกลักษณ์และเติบโตได้ในตลาดโลก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือในจังหวัดเชียงใหม่ควรมีการนำวัสดุในชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียงมาผลิตเป็นผ้าทอมือเพื่อลดต้นทุนการผลิต

2. วิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือในจังหวัดเชียงใหม่ควรคัดสรรและเลือกวัสดุที่มีคุณภาพมาผลิตเป็นผ้าทอมือเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคหรือลูกค้าให้สามารถกลับมาซื้อซ้ำได้อีก

3. วิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือในจังหวัดเชียงใหม่ควรเลือกใช้วัสดุและเทคโนโลยีพื้นบ้านในการผลิตผ้าทอมือเพื่อเป็นการลดต้นทุน รวมทั้งแรงงานในพื้นที่ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยด้านพื้นฐานโดยการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และโอกาสในการพัฒนาผ้าทอมือของประเทศไทย เพื่อให้สามารถแข่งขันในยุคตลาดไร้พรมแดนได้

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกระบวนการผลิตผ้าทอมือในท้องถิ่นอื่นเพื่อค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน สามารถนำไปสู่การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาและเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ GI เพื่อเป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้วย

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าฝ้ายเชิงดอย จังหวัดเชียงใหม่. (2567). *กลุ่มผ้าฝ้ายเชิงดอยจังหวัดเชียงใหม่ ร่วมใจอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนหลังวิกฤติโควิด-19*. สืบค้น 30 มกราคม 2567, จาก https://www.eef.or.th/communities/2563-beginning-43/

จังหวัดเชียงใหม่. (2565). *แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2567*. สืบค้น 30 มกราคม 2567, จาก https://shorturl.asia/73ksp

ณัฐพล บัวเปลี่ยนสี และคณะ. (2560). การพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์*, 1(1), 43-50.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.

ภูริพัฒน์ ถนอมศรีอุทัย. (2565). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางในประเทศไทย* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศรีพนา ศรีเชื้อ. (2560). *การเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายทหารหญิงชั้นสัญญาบัตร กองทัพอากาศ ตามแนวพุทธธรรม* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมจิต ขอนวงค์ และคณะ. (2560). *วิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ : องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่าย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมบัติ นามบุรี. (2562). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพุทธบูรณาการของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper and Row.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์*

BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR RISK MANAGEMENT IN PURCHASING PADDY FROM FARMERS OF RICE MILL OPERATORS IN NAKHON SAWAN PROVINCE

กันตนา ภัทรโพธิวงศ์
Kantana Phattaraphotiwong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: kantana.p@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร 3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ดำเนินการวิธีวิจัยแบบผสานวิธี เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 273 คน และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร พบว่า 1. กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย วัสดุสิ่งของ เงิน และคน 2. หลักอปริหานิยธรรม ประกอบด้วย หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ลูกค้า พร้อมเพรียงกันประชุม การความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ส่งผลต่อปัจจัยที่การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร พบว่า มีการนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาเป็นหลักธรรมนำสู่การบริหารความ

*Received August 6, 2024; Revised August 31, 2024; Accepted September 5, 2024

เสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร นอกจากนั้นยังนำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานผสานกับหลักธรรมนำสู่การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ทั้งด้านบุคคล ด้านเงินทุน ด้านวัสดุสิ่งของ และด้านการจัดการด้วย

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง; การซื้อข้าวเปลือก; ผู้ประกอบการโรงสีข้าว

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study risk management in purchasing paddy rice from farmers, 2. To identify factors influencing risk management in purchasing paddy rice from farmers, and 3. To apply Buddhist principles to risk management in purchasing paddy rice from farmers by rice mill operators in Nakhon Sawan province. The study employed a mixed-methods approach, collecting data from a sample of 273 participants and interviewing 18 key informants. The research tools included questionnaires and in-depth-interview script. Data analysis was performed using both descriptive and inferential statistics.

The research findings were as follows: 1. Risk management in purchasing paddy rice from farmers was found to be at a high level,by overall. 2. Factors influencing risk management in purchasing paddy rice from farmers included: 1. management processes, encompassing materials, money, and man; and 2. the application of the Aparihaniya Dhamma principles, which involved regular meetings, refraining from setting rules that conflict with existing regulations, attentively serving customers, holding collective discussions, and respecting and listening to the opinions of elders. These factors significantly influenced risk management in purchasing paddy rice from farmers at the 0.05 statistical significance level. 3. The application of Buddhist principles to risk management in purchasing paddy rice from farmers revealed that the Aparihaniya Dhamma principles were used as a guiding framework for managing risks. Additionally, the integration of management practices with Buddhist principles in managing risks for rice mill operators in Nakhon Sawan Province included aspects such as Man, Money, Materials, and Management.

Keywords: Risk Management; Purchasing Paddy; Rice Mill Operators

บทนำ

จังหวัดนครสวรรค์ถือเป็นจังหวัดในภาคกลางที่มีผลผลิตข้าวเปลือกเหลือจากการขายในปริมาณมาก เนื่องจากพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด คือ ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง อ้อย ฝ้าย งา และมันสำปะหลัง โดยเป็นแหล่งปลูกข้าวที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ เป็นแหล่งปลูกข้าวโพดที่ใหญ่เป็นที่สองในภาคเหนือ รองจากจังหวัดเพชรบูรณ์ และเป็นแหล่งปลูกอ้อยมากในภาคเหนือ รองจากจังหวัดกำแพงเพชร 1. ข้าวนาปี เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ อำเภอ ที่มีเนื้อที่ทำนามากที่สุดได้แก่ อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอลาดยาว วิธีการเพาะปลูกของจังหวัดมีแบบปักดำ หว่านน้ำตม หว่านสำรวย แต่ปัจจุบันเกษตรกรรมไม่นิยม เพาะปลูกแบบปักดำ เพราะขาดแคลนแรงงาน ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ช่วงฤดูการเพาะปลูกเริ่มเดือนพฤษภาคม พื้นที่การเพาะปลุกส่วนใหญ่เป็นนาน้ำฝน ดังนั้น ผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เช่น ฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วงหรือภาวะน้ำท่วม เป็นต้น 2. ข้าวนาปรัง ในจังหวัดนครสวรรค์มีแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญที่สุด คืออำเภอชุมแสง อำเภอบรรพตพิสัย สำหรับการเพาะปลูกใน พ.ศ. 2552 มีการจำกัดพื้นที่เพาะปลูก เนื่องจากน้ำมีไม่พอเพียง จากการที่มีการผลิตในสาขาเกษตรกรรมเป็นสาขาหลัก จึงทำให้มีแหล่งรองรับสินค้าการเกษตรหลายแหล่ง โดยเฉพาะข้าวมีตลาดกลางข้าว (สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์, 2567)

โดยปกติแล้วหากชาวนาไม่ได้ขายข้าวสารด้วยตัวเอง เพราะข้อจำกัดเรื่องการแปรรูปและการตลาด ชาวนาจะต้องขายข้าวเปลือกให้กับพ่อค้าคนกลาง ก็คือ โรงสี ปัจจุบัน โรงสีหลายแห่งเน้นทำการตลาดครบวงจรเพื่อบริหารความเสี่ยง เพราะเมื่อรับซื้อข้าวจากชาวนาและผ่านกระบวนการแปรรูปจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสารแล้ว ยังบริหารต้นทุนทางการตลาดในบทบาทพ่อค้าคนกลางทั้งหมดของโซ่อุปทานข้าวไทย หรือความต้องการขายข้าวไทย โดยใช้ระบบโซ่อุปทานข้าวไทย คือ ขั้นตอนการนำข้าวเปลือกของเกษตรกร มาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ก่อนจะเป็นข้าวสารเพื่อหุงกินของผู้บริโภค ซึ่งมีขั้นตอนหลายอย่าง แต่นอกจากต้นทุนในการผลิตแล้ว ยังมีต้นทุนทางการตลาด ที่ระยะหลังมานี้ ชาวนาหลายกลุ่มเริ่มหันมาเป็นส่วนหนึ่งในโซ่อุปทานไปถึงระดับปลายน้ำ หากดูจากระบบโซ่อุปทานข้าวไทย ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับตลาด (Marketing Cost) ก็คือองค์ประกอบที่อยู่ในระดับปลายน้ำทั้งหมด ซึ่งอาจหมายถึงโรงสีด้วย หากเป็นโรงสีที่ทำการตลาด เช่น ต้นทุนการเปลี่ยนชื่อผลิตภัณฑ์ (Changing the Title of Goods) ต้นทุนการโฆษณาสินค้า (Promotion of Goods) ต้นทุนสินค้าคงคลัง (Inventory) ต้นทุนการจัดจำหน่ายและต้นทุนการขนส่ง (Distribution/Logistics) ฯลฯ ทั้งหมดนี้ทำให้เห็นว่า ข้าวไทยต้องผ่านการสร้างคุณค่าจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ตั้งแต่เมล็ดพันธุ์ข้าวปลูก ก่อนเป็นต้นข้าวในนา การเก็บเกี่ยวเป็นข้าวเปลือกและขัดสีเป็นข้าวสาร จากนั้นกระจายไปสู่มือผู้บริโภค ซึ่งมีกิจกรรมด้านโลจิสติกส์หรือการขนส่งเป็นตัวขับเคลื่อนเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ (The Active Thai PBS, 2024)

ดังนั้น ผู้ประกอบการหรือโรงสีนำการบริหารความเสี่ยงมาใช้ในการบริหารงานขององค์กร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือการบริหารงานที่จะช่วยให้ผู้บริหารเกิดความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าการดำเนินงานจะบรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุ้มค่า โดยลดโอกาส ที่จะเกิดความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนที่จะส่งผลกระทบหรือก่อให้ความเสียหายในด้านต่างๆ ต่อองค์กร เปรียบเสมือนการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในส่วนของการเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล รวมทั้งสอดคล้องกับ พุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า อปฺปมาโท อมตปทำ ความไม่ประมาท เป็นทางไม่ตาย (ขุ.ธ. 25/18, ขุ.ชา.ตึส. 27/524.)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ โดยการศึกษาครั้งนี้ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ เข้ามาบูรณาการกับแนวคิดสมัยใหม่เพื่อให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาการบริการ โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักอกาลิโกหรือไม่จำกัดกาลสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติได้ตลอดเวลา นอกจากนั้นยังศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารด้วยว่าส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์หรือไม่อย่างไร ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสามารถนำไปเป็นตัวแบบในการบริหารจัดการความเสี่ยงในองค์กรอื่น ๆ อีกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์

3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ประกอบการและผู้บริหารโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 855 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 221 ตัวอย่าง

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 4 คน ผู้บริหารโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 4 คน ข้าราชการ จำนวน 2 คน เกษตรกรทำนาข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย 1. ปัจจัยส่วนบุคคล 2.การบริหารจัดการ 3. หลักอปริหานิยธรรม 7 และ 4. การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 273 ตัวอย่าง

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน และสนทนากลุ่มเฉพาะ 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และเชิงอนุมาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.82, S.D.=0.48)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ การค้นหาความเสี่ยง ($\bar{X}$=3.89) การติดตามประเมินผลความเสี่ยง ($\bar{X}$=3.89) รองลงมา คือ การจัดการความเสี่ยง ($\bar{X}$=3.80) และการประเมินความเสี่ยง ($\bar{X}$=3.71) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ พบผลการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) การจัดการ (Management) อย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์

ตัวแปรการบริหาร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.913	.188		10.177**	.000
วัสดุสิ่งของ (Materials) (M3)	.323	.051	.411	6.379**	.000
เงิน (Money) (M2)	.169	.057	.193	2.991**	.003
คน (Man) (M1)	.124	.058	.132	2.297*	.022

Multiple R = .551[b] R^2= .303 Adjusted R^2 = .298 Std. Error = .407

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า กระบวนการบริหารส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ 3 ด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ วัสดุสิ่งของ (Materials) เงิน (Money) คน (Man) และมีเพียง การจัดการ (Management) เท่านั้นที่ไม่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .298 แสดงว่า กระบวนการบริหารสามารถร่วมกันทำนายการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ร้อยละ 29.7 ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการได้ ดังนี้

$$\hat{y} = 1.913 + .323_{M3} + .169_{M2} + .124_{M1}$$

$$Z_Y = .411Z_{M3} + .193Z_{M2} + .123Z_{M1}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักอปริหานิยธรรม 7 ประกอบด้วย หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมเพียงกันประชุม การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม การความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ เคารพสิทธิมนุษยชน การให้ความเคารพสถานที่ ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ลูกค้า อย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักอปริหานิยธรรม 7 ที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์

ตัวแปรหลักอปริหานิยธรรม 7	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.899	.153		5.865**	.000
หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ (D1)	.272	.047	.336	5.739**	.000
การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม (D3)	.247	.050	.289	4.922**	.000
ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ลูกค้า (D7)	.114	.025	.189	4.482**	.000
พร้อมเพียงกันประชุม (D2)	.118	.048	.137	2.431*	.016
การความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ (D4)	.085	.028	.109	2.195*	.029

Multiple R = .768[d] R^2 = .590 Adjusted R^2 = .584 Std. Error = .313

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 ที่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ลูกค้า พร้อมเพียงกันประชุม การความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ และมี 2 ด้าน คือ เคารพสิทธิมนุษยชน การให้ความเคารพสถานที่ ที่ไม่ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .584 แสดงว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 สามารถร่วมกันทำนายการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ร้อยละ 58.4 ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = .899+.272_{D1}+.247_{D3}+.117_{D7}+.118_{D2}+.085_{D4}$$

$$Z_Y = .336Z_{D1}+.289Z_{D3}+.189Z_{D7}+.137Z_{D2}+.109Z_{D4}$$

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ มีดังนี้

การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย การค้นหาความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยง และการติดตามประเมินผลความเสี่ยง โดยมีหลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมนำสู่การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้ 1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ โดยประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการรับซื้อข้าวอย่างสม่ำเสมอ การระดมสมอง ระดมความสามารถเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงการบริหารจัดการโรงสี รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรมในอุตสาหกรรมการค้าข้าว 2. พร้อมเพียงกันประชุม โดยการมีความมุ่งมั่น

ทำงานของส่วนรวมให้ดีและพร้อมเพียงกันป้องกันสิทธิประโยชน์ของส่วนรวม ทำกิจที่ได้รับมอบหมายตามมติที่ประชุมและมีความรับผิดชอบในภารกิจร่วมกัน 3. การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม โดยการยึดถือความเสมอภาคเพื่อส่งเสริมให้การปกครอง ยึดถือปฏิบัติตามหลักการเดิมของหมู่คณะ ไม่บัญญัติสิ่งใหม่ ๆ หรือล้มเลิกกฎระเบียบเดิมตามอำเภอใจ ส่งเสริมความเป็นอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการโรงสีและชุมชนท้องถิ่น 4. การให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์หรือของผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม เคารพนับถือผู้เป็นประธานหรือผู้บริหาร สร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและเชิดชูความแตกต่างในมุมมองและมีทัศนคติที่แตกต่างกัน 5. เคารพสิทธิมนุษยชน โดยการให้เกียรติและคุ้มครองสตรี เด็ก และคนชรา เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นของคนในพื้นที่ ไม่ละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแกคนในพื้นที่และชาวไร่ ชาวนา คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และให้เกียรติกับกลุ่มผู้ค้าข้าวทุกคน 6. การให้ความเคารพสถานที่ โดยช่วยกันปกป้อง รักษาปูชนียสถานที่สำคัญเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในพื้นที่ เคารพ นับถือ บูชาปูชนียสถานที่สำคัญของชุมชน เชิดชูและส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ไม่ให้สูญหายไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ 7. การดูแลเอาใจใส่แก่ลูกค้า โดยเต็มใจต้อนรับและปรารถนาดีแก่บุคคลต่าง ๆ ที่มาเยือน ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก คอยดูแล สอดส่องไม่ให้มีการคุกคามหรือเอารัดเอาเปรียบชาวไร่ ชาวนาในพื้นที่ การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เหมาะสมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับข้าวแก่ลูกค้า

นำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานผสานกับหลักธรรมนำสู่การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ทั้งด้านบุคคล (Man) ด้านเงินทุน (Money) ด้านวัสดุสิ่งของ (Materials) และด้านการจัดการ (Management)

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.82) เรียงตามลำดับดังนี้ 1. การค้นหาความเสี่ยง โดยการติดตามการดำเนินงาน การรายงานทางการเงิน กฎหมายและด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อค้นหา ระบุ บ่งชี้เหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอนเพื่อลดโอกาสและปริมาณความสูญเสียที่จะเกิดขึ้น 2. การติดตามประเมินผลความเสี่ยง โดยการติดตามอย่างมีประสิทธิผลและมีการนำไปปฏิบัติจริง บริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบเหมาะสมและเพียงพอ ป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3. การจัดการความเสี่ยง โดยจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ให้อยู่ในระดับที่สามารถยอมรับได้ กำหนดวิธีการบริหารจัดการความเสี่ยงในการรับซื้อข้าวแต่ละปีเพื่อช่วยในการตัดสินใจ 4. การประเมินความเสี่ยง โดยการใช้วิจารณญาณอย่างเป็นระบบ

ภายใต้ทรัพยากรอันจำกัดขององค์กร วิเคราะห์ระดับโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงและระดับความรุนแรงของผลกระทบเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการของโรงสี ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของประวัติ ยงบุตร และคณะ (2557) ที่พบว่า โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารความเสี่ยง มี 6 ขั้น คือ 1. การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง 2. การระบุความเสี่ยง 3. การประเมินความเสี่ยง 4. การจัดการกับแต่ละความเสี่ยง 5. การสื่อสารความเสี่ยง และ 6. การเฝ้าระวังและติดตามความเสี่ยง ซึ่งทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

จากวัตถประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านกระบวนการบริหารส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ วัสดุสิ่งของ (Materials) เงิน (Money) คน (Man) ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .298 แสดงว่า กระบวนการบริหารสามารถร่วมกันทำนายการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ร้อยละ 29.8 สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิวัฒน์ จ่าตา (2564) ที่พบว่า 1. สภาพการบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทยโดยรัฐบาลมีการกำหนดขึ้นเป็นนโยบายสาธารณะในด้านสุขภาพ มีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคม และทางกายภาพมุ่งให้ประชาชนมีทางเลือกสามารถเข้าถึงทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพดีได้ 2. องค์ประกอบที่มีผลต่อระบบบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย 8 ด้าน คือ การวางแผน การบริหารงานบุคคล การฝึกอบรม การนิเทศติดตาม การจัดสิ่งสนับสนุน การจัดการงบประมาณ การจัดการข้อมูลข่าวสาร และการจัดองค์กรชุมชน

2. ด้านหลักอปริหานิยธรรม 7 ส่งผลต่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ลูกค้า พร้อมเพียงกันประชุม การความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .584 แสดงว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 สามารถร่วมกันทำนายการจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 58.4 สอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช (2564) ที่พบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวที่ถูกต้องตามหลักการและหลักธรรม ดังนี้ 1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ประกอบด้วยปรึกษาหารือถึงพัฒนาอยู่เป็นนิตย์

แก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและการสร้างความเข้าในใจกระบวนการอย่างชัดเจนไม่คุมเครือ 2. พร้อมเพรียงกันประชุมประกอบด้วยประกาศวันเวลานัดประชุมชัดเจนทั่วถึง เนื้อหาสาระตรงประเด็นและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ 3. การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิมประกอบด้วยการกำหนดระเบียบไว้อย่างยุติธรรมโดยไม่เอื้อต่อนายทุนใหญ่ การออกกฎระเบียบในการทำธุรกิจ ค้าขาย 4. ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ โดยเคารพและเชื่อฟังจากคำแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาและเปิดโอกาสรับฟังปัญหาและนำมาพัฒนาปรับปรุง 5. เคารพสิทธิมนุษยชน โดยจัดทำนโยบาย สร้างองค์ความรู้และปลูกจิตสำนึก 6. การให้ความเคารพสถานที่ โดยปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ให้ความเคารพต่อวัฒนธรรมในพื้นที่และสามารถแนะนำปฏิบัติให้ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว 7. ให้การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน ด้วยสร้างความประทับใจและค่านิยม ให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวในเรื่องการจ้างหรือการบริการที่แพงเกินกว่าเหตุหรือถูกเอารัดเอาเปรียบและมีนโยบายเชิญชวนให้นักเที่ยวได้กลับมาเที่ยวอีกครั้ง

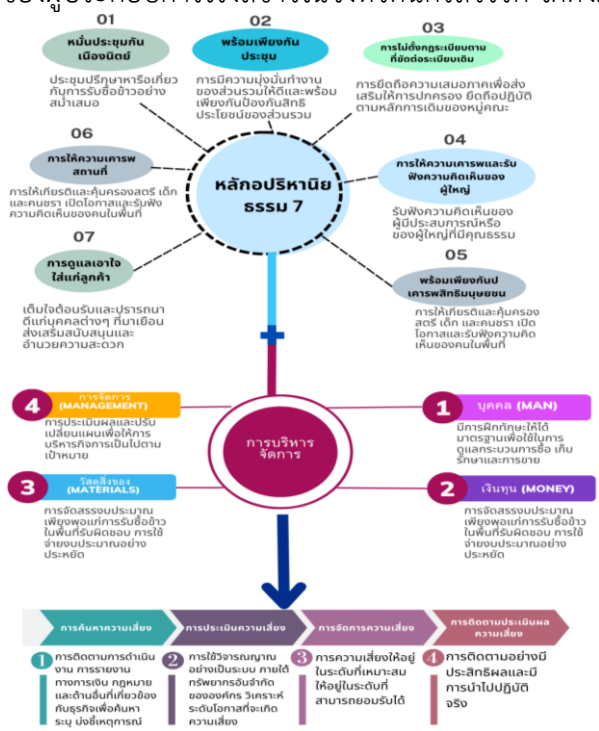
จากวัตถประสงค์ข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย การค้นหาความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยง และการติดตามประเมินผลความเสี่ยง โดยมีหลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมนำสู่การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้ 1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2. พร้อมเพียงกันประชุม 3. การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม 4. การให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ 5. เคารพสิทธิมนุษยชน 6. การให้ความเคารพสถานที่ 7. การดูแลเอาใจใส่แก่ลูกค้า นำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานผสานกับหลักธรรมนำสู่การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ทั้งด้านบุคคล (Man) ด้านเงินทุน (Money) ด้านวัสดุสิ่งของ (Materials) และด้านการจัดการ (Management) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของทักษิณ ประชามอญ (2561) ที่พบว่า การนำรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรม คือ การนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาบูรณาการกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล สามารถพัฒนาบุคลากรภาครัฐและประชาชนให้เกิดทักษะและเห็นความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยยึดนโยบายการจัดประชุมกันเนืองนิตย์ การทำงานเป็นทีม การปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร การให้ความเคารพตามหลักอาวุโส การส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น การสร้างความผูกพันต่อองค์กรและการดูแลและจัดสวัสดิการ เพื่อให้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางปฏิบัติต่อไปอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชร์ศศิ เรืองมณีญาต์ (2566) ที่พบว่า 1. ปัจจัย

ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีดังนี้ การจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 1. ด้านการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว 2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 3. การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 4. การสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว โดยมีการนำหลักอปริหานิยธรรม 7 เข้ามาประยุกต์เพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การพร้อมเพรียงกันประชุม การไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ การให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว การเคารพสิทธิมนุษยชน การให้ความเคารพสถานที่ การดูแลเอาใจใส่แก่ผู้มาเยือน นอกจากนั้นยังมีการเสริมสร้างด้วยปัจจัยด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรม ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านที่พัก เพื่อพัฒนาสิ่งที่เป็น Local เพื่อไปสู่ Global

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ดังกล่าวสามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ดังนี้

การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย การค้นหาความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยง และการติดตามประเมินผลความเสี่ยง

โดยมีหลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมนำสู่การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้ 1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ โดยประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการรับซื้อข้าวอย่างสม่ำเสมอ การระดมสมองระดมความสามารถเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงการบริหารจัดการโรงสี 2. พร้อมเพียงกันประชุม โดยการมีความมุ่งมั่นทำงานของส่วนรวมให้ดีและพร้อมเพียงกันป้องกันสิทธิประโยชน์ของส่วนรวม 3. การไม่ตั้งกฎระเบียบตามที่ขัดต่อระเบียบเดิม โดยการยึดถือความเสมอภาคเพื่อส่งเสริมให้การปกครอง ยึดถือปฏิบัติตามหลักการเดิมของหมู่คณะ 4. การให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์หรือของผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม เคารพนับถือผู้เป็นประธานหรือผู้บริหาร 5. เคารพสิทธิมนุษยชน โดยการให้เกียรติและคุ้มครองสตรี เด็ก และคนชรา เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นของคนในพื้นที่ ไม่ละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแกคนในพื้นที่และชาวไร่ ชาวนา 6. การให้ความเคารพสถานที่ โดยช่วยกันปกป้อง รักษาปูชนียสถานที่สำคัญเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในพื้นที่ เคารพ นับถือบูชาปูชนียสถานที่สำคัญของชุมชน 7. การดูแลเอาใจใส่แก่ลูกค้า โดยเต็มใจต้อนรับและปรารถนาดีแก่บุคคลต่าง ๆ ที่มาเยือน

นำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานผสานกับหลักธรรมนำสู่การบริหารความเสี่ยงในการซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ทั้งด้านบุคคล (Man) ด้านเงินทุน (Money) ด้านวัสดุสิ่งของ (Materials) และด้านการจัดการ (Management)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กลุ่มผู้ประกอบการโรงสีข้าวควรกำหนดนโยบายด้านการปิดป้ายแสดงการรับซื้อข้าวต่อหน่วยไว้ ณ สถานที่รับซื้อที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน กรณีมีการหักลดน้ำหนัก ความชื้น สิ่งเจือปน หรือรายการอื่นใดจากราคาที่เสนอให้แสดงรายการไว้ให้ชัดเจนและครบถ้วน เพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสเปรียบเทียบราคาก่อนตัดสินใจ

2. กลุ่มผู้ประกอบการโรงสีข้าวควรกำหนดนโยบายด้านการกำหนดราคาข้าวเปลือกอย่างเป็นธรรมและเหมาะสม ที่สะท้อนกลไกราคาตลาดอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กลุ่มผู้ประกอบการโรงสีข้าวควรมีการค้นหาสิ่งที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่สร้างผลกระทบหรือความเสียหายต่อโรงสี

2. กลุ่มผู้ประกอบการโรงสีข้าวควรประเมินระดับของความเสี่ยง (Degree of Risk) เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการของโรงสี

3. กลุ่มผู้ประกอบการโรงสีข้าวควรมีการกำหนดวิธีการบริหารจัดการความเสี่ยงในการรับซื้อข้าวแต่ละปี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในประเทศไทย

2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบเกี่ยวกับการทำนาแบบเดิมกับการทำนาแบบอัจริยะ (SMART) ว่ามีต้นทุน และผลผลิตแตกต่างกันหรือไม่เพื่อให้เห็นภาพในการกำหนดนโยบายสนับสนุนการทำนาอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

ทักษิณ ประชามอญ. (2561). *รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช. (2564). *รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศานศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประวัติ ยงบุตร และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 16(1), 78-86.

พัชร์ศศิ เรืองมณีญาต์. (2566). *การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกโดยการประยุกต์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์. (2567). *เกษตรกรรม*. สืบค้น 30 มกราคม 2567, จาก https://shorturl.asia/sIN1W

อภิวัฒน์ จ่าตา. (2564). *การบริหารจัดการของรัฐในการส่งเสริมกัญชาเสรีเพื่อการแพทย์ทางเลือกของไทย* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

The Active Thai PBS. (2024). *Why is Thai rice priceless? Farmers don't make a profit?*. Retrieved January 20, 2024, from https://theactive.net/data/thai-farmers-and-thai-rice-industry/.

Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีตามแนวพระพุทธศาสนา*

PROMOTION OF OPERATIONAL COMPETENCY OF MOBILE-MULTIMEDIA BUSINESS PERSONNEL ACCORDING TO BUDDHISM

ฐาคณิษฐ์ พรทองประเสริฐ
Thakanit Porntongprasert
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: thakanit99@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงาน 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงาน และ 3. นำเสนอรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีตามแนวพระพุทธศาสนา ดำเนินการวิธีวิจัยแบบผสานวิธี เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่ บุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที จำนวน 330 คน สัมภาษณ์ จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ กลุ่มผู้บริหารธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที กลุ่มบุคลากรของธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที กลุ่มรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มพระพุทธศาสนา และสนทนากลุ่มเฉพาะ 9 รูปหรือคน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะการปฏิบัติงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความร่วมแรงร่วมใจ จริยธรรม การสั่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ บริการที่ดี และการมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงาน พบว่า การบริหารจัดการ มีการกำกับดูแล การอำนวยการ การบริหารงานบุคคล การจัดองค์กร และหลักอิทธิบาท 4 มี 3 ด้าน ประกอบด้วย วิริยะ สู้งาน ฉันทะ รักงาน วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 3. รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า มีการนำหลักอิทธิบาท 4 เข้ามาบูรณาการเพื่อให้เกิดสมรรถนะในการปฏิบัติงาน คือ ฉันทะ

*Received August 12, 2024; Revised August 31, 2024; Accepted September 5, 2024

รักในงานที่ทำ วิริยะ มีความเพียร จิตตะ เอาใจใส่งาน วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา และนำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างคือ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล

คำสำคัญ: สมรรถนะการปฏิบัติงาน; บุคลากร; ธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study performance competencies 2. To study factors affecting performance and 3. To presenting a model for promoting performance of personnel in the data communications and IT communication equipment business group according to the guidelines of Buddhism, conducted by the mixed research methods, collected data with sample groups which were Personnel in the data communications and IT communication equipment business group totaling 330 people. Interviewing 18 key informants, consisting of company executives. National Telecommunications Group of business executives, data communications and IT communication equipment Group of personnel of the data communications and IT communication equipment business Public Administration Group Buddhism group and focus group discussion of 9 participants. The research tools were questionnaires and in-depth-interview script. Data were analyzed with. both descriptive and inferential data analysis.

The results of the research were found that: 1. Work performance, by overall was at a high level, including cooperation, ethics, accumulation of professional expertise, good service, and focus on results. 2. Factors affecting performance were found to be management. There was supervision, administration, personnel management, and organization. and the 4 principles of Iddhipada had 3 aspects, consisting of Viriya, fighting for work, Chanda, loving work, Vimansa, working with wisdom. affected work performance with statistically significant level at the 0.05. 3. The model for promoting the work performance of personnel in the data communications and IT communication equipment business group in line with Buddhism were found that there were 4 principles of Iddhipatha integrated to create competency in work, namely Chanda, love of work, Viriya, perseverance, diligence, Citta, care for work, Vimamsa, work with wisdom. with

management principle as the basis for strengthening, namely planning, organizing, personnel management, administration, and supervision.
Keywords: Performance of Competency; Personnel; Mobile-Multimedia Business

บทนำ

จุดเริ่มต้นของแนวคิดสมรรถนะมีพื้นฐานมาจากการมุ่งเสริมสร้างความสามารถให้ทรัพยากรบุคคล โดยมีความเชื่อว่าเมื่อพัฒนาคนให้มีความสามารถแล้ว คนจะใช้ความสามารถที่มีไปผลักดันให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย ดังนั้นการนำเรื่องสมรรถนะมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงควรมุ่งพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์กรเป็นสำคัญ ต้องมีการพิจารณาว่าบุคคลในองค์กรมีความสามารถอย่างไร จึงจะทำให้องค์กรชนะคู่แข่งและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สมรรถนะจึงเป็นเรื่องของ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ แรงจูงใจหรือคุณลักษณะที่เหมาะสมของบุคคลที่สามารถปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จได้ โดยอาศัย 1. ความรู้ (Knowledge) ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกสั่งสมมาจากการศึกษาทั้งในสถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม สัมมนา หรือการศึกษาด้วยตนเอง รวมถึงข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้รู้ทั้งในสายวิชาชีพเดียวกันและต่างสายวิชาชีพ 2. ทักษะ (Skills) เป็นสิ่งที่จะต้องพัฒนาและฝึกฝนให้เกิดขึ้นโดยจะต้องใช้ระยะเวลาเพื่อฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดทักษะนั้นขึ้นมา 3. คุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) เป็นเรื่องของความคิดความรู้สึก เจตคติ ทัศนคติ แรงจูงใจ ความต้องการส่วนบุคคล คุณลักษณะส่วนบุคคลนั้นจะเป็นสิ่งที่ติดตัวมาและไม่ค่อยจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป

สำหรับประเทศไทยได้มีการนำแนวความคิดสมรรถนะ มาใช้ในองค์การที่เป็นเครือข่ายบริษัทข้ามชาติ ก่อนที่จะแพร่หลายเข้าไปสู่บริษัทชั้นนำของประเทศ เช่น ไทยธนาคาร เครือปูนซีเมนต์ไทย ชินคอร์เปอเรชั่น บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เนื่องจากภาคเอกชนที่ได้นำแนวคิดสมรรถนะไปใช้ ทำให้เกิดผลสำเร็จอย่างเห็นได้ชัดเจน มีผลให้เกิดการตื่นตัวในวงราชการและได้มีการนำแนวคิดนี้ไปทดลองใช้ในหน่วยราชการ โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้นำแนวความคิดนี้มาใช้ในการพัฒนาข้าราชการพลเรือน ในระยะแรกได้ทดลองใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยยึดหลักสมรรถนะ (Competency Based Human Resource Development) ในระบบการสรรหาผู้บริหารระดับสูง (Senior Executive System-SES) ใช้ในการปรับปรุงระบบจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนในภาครัฐโดยยึดหลักสมรรถนะ และกำหนดสมรรถนะต้นแบบของข้าราชการเพื่อพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการและประสิทธิผลของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นสมรรถนะจึงมีความจำเป็นในการปฏิบัติงานทั้งในหน่วยงานภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐเพื่อพัฒนาไปสู่บุคลากรในศตวรรษใหม่

สอดคล้องกันการปฏิบัติงานของบุคลากรก็มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อช่วยให้องค์กรสามารถแข่งขันได้ ในประเทศไทยธุรกิจในอุตสาหกรรมโทรคมนาคมถือเป็นธุรกิจที่เป็นองค์กรขนาดใหญ่ และเป็นธุรกิจที่มีผู้ขายน้อยราย เนื่องจากการจะเข้ามาดำเนินธุรกิจในอุตสาหกรรมนี้จะต้องใช้เงินทุนขนาดใหญ่ รวมไปถึงการมีข้อจำกัดของสัมปทานต่าง ๆ จากภาครัฐเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม ด้วยความใหญ่ขององค์กรที่ยังจำเป็นต้องใช้คนเป็นจำนวนมากในการดำเนินธุรกิจ ทำให้ตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมนี้ยังมีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาทั้งตำแหน่งงานที่เป็นเชิงรุก และตำแหน่งงานในสายงานสนับสนุน องค์กรในอุตสาหกรรมนี้จึงเป็นองค์กรในฝันของนักศึกษาจบใหม่และผู้มีประสบการณ์ในทำงานหลายคน ทั้งที่เป็นสายงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในอุตสาหกรรมและสายงานอื่น ๆ จากแบบสำรวจ Laws of Attraction ในธุรกิจโทรคมนาคม โดยภาพรวมแล้วแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการดึงดูดและรักษาคนเก่งไม่ต่างจากธุรกิจในอุตสาหกรรมอื่น คือ 16.1% ของพนักงานที่อยู่ในธุรกิจนี้ให้ความสำคัญกับผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินเดือน อีก 13.7% ให้ความสำคัญกับความมั่นคงของงาน และ 12.9% ให้ความสำคัญกับโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพ นั่นหมายความว่าถ้าองค์กรไม่มีนโยบายหรือแนวทางในการปฏิบัติ รวมทั้งการสื่อสารที่ดีอย่างเป็นรูปธรรมใน 3 ประเด็นนี้ การดึงคนเก่งมาทำงาน และรักษาคนเก่งไว้ในองค์กรก็ไม่ใช่เรื่องง่าย แล้วยิ่งธุรกิจในอุตสาหกรรมนี้มีคู่แข่งไม่มาก การจะเสียคนเก่งไปให้กับบริษัทคู่แข่ง จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษ (Jobsdb, 2024)

ดังนั้น หากอยากให้พนักงานเก่ง ๆ อยู่กับองค์กรไปนาน ๆ ต้องสร้างแรงจูงใจผ่านการเรียนรู้ และจะให้ดีคือการทำให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และมีสมรรถนะใหม่ในระยะยาวด้วย รวมทั้งยังต้องมีหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน หลักธรรมที่ทำให้บุคคลและองค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการนำมาปรับใช้ในการทำงานมีหลายหลักธรรม แต่หลักธรรมที่มีสาระเหมาะสมมากที่สุดคือหลักอิทธิบาท 4 (อภิ.วิ. (ไทย). 35/2/342-347) ได้แก่ 1. ฉันทะ คือ มีใจรักในงานที่ทำ หรือการมีความสุขกับงานที่ทำ 2. วิริยะ คือ มุ่งมั่นทุ่มเทกับงานที่ได้รับมอบหมายมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน 3. จิตตะ คือ มีสมาธิและจดจ่อกับงานที่ทำอยู่ มีความรอบคอบและความใส่ใจในตัวงาน และ 4. วิมังสา คือ ทบทวนในงานที่ทำและพัฒนาต่อยอดเรียนรู้จากข้อผิดพลาดและปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไปให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีตามแนวพระพุทธศาสนา ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถนำไปเป็นตัวแบบในการประกอบการพิจารณาปรับปรุงด้านการ

พัฒนาสมรรถนะในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายด้านพัฒนาประเทศของรัฐบาลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีตามแนวพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) มีแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวศึกษาสภาวการณ์โดยไม่มีการทดลอง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที จำนวน 1,864 คน (SAMART, 2567)

2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) ได้ขนาดตัวอย่าง เท่ากับ 330 ตัวอย่าง

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำนวน 3 คน กลุ่มผู้บริหารธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที จำนวน 5 คน กลุ่มบุคลากรของธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที จำนวน 5 คน กลุ่มรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน กลุ่มพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากบุคลากรสายธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที จำนวน 330 ตัวอย่าง สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยการจัดแบ่งบุคลากรตาม

บริษัทสายธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที โดยใช้วิธีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ กลุ่มผู้บริหารธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที กลุ่มบุคลากรของธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที กลุ่มรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มพระพุทธศาสนา และสนทนากลุ่มเฉพาะ 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกครั้งหนึ่ง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.79, S.D.=0.53) โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านความร่วมแรงร่วมใจ ($\bar{X}$=3.91) รองลงมาคือ ด้านจริยธรรม ($\bar{X}$=3.87) ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ ($\bar{X}$=3.82) ด้านบริการที่ดี ($\bar{X}$=3.78) และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X}$=3.56) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที พบผลการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การกำกับดูแล อย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ดังแสดงในตารางที่

ตารางที่ 1 การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที

ตัวแปรการบริหาร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.891	.122		7.326**	.000
การกำกับดูแล (X1.5)	.345	.047	.372	7.282**	.000
การอำนวยการ (X1.4)	.262	.047	.301	5.582**	.000
การบริหารงานบุคคล (X1.3)	.178	.040	.220	4.480**	.000
การจัดองค์กร (X1.2)	.108	.045	.127	2.378*	.018

Adjusted R^2 = .641

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ การกำกับดูแล การอำนวยการ การบริหารงานบุคคล การจัดองค์กร มีเพียงการวางแผน เท่านั้นที่ไม่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .641 แสดงว่า การบริหารจัดการสามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ได้ร้อยละ 64.1 เขียนในรูปของสมการดังนี้

$\hat{y}$ = .891+.345X1.5+.262X1.4+.178X1.3+.108X1.2

Z_Y = .372ZX1.5+.301ZX1.4+.220ZX1.3+.127ZX1.2

สมมติฐานที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ รักงาน วิริยะ สู้งาน จิตตะ ใส่ใจงาน วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา อย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที

ตัวแปรหลักอิทธิบาท 4	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.821	.139		5.902**	.000
วิริยะ สู้งาน (X2.2)	.352	.050	.398	6.985**	.000
ฉันทะ รักงาน (X2.1)	.306	.048	.337	6.378**	.000
วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา (X2.4)	.099	.044	.117	2.245*	.025

Adjusted R^2 = .593

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ วิริยะ สู้งาน ฉันทะ รักงาน วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา มีเพียงจิตตะ ใส่ใจงาน เท่านั้นที่ไม่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R2) เท่ากับ .593 แสดงว่า หลักอิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ได้ร้อยละ 59.3 เขียนในรูปของสมการดังนี้

$\hat{y}$ = .821+.352X2.2+.306X2.1+.099X2.4

Z_Y = .398ZX2.2+.337ZX2.1+.117ZX2.4

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีตามแนวพระพุทธศาสนา มีดังนี้ สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยพนักงานปฏิบัติงานได้ดี มุ่งมั่นปฏิบัติงานให้เกินมาตรฐานที่มีอยู่ สร้างสรรค์พัฒนาผลงานตามเป้าหมายที่ยากและท้าทาย มีแรงจูงใจ แรงบันดาลใจ

วางแผนงานที่เป็นระบบภายใต้ความถูกต้อง มีความคิดสร้างสรรค์การบริการที่แปลกใหม่ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล 2. การบริการที่ดี โดยพนักงานมีใจในการให้บริการและยิ้มแย้ม แจ่มใส มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของประชาชน มีความตั้งใจและความพยายามในการให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา มีการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว มีช่องทางสื่อสารที่เปิดกว้างเพื่อให้ลูกค้าสามารถแสดงความคิดเห็น 3. การสั่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ โดยพนักงานขวนขวายสนใจใฝ่รู้เพื่อสั่งสมประสบการณ์ รู้จักพัฒนา ปรับปรุง ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ากับการปฏิบัติงาน พัฒนาศักยภาพ ความรู้ ความสามารถของตนอย่างสม่ำเสมอ 4. จริยธรรม โดยพนักงานยึดหลักวิชาชีพของตนโดยมุ่งประโยชน์ขององค์กรและประเทศชาติ ครองตนตามกฎหมายและจริยธรรม ธำรงรักษาศักดิ์ศรีแห่งอาชีพ ประพฤติปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ประพฤติตนเป็นที่นิยมชมชอบและได้รับการยอมรับจากสังคม 5. ความร่วมแรงร่วมใจ โดยพนักงานดำรงรักษาสัมพันธภาพกับสมาชิกในทีมอย่างเหนียวแน่น ทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาองค์กร สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีมีการแบ่งปันความรู้ระหว่างทีมงาน ช่วยกันพัฒนาทักษะความสามารถได้แก่กันและกัน

โดยนำหลักอิทธิบาท 4 เข้ามาบูรณาการเพื่อให้เกิดสมรรถนะในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรในกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีทั้ง 1. ฉันทะ มีความรักในงานที่ทำ 2. วิริยะ มีความเพียร สู้งาน ขยัน และอดทน 3. จิตตะ เอาใจใส่ในงานที่ทำเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย 4. วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา ไตร่ตรองและตรวจสอบข้อบกพร่องและปรับปรุง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล นอกจากนั้นนำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรในกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านความร่วมแรงร่วมใจ รองลงมาคือ ด้านจริยธรรม ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ ด้านบริการที่ดี และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี (2559) ที่พบว่า แนวทางพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีองค์ประกอบจากฐานสมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับความต้องการจำเป็น คือ 1. ความเข้าใจในองค์กรและระบบงานเชิงพุทธบูรณาการ 2. การทำงานเป็นทีมเชิงพุทธบูรณาการ 3. การบริการเป็นเลิศเชิงพุทธบูรณาการ 4. การมุ่งผลสัมฤทธิ์เชิงพุทธบูรณาการ และ 5. การยึดมั่นในความ

ถูกต้องและจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระณธีร์วิชญ์ คมฺภีรปญฺโญ (2559) ที่ษาพบว่า สมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาล มี 5 ด้าน คือ 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การยึดมั่นความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม 3. ความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน 4. บริการเป็นเลิศ 5. การทำงานเป็นทีม ใช้วิธีการพัฒนาสมรรถนะ คือ พัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมหน่วยงาน ระบบโครงสร้างองค์กร พัฒนาปรับปรุงระเบียบ กฎเกณฑ์คำสั่ง การสร้างอุปนิสัยใฝ่ความเป็นเลิศ การสร้างจิตสำนึก ปลูกฝังจิตสาธารณะ ปรัชญาและอุดมคติ การสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ การประยุกต์หลักธรรม การมีส่วนร่วม และการพัฒนาความรู้ทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ การกำกับดูแล การอำนวยการ การบริหารงานบุคคล การจัดองค์กร มีเพียงการวางแผน เท่านั้นที่ไม่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .641 แสดงว่า การบริหารจัดการสามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ได้ร้อยละ 64.1 สอดคล้องกับงานวิจัยของสิงห์คำ มณีจันสุข (2562) ที่พบว่า การบริหารจัดการองค์กรที่ดีมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย โดยเรียงจากความสำคัญคือ ประกอบด้วยความคุ้มค่า เมตตาธรรมต่อผู้อื่น เคารพและปฏิบัติตามกติกา ยืนหยัดความโปร่งใส เน้นความรับผิดชอบ และเต็มใจมีส่วนร่วม ปัจจัยการบริหารมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสวัสดิการคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย โดยเรียงจากความสำคัญคือ ประกอบด้วย การประสานงาน การบังคับบัญชาสั่งการ การจัดองค์การ การควบคุม และการวางแผน

2. ด้านหลักอิทธิบาท 4 พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ วิริยะ สู้งาน ฉันทะ รักงาน วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา มีเพียงจิตตะ ใส่ใจงาน เท่านั้นที่ไม่ส่งผลแต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญยืนยันตรงกันว่า จิตตะ ใส่ใจงาน มีผลต่อผลสมรรถนะการปฏิบัติงานจริง และจากการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .593 แสดงว่าหลักอิทธิบาท 4 สามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ได้ร้อยละ 59.3 สอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย คล้ายแสง (2562) ที่พบว่า การนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 บูรณาการกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาด้วยเป็นการใช้หลักธรรม นำหลักการพัฒนา ประกอบด้วย 1. ฉันทะ

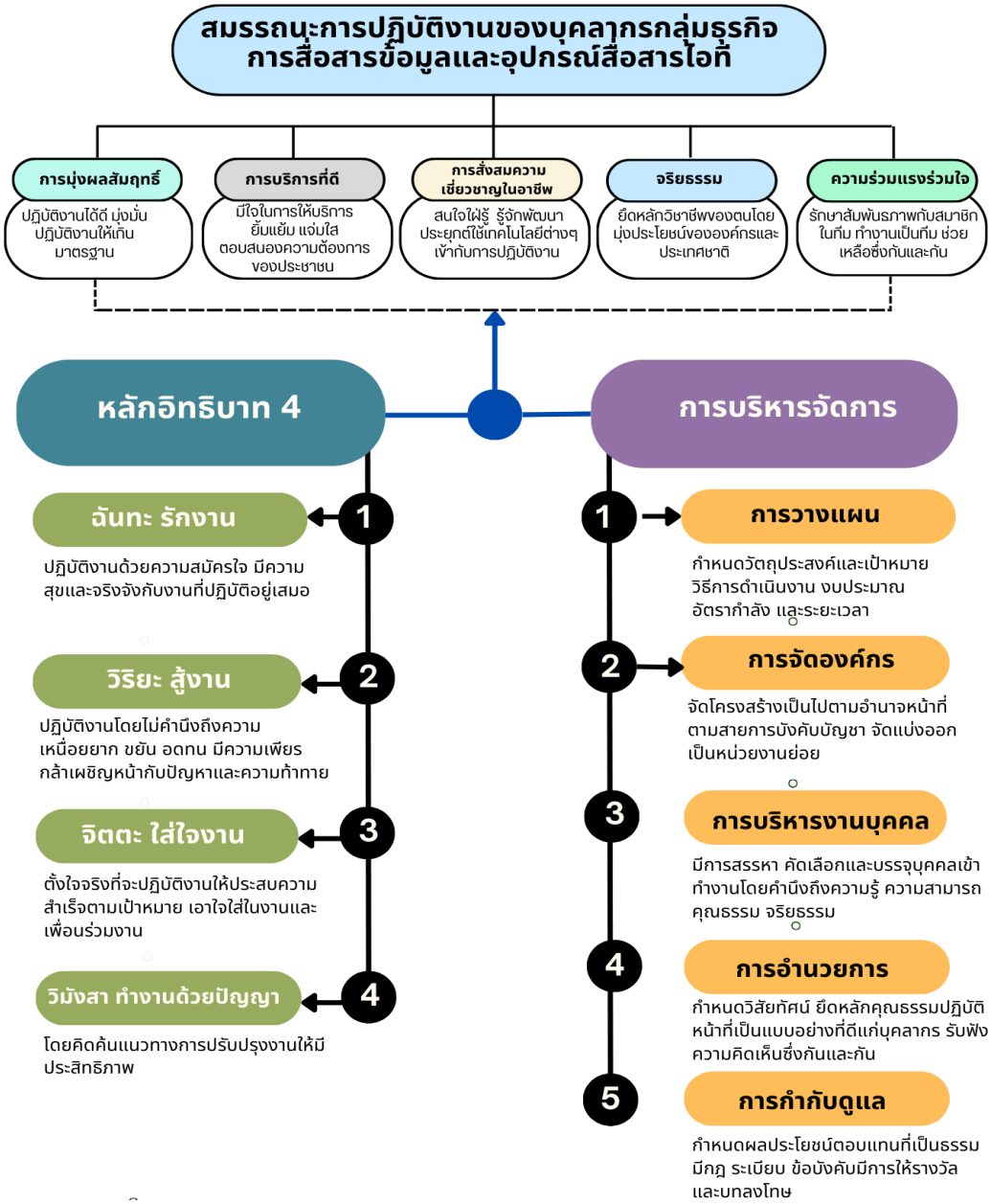
ร่วมตัดสินใจ ด้วยความรัก คือ การวางแผน (Planning) 2. วิริยะ เพียรพัก ร่วมพัฒนา คือ การลงมือทำ (Doing) 3. วิมังสา พิจารณา ร่วมประเมินผล คือ การปรับปรุง (Acting) 4. จิตตะ ตั้งใจตน รับผลพอประมาณ คือ การติดตามตรวจสอบ (Checking) ซึ่งจะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ

ผลการวิจัยข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การบริการที่ดี 3. การสั่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ 4. จริยธรรม 5. ความร่วมแรงร่วมใจ โดยนำหลักอิทธิบาท 4 เข้ามาบูรณาการเพื่อให้เกิดสมรรถนะในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรในกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีทั้ง 1. ฉันทะ มีความรักในงานที่ทำ 2. วิริยะ มีความเพียร สู้งาน ขยัน และอดทน 3. จิตตะ เอาใจใส่ในงานที่ทำเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย 4. วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา ไตร่ตรองและตรวจสอบข้อบกพร่องและปรับปรุง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล นอกจากนั้นนำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรในกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐ์ณัชชา ไชยประเสริฐ (2565) ที่พบว่า รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) คือ มีประสิทธิภาพการบริหารของ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ในการศึกษาครั้งนี้มี 5 ด้าน คือ 1. การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลสากล 2. การบริหารความเสี่ยง 3. การปรับปรุงกระบวนการให้บริการการจัดซื้อจัดจ้าง 4. การจัดทำสมรรถนะและจริยธรรมในองค์กร 5. การติดตามประเมินผล โดยประสิทธิภาพทั้ง 5 ด้านนั้นนำมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ รักงาน วิริยะ สู้งาน จิตตะ ใส่ใจงาน และวิมังสา ทำงานด้วยปัญญา นอกจากนั้นยังมีกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ และการควบคุม และสิ่งสุดท้ายที่จะทำให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่และมีความสุขนั่นก็คือ บรรยากาศองค์กร ซึ่งจะเป็นสิ่งสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมา ประกอบด้วย การจัดโครงสร้างองค์กรที่ดี มีความรับผิดชอบในการทำงาน เพื่อนร่วมงานให้การสนับสนุน ค้ำจุนด้วยการสร้างแรงจูงใจ ทำให้มีมาตรฐานในการทำงาน เกิดรู้สึกผูกพันและความรับผิดชอบต่อองค์กรอย่างเต็มกำลัง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีตามแนวพระพุทธศาสนา ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ดังกล่าวสามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ดังนี้

สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยพนักงานปฏิบัติงานได้ดี มุ่งมั่นปฏิบัติงานให้เกินมาตรฐานที่มีอยู่ สร้างสรรค์พัฒนาผลงานตามเป้าหมายที่ยากและท้าทาย มีแรงจูงใจแรงบันดาลใจ วางแผนงานที่เป็นระบบภายใต้ความถูกต้อง มีความคิดสร้างสรรค์การบริการ

ที่แปลกใหม่ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล 2. การบริการที่ดี โดยพนักงานมีใจในการให้บริการและยิ้มแย้ม แจ่มใส มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของประชาชน มีความตั้งใจและความพยายามในการให้บริการอย่างรวดเร็วและทันเวลา มีการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว มีช่องทางสื่อสารที่เปิดกว้างเพื่อให้ลูกค้าสามารถแสดงความคิดเห็น 3. การสั่งสมความเชี่ยวชาญในอาชีพ โดยพนักงานขวนขวายสนใจใฝ่รู้เพื่อสั่งสมประสบการณ์ รู้จักพัฒนา ปรับปรุง ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ากับการปฏิบัติงาน พัฒนาศักยภาพ ความรู้ ความสามารถของตนอย่างสม่ำเสมอ 4. จริยธรรม โดยพนักงานยึดหลักวิชาชีพของตนโดยมุ่งประโยชน์ขององค์กรและประเทศชาติ ครองตนตามกฎหมายและจริยธรรม ธำรงรักษาศักดิ์ศรีแห่งอาชีพ ประพฤติปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ประพฤติตนเป็นที่นิยมชมชอบและได้รับการยอมรับจากสังคม 5. ความร่วมแรงร่วมใจ โดยพนักงานดำรงรักษาสัมพันธภาพกับสมาชิกในทีมอย่างเหนียวแน่น ทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาองค์กร สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีมีการแบ่งปันความรู้ระหว่างทีมงาน ช่วยกันพัฒนาทักษะความสามารถได้แก่กันและกัน

โดยนำหลักอิทธิบาท 4 เข้ามาบูรณาการเพื่อให้เกิดสมรรถนะในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรในกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีทั้ง 1. ฉันทะ มีความรักในงานที่ทำ 2. วิริยะ มีความเพียร สู้งาน ขยัน และอดทน 3. จิตตะ เอาใจใส่ในงานที่ทำเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (จิตตะ ใส่ใจงาน ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณไม่ส่งผล แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญยืนยันตรงกันว่า จิตตะ ใส่ใจงาน มีผลต่อผลสมรรถนะการปฏิบัติงานจริง) 4. วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา ไตร่ตรองและตรวจสอบข้อบกพร่องและปรับปรุง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล นอกจากนั้นนำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรในกลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอที ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการและการกำกับดูแล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีควรมีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะส่วนบุคคล (Individual Competency) เพื่อให้พนักงานเกิดองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความสามารถเฉพาะตัว พัฒนาจนเกิดความชำนาญ รวมถึงทัศนคติที่ส่งเสริมความสามารถในการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นด้วย

2. กลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีควรมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสมรรถนะตามหลักพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรักงานในงาน (ฉันทะ) ทำงานด้วยความพากเพียร (วิริยะ) เอาใส่ใจในการทำงาน (จิตตะ) และทำงานด้วยความรอบคอบ (วิมังสา)

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีควรมีการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีสุขภาพกาย ใจ ที่ดีในการทำงาน

2. กลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีควรมีการเสริมสร้างให้บุคลากรได้รับการอบรมทางศาสนาเพื่อให้มีจิตใจที่ดีงามและมีความเสียสละด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและส่วนรวม

3. กลุ่มธุรกิจการสื่อสารข้อมูลและอุปกรณ์สื่อสารไอทีควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 หรือจัดโครงการพัฒนาบุคลากรตามหลักอิทธิบาท 4 โดยให้บุคลากรเข้าร่วมอย่างพร้อมเพียง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการทำงานของบริษัทชั้นนำเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการทำงานของบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กให้ดีขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะ (Competency) ทั้งสมรรถนะส่วนบุคคล สมรรถนะหลักตามความต้องการขององค์กร สมรรถนะตามหน้าที่รับผิดชอบ และสมรรถนะทางด้านธุรกิจ ให้บุคลากร เพื่อเป็นการส่งเสริมการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ณัฏฐ์ณัชชา ไชยประเสริฐ. (2565). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธงชัย คล้ายแสง. (2562). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระณธีร์วิชญ์ คมฺภีรปญฺโญ. (2559). *การพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลในยุคโลกาภิวัตน์ตามหลักพุทธธรรม* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี (มากคล้าย). (2559). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบล ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สิงห์คำ มณีจันสุข. (2562). *การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Jobsdb. (2024). *Industry Highlights Telecommunications business*. Retrieved March 28, 2024, from https://th.jobsdb.com/th-th/cms/employer/laws-of-attraction/telecommuni -cations/

Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

SAMART. (2024). *Business Group*. Retrieved March 28, 2024, from https://shorturl.asia/7ebBi

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)*

BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING OPERATIONAL EFFICIENCY OF SECURITY PERSONNEL OF AIRPORTS OF THAILAND PUBLIC COMPANY LIMITED

มนัญญา เบญจกุล
Mananya Benjakul
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: srwbenjakul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) 2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี ในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากร คือ บุคลากรของบริษัท รักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยาน ไทย จำกัด (มหาชน) ทั้งหมด 8,421 คน โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 382 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.977 และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย

*Received August 27, 2024; Revised September 14, 2024; Accepted September 15, 2024

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 2. หลักอิทธิบาท 4 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านคุณภาพของงาน (Quality) ด้านปริมาณงาน (Quantity) ด้านเวลา (Time) และด้านค่าใช้จ่าย (Cost) โดยประยุกต์กับหลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทั้ง 3 ด้าน เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ให้ประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน; บุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study Buddhist Integration for promoting operational efficiency of Security Personnel of Airports of Thailand Public Company Limited; 2. To examine factors affecting promoting operational efficiency of Security Personnel of Airports of Thailand Public Company Limited and 3. To present Buddhist Integration for promoting operational efficiency of Security Personnel of Airports of Thailand Public Company Limited, conducted using mixed research methods. The quantitative research, the instrument used to collect data was a 5-level rating scale questionnaire with a reliability of 0.977, consisting of a sample of 382 people, randomly selected from a total population of 8,421 people. The statistics used for analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The qualitative research method used in-depth interviews with 18 key informants and 9 focus group discussions and analyzed by content descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. Operational Eefficiency of Security Personnel of Airports of Thailand Public Company Limited was found at a high level, by overall. 2. Factors affecting promoting operational efficiency of Security Personnel of Airports of Thailand Public Company Limited consisted of 1. Performance motivation in 3 aspects with statistical significance at the 0.01 level, therefore, the research hypothesis is accepted. 2. 4 aspects of 4 Iddhipada principle with statistical significance at the 0.01 level, therefore, the research hypothesis is accepted. 3. Developing Buddhist Integration for Promoting Operational Efficiency of Security Personnel of Airports of Thailand Public Company Limited in all 4

aspects, Quality, Quantity, Time and Cost. The 4 Iddhipada Principle in all 4 aspects and Performance motivation in all 3 aspects as the basis Promoting Buddhist Integration for promoting operational efficiency of Security Personnel of Airports of Thailand Public Company Limited to be successful.

Keywords: Buddhist Integration; Operational Performance; Security Personnel

บทนำ

บุคลากรถือเป็นหัวใจสำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ถ้าบุคลากรขององค์กรมีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมแล้ว ก็จะส่งผลทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (ชูชัย สมิธธิไกร, 2561) การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานและปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กรให้สูงขึ้น โดยวิธีการฝึกอบรม การให้การศึกษา และการพัฒนา (Nadler & Wiggs, 1989) องค์กรที่มีประสิทธิภาพในการทำงานย่อมมีความสามารถในการบริหารจัดการลดต้นทุนในการผลิต เพื่อให้มีต้นทุนน้อยที่สุด สามารถพัฒนาคุณภาพของการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น เพิ่มปริมาณงานให้สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ในการผลิตที่มีความเหมาะสม และมีการนำนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการผลิต (Peterson & Plowman, 1953)

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) หรือ ทอท. (2565) เป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงคมนาคม ซึ่งมีกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ร้อยละ 70 ประกอบธุรกิจในการให้บริการท่าอากาศยานในประเทศไทย จำนวน 6 ท่าอากาศยานภายใต้ความรับผิดชอบ ได้แก่ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่าอากาศยานหาดใหญ่ ท่าอากาศยานภูเก็ต และท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวงเชียงราย ซึ่งให้บริการเที่ยวบินในประเทศและระหว่างประเทศ โดยมีท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเป็นท่าอากาศยานหลักของประเทศ ทอท.ได้มีการจัดจ้าง บริษัท รักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยานไทย จำกัด หรือ บรท. ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนระหว่าง บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (ทอท.) บริษัท รักษาความปลอดภัย เอเอสเอ็ม แมเนจเมนท์ จำกัด (เอเอสเอ็ม) บริษัท รักษาความปลอดภัย พลังร่วม จำกัด (พลังร่วม) และบริษัท รักษาความปลอดภัย เอ็ม เอ ไอ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (เอ็มเอไอ) โดยทำหน้าที่ในการให้บริการด้านการรักษาความปลอดภัย ณ ท่าอากาศยานที่อยู่ในความรับผิดชอบของ ทอท. ทั้ง 6 แห่ง รวมทั้งเขตปลอดอากร ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และสำนักงานใหญ่ ทอท. แนวทางที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรของ ทอท. คือ การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ ความรัก และความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่ และวิมังสา การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่ทำให้บุคลากรประสบความสำเร็จในชีวิตและการงานได้ตามความมุ่งหวัง

บุคลากรของบริษัท รักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยานไทย จำกัด หรือ บรท. มีบทบาทและหน้าที่ในการให้บริการด้านการรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้โดยสารที่มาใช้บริการท่าอากาศยาน ซึ่งถือว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าวให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของบริษัทฯ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า บุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยของ บรท. มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานหลายด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ได้แก่ เงินเดือนสวัสดิการและผลประโยชน์ตอบแทน ความมั่นคงปลอดภัยและความเจริญก้าวหน้า ความสัมพันธ์ของบุคลากรและการมีส่วนร่วมในการบริหาร และสภาพการปฏิบัติงานและภารกิจในหน้าที่ความรับผิดชอบ ทำให้ขาดแรงจูงใจในการทำงาน และบุคลากรบางคนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยม 5 ใจ ของ ทอท. (Core Value AOT) ได้แก่ ให้ใจ (Service Minded) คือ การให้บริการด้วยใจเหนือความคาดหมาย มั่นใจ (Safety & Security) คือ การเป็นเลิศในมาตรฐานความปลอดภัย ร่วมใจ (Teamwork) คือ การรวมพลัง ให้เกียรติในทุกความเห็น เปิดใจ (Innovation) คือ การพัฒนาที่ไม่หยุดยั้ง และ ภูมิใจ (Integrity) คือ การยึดมั่นผลประโยชน์ขององค์กร ซึ่งอาจส่งผลทำให้พนักงาน บรท.ปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับมาตรฐานของกระบวนการทำงานขององค์กร (Standard Operating Procedure : SOP) ที่กำหนดไว้ทางด้านความปลอดภัย และการให้บริการต่อผู้โดยสาร ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาวิจัย เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ทั้งนี้ มุ่งหวังว่าผลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการนำไปวางแผนประยุกต์ใช้เพื่อบูรณาการหลักของพุทธศาสนา คือ หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคคลากรด้านรักษาความปลอดภัย และด้านอื่นๆ ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) และท่าอากาศยานอื่นๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีศักยภาพนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคคลากรด้านรักษาความปลอดภัยของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเป็นแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยของบริษัทรักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน จำนวน 4,804 คน

2.2 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 คน จากการคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) และทำการกระจายสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (ทสภ.) และเขตปลอดอากร ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 195 ตัวอย่าง ท่าอากาศยานดอนเมือง (ทดม.) จำนวน 69 ตัวอย่าง ท่าอากาศยานภูเก็ต (ทภก.) จำนวน 69 ตัวอย่าง ท่าอากาศยานเชียงใหม่ (ทชม.) จำนวน 25 ตัวอย่าง ท่าอากาศยานหาดใหญ่ จำนวน 14 ตัวอย่าง ท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวงเชียงราย จำนวน 10 ตัวอย่าง

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเลือกแบบเจาะจง มีจำนวน 18 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ แบ่งเป็น 5 ส่วน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสอบถาม จึงนำไปทดลองแจก จำนวน 30 ชุด ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.977 จึงนำไปแจกให้กลุ่มตัวอย่าง และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือโดยการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสำรวจ จากการแจกแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการบันทึกเทปและบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์ และนำไปสังเคราะห์ข้อมูลให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Stepwise Regression Analysis)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผ่านการนำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วจึงสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 382 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 76.18 มีอายุ 18 – 30 ปี จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 51.83 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 56.54 มีตำแหน่งพนักงานตรวจค้น จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 34.56 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 64.14

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.82, S.D.=0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเวลา (Time) ($\bar{X}$=3.95, S.D.=0.73) อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านค่าใช้จ่าย (Cost) ($\bar{X}$=3.81, S.D.=0.82) ด้านคุณภาพของงาน (Quality) ($\bar{X}$=3.77, S.D.=1.02) ด้านปริมาณงาน (Quantity) ($\bar{X}$=3.73, S.D.=0.89) อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบดัชนีภาวะร่วมเส้นตรงพหุค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) ซึ่งค่าระหว่าง 0.210-0.345 ซึ่งมากกว่าค่าที่กำหนด คือ .190 และค่าปัจจัยการขยายของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) มีค่าระหว่าง 2.157-3.553 ซึ่งมีค่าไม่เกินตามที่กำหนด คือ 5.3 แสดงให้เห็นว่าเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น และไม่เกิดปัญหา Multicollinearity จึงนำตัวแปรดังกล่าวเข้าสู่การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ตารางที่ 1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

ตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	B	Std. Error.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.125	.067		17.977**	.000
ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน (Advancement)	.589	.033	.815	17.858**	.000
ด้านการยกย่องนับถือหรือการยอมรับ (Recognition)	.378	.048	.462	7.817**	.000
ด้านลักษณะของงาน (Work Itself)	.271	.058	.336	4.695**	.000

F = 665.578, **p-value = 0.000, R-square = 0.841 (84.10%), Std. Error = 0.311
มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p** 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) 3 ด้าน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (F = 381.578, p-value = 0.000) ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากร ด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (Y) ได้ร้อยละ 84.10 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized equation)

$\hat{Y}$ = 1.125 + (0.589)X15 + (0.378)X12 + (0.271)X13

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized equation)

$\hat{Z}$y = (0.815)ZX15 + (0.462)ZX12 + (0.336)ZX13

ตารางที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

ตัวแปร หลักอิทธิบาท 4	B	Std. Error.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.898	.061		14.831	.000
ด้านฉันทะ มีใจรัก X21	.226	.034	.279	6.689	.000
ด้านวิมังสา รอบคอบแก้ไข X24	1.226	.062	1.555	19.907	.000
ด้านจิตตะ ติดตามตรวจสอบ X23	1.036	.073	1.261	14.271	.000
ด้านวิริยะ พากเพียรทำ X22	.344	.049	.370	6.986	.000

F = 846.546, **p-value = 0.000, R-square = 0.900 (90.00%), Std. Error = 0.247 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p** 0.01

จากตารางที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านฉันทะ มีใจรัก ด้านวิมังสา รอบคอบแก้ไข ด้านจิตตะ ติดตามตรวจสอบ และด้านวิริยะ พากเพียรทำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (F = 846.546, p-value = 0.000) ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (Y) ได้ร้อยละ 90.00 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized equation)

$\hat{Y}$ = 0.898 + (0.226)X21 + (1.226)X24 + (1.036)X23 + (0.344)X22

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized equation)

$\hat{Z}$y = (0.279)ZX21 + (1.555)ZX24 + (1.261)ZX23+ (0.370)ZX22

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร ประกอบด้วย 1. ด้านเวลา (Time) 2. ด้านค่าใช้จ่าย (Cost)

3. ด้านคุณภาพของงาน (Quality) และ 4. ด้านปริมาณงาน (Quantity) โดยแต่ละด้านมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย เช่น ใช้เวลาในการดำเนินงานได้อย่างคุ้มค่า สามารถใช้ทรัพยากรทางด้านการเงินได้อย่างคุ้มค่า มีผลการดำเนินงานเกิดประโยชน์ คุ้มค่าต่อส่วนรวม และมีปริมาณงานที่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ 2. หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จ ประกอบด้วย 1. ด้านฉันทะ ความรัก และความพอใจ 2. ด้านวิริยะ ความเพียร 3. ด้านจิตตะ ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่ และ 4. วิมังสา รอบคอบแก้ไข โดยมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการนำหลักอิทธิบาท 4

ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เช่น บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความมีจิตบริการ (Service - Minded) มีการปฏิบัติงานด้วยความขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ และมีการติดตามประเมินผลในการปฏิบัติงาน และ 3. แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 1. ด้านความสำเร็จของงาน 2. ด้านการยกย่องนับถือหรือการยอมรับ 3. ด้านลักษณะของงาน 4. ด้านความรับผิดชอบ และ 5. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน โดยมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการนำแรงจูงใจไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เช่น วัดความสำเร็จของงานด้วยผลสัมฤทธิ์ ผู้นำให้ความสำคัญต่อบุคลากร แรงจูงใจของบุคลากรมีความสำคัญต่อการพัฒนาท่าอากาศยาน บุคลากรปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และผู้บังคับบัญชาให้การสนับสนุนการทำงาน

ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการองค์ความรู้ทางพุทธศาสนา คือ หลักอิทธิบาท 4 เข้ากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) อย่างรอบด้านและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาท่าอากาศยานไทย โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อบูรณาการในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลทั้งในปัจจุบันและอนาคตให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเวลา (Time) อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านค่าใช้จ่าย (Cost) ด้านคุณภาพของงาน (Quality) ด้านปริมาณงาน

(Quantity) อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน แสดงว่า ปัจจุบันหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนได้หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร เนื่องจากถ้าหน่วยงานใดมีบุคลากรที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้ได้เปรียบในการแข่งขัน องค์กรมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ ท่ามกลางสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี จำเป็นที่ต้องมีการทำงานแข่งกับเวลา ดังนั้น การบริหารเวลาไม่ใช่เพียงความคิด แต่เป็นทั้งความคิด การคิด และการกระทำว่าจะดำเนินการอย่างไร เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในเวลาที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้เวลาคุ้มค่า วางแผนให้สอดคล้องกับภารกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตตรา สวาทยานนท์ (2566) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานในธุรกิจขายปลีกขนาดเล็กในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานในธุรกิจขายปลีกขนาดเล็ก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถพล เสือคำรณ (2566) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมธุรกิจพลังงาน ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมธุรกิจพลังงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ การพัฒนาผลงานหรือการปฏิบัติที่ยากและท้าทาย สามารถระบุกระบวนการปฏิบัติงานและมาตรฐานในการปฏิบัติงานของตนและองค์กรได้

ผลการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สามารถทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้ร้อยละ 84.10 และพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติติงานของบุคลากร บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับพระครูสมุห์ธรรพ์ณธร ธมฺมทินฺโน (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมประสิทธิภาพภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส เชิงพุทธบูรณา ผลการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบการส่งเสริมประสิทธิภาพภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสเชิงพุทธบูรณาการ เจ้าอาวาสต้องมีใจรักในการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม ด้วยการเสียสละ ขยันหมั่นเพียร กล้าหาญ กระตือรือร้น มุ่งมั่นทุ่มเท อุทิศตนเต็มที่ พร้อมรับผิดชอบในหน้าที่ และต้องมีการทบทวนตรวจทาน พิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยหลักอิทธิบาท 4 สามารถทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้ร้อยละ 90.00 และพบว่า หลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิริยะ พากเพียรทำ อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้าน

ฉันทะ มีใจรัก ด้านวิมังสา รอบคอบแก้ไข และด้านจิตตะ ดตามตรวจสอบ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เป็นลำดับสุดท้าย สอดคล้องกับมลธิดา อุบลรัตน์ (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง หลักอิทธิบาท 4 : เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีความสุข ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 หรือหลักอิทธิบาทธรรมเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีความสุข ทั้งต่อตนเอง และเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า การส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย โดยประยุกต์กับหลักอิทธิบาท 4 และมีแรงจูงใจเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยให้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เป็นเพราะการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้ที่เป็นหลักทางพุทธศาสนา คือ หลักอิทธิบาท 4 ผสานเข้ากับการการสร้างแรงจูงใจ ทั้งทางด้านความสำเร็จของงาน ด้านการยกย่องนับถือหรือการยอมรับ ด้านลักษณะของงาน ด้านความรับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน เพื่อให้เกิดเป็นองค์รวมในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิญญา ฉัตรช่อฟ้า (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการจัดการขยะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการบริหารองค์การ ปัจจัยการมีส่วนร่วม และปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 และมีการทำงานด้วยความไม่ประมาท (สติ) นั่นเอง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ปัจจัยแรงจูงใจสมดุล + หนุนเสริมด้วยหลักธรรม = นำไปสู่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จากกระบวนการดังกล่าว สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

ปัจจัยแรงจูงใจสมดุล หมายถึง กระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน พัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และทัศนคติให้ตรงกับตำแหน่งงานปัจจุบัน สามารถรองรับต่องานในอนาคต เพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด อันจะส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในตนเองและองค์กร โดยอาศัยปัจจัย ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน (Achievement) ด้านการยกย่องนับถือหรือการยอมรับ (Recognition) ด้านลักษณะของงาน (Work Itself) ด้านความรับผิดชอบ (Responsibility) และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน (Advancement) ในการปฏิบัติงานตามภารกิจหรืออำนาจหน้าที่ขององค์กร กล่าวคือ สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการทำงานได้อย่างเต็มที่ เพื่อเตรียมบุคลากรให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต ช่วยให้บุคลากรขององค์กรได้เพิ่มพูนความรู้ ได้แสดงขีดความสามารถของตน โดยในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้วยปัจจัยทั้ง 5 ประการนี้ จะต้องบริหารอย่างสมดุล สอดคล้อง เกื้อหนุน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน จะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดเสียมิได้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

หนุนเสริมด้วยหลักธรรม หมายถึง การบูรณาการหรือการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ใน การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรด้านการรักษาความปลอดภัย บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) กล่าวคือ การส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรนำหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ด้านฉันทะ ความรัก และความพอใจ ด้านวิริยะ ความเพียร ด้านจิตตะ ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่ และด้านวิมังสา การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรด้านการรักษาความปลอดภัย บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

นำไปสู่ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง การดำเนินการหรือการจัดกิจกรรมหรือโครงการของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ภายใต้ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยใช้กระบวนการเพิ่มพูน ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะ เพื่อให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการรักษาความปลอดภัย นำมาใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และเต็มศักยภาพ เป็นการเพิ่มพูนศักยภาพในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย

ด้านคุณภาพของงาน (Quality) ด้านปริมาณงาน (Quantity) ด้านเวลา (Time) และด้านค่าใช้จ่าย (Cost) ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดประสิทธิภาพและความสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. บริษัท รักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยานไทย จำกัด ควรกำหนดนโยบายเพื่อนำพุทธบูรณาการ หลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

2. บริษัท รักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยานไทย จำกัด ควรเพิ่มความถี่ในการตรวจติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการรักษาความปลอดภัย ของบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ในทุกท่าอากาศยาน เพื่อให้การปฏิบัติงานของท่าอากาศยานแต่ละแห่งมีมาตรฐานที่เท่าเทียมกัน

3. ผู้บริหาร บริษัท รักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยานไทย จำกัด ควรเพิ่มมาตรการในการควบคุมและกำกับดูแล ให้ส่วนงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานตามมาตรฐานในการรักษาความปลอดภัยในท่าอากาศยานระดับสากล ตามมาตรฐานขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (The International Civil Aviation Organization: ICAO) และสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (The Civil Aviation Authority of Thailand : CAAT) เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นกับผู้โดยสาร ผู้ใช้บริการ และผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่าอากาศยานในกำกับของ ทอท.

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. บริษัท รักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยานไทย จำกัด ควรมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการร่วมเพื่อปฏิบัติงานในการให้ความช่วยเหลือแนะนำและแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคให้แก่บุคลากรด้านรักษาความปลอดภัย ของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) กรณีที่มีสถานการณ์เร่งด่วนจำเป็น เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที

2. บริษัท รักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยานไทย จำกัด ควรเน้นย้ำให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับค่านิยม 5 ใจ ของ ทอท. (Core Value AOT) ได้แก่ ให้ใจ (Service Minded) คือ การให้บริการด้วยใจเหนือความคาดหมาย มั่นใจ (Safety & Security) คือ การเป็นเลิศในมาตรฐานความปลอดภัย ร่วมใจ (Teamwork) คือ การรวมพลัง ให้เกียรติในทุกความเห็น เปิดใจ (Innovation) คือ การพัฒนาที่ไม่หยุดยั้ง และภูมิใจ (Integrity) คือ การยึดมั่นผลประโยชน์ขององค์กร มาใช้ในการบริหารงานเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรได้ปฏิบัติตาม

3. บริษัท รักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยานไทย จำกัด ควรเพิ่มความถี่ในการจัดเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และพัฒนา การปฏิบัติงานด้านการรักษาความปลอดภัย เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและเกิดประโยชน์กับผู้โดยสารอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น ด้านกิจกรรมเพื่อสังคม ด้านกิจกรรมเชิงพาณิชย์ ด้านการเงินและบัญชี ด้านกฎหมาย ด้านมาตรฐานการบิน และด้านการบริหารงานบุคคล ของบุคลากร บริษัท รักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยานไทย จำกัด เพื่อใช้ในการวางแผนการพัฒนาท่าอากาศยานให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยหลักพุทธธรรมอื่น ๆ เช่น อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 สัปปุริสธรรม 7 ในการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร บริษัท รักษาความปลอดภัย ท่าอากาศยานไทย จำกัด เพื่อนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับหลักศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการท่าอากาศยานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชูชัย สมิธธิไกร. (2561). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). (2565). *แผนพัฒนาการจัดการความรู้ ทอท. (ปีงบประมาณ 2564 - 2568)*. กรุงเทพฯ: บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน).

_____. (2565). *แผนวิสาหกิจของ ทอท. (ปีงบประมาณ 2560 - 2564) ฉบับทบทวน*. กรุงเทพฯ: บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน).

_____. (2565). *รายงานประจำปี บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) 2565*. กรุงเทพฯ: บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน).

พระครูสมุห์ธรรพ์ณธร ธมฺมทินฺโน. (2563) *รูปแบบการส่งเสริมประสิทธิภาพภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส เชิงพุทธบูรณาการ* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มลธิดา อุบลรัตน์. (2565). หลักอิทธิบาท 4 : เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีความสุข. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 5(2), 151-161.

สุจิตตรา สวาทยานนท์. (2566). *พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานในธุรกิจขายปลีกขนาดเล็กในจังหวัดปทุมธานี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า. (2563). *โมเดลสมการโครงสร้างประสิทธิผลการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในจังหวัดอ่างทอง* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อรรถพล เสือคำรณ. (2566). *พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมธุรกิจพลังงาน* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Nadler, L. & Wiggs, G. D. (1989). *Managing Human Resource Development*. San Francisco: Jossey-Bass.

Peterson, E. & Plowman, E. (1953). *Business Organization and Management*. Illinois: Irwin.

การบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธศาสนาของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร*

BUSINESS MANAGEMENT FOR ELDERLY CARE ACCORDING TO BUDDHIST GUIDELINES OF THE PRIVATE SECTOR IN BANGKOK

สันติ มณีวงศ์
Santi Maneewong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: santil47@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร 3. นำเสนอการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนาของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ดำเนินการวิธีวิจัยแบบผสานวิธี เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรในธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 221 คน เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยพรรณนาและอนุมาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ พบว่า 1. ปัจจัยส่งเสริม ประกอบด้วย เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ และคน และ 2. หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา ความรัก มุทิตา พลอยยินดี อุเบกขา มีใจเป็นกลาง กรุณา ความสงสาร ส่งผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 3. การบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธศาสนาของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า มีการนำหลักพรหมวิหาร 4 เข้ามาปฏิบัติเพื่อให้เกิดการจัดการธุรกิจที่ดี ประกอบด้วย 1. เมตตา ความรัก 2. กรุณา ความสงสาร 3. มุทิตา พลอยยินดี 4. อุเบกขา มีใจเป็นกลาง และนำปัจจัยส่งเสริมมาเป็นฐาน

*Received August 19, 2024; Revised September 1, 2024; Accepted September 5, 2024

เพื่อให้เกิดการจัดการธุรกิจที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้งเรื่องบุคคล เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ
คำสำคัญ: การจัดการ; ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ; หลักพรหมวิหาร 4

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the management of elderly care businesses of the private sector in Bangkok, 2. To identify factors influencing the management of elderly care businesses of the private sector in Bangkok, and 3. To propose a Buddhist-oriented approach to managing elderly care businesses of the private sector in Bangkok. The research employed the mixed methods, collecting quantitative data using questionnaires from a sample of 221 personnel in elderly care businesses in Bangkok, and qualitative data from 18 key informants. Quantitative data were analyzed using descriptive and inferential statistics, while qualitative data were analyzed through content descriptive interpretation.

The research findings were as follows: 1. The overall management of elderly care businesses was found to be at a high level. 2. Factors influencing the management of elderly care businesses included: 1. supporting factors such as finances, equipment, management, and personnel; and 2. the Four Brahmavihara (Divine Abodes) in Buddhism, comprising Metta, loving-kindness, Mutita, sympathetic joy, Ubekkha, equanimity and Kurana compassion, which significantly influenced the management factors at the 0.05 significance level. 3. The Buddhist-oriented management of elderly care businesses of the private sector in Bangkok showed that the Four Brahmaviharas were applied to foster effective business management, including: 1. Metta, loving-kindness, 2. Karuna, compassion, 3. Mutita, sympathetic joy, and 4. Ubhekkha, equanimity. These principles, along with supporting factors like personnel, finances, equipment, and management, served as the foundation for effective management of elderly care businesses in the private sector in Bangkok.
Keywords: Administration; Business for Elderly Care; 4 Brahmavihara Principles

บทนำ

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อย่างเต็มรูปแบบ โดยปี พ.ศ. 2566 ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า ไทยมีประชากรผู้สูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็น 1 ใน 5 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ หรือประมาณ 13 ล้านคน ของประชากรไทยทั้งประเทศ 66,057,967 คน นอกจากนี้ข้อมูลจาก World Population 2022 ขององค์การสหประชาชาติ คาดการณ์ตัวเลขจำนวนประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น 8 พันล้านคน โดยเป็นผู้มีอายุมากกว่า 65 ปี อยู่ที่ 10% และคาดว่าจะเพิ่มสัดส่วนขึ้นภายในปี พ.ศ. 2593 เป็น 16% กลุ่มผู้สูงอายุในไทยเป็นกลุ่มคนที่มีกำลังซื้อ มีอำนาจทางการเงิน และมีอิทธิพลต่อคนในครอบครัว เป็นโอกาสของธุรกิจไทยในการนำเสนอสินค้าและบริการให้ตรงตามความต้องการของประชากรกลุ่มนี้ โดยเฉพาะสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตและสุขภาพ ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้สูงอายุที่น่าสนใจออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ได้แก่ ความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิต โดยเฉพาะทางการเงิน และความต้องการสุขภาพกายและใจที่ดี โดยเฉพาะการเข้าถึงระบบสาธารณสุขที่จำเป็น (Thai PBS, 2024)

ภาครัฐและภาคเอกชนได้มีผู้พัฒนาโครงการสำหรับที่อยู่อาศัย ทั้งที่พักอาศัยทั่วไปที่มีฟังก์ชั่นเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ที่พักที่มีคนดูแลประจำสำหรับผู้สูงอายุ และที่พักที่ต้องมีบริการทางพยาบาล ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การทำธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ สิ่งสำคัญคือต้องมีหลักธรรมเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเนื่องจากผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ต้องได้รับการดูแลอย่างดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 1. เมตตา ความรัก 2. กรุณา ความสงสาร 3. มุทิตา ความพลอยยินดี 4. อุเบกขา มีใจเป็นกลาง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) เนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุ ต้องการดูแลและการเอาใจใส่เป็นพิเศษ จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวทำให้ผูวิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธศาสนาของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร จะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธศาสนาของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร และจะช่วยให้นักวิจัย นักวิชาการ สามารถนำองค์ความรู้ไปบูรณาการให้เกิดประโยชน์ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึก และการพัฒนาองค์กรตามโมเดลที่นำเสนอต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อนำเสนอการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธศาสนาของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 493 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Yamane (1973) ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 221 ตัวอย่าง

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน ผู้บริหารธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.970 และแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1. ปัจจัยส่วนบุคคล 2. ปัจจัยส่งเสริม 3. หลักพรหมวิหาร 4 และ 4. การจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 221 ตัวอย่าง

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน และสนทนากลุ่ม 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และสรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. การจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.57, S.D.=0.63) โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุขององค์กร ($\bar{X}$=3.58) รองลงมาคือ ด้านการจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ ($\bar{X}$=3.57) ด้านการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายผู้สูงอายุ ($\bar{X}$=3.57) และด้านการส่งเสริมทักษะบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ($\bar{X}$=3.54) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่งเสริม ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management) อย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยส่งเสริมที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรปัจจัยส่งเสริม	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.874	.166		5.281**	.000
เงิน (Money) (Fac2)	.269	.058	.320	4.617**	.000
วัสดุอุปกรณ์ (Materials) (Fac3)	.249	.079	.266	3.140**	.002
การจัดการ (Management) (Fac4)	.246	.061	.263	4.051**	.000
คน (Man) (Fac1)	.162	.051	.182	2.774**	.006

Adjusted R^2 = .560

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่งเสริมส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) การจัดการ (Management) คน (Man) มีค่า Adjusted R^2 เท่ากับ .560 แสดงว่า ปัจจัยส่งเสริมสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 56.0 เขียนในรูปของสมการดังนี้

$$\hat{y} = .874+.269_{Fac2}+.249_{Fac3}+.246_{Fac4}+.162_{Fac1}$$

$$Z_Y = .320Z_{Fac2}+.266Z_{Fac3}+.263Z_{Fac4}+.182Z_{Fac1}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง อย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อการจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อการจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรหลักพรหมวิหาร 4	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.007	.140		7.183**	.000
เมตตา ความรัก (D1)	.381	.041	.416	9.358**	.000
มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี (D3)	.175	.047	.186	3.759**	.000
อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง (D4)	.165	.038	.200	4.390**	.000
กรุณา ความสงสาร (D2)	.058	.028	.090	2.107*	.036

Adjusted R^2 = .543

จากตารางที่ 2 พบว่าหลักพรหมวิหาร 4 ส่งผลต่อการจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ เมตตา ความรัก มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง กรุณา ความสงสาร มีค่า Adjusted R^2 เท่ากับ .543 แสดงว่า หลักพรหมวิหาร 4 สามารถร่วมกันทำนายการจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 54.3 เขียนในรูปของสมการดังนี้

$$\hat{y} = 1.007+.381_{D1}+.175_{D3}+.165_{D4}+.058_{D2}$$

$$Z_Y = .416Z_{D1}+.186Z_{D3}+.200Z_{D4}+.090Z_{D2}$$

3. การบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธศาสนาของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

การจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. การจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ โดยจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลอย่างเป็นปัจจุบัน อย่างครบถ้วน ครอบคลุมในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและรายงานผลต่อหน่วยงานภาครัฐเพื่อความโปร่งใส 2. การอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุขององค์กร โดยจัดอบรมเพื่อให้พนักงานคอยให้กำลังใจ ให้พนักงานมีความเข้าอกเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกของผู้สูงอายุ พร้อมยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือและทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกดีมีความอบอุ่น 3. การส่งเสริมทักษะบุคลากรด้านผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะด้านการประสานงานและการติดต่อสื่อสาร มีทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะเกี่ยวกับการปฐมพยาบาล รวมทั้งทักษะทางด้านจิตใจและอารมณ์ 4. การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายผู้สูงอายุ โดยร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการตัวแทนชมรมผู้สูงอายุขึ้นเป็นเครือข่าย จัดทำฐานข้อมูลและสื่อสารในเครือข่าย สร้างความร่วมมือกับศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนใกล้เคียงเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

โดยมีหลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมนำสู่การจัดการธุรกิจที่ดีเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1. เมตตา ความรัก โดยมีความหวังดีอยากให้ผู้สูงอายุมีความสุข สมัครใจที่จะปฏิบัติงานกับผู้สูงอายุอย่างสุดความสามารถ เอาใส่ใจ ดูแล เข้าใจในรายละเอียดของงานดูแลผู้สูงอายุ และให้คำแนะนำด้วยความเมตตาและ

ปรารถนาดี สร้างบรรยากาศความสุขในอยู่ร่วมกัน 2. กรุณา ความสงสาร โดยความปรารถนาเพื่อจะช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีความสุขตลอดการพักอาศัยอยู่ด้วยกัน คอยช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีกำลังกายและกำลังใจที่ดี แบ่งปันน้ำใจตลอดเวลา ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขสร้างกำลังใจในการอยู่ในสังคมได้ 3. มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี โดยการประคับประคองและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่แช่มชื่นเบิกบาน จัดกิจกรรมสันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ให้พนักงานรู้จักแสดงความยินดีกับผู้สูงอายุที่มีความพิเศษอยู่เสมอ และคอยปลอบใจดูแลผู้สูงอายุเปรียบเสมือนคนในครอบครัว 4. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง โดยยอมรับถึงข้อแตกต่างของผู้สูงอายุแต่ละคน มีกิจกรรมส่งเสริมให้พนักงานยอมรับข้อดีและข้อด้อยของผู้สูงอายุได้ตามความเป็นจริง มีจิตใจเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงรักใคร่ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน นำปัจจัยส่งเสริมมาเป็นพื้นฐานผสานกับหลักธรรมเพื่อให้เกิดการจัดการธุรกิจที่ดีเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้งเรื่องของ บุคคล (Man) เงินทุน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) การบริหารจัดการ (Management)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ 1. ด้านการอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุขององค์กร โดยจัดอบรมเพื่อให้พนักงานคอยให้กำลังใจให้พนักงานมีความเข้าอกเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกของผู้สูงอายุ 2. ด้านการจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ โดยจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลอย่างเป็นปัจจุบันอย่างครบถ้วน ครอบคลุมในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3. ด้านการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายผู้สูงอายุ โดยร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการตัวแทนชมรมผู้สูงอายุขึ้นเป็นเครือข่าย จัดทำฐานข้อมูลและสื่อสารในเครือข่าย 4. ด้านการส่งเสริมทักษะบุคลากรด้านผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะด้านการประสานงานและการติดต่อสื่อสาร มีทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะเกี่ยวกับการปฐมพยาบาล ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ (2562) ที่พบว่าประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย ด้านการเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุน ด้านส่งเสริมและพัฒนาให้มีขีดความสามารถ ด้านการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตัวเอง ด้านการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก ด้านเกิดศักยภาพความเข้มแข็งของประชาชนในหมู่บ้าน ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร การบริหารงานส่งผลต่อประสิทธิผลในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เรียงลำดับความสำคัญดังนี้คือ การปฏิบัติงาน การตรวจสอบและการปรับปรุงงาน

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ด้านปัจจัยส่งเสริมส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) การจัดการ (Management) คน (Man) ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R2) เท่ากับ .560 แสดงว่าปัจจัยส่งเสริมสามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 56.0 สอดคล้องกับงานวิจัยของนิอร ศรีสุนทร (2559) ที่พบว่ารูปแบบการบริหารผลการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วยกระบวนการ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ด้านการดำเนินการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน ด้านการติดตามผลการปฏิบัติงาน ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการให้รางวัล แต่ละองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านมีค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารผลการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามีความเหมาะสมสามารถนำไปปฏิบัติได้และมีองค์ประกอบเหมือนกับองค์ประกอบที่สร้างขึ้นตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

2. ด้านหลักพรหมวิหาร 4 ส่งผลต่อการจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 005 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ เมตตา ความรัก มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง กรุณา ความสงสาร ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R2) เท่ากับ .543 แสดงว่า หลักพรหมวิหาร 4 สามารถร่วมกันทำนายการจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 54.3 สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร ไชยชนะ (2560) ที่พบว่า หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยมของการประปานครหลวง พบว่าหลักพรหมวิหาร 4 หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักสัปปุริสธรรม 7 มีความสอดคล้องกับการพัฒนาตน พัฒนางานและบริการสังคม ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการร่วมกันอย่างลงตัว ให้ความสำคัญในเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ ปลูกจิตสำนึกด้านการบริการ ซึ่งตรงกับหลักธรรมพัฒนาด้านจิตใจ หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักที่ผู้บริหารมีไว้ประจำใจ หลักของความซื่อสัตย์สุจริตในภาคปฏิบัติ หลักสังคหวัตถุ 4 บูรณาการหลักธรรมในการบริหารทุกภาคส่วน โดยผ่านกระบวนการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นฐานในการบริหารจัดการของการประปานครหลวง

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

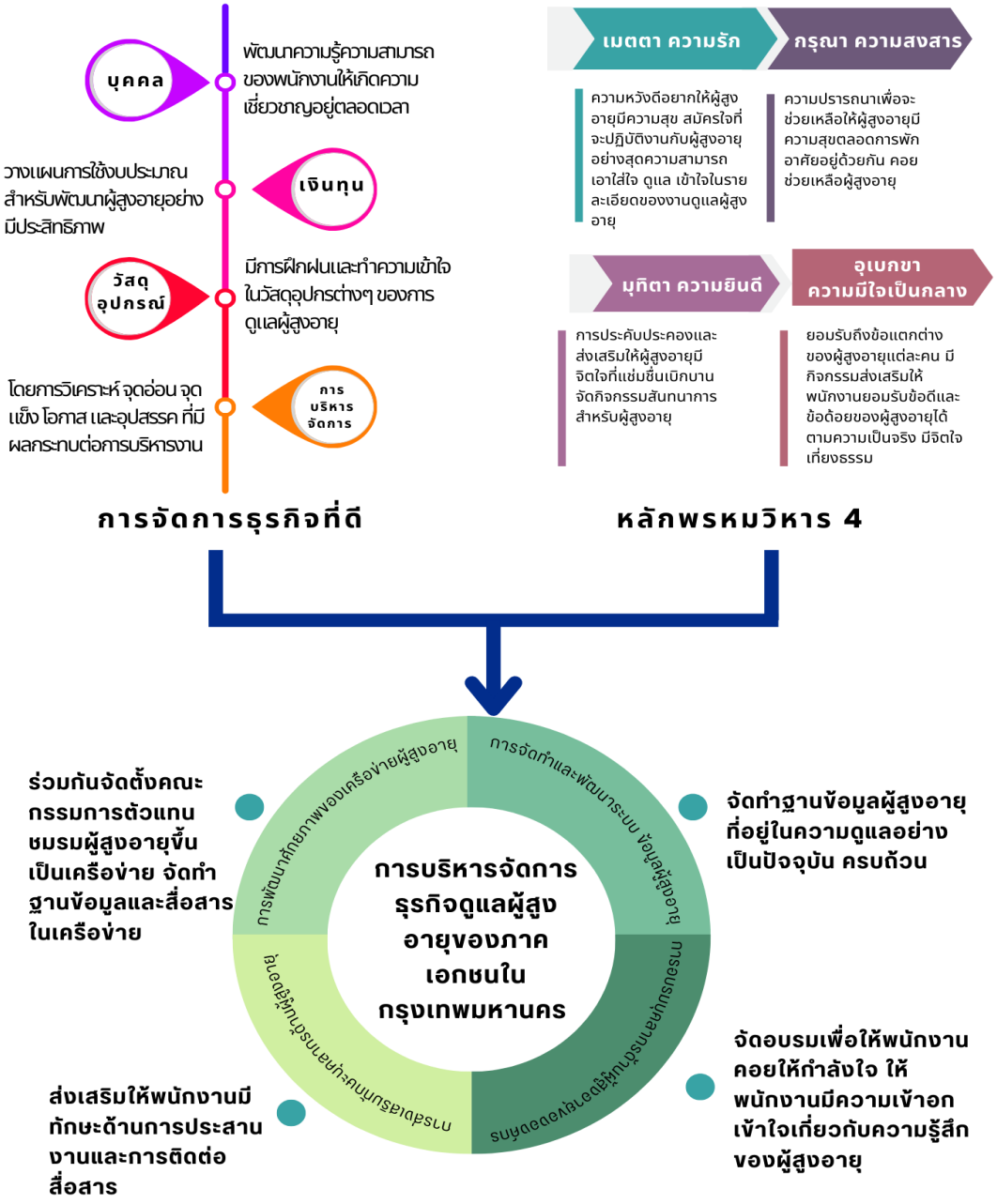
การจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. การจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ 2. การอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุขององค์กร 3. การส่งเสริมทักษะบุคลากรด้านผู้สูงอายุ 4. การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายผู้สูงอายุ โดยมีหลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมนำสู่การจัดการธุรกิจที่ดีเกี่ยวกับการดูแล

ผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1. เมตตา ความรัก โดยมีความหวังดีอยากให้ผู้สูงอายุมีความสุข สมัครใจที่จะปฏิบัติงานกับผู้สูงอายุอย่างสุดความสามารถ เอาใส่ใจดูแล เข้าใจในรายละเอียดของงานดูแลผู้สูงอายุ ให้คำแนะนำด้วยความเมตตาและปรารถนาดี สร้างบรรยากาศความสุขในอยู่ร่วมกัน 2. กรุณา ความสงสาร โดยความปรารถนาเพื่อจะช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีความสุขตลอดการพักอาศัยอยู่ด้วยกัน คอยช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีกำลังกายและกำลังใจที่ดี แบ่งปันน้ำใจตลอดเวลา ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขสร้างกำลังใจในการอยู่ในสังคมได้ 3. มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี โดยการประคับประคองและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่แช่มชื่นเบิกบาน จัดกิจกรรมสันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ให้พนักงานรู้จักแสดงความยินดีกับผู้สูงอายุที่มีความพิเศษอยู่เสมอ และคอยปลอบใจดูแลผู้สูงอายุเปรียบเสมือนคนในครอบครัว 4. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง โดยยอมรับถึงข้อแตกต่างของผู้สูงอายุแต่ละคน มีกิจกรรมส่งเสริมให้พนักงานยอมรับข้อดีและข้อด้อยของผู้สูงอายุได้ตามความเป็นจริง มีจิตใจเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงรักใคร่ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน นำปัจจัยส่งเสริมมาเป็นพื้นฐานผสานกับหลักธรรมเพื่อให้เกิดการจัดการธุรกิจที่ดีเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้งเรื่องของ บุคคล (Man) เงินทุน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) การบริหารจัดการ (Management) สอดคล้องกับงานวิจัยของจรูญศักดิ์ สุนทรเดชา (2562) ที่พบว่า การพัฒนาด้านเครื่องมือและกระบวนการ โดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (App ดูแล) มาใช้เพื่อลดขั้นตอนและความผิดพลาดในกระบวนการต่าง ๆ การทดลองและประเมินผลรูปแบบการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า การประเมินผลด้วยแบบประเมินความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมก่อนการฝึกอบรม และหลังการทดลองใช้ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านทั้งก่อนการฝึกอบรมและหลังการทดลองใช้

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธศาสนาของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร การจัดการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย 1. การจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ โดยจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลอย่างเป็นปัจจุบัน อย่างครบถ้วน ครอบคลุมในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและรายงานผลต่อหน่วยงานภาครัฐเพื่อความโปร่งใส 2. การอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุขององค์กร โดยจัดอบรมเพื่อให้พนักงานคอยให้กำลังใจ ให้พนักงานมีความเข้าอกเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกของผู้สูงอายุ พร้อมเข้าไปช่วยเหลือและทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกดีมีความอบอุ่น 3. การส่งเสริมทักษะบุคลากรด้านผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมให้พนักงานมีทักษะด้านการประสานงานและการติดต่อสื่อสาร มีทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะเกี่ยวกับการปฐมพยาบาล รวมทั้งทักษะทางด้านจิตใจและอารมณ์ 4. การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายผู้สูงอายุ

โดยร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการตัวแทนชมรมผู้สูงอายุขึ้นเป็นเครือข่าย จัดทำฐานข้อมูลและสื่อสารในเครือข่าย สร้างความร่วมมือกับศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนใกล้เคียงเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมนำสู่การจัดการธุรกิจที่ดีเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1. เมตตา ความรัก โดยมีความหวังดีอยากให้ผู้สูงอายุมีความสุข สมัครใจที่จะปฏิบัติงานกับผู้สูงอายุอย่างสุดความสามารถ เอาใส่ใจ ดูแล เข้าใจในรายละเอียดของงานดูแลผู้สูงอายุ และให้คำแนะนำด้วยความเมตตาและปรารถนาดี สร้างบรรยากาศความสุขในอยู่ร่วมกัน 2. กรุณา ความสงสาร โดยความปรารถนาเพื่อจะช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีความสุขตลอดการพักอาศัยอยู่ด้วยกัน คอยช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีกำลังกายและกำลังใจที่ดี แบ่งปันน้ำใจตลอดเวลา ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขสร้างกำลังใจในการอยู่ในสังคมได้ 3. มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี โดยการประคับประคองและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่แช่มชื่นเบิกบาน จัดกิจกรรมสันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ ให้พนักงานรู้จักแสดงความยินดีกับผู้สูงอายุที่มีความพิเศษอยู่เสมอ และคอยปลอบใจดูแลผู้สูงอายุเปรียบเสมือนคนในครอบครัว 4. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง โดยยอมรับถึงข้อแตกต่างของผู้สูงอายุแต่ละคน มีกิจกรรมส่งเสริมให้พนักงานยอมรับข้อดีและข้อด้อยของผู้สูงอายุได้ตามความเป็นจริง มีจิตใจเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงรักใครให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน นำปัจจัยส่งเสริมมาเป็นพื้นฐานผสานกับหลักธรรมเพื่อให้เกิดการจัดการธุรกิจที่ดีเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานคร ทั้งเรื่องของ บุคคล (Man) เงินทุน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) การบริหารจัดการ (Management)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กลุ่มธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานครควรกำหนดนโยบายเพื่อมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมรวมทั้งการบูรณาการของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุไปพร้อม ๆ กัน

2. กลุ่มธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานครควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการยกระดับการให้บริการผู้สูงอายุ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการให้เข้าถึงบริการอย่างสะดวกเข้าถึงง่าย ปลอดภัย ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กลุ่มธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานครควรมีการมอบหมายงานที่มีลักษณะเหมาะสมกับทักษะของแต่ละคน โดยการแบ่งงานกันทำเฉพาะด้าน

2. กลุ่มธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานครควรมีการกำหนดแนวทางการบริหารการใช้จ่ายเงินหรืองบประมาณอย่างประหยัดและคุ้มค่า

3. กลุ่มธุรกิจดูแลผู้สูงอายุของภาคเอกชนในกรุงเทพมหานครควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณสำหรับพัฒนาผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐให้มีความปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยด้านการพัฒนาระบบและกลไกการบูรณาการบริการสังคมและสุขภาพ เพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, (2567). *ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ บทวิเคราะห์ธุรกิจ ประจำเดือน มีนาคม 2564*. สืบค้น 28 มกราคม 2567, จาก https://shorturl.asia/hJWVI

จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา. (2562). *การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ. (2562). *ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิอร ศรีสุนทร. (2559). *การพัฒนารูปแบบการบริหารผลการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต).

ศิริพร ไชยชนะ. (2560). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยมของการประปานครหลวง* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Thai PBS. (2024). *Aging Society: Thailand has entered a fully aged society, in contrast to the fact that fewer children are being born*. Retrieved January 23, 2024, from https://shorturl.asia/lc5On

Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)*

BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING COMPETENCY DEVELOPMENT IN LEARNING DIGITAL TECHNOLOGY AIRPORTS OF THAILAND PUBLIC COMPANY LIMITED PERSONNEL

สราวุธ เบญจกุล
Sarawut Benjakul
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: srwbenjakul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี ในการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.972 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 382 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 7,932 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) 1. การพัฒนาบุคลากร 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 2. หลักไตรสิกขา 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

*Received September 2, 2024; Revised September 14, 2024; Accepted September 15, 2024

การวิจัย 3. การพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ทั้ง 4 ด้าน คือ การใช้ (Use) การเข้าใจ (Understand) การสร้าง (Create) และการเข้าถึง (Access) โดยประยุกต์กับหลักไตรสิกขา ทั้ง 3 ด้าน และมีการพัฒนาบุคลากรทั้ง 3 ด้าน เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ให้ประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ไตรสิกขา; สมรรถนะ; การพัฒนาบุคลากร

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study Buddhist Integration for Promoting Competency Development in Learning Digital Technology of Airports of Thailand Public Company Limited Personnel; 2. To examine factors affecting Buddhist Integration for Promoting Competency Development in Learning Digital Technology of Airports of Thailand Public Company Limited Personnel and 3. To present Buddhist Integration for Promoting Competency Development In Learning Digital Technology of Airports of Thailand Public Company Limited Personnel, conducted using mixed research methods. The quantitative research, the questionnaire was used with a reliability value of 0.972 to collect data were from 381 samples randomly sampled, derived from a total population of 7,932 people using Taro Yamane formula. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The qualitative research collected data from 18 key informants and 9 participants in focus group discussion and analyzed by content descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. Competency Development in Learning Digital Technology of Airports of Thailand Public Company Limited Personnel was found at a high level overall. 2. Factors affecting Promoting Competency Development in Learning Digital Technology of Airports of Thailand Public Company Limited Personnel consisted of 1. Personnel Development in 3 aspects with statistical significance at the 0.01 level, therefore, the research hypothesis is accepted. 2. 3 aspects of Threefold Training, Tiisikkha, with statistically significant level at the 0.01, therefore, the research hypothesis is accepted. 3. Developing the digital technology learning capacity of company personnel of Airports of Thailand Public Company Limited in all 4 aspects, Use, Understand, Create and Access by applying Three-Fold Training, Tisikkha in all 3 aspects and Personnel Development in all 3

aspects as the basis Promoting the Competency Development in Learning Digital Technology of Airports of Thailand Public Company Limited Personnel to be successful.

Keywords: Integrative Buddhism; Threefold Training; Capacity; Personnel Development

บทนำ

สังคมปัจจุบันที่ก้าวสู่ยุคศตวรรษที่ 21 หรือเรียกได้ว่าเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพลักดันองค์กรด้วยระบบนของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และเปลี่ยนแปลงด้วยความรวดเร็ว ทำให้ทุกหน่วยงานต้องมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอด รวมถึงท่าอากาศยานก็มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง จึงมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) มาใช้เพื่อพัฒนาบุคลากรให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมกับที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านมาตรฐานตลอดจนถึงคุณภาพของการให้บริการ มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อดำเนินงานของท่าอากาศยานปประยุกต์กับด้วยแนวคิดในเชิงนวัตกรรม (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2565) บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) หรือ ทอท. เป็นองค์กรให้บริการด้านการขนส่งทางอากาศที่สำคัญของประเทศ มีบทบามสำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว การขนส่ง ตลอดจนถึงการบริการของประเทศ ซึ่งการบริหารจัดการท่าอากาศยานในกำกับดูแลของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย 1. ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ 2. ท่าอากาศยานดอนเมือง 3. ท่าอากาศยานเชียงใหม่ 4. ท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวง เชียงราย 5. ท่าอากาศยานภูเก็ต 6. ท่าอากาศยานหาดใหญ่ (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2565) ในการให้บริการของท่านอากาศยานคำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร มุ่งเข้าสู่การเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง (High Performance Organization : HPO) ทุก ๆ ด้าน โดยมีระบบที่มุ่งมั่นพัฒนาองค์กรสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ด้วยระบบปรับปรุงกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (Streamline Process) ทำให้ทุกขั้นตอนรวดเร็ว คล่องตัว และแม่นยำยิ่งขึ้น ตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้า พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืน (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2565) กุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จขององค์กร คือ การทำความเข้าใจและพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรให้ตรงกับเป้าหมายองค์กร เพื่อให้ทุกคนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ที่เรียกว่า สมรรถนะองค์กร (Competency) เพื่อสามารถทำนายผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างถูกต้อง และสะท้อนความสามารถที่แท้จริงได้ (HREX.asia, 2023)

การดำเนินงานที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยางช่วงที่เกิดวิกฤติโควิด - 19 (Covid-19) การพัมนาบุคลากรประสบปัญหาที่สำคัญ คือ บุคลากรส่วนหนึ่งยังไม่ให้ความสำคัญกับระบบ

เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างบุคลากรที่มีมีความรับผิดชอบระดับสูงหลายคนยังขาดทักษะดิจิทัลที่จำเป็น ส่งผลให้การตัดสินใจขององค์กรอาจล่าช้าหรือไม่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล (Digital literacy) ขาดทักษะในการนำอุปกรณ์ เครื่องมือ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน การสื่อสารองค์กร และการทำงานร่วมกันของบุคลากรในองค์กร

ดังนั้น บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ควรมีการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขามาบูรณาการเป็นหลักหรือกระบวนการในการพัฒนาด้านพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อม รวมถึงด้านจิตใจและด้านปัญญา คือ 1. ศีล การฝึกในด้านพฤติกรรม 2. สมาธิ การฝึกในด้านจิต และ 3. ปัญญา การฝึกด้านการรู้ความจริง เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ถูกต้อง มาใช้ในการพัฒนาบุคลากร (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2550)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษา เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปพัฒนาวางแผนการการพัฒนาบุคลากร ทอท. ให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และขับเคลื่อนการพัฒนาท่าอากาศยานสู่ยุคดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเป็นแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ และมีดการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อยืนยันข้อมูล

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 7,923 คน (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 381 คน จากการคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) และทำการกระจายสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกแบบเจาะจง มีจำนวน 18 รูปหรือคน แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูปหรือคน กลุ่มที่ 3 พนักงานของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ระดับบริหาร จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 4 พนักงานของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ระดับปฏิบัติ จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 5 ผู้ใช้บริการบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ระดับปฏิบัติ จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 6 ผู้ถือหุ้นของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ระดับปฏิบัติ จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบไปด้วย 1. การพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา (Nadler & Wiggs, 1989) 2. หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล การฝึกในด้านพฤติกรรม สมาธิ การฝึกในด้านจิต และปัญญา การฝึกด้านการรู้ความจริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550) และ 3. สมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย ด้านการใช้ ด้านการเข้าใจ ด้านการสร้าง และด้านการเข้าถึง (โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย, เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2565) หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยได้เท่ากับ 0.973 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.972

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ โดยการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 เก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจ จากการแจกแบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพ

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการบันทึกเทปและบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์ และนำไปสังเคราะห์ข้อมูลให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1. สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. สถิติอนุมาน สำหรับทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ วิเคราะห์การถดถอย พหุคูณ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และมีการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 381 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 59.58 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 294 คน คิดเป็นร้อยละ 77.17 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 63.78 มีตำแหน่งระดับ 1-6 จำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 80.84 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 56.69

สมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.43, S.D.=0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษา คือ ด้านการเข้าถึง (Access) ($\bar{X}$=4.47, S.D.=0.54) อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการใช้ (Use) ($\bar{X}$=4.46, S.D.=0.57) ด้านการสร้าง (Create) ($\bar{X}$=4.41, S.D.=0.63) และด้านการเข้าใจ (Understand) ($\bar{X}$=4.40, S.D.=0.56) อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบดัชนีภาวะร่วมเส้นตรงพหุค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) ซึ่งค่าระหว่าง 0.191-0.575 ซึ่งมากกว่าค่าที่กำหนด คือ .190 และค่าปัจจัยการขยายของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) มีค่าระหว่าง 1.739-5.291 ซึ่งมีค่าไม่เกินตามที่กำหนด คือ 5.3 แสดงให้เห็นว่าเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น และไม่เกิดปัญหา Multicollinearity จึงนำตัวแปรดังกล่าวเข้าสู่การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ตารางที่ 1 การพัฒนาบุคลากรที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

ตัวแปรการพัฒนาบุคลากร	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ด้านการฝึกอบรม	.330	.035	.391	9.411**	.000
ด้านการศึกษา	.289	.044	.292	6.541**	.000
ด้านการพัฒนา	.234	.042	.263	5.569**	.000
ค่าคงที่	.638	.117		5.467**	.000

F = 381.578, **p-value = 0.01 R Square = .752 Adjust R Square = .750 Std. Error = .260 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p** .01

ตารางที่ 2 การพัฒนาบุคลากรที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

ตัวแปรหลักไตรสิกขา	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ด้านปัญญา การฝึกด้านการรู้ความจริง	.536	.057	.508	9.455**	.000
ด้านสมาธิ การฝึกในด้านจิต	.276	.045	.251	6.136**	.000
ด้านศีล การฝึกในด้านพฤติกรรม	.135	.060	.112	2.241*	.026
ค่าคงที่	.127	.198		.641**	.000

F = 190.066 *p<.05, **p<0.01 R Square = .602 Adjust R Square = .599 Std. Error = .330 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ p*.05, p** .01

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาบุคลากรส่งผลต่อสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) 3 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้ร้อยละ 75.20 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized equation)

$\hat{y}$ = 0.638 + (0.330)X11 + (0.289)X12 + (0.234)X13

และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$\hat{Z}$Y = (0.391)ZX11 + (0.292)ZX12 + (0.263)ZX13

ต่อมา คือ หลักไตรสิกขาส่งผลต่อสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) 3 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านปัญญา การฝึกด้านการรู้ความจริง ด้านสมาธิ การฝึกในด้านจิต และด้านศีล การฝึกในด้านพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้ร้อยละ 60.20

สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

$\hat{y}$ = 0.127 + (0.536)X23 + (0.276)X22 + (0.135)X21

และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$\hat{Z}$Y = (0.508)ZX23 + (0.251)ZX22 + (0.112)ZX21

3. รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. สมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการเข้าถึง (Access) ด้านการใช้ (Use) ด้านการสร้าง (Create) และด้านการเข้าใจ (Understand) โดยแต่

ละด้านมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เช่น มีมาตรการในการกำกับดูแลในการใช้ที่รัดกุมเข้มงวด ช่วยกันดูแลรักษาอุปกรณ์ให้สามารถใช้งานได้นาน ต้องจัดฝึกอบรมให้บุคลากรเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การทำงานสะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง 2. หลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม ประกอบด้วย ด้านศีล การฝึกในด้านพฤติกรรม ปัญญา การฝึกด้านการรู้ความจริง และสมาธิ การฝึกด้านจิต โดยมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร เช่น สร้างพฤติกรรมในการทำงานเชิงสร้างสรรค์ ต่อยอดและพัฒนา สมาธิจะส่งผลทำให้การทำงานได้ผล คนเป็นสุข ควบคู่กันไป และบุคลากรมีความรู้คู่คุณธรรม ผู้นำมีธรรมาภิบาล การทำงานมีศักยภาพ และ 3. การพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นกระบวนการหลักในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย ด้านการศึกษา การอบรม และการพัฒนา โดยแต่ละด้านมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร เช่น ควรมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่หลากหลายสอดคล้องกับการทำงาน ควรมีการสนับสนุนทุนการศึกษาให้บุคลากรได้ศึกษาต่อ และควรมุ่งพัฒนาทางด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการทำงาน

ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการองค์ความรู้ทางพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา เข้ากับปัจจัยการพัฒนาบุคลากร ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างรอบด้านและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อบูรณาการในการพัฒนาสมรรถนะเรียนรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลต่อการพัฒนาท่าอากาศยานทั้งในปัจจุบันและอนาคตให้ดียิ่งขึ้นไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. สมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชญณา ศิริภิรมย์ (2565) ที่ระบุว่ารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะบุคลากรของธุรกิจประกันวินาศภัยตามแนวพระพุทธศาสนา ควรมุ่งผลสัมฤทธิ์ การให้บริการที่ดี มีความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ และบุคลากรร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน

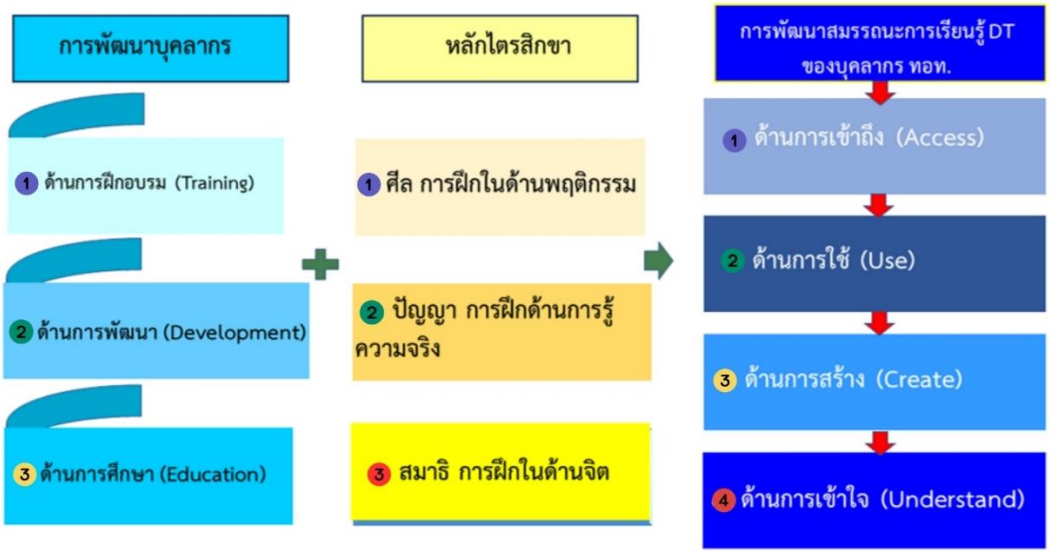
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาบุคลากรทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้าน

การฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา ส่งผลต่อสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถร่วมกัน ทำนายสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้ร้อยละ 75.20 ซึ่งสะท้อนว่ากระบวนการพัฒนาบุคลากรที่มีหลักสูตรการฝึกอบรมที่หลากหลายสอดคล้องกับการทำงาน มีการสนับสนุนทุนการศึกษาให้บุคลากรได้ศึกษาต่อ และมุ่งพัฒนาทางด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ในการทำงาน จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระพงษ์ศักดิ์ สนฺตมโน (2564) ที่พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า หลักไตรสิกขา ได้แก่ ด้านปัญญา การฝึกด้านการรู้ความจริง ด้านสมาธิ การฝึกในด้านจิต และด้านศีล การฝึกในด้านพฤติกรรม ส่งผลต่อสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้ร้อยละ 60.20 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเรืองยศ สารพุฒิเศรษฐ์ (2565) ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาขีดความสามารถ มุ่งสู่ความเป็นเลิศ และพัฒนาบุคคลให้มีทุนทางปัญญาที่สูงขึ้น

3. รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ สมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร หลักไตรสิกขา และการพัฒนาบุคลากร โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของวีนัส ธรรมสาโรรัชต์ (2566) ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้น ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนแนวคิดพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ให้มีประสิทธิผลและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาบุคลากรที่ประกอบด้วยการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา โดยบูรณาการร่วมกับหลักไตรสิกขา ที่ประกอบด้วยศีล การฝึกในด้านพฤติกรรม สมาธิ การฝึกในด้านจิต และปัญญา การฝึกด้านการรู้ความจริง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลส่งผลต่อการพัฒนาท่าอากาศยานทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย กรมท่าอากาศยาน กระทรวงคมนาคม และ ทอท. ควรกำหนดนโยบายเพื่อบูรณาการความร่วมมือกันในการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับบุคลากร เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น

2. ทอท.ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจติดตามและประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับบุคลากรทุกท่าอากาศยาน เพื่อให้การปฏิบัติงานของท่าอากาศยานแต่ละแห่งมีมาตรฐานที่เท่าเทียมกัน

3. ผู้บริหาร ทอท.ควรมีมาตรการในการควบคุมและกำกับดูแลให้ส่วนงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานตามมาตรฐานในการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่สัมฤทธิ์ผลและบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

4. ทอท. ควรนำหลักพุทธธรรมมาใช้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้สัมฤทธิ์ผลและบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ทอท. ควรจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติงานเฉพาะเพื่อให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนาและแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรค ในการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร ทอท. ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องราบรื่น ภายใต้กฎระเบียบและหน่วยงานตรวจสอบต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารท่าอากาศยาน

2. ทอท. ควรจัดประกวดส่วนงานที่เกี่ยวข้องที่มีความเป็นเลิศในการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลและแนวคิดด้านนวัตกรรมให้แก่บุคลากร และถอดองค์ความรู้เพื่อเป็นต้นแบบในการทำงานให้แก่ส่วนงานอื่น ๆ ต่อไป

3. ทอท. ควรจัดเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และพัฒนาการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลและแนวคิดด้านนวัตกรรมให้แก่บุคลากร เพื่อให้การปฏิบัติงานของ ทอท. เกิดประโยชน์กับผู้โดยสารอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ทอท. ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลและแนวคิดด้านนวัตกรรมให้แก่บุคลากรเพื่อให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความเจริญทางด้านกาย วาจา ใจ และมีศีล สมาธิ และปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. ทอท. ควรจัดให้มีกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาบุคลากร เช่น ส่งเสริมให้ ทอท. เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการแสดงความสามารถเพื่อนำมาพัฒนาองค์กร และส่งเสริมให้บุคลากรสร้างนวัตกรรมในการทำงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ของบุคลากรท่าอากาศยานในกำกับของกระทรวงคมนาคม ทั้งประเทศ เพื่อกำหนดเป็นแนวนโยบายในการบริหารงานเชิงบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ของบุคลากรของท่าอากาศยานในภาพรวมต่อไป

2. ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะด้านอื่น ๆ เช่น ด้านกิจกรรมเชิงพาณิชย์ ด้านการเงินและบัญชี ด้านกฎหมาย ด้านมาตรฐานการบิน และ

ด้านการบริหารงานบุคคล ของบุคลากร บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อใช้ในการวางแผนการพัฒนาท่าอากาศยานให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ควรมีการศึกษาวิจัยหลักพุทธธรรมอื่น ๆ เช่น อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 สัปปุริสธรรม 7 ในการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ของบุคลากร บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับหลักศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการท่าอากาศยานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชญณา ศิริภิรมย์. (2565). *การส่งเสริมสมรรถนะบุคลากรของธุรกิจประกันวินาศภัย ตามแนวพระพุทธศาสนา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). (2565). *แผนพัฒนาการจัดการความรู้ ทอท. (ปีงบประมาณ 2564 - 2568)*. กรุงเทพฯ: บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน).

_____. (2565). *สมรรถนะของ ทอท*. กรุงเทพฯ: บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน).

_____. (2567). *ข้อมูล บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด(มหาชน)*. กรุงเทพฯ: บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน).

พระพงษ์ศักดิ์ สนฺตมโน. (2564). *พุทธธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). หัวใจพระพุทธศาสนา. *พุทธจักร*, 61(5), 7-15.

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2565). *เทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล Information Technology in Digital Era*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

เรืองยศ สารพุฒิเศรษฐ์. (2565). *การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ 21* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วีนัส ธรรมสาโรรัชต์. (2566). *การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

HREX.asia. (2023). *Strengthen competency for personnel to promote effective human resource management in the organization*. Bangkok: HREX.asia.

Nadler, L. & Wiggs, G. D. (1989). *Managing Human Resource Development*. San Francisco: Jossey-Bass.

Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York: Harper & Row, 1973.

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาของกรุงเทพมหานคร*

MODEL OF ELDERLY LIFE QUALITY DEVELOPMENT ACCORDING TO BUDDHISM OF BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

ศิลชัย หวังเจริญเวทย์, บุญทัน ดอกไธสง
Sinchai Wangjaroenwet, Boonton Dockthaisong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sinchaiw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร และ 3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาของกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนจากประชากรทั้งหมด ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.958 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ส่วนวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ส่งคุณวุฒิจำนวน 9 รูปหรือคน เพื่อยืนยันองค์ความรู้หลังการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านจิตใจ และด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร พบว่า นโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เรียงลำดับ คือ หลักประกันด้านรายได้ การจัดสวัสดิการสังคมด้านสุขอนามัย ด้านสุขภาพ และการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม ส่วนหลักภาวนา 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับความสำคัญ

*Received September 7, 2024; Revised October 3, 2024; Accepted October 27, 2024

ในการคัดเลือกเข้าสมการ คือ กายภาวนา การพัฒนาด้านร่างกาย สีลภาวนา การพัฒนาด้านพฤติกรรม จิตภาวนา การพัฒนาด้านจิตใจ และปัญญาภาวนา การพัฒนาด้านปัญญา และ 3. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาของกรุงเทพมหานคร พบว่า กายภาวนา การพัฒนาร่างกาย คือ การให้มีกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายเป็นนิจ จิตภาวนา การพัฒนาจิตใจ ให้มีการฝึกจิต โดยการฝึกสมาธิ สีลภาวนา พัฒนาพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และ ปัญญาภาวนา พัฒนาปัญญาเพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยปัจจุบัน

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ; หลักภาวนา 4

Abstract

Objectives of the research were: 1. To study the quality of life of the elderly in Bangkok Metropolis 2. To study the factors affecting the quality of life of the elderly in Bangkok Metropolis, and 3. To present a model for developing the quality of life of the elderly according to the Buddhism of Bangkok Metropolis, conducted by the mixed research methods. The quantitative research used 400 samples, derived from the total population by stratified sampling in 5 districts out of 50 in Bangkok and used a questionnaire as a tool to collect data by using 5 interpretation criteria with a validity value of 0.958. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 18 and analyze data with descriptive interpretation. Key informants and 9 participants in focus group discussion To validate the knowledge after data synthesis.

Findings were as follows: 1. Government policies affected the quality of life of the elderly in Bangkok Metropolis, by overall, was at a high level. When examining individual aspects, it was found to be high in all dimensions, including physical, social relationships, mental, and environmental. 2. Factors affecting the quality of life of the elderly in Bangkok Metropolis: Government policies affected the development of the quality of life of the elderly in Bangkok Metropolis, consisting of government policies on income security, health welfare, social welfare, health, and social inequality reduction at the level of 0.01 and the quality of life development according to Bhavana 4, consisting of Gayabhavana, Silabhavana, Cittabhavana and Panyabhavana, significantly affects the developing the quality of life in all aspects at the level of 0.01 3. A model for developing the quality of life of the elderly in Bangkok based on Buddhist principles was found

that Gayabhavana, physical development, involved regular physical activity, Cittabhavana, mental development, involved mental training through meditation or chanting. Silabhavana, involved developing behaviors for living together in society, and Panyabhavana, involved developing wisdom to adapt to the changes of the modern era.

Keywords: The Quality of Life; The Elderly; Bhawana 4

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นเรื่องสำคัญที่ทั่วโลกให้ความสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากปัญหา การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดระดับโลกในยุคนี้ซึ่งหากไม่ได้มีการเตรียมการล่วงหน้าที่ดีเพียงพอ จะเป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม (กรมผู้สูงอายุ, 2564) ในประเทศเหล่านี้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอย่างรวดเร็วเกิดขึ้นมาก่อนในต่างประเทศมาหลายปีแล้ว โดยเฉพาะทางยุโรปหลายประเทศมีการปรับเปลี่ยน การบริหารจัดการ ใช้กลยุทธ์มากมายตั้งแต่ระดับนโยบายเป็นถึงระดับบุคคล ตัวอย่างประเทศฝรั่งเศสมีการปรับเปลี่ยนมาแล้ว 115 ปี ในอดีตที่ผ่านมาฝรั่งเศสมีเศรษฐกิจที่รุ่งเรืองมาก่อน หลังจากนั้นก็พบปัญหาสังคมผู้สูงอายุมากเกินไป ประเทศสวีเดนมีปัญหานี้แล้ว 85 ปี ประเทศออสเตรเลีย 73 ปี ประเทศสหรัฐอเมริกา 69 ปี แต่ระยะหลังตัวเลขเวลาสังคมผู้สูงอายุนั้นลดน้อยลงมาก ๆ โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชีย เช่น ไทย จีน สิงคโปร์ใช้เวลา 20 ปี โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงเป็นผู้สูงอายุมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่คนวัยแรงงานน้อยลง (พัชรพงศ์ ชวนชม และคณะ, 2561) ฉะนั้นระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาในระดับนโยบายก็จะน้อยลงไปด้วย องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2593 (ค.ศ. 2050) จำนวนประชากรของผู้สูงอายุทั่วโลกที่มีอายุ 65 ขึ้นไป จะเพิ่มจากร้อยละ 11 เป็น ร้อยละ 22 คือ 1 ใน 5 ของประชากรโลก เป็นประชากรผู้สูงอายุมีอายุตั้งแต่ 65 ปี นั่นหมายความว่า สังคมโลกกำลังจะกลายเป็นสังคมแห่งผู้สูงอายุ ทั้งนี้กระบวนการเกิดสังคมผู้สูงอายุใน แต่ละประเทศจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อม อาทิ ความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ การสุขาภิบาล การโภชนาอาหาร การศึกษา เป็นต้น ซึ่งล้วนส่งผลต่อสุขภาพ (Health) และการมีอายุยืนยาว (Longevity) ของประชาชนทั้งสิ้น (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, 2563)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาของกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการโดยศึกษาจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In Depth Interview)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต การวิจัยนี้เลือกประชากรจากเขตที่มีจำนวนผู้สูงอายุสูงสุด 5 เขต ที่ จำนวน 190,691 คน (กรมการปกครอง, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้จำนวน 5 กลุ่ม จำนวน 18 รูปหรือคน ได้แก่ ผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐ 3 คน ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุ 3 คน นักวิชาการผู้ปฏิบัติงานด้านพุทธศาสนา 3 คน ตัวแทนผู้สูงอายุ 6 คน นักวิชาการผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับนโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุต่อผู้สูงอายุ ประกอบด้วย หลักประกันด้านรายได้ การจัดสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพ การจัดสวัสดิการด้านสุขอนามัยและการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา การพัฒนาด้านร่างกาย สีลภาวนา การพัฒนาด้านพฤติกรรม จิตภาวนา การพัฒนาด้านจิตใจและปัญญาภาวนา การพัฒนาด้านปัญญา แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย คุณภาพชีวิตทางกาย คุณภาพชีวิตทางจิต คุณภาพชีวิตทางความสัมพันธ์ทางสังคมและคุณภาพชีวิตทางสิ่งแวดล้อม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย นโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุต่อผู้สูงอายุ หลักภาวนา 4 และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ยื่นคำร้อง บฑ 6.2 แบบคำร้องทั่วไป หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อขอหนังสืออนุญาตใช้สถานที่เก็บ ข้อมูลวิจัย เมื่อได้รับหนังสือดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว นำส่งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัย โดยกำหนดวันเวลาและจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูล และลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามครบจำนวน 400 ชุด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ขอหนังสือคำร้อง บฑ. 6.2 แบบคำร้องทั่วไปจากผู้อำนวยการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือเชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอสัมภาษณ์ ทำการนัดวันเวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวตามที่กำหนดไว้ เมื่อสัมภาษณ์ครบแล้ว จึงนำข้อมูลมารวบรวมวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อศึกษา ลักษณะและการแจกแจงของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยเครื่อง คอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ นำข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างมาวิเคราะห์เพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1. ด้านร่างกาย 2. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 3. ด้านจิตใจ และ 4. ด้านสภาพแวดล้อม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร ภาพรวม

ด้าน	คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านร่างกาย	3.63	1.36	มาก
2.	ด้านจิตใจ	3.58	1.35	มาก
3.	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.59	1.34	มาก
4.	ด้านสิ่งแวดล้อม	3.57	1.41	มาก
รวม		**3.59**	**1.32**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพชีวิตทางกายผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.59, S.D.=1.32) โดยที่คุณภาพชีวิตทางกายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.63, S.D.=1.36) รองลงมาคุณภาพชีวิตทางความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.59, S.D.=1.34) คุณภาพชีวิตด้านจิตใจผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.58, S.D.=1.35) และคุณภาพ

ชีวิตทางสิ่งแวดล้อมผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.57, S.D.=1.41) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยนโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครโดยทำนายว่า ได้ร้อยละ 83.7 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุด้านหลักประกันด้านรายได้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 42.4 รองลงมาเป็น ด้านการจัดสวัสดิการด้านสุขอนามัย ได้ร้อยละ 28.6 ด้านการจัดสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพ ได้ร้อยละ 15.5 และด้านการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม ได้ร้อยละ 10.8

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัย หลักภาวนา4ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครโดยทำนายว่า ได้ร้อยละ 88.3 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กายภาวนา การพัฒนาด้านร่างกาย ได้ร้อยละ 30.4 สีลภาวนา การพัฒนาด้านพฤติกรรม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 29.1 จิตภาวนา การพัฒนาด้านจิตใจ ได้ร้อยละ 21.7 และด้านปัญญาภาวนา การพัฒนาด้านปัญญา ได้ร้อยละ 15.8

3. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตของกรุงเทพมหานครามแนวพระพุทธศาสนาด้วยหลักภาวนา 4 โดยใช้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามองค์การอนามัยโลก หมายถึง การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดี ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย ด้านร่างกาย ความรู้สึก จิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักภาวนา 4 ดังนี้

3.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านร่างกายของกรุงเทพมหานคร คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายที่ดีจะต้องมี ต้องมีการการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสมกับวัย การบริโภคอาหารที่ครบตามหลักโภชนา ไม่มากหรือน้อยเกินไป และจะการพักผ่อนที่เพียงพอ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักภาวนา 4 กายภาวนา การพัฒนาร่างกาย คือ การให้มีกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายเป็นนิจ

3.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครด้านความจิตใจ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านความจิตใจมีผลมาจากความเจ็บป่วยหรือความแข็งแรงทางร่างกายค่อนข้างมาก คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุดีได้ด้วยการฝึกจิตใจ โดยการฝึกสมาธิหรือสวดมนต์และการที่มีความเข้าใจถึงความเป็นจริงของชีวิตการปลงตกการปล่อยวางอารมณ์เข้าใจความเป็นจริงทำให้จิตใจดีขึ้นได้ สอดคล้องกับหลักภาวนา 4 จิตภาวนา การพัฒนาจิตใจให้มีการฝึกจิต

3.3 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของกรุงเทพมหานคร คุณภาพชีวิตที่ดีด้านความสัมพันธ์กับสังคมผู้สูงอายุจะต้องมีส่วนที่จะเข้าไปช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ โดยวิธีจิตอาสาหรือการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและการเข้ามีส่วนร่วมกับชุมชน

ที่อาศัยอยู่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยผู้สูงอายุจะต้องมีการเข้ามีส่วนร่วมกับสังคมด้วยวิธีการหลายรูปแบบการปรับตัวเข้ากับสังคมจะทำให้ผู้สูงอายุไม่อยู่ติดบ้าน สอดคล้องกับหลักภาวนา 4 สีลภาวนาซึ่งเป็นการพัฒนาพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม

3.4 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร สิ่งแวดล้อมที่ทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้นก็ คือ สิ่งแวดล้อมหรือสถานที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การออกกำลังกาย การพักผ่อน สิ่งแวดล้อมที่มีความสะดวกสบาย และสิ่งแวดล้อมที่มีความปลอดภัย

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยที่คุณภาพชีวิตทางกายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากสุด รองลงมาคุณภาพชีวิตทางความสัมพันธ์ทางสังคม คุณภาพชีวิตทางจิตใจ และคุณภาพชีวิตทางสิ่งแวดล้อมผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครตามลำดับ อยู่ในระดับมากทุกด้าน อภิปรายได้ว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครขึ้นอยู่กับ ร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปุณณภา ปริเมธาชัย (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือด้านความสามารถ โดยต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสื่อสารภายในองค์กร การทำงานเป็นทีม การถ่ายทอดความรู้เข้ากับหลักภาวนา 4 ดังนี้ 1. ด้านกายภาวนา การทำให้ให้มีร่างกายสมบูรณ์มีสุขภาพแข็งแรง โดยการออกกำลังกายให้ 2. ด้านศีลภาวนา ปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำบุญ เจริญภาวนาอยู่เสมอ 3. ด้านจิตตภาวนา จัดสัมมนาอบรมธรรมะเพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างมี สติ สมาธิ มุ่งมั่นในเป้าหมาย 4. ด้านปัญญาภาวนา ส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูน ให้มีการฝึกอบรม แสวงหาความรู้ ทักษะใหม่ ๆ อาศัยกระบวนการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาด้าน และการฝึกอบรม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

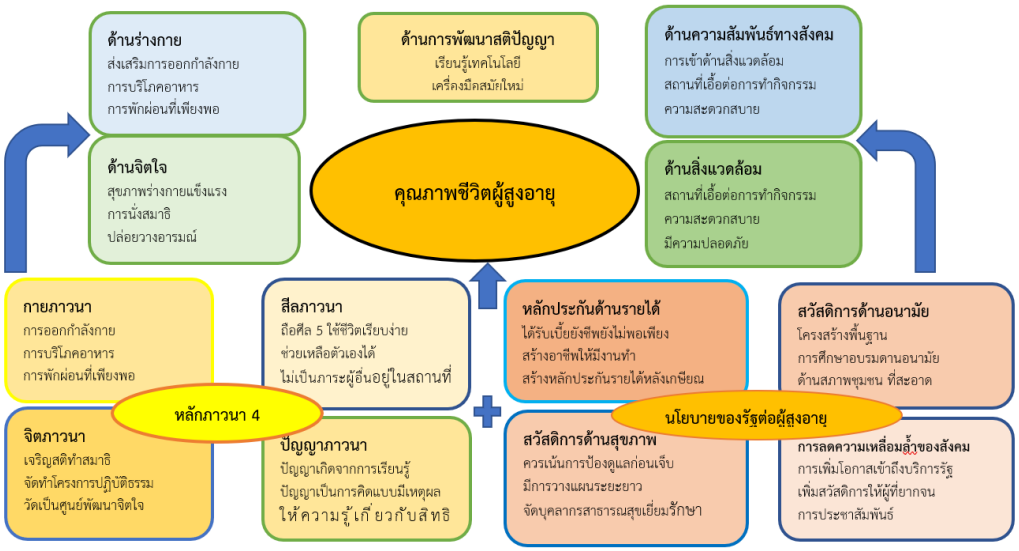
2.1.ปัจจัยนโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร จากผลการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร พบว่า นโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าคือ ด้านการจัดสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นนโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุด้านหลักประกันรายได้ ด้านการจัดสวัสดิการด้านสุขอนามัย และด้านการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แสดงให้เห็นว่า ด้านการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพผู้สูงอายุให้ความสำคัญ

มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภา ขันทะเสน (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครทั้ง 4 ด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสอดคล้องกับแผนนโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุและยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมี 5 แนวทางดังนี้ 1. การป้องกันรักษาและส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ 2. การส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ 3. การส่งเสริมสัมพันธ์ภาพทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ 4. การส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุ 5. การส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้สูงอายุ

2.2 ปัจจัยการปฏิบัติตาม หลักภาวนา4 ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร จากผลการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร พบว่า กายภาวนา การพัฒนาด้านร่างกายผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็น สีลภาวนา การพัฒนาด้านพฤติกรรม ปัญญาภาวนา การพัฒนาด้านปัญญา และ จิตภาวนา การพัฒนาด้านจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระราชสิทธิเวที (วิรัช วิโรจโน) (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาวะตามหลักภาวนา 4 ของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า สุขภาวะทางกายของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร พระสงฆ์ร้อยละ 43.49 มีภาวะอ้วน ซึ่งสูงกว่าประชากรชายไทยทั่วไป (ร้อยละ 5.9) และชาติอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ร้อยละ 1.7) ภาวะอ้วนส่งผลต่อความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในเลือดสูง และโรคหัวใจ พระสงฆ์มีระดับคอเลสเตอรอลสูงกว่าชายไทยทั่วไป แต่ยังต่ำกว่าพระสงฆ์ในบางพื้นที่ พระสงฆ์มีความชุกของโรคความดันโลหิตสูงสูงกว่าคนไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พระสงฆ์มีระดับน้ำตาลในเลือดสูงผิดปกติร้อยละ 11.96 และเป็นโรคเบาหวานร้อยละ 12.58 ซึ่งสูงกว่าคนไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สาเหตุของสุขภาพกายที่ไม่ดี น่าจะมาจากข้อจำกัดด้านอาหาร การมีกิจกรรมทางกายน้อย และพฤติกรรมการบริโภค สุขภาวะทางจิต พระสงฆ์ร้อยละ 10.66 มีการเปลี่ยนแปลงของสุขภาวะทางจิต ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาในอดีต สาเหตุของจิตใจที่ดี น่าจะมาจากการศึกษาพระธรรมคำสอน ซึ่งช่วยให้เข้าใจและจัดการกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ได้ดี สุขภาวะทางสังคมและสุขภาพทางปัญญา คะแนนสุขภาวะทางสังคมและสุขภาพทางปัญญา ต่ำกว่าการศึกษาในอดีต แต่ไม่แตกต่างกันมากนัก สาเหตุของสุขภาวะที่ดี น่าจะมาจากการสนับสนุนจากวัดและชุมชน โดยวัดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาของกรุงเทพมหานคร ได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยอธิบายได้ว่า นโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุทางด้านหลักประกันรายได้ ด้านสวัสดิการสุขภาพด้านสวัสดิการสุขอนามัยและการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครและการปฏิบัติตามแนวทางและภาวนา 4 ซึ่งประกอบด้วยกายภาวนาซึ่งการพัฒนาร่างกายด้วยการออกกำลังกายการควบคุมอาหารการพักผ่อนที่เพียงพอด้านศีลภาวนาการสื่อสิ่งเรียบง่ายให้อยู่ในสังคมได้ด้วยดีด้านจิตภาวด้วยการเจริญสติทำสมาธิหรือปฏิบัติธรรมและด้านปัญญาภาวนาซึ่งเป็นการเรียนรู้และคิดแบบมีเหตุผลและรู้จักคิดต่างๆของผู้สูงอายุโดยทั้งหมดนี้ส่งผลต่อคุณ ภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้านคือด้านร่างกายด้านจิตใจด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายของรัฐต่อผู้สูงอายุที่จะช่วยเสริมหลักประกันรายได้ให้กับผู้สูงอายุเนื่องจากเบี้ยผู้สูงอายุที่ได้รับน้อยเกินไปเป็นที่ทราบว่าเนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณแต่รัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายให้ผู้สูงอายุได้หารายได้โดยการทำงานที่เหมาะสมกับอายุ

2. ควรกำหนดนโยบายให้ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีมีร่างกายแข็งแรงจิตใจดีมีความรู้มีประสบการณ์ในการทำงาน ให้บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่อยู่ในวัยแรงงาน

3. รัฐบาลควรมีนโยบายในเรื่องการพัฒนาด้านสุขอนามัยสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้อยู่อย่างสะดวก สะอาดเป็นระเบียบและปลอดภัย ปลอดโรค

4. นโยบายทางด้านสวัสดิการเกี่ยวกับสุขภาพควรมีการปรับปรุงเน้นการป้องกันมากกว่าการรักษา โดยส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายด้านต่างๆและให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่ส่งเสริมให้ร่างกายแข็งแรงและห่างไกลจากโรคเรื้อรังต่างๆ

5. ควรกำหนดนโยบายด้านการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐให้ครอบคลุมทั่วถึงและให้ผู้สูงอายุได้รู้สิทธิและบริการที่รัฐจัดให้โดยไม่มีความรู้สึกว่าผู้สูงอายุที่ยากไร้ไม่ได้รับการดูแล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กรุงเทพฯควรสนับสนุนให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุโดยเป็นงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุใช้ทักษะไม่มากเช่นงานบริการต่างๆงานโครงการ หรืองานช่วงระยะเวลาสั้น ๆ โดยการจ้างงานอาจที่เป็นงานส่วนของราชการและงานเอกชนที่สนับสนุนโครงการ ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานจำนวนมากของกรุงเทพมหานคร

2. กรุงเทพมหานคร ควรเป็นผู้ริเริ่มจัดโครงการการออมเงินหรือการสะสมเงินทุนสำหรับการเตรียมตัวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุโดยให้เงินหรือประโยชน์ตอบแทนด้านต่างๆเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนส่ผู้ที่ร่วมโครงการ

3. กรุงเทพมหานคร ควรจัดพื้นที่ว่างรกร้างหรือที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ทั้งของรัฐบาลและเอกชน โดยจัดให้เป็นสวนสาธารณะ หรือสถานที่ออกกำลังกายพักผ่อน สำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในกรุงเทพฯเนื่องจากที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่คับแคบไม่เหมาะสำหรับการพักผ่อนหรือออกกำลังกาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผู้สูงอายุที่ยังมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความแข็งแรงและมีความพร้อมทางด้านจิตใจ และร่างกายให้เป็นผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำงานได้โดยไม่ต้องเกษียณเท่าที่ผู้สูงอายุจะทำได้ เพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ไม่เป็นภาระของรัฐบาลหรือสังคมที่ต้องเข้ามาดูแล

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ปัจจัยด้านต่างๆของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ ดียิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัย เพิ่มเติมเกี่ยวกับ รูปแบบ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ที่ประสบความสำเร็จและเป็นต้นแบบในการนำไปประยุกต์ใช้ให้กับผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2565). *สถิติประชากรรายจังหวัด*. สืบค้น 25 มกราคม 2565, จาก https://shorturl.asia/tj7X9

กรมผู้สูงอายุ. (2564). *สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย*. สืบค้น 25 มกราคม 2565, จาก https://www.dop.go.th/th/know/15/926

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ. (2563). (UNFPA). *สูงวัยในศตวรรษที่ 21 : การเฉลิมฉลองและความท้าทาย (Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge)*. กรุงเทพฯ: UNFPA Thailand กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย.

ปุณณภา ปริเมธาชัย. (2565). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงาน ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชสิทธิเวที (วิรัช วิโรจโน). (2560). *การวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาวะตามหลักภาวนา 4 ของพระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชรพงศ์ ชวนชม และคณะ. (2561). ลักษณะงานที่เหมาะสมกับแรงงานผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13(1), 107-116.

โสภา ขันทะเสน และคณะ. (2565). รูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 12(1), 58-72.

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

A COMPARATIVE STUDY OF SCHOOL LUNCH PROJECT BETWEEN THAILAND AND JAPAN*

การศึกษาเปรียบเทียบโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น

Takunori Kobayashi, Thak Udomrat, Varinthorn Boonying
ทาคูโนริ โคบายาชิ, ทักษ์ อุดมรัตน์, วรินทร บุญยิ่ง
Naresuan University
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Corresponding Author E-mail: takunorik62@nu.ac.th

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study and compare the history and development of the lunch program in primary schools in Japan and Thailand and 2. To explore the current condition of the lunch program in primary schools in Phitsanulok Province. The qualitative method was used in conjunction with a comparative study of national policies related to the school lunch program based on document analysis and field survey methods by means of purposive selection of 3 administrators and 3 teachers from 3 schools in Phitsanulok Province by interviewing executives. Data were analysed using content analysis.

The results of the research were found that: 1. The school lunch program in Japan started about 60 years ago, and the content, standards, guidelines, and qualifications of nutrition teachers were clearly defined in the Shokuiku policy. for the study of food and nutrition in Japan while in Thailand the school lunch program started with funding support. It then focused on malnourished and needy children in 1999. Free lunch was extended to all primary school students. In 2008, the National Food Commission was established to oversee the country's food management and food education. 2. The results of the survey found that schools

*Received August 19, 2023; Revised September 29, 2023; Accepted September 30, 2023

in Phitsanulok Province have policies and educational elements regarding food and nutrition in the school lunch program as recommended by the OBEC.
Keywords: School Lunch Project; Food and Nutrition Education; Primary Schools

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาเปรียบเทียบความเป็นมาและการพัฒนาโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาของประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย และ 2. สำรวจสภาพปัจจุบันของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ใช้วิธีการเชิงคุณภาพร่วมกับวิธีการศึกษาเปรียบเทียบเชิงเปรียบเทียบนโยบายระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนโดยอาศัยการวิเคราะห์เอกสารและ วิธีสำรวจภาคสนาม โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงกับผู้บริหาร 3 และครู 3 คน ของ 3 โรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนของญี่ปุ่นเริ่มต้นเมื่อประมาณ 60 ปีก่อน และเนื้อหา มาตรฐาน แนวทาง และคุณวุฒิครูโภชนาการได้รับการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในนโยบายโชคุอิกุ (Shokuiku) เพื่อการศึกษาด้านอาหารและโภชนาการในประเทศญี่ปุ่น ในขณะที่ประเทศไทย โครงการอาหารกลางวันที่โรงเรียนเริ่มต้นด้วยการสนับสนุนด้านงบประมาณ จากนั้นมุ่งเน้นไปที่เด็กที่ขาดสารอาหารและขัดสน ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการขยายอาหารกลางวันฟรีให้ครอบคลุมนักเรียนชั้นประถมศึกษาทุกคน ในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอาหารแห่งชาติขึ้นเพื่อดูแลการจัดการด้านอาหารและการศึกษาด้านอาหารของประเทศ 2. ผลการสำรวจ พบว่า โรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลกมีนโยบายและองค์ประกอบการศึกษาด้านอาหารและโภชนาการในโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนตามคำแนะนำของ สพฐ.
คำสำคัญ: โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน; การศึกษาด้านอาหารและโภชนาการ; โรงเรียนประถมศึกษา

Introduction

People easily connect with the world and can move to rest of the world and enjoys life more than before. However, various global-scale matters occur by human activities, such as climate change, food crisis, economic growth slowing and income gap widened, environmental contamination, moral hazard, etc., (Xia, 2022) in the world. UN sets the 17 sustainable development goals. Asia-Pacific region will be one of the heaviest malnutritional places in the 21st century. Because, the number of undernourished people in the Asia-Pacific region already

becomes majority in the world (Harada, 2018). And, matter is who is the donor against it. The GDP of emerging countries is already higher than developed countries. In 1948, school lunch project in Japan became an integral part of primary school curriculum, to help students to understand what constitutes a nutritionally balanced meal while learning the fundamentals of proper eating and table manners. "Food and Nutrition Education" or "Shokuiku" has officially been integrated into school lunch project (Turco, 1983). School lunch project in Thailand began without consistently support. However, it was developed to a significant campaign of the government with the late King's 60th anniversary in 1987. The budgeting support began to provide for school lunch in all primary schools. According to Jumpatong, food insecurity related with children's cognitive function, weight, social skills. And School lunch project appears to deal with the malnutrition and learn dietary habits, agricultural activities, values and social manners, it also helpful to improve school attendance of students in rural areas.

Comparative education provides reference for reforms, and through studying the educational systems of other countries we can discover which reforms are possible and desirable. Therefore, this research would like to explore the historical development of Food and Nutrition Education in primary schools of Japan in comparison to the that of Thailand. And, to know more about the actual conditions in primary schools of Thailand, a survey of Food and Nutrition Education in school lunch projects of primary schools in Phitsanulok Province will also be explored. It is expected that doing so would bring about better understanding of School lunch project with Food and Nutrition Education in two different countries, and the knowledge should benefit educational policy makers of both countries and should provide a background knowledge for other educators in general. (Chavasit et al., 2013)

Research Objectives

1. To explore and compare the historical development of school lunch projects in primary schools in Japan and Thailand as related to Food and Nutrition Education.

2. To explore the actual situations of Food and Nutrition Education in school lunch projects in primary schools in Phitsanulok province.

Methodology

The research procedure combined documentary analysis of the historical development of school lunch projects in primary schools between Japan and Thailand and field survey method was used a questionnaire technique with samples by purposive sampling.

To explore and compare the historical development of school lunch projects in primary schools in Japan and Thailand as related to Food and Nutrition Education, a documentary analysis of previous studies were descriptive conducted on the historical developments of Food and Nutrition Education in school lunch projects in primary schools in Japan and Thailand. The analysis by using the content analysis which focused on the forces and the factors responsible for the noted differences such as:

1. The objectives of Food and Nutrition Education
2. The administrative systems of Food and Nutrition Education
3. The inputs, i.e., policy, budgets, etc.
4. The managerial processes of Food and Nutrition Education
5. The outputs and outcomes of Food and Nutrition Education.

The field survey method was used by focusing on three selected schools in Phitsanulok Province which the instrument was an interview form. A smartphone was used as digital voice recorder to capture qualitative data with permission from the three principals and a few teachers at primary schools in Phitsanulok. The principals and teachers were asked fifteen questionnaires and open-ended questions of the Shokuiku that freely express their ideas and knowledge on the school lunch project process. When the data collection was done, content analysis was used to examine the information gathered during the interview session. The questionnaires and open-ended questions of the Shokuiku as following:

1. Is your school in or outside of urban area?
2. What is the average income status of your school children's parents?
3. Are there practices related to measuring and recording school children's weight and height?
4. Are there any teaching contents or actual practices related to food and nutrition?

5. Are there any teaching contents or actual Practices related to danger of salty snacks, sugar, and sweets?

6. Are there any teaching contents or actual practices related to danger of high fat food?

7. Are there any teaching contents or actual practices related to food that causes cancer?

8. Are there any teaching contents or actual practices related to acknowledgement of food production date and expiration date?

9. Are there any teaching contents or actual practices related to nutrition facts (energy, sugar, protein, etc.) on food packages?

10. Are there any teaching contents or actual practices related to nutritional problems?

11. Are there any teaching contents or actual practices related to proper nutrition required in each age?

12. Are there any teaching contents or actual practices related to boiled food as a style of healthy cooking?

13. Are there any teaching contents or actual practices related to 30 – 40 minutes of physical exercise daily routine?

14. Are there any teaching contents or actual practices related to the differences between cultivated and wild vegetables?

15. Are there any teaching contents or actual Practices related to the importance of eating breakfast?

Results

According to the study and survey of school lunch projects and Food and Nutrition Education, the results concluded:

1. A Comparison of Historical Development of Food and Nutrition Education in School lunch projects of Japan and Thailand

1.1 An Analysis of Forces and Factors Responsible for The Differences There are different forces and factors responsible for mandating the objectives of Shokuiku that cover education about food and nutrition in Japan; and the objectives of Food Education of Thailand that seems to pay less attention to “nutrition”. The analysis of data in the next paragraph should give more

information about the administrative systems which were different as shown in table 1.

Table 1 A Comparison of the Forces and Factors Responsible for Objectives of Food and Nutrition Education in Japan and Thailand

Japan		Thailand	
2004	From the Cabinet and the Food Guide Committee	2008	The National Food Committee Became the major force for "food Education" and its objectives, in Accordance with the provision of the Act for National Food Committee of B.E.2551.
2016	The general objectives of Shokuiku (Food and Nutrition Education) for all people from birth to death are announced by MAFF; while the objectives of Shokuiku in school lunch project of primary school are the forces that come from MEXT.	2023	The School lunch project Fund Bureau, Ministry of Education, announced 10 measures for school lunch project funding.

In Japan, the Food and Nutrition Education was emerged under the administration of the Cabinet Office (CAO). Then, in 2016, the responsibility for planning of Basic Plan for Shokuiku was transferred to the Ministry of Forestry and Fisheries (MAFF). Under the administration of CAO, three ministries and several other organizations are responsible. The Ministry of Education, Culture, Sports and Technology (MEXT) takes care of the course of study, diet and nutrition teachers, school lunch project, and Food and Nutrition Education. MAFF takes care of food safety and consumer affairs, Food and Nutrition Education evaluation committee, and regional agricultural administration. MHLW and the other agencies are standing committees in the National Food and Nutrition Education Committee. Each prefecture has Board of Education that manages Food and Nutrition Education (Shokuiku) in school lunch projects, and Prefectural Shokuiku Suishin Kyogikai (Food and Nutrition Education Committee of the Prefecture) to promote Food and Nutrition Education in schools under its jurisdiction. The promotion structure of Shokuiku in Figure 8 shows that the national campaign is regularly held at the upper level; while people of various groups/organization including volunteers promote physical and mental health under the comprehensive system of administration of Shokuiku.

In Thailand, the administration of Food Education in school lunch projects of primary schools is responsible by each school, accordingly to its administrative system, but to meet the standards set by the School lunch project Fund Committee in order to receive school lunch promotion budget.

1.2 Related to the management processes The management processes of Shokuiku /Food Education were different forces and factors which related to inputs, processes and outputs of Shokuiku in Japan and Food Education in Thailand, as shown in Tables 2, the inputs that affect Shokuiku in Japan are more carefully provided; while those for Food Education in primary schools in Thailand are less comprehensively provided, especially those concerning with food and, diet and nutrition teachers and the guidelines for management of Food and Nutrition Education. Another big different point is related to the objectives of Shokuiku that add socio-cultural and environmental aspects including the promotion of regional and local cuisine and the understanding of food production and consumption; while the 10 measures for school lunch projects in primary schools of Thailand only focus on having enough food to eat and managerial aspects of the school lunch projects.

Table 2 A Comparison of the Inputs that Affect Shokuiku in Japan and the Inputs that Affect Food Education in Thailand

Japan	Thailand
- Objectives as legal provision which covers 7 elements including PE & health education, food science, socio-cultural and environmental education.	- Objectives as legal provision which covers health and physical education, food production, and school lunch self-management.
- Comprehensive system for the promotion and administration from the national level to prefectural and school levels.	- National support of budget with suggestions about management system of school lunch project.
- Food and nutrition teachers are required by law.	- Food and nutrition teachers are not required by law.
- Guidelines as carefully prepared and distributed from all related ministries and agencies.	- Guidelines are broadly prescribed.

2. The actual situations of Food and Nutrition Education in school lunch projects in primary schools in Phitsanulok province.

Three schools under the supervision of the Office of Primary Education Area Office, in Phitsanulok No.1 which were headed by the school principal who have been appointed by the Office of Basic Education Commission (OBEC), the Ministry of Education.

2.1 The Learning Contents and Actual Practices of Food Education Using the 7seven elements of Food and Nutrition Education (Shokuiku) as the framework for surveying learning contents and actual practices of Food Education in school lunch project of three School, answered by the school principals and the head teachers of school lunch project, the findings are shown in Table 3 below.

Table 3 The learning contents and actual practices

No.	Shokuiku Element	Evidences of Learning Contents or Actual Practices
1	Sustaining proper nutrition	Almost agree of interview answers shown in the questionnaire, that schools provide sustaining proper nutrition.
2	Fostering understanding, decision-making and eating habits	Almost agree of the contents of health education taught as a subject and the counseling during lunch hours.
3	Encouraging social & considerate spirit	Almost agree of the contents of moral education as a sub-learning area and the counseling during lunch hours.
4	Furthering respect of life & nature and spirit of environmental conservation	Almost agree of the contents of civic education as a sub-learning area and the home-room counseling.
5	Acknowledging about food industry and people's hard work which should be respected	Almost agree of the contents of civic education as a sub-learning area and the home-room counseling.
6	Understanding about traditional, regional and local cuisine	Almost agree of the contents of career education classes and counseling during school lunch hours.
7	Understanding of food production, transportation, and consumption	Almost agree of the contents of civic education as a sub-learning area.

From Table 3, the seven elements of Shokuiku were also practiced during school lunch hours or taught as required contents in some subjects / learning areas in three School in Phitsanulok.

2.2 Survey of 3 primary schools in Phitsanulok Province

	Thailand	Japan
Characteristics of School lunch project	● Integration of Sufficiency economy training ● Food security-based school lunch project ● Request of No skipping breakfast and Decreasing unhealthy dietary habits by school ● School lunch project by discretion of school	● Daily duty in school lunch time ● Prepare, eat, and clean together ● No cooperation, no fun lunch time

In the interview, skipping breakfast, a kind of family who doesn't make breakfast, children buy unhealthy food, etc., are the concerns and matters of School lunch project in Phitsanulok Province. School principals and teachers make efforts to urge not to do it.

2.3 The new body of knowledge Characteristics of School lunch project as shown in table 4.

Table 4 Characteristics of School lunch project

	Thailand	Japan
Characteristics of School lunch project	● Integration of Sufficiency economy training ● Food security-based school lunch project ● Request of No skipping breakfast and Decreasing unhealthy dietary habits by school ● School lunch project by discretion of school	● Daily duty in school lunch time ● Prepare, eat, and clean together ● No cooperation, no fun lunch time

1. Integration of Sufficiency economy training: In Thailand, the school lunch project integrates Sufficiency economy training. In Japan, there is no sufficiency economy training in school lunch project.

2. Daily duty of School lunch project: In Japan, children have daily duty at school lunch time. Children have to cooperate and enjoy with others to eat school lunch. Selfish children don't fit in school lunch time. Empathy and altruism are the base of character education. However, whether understanding food literacy or not is another story. In Thailand, there seems no daily duty at school lunch time. Children just visit canteen, get/buy food and then eat with friends.

3. Healthy dietary habits and eating breakfast: According to the survey result, there are shops which sell unhealthy foods among schools. Principals and teachers urge children to not buy it outside of school, they also teach the reason for it. And, there is sometimes family who doesn't make breakfast. In that case, the school principal or teachers request that the family give breakfast to the children.

School lunch project in Japan experienced World Wars, next, several laws and policy enacted and revised. Japan resumes Rice-based meals, qualified nutritionists and educational role. Nevertheless, food-related matters occur in Japan. Just scaling up the policy of School lunch project to overcome undernutrition are useless for the maintenance of health career and cultural asset in Japan. Due to it, Food and Nutrition Education is needed to cover socio-cultural, environmental aspects and etc., legislated in 2005. Food Education in Thailand mainly focuses on having enough food and managerial aspects of the School lunch projects. And the implementation process whether it works or not has an influence on School lunch project success.

In Thailand. Not only food security-based policy making, also educational role, nutrition, socio-cultural and other aspects towards maintenance of health career and cultural asset are expected to define in Food Education with target value in Thailand.

The survey of the three selected primary schools in Phitsanulok reveal that 2 out of 3 schools are surrounded by convenient stores and food vendors where children often buy snacks and sweets on the way to school, and after lunch. Although the school sizes and class levels differ among the three, the communities that support the schools are largely composed of parents who cannot afford to send children to elite schools in the city which is not very far away from School No.1 and School No.3, but very far away from School No.2. The administrative system of the three schools is similar. The 7 elements of Shokuiku are also practiced during school lunch hours or being taught in some subjects / learning areas at School No.1, 2 and 3 in Phitsanulok; but Element No.1 is mostly taught and actually practiced in the school lunch period. The other elements (Elements No.2-7 of Shokuiku) are integrated in related subjects or in counseling activities.

Discussion

School lunch project in Japan was earlier than in Thailand. The Meiji Restoration reformed compulsory education, which was very ambitious. Voluntarily support of Buddhist temples and geographical locations of schools were good for collecting food are the possible factor of compulsory education in Thailand. After the WW Ⅱ, the system of education both countries was influenced and reformed by the United States. (The National WWII Museum, 2020) Japan seems to more advanced in the integration of her traditional character education and moral education into the school lunch project. Japan makes an effort on the base of historical and socio-economic backgrounds. (Hans & Korda, 2019) Thailand seems to struggle more because of the double burden of malnutrition. Japan is being highly evaluated by most food and nutritious educators. The findings from this survey reveal that many elements of Food and Nutrition Education of Japan are not much recognized in the school lunch projects of the primary schools for the case study. (Hirama et al., 2003) Though the provision of sample menus is found, it is only broadly prescribed. When examined more closely into the contents of Guidelines for Shokuiku of Japan and other guidebooks provided by MAFF and local organizations in Japan, there are many other aspects to be considered if the improvement of Food Education in school lunch project of primary schools in Thailand is targeting towards the Zero Hunger Goal. The results of this research related the Food and Agriculture Organization of the United Nations (Agriculture Organization of the United Nations, 2020). It aims to support countries not only to ensure that children in school consume adequate, nutritious, diverse, safe and enjoyable food for improved learning, but also to foster lasting, healthy food-related practices that extend to their families and, when possible, to favourably impact the local food system and economies in the process. The School Food and Nutrition Framework is focused on four areas: a) promoting a healthy food environment and school food; b) integrating effective food and nutrition education throughout the whole school system; c) stimulating inclusive procurement and value chains for school food; and d) creating an enabling political, legal, financial and institutional environment. Each of these has explicit linkages, points of entry and areas of technical support. (Prime minister's office,

Headquarter for healthcare policy, 2015) Agriculture Organization of the United Nations.

Recommendations

The survey of the selected schools is not enough to represent the current status of Food Education in primary schools in Thailand. Therefore, the number of schools should be increased with deeper considerations on the seven elements of Shokuiku.

Improving the quality of nutrition, which receive advice from all involved parties in improving the lunch program.

References

Agriculture Organization of the United Nations. (2020). *School-based food and nutrition education*. Retrieved March 20, 2020, from https://doi.org/10.4060/cb2064en

Chavasit, V. et al. (2013). Thailand policy on NCD prevention. *Obes Rev*, 14(s2), 96-105.

Hans, M. K. & Korda, M. (2019). Tactical nuclear weapons. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 75(5), 252-261.

Harada, T. (2018). Nuclear flash burns: A review and consideration. *Burns Open*, 2(1), 1-7.

Hirama, T. et al. (2003). Initial medical management of patients severely irradiated in the Tokai-mura criticality accident. *Br J Radiol*, 76(904), 246-253.

Prime minister's office, Headquarter for healthcare policy. (2015). *Report about The Amsterdam Initiative against Malnutrition (AIM)*. Retrieved March 20, 2020, from https://shorturl.asia/EXRgm

The National WWII Museum. (2020). *The Most Fearsome Sight: The Atomic Bombing of Hiroshima*. Retrieved March 20, 2020, from https://www.nationalww2museum.org/war/articles/atomic-bomb-hiroshima

Turco, R. P. et al. (1983). Nuclear Winter: Global Consequences of Multiple Nuclear Explosions. *Science*, 222(4630), 1283-1292.

Xia, L. et al. (2022). Global food insecurity and famine from reduced crop, marine fishery and livestock production due to climate disruption from nuclear war soot injection. *Nat Food*, 3(1), 586–596.

THE APPLICATION AND CHALLENGES OF CRITICAL THINKING IN DANCE EDUCATION IN INNER MONGOLIA UNIVERSITIES*

การประยุกต์ใช้และความท้าทายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการศึกษานาฏศิลป์ในมหาวิทยาลัยมองโกเลียใน

Bo Yang, Manissa Vasinarom, Jianxing Shi
โบ หยาง, มณิศา วศินารมณ์, เจียนซิง ซือ
Suan Sunandha Rajabhat University
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Corresponding Author E-mail: iyangbo7@163.com

Abstract

This study aims to study the application and challenges of critical thinking in the teaching of dance majors at Inner Mongolian Universities, employing a multifaceted approach encompassing documentary, interviews, and observations, the study investigated the three most influential universities in Inner Mongolia that offered dance programs and conducted an in-depth analysis from the perspectives of educators and students.

The research findings that in the field of dance education in Inner Mongolia's universities, critical thinking is defined as a skill that enables students to go beyond mechanical dance performance. It encourages in-depth analysis, emotional understanding, questioning, and thoughtful consideration of dance works, fostering independent thinking and innovation. Methods for cultivating critical thinking include group discussions, literature research, reforming teaching approaches, and nurturing democratic teacher-student relationships. Designing tasks that promote thinking, such as cooperative learning and discussions, as well as building students' confidence and modifying the curriculum to include content related to critical thinking, are crucial. A SWOT analysis identifies strengths (cultural foundation), weaknesses (traditional models), opportunities (globalization), and

*Received September 22, 2023; Revised October 23, 2023; Accepted October 26, 2023

threats (resistance to change). In summary, critical thinking contributes to deepening the understanding of dance works, improving dance skills, enhancing creativity, and promoting students' cross-cultural understanding and international exchange. However, there are also challenges. Overall, this research provides a comprehensive understanding of critical thinking in dance education in Inner Mongolian universities and holds significant guiding implications for improving dance education.

Keywords: Critical Thinking; Dance Education; Inner Mongolian Universities; Application; Challenges

Abstract

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้และความท้าทายของการคิดอย่างมีวิจารญาณในการสอนวิชาเอกนาฏศิลป์ที่มหาวิทยาลัยมองโกเลียใน โดยศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การสำรวจ และการวิเคราะห์เชิงลึกจากมุมมองของนักการศึกษา และนักศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณในสาขาการศึกษาด้านนาฏศิลป์ที่มหาวิทยาลัยมองโกเลียใน การคิดอย่างมีวิจารณญาณถูกกำหนดให้เป็นทักษะที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนการแสดง ส่งเสริมการวิเคราะห์เชิงลึก ความเข้าใจทางอารมณ์ การตั้งคำถาม และการพิจารณาผลงานการเต้นรำอย่างรอบคอบ การส่งเสริมการคิดอย่างอิสระและนวัตกรรม วิธีการปลูกฝังเชิงวิพากษ์ ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม การวิจัยวรรณกรรม การปฏิรูปแนวทางการสอน และการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนในระบอบประชาธิปไตย การออกแบบงานที่ส่งเสริมการคิด เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือและการอภิปราย ตลอดจนการสร้างความมั่นใจของนักเรียน และการปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้รวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงวิพากษ์ ถือเป็นสิ่งสำคัญ การวิเคราะห์ SWOT ระบุจุดแข็ง (รากฐานทางวัฒนธรรม) จุดอ่อน (แบบจำลองแบบดั้งเดิม) โอกาส (โลกาภิวัตน์) และภัยคุกคาม (การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง) โดยสรุป การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีส่วนช่วยให้เข้าใจงานเต้นรำอย่างลึกซึ้ง พัฒนาทักษะการเต้น เพิ่มความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายอยู่ โดยรวมแล้ว งานวิจัยนี้ให้ความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการศึกษาด้านนาฏศิลป์ในมหาวิทยาลัยมองโกเลียใน และถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการปรับปรุงการศึกษาด้านนาฏศิลป์

คำสำคัญ: การคิดอย่างมีวิจารณญาณ; การศึกษานาฏศิลป์; มหาวิทยาลัยมองโกเลียใน; การประยุกต์ใช้; ความท้าทาย

Introduction

In contemporary society, dance, as an art form that integrates creativity and expression, is continuously evolving and diversifying, presenting various facets. Driven by social change and cultural integration, dance has transcended its traditional stage boundaries and now plays a vital role in diverse educational settings. However, the objectives of traditional dance education have evolved beyond mere technical training, now emphasizing students' holistic development. In contemporary higher education, solely imparting technical skills and knowledge falls short of meeting students' comprehensive needs. In this context, critical thinking is gradually gaining prominence. It not only cultivates logical, problem-solving, and analytical abilities but also encourages deep reflection on the meaning of dance movements and delves into the social contexts, cultural implications, and aesthetic significance of dance works. Introducing critical thinking into dance classrooms serves not only as a tool for problem-solving and reasoning but also as an indispensable part of excellent teaching and learning (Ambrosio, 2015).

In Chinese dance education, critical thinking has been acknowledged. In the 2018 standards issued by the Ministry of Education, critical thinking and innovative abilities are incorporated into the training objectives of music and dance majors (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2018). However, actual dance instruction still faces challenges that hinder the realization of these objectives. This issue is particularly pronounced in Inner Mongolian universities' dance majors. Regionalized traditional teaching models may lead students to focus excessively on technical skills and performance forms, overlooking respect and understanding of diverse cultures. Inadequate cultivation of critical thinking in students results in blurred concepts of tradition and modernity, or a lack of autonomous thinking and innovative abilities, ultimately leading to a lack of subjective initiative. The disconnect between theory and practice restricts the cognitive thinking and practices of dance teachers. The philosophy of "emphasizing skills and devaluing intellectualism" may cause both teachers and students to neglect the ability to face problems outside the classroom (Jung, 2012).

The methods and abilities of critical thinking are particularly suited to addressing these key issues in dance education. Through appropriate tactics such as guided discussions and group collaborations, dance educators enhance students' understanding and learning levels (Ambrosio, 2015). Critical thinking also aids in creatively conceptualizing dance movements, enhancing expressiveness (Nabatov & Mankovska, 2021). These aspects are crucial in contemporary dance instruction.

Therefore, this study aims to delve into the practical application of critical thinking in the field of dance while focusing on how Inner Mongolian university dance instructors guide critical thinking in teaching and its effectiveness. Through comprehensive research from both student and teacher perspectives, this study will help uncover the current situation and future directions of dance education in Inner Mongolian universities, offering theoretical and practical support for educational reform and student development in higher education. (Xuefeng, 2022)

Research Objectives

To study the application and challenges of critical thinking in the teaching of dance majors at Inner Mongolian universities.

Methodology

This study aims to study the application and challenges of critical thinking in the teaching of dance majors at Inner Mongolian universities. Focusing on three universities with the highest enrollment, reputation, and program influence in the region: Inner Mongolia University of the Arts, Inner Mongolia Normal University, and Baotou Normal University. The selection of these universities ensures comprehensive representation and effective presentation of dance education in Inner Mongolia.

The research will employ various methods, including literature review, interviews, and observations. One senior faculty member with a rank of associate professor or higher, actively involved in teaching the dance program, will be selected from each chosen university for semi-structured interviews. Additionally, a random sample of dance students from these universities will be interviewed to enhance data completeness and diversity.

Through the literature review, relevant materials and theories on critical thinking, educational theory and critical thinking, and the intersection of dance and critical thinking will be collected. Through observational and interview methods, the study will investigate the practical application of critical thinking in dance education at Inner Mongolian universities and identify potential challenges. The research will adopt a qualitative research design to qualitatively analyze the collected data.

Results

1. Application of Critical Thinking in Dance Education at Inner Mongolian Universities

Extensive literature research has revealed that critical thinking is of paramount importance in dance education. In the field of dance education at Inner Mongolia universities, the significance of critical thinking is widely recognized among educators. This recognition extends beyond the notion that critical thinking plays a pivotal role in fostering students' understanding of dance and performance skills. However, it's worth noting that there is still a segment of educators with limited comprehension of the concept of critical thinking.

First and foremost, educators universally acknowledge that critical thinking is a powerful tool for enhancing students' understanding of dance. They believe that critical thinking can assist students in conducting in-depth analyses of dance works, going beyond superficial comprehension to grasp the subtle nuances and emotions within. This profound understanding helps students interpret dance works with greater expressiveness, enabling them to convey emotions and meaning to the audience, rather than mechanically replicating movements.

Secondly, educators emphasize the critical importance of critical thinking in nurturing students' interest in dance. By encouraging students to ask questions, contemplate why, how, and what else can be done, they are actively guided to explore dance knowledge. This proactivity ignites their passion for dance and fosters their willingness for self-directed learning. Educators recognize that cultivating students' interest is a crucial prerequisite for guiding them towards in-depth learning, and, in this regard, critical thinking plays a pivotal role.

Interestingly, educators also emphasize the importance of critical thinking in helping students understand dance works from different cultures and backgrounds, aligning with the international nature of dance as an art form. Critical thinking assists students in transcending cultural barriers, enabling them to better comprehend dance arts from various regions and ethnicities. This underscores that the role of critical thinking is not confined solely to the academic realm but also contributes to fostering cross-cultural understanding and communication. In the era of globalization, this ability is crucial for dance artists who may need to perform and collaborate in different countries and cultural contexts.

Through interviews and observations, it has been understood that existing educators have employed various strategies to cultivate students' critical thinking. These strategies include organizing group discussions, encouraging students to brainstorm, and requiring students to pose questions and engage in in-depth analyses. These methods not only stimulate students' analytical thinking but also enable them to comprehend the key aspects of dance learning more comprehensively.

For example, in ballet training classes when practicing floor movements, teachers can encourage students to analyze the effects and significance of these movements in subsequent standing positions (Figure 1). Through students' independent analysis and group discussions, a deeper understanding of these movements can be achieved. Additionally, supplementary literature research can also help students gain a profound and comprehensive understanding of the history, culture, and theory of dance, thereby enhancing both the depth and breadth of their critical thinking abilities.

Figure 1 Ballet Dance Classroom Ground Movement Training

Furthermore, educators have observed that critical thinking is more readily nurtured in courses related to dance choreography. Since dance choreography courses primarily involve students in creative processes, they inherently apply critical thinking when evaluating and analyzing their own creations (Figure 2). Students naturally develop the ability to assess the quality of their choreographed works, formulating critical analyses, and engaging in self-reflection. Dance choreography courses thus serve as an effective platform for nurturing students' critical thinking skills.

Figure 2 Student Group Creative Exercises in Dance Choreography Class

However, some educators emphasize the importance of shifting away from traditional educational models, embracing modern educational ideologies, and establishing democratic, equitable, and harmonious teacher-student relationships. In such an educational environment, students become primary participants in the learning process, while educators take on the roles of organizers, leaders, and mentors. This transformation fosters self-directed and collaborative learning, cultivating students' habits of independent thinking, teaching them how to sift through information, make reasonable conjectures, rectify errors, engage in effective comparisons, and make wise decisions. In this context, students are more actively encouraged to ask questions and express their thoughts and insights boldly. Educators should wholeheartedly respect students' questions and viewpoints to enhance the effectiveness of teaching.

2. Feedback on the Application of Critical Thinking in Dance Education at Inner Mongolian Universities Through student interviews and observations, we have found that students generally believe that the cultivation of critical thinking has had a positive impact on their dance learning and creative process. However, there are also some obstacles.

First and foremost, students unanimously agree that the cultivation of critical thinking enables them to delve deeper into the analysis of dance works, capturing details and emotions. This helps them interpret dance works more expressively and enhances their level of dance skill. Students express satisfaction with this aspect and consider critical thinking as a crucial tool in their dance learning.

Secondly, students emphasize that the development of critical thinking has had a positive impact on their creative process. They are better able to understand the ideas and artistic decisions behind dance creation, allowing them to choreograph and perform more innovatively. This suggests that critical thinking is beneficial not only on an academic level but also provides broader inspiration and support for dance creation and performance. When creating dance works, students can think more profoundly about themes, emotional expression, and the use of dance language, resulting in works that are more profound and original (Figure 3) (Figure 4).

Figure 3 Student Dance Composition Feedback 1

Figure 4 Student Dance Composition Feedback 2

However, some students find it challenging to ask questions in dance classes. This may be the result of influence from traditional teaching methods and years of exam-oriented education. Students may perceive the teacher as the primary authority in the classroom, leading them to believe that the teacher's word is final. Therefore, they are more inclined to ask questions outside of class.

3. Challenges Faced by Critical Thinking in Dance Education in Inner Mongolia

3.1 Traditional Thinking vs. New Perspectives One of the primary challenges facing dance education in Inner Mongolian universities is the conflict between traditional Chinese culture and the concept of critical thinking. In Western academic systems, challenging authority and theory is encouraged, even if it contradicts established facts. However, in the Chinese cultural context, questioning authority is considered a threat to social harmony (Dong, 2014). Therefore, promoting critical thinking in Inner Mongolian dance education may require a combination of social reform and cultural renewal. This could entail a comprehensive educational reform to instill in students the ability to ask questions, challenge the status quo, and pursue new perspectives.

Additionally, traditional Chinese culture tends to prioritize authority and issues of "face," potentially suppressing individual independent thinking and a spirit of inquiry. Educators should encourage students to actively pursue independent thinking and self-awareness. This may require building students' confidence and making them understand that engaging in critical thinking among different viewpoints is a positive behavior that contributes to personal and societal progress.

3.2 Traditional Teaching vs. New Models Dance education in Inner Mongolian universities also faces challenges regarding traditional teaching methods versus new teaching approaches. Traditional education models often place teachers as the primary transmitters of knowledge and authority, leading to passive information reception by students. Limited teacher awareness of critical thinking results in its limited practical application. Years of exam-oriented education further reinforce this pattern, with students prioritizing exam scores over deep learning. This model hampers the cultivation of independent thinking and critical thinking among students. To overcome this challenge, universities offering

dance programs in Inner Mongolia can consider adopting more modern educational models that emphasize democratic, equal, and harmonious teacher-student relationships. Students become the primary participants in educational activities, while teachers act as organizers, guides, and facilitators. This transformation can encourage students to actively engage in learning and foster their independence and critical thinking abilities.

3.3 Traditional Training vs. New Demands Traditional education systems often emphasize skill training, with education assessments focusing more on technical and performance aspects while neglecting the development of thinking and analytical skills. However, as societal and professional demands change, the new era requires individuals with critical thinking abilities, not just skill training. Therefore, dance courses in Inner Mongolian universities need to adjust their educational systems to better recognize and support the importance of critical thinking in student development. This may require a reassessment of the curriculum, including the incorporation of educational content that promotes critical and analytical thinking. Additionally, educational assessments should comprehensively evaluate students' holistic abilities rather than solely focusing on technical and performance levels.

In summary, dance education in Inner Mongolian universities faces multiple challenges stemming from traditional culture, educational models, and training systems. To nurture students' critical thinking abilities, a comprehensive approach is needed, encompassing educational reforms, innovative teaching methods, and a reevaluation of assessment techniques. These efforts will contribute to the development of well-rounded dance artists capable of meeting the demands of the modern era.

Discussion

This study reveals the significance of critical thinking in the teaching of dance majors at Inner Mongolia universities and the challenges it faces. Both teachers and students emphasize the multifaceted role of critical thinking in dance understanding, creation, and cultural cross-fertilization. However, China has been deeply influenced by Confucian traditional culture, which emphasizes principles of "harmony," "compliance," and "not delivering bad news" (Chen, 2018). These

traditional values are in conflict with critical thinking. In the Chinese cultural context, questioning authority is often viewed as disrespectful and inappropriate behavior, which can hinder the cultivation of critical thinking. Traditional Chinese culture and educational models pose challenges to nurturing critical thinking. Therefore, the study suggests the following measures for fully cultivating dance artists with critical thinking skills:

1. Educational Reform: It is essential to integrate education with societal change and cultural renewal to alter traditional educational notions, encourage students to actively raise questions, challenge the status quo, seek new perspectives, and promote independent thinking and self-awareness.

2. Modern Educational Models: Establish democratic, equal, and harmonious teacher-student relationships, viewing students as primary participants in educational activities to foster independent and collaborative learning and create an environment conducive to nurturing creative thinking.

3.Innovative Teaching Methods: Design learning tasks that stimulate critical thinking, including cooperative learning and democratic discussions, to cultivate students' spirit of inquiry, analytical skills, and logical thinking.

4.Curriculum Adjustment: Review the curriculum and incorporate content that promotes critical and analytical thinking, allowing students to develop comprehensive abilities more holistically.

5. Educational Assessment: Assess students' overall capabilities comprehensively, not only focusing on technical and performance levels, to better recognize and support the importance of critical thinking in student development. These measures will contribute to the development of dance artists with well-rounded skills who can adapt to the demands of the modern era within Inner Mongolia's university dance programs.

Body of knowledge

1.Conflict Between Traditional Culture and Critical Thinking: Understanding the characteristics of Chinese culture and seeking suitable methods for fostering critical thinking within the Chinese cultural context.

2.Reconsideration of Educational Assessment: Comprehensive assessment of students' overall abilities through various evaluation methods to holistically reflect students' critical thinking capabilities.

3 . Cross-Cultural Understanding and International Exchange: Nurturing students' cross-cultural awareness and critical thinking to meet the demands of dance performance and collaboration in a globalized context.

Recommendations

Overall, this study provides valuable insights into the practical application of critical thinking in dance education in universities in Inner Mongolia and the challenges it faces. The study highlights the importance of adapting educational approaches to balance traditional cultural values with modern critical thinking skills, ultimately benefiting the overall development of dance students.

Future Research Directions: This study has highlighted several potential research directions. Future research could delve deeper into the impact of different teaching methods on the development of critical thinking and how to better integrate critical thinking education into the curriculum of dance majors. Additionally, exploring the application of critical thinking in dance education in other regions or countries would allow for cross-cultural comparisons.

References

Ambrosio, N. (2015). Critical Thinking and the Teaching of Dance. *Dance Education in Practice*, 1(1), 7-11.

Chen, T. (2018). *Investigation and Research on the Critical Thinking of Normal College Students* (Master's thesis Education & Social Science). Chaina: Shanxi Normal University.

Dong, Y. (2014). What Kind of Critical Thinking Courses Should We Teach. *Industrial and Informationization Education*, 77(03), 36-42.

Jung, J-Y. (2012). Developing well-rounded dance teachers: critical thinking attitudes in dance teacher education. *Dance Research Journal of Korea*, 70(5), 223-240.

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2018). *National Standards for Undergraduate Programs in Regular Higher Education Institutions*. Retrieved March 20, 2020, from https://shorturl.asia/DMj3R

Nabatov, S. & Mankovska, O. (2021). Aspects of critical thinking in ballroom dance education. Science and Education a New Dimension. *Pedagogy and Psychology*, 9(96), 39-43.

Xuefeng. (2022). *Study on The Blended Teaching of Dance Class Based on Omo Mode Taking the Preschool Education Major of Shandong University of Engineering and Vocational Technology as An Example* (Master of Business Administration Major Education Management). Bankkok: Siam University.

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน*

THE DEVELOPMENT OF CRITICAL READING AND CREATIVE PROBLEM SOLVING ABILITIES OF GRADE 9 STUDENTS USING PROBLEM BASED LEARNING

กุลภัสสรณ์ สูโนนทอง, ดนิตา ดวงวิไล
Kullapatsorn sunonth, Dhanita Doungwilai
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University
Corresponding Author E-mail: name-lovely@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. พัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และ 2. พัฒนาความสามารถการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยมีคะแนนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 33 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย 1 ห้องเรียน โรงเรียนบ้านเหลื่อมพิทยาสรรพ์ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 แบบแผนการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบ One -Group ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการในห้องเรียนตามแนวคิดของ Kemmis & Mc Taggart ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นวางแผน 2. ขั้นปฏิบัติการ 3. ขั้นสังเกตการณ์ 4. ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL ใช้เครื่องมือในการทดลองปฏิบัติการด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 วงจร ๆ ละ 4 แผนรวม ทั้งสิ้น 12 แผนละ 50 นาที และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัยประกอบด้วย 1. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และ 2. แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

*Received August 9, 2023; Revised September 8, 2023; Accepted September 13, 2023

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 25.48 คิดเป็นร้อยละ 84.95 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 1.60 นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์มีจำนวน 29 คนคิดเป็นร้อยละ 87.87 2. นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ 24.61 คิดเป็นร้อยละ 82.02 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.97 นักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์จำนวน 30 คนคิดเป็นร้อยละ 90.90
คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน; การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ; การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The research purposed to develop critical reading ability and to develop creative problem-solving thinking on Mathayomsuksa grade 3 students through organizing PBL activities appropriated a baseline passing score of 80%. A simple random sampling was 33 students, 1 classroom from Mathayomsuksa grade 3, at Ban Lueam Pittayasan School under the Nakhon Ratchasima Secondary Educational Service Area, on 1 st semester, academic year 2023. The research pattern was one-group. An action research classroom was designed according to the concept of Kemmis & Mc Taggart, consisted of 4 steps: 1. Planning step 2. Operational step 3. Observation step 4. Reflection step. Organizing PBL learning activities were used an experimental tool with a learning management plan of 3 circuits, each with 4 plans, totaling 12 plans, 50 minutes each. The research evaluation tools consisted of 1. a critical reading ability test and 2. a creative problem-solving ability test which were analyzed Quantitative data with statistics as: Arithmetic Mean, Standard Deviation and Percentage. A Qualitative data was used a content analysis.

The research results shown as: 1. Students had a Mean score of critical reading ability at 25.48. Representing 84.95 percent and the S.D. was 1.60. There were 29 students who passed the criteria, representing 87.87 percent. 2. Students had a Mean score of 24.61 for creative problem-solving ability, representing 82.02% and the S.D. of 0.97. 30 students were passed a score accounted for 90.90%.

Keywords: Organizing Problem-Based Learning Activities; Critical Reading; Creative Problem Solving

บทนำ

มาตรฐานการศึกษาชาติกระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคล จึงได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดไว้ 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระที่ 1 การอ่าน สาระที่ 2 การเขียน สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด สาระที่ 4 หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย และสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม โดยในแต่ละสาระได้มีมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดอย่างชัดเจนว่า เมื่อผู้เรียนแต่ละระดับชั้นสำเร็จการศึกษาแล้วจะต้องมีคุณภาพอย่างไร ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ เข้าใจและประยุกต์ใช้ภาษาไทยให้เกิดประโยชน์กับตนเองในด้านการศึกษาแขนงอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งจากสาระการเรียนรู้ภาษาไทยทั้ง 5 สาระการเรียนรู้นั้น สาระการเรียนรู้ที่ 1 การอ่านนับว่าเป็นสาระการเรียนรู้ที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนให้เกิดทักษะผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ประปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นนอกจากจะอ่านได้ถูกต้องตามอักขรวิธีแล้วควรฝึกฝนให้เป็นผู้อ่านเป็นอีกด้วย คือเมื่ออ่านเรื่องใดเรื่องหนึ่งนักเรียนต้องสามารถพิจารณาไตร่ตรองเนื้อหาในเรื่องที่อ่าน วิเคราะห์ ทบทวนใช้เหตุผล แล้วนำไปประยุกต์ส่งผลทำให้เกิดผลดีได้มากที่สุด

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่มีการซับซ้อน มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างรวดเร็ว เป็นโลกแห่งเทคโนโลยีดิจิทัล จึงจำเป็นจะต้องพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ให้ทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ โดยทักษะที่จำเป็นมีหลายด้านด้วยกัน ได้แก่ 3R x 8C โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดวิเคราะห์ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถแก้ไขแก้ปัญหาได้ (Critical Thinking & Problem Solving) การคิดอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & Innovation Cross-Cultural Understanding) และทักษะในการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information & Media literacy) (วิจารณ์ พานิช, 2558) จะเห็นได้ว่าทั้งในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นด้านการสื่อสารและการคิดขั้นสูง โดยการสื่อสารอย่างหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีความสำคัญ คือ การอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้นสำคัญมากในปัจจุบัน เพราะผู้อ่านเกิดความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่อ่านอย่างรอบคอบ ถี่ถ้วน และมีเหตุผลสรุปสาระสำคัญ บอกแนวคิดจุดประสงค์ของผู้เขียน สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็นเปรียบเทียบ วิเคราะห์ ตีความ และประเมินค่าจากเรื่องที่อ่านได้ ซึ่งสอดคล้องกับจิรวัฒน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ (2556) และเอมอร เนียมน้อย (2551) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า เป็นการพิจารณาจากการตอบคำถาม การสรุปใจความ ตีความ วิเคราะห์เนื้อหาจากเรื่อง ประเมินค่าในเรื่องว่าเรื่องเป็นอย่าไร มีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขหรือไม่ เรื่องที่อ่านนั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด กระบวนการเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ผู้สอนจะต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการดังกล่าวให้ได้ เพราะจะทำให้ผู้เรียนนั้นก้าวทันต่อโลก

ในปัจจุบันและโลกแห่งอนาคต ผู้เรียนจึงจำเป็นจะต้องรู้ทันสื่อออนไลน์และสื่อสังคมต่าง ๆ ที่นับวันจะมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

การคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดขั้นสูงที่มีความสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลสามารถใช้ความคิดไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้ การคิดแก้ปัญหาเป็นแบบแผนหรือวิธีการซึ่งอยู่ในสภาวะที่มีความยุ่งยากลำบาก หรืออยู่ในสภาวะที่พยายามตรวจข้อมูลที่ทำมาได้ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับปัญหา มีสมมติฐานและการตรวจสอบสมมติฐาน สอดคล้องกับสุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2552) อธิบายว่า การคิดแก้ปัญหาเป็นแบบแผนหรือวิธีการซึ่งอยู่ในสภาวะที่มีความยุ่งยากลำบาก หรืออยู่ในสภาวะที่พยายามตรวจข้อมูลที่ทำมาได้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับปัญหามีสมมติฐานและการตรวจสอบสมมติฐานภายใต้การควบคุม มีการเก็บข้อมูลจากการทดลองเพื่อหาความสัมพันธ์นั้นว่าจริงหรือไม่ โดยโคลาลสกี้และเวสเทน (Kowalski & Westen, 2009) ก็กล่าวไปในทิศทางเดียวกันอีกว่า การคิดแก้ปัญหาเป็นกระบวนการแปลงสถานการณ์หนึ่งไปสู่อีกสถานการณ์หนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเคลื่อนย้ายจากสภาพปัจจุบันซึ่งเป็นสภาวะที่ไม่น่าพอใจ (สภาวะเริ่มต้น) ไปยังสภาวะที่ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไข (สภาวะตามเป้าหมาย) โดยใช้การปฏิบัติต่าง ๆ

จากผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเหลื่อมพิทยาสรรพ์ ปีการศึกษา 2564 พบว่า คะแนนรายวิชาภาษาไทยในภาพรวมได้คะแนนเฉลี่ย 48.50 ซึ่งเป็นคะแนนที่ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ทางโรงเรียนได้ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 60 นอกจากนี้หากพิจารณารายสาระการเรียนรู้ พบว่า สาระการอ่าน มีคะแนนเฉลี่ย 43.25 ซึ่งยังถือว่าเป็นคะแนนที่ต่ำเช่นกัน และจากการทดสอบนักเรียนพบว่า นักเรียนร้อยละ 70 ยังทำข้อสอบของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโจทย์ปัญหาที่ให้สถานการณ์มา พบว่า ไม่สามารถนำกระบวนการคิดมาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์เหล่านั้นได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับเอมอร เนียมน้อย (2551) และพันธุ์ทิพย์ เกื้อเพชรแก้ว (2545) ที่กล่าวถึง ปัญหาของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ สรุปได้ว่า นักเรียนยังขาดทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากนักเรียนแยกใจความสำคัญและพลความไม่ออก ไม่สามารถสรุปหรือขมวดประเด็นความคิดสำคัญของเรื่องได้ครบ ขาดทักษะในการจับใจความสำคัญ ไม่สามารถบอกจุดประสงค์ของผู้เขียน ไม่สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์สิ่งที่อ่านได้

การเรียนรู้โดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) เป็นการจัดการเรียนแบบที่นำปัญหามาเป็นตัวกำหนดสถานการณ์ของการเรียน เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้ค้นคว้าความรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักวางแผนการทำงานเป็นกลุ่ม การนำปัญหามาใช้ในการเรียนในบทเรียนต่าง ๆ ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาเมื่อพบเหตุการณ์จากที่ครูกำหนดให้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล มีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน ดังที่ทิศนา แขมมณี (2556)

ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นเป็นผลมาจากกระบวนการทางานที่มุ่งสร้างความเข้าใจหรือหาแนวทางแก้ปัญหาที่ได้ประสบอยู่หรือเป็นการนำเหตุการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตอีกทั้งรู้แนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มาเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นแรงขับกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียนที่จะเรียนรู้กระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ปัญหานั้นให้เข้าใจอย่างชัดเจน ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการทากิจกรรมส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา รู้ทางเลือกในการแก้ปัญหา เกิดการใฝ่รู้ ทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาได้

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ทั้งนี้นำไปใช้ในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) โดยมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป

2. เพื่อพัฒนาความสามารถการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) โดยมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

แบบแผนการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบ One -Group ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการในห้องเรียนตามแนวคิดของ Kemmis & Mc Taggart (1992) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นวางแผน 2. ขั้นปฏิบัติการ 3. ขั้นสังเกตการณ์ 4. ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL ใช้เครื่องมือในการทดลองปฏิบัติการ ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 วงจร ๆ ละ 4 แผนรวมทั้งสิ้น 12 แผนละ 50 นาที

2. กลุ่มเป้าหมาย

ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/4 โรงเรียนบ้านเหลื่อมพิทยาสรรพ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 33 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติการ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 วงจร วงจรละ 4 แผน รวมทั้งสิ้น 12 แผน แผนละ 50 นาที

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ 1. แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู 2. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน 3. แบบบันทึกผลหลังสอน 4. แบบประเมินผลงานนักเรียน 5. แบบทดสอบท้ายวงจร เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย ได้แก่ 1. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 2. แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ชนิดอัตนัย จำนวน 3 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

4.1 ขั้นวางแผน (Planning) 1. ผู้วิจัยสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหาในการเรียนการสอนโดยรวบรวมข้อมูลจากผลการเรียนของนักเรียน 2. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 4. ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติการ 2. เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลเชิงปฏิบัติการ และ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย 5. เสนอเครื่องมือที่สร้างต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไข

4.2 ขั้นปฏิบัติการ (Action) 1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ละ 4 ชั่วโมง รวมจำนวน 12 ชั่วโมง โดยทดลองจัดกิจกรรมเป็น 3 วงจรปฏิบัติ วงจรละ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ 2. ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ครั้งละ 1 วงจร แล้วสะท้อนผลนำไปปรับปรุงเพื่อใช้ในวงจรอื่นต่อไป

4.3 ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) 1. เก็บรวมรวมข้อมูลขณะปฏิบัติการสอนหลังสิ้นสุดการสอน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล 2. บันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน และพฤติกรรมการสอนของครู 3. ทดสอบท้ายวงจร จำนวน 3 ชุด

4.4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) 1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 1 วงจร ปฏิบัติการแล้วทดสอบท้ายวงจร 2. วิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงการสอนแต่ละวงจรจนครบ 3 วงจรปฏิบัติการ 3. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกพฤติกรรมการสอนของครูและพฤติกกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จากนั้นนำผลมาเทียบกับเกณฑ์และหาค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนแบบทดสอบย่อยท้ายวงจร 4. วัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน 5. สรุปผลวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) โดยมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป จากผลการวิจัยการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารญญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) โดยตั้งวัตถุประสงค์ให้นักเรียนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป ซึ่งผลการวิจัยพบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 1 คะแนนจากการทำกิจกรรมได้ค่าเฉลี่ย 6.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 คิดเป็นร้อยละ 68.30 มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 15.15 และนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 84.85 ส่วนคะแนนจากการทำแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการได้ค่าเฉลี่ย 6.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 คิดเป็นร้อยละ 65.80 มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 9.09 และนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 90.91 ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยการประเมินทั้ง 2 แบบ มีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมาก โดยคะแนนที่ได้จากการทำกิจกรรมมากกว่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทดสอบเพียง 0.25 เท่านั้น

วงจรปฏิบัติการที่ 2 คะแนนจากการทำกิจกรรมได้ค่าเฉลี่ย 7.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 คิดเป็นร้อยละ 76.70 มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 66.67 และนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนคะแนนจากการทำแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการได้ค่าเฉลี่ย 7.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 คิดเป็นร้อยละ 76.70 มีจำนวน

นักเรียนผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 63.64 และนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 84.85 ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยการประเมินทั้ง 2 แบบ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน

วงจรปฏิบัติการที่ 3 คะแนนจากการทำกิจกรรมได้ค่าเฉลี่ย 8.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52คิดเป็นร้อยละ 86.70 มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 100.00 และนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 00.00 ส่วนคะแนนจากการทำแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการได้ค่าเฉลี่ย 8.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70 คิดเป็นร้อยละ 82.10 มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 84.85 และนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 15.15 ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยการประเมินทั้ง 2 แบบ มีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมาก โดยคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำกิจกรรมมากกว่าคะแนนที่ได้จากการทดสอบเพียง 0.46 เท่านั้น

นอกจากนี้จากการที่นักเรียนทำแบบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ พบว่าคะแนนผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) ตามวัตถุประสงค์กำหนดให้ นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่าจากนักเรียนจำนวน 33 คน มีนักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ จำนวน 29 คน นักเรียนที่มีคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 4 คน ผลคะแนนจากแบบทดวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีค่าเฉลี่ยของคะแนน คือ 25.48 คิดเป็นร้อยละ 84.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 1.60 แสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) มีคะแนนพัฒนาการขึ้นในแต่ละวงจรปฏิบัติการอย่างเป็นลำดับ และการวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจาณญาณนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80

2. ผลการพัฒนาความสามารถการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning ผลการพัฒนาความสามารถการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) พบว่า มีนักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ จำนวน 30 คน นักเรียนที่มีคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 3 คน ผลคะแนนจากแบบทดวัดความสามารถการคิดเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนน คือ 24.58 คิดเป็นร้อยละ 82.02 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.97

นอกจากนี้จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนมีความสนใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นลำดับ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากตัวเนื้อหาอย่างหลากหลาย ทำให้เกิดกระบวนการอ่านอย่างมีวิจาณญาณและคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

จากการที่นักเรียนทำแบบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณพบว่าคะแนนผลการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) ตามวัตถุประสงค์กำหนดให้ นักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่าจากนักเรียนจำนวน 33 คน มีนักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ จำนวน 29 คน นักเรียนที่มีคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 4 คน ผลคะแนนจากแบบทดวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีค่าเฉลี่ยของคะแนน คือ 25.48 คิดเป็นร้อยละ 84.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 1.60 แสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) มีคะแนนพัฒนาการขึ้นในแต่ละวงจรปฏิบัติการอย่างเป็นลำดับ และการวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจาณญาณนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) มีความชัดเจนทุกขั้นตอนสอน ผู้สอนได้สร้างความรู้ความเข้าใจกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวให้นักเรียนเป็นอย่างดี แผนการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และมีการทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนการสอนแต่ละวงจรปฏิบัติการ มีผู้ช่วยวิจัยคอยสังเกตพฤติกรรมและให้คำแนะนำในลักษณะสะท้อนผลหลังการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ทำให้ครูผู้สอนนำข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในวงจรปฏิบัติการต่อไป อีกทั้งตัวบทหรือเนื้อหา (Text) ที่นำมาใช้ในการฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น ครูผู้สอนมีเกณฑ์คัดเลือกที่ชัดเจน เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาส่งเสริมกระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน อีกประการหนึ่งที่ทำให้ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนสูงขึ้น เพราะการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ด้วยปัญหาเป็นฐานมาใช้พัฒนากระบวนการสอนของผู้เรียน เพราะแนวคิดการเรียนรู้ดังกล่าว ส่งเสริมการอ่านและการคิดอย่างมีวิจาณญาณ ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาของเรื่องราวที่เกิดขึ้น รู้แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับณชานันท์ ประเสริฐสุข (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน ผลการวิจัย พบว่า 1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีประสิทธิภาพอยู่ใน เกณฑ์ 84.26/79.17 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 75/75 2. การทดสอบ

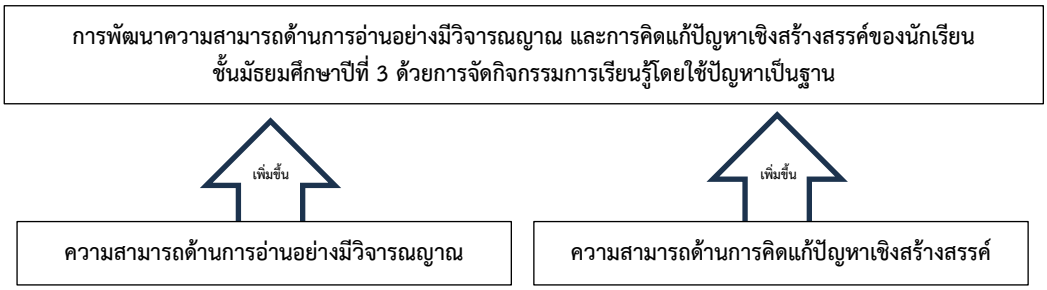
ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 23.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.07 และการทดสอบหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.36 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระหว่างก่อนเรียนและหลัง เรียนพบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. การทดสอบหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.29 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 75.72 และจากการ ทดสอบสมมติฐานด้วย t-test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05 พบว่าการทดสอบหลังเรียนกับ เกณฑ์มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

2. ผลการพัฒนาความสามารถการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning ผลการพัฒนาความสามารถการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) พบว่า มีนักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ จำนวน 30 คน นักเรียนที่มีคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 3 คน ผลคะแนนจากแบบทดวัดความสามารถการคิดเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนน คือ 24.58 คิดเป็นร้อยละ 82.02 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.97 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) มีขั้นตอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. ขั้นกำหนดปัญหาและทำความเข้าใจปัญหา 2. ขั้นตั้งสมมติฐาน 3. ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา 4. ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า 5. ขั้นสรุปและประเมินผล ซึ่งแต่ละขั้นตอนนั้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มาจากแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ขั้นตอนแต่ละขั้นหากผู้เรียนไม่เข้าใจกระบวนการ ครูจะคอยให้คำปรึกษา อธิบายจนผู้เรียนเข้าใจ และสามารถทำตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี จึงนับว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ สอดคล้องกับประจักษ์ น้อยเหนื่อย และมาเรียม นิลพันธุ์ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามแนวคิด Active Learning เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และความซาบซึ้งในวรรณคดีไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการศึกษาพบว่า 1. หลังการใช้รูปแบบนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. หลังการใช้รูปแบบนักเรียนมีความซาบซึ้งในวรรณคดีไทย และ 3. นักเรียนมีความ พึงพอใจต่อรูปแบบที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

อย่างไรก็ตามจากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการอ่านอย่างมีวิจาณญาณที่มีความเหมาะสม มีพัฒนาการด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มมากขึ้น กระตือรือร้นในการเรียน เข้าใจกระบวนการขั้นตอนของการเรียนเป็นอย่างดี สำหรับการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนนั้นยังได้รับการพัฒนาควบคู่กับการ

อ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากกิจกรรมที่ครูกำหนดเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยมองว่าข้อค้นพบการสอนแบบ PBL นั้น สามารถพัฒนาการอ่านและการเขียนได้ด้วย ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากในชีวิตประจำวันแล้วนำแนวคิด PBL มาใช้แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจขั้นตอนแต่ละขั้นอย่างชัดเจนก่อนนำไปใช้หากขั้นตอนใดไม่ชัดเจนจะทำให้ขั้นตอนถัดไปไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหาได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) ผู้สอนจะต้องพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดซึ่งกันและกัน จะส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้สูงขึ้น

2. ตัวบทหรือเนื้อหา (Text) ที่นำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน จะต้องมีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ครูควรนำนวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem–Based Learning) ไปใช้ในการพัฒนาไปใช้พัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น การเขียนเชิงสร้างสรรค์ หรือการคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ

2. ครูควรพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจาณญาณของผู้เรียน โดยใช้รูปแบบการสอนหรือวิธีสอนต่าง ๆ ผสมผสานกัน เช่น การใช้วิจัยเป็นฐาน การใช้รูปแบบ GPAS 5 STEPS ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

จิรวัฒน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2556). *การอ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ณชานันท์ ประเสริฐสุข. (2559). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย* (การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทิศนา แขมมณี. (2546). *รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประจักษ์ น้อยเหนื่อย และมาเรียม นิลพันธุ์. (2564). การขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยตามแนวคิด Active Learning เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และความซาบซึ้งในวรรณคดีไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *Academic MCU Buriram Journal*, 6(2), 128-143.

พันธุ์ทิพย์ เกื้อเพชรแก้ว. (2545). ปัญหาการสอนอ่านย่อความในระดับอุดมศึกษา. *วิชาการ*, 5(6), 51-58.

วิจารณ์ พานิช. (2558). *การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่พหุปัญญา*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กในการอ่านคิดวิเคราะห์เขียนและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *ชุดฝึกอบรมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2552). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

เอมอร เนียมน้อย. (2551). *การพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยวิธี SQ3R*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

Kemmis, S. & McTaggart, R. (1992). *The action research planner* (3rd ed.) Australia: Deakin University.

Kowalski, R. & Westen, D. (2009). *Psychology* (5th ed.). Denvers: John Wiley & Sons.

หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ: ปรากฏการณ์ความศรัทธาในบริบทสังคมไทย*

LUANGPOR THAN CHAI BUDDHA STATUE OF PHRA THAT DOI KHAM TEMPLE: A PHENOMENON OF FAITH IN THAI SOCIAL CONTEXT

ขนิษฐา จิตชินะกุล, อรอุษา สุวรรณประเทศ
Khanita Jitchinakul, Onusa Suwanpratest
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
Corresponding Author E-mail: khanitaj64@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. อธิบายปรากฏการณ์ความศรัทธาต่อหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ 2. วิเคราะห์บทบาทและพลวัตของคติชนที่มีต่อการขับเคลื่อนสังคมไทยร่วมสมัย ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสอบถามที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ ทั้งนี้จนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว จากนั้นนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ตามแนวทางคติชนวิทยา

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลวงพ่อทันใจ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในล้านนา 2. ปรากฏการณ์ความศรัทธาต่อหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ เกิดขึ้น 2 ลักษณะ คือ ปรากฏการณ์ความศรัทธาที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นและปรากฏการณ์ความศรัทธาที่เกิดจากอิทธิพลของสื่อร่วมสมัย 3. บทบาทและพลวัตของคติชนที่มีต่อการขับเคลื่อนสังคมไทยร่วมสมัย หลวงพ่อทันใจเป็นอัตลักษณ์ของชาวล้านนาและวัดพระธาตุดอยคำที่สร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิกในสังคมและส่งผลต่อการขับเคลื่อนสังคมไทยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การท่องเที่ยวและการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: หลวงพ่อทันใจ; ปรากฏการณ์; ความศรัทธา

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To explain the phenomenon of faith in the Luangpor Than Chai Buddha Statue of Phra That Doi Kham Monastery; and 2. To analyse the role and dynamics of folklore that drove contemporary Thai

*Received October 3, 2023; Revised October 19, 2023; Accepted October 22, 2023

society. The researchers conducted in-depth interviews using questionnaires, which were approved by the ethics committee, until data saturation was reached. Then a descriptive analysis in folklore was employed.

The study's findings were summarized as follows: 1. The phenomenon of faith in Luangpor Than Chai Buddha Statue of Phra That Doi Kham Monastery manifested in two ways: as a local phenomenon of faith and as a result of contemporary media influence; and 2. The role and influence of folklore that drove contemporary Thai society, the Luangpor Than Chai Buddha Statue has served as an identity for the people of the Lanna region and Phra That Doi Kham Monastery that built confidence among members of the society and drove Thai society, including the economy, society, education, tourism, and the promotion of Buddhism.

Keywords: Luangpor Than Chai Buddha Statue, Phenomenon, Faith

บทนำ

หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย ที่นับว่าเก่าแก่ที่สุดในล้านนา นับว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองจังหวัดเชียงใหม่ที่ปัจจุบันได้รับการกล่าวขานในสังคมออนไลน์ว่าเป็นพระพุทธรูปที่สุดแห่งการอธิษฐานขอพร (Sanook, 2022) ที่มีประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศต่างพากันเดินทางมากราบไหว้สักการะขอพรอย่างเนืองแน่น

คำว่า หลวงพ่อทันใจ ตามคติชาวล้านนาหมายถึงพระพุทธรูปที่ปั้นจากดินหรือปูนเท่านั้นและต้องสร้างให้เสร็จภายใน 1 วันนับตั้งแต่เวลา 06.00-18.00 น.หรือก่อนพระอาทิตย์ตกดินโดยมีขั้นตอนในการสร้างที่แตกต่างจากพระพุทธรูปทั่วไปเพราะนอกจากจะต้องบรรจุสิ่งของมีค่า วัตถุมงคลต่าง ๆ ในองค์พระพุทธรูปแล้วระหว่างการก่อสร้างต้องประกอบพิธีพุทธาภิเษกตลอดช่วงการสร้างจนกว่าจะแล้วเสร็จ จากนั้นจึงประกอบพิธีปลุกเสกและสมโภช (พระครูสุนทรเจติยารักษ์ (พิณ สายกับ), 2565) ด้วยเหตุนี้ หลวงพ่อทันใจจึงเป็นพระพุทธรูปที่ชาวล้านนาเชื่อว่า มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นอย่างมาก วัดแถบภาคเหนือมักมีหลวงพ่อทันใจประดิษฐานอยู่ภายในวัดและจะเป็นวัดที่มีพระธาตุบรรจุอยู่ภายในวัด เช่น วัดพระธาตุช่อแฮ วัดพระธาตุแช่แห้ง วัดพระธาตุดอยคำ วัดพระธาตุหริภุญชัย เป็นต้น (วิโรจ นาคชาตรี, 2558)

ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ เริ่มเป็นที่ประจักษ์ปีพุทธศักราช 2555 เมื่อพระครูสุนทรเจติยารักษ์ (พิณ สายกับ) ได้นำความจากหลวงพ่อทันใจมาแจ้งแก่ศิษยานุศิษย์ว่าหลวงพ่อจะเสด็จมาโปรดเวไนยสัตว์ที่มีความทุกข์ร้อน หลังจากนั้นไม่นานได้มีนักธุรกิจมาสักการะขอพรจากหลวงพ่อทันใจเนื่องจากถูกฉ้อโกงไป 10 ล้านบาท ผ่านไปเพียง 7 วันนัก

ธุรกิจได้รับเงินคืนทั้งหมด ทำให้เรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อทันใจได้รับบอกกล่าวต่อกันทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และละแวกใกล้เคียง (รุ่งโรจน์ เลิศคาลี, 2565) จากนั้นประชาชนชาวล้านนาและจังหวัดใกล้เคียงเดินทางมาขอพรกันอย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จเกือบทุกคน ไม่ว่าจะเป็นขอพรด้วยเรื่องใด (พระครูสุนทรเจติยารักษ์ (พิณ สายกับ), 2565) ไม่นานมีการแชร์ข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ จากประสบการณ์ของผู้ที่ประสบผลสำเร็จผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำให้หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ ส่งผลทำให้หลวงพ่อทันใจได้รับความสนใจจากสังคมเพิ่มขึ้น (อัมรินทร์ทีวี, 2564)

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปรากฏการณ์ความศรัทธาหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำในช่วงปีพุทธศักราช 2560-2566 โดยได้ใช้แนวคิดทางคติชนวิทยาเป็นกรอบในการศึกษาเพื่อให้เห็นบทบาทของข้อมูลทางคติชนที่มีบทบาทในขับเคลื่อนสังคมไทยร่วมสมัย อีกทั้งจะทำให้อธิบายถึงสาเหตุของการเกิดปรากฏการณ์ความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอย่างต่อเนื่องในสังคมไทยปัจจุบันได้อย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ความศรัทธาต่อหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกรณีศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทและพลวัตของคติชนที่มีต่อการขับเคลื่อนสังคมไทยร่วมสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documents) เป็นพื้นฐานและศึกษาข้อมูลจากภาคสนาม (Fieldworks)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากเจ้าอาวาส พระภิกษุและเจ้าหน้าที่ของวัดซึ่งอยู่ภายในวัดมากกว่า 1 ปีแบบเจาะจง บุคคลที่อยู่ในละแวกวัดและประชาชนที่มากราบไหว้ขอพรแบบเจาะจงโดยจะต้องมีอายุ 20 ปีขึ้นไป ทั้งนี้จนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัวและบุคคลดังกล่าวจะต้องยินยอมให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัดและหลวงพ่อทันใจ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดโดยจะแบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 2 ชุด คือ 1. พระภิกษุและเจ้าหน้าที่ของวัด 2. บุคคลทั่วไป ทั้งนี้แบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูลส่วนตัว ประวัติของวัดและความเชื่อความศรัทธา โดยได้ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยนเรศวร หมายเลขโครงการ P2-0033/2566

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ เพื่อเป็นพื้นฐาน

4.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลวงพ่อทันใจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทย และทฤษฎีบทบาทหน้าที่ พลวัตของคติชนวิทยา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมภาคสนามมาศึกษาปรากฏการณ์ความศรัทธาต่อหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ มาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และพลวัตของข้อมูลคติชนที่มีต่อการขับเคลื่อนสังคมไทยร่วมสมัย จากนั้นนำผลที่ได้จากการศึกษามาสรุปและอภิปรายผลด้วยพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษาหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ: ปรากฏการณ์ความศรัทธาในบริบทสังคมไทย ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ จังหวัดเชียงใหม่ หลวงพ่อทันใจเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยที่ชาวล้านนานิยมจัดสร้างขึ้นโดยไม่ทราบว่าปรากฏขึ้นครั้งแรกเมื่อใด แต่มีตำนานเล่าว่าน่าจะจัดสร้างเป็นครั้งแรกในสมัยพระนางจามเทวีเมื่อครั้นเสด็จทางชลมารคและหลงอยู่ในหุบเขา พระองค์จึงโปรดให้สร้างพระพุทธรูปจากดินขึ้นในบริเวณดังกล่าวเพื่อทำพิธีบวงสรวงซึ่งทำให้พระองค์เดินทางต่อได้ ตามคติชาวล้านการสร้างหลวงพ่อทันใจจะต้องสร้างจากปูนปั้นหรือดินปั้นเท่านั้นและต้องสร้างให้เสร็จภายใน 1 วัน ดังนั้น คำว่า ทันใจจึงมิได้หมายถึง การได้รับพรที่รวดเร็วทันใจดังที่หลายคนเข้าใจ

หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยที่สร้างขึ้นในรัชสมัยพระเจ้ากือนา ผู้ครองนครเมืองเชียงใหม่ เมื่อพระครูสุนทรเจติยารักษ์ (พิณ สายกับ) หรือครูบาพิณมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสเมื่อปีพุทธศักราช 2524 พบว่าภายในวัดพระธาตุดอยคำมีหลวงพ่อทันใจประดิษฐานอยู่ก่อนแล้ว เดิมนั้นเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นสีขาวหรือที่เรียกว่าปูนขาวยังไม่ได้ลงรักปิดทอง จนกระทั่งปีพุทธศักราช 2540 ครูบาบุญชุ่มได้ประกอบพิธีปิดทองซึ่งช่วงเวลานั้นหลวงพ่อทันใจยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ปัจจุบันหลวงพ่อทันใจมีสิริอายุรวม 511 ปี นับว่าเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น หลวงพ่อทันใจ ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในล้านนา ทั้งนี้การขอพรจากหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ สามารถกระทำได้ทุกที่ตามที่สะดวกด้วยหลวงพ่อทันใจมีญาณวิเศษและมีเทวดาเป็นบริวารจึงสามารถช่วยเหลือผู้ที่มาสักการะขอพรได้รวดเร็วโดยให้จุดธูป 3 ดอกแล้วตั้งนะโม 3 จบ จากนั้นกล่าวบทสวดที่ว่า โอม นะโม พุทธายะ ยะอะสะ สุมังจะปาคะ หลังจากนั้นให้ตั้งจิตอธิษฐานบอกชื่อ-นามสกุลและเล่ารายละเอียดของเรื่องที่ต้องการ

ขอพรเพียงประการเดียว หากประสบผลสำเร็จจะนำพวงมาลัยมาถวายจำนวนเท่าไรแจ้งให้ชัดเจนโดยต้องมีจำนวน 50 พวงขึ้นไป

ภาพที่ 1 หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ

ภาพที่ 2 พระครูสุนทรเจติยารักษ์ (พิณ สายกับ) เจ้าอาวาส วัดพระธาตุดอยคำ

หากแต่เป็นการขอพรที่ไม่ได้มาวัดพระธาตุดอยคำ การขอพรให้กระทำเช่นเดียวกับที่ขอพรที่วัดพระธาตุดอยคำกล่าวคือ จุดธูป 3 ดอกแล้วตั้งนะโม 3 จบและท่องบทสวด จากนั้นให้เอ่ยชื่อ หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ แล้วจึงตั้งจิตอธิษฐานขอพรกระทำเช่นเดียวกัน ทั้งนี้การที่หลวงพ่อทันใจสามารถรับรู้ได้รวดเร็วเพราะท่านมีญาณวิเศษและมีเทวดาเป็นบริวารจึงสามารถช่วยเหลือผู้ขอพรได้รวดเร็ว บริเวณที่สักการะหลวงพ่อทันใจจะมีป้ายประชาสัมพันธ์แจ้งถึงขั้นตอนการขอพรอย่างละเอียดและมีเสียงตามสายอธิบายถึงขั้นตอนการขอพรเช่นกัน

ภาพที่ 3 คำกล่าวขอพรหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ

อาจกล่าวได้ว่า หลวงพ่อทันใจเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยที่สร้างขึ้นในรัชสมัยพระเจ้ากือนาและเชื่อว่าสามารถขอพรได้ทุกที่ด้วยหลวงพ่อทันใจมีญาณวิเศษและมีเทวดาเป็นบริวารหากแต่ต้องขอพรเพียงประการเดียวและเมื่อประสบผลสำเร็จแล้วต้องนำพวงมาลัยดอกมะลิมาถวายตั้งแต่ 50 พวงขึ้นไป

2. ปรากฏการณ์ความศรัทธาต่อหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ จังหวัดเชียงใหม่ หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ เริ่มเป็นที่รู้จักของชาวเชียงใหม่และละแวกใกล้เคียง ปีพุทธศักราช 2555 เมื่อพระครูสุนทรเจติยารักษ์ (พิณ สายกับ) ปฏิบัติกรรมฐานและได้สนทนาธรรมกับหลวงพ่อทันใจซึ่งท่านได้แจ้งว่า เราจะมาโปรดเวไนยสัตว์ทั้งหลาย หากใครมีเรื่องเดือดร้อนให้มาบอกเล่าและเมื่อสำเร็จให้นำพวงมาลัยดอกมะลิแบบคล้องคอตั้งแต่ 50 พวงขึ้นไปมาถวายโดยสามารถขอได้เพียงครั้งละ 1 ข้อเท่านั้น จากนั้นพระครูสุนทรเจติยารักษ์ (พิณ สายกับ) จึงนำเรื่องดังกล่าวมาแจ้งแก่ลูกศิษย์ จนกระทั่งมีนักธุรกิจที่ถูกลูกน้องโกงเงินจำนวน 10 ล้านบาท มาขอพรเพื่อขอเงินคืน หลังจากนั้นเพียง 7 วันเท่านั้นก็ได้รับเงินคืนเงินจึงได้นำพวงมาลัยจำนวนหนึ่งแสนพวงมาถวายหลวงพ่อทันใจ ไม่นานความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อทันใจเป็นที่กล่าวขานและแพร่กระจายไปทั่วเมืองเชียงใหม่และละแวกใกล้เคียง ทำให้มีประชาชนต่างเดินทางมากราบไหว้ขอพรจำนวนมาก นับเป็นปรากฏการณ์ความศรัทธาหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง

ต่อมาสื่อมวลชนได้มุ่งนำเสนอเรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ โดยเฉพาะในช่วงที่มีผู้นำพวงมาลัยจำนวนมากมาถวายเพื่อแก้บนทำให้หลวงพ่อทันใจได้รับการกล่าวขานจากสื่อต่าง ๆ ว่า สุดยอดแห่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการอธิษฐาน ที่สามารถขอพรได้รวดเร็วทันใจ นอกจากนี้สื่อสังคมออนไลน์ต่างก็เผยแพร่เรื่องราวความสำเร็จของผู้ที่มากราบไหว้ขอพรอย่างต่อเนื่อง มีการรวมกลุ่มกันในชื่อ กลุ่มศรัทธาหลวงพ่อทันใจ กลุ่มมหัศจรรย์หลวงพ่อทันใจ ที่มีสมาชิกเข้ามาร่วมกันแชร์ประสบการณ์และแบ่งปันเรื่องราวการขอพรจากหลวงพ่อทันใจ ส่งผลให้หลวงพ่อทันใจเป็นที่รู้จักกันทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยชาวต่างชาติหลายคนได้แวะเวียนเข้ามากราบไหว้ขอพรตามเพื่อนคนไทยและประสบผลสำเร็จ

ภาพที่ 4 ประชาชนขอพรหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ

ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 แม้จะมีมาตราการป้องกันห้ามเดินทางข้ามจังหวัด แต่กระแสความศรัทธาของประชาชนยังคงมีอย่างต่อเนื่องโดยใช้วิธีออนไลน์และเมื่อประสบผลสำเร็จก็แก้บนออนไลน์ ปัจจุบันการขอพรและการแก้บนออนไลน์ได้รับความนิยมในกลุ่มของผู้เคยมาไหว้ขอพรแล้วและไม่มีเวลามาแก้บนด้วยตนเอง ทั้งนี้ การแก้บนเป็นสิ่งสำคัญเพราะถือว่าเป็นสัจจะวาจาต่อหลวงพ่อทันใจที่สำคัญสามารถแก้บนออนไลน์ได้ นับเป็นปรากฏการณ์ความศรัทธาหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำที่เกิดจากสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์

อาจกล่าวได้ว่าปรากฏการณ์ความศรัทธาของหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำเริ่มจากภายในจังหวัดเชียงใหม่และละแวกใกล้เคียงและเมื่อสังคมเข้าสู่ยุคการสื่อสารไร้พรมแดน ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อทันใจได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ จนทำให้เกิดเป็นปรากฏการณ์ความศรัทธาหลวงพ่อทันใจนับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2555 จวบจนปัจจุบัน

3. บทบาทและพลวัตของคติชนที่มีต่อการขับเคลื่อนสังคมไทยร่วมสมัย เมื่อนำทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคม โดยคติชนวิทยาแต่ละประเภทอาจมีบทบาทหน้าที่ที่ต่างกันและข้อมูลบางประเภทอาจมีบทบาทหลายประการ เช่น เรื่องเล่า ความเชื่อ พิธีกรรม สร้างความเชื่อมั่นและตอบสนองความต้องการด้านจิตใจ ตำนาน พิธีกรรม ประเพณี สร้างอัตลักษณ์ให้แก่กลุ่มชน ดังนั้นการศึกษาข้อมูลคติชนจึงควรให้ความสำคัญถึงบทบาทหน้าที่เพื่อให้เห็นความสำคัญของข้อมูลคติชนที่มีส่วนในการขับเคลื่อนและทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ในฐานะที่เป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมของสังคม การศึกษาปรากฏการณ์ความศรัทธาหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ จึงทำให้เห็นบทบาทหน้าที่ต่อสังคม 3 ประการ ดังนี้

3.1 การอธิบายอัตลักษณ์และพิธีกรรมของกลุ่มชน หลวงพ่อทันใจ พระพุทธรูปปูนปั้นหรือดินปั้นปางมารวิชัยหรือปางชนะมารเป็นพระพุทธรูปที่ชาวล้านนานิยมสร้างมาแต่อดีตกาลโดยจะต้องสร้างให้เสร็จภายใน 1 วันนั้นและคติความเชื่อของชาวล้านนาเชื่อว่าด้วยอานุภาพและพลานุภาพของเทพเทวาจึงทำให้สำเร็จได้ หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำนับเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น หลวงพ่อทันใจ ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในล้านนาและเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ประทานพรได้ในเวลาอันรวดเร็ว นอกจากนี้การประกอบพิธีกรรมทั้งบทสวดและการสักการะขอพรจะมีลักษณะแตกต่างไปจากวัดอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยบทสวดที่นำมาแจ้งให้พุทธศาสนิกชนได้ทราบนั้นกล่าวว่าเทวดานำมาบอก โดยให้กล่าวเพียงสั้น ๆ ว่า โอม นะโม พุทธายะ ยะอะสะ สุมัง จะปาคะ มีความหมายว่าคำขอใด ๆ ของข้าพเจ้า ขอให้บรรลุผลสำเร็จดังปรารถนาทุกประการซึ่งสามารถขอพรได้เพียงประการเดียวเท่านั้นและต้องแก้บนด้วยพวงมาลัยดอกมะลิที่มีจำนวนตั้งแต่ 50 พวงขึ้นไป ซึ่งหากจะกล่าวถึงหลวงพ่อทันใจที่ประดิษฐานภายในวัดอื่น ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่จะมีความแตกต่างจากวัดพระธาตุดยอคำทั้งบทสวดและการถวายของแก้บน

ดังนั้น การสร้างหลวงพ่อทันใจของชาวล้านนา นับว่าเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของกลุ่มชนในแถบภาคเหนือที่มีคติความเชื่อและความเสื่อมใสศรัทธาในการสร้างหลวงพ่อทันใจเป็นอย่างมาก ด้วยเชื่อว่าด้วยอานุภาพและพลานุภาพแห่งเทพเทวาจึงทำให้สามารถสร้างพระพุทธรูปให้สำเร็จได้ภายใน 1 วันจึงเป็นที่มาของคำว่า “หลวงพ่อทันใจ” นอกจากนี้บทสวดและพิธีกรรมการสักการะหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ ยังมีความเป็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างไปจากวัดอื่น ๆ ที่มีหลวงพ่อทันใจประดิษฐานเช่นกัน

3.2 การให้การศึกษาอบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม วัดพระธาตุดอยคำ ได้รับการเผยแพร่เรื่องราวทั้งด้านประวัติที่มา ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อทันใจและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ผ่านสื่อร่วมสมัยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะธรรมเนียมปฏิบัติของผู้ที่จะมาสักการะหลวงพ่อทันใจต้องยึดถือทั้งการขอพรและการแก้บน สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นภายในวัดพระธาตุดอยคำ นอกจากนี้พระครูสุนทรเจติยารักษ์ (พิณ สายกับ) กล่าวย้ำเสมอว่าเมื่อพรสำเร็จต้องแก้บนเพราะถือว่าเป็นสัจจะวาจาอธิษฐานที่ได้ให้ไว้กับหลวงพ่อ ซึ่งเท่ากับเป็นการย้ำเตือนพุทธศาสนิกชนในด้านการรักษาวาจาคำมั่นสัญญาที่ไม่ว่าจะกระทำกับผู้ใดจะเห็นได้ว่าสื่อร่วมสมัยได้มีอิทธิพลเป็นอย่างมากที่ทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่มวลชนได้รับรู้ข้อมูลและเกิดความเข้าใจในธรรมเนียมปฏิบัติของวัดพระธาตุดอยคำ อันเป็นการสร้างระเบียบวินัยให้แก่ผู้ที่มาภายในวัดพระธาตุดอยคำ

3.3 การได้เป็นทางออกให้แก่ความคับข้องใจของบุคคล คติชนมีบทบาทที่เป็นทางออกให้แก่มนุษย์เพราะเมื่อมนุษย์ไม่พอใจในสภาพที่เป็นอยู่ไม่ว่าจะเป็นกายภาพ จิตใจหรือสังคมก็มักจะต้องระบายความคับข้องใจนั้นโดยเฉพาะหากเมื่อใดที่เกิดความไม่สบายใจ ไม่มั่นใจมนุษย์มักจะประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการขอร้องต่ออำนาจเหนือธรรมชาติให้ช่วยเหลือ สร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจ และทำให้เกิดความสบายใจ ดังจะเห็นว่าประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มาสักการะขอพรหลวงพ่อทันใจต่างมีไม่มั่นใจและไม่สบายใจในเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตจึงเลือกแสวงหาที่พึ่งทางใจด้วยการบนบานขอพรต่อหลวงพ่อทันใจ เช่น ขอให้หายป่วยจากโรคร้าย ขอบุตรชายเพื่อสืบสกุล ขอให้ได้งานทำที่ต่างประทศ ขอให้ได้โชคลาภ ขอให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จ เป็นต้น

จากข้อมูลภาคสนามข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า พิธีกรรมการขอพรหลวงพ่อทันใจได้ช่วยระบายความอึดอัดและความไม่สบายใจของประชาชน อีกทั้งยังได้ช่วยสร้างภาวะความสมดุลให้แก่จิตใจ รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ด้านความมั่นคงทางจิตใจได้

การศึกษาหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ ทำให้ได้เห็นพลวัตของข้อมูลทางคติชนที่มีต่อการขับเคลื่อนสังคมไทยร่วมสมัย ดังนี้

1. การนำเสนอในสื่อสมัยใหม่ เมื่อสังคมไทยร่วมสมัยเป็นระบบทุนนิยมที่มีการเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดวิกฤตความทันสมัย หลายคนต้องแสวงหาที่พึ่งทางจิตใจโดยพึ่งพิง

สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ช่วยอำนวยผลต่าง ๆ ตามที่ต้องการ ดังนั้น เรื่องเล่า ตำนานที่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงได้รับการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านสื่อสังคมร่วมสมัยมาอย่างต่อเนื่องจนทำให้สังคมไทยเกิดปรากฏการณ์ความศรัทธาขึ้นหลายครั้งหรือที่เรียกว่า กระแสฟีเว่อร์ เช่น พญานาคศรีสุทโธ ท้าวเวสสุวรรณ ไอ้ไข่หรือแม้กระทั่งหลวงพ่อทันใจ เป็นต้น และบางวัดก็ได้จัดสร้างวัตถุมงคลเพื่อให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและเพื่อการพาณิชย์ซึ่งแต่ละรุ่นล้วนจะมีชื่อที่เน้นสร้างความร่ำรวย การมีโชคลาภ ที่มีมูลค่านับหลายล้านบาท

2. การปรับตัวของวัดท่ามกลางสถานการณ์ปัจจุบัน วัดเป็นศาสนสถานที่ที่พึ่งทางใจเมื่อประชาชนประสบปัญหาจึงต้องแสวงหาที่พึ่งทางจิตใจ เช่นเดียวกับวัดพระธาตุดอยคำที่พบว่าหลายคนตั้งใจมายังศาสนสถานแห่งนี้เพื่อต้องการกราบสักการะขอพร ส่งผลให้วัดพระธาตุดอยคำจากเดิมที่เป็นวัดร้าง ห่างไกลผู้คน ปัจจุบันมีประชาชนเดินทางไปสักการะขอพรอย่างต่อเนื่องแม้ในสถานการณ์โรคโควิด19 ก็ยังประชาชนในพื้นที่เดินทางมากราบไหว้ขอพร

3. การเกิดธุรกิจใหม่ในสังคมร่วมสมัย ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อทันใจทำให้เกิดธุรกิจที่สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจภายในจังหวัด แม้ว่าจังหวัดเชียงใหม่จะเป็นเมืองท่องเที่ยวแต่เมื่อวัดพระธาตุดอยคำมีประชาชนเดินทางเป็นจำนวนมากทำให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ อีกทั้งมีธุรกิจจำหน่ายพวงมาลัย ธุรกิจรับจ้างแก้บนออนไลน์เกิดขึ้นจำนวนมาก ดังจะพบว่าตั้งแต่ทางเข้าวัดพระธาตุดอยคำจนถึงทางขึ้นพระธาตุดอยคำจะมีร้านค้าจำหน่ายพานพวงมาลัยดอกมะลิสดเรียงรายสองข้างทางจำนวนมาก

4. วัดกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากเดิมวัดพระธาตุดอยคำเป็นวัดเก่าถูกทิ้งร้างกลับกลายเป็นวัดที่มีชื่อเสียง ที่มีผู้คนจากทั่วสารทิศต่างแวะเวียนมาสักการะขอพรหลวงพ่อทันใจ อีกทั้งตำนาน เรื่องเล่าต่าง ๆ ได้ถูกผลิตซ้ำผ่านสื่อสมัยใหม่เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวสู่การรับรู้ของมวลชนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากนี้วัดพระธาตุดอยคำยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวด้านความเชื่อความศรัทธาที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้นปรากฏการณ์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำนี้ได้มีส่วนขับเคลื่อนสังคมไทยร่วมสมัยให้ได้รับการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและที่สำคัญคือการดำรงอยู่ของศาสนสถานอันเก่าแก่ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและของชาติ อีกทั้งยังทำให้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลทางคติชนที่ช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่ส่งผลให้สังคมได้ขับเคลื่อนในมิติต่าง ๆ อย่างเกื้อกูลกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ: ปรากฏการณ์ความศรัทธาในบริบทสังคมไทย พบว่า

1. หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ ที่เชื่อกันว่าสามารถประทานพรได้อย่างรวดเร็วนั้นตามจากคำบอกเล่าของพระครูสุนทรเจติยารักษ์ (พิณ สายกับ) อธิบายว่าท่านมีเทวดาเป็น

บริวารที่ล่วงรู้และช่วยเหลือได้ทันที แต่การขอพรจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับบุญของแต่ละคนเช่นกัน

2. ปรากฏการณ์ความศรัทธาต่อหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ เมื่อสังคมไทยเข้าสู่สังคมแห่งการสื่อสารไร้พรมแดนทำให้ทุกคนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้รวดเร็ว ดังนั้นเรื่องเล่าความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อทันใจจึงมีการแชร์ข้อมูลต่อกัน อีกทั้งสื่อต่าง ๆ ได้ผลิตซ้ำข้อมูลเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อทันใจ จนทำให้เกิดปรากฏการณ์ความศรัทธาทางสังคม

3. บทบาทและพลวัตของคติชนที่มีต่อการขับเคลื่อนสังคมไทยร่วมสมัย ทั้งนี้หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นคือ ความเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ที่สุดในล้านนาด้านคติความเชื่อเรื่องการขอพรและการแก้บนด้วยพวงมาลัยดอกมะลิจำนวน 50 พวงขึ้นไปจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการสักการะขอพร นอกจากนี้หลวงพ่อทันใจยังมีบทบาทต่อการสร้างความมั่นใจและความสบายใจให้แก่ผู้ที่เข้ามาสักการะเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับที่ศิราพร ณ ถลาง (2563) กล่าวไว้ว่า เมื่อมนุษย์ไม่สบายใจ ไม่มั่นคงด้านจิตใจมักจะทำพิธีบนบาทศาลกล่าวต่ออำนาจเหนือธรรมชาติให้ช่วยเหลือ ทั้งนี้ปรากฏการณ์ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อทันใจยังขับเคลื่อนให้สังคมไทยได้พัฒนาในหลายมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา และที่สำคัญยังธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของกลุ่มชนในดินแดนล้านนา

อาจกล่าวได้ว่า ปรากฏการณ์ความศรัทธาที่มีต่อหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำในบริบทสังคมไทย ได้ช่วยขับเคลื่อนสังคมไทยร่วมสมัยในมิติต่าง ๆ สอดคล้องกับสิทธิพงษ์ บุญทอง (2561) ศึกษาเรื่อง วัดเจดีย์ไอ้ไข่ การประกอบสร้างให้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ภายใต้วิกฤตความทันสมัย พบว่าวัดเจดีย์ไอ้ไข่เป็นที่พึ่งทางใจให้แก่ผู้แสวงหาที่พึ่งทางใจเมื่อต้องพบกับภาวะวิกฤตความทันสมัย วัดเจดีย์ไอ้ไข่จึงกลายเป็นสถานที่ศรัทธาของผู้คนทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ มีการผลิตซ้ำตำนาน เรื่องเล่า พิธีกรรม ความเชื่อ รูปเคารพ อีกทั้งวัดยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สัญลักษณ์ไอ้ไข่และรูปปั้นไก่ที่กลายเป็นวัตถุมงคล ตลอดจนการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ: ปรากฏการณ์ความศรัทธาในบริบทสังคมไทย ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

1. ประวัติเกี่ยวกับหลวงพ่อทันใจ กล่าวคือ หลวงพ่อทันใจเป็นพระพุทธรูปที่ชาวล้านนานิยมสร้างมาแต่อดีตโดยจะสร้างปางมารวิชัยเท่านั้น ขั้นตอนการสร้างจะยุ่งยากกว่าการสร้างพระพุทธรูปทั่วไป ดังนั้นชาวล้านนาจึงมีคติความเชื่อที่ว่าเป็นการน้อมนำในบารมีของพระพุทธองค์และด้วยอำนาจแห่งพุทธานุภาพและอานุภาพของอำนาจเหนือธรรมชาติจึงดลบันดาลให้สามารถสร้างได้สำเร็จ

2. ปรากฏการณ์ความศรัทธาต่อหลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ เกิดจากอิทธิพลของสื่อร่วมสมัยที่มีการนำเสนอเรื่องเล่า ตำนาน ความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อทันใจ ส่งผลให้เกิดเป็นกระแสและปรากฏการณ์ความศรัทธาหลวงพ่อทันใจ

3. ข้อมูลคติชนวิทยามีฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีส่วนในการสร้างสรรค์และขับเคลื่อนสังคมไทยร่วมสมัยหลายมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมและที่สำคัญคือ การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สังคมไทยร่วมสมัยมีปรากฏการณ์ความศรัทธาเกิดขึ้นบ่อยครั้งและวัดจะเป็นพื้นที่รองรับปรากฏการณ์ดังกล่าวที่ส่งผลให้เกิดกระแสความเชื่อความศรัทธาที่อาจส่งผลต่อสังคมโดยภาพรวม ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลควรตรวจสอบเพื่อมิให้มีผู้ใดนำความเชื่อความศรัทธามาเป็นเครื่องมือในการสร้างวัตถุมงคลหรือดำเนินการจัดพื้นที่ในเชิงพุทธพาณิชย์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลต้องป้องกันโดยกำชับไม่ให้ผู้ใดนำความเชื่อความศรัทธามาเป็นเครื่องมือในการสร้างวัตถุมงคลหรือดำเนินการจัดพื้นที่ในเชิงพุทธพาณิชย์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ปรากฏการณ์ความศรัทธาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมักเป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจและไม่สบายใจในการดำรงชีพและการประกอบอาชีพ ดังนั้นภาครัฐบาลจะต้องเร่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจให้แก่ประชาชน เพื่อจะได้ทำให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสติและปัญญา

เอกสารอ้างอิง

พระครูสุนทรเจติยารักษ์ (พิณ สายกับ). (2565, 25 ตุลาคม). เจ้าอาวาส วัดพระธาตุดอยคำ [บทสัมภาษณ์].

รุ่งโรจน์ เลิศคาลี. (2565, 25 ตุลาคม). เจ้าหน้าที่ประจำวัดพระธาตุดอยคำ [บทสัมภาษณ์].

วิโรจ นาคชาตรี. (2558). *ความเชื่อเรื่องปาฏิหาริย์พระเจ้าทันใจ : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดยอดแก้วศรีบุญเรือง*. วารสารรามคาแหงฉบับมนุษยศาสตร์, 34(1), 47-64.

ศิราพร ณ ถลาง. (2563). *ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิทธิพงษ์ บุญทอง. (2561). *วัดเจดียไข่ : การประกอบสร้างให้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ภายในวิกฤตความทันสมัย* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อัมรินทร์ทีวี. (2564). *มิติใหม่การแก้บน*. สืบค้น 10 ธันวาคม 2564, จาก https://shorturl.asia/Y3RU

Sanook. (2022). *Luang Phor Tanjai's mantra How to pray for success and good fortune come quickly*. Retrieved May 18, 2021, from https://www.sanook.com/horoscope/103925/

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์*

THE DEVELOPMENT MODEL OF THE MORAL SCHOOL MANAGEMENT IN A NEW ERA UNDER THE KALASIN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

นุกูล ทรงมงคลรัตน์, สุธรรม ธรรมทัศนานนท์
Nugool Songmongkolrat, Sutham Thamatasenahant
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
Sripatum University
Corresponding Author E-mail: krubreezt@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ 2. สร้างและตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ 3. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ และ 4. ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ จำนวน 182 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ มี 5 องค์ประกอบ 27 ตัวบ่งชี้ ได้แก่องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ มี 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 การพลิกโฉมกลไกการปฏิบัติ มี 7 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 การกำหนดนิเทศติดตามงาน มี 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 การสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมยุคใหม่ มี 5 ตัวบ่งชี้ และ องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผลการปฏิบัติงาน มี 5 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการพลิกโฉมกลไกการปฏิบัติมีความต้องการจำเป็นสูงสุด และรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1. หลักการแนวคิด 2. วัตถุประสงค์ 3. วิธีดำเนินการ 4. การประเมินผล และ 5. เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวม

*Received September 21, 2023; Revised October 23, 2023; Accepted October 25, 2023

อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าผลการประเมินความรู้ของผู้เข้าร่วมพัฒนาหลังได้รับการพัฒนาสูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในส่วนการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่ามีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด
คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การบริหารโรงเรียนคุณธรรม; โรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study basic information on moral school management in a new era 2. To create and verify the suitability of the model 3. To tryout the model and 4. To evaluate the model. The sample group consisted of 9 experts and 182 administrators and teachers under the Kalasin Secondary Educational Service Area Office. The research instruments included questionnaires, interview, focus group discussion and performance assessment form.

The research results were found that components of moral school management in a new era had 5 elements and 27 indicators, including Component 1, Moral school planning in a new era with 5 indicators. Component 2, Transforming the implementation mechanism with 7 indicators. Component 3, Determination of supervision and monitoring with 5 indicators. Component 4, Creating a moral development network in a new era with 5 indicators. Component 5, Performance evaluation with 5 indicators. The overall suitability assessment result was at the highest level. The transformation of implementation mechanism had the greatest need. The moral school management model in a new era consisted of 5 parts: 1. principles and concepts, 2. objectives, 3. methods of operation, 4. evaluation, and 5. conditions for success. The overall suitability evaluation and possible results of the model were at the highest level. Also, it was found that the knowledge evaluation results of the participants after receiving the development were higher than before receiving the development, with statistically significant level of 0.05 and the satisfaction was at the highest level. As for the evaluation of the school administrators' model, it was at the highest level of usefulness.
Keywords: Model Development; Moral School Management; Moral School in New Era

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแผนรองรับนโยบายรัฐบาลด้านการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม จัดทำแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2560-2564) เป็นแผนที่มุ่งเน้นการปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้คนไทยเป็นคนมีคุณธรรม มีความรักชาติ มีความศรัทธา และยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนา มีความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอันจะนำไปสู่การเป็นองค์กรคุณธรรมและสังคมแห่งคุณธรรม (ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ปฏิบัติตามแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2560-2564) โดยการจัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่เป้าหมายการพัฒนาให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ตระหนักรู้ เข้าใจ มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี รวมทั้งโรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2560)

การขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ยังต้องได้รับการพัฒนาซึ่งสะท้อนได้จากผลการประเมินโดยศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ที่พบว่า การขับเคลื่อนการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมยังไม่มีรูปแบบที่แน่นอน และนักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ลดลงทั้งความมีวินัย ความพอเพียง ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ และการพึ่งพาตนเอง (ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), 2564) สอดคล้องกับการประเมินตนเองในการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาบุคลากรผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้คุณธรรมเป็นฐานของโรงเรียนที่พบว่าไม่มีรูปแบบและการบริหารจัดการที่เป็นระบบ พฤติกรรมผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไม่เป็นไปตามค่าเป้าหมายที่วางไว้ ครูและบุคลากรขาดความตระหนักถึงการนำคุณธรรมมาเป็นกรอบในการพัฒนาการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์, 2565)

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับยุคถือได้ว่าเป็นบทบาทของผู้บริหารที่สำคัญยิ่งในการบริหารจัดการศึกษา เพราะรูปแบบเป็นกรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินการ และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2553) ซึ่งรูปแบบที่มีคุณภาพจะต้องสอดคล้องกับยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันถือว่าเป็นยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเป็นผลมาจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการบริหารงาน จากแนวคิดดังกล่าว การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่จะเป็นแนวทางให้โรงเรียนมีรูปแบบในการขับเคลื่อนการดำเนินการโรงเรียนคุณธรรมในรูปแบบใหม่ที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัล

เข้ามาใช้ในการบริหารงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักเห็นความสำคัญ และมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบ ขอบข่าย เนื้อหา และหลักการของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ เพื่อให้การขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมบรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียน ดังนั้น รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ที่พัฒนาขึ้นจะเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์กับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ในการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อยกระดับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์
4. เพื่อประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งมีการดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สำหรับร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ (Research : R1) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ และรูปแบบของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ โดยการสังเคราะห์เอกสาร

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ และรูปแบบของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้โรงเรียนคุณธรรม สพฐ.ระดับ 4 ดาว จำนวน 3 โรงเรียน

ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D and D) สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ (Development: D1) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบยืนยันร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่

ขั้นตอนที่ 4 ปรับแก้ไขร่างรูปแบบฯ ตามผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้เพื่อนำไปทดลองใช้ในระยะที่ 3

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ (Research 2 : R2) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 2 ลงมือปฏิบัติงานจริงและจากสถานการณ์จริง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่

ขั้นตอนที่ 4 ปรับแก้ไขรูปแบบฯ ตามผลการประเมินของการทดลองใช้เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์เพื่อนำไปประเมินประสิทธิภาพในระยะที่ 4

ระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ (Development 2 : D2) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

ขั้นตอนที่ 2 ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่และพัฒนารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ฉบับสมบูรณ์

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ จำนวน 182 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นโดยตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่นำไปแจกกับผู้ให้ข้อมูล การสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และครู การสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ และแบบประเมิน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

1.1 ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ มี 5 องค์ประกอบ 27 ตัวบ่งชี้ โดยองค์ประกอบการวางแผนโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ มี 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบการพลิกโฉมกลไกการปฏิบัติ มี 7 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบการกำหนดนิเทศติดตามงาน มี 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมยุคใหม่ มี 5 ตัวบ่งชี้ และ องค์ประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงาน มี 5 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการกำหนดนิเทศติดตามงาน ($\bar{X}$=4.73) ด้านการวางแผนโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ ($\bar{X}$=4.67) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$=4.66) ด้านการสร้างกลไกการลงมือปฏิบัติ ($\bar{X}$=4.64) และด้านการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมยุคใหม่ ($\bar{X}$=4.63) ซึ่งด้านการพลิกโฉมกลไกการปฏิบัติมีความต้องการจำเป็นสูงสุด และรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการแนวคิด 2. วัตถุประสงค์ 3. วิธีดำเนินการ 4. การประเมินผล และ 5. เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผล ($\bar{X}$=4.78) องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{X}$=4.77) องค์ประกอบที่ 1 หลักการแนวคิด ($\bar{X}$=4.74) องค์ประกอบที่ 3 วิธีดำเนินการ ($\bar{X}$=4.65) และองค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ ($\bar{X}$=4.61) ตามลำดับ

1.2 สภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 2.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$=3.30) การสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมยุคใหม่

($\bar{X}$=2.94) การกำหนดนิเทศติดตามงาน ($\bar{X}$=2.83) การวางแผนโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ ($\bar{X}$=2.78) และการพลิกโฉมกลไกการปฏิบัติ ($\bar{X}$=2.65) ตามลำดับ

1.3 สภาพที่พึงประสงค์การบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพลิกโฉมกลไกการปฏิบัติ ($\bar{X}$=4.71) การวางแผนโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ ($\bar{X}$=4.71) การกำหนดนิเทศติดตามงาน ($\bar{X}$=4.69) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$=4.67) และการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมยุคใหม่ ($\bar{X}$=4.59) ตามลำดับ

1.4 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1. การพลิกโฉมกลไกการปฏิบัติ (PNI=0.78) 2. การวางแผนโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ (PNI=0.69) 3. การกำหนดนิเทศติดตามงาน (PNI=0.66) 4) การสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมยุคใหม่ (PNI=0.56) และ 5. การประเมินผลการปฏิบัติงาน (PNI=0.42) ตามลำดับ

2. ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ แนวคิด องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 วิธีดำเนินการ มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนงานคุณธรรมยุคใหม่ ขั้นตอนที่ 2 การพลิกโฉมกลไกการปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดนิเทศติดตามงาน ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมยุคใหม่ และ ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผล และ องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.52) และความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.53)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

3.1 ผลการประเมินระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ พบว่า ก่อนการพัฒนาผู้เข้ารับการพัฒนามีคะแนนเฉลี่ย 11.67 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58.33 และหลังการพัฒนามีคะแนนเฉลี่ย 18.67 คิดเป็นร้อยละ 93.33 สรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการพัฒนามีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่หลังเข้ารับการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.83) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักการแนวคิด ($\bar{X}$=4.85)

วัตถุประสงค์ ($\bar{X}$=4.84) วิธีดำเนินการ ($\bar{X}$=4.79) การประเมินผล ($\bar{X}$=4.76) และเงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{X}$=4.74) ตามลำดับ

4. ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ประสิทธิภาพที่วัดจากความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.73) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ องค์ประกอบที่ 3 วิธีดำเนินการ ($\bar{X}$=4.89) องค์ประกอบที่ 1 หลักการแนวคิด ($\bar{X}$=4.78) องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ ($\bar{X}$=4.73) องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผล ($\bar{X}$=4.67) และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{X}$= 4.56) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ ด้านการพลิกโฉมกลไกการปฏิบัติ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมูลนิธิยุวพัฒน์ (2564) ได้กล่าวถึง การสร้างกลไกการลงมือปฏิบัติมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ช่วยทำให้การทำงานขององค์กรให้เป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน มุ่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับบุคคลและกลุ่มบุคคลทั้งภายในและภายนอกให้มีส่วนร่วมมากที่สุด ในการมอบหมายภาระงานรับผิดชอบให้บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงแนวทางการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นจริง

ผลการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้สืบเนื่องจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ นำองค์ประกอบที่ได้มาศึกษาความหมาย เพื่อกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ และนำมาศึกษาสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ นำเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบยืนยันด้วยการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปสร้างข้อคำถามเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปซึ่งสอดคล้องกับการสังเคราะห์องค์ประกอบของธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2563) ได้ทำการศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า องค์ประกอบของการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก และ 10 องค์ประกอบย่อย โดยเรียงลำดับจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบหลัก คือ แนวคิดโรงเรียนคุณธรรม หลักโลกบาลธรรม และการบริหารโรงเรียน และสอดคล้องงานวิจัยของนรินทร์ ขวัญคาวิน และคณะ (2565) ได้ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน ผ่านเกณฑ์ความคิดเห็นร้อยละ 80 ขึ้นไป ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ และมีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้สืบเนื่องจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร นำองค์ ประกอบที่ได้มาศึกษาความหมาย เพื่อกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ และนำมาศึกษาสังเคราะห์ตัวบ่งชี้นำเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบยืนยันด้วยการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสอดคล้องกับการสังเคราะห์องค์ประกอบของชาญชิต ทับหมี (2564) พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2. หลักการของรูปแบบ 3. ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยคณะกรรมการ และวิธีการพัฒนาคุณธรรม 4. กระบวนการมี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการพัฒนา และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล 5. ผลลัพธ์ ประกอบด้วยผลที่เกิดกับครู และผลที่เกิดกับผู้เรียน 6. แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ และผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบันลือ โกมลศรี และคณะ (2564) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ด้านการกำหนดนโยบายและแผนการทำงาน ด้านการส่งเสริมสนับสนุน ด้านการลงมือปฏิบัติและสร้างกลไกการมีส่วนร่วม ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้และด้านประสิทธิผลที่เกิดจากการบริหารโรงเรียนคุณธรรม และมีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การออกแบบและพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ผลการประเมินความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ถูกต้องชัดเจน สามารถนำมากำหนดรูปแบบ ได้อย่างถูกต้องตามหลักทฤษฎี และสามารถอธิบายเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาตามกระบวนการ การกำหนดรูปแบบการบริหารสถานศึกษา โดยมีกระบวนการในการตรวจสอบยืนยันและประเมินความเหมาะสม มีการนำวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เข้ามาขับเคลื่อนการพัฒนารูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสวัสดิ์ วันภูงา (2564) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เข้ามาขับเคลื่อนการพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนเช่นเดียวกัน และงานวิจัยของธนสาร บัลลังก์ปัทมา (2563) ได้ทำการศึกษารูปแบบการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งมีรูปแบบ

มีชื่อว่า MSMM Model โดยเป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างและวิธีการบริหารงานตามขอบข่ายและภารกิจด้านการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม ตามแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม หลักโลกบาลธรรม และการบริหารโรงเรียน โดยมีผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่ได้กำหนดไว้

3. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ผลการประเมินระดับความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการพัฒนาหลังการพัฒนา สูงกว่าก่อนการพัฒนา และผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาสภาพแวดล้อม จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ และครู จากโรงเรียนที่มีรางวัลเกี่ยวกับโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว มากำหนดรูปแบบโดยมีแนวปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบันลือ โกมลศรี และคณะ (2564) ได้ทดลองรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคือผู้บริหาร และครูผู้สอน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบในด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน มีผลการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สืบเนื่องจากครูผู้สอนที่เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบ เล็งเห็นประโยชน์ของการนำคุณธรรมจริยธรรมมาบูรณาการกับผู้เรียน การจัดการเรียนรู้โดยการจัดทำโครงงานคุณธรรมในทุกห้องเรียน มีการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ดังนั้นผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมการทำงานของครูผู้สอนที่เข้าร่วมการทดลองใช้การบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่กับหัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอนทุกคนในโรงเรียนจึงอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของชาญชิต ทับหมี (2564) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมจะช่วยให้ครู และนักเรียน รวมทั้งผู้บริหารเห็นความสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารโรงเรียนคุณธรรมในระดับมาก และงานวิจัยของบันลือ โกมลศรี และคณะ (2564) ได้ทดลองรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนคุณธรรมเกิดจาก การกำหนดนโยบายและการวางแผน การส่งเสริมและสนับสนุน การลงมือปฏิบัติและสร้างกลไกการมีส่วนร่วม การนิเทศ กำกับติดตาม การวัดและประเมินผล และการสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะช่วยให้การบริหารโรงเรียนคุณธรรมเกิดประสิทธิผล

องค์ความรู้จากการวิจัย

การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ให้ประสบผลสำเร็จ มี 3 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านกระบวนการ โรงเรียนควรมีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งโรงเรียน เริ่มจากการสื่อสาร สร้างความเข้าใจ มีการสร้างครูแกนนำ นักเรียนแกนนำ แล้วกำหนดคุณธรรมเป้าหมายเป็นของโรงเรียน ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้การพัฒนาคุณธรรมของทางโรงเรียนประสบผลสำเร็จ การลงมือปฏิบัติตามแผนพัฒนาคุณธรรมที่ได้กำหนดร่วมกันไว้ โดยมีกลไกคณะทำงานและใช้โครงงานคุณธรรมเป็นเครื่องมือที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

2. ด้านผลผลิต มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

3. ด้านผลลัพธ์ โรงเรียนมีองค์ความรู้ และนวัตกรรมในรูปแบบของโครงงานคุณธรรมระดับโรงเรียนและห้องเรียน กิจกรรมส่งเสริมความดี แนวปฏิบัติที่ดี มีการสร้างความตระหนักรู้ความเข้าใจให้กับครู นักเรียน ผู้ปกครอง นักเรียนมีส่วนเป็นเจ้าของโครงงานคุณธรรมที่ตนเองมีส่วนร่วม การบูรณาการคุณธรรมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างรูปแบบในการพัฒนาร่วมคิด ร่วมทำมีแผนปฏิบัติการ ลงมือปฏิบัติ และนิเทศติดตาม มีแหล่งเรียนรู้ที่สะอาดร่มรื่นน่าอยู่ เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สถานศึกษาอื่น ๆ มาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง จากความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง มีส่วนผลักดันให้โครงการโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ประสบความสำเร็จ สร้างความร่มเย็นเป็นสุขที่จะเกิดขึ้นในวงการศึกษา และสังคมประเทศชาติสืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ควรนำรูปแบบการบริหารของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ ไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อยกระดับ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์นำรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ไปปฏิบัติเพื่อยกระดับคุณภาพการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอื่น สามารถนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมยุคใหม่ไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

เอกสารอ้างอิง

ชาญชิต ทับหมี. (2564). รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(7), 344-358.

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2563). *รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา* (ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). นครปฐมฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

นรินทร์ ขวัญคาวิน และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมอย่างยั่งยืน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 12(3), 164-181.

บันลือ โกมลศรี และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 9(7), 2993-3007.

มูลนิธิยุวพัฒน์. (2564). *หลักการและกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 4+6 โมเดล* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิสชิ่ง.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 2(4), 1-16.

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2564). *รายงานสถานการณ์คุณธรรม ปี 2564*. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน).

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สวัสดิ์ วันภูงา. (2564). *การพัฒนารูปแบบการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์. (2565). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. กาฬสินธุ์: หยกศึกษาภัณฑ์และการพิมพ์.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2560). *แนวทางการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.

การวิเคราะห์โครงสร้างสาระของข้อความพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 9 เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา*

THE DISCOURSE ANALYSIS OF INFORMATION STRUCTURE OF HIS MAJESTY KING BHUMIBOL ADULYADEJ THE GREAT SPEECHES ON THE OCCASION OF HIS MAJESTY THE KING'S BIRTHDAY

ปุณย์จรีย์ สรสีสม, ชลธิชา สุดมุข, สุวรีย์ ยอดฉิม, เคิร์ก เพอร์ซัน
Puncharee Sornsrisom, Chonthicha Sudmuk, Suwaree Yodchim, Kirk Person
มหาวิทยาลัยสวนสุนันทา
Suan Sunandha University
Corresponding Author E-mail: thaimcru.examination@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างสาระและความถี่การปรากฏของหัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อยในข้อความพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 9 เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา การศึกษานี้ใช้แนวคิดใจความหลัก-ใจความรองของฮัลลิเดย์ และเกณฑ์การวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองในภาษาไทยของปัทมา พัฒน์พงษ์ และชลธิชา บำรุงรักษ์ เป็นเกณฑ์การวิเคราะห์หัวเรื่องใหญ่และการเปลี่ยนหัวเรื่องย่อยในข้อความพระราชดำรัสฯ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่คัดเลือกข้อมูลตัวบทพระราชดำรัสฯ ในหนังสือประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท รวบรวมโดยศูนย์สารสนเทศ สำนักราชเลขาธิการ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบแบบกำหนดจำนวนตัวอย่าง จำนวน 10 ปี คือ พ.ศ. 2511, 2513, 2516, 2518, 2520, 2523, 2525, 2527, 2529 และ 2532 รวมข้อความทั้งสิ้น 109 ย่อหน้า 41 หน้า

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาษาที่ใช้ในการแสดงใจความหลักที่เป็นคำ ได้แก่ คำนาม คำวิเศษณ์ และคำเชื่อม ส่วนรูปภาษาที่ใช้ในการแสดงหัวเรื่องย่อยพบทั้งที่เป็นคำวลี และประโยคทั้งความเดียวและความซ้อน ซึ่งใช้คำเชื่อมคล้อยตาม ขัดแย้ง เงื่อนไขและเป็นเหตุเป็นผล สรุปการปรากฏของหัวเรื่องใหญ่ จำนวน 18 หัวเรื่อง และหัวเรื่องย่อย จำนวน 108 หัวเรื่อง โดยหัวเรื่องใหญ่ที่มีความถี่มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1. วันเกิด การอำนวยพร และ

*Received July 25, 2023; Revised September 11, 2023; Accepted September 15, 2023

กล่าวขอบคุณ 2. ปัญหาและการแก้ปัญหาของประเทศไทย และ 3. อายุที่มากขึ้น และหัวเรื่องย่อยที่มีการปรากฏมากที่สุด คือ หัวเรื่องย่อย น้ำ
คำสำคัญ: การวิเคราะห์ข้อความ; โครงสร้างสาระ; พระราชดำรัส; รัชกาลที่ 9; วันเฉลิมพระชนมพรรษา

Abstract

This research article aimed to analyze the structure and frequency of major and minor topics in the royal addresses of the King Rama IX on His birthday. The study employed Halliday's concept of main and supporting ideas, alongside the criteria for analyzing main and supporting ideas in Thai by Patama Phatthapong and Cholthicha Bamrungrak, to analyze the major topics and transitions to minor topics in the royal addresses. A qualitative research method was used, selecting text from the royal addresses compiled in the Collected Royal Addresses and Speeches book by the Information Center of the Bureau of the Royal Household. A systematic sampling method was employed to select 10 years' worth of samples, specifically 1968, 1970, 1973, 1975, 1977, 1980, 1982, 1984, 1986, and 1989, covering a total of 109 paragraphs across 41 pages.

The research findings revealed that the linguistic forms used to express the main ideas were primarily nouns, adjectives, and conjunctions. The linguistic forms used for minor topics included words, phrases, and both simple and compound sentences, employing connective words for concession, contradiction, conditionality, and cause-effect relationships. A total of 18 major topics and 108 minor topics were identified. The three most frequently appearing major topics were: 1. birthday, well-wishing, and gratitude; 2. problems and solutions for Thailand; and 3. aging. The most frequently mentioned minor topic was water.
Keywords: Discourse Analysis; Information Structure; Royal Speech; King Rama IX; Celebration Day Age

บทนำ

การนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษามาศึกษาโครงสร้างสาระ เนื่องจากพระราชดำรัสนี้มีประเด็นเนื้อหาหลากหลายไม่เหมือนการพูดตอบคำอวยพรโดยทั่ว ๆ ไป เกนหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2542) กล่าวถึงพระราชดำรัสนี้ว่า รัชกาลที่ 9 พระราชทานให้แก่

คณะบุคคลหลากหลายสถานะและบทบาทหน้าที่ ตั้งแต่คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี ประธานศาล หัวหน้าส่วนราชการ องค์กร มูลนิธิ สถาบันการศึกษา ตลอดจนประชาชนจากจังหวัดต่าง ๆ ทรงเห็นโอกาสในการพูดคุยกับบุคคลเหล่านั้นด้วย พระองค์ทรงเล่าเกี่ยวกับความเป็นไปและปัญหาของบ้านเมือง ทรงอธิบายวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ และยังทรงแนะนำ สอน เตือน ตลอดจนยกตัวอย่างการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ พระราชดำรัสนี้จึงเหมาะแก่การนำมาศึกษาโครงสร้างสาระ ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่ออธิบายการปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและความหมายของข้อความที่แสดงถึงสารที่ผู้พูดตั้งใจที่จะส่งแก่ผู้ฟัง นอกจากนี้โครงสร้างสาระยังช่วยอธิบายโครงสร้างของข้อความที่ผู้พูดอาจนำองค์ประกอบมาจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์แวดล้อมซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ในภาษา โดยใช้แนวคิดใจความหลัก-ใจความรองของ Halliday (1994) และเกณฑ์การวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองในภาษาไทยของปัทมา พัฒน์พงษ์ (2561) และชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ซึ่งใช้รูปภาษาที่แสดงใจความหลักและแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องย่อยมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์หัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อยในพระราชดำรัสฯ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาโครงสร้างสาระซึ่งประกอบด้วยหัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อยตลอดจนการเปลี่ยนหัวเรื่องที่ปรากฏในข้อความพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 9 เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา และความถี่ในการปรากฏของหัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อยเหล่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่คัดเลือกข้อมูลตัวบทพระราชดำรัสโดยมีรูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

มีวิธีการคัดเลือกข้อมูลเพื่อนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ คัดเลือกข้อมูลเพื่อนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบแบบกำหนดจำนวนตัวอย่าง จำนวน 10 ปี ดังนี้ พ.ศ. 2511, 2513, 2516, 2518, 2520, 2523, 2525, 2527, 2529 และ 2532 จำนวน 109 ย่อหน้า 41 หน้า ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้ (พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศมหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร, 2513; 2518; 2521; 2524; 2526; 2528; 2530; 2533)

ตารางที่ 1 ข้อมูลพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 9 เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ลำดับ	ปี พ.ศ.	จำนวนย่อหน้า	จำนวนหน้า	ลำดับ	ปี พ.ศ.	จำนวนย่อหน้า	จำนวนหน้า
1	2511	3	1 1/2	6	2523	18	7
2	2513	5	3	7	2525	15	7
3	2516	5	1	8	2527	12	5 1/2

ตารางที่ 1 ข้อมูลพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 9 เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา (ต่อ)

ลำดับ	ปี พ.ศ.	จำนวนย่อหน้า	จำนวนหน้า	ลำดับ	ปี พ.ศ.	จำนวนย่อหน้า	จำนวนหน้า
4	2518	9	4 1/2	9	2529	9	3 1/2
5	2520	7	3 1/2	10	2532	26	4 1/2
				รวม	**10**	**109**	**41**

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ตัวบทพระราชดำรัส รัชกาลที่ 9 เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา มีที่มาจากหนังสือประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมโดยศูนย์สารสนเทศ สำนักราชเลขาธิการ โดยเจ้าหน้าที่ส่วนภาพยนตร์ส่วนพระองค์บันทึกพระสุรเสียงไว้ด้วยแถบบันทึกเสียง แล้วถอดเป็นตัวอักษรให้สำนักราชเลขาธิการจัดการเรียบเรียงขึ้นใหม่ (พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศมหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร, 2513)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์หัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อยในข้อความพระราชดำรัสฯ โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองของ Halliday (1994) และเกณฑ์การวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองในภาษาไทยของปัทมา พัฒน์พงษ์ (2561) และชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539)

5.2 นำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากข้อ 5.1 มาสรุปใจความหลักที่แสดงหัวเรื่องใหญ่โดยตัดสินจากรูปภาษาที่แสดงใจความหลัก การแบ่งหน่วยการวิเคราะห์พิจารณาย่อหน้า

5.3 นำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากข้อ 5.1 มาสรุปหัวเรื่องย่อยโดยตัดสินจากรูปภาษาที่แสดงหัวเรื่องย่อยและแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง

5.4 จัดกลุ่มหัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อยในพระราชดำรัสฯ

5.5 จัดลำดับความถี่การปรากฏของหัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อย

5.6 สรุปการวิเคราะห์หัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องย่อยในข้อความพระราชดำรัสฯ จากการใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองของนักภาษาศาสตร์ชาวต่างประเทศและนักภาษาศาสตร์ชาวไทย และอภิปรายผลการศึกษาที่แปลผลข้อค้นพบจากการวิจัยในลักษณะตีความ ประเมินผล หรืออธิบายว่าทำไมผลการวิจัยจึงเป็นอย่างนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่าผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลการวิจัยในงานอื่นอย่างไร หรือถ้าสอดคล้องสอดคล้อง อย่างไรในประเด็นใด

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์โครงสร้างสาระข้อความพระราชดำรัสฯ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยใช้แนวคิดใจความหลัก-ใจความรองของ Halliday (1994) และเกณฑ์การวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองในภาษาไทยของปัทมา พัฒน์พงษ์ (2561) และชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ได้ใช้ตัวบทจากพระราชดำรัสฯ รัชกาลที่ 9 จากหนังสือประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท ที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ที่รวบรวมโดยศูนย์สารสนเทศ สำนักราชเลขาธิการ ที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2513, 2518, 2521, 2524, 2526, 2528, 2530 และ 2533 ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์หัวเรื่องใหญ่ พบรูปภาษาที่แสดงใจความหลักดังนี้

1.1 ใจความหลักแสดงเรื่อง รูปภาษาที่พบ คือ คำนาม เช่น ศาสนา อายุ ความสามัคคี ความยุติธรรม การแก้ปัญหา การทำงาน การศึกษา การสร้างบารมี ฯลฯ

1.2 ใจความหลักแสดงปฏิสัมพันธ์ รูปภาษาที่พบคือ คำวิเศษณ์ เช่น ตามปกติ เวลานั้น คราวนี้ เมื่อหลายปีมาแล้ว คราวนี้ ตอนนั้น เมื่อกี้ ฯลฯ

1.3 ใจความหลักแสดงตัวบท รูปภาษาที่พบ คือ คำเชื่อม เช่น ก็ และ แต่ เพราะว่า ก็มีอยู่ว่า อย่างไรก็ตาม ฯลฯ

สรุปหัวเรื่องใหญ่ในพระราชดำรัสฯ มีจำนวน 18 หัวเรื่อง ดังตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปผลรวมหัวเรื่องใหญ่พระราชดำรัสฯ และจำนวนการปรากฏ

ลำดับ	หัวเรื่องใหญ่	N	ลำดับ	หัวเรื่องใหญ่	N
1	วันเกิด การอำนวยพร และกล่าวขอบคุณ	27	4	ศาสนา	5
2	ปัญหาและการแก้ปัญหาของประเทศไทย	13	5	การไปเยี่ยมราษฎร	4
3	อายุที่มากขึ้น	8	6	การเล่าพระราชกรณียกิจ	3
7	ความสามัคคี	6	13	เวลา	3
8	พระอาการประชวร	6	14	การทำงาน	3
9	การศึกษา	2	15	การสร้างบารมี	2
10	ความยุติธรรม	2	16	การเรียนประวัติศาสตร์	1
11	การรู้ดีรู้ชั่ว	2	17	การไปสหรัฐอเมริกา	1
12	ปัญหาเยาวชน	2	18	การนำทฤษฎีจากต่าง ประเทศมาใช้ในไทย	1

จากจำนวนความถี่ในการปรากฏของหัวเรื่องใหญ่พบหัวเรื่องที่มีความถี่ในการปรากฏมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1. วันเกิด การอำนวยพร และกล่าวขอบคุณ พบ 27 ครั้ง 2. ปัญหาและการแก้ปัญหาของประเทศไทย พบ 13 ครั้ง และ 3. อายุที่มากขึ้น พบ 10 ครั้ง

2. ผลการวิเคราะห์หัวเรื่องย่อย การวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองในพระราชดำรัส พบรูปภาษาที่แสดงหัวเรื่องย่อย ดังนี้

2.1 นามวลี เช่น ความสมานฉันท์ การเผาเชื้อเพลิง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง การเพิ่มคาร์บอน โครงการไฟฟ้าพลังน้ำ ความสุข ความสามัคคีปรองดองกัน ฯลฯ

2.2 วิเศษณ์วลี เช่น เมื่อตอนต้นนี้ มาถึงเรื่อง คราวนี้ก็ ตอนที่ไป ตรงนี้ก็คงพอสมควร ถึงตอนตายแล้ว มาในวันนี้ ตามที่ ฯลฯ

2.3 กริยาวลี เช่น พูดมามากอย่างนี้เพราะ ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้อง บอกมาหลายครั้งแล้วว่า ทำเพื่อความสุข พูดถึงสิ่งที่ มีหน่วยหนึ่ง ได้กล่าวเมื่อตะกี้ จะพูดถึงความปรารถนาดีหรือไม่ดีนี้ ฯลฯ

2.4 ประโยค แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.4.1 ประโยคความเดียว เช่น คนเรามีความยุติธรรมในใจ วันหนึ่งก็ต้องตาย เมืองไทยนี้ชักจะอันตราย ปีนี้จะฉลองวันเฉลิมอย่างประหยัด ฯลฯ

2.4.2 ประโยคความซ้อน แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ 1. คล้อยตาม เช่น แต่ละคนจะสามัคคีกัน จะตั้งอยู่ในความสามัคคี ช่วยร่วมแรงกัน ฯลฯ 2. ขัดแย้ง เช่น การพูดหรือการทำอะไรที่เหมือนกัน แต่ว่าพูดไปคนละอย่างเล็กน้อย แต่หมายถึงสิ่งอย่างเดียวกัน อาจจะทะเลาะกันโดยไม่มีสิ้นสุด ฯลฯ 3. เงื่อนไข เช่น ถ้าไม่จัดการโดยเร็ว เราก็จะนอนอยู่ในน้ำเน่า ฯลฯ 4. เป็นเหตุเป็นผล เช่น ขอให้ท่านทั้งหลายมีกำลังใจด้วยกัน เพราะว่าทำอยู่คนเดียวไม่ได้ ไม่ใช่โอ้อวดว่าทำอยู่คนเดียว แต่เพราะว่าประเทศชาติของเรา ส่วนร่วมของเรา ไม่ได้อยู่ที่คนเดียว ฯลฯ

สรุปรวมหัวเรื่องย่อยพระราชดำรัสฯ มีจำนวน 108 หัวเรื่อง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลรวมหัวเรื่องย่อยพระราชดำรัสฯ และจำนวนการปรากฏ

ลำดับ	หัวเรื่องย่อย	N	ลำดับ	หัวเรื่องย่อย	N
1	ผู้แทนขององค์การและสถาบัน	3	8	เรื่องคนตาบอดคลำหางช้าง	1
2	ความเจริญธรรมทางธรรม	2	9	การเผาทำลายป่า	1
3	การอำนวยพรและกล่าวขอบคุณ	1	10	น้ำจากทะเลจะท่วมกรุงเทพฯ	2
	3.1 ประเภทของของขวัญ	2			
4	นำความรู้แก้ปัญหาส่วนรวม	1	11	โลกร้อนและน้ำแข็งละลาย	1
5	ปัญหาภัยธรรมชาติ	10	12	การพิจารณาความไม่พอใจและ	
	5.1 พายุโซนร้อน	1		การแก้ไข	1
	5.2 สร้างทำนบป้องกันน้ำท่วม	1			
6	วิกฤตของประเทศ	1	13	การปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวม	1
	6.1 การเกิดอาเพศ	1			
7	การเผาเชื้อเพลิง	1	14	การรักษาความสามัคคี	4
15	การรักษาความสุขของตน และ			การปฏิบัติงานด้วยความสามัคคีและ	
	ผลประโยชน์ของผู้อื่น	1	25	ปรารถนาดี	1
16	ความเปรียบความสามัคคี	2	26	นิทานเรื่องคนยกโต๊ะ	1
17	การแบ่งเป็นพวกในสังคม	1	27	นิทานเรื่องช้างช่วยกันยกซุง	1
18	เรื่องลิ้นกับฟัน	2	28	การรักษาความดีของประเทศ	1
	18.1 ลิ้นกับฟันกระทบกัน	2			
	18.2 ฟันปลอม	2			

ตารางที่ 3 สรุปผลรวมหัวเรื่องย่อยพระราชดำรัสฯ และจำนวนการปรากฏ (ต่อ)

19	การแก้ปัญหาข้อบกพร่อง			อายุ	
	การทำงาน	1	29	29.1 อายุตามจิตวิทยา	1
				29.2 อายุตามมาตรฐานศีลธรรม	1
				29.3 อายุตามพัฒนาการร่างกาย	1
				29.4 อายุตามการนับเวลา	1
20	ยาแก้ปวด	1	30	การเพิ่มขึ้นของคาร์บอน	2
				30.1 วิธีแก้ไข	1
21	การแบ่งเป็นพวกในสังคม	1	31	การให้อภัย	1
22	การพัฒนาอาชีพ	1	32	ประเภทของความสุข	1
23	การไปเยี่ยมราษฎรที่นครพนม,			ความสมานฉันท์	
	มุกดาหาร	1	33	33.1 ศาสนาต่างกันอยู่ร่วมกันได้	1
	23.1 เรื่องเล่าผู้หญิงที่มีฟัน				
	เหลือซี่เดียว	1			
24	ข้าวไทยตอกตราฮานอย	2	34	การปรึกษาและการทุ่มเถียงในการ	
				ทำงาน	1
35	เรื่องหนุมานไปรั้งราชรถพระอาทิตย์	1	45	เสรีภาพทางความคิดและการนับถือ	
				ศาสนา	2
36	การพัฒนาราษฎร	1	46	ปรัชญาของศาสนา (ขั้นปรมัตถ์)	2
	45.1 การดำเนินโครงการเพื่อพัฒนา	1		46.1 แนวทางการบรรลุขั้นปรมัตถ์	1
	45.2 งบประมาณที่ใช้ดำเนินโครงการ	1		46.2 การเข้าถึงขั้นปรมัตถ์	1
37	การพัฒนาทรัพยากรน้ำ	1	47	บทเรียนและความคิดจากการป่วย	2
	37.1 น้ำมาก, น้ำท่วม	3		47.1 ฟังพระเทศน์ช่วงป่วย	1
	37.2 น้ำน้อย, น้ำแห้ง	1		47.2 ฟังเพลงช่วงป่วย	1
				47.3 ฟังเทปหนังตลุงเรื่องพระนาง	
				ปทุมทอง	1
38	แก่หงำ	1	48	ความสุขของส่วนรวม สังคมและ	
				ประเทศ	1
39	เรื่องเล่าถึงสมเด็จพระศรีนครินทร์	1	49	คุณลักษณะของผู้ปกครองประเทศ	1
40	ความเปรียบเรื่องอายุ	1	50	ความสำคัญของศาสนา	1
41	หน่วยเดอะโกสลี่ทรีโอ	1	51	การรักษาศีล	6
42	การเกษียณ	1	52	การปฏิบัติตนตามหลักศาสนา	1
43	จ.สกลนคร	1	53	ความเปรียบเรื่องศาสนา	1
44	การมีสติเมื่ออายุมาก	1	54	เจ้าหน้าที่ฝนหลวง	1
55	เรื่องหลวงปู่แหวน	1	65	การพัฒนาบ้านเมือง	1
56	ค คำสอนเรื่องการรู้ดีรู้ชั่ว	1	66	แนวทางการสะสมความดี	1
57	จ.สุโขทัย, จ.เชียงใหม่	1	67	ธนาคารข้าวกับธนาคารโคกระบือ	2
	57.1 เรื่องเล่าจากการเดินทาง	1			
	57.2 ผลประโยชน์	1			

ตารางที่ 3 สรุปผลรวมหัวเรื่องย่อยพระราชดำรัสฯ และจำนวนการปรากฏ (ต่อ)

58	สัดส่วนทั้ง 4 ของเวลา	1	68	โครงการที่จะให้มีงานทำนอกฤดูกาล	
	58.1 ความเปรียบ	1		การทำนา	1
	58.2 นิยาย	1			
59	ความเปรียบเรื่องเวลา	1	69	แผนกศิลปาชีพ	1
	59.1 เวลากับแม่น้ำ	1		69.1 การทอผ้า	1
	59.2 เวลากับวัฏจักรน้ำ	2			
60	อาการประชวร	2	70	ความเปรียบการรู้ดีรู้ชั่ว	1
	60.1 อาการพระหทัย			70.1 เปรียบกับก้อนน้ำ	2
	60.2 อาการหวัด				
61	ความเป็นห่วงของราษฎรที่มีต่อพระ			แนวทางการลดช่องว่างระหว่างผู้ใหญ่	
	อาการประชวร	1	71	และเด็ก	1
62	เวลาปลดเกษียณ	1	72	การเลี้ยงโค เลี้ยงแกะที่ออสเตรเลีย	1
63	การทดแทนกัน	1	73	ความหมายของการรู้ดีรู้ชั่ว	1
64	การทำงานส่วนตัวและส่วนรวม	1	74	ความหมายของการสร้างบารมี	1
75	การทำงานโดยการใช้กายกับใจ	2	86	ความเปรียบการสร้างบารมี	1
	75.1 คนที่มีกายแล้วไม่มีใจ	1			
76	ความเปรียบเรื่องกายกับใจ	1	87	ความไม่สอดคล้องของทฤษฎีกับการ	
	76.1 ผีดี	2		พัฒนาประเทศ	3
	76.2 ผีไม่ดี	2			
77	การปศุสัตว์ในประเทศไทย	1	88	ความหมายของเยาวชน	1
78	การเลี้ยงโคนมที่ศูนย์ศึกษาที่เชียงใหม่	1	89	การแก้ไขปัญหาเยาวชน	1
79	แผนการณ์ดำเนินโครงการ	1	90	generation gap	1
80	การซื้อขายโคกระบือ	1	91	ความหมายของ generation gap	1
81	7 น้ำ น้ำ	1	92	การรักษาบารมีของบ้านเมือง	1
	81.1 น้ำท่วม	1		92.1 การรักษาบารมีของบรรพบุรุษ	1
	81.2 น้ำเน่า	1			
	81.3 น้ำดี	1			
82	การหาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกได้			ความเจริญทางยุติธรรม	2
	ตลอดปี	1	93		
83	ประวัติศาสตร์จากสามก๊ก	1	94	หน่วย“เดอะโกสลี่ ทรีโอ”	1
84	ก การใช้สติในการทำงาน	1	95	การทำงานในหน้าที่	1
85	การศึกษาทั่วไป	1	96	เ เกณฑ์บ่งชี้ความเป็น เยาวชนและ	1
	85.1 ความรู้	1		ผู้ใหญ่	
	85.1.1 ความรู้ทางจิตใจ	1			
	85.1.2 ความรู้ทางวัตถุ	1			
97	ธนาคารข้าวกับธนาคารโคกระบือ	1	103	ก การไม่ขอจารึกในประวัติศาสตร์	1
98	การศึกษาของเยาวชน	2	104	ป ประวัติศาสตร์สากล	1
	98.1 การให้ความสนับสนุน	1			
99	การใช้หลักวิชาในการพัฒนา	1	105	การเก็บกักน้ำเพื่อปล่อยออกมาทำ	1
	99.1 ความสุจริตและไม่มีอคติ	1		ไฟฟ้า	
100	จุดทัศนะของตัว	1	106	การพูดที่ทำให้ทะเลาะ	1

ตารางที่ 3 สรุปผลรวมหัวเรื่องย่อยพระราชดำรัสฯ และจำนวนการปรากฏ (ต่อ)

101	สังคมไทยสังคมแห่งพี่น้อง	1	107	พัฒนาการของโลกมนุษย์	1
102	เรื่องเล่าการสัมภาษณ์ทีวีอเมริกัน	1	108	โครงการไฟฟ้าพลังน้ำ	1

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนหัวเรื่องพบว่า หัวเรื่องย่อย น้ำ มีความถี่ในการปรากฏมากที่สุด จำนวนการปรากฏ รวม 34 ครั้ง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์โครงสร้างสาระข้อความพระราชดำรัสฯ พบว่า ตัวบทพระราชดำรัสฯ ทั้ง 10 ปีมีหัวเรื่องใหญ่ จำนวน 18 หัวเรื่อง และมีหัวเรื่องย่อย จำนวน 108 หัวเรื่อง และหัวเรื่องใหญ่ที่ปรากฏความถี่มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1. วันเกิด การอำนวยพร และกล่าวขอบคุณ 2. ปัญหาและการแก้ปัญหาของประเทศไทย และ 3. อายุที่มากขึ้น และหัวเรื่องย่อยที่มีการปรากฏมากที่สุด คือ หัวเรื่องย่อย น้ำ การวิเคราะห์โครงสร้างสาระข้อความพระราชดำรัสฯ พบรูปแบบภาษาที่ใช้ในการแสดงใจความหลักที่เป็นคำ ได้แก่ คำนาม คำวิเศษณ์ และคำเชื่อม ส่วนรูปภาษาที่ใช้ในการแสดงหัวเรื่องย่อยพบทั้งที่เป็นคำ วลี และประโยค ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งรัตน์ พรรัตนกำจาย (2544) สำหรับรูปประโยคซ้อนที่แสดงหัวเรื่องย่อยนอกจากจะพบรูปประโยคที่ใช้คำเชื่อมคล้อยตามแล้วยังพบคำเชื่อมแบบขัดแย้ง เงื่อนไข และเป็นเหตุเป็นผล นอกจากนี้ยังปรากฏงานวิจัยที่ใช้แนวคิดการวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองปรากฏในงานของศิระวัสฐ์ กาวิละนันท์ (2020) และงานของวิชชกานต์ เมธาวิริยะกุล และคณะ (2563) และเอกพงศ์ ประสงค์เงิน (2545) โดยงานของ ศิระวัสฐ์ กาวิละนันท์ (2020) วิเคราะห์ความต่อเนื่องของใจความหลักในปริจเฉทแถลงการณ์สำนักพระราชวังตามทฤษฎีไวยากรณ์ระบบและหน้าที่ ผลการวิจัยของแตกต่างจากงานดังกล่าวที่วิเคราะห์หัวข้อข่าวสรรพากร: มิติอภิหน้าที่ของภาษาที่ปรากฏในหัวข้อข่าวสรรพากรไทย นอกจากนี้ยังปรากฏงานวิจัยของเอกพงศ์ ประสงค์เงิน (2545) ที่ศึกษาลักษณะภาษาในจดหมายโต้ตอบระหว่างสมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์กับพระยาอนุมานราชธนในหนังสือบันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ สรุปได้ว่า งานวิจัยทั้ง 4 เรื่องนี้มีความเหมือนกันในการนำแนวคิดของ Halliday (1994) เป็นแนวทางในการวิจัย และในบางงานวิจัยมีการนำเกณฑ์การวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองในภาษาไทยของปัทมา พัฒน์พงษ์ (2561) และชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ทว่างานวิจัยดังกล่าวมีความแตกต่างในการนำกลุ่มตัวอย่าง และการนำรายละเอียดของแนวคิดบางประเด็นมาใช้ในการวิเคราะห์

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์หัวเรื่องใหญ่ในข้อความพระราชดำรัสฯ โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองของ Halliday (1994) และเกณฑ์การวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองในภาษาไทยของปัทมา พัฒน์พงษ์ (2561) และชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539)

โดยแบ่งหน่วยการวิเคราะห์ที่พิจารณาหน่วยข้อความในระดับย่อหน้า นั้น ทำให้ได้องค์ความรู้ในการวิจัย 4 ประการ คือ

1. ผลการวิเคราะห์ทำให้เห็นความหลากหลายของหัวเรื่องพระราชดำรัสฯ ที่รัชกาลที่ 9 พระราชทานให้แก่ประชาชนชาวไทย

2. ผลการวิเคราะห์พระราชดำรัสฯ ทำให้เห็นสภาพเหตุการณ์ สถานการณ์ของบ้านเมือง รวมถึงเห็นปัญหาที่เกิดกับประเทศไทย

3. ผลการวิเคราะห์ทำให้เห็นการทรงงานของรัชกาลที่ 9 ที่ทรงทำเพื่อพัฒนาประเทศไทยตลอดรัชสมัยของพระองค์ ตั้งแต่ทรงวางแผน นำแนวทางที่เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนไทยและประเทศไทย

4. การวิเคราะห์โครงสร้างสาระของนักภาษาศาสตร์ชาวต่างประเทศและเกณฑ์การวิเคราะห์ใจความหลัก-ใจความรองของนักภาษาศาสตร์ชาวไทยมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งในการอธิบายหัวเรื่องและแสดงรูปภาษาที่บ่งชี้ใจความหลักและการเปลี่ยนหัวเรื่องที่เป็นใจความรองในพระราชดำรัสฯ ของรัชกาลที่ 9

กล่าวโดยสรุป แม้องค์ความรู้จากงานวิจัยเรื่องนี้เป็นการนำแนวทางภาษาศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์ ทว่ายังปรากฏประโยชน์ที่งานวิจัยในศาสตร์อื่น ๆ สามารถนำไปใช้ต่อยอดได้ ไม่ว่าจะเป็นการนำแนวทางการจัดการชุมชน แนวทางรัฐประศาสนศาสตร์ หรือแนวทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรนำหัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรองที่ปรากฏในการวิเคราะห์โครงสร้างสาระของข้อความพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 9 เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งรัฐบาล เอกชน และรัฐวิสาหกิจ

2. ควรนำแนวทางการดำเนินงานของรัชกาลที่ 9 ที่ปรากฏในพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาไปใช้ต่อยอดในเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ควรนำการดำเนินงานของรัชกาลที่ 9 ที่ปรากฏในพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในองค์กร

2. ผู้บริหารระดับสูง ควรนำสภาพเหตุการณ์ สถานการณ์ของบ้านเมืองรวมถึงปัญหาที่เกิดกับประเทศไทย ที่ปรากฏในพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและวางแนวทางแก้ไขปัญหาที่จะเกิดกับประเทศไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำพระบรมราโชวาท หรือพระราชดำรัสในรัชกาลที่ 9 ศึกษาโดยใช้แนวทางเทคนิคการวิจัยเรื่องคลังข้อมูลภาษา

2. ควรศึกษาพระบรมราโชวาท หรือพระราชดำรัสในรัชกาลที่ 9 โดยใช้แนวทางภาษาศาสตร์แนวทางอื่น ๆ เพื่อเพิ่มมุมมองในการพิจารณาลักษณะพิเศษในแง่มุมอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกนหลง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2542). *ทำเป็นธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.

ชลธิชา บำรุงรักษ์. (2539). *การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความประเภทต่าง ๆ ในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัทมา พัฒน์พงษ์. (2561). *เอกสารสอนสัมพันธ์สารวิเคราะห์*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศมหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (2513). *ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2511 จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2512*. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ.

_____. (2518). ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2516 จนถึงเดือนธันวาคม 2517. กรุงเทพฯ : สำนักราชเลขาธิการ.

_____. (2521). ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ พุทธศักราช 2520. กรุงเทพฯ : สำนักราชเลขาธิการ.

_____. (2524). ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ พุทธศักราช 2523. กรุงเทพฯ : สำนักราชเลขาธิการ.

_____. (2526). ประมวลพระราชดำรัสพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ พุทธศักราช 2525. กรุงเทพฯ : สำนักราชเลขาธิการ.

_____. (2528). ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ พุทธศักราช 2527. กรุงเทพฯ : สำนักราชเลขาธิการ.

_____. (2530). ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ พุทธศักราช 2529. กรุงเทพฯ : สำนักราชเลขาธิการ.

_____. (2533). ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ พุทธศักราช 2532. กรุงเทพฯ : สำนักราชเลขาธิการ.

รุ่งรัตน์ พรรัตน์กำจาย. (2544). *การแสดงหัวเรื่องในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาภูมิพลอดุลยเดช* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิชชกานต์ เมธาวิริยะกุล และคณะ. (2563). วิเคราะห์หัวข้อข่าวสรรพากร : มิติอภิหน้าที่ของภาษาที่ปรากฏในหัวข้อข่าวสรรพากรไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 39(6), 99-114.

ศิระวัสฐ์ กาวิละนันท์. (2020). ความต่อเนื่องของใจความหลักในปริจเฉทแถลงการณ์สำนักพระราชวังตามทฤษฎีไวยากรณ์ระบบและหน้าที่. *วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(1), 107-129.

เอกพงศ์ ประสงค์เงิน. (2545). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้ภาษาของ สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และพระยาอนุมานราชธนในหนังสือบันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Halliday, M. A. K. (1994). *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร*

PARTICIPATION OF COMMUNITY COMMITTEE IN LOCAL DEVELOPMENT IN BUENG KUM DISTRICT BANGKOK

สมภพ ระงับทุกข์, สุมาลี บุญเรือง
Sompop Rangubtook, Sumalee Boonrueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: kanjana.dam@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพปัญหา 2. ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน และ 3. ศึกษาการนำหลักอิทธิบาทธรรมพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการชุมชนท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม คือ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ข้าราชการของสำนักงานเขตบึงกุ่ม และกรรมการชุมชน ด้วยการเลือกแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 27 รูปหรือคน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ เท่ากับ 1.00 เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน วิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหา การจัดการขยะยังไม่มีประสิทธิภาพ การจราจรขาดความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ปัญหายาเสพติดจากความหนาแน่นของประชากรและสภาพแวดล้อม ถนนซอยและทางเดินในหมู่บ้านขาดการซ่อมแซมถนนซอยที่ดินเอกชน น้ำท่วมขังในระยะสั้น ๆ ปัญหาอากาศเสียจากหลายแหล่ง ท่อไอเสียของรถยนต์ ควันจากเรือโดยสารในคลองแสนแสบ และการก่อสร้างขาดการควบคุมเท่าที่ควร 2. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน เป็นคนกลางในการรับรายงานปัญหาจากประชาชนและประสานกับสำนักงานเขตหรือองค์กรในพื้นที่ ตั้งกลุ่มอาสาสมัครในชุมชนเพื่อร่วมมือกันติดตามการแก้ปัญหาในชุมชน 3. คณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักอิทธิบาท 4 หลักฉันทะ มีความพอใจอาสาสมัครเพื่อช่วยชุมชนแก้ปัญหา หลักวิริยะ

*Received October 4, 2024; Revised November 6, 2024; Accepted November 8, 2024

มีความเพียรพยายามประสานและหาแนวทาง วิธีการแก้ไขปัญหาของชุมชน หลักจิตตะ เอาใจใส่ชุมชนร่วมรับฟังวางแผน จัดกิจกรรมสร้างการตระหนักรู้ในชุมชนและส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือกันติดตามการแก้ปัญหาในชุมชน และหลักวิมังสา พิจารณาไตร่ตรองติดตามศึกษาผลกระทบต่อชุมชนเพื่อการพัฒนาระยะยาว

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; คณะกรรมการชุมชน; การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

This research article aims to study the problem. Participatory role of the community committee and applying the principles of Iddhipattham to develop the role of the local community committee in Bueng Kum District. Bangkok. It is a qualitative research study that collects data from four key groups of informants: Buddhist scholars, political science scholars, government officials from the Bueng Kum District Office, and community committee members. A total of 27 participants were selected purposively based on their representative characteristics within each group. Data collection was conducted using semi-structured interviews, with a content validity index (S-CVI) of 1.00 for the entire instrument. Additionally, a focus group discussion involving 8 experts was conducted. The data were analyzed using content analysis techniques in the context of the study.

The research findings revealed that: 1. Problems Identified Waste management is still inefficient, traffic lacks cooperation with relevant local agencies, drug-related problems stem from population density and environmental factors, and local streets and village walkways suffer from poor maintenance, particularly on private land. Short-term flooding occurs, and air pollution comes from multiple sources including vehicle exhaust fumes, emissions from boats in the Saen Saep Canal, and poorly regulated construction projects. 2. Community Committee Involvement: The community committee acts as a driving force for community development, serving as an intermediary to receive reports from the public and coordinate with the district office or other local organizations. Volunteer groups are formed within the community to collaborate in monitoring and addressing community issues. 3. Community Committee and Development: The committee operates according to the Four Paths to Success (Iddhipada). The principle of Chanda (satisfaction) drives volunteers to help solve community problems. The principle of Viriya (effort) motivates persistent coordination and

problem-solving efforts. The principle of Citta (thoughtfulness) encourages attentiveness to community needs, including planning and organizing awareness-raising activities to foster collaboration in addressing local problems. Lastly, the principle of Vimamsa (investigation) involves careful consideration and assessment of the impact on the community for sustainable long-term development.
Keywords: Participation; Community Committee; Local Development

บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันมีการจัดการปกครองกรุงเทพมหานครในรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการในเขตกรุงเทพมหานครตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 89 (สภากรุงเทพมหานคร, 2564) มีลักษณะเป็นนิติบุคคลในการบริหารราชการ เขตบึงกุ่มเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานคร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 แขวง (แขวงคลองกุ่ม แขวงนวมินทร์ และแขวงนวลจันทร์) มีชุมชนจำนวน 37 ชุมชน มีการพัฒนาชุมชน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน มีจำนวน 364 คน คณะกรรมการมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชน เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ และบทบาทที่สำคัญคือการจัดทำแผนชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนและการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

การพัฒนาชุมชนแต่ละชุมชนต้องมีการวางแผนชุมชนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยคณะกรรมการมีบทบาทและมีความสำคัญเป็นอย่างมาก แต่จากภาพรวมในอดีตที่ผ่านมาการจัดทำแผน ชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนในพื้นที่เขตบึงกุ่มยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทของคณะกรรมการชุมชุมกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการร่วมในการกำหนด/จัดทำแผนงานโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง รวมถึงการทบทวนสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อปรับปรุงแผนพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง และกำหนดแนวทางปฏิบัติ เนื่องจากหน้าที่หรือภาระงานของคณะกรรมการชุมชนถือเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจในการปฏิบัติตาม แผนงานกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน อีกทั้งในการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนนั้น จะต้องดำเนินงานให้เป็นไปตามระเบียบข้อกฎหมายต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร (ศศิธร พึ่งบุญ ณ อยุธยา, 2558)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อบูรณาการตามหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม คือ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ข้าราชการของสำนักงานเขตบึงกุ่ม และคณะกรรมการชุมชน ด้วยการเลือกแบบเจาะจงตามผู้ที่มีคุณสมบัติการเป็นตัวแทนที่เหมาะสมกับงานวิจัยเรื่องนี้ จำนวน 27 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป 2. นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน 3. ข้าราชการของสำนักงานเขตบึงกุ่ม จำนวน 10 คน และ 4. คณะกรรมการชุมชน จำนวน 10 คนและการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวข้องงานวิจัย จำนวน 8 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ประเภท ดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็น 1. สภาพปัญหา 2. บทบาทการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของคณะกรรมการเขตบึงกุ่ม และ 3. แนวทางการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชนในเขตบึงกุ่ม

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบเชิงเหตุผล จากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อยืนยันองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ทั้งที่เป็นทางการโดยใช้ประเด็นคำถามที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ร่วมกันในการร่วมสนทนาเพื่อให้ได้ประเด็น

การวิจัยให้มากขึ้น ของผู้ให้ข้อมูลหลัก และครอบคลุมในประเด็นการวิจัย การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการให้สมาชิกอภิปรายและแสดงความเห็นตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนาที่กำหนดขึ้นมา เจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และบรรยากาศมีความเป็นกันเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้ สัมภาษณ์ รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านปัญหาเกี่ยวกับขยะ สรุปได้ดังนี้ 1. ขาดการจัดการขยะที่เป็นระบบ การจัดการขยะในเขตบึงกุ่มยังไม่เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ขยะถูกทิ้งเกลื่อนในพื้นที่สาธารณะ ลำคลอง และบริเวณริมทาง ชุมชนหลายแห่งขาดการแยกขยะอย่างเหมาะสม ซึ่งทำให้ขยะอินทรีย์และขยะทั่วไปถูกทิ้งรวมกัน จนเกิดการเน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็น โดยเฉพาะในฤดูฝนที่ขยะอุดตันท่อระบายน้ำ 2. ขาดจิตสำนึกและความร่วมมือจากชุมชน ไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการแยกขยะและทิ้งขยะอย่างถูกวิธี 3. ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ ทำให้การจัดการขยะในเขตบึงกุ่มไม่เป็นผลเท่าที่ควร เช่น ถังขยะ ระบบการรีไซเคิล หรือเทคโนโลยีการกำจัดขยะ

ด้านปัญหาการจราจรในเขตบึงกุ่ม ดังนี้ 1. การขยายตัวของชุมชน การเพิ่มจำนวนรถยนต์ในพื้นที่ทำให้ถนนที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับปริมาณการจราจรที่เพิ่มขึ้นได้ในช่วงเวลาเร่งด่วน 2. การจราจรติดขัดมักเกิดขึ้นในช่วงเวลาเช้าและเย็น โดยเฉพาะถนนสายหลัก เช่น ถนนเสรีไทย ถนนนวมินทร์ และถนนประเสริฐมนูกิจ นอกจากนี้ ซอยแยกทางเข้ามักมีรถจอดมาก ทำให้การจราจรติดขัด 3. การขาดความร่วมมือและการวางแผน ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้านปัญหายาเสพติด สรุปได้ดังนี้ 1. ปัญหายาเสพติดในชุมชนแออัด ชุมชนบึงกุ่มมีความแออัดมีความเสี่ยงสูงต่อปัญหายาเสพติดเนื่องจากความหนาแน่นของประชากรขาดทรัพยากรและความรู้ รวมถึงการมีรายได้น้อยทำให้ปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดง่ายขึ้น 2. ผลกระทบของยาเสพติดต่อเยาวชน มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่รายได้ต่ำ 3. การจัดการและความร่วมมือในระดับชุมชน 4. ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและความปลอดภัย การเพิ่มการสนับสนุนจากภาครัฐในการจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติดและการสร้างศูนย์ฟื้นฟูที่เข้าถึงง่ายเป็นสิ่งสำคัญ การให้การสนับสนุนด้านจิตวิทยาและการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

ด้านปัญหาถนนชำรุดเขตบึงกุ่ม สรุปได้ดังนี้ 1. สภาพถนนในเขตบึงกุ่ม ถนนซอยและทางในหมู่บ้านบางแห่งมีสภาพชำรุด การซ่อมแซมถนนซอยที่เป็นที่ดินเอกชนต้องให้คณะกรรมการชุมชนประสานงานกับเจ้าของที่ดิน 2. ปัญหาการประชุมของคณะกรรมการชุมชน การประชุมคณะกรรมการชุมชนและกิจกรรมในวันทำงานทำให้คณะกรรมการชุมชนไม่สามารถรวมตัวลูกบ้านเข้าร่วมกิจกรรมของเขตได้พร้อมกัน

ด้านปัญหาน้ำท่วมขังถนนและซอย สรุปได้ดังนี้ 1. น้ำท่วมเฉพาะกิจในเขตบึงกุ่ม โดยทั่วไปเขตบึงกุ่มฝนตกหนักเป็นเวลานาน ซึ่งอาจทำให้เกิดน้ำท่วมขังในระยะสั้น ๆ ถนนสายรองและซอยเข้าหมู่บ้านซึ่งมีปัญหาท่อระบายน้ำที่เล็กหรือชำรุด ทำให้การระบายน้ำไม่ดีเท่าที่ควร ปัญหาน้ำท่วมขังในหมู่บ้านอาจเกิดขึ้นได้บ่อยในกรณีที่ระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ ซึ่งมักเกิดขึ้นหลังจากฝนตกหนัก 2. การจัดการน้ำท่วมและการขาดงบประมาณ ชุมชนจัดการปัญหาน้ำท่วมขังโดยการสร้างทีมงานเฉพาะกิจเพื่อเฝ้าติดตามสถานการณ์และให้ความช่วยเหลือ

ด้านปัญหาอากาศเสีย สรุปได้ดังนี้ 1. สาเหตุของปัญหาอากาศเสียในเขตบึงกุ่ม ในเขตบึงกุ่มมีปัญหาอากาศเสียจากหลายแหล่งที่มาหลัก ๆ ได้แก่ การปล่อยควันจากท่อไอเสียของรถยนต์ซึ่งมีจำนวนมากในพื้นที่ กลิ่นจากขยะ รวมถึงการปล่อยควันจากเรือโดยสารในคลองแสนแสบ ปัญหาในการควบคุมการปล่อยมลพิษที่เกิดจากการเดินทางและกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนที่อาจไม่สามารถควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. การตอบสนองของชุมชนต่อปัญหาอากาศเสีย ชุมชนมีการตอบสนองต่อปัญหาอากาศเสีย 3. อุปสรรคในการจัดการกับปัญหาอากาศเสีย การจัดการกับปัญหาอากาศเสียเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะการขาดความร่วมมือจากหลายภาคส่วน 5. ปัญหาความร่วมมือ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยลดมลพิษ

2. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จากสภาพปัญหาในเขตบึงกุ่มทั้ง 6 ปัญหา คือ ปัญหาขยะ ปัญหาการจราจร ปัญหายาเสพติดในชุมชน ปัญหาอากาศเสีย ปัญหาถนนชำรุด ปัญหาน้ำท่วมขังถนนและซอย คณะกรรมการชุมชนต้องเป็นคนกลางเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน คณะกรรมการชุมชนจึงมีบทบาทในการแก้ปัญหา โดยอาศัยกลไกดังกล่าวดังนี้

ด้านการร่วมวางแผน สรุปได้ว่า การวางแผนการกำจัดขยะในเขตบึงกุ่มมุ่งเน้นที่การพัฒนาระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ เริ่มจากการสำรวจสถานการณ์ การจัดทำแผนการบริหารจัดการที่ครอบคลุม การร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการจัดการการจราจร เริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการจราจรเพื่อตรวจสอบปัญหาและแนวทางการแก้ไข การวางแผนการป้องกันยาเสพติด จัดกิจกรรมรณรงค์ในชุมชนและการร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการศึกษา การร่วมมือกับหน่วยงาน การสำรวจปัญหาถนนที่ชำรุดและการจัดทำแผนการซ่อมแซมร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นในการดำเนินการซ่อมแซมและ

การติดตามผลการดำเนินงาน จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วมและการร่วมมือกับชุมชนในการทำความสะอาดท่อระบายน้ำ

ด้านร่วมกันปฏิบัติ จัดกิจกรรมการคัดแยกขยะและการรีไซเคิลผ่านโรงเรียน สถานศึกษา และการฝึกอบรมแก่ประชาชน จัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มความรู้เรื่องการใช้ถนนอย่างปลอดภัย และส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร จัดกิจกรรมการศึกษาและให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนเกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติด จัดประชุมและทำโครงการที่ส่งเสริมการป้องกันการเสพยา ช่วยในการตรวจสอบและรายงานปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ ส่งเสริมการลดมลพิษทางอากาศโดยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา เช่น โรงเรียน เกี่ยวกับผลกระทบของมลพิษทางอากาศ ช่วยในการตรวจสอบและรายงานปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่

ด้านการประเมินผล คณะกรรมการชุมชนในเขตบึงกุ่ม ตรวจสอบและประเมินระบบการจัดการขยะอย่างสม่ำเสมอ และรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างถูกวิธี ประสานงานกับผู้นำชุมชนและโรงเรียน หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ เกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชน โดยการตรวจสอบและประเมินสภาพถนนเพื่อการซ่อมแซมที่มีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่จัดทำแผนการซ่อมแซมและติดตามความคืบหน้า จัดทำโครงการและหามาตรการป้องกันน้ำท่วมขัง เช่น การทำความสะอาดท่อระบายน้ำ การรับข้อเสนอแนะจากประชาชนช่วยลดปัญหาน้ำท่วมขังในถนนและซอย

ด้านการรับผลประโยชน์ ในการแก้ปัญหามีการติดตามและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดกับประชาชน ติดตามและตรวจสอบสภาพการจัดการขยะในพื้นที่เพื่อให้แน่ใจว่ามีประสิทธิภาพ เพิ่มความตระหนักรู้ของประชาชนและการจัดการขยะที่มีระเบียบ ติดตามผลการดำเนินงานช่วยให้สามารถปรับปรุงการจราจรในชุมชนร่วมกันช่วยให้ประชาชนสามารถเดินทางได้สะดวกและปลอดภัยมากขึ้น

3. การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร การนำหลักอิทธิบาท 4 ประกอบ หลักฉันทะ ความพอใจ หลักวิริยะ ความเพียร หลักจิตตะ การเอาใจใส่ และหลักวิมังสา การไตร่ตรองให้ถูกต้อง เพื่อส่งเสริมเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ในการมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ จากการกำจัดขยะ การจัดการจราจร การป้องกันยาเสพติด การแก้ไขถนนชำรุด การป้องกันน้ำท่วมขังถนนและซอย และการป้องกันอากาศเสีย

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร พบว่า จากสภาพปัญหาในเขตบึงกุ่มทั้ง 6 ปัญหา คือ ปัญหาขยะ ปัญหาการจราจร ปัญหายาเสพติดในชุมชน ปัญหาอากาศเสีย ปัญหาถนนชำรุด ปัญหาน้ำท่วมขังถนนและซอย ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องหาทางออก

ร่วมกัน อภิปรายได้ว่า เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มีชุมชนแออัด 15 ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร 15 ชุมชน ชุมชนเมือง 1 ชุมชน เป็นเขตที่มีความเจริญรวดเร็วมาก จากเดิมพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรมและพื้นที่ว่างเปล่า ได้เปลี่ยนสภาพเป็นหมู่บ้านจัดสรร คอนโดมีเนียม และอาคารพาณิชย์ เป็นจำนวนมาก ทำให้มีขยะเกิดขึ้นมากมาย แต่สำนักงานเขตบึงกุ่มได้เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ การแก้ปัญหาทั้ง 6 ประเด็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนดล ทรงเดชธรานันท์ (2564) พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของศาลิมาร์ เกิดกลิ่นหอม (2563) พบว่า เทศบาลมีขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะ ระบบการจัดการขยะมูลฝอยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง

2. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน โดยการเป็นคนกลางในการขับเคลื่อนชุมชนกับสำนักงานเขตเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน โดยความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน คณะกรรมการชุมชนจึงมีบทบาทในการแก้ปัญหา โดยอาศัยกลไกการวางแผน การปฏิบัติการ การประเมิน และการรับผลประโยชน์ อภิปรายได้ว่า คณะกรรมการชุมชน มีภาระหน้าที่และบทบาทสำคัญในชุมชน ในการทำงานระหว่างรัฐกับประชาชน หรือสำนักงานเขตกับประชาชน คณะกรรมการทำให้สำนักงานเขตลดภาระ และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับคณะกรรมการชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง โดยคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ประสานกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น โรงเรียน ในการขอความร่วมมือเพื่อจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อแก้ปัญหายาเสพติด ปัญหาขยะในชุมชนที่มีการทิ้งลงน้ำ ทำให้ท่อระบายน้ำมีปัญหา ยามหน้าฝนเกิดปัญหาการระบายน้ำไม่ทัน คณะกรรมการชุมชนต้องลงมาแก้ปัญหาก่อนที่สำนักงานเขตจะมาถึง การแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอสำนักงานเขต แต่การสื่อสารและการให้ข้อมูลยังเป็นความท้าทายในการสนับสนุนการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบทบาทของคณะกรรมการชุมชนมีความสำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกบงานวิจัยของพงศ์เพชร พรหมงาม (2566) พบว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน คือ การเป็นตัวแทนและกระบอกเสียงให้กับคนในชุมชน และเป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนต่าง ๆ รวมถึงสอดส่องดูแลและช่วยเหลือชาวบ้าน เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของญาณิกา แสนธรรมและคณะ (2563) พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชนเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย หลักฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการชุมชนที่ต้องประสบกับปัญหาหลายด้าน หลักวิริยะ อดทนกับปัญหาที่อาจจะแก้ได้บ้างไม่ได้บ้าง หลักจิตตะ การเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เด็กนักเรียน เพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน และหลักวิมังสา การไตร่ตรองให้ถูกต้อง เพื่อแก้ปัญหาทั้ง 6 ประเด็นดังนี้ การกำจัดขยะ การจัดการจราจร การป้องกันยาเสพติด การแก้ไขถนนชำรุด การป้องกันน้ำท่วมขังถนนและซอย และการป้องกันอากาศเสีย เป็นปัญหาที่แก้ไม่จบไม่สิ้น อภิปรายได้ว่า การส่งเสริมเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ในการมีส่วนร่วมวางแผน ปฏิบัติ ประเมิน เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงต้องยึดหลักอิทธิบาท 4 ในการร่วมทุกข์ร่วมสุข และเป็นคนกลางในการแก้ปัญหาดังกล่าว ในการร่วมคิดร่วมวางแผน ทำให้กรรมการชุมชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการพัฒนาที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคณะกรรมการชุมชนและประชาชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในการทำงานร่วมกันช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคณะกรรมการชุมชนและประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกากฤษณะ สิริคุตฺโต (2558) สรุปได้ว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชินกร สุจิตฺโต (2561) สรุปได้ว่า ด้านฉันทะ ทุกคนมีความสุขมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้านวิริยะ ต้องทำงานอย่างเต็มที่ ด้านจิตตะ บุคลากรมีความรับผิดชอบด้านวิมังสา บุคลากรช่วยแก้ปัญหาเพื่อความสุขของประชาชนในตำบลมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

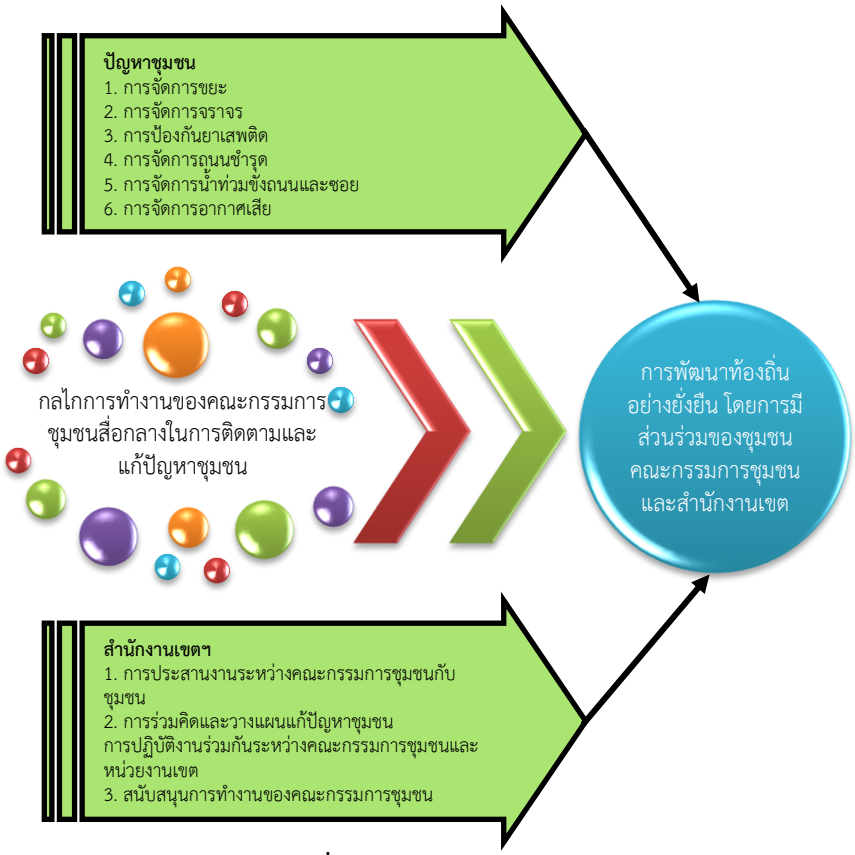
องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย อธิบายได้ว่า กลไกการทำงานของคณะกรรมการชุมชนกับชุมชนและหน่วยงานเขตในกรุงเทพมหานคร โดยยึดหลักอิทธิบาท 4 ในการร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชุมชนในการแก้ปัญหาของประชาชนในพื้นที่ โดยกลไกหลัก ๆ ของการทำงาน เพื่อแก้ปัญหา 1. การจัดการขยะ 2. การจัดการจราจร 3. การป้องกันยาเสพติด 4. การจัดการถนนชำรุด 5. การจัดการน้ำท่วมขังถนนและซอย และ 6. การจัดการอากาศเสีย แบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญดังนี้

1. การสื่อสารและการประสานงานระหว่างคณะกรรมการชุมชนกับชุมชน คณะกรรมการชุมชนทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรับข้อมูลและข้อเสนอจากชาวบ้านในชุมชนเพื่อส่งต่อไปยังหน่วยงานเขต โดยการสื่อสารกับชาวบ้านจะเป็นไปในรูปแบบการจัดประชุมชุมชน การจัดเวทีสาธารณะ และการรวบรวมความคิดเห็นผ่านกิจกรรมต่าง ๆ คณะกรรมการมีหน้าที่นำข้อเสนอแนะหรือปัญหาที่ชาวบ้านพบเจอ

2. การร่วมคิดและวางแผน คณะกรรมการชุมชนจะร่วมมือกับประชาชนและหน่วยงานเขตในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ การคิดและวางแผนร่วมกันนี้เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โดยคณะกรรมการจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนชุมชนในการประชุมและเสนอแนวทางการพัฒนา

3. การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการชุมชนและหน่วยงานเขต หลังจากการวางแผน คณะกรรมการชุมชนจะร่วมมือกับหน่วยงานเขตในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเป็นการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมโยธาธิการ หรือหน่วยงานสุขาภิบาล ขึ้นอยู่กับประเภทของโครงการที่ดำเนินการ

4. การประเมินผลและปรับปรุงการทำงาน เมื่อโครงการต่าง ๆ สำเร็จลง คณะกรรมการชุมชนจะทำหน้าที่ในการประเมินผลร่วมกับชาวบ้านและหน่วยงานเขต โดยการประเมินผลจะช่วยให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาที่ได้ดำเนินการไป และสามารถระบุจุดที่ต้องปรับปรุงหรือพัฒนาเพิ่มเติมได้ การประเมินผลนี้ไม่เพียงแต่สร้างความโปร่งใสและความไว้วางใจจากประชาชน แต่ยังเป็นการส่งเสริมให้การทำงานในครั้งต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการวางแผน สำนักงานเขตควรมีนโยบายให้คณะกรรมการชุมชน เป็นผู้ร่วมในการระบุปัญหาและวางแผนร่วม เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากประชาชนในเขตบึงกุ่ม

2. ด้านการปฏิบัติการ สำนักงานเขตควรมีนโยบายให้คณะกรรมการชุมชนมีบทบาทในการติดตามและควบคุมการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ โดยร่วมทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มั่นใจว่าโครงการถูกดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส

3. ด้านการดำเนินการ สำนักงานเขตควรมีนโยบายให้คณะกรรมการชุมชนเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ในชุมชน

4. ด้านการรับผลประโยชน์ สำนักงานเขตควรมีนโยบายให้คณะกรรมการชุมชนมีการประเมินผลการแก้ปัญหาให้ประชาชน ชุมชน เห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชน จะได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านการการวางแผน สำนักงานเขตร่วมกับคณะกรรมการชุมชนสร้างเวทีประชาคมจัดประชุมประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เช่น การประชุมกลุ่มย่อย การเสวนาระหว่างชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการระบุปัญหาและวางแผนการพัฒนา

2. ด้านการปฏิบัติการ สำนักงานเขตร่วมกับคณะกรรมการชุมชนจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างคณะกรรมการชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติงานและติดตามความคืบหน้า ให้ชุมชนรับรู้และติดตามสถานการณ์การดำเนินงานอย่างใกล้ชิด

3. ด้านการดำเนินการ สำนักงานเขตร่วมกับคณะกรรมการชุมชนประชาสัมพันธ์รายงานผลความคืบหน้า การแจ้งเตือนปัญหา และเปิดช่องทางให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น

4. ด้านการรับผลประโยชน์ สำนักงานเขตร่วมกับคณะกรรมการชุมชน จัดทำรายงานสรุปและการประเมินผลร่วมกันระหว่างคณะกรรมการชุมชนและประชาชน โดยเน้นการรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาในชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทและประสิทธิภาพของคณะกรรมการชุมชนในการแก้ปัญหาชุมชน เพื่อต่อยอดการทำงานของคณะกรรมการชุมชนในการเป็นตัวกลางประสานงานระหว่างกลุ่มคนในชุมชน เพื่อเพิ่มความสามัคคีและพัฒนาสังคมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนและจัดการทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์การทำงานของคณะกรรมการชุมชนในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนากลไกการสื่อสารระหว่างคณะกรรมการชุมชนและประชาชนในการแก้ปัญหาสาธารณะ ในการพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

4. ควรวิจัยเกี่ยวกับ การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของคณะกรรมการชุมชนในการแก้ปัญหาในชุมชน วิจัยปัจจัยที่ทำให้คณะกรรมการชุมชนสามารถแก้ปัญหาด้านความปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

ชนดล ทรงเดชธรานันท์. (2564). *แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น* (การค้นคว้าอิสระศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการองค์การ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

ญาณิกา แสนธรรม และคณะ. (2563). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. *วารสารมหาจุฬาคชสาร*, 11(1), 57-67.

พงศ์เพชร พรหมงาม. (2566). *บทบาทของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนในพื้นที่ของสำนักงานเขตคลองเตย* (การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พระครูใบฎีกากฤษณะ สิริคุตโต. (2558). *การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระชินกร สุจิตฺโต. (2561). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปกิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ศศิธร พึ่งบุญ ณ อยุธยา. (2558). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่* (สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศาลิมาร์ เกิดกลิ่นหอม. (2563). แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*, 6(6), 61-73.

สภากรุงเทพมหานคร. (2564). *คู่มือการปฏิบัติงานของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม*

DEVELOPMENT OF A MODEL TO STRENGTHEN THE TEMPLE'S SOCIAL WORK PRACTICES IN NAKHON PATHORM PROVINCE

พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ, ณัฐหทัย นิรัติศัย,
ณัฐชยา กำแพงแก้ว, เกษฎา ผาทอง, สัญญา สดประเสริฐ
Phramaha Surakrai Jinabuddhisiri, Nathatai Nirattisai,
Nutchaya Kampangkeaw, Ketsada Phathong, Sanya Sodprasert
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidhayalaya University
Corresponding Author E-mail: Phramahasurakrai.ji@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม 2. ศึกษากระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม 3. พัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยข้อมูลเชิงปริมาณ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 210 รูป สุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยการเลือกแบบกำหนดโควต้า (Quota Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. และข้อมูลเชิงคุณภาพมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ พระสงฆ์ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการทางสังคมสงเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์ และผู้แทนภาคประชาชน จำนวน 20 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในด้านขวัญและกำลังใจ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีความ

*Received October 29, 2024; Revised November 26, 2024; Accepted November 30, 2024

คิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 2. กระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนดำเนินงานเพื่อการเป็นช่วยเหลือ ติดตามและประเมินผล ซึ่งแต่เดิมคณะสงฆ์และสถาบันทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีกระบวนการปฏิบัติในการสงเคราะห์ประชาชน เช่น การสร้างสถานพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า และการเปิดโรงเรียนเพื่อการกุศลแบบองค์กรทางศาสนาอื่น ๆ 3. รูปแบบการเสริมสร้างแนวปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม สามารถพัฒนาเป็นโมเดล EASAC ดังนี้ 1. สำรวจ 2. กิจกรรม 3. สนับสนุน 4. การช่วยเหลือ และ 5. ทุน
คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การเสริมสร้างแนวปฏิบัติ; สังคมสงเคราะห์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the factors affecting the social work practices of temples in Nakhon Pathom Province. 2. To study the development process of strengthening social work practices of temples in Nakhon Pathom Province. 3. To develop a model for strengthening social work practices of temples in Nakhon Pathom Province. This is a mixed-methods research study. Quantitative data was collected using questionnaires from a sample of 210 monks, selected through systematic random sampling with quota sampling. Data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation (S.D.). Qualitative data was collected through interviews and in-depth interviews with 20 key informants, including monks, Buddhist scholars, social work academics, social workers, and community representatives. Content analysis was used to analyze qualitative data.

The results revealed that 1. The factors affecting the social work practices of temples in Nakhon Pathom Province were generally rated as high. Specifically, morale, community participation, public consciousness, community organization networks, community organizations, and local wisdom were all rated highly. Support from the government received a moderate rating. 2. The development process of strengthening social work practices of temples in Nakhon Pathom Province starts with problem analysis, followed by planning, implementation of assistance, monitoring, and evaluation. Traditionally, the Sangha and Buddhist institutions in Thailand have engaged in social welfare activities such as establishing healthcare facilities, orphanages, and charity schools, similar to other religious organizations. 3. The model for enhancing social work practices in

temples in Nakhon Pathom Province can be developed into the EASAC model are as follows: 1. Explore, 2. Activity, 3. Support, 4. Assistance, and 5. Capital.
Keywords: Model Development; Practice Enhancement; Social Work

บทนำ

ในอดีต วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและจุดศูนย์กลางของชุมชน ผู้คนมักมารวมตัวกันที่วัดเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การประชุมหมู่บ้านและการแลกเปลี่ยนความรู้ ปัจจุบัน วัฒนธรรมตะวันตกส่งผลให้เยาวชนและชาวบ้านหันมาให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์กับวัดมีแนวโน้มลดลง วัดจึงต้องปรับบทบาทโดยการสร้างเครือข่ายกับสถาบันทางสังคมในรูปแบบบูรณาการที่เรียกว่า บวร ซึ่งหมายถึง บ้าน วัด และโรงเรียน เน้นการอบรมให้ความรู้ ส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน และช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมมีความซับซ้อนและประชาชนประสบปัญหามากมาย ขณะที่รัฐยังไม่สามารถบรรเทาทุกข์ได้อย่างทั่วถึง พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคมอย่างใกล้ชิด สนับสนุนกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน และถ่ายทอดธรรมะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและความสงบสุข เช่น การจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงดูเด็กในวัด การอบรมเยาวชน โครงการฝึกอาชีพ ธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ การส่งเสริมการแพทย์พื้นบ้าน ยาสมุนไพร หรือบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด กระทั่งการส่งเสริมชาวบ้านในเรื่องเกษตรผสมผสานหรือเกษตรกรรมเพื่อการพึ่งตนเอง เป็นต้น การเข้าร่วมแก้ปัญหาสังคมของพระสงฆ์ผ่านกิจกรรมเหล่านี้ โดยเฉพาะในชนบท ซึ่งได้รับศรัทธาจากชาวบ้าน ช่วยให้การพัฒนาสำเร็จได้ง่าย แต่บทบาทนี้ยังจำกัดอยู่ในบางพื้นที่ และยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดความร่วมมือในรูปแบบเครือข่าย ส่งผลให้กิจกรรมเพื่อสังคมที่ดำเนินการร่วมกับชุมชนมาเป็นเวลานานก็อาจต้องยุติลง ด้วยเหตุนี้บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์จึงยังคงมีแนวโน้มที่ไม่ยั่งยืน

จังหวัดนครปฐมมีประชากรนับถือศาสนาพุทธถึงร้อยละ 98.40 ของทั้งหมด มีวัดจำนวน 232 แห่ง และมีบุคลากรทางศาสนาจำนวน 2,427 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) วัดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนและศูนย์รวมจิตใจของประชาชนจึงถือเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2535 ที่มหาเถรสมาคมมีอำนาจในการบริหารงานคณะสงฆ์ 6 ประเภท คือ 1. การปกครอง 2. การศาสนศึกษา 3. การศึกษาสงเคราะห์ 4. การเผยแผ่ 5. การสาธารณูปการ และ 6. การสาธารณสงเคราะห์ โดยเฉพาะงานด้านสาธารณสงเคราะห์ที่เน้นการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น วัดควรมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านสังคมสงเคราะห์ตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546, 2546) ได้ระบุไว้ในมาตรา 5 ระบุว่า ในการจัดสวัสดิการสังคมตามวรรคหนึ่ง ให้มีการ

ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และองค์กรอื่นได้มีส่วนร่วมด้วย

เพื่อให้การวิจัยบรรลุเป้าหมาย คณะผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะพัฒนารูปแบบที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคลากรทางศาสนา หน่วยงานสวัสดิการสังคมภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม และชุมชน หรือที่เรียกว่า วัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อทำงานสังคมสงเคราะห์ในรูปแบบเครือข่าย ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครปฐมและเสริมสร้างบทบาทของคณะสงฆ์ให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการพัฒนาอย่างยั่งยืนของคน ชุมชน ท้องถิ่น และสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อพัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) พื้นที่วิจัย คือ วัดในจังหวัดนครปฐมที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ พระสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม จำนวน 7 อำเภอ 106 ตำบล ในจังหวัดนครปฐม ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอบางเลน อำเภอพุทธมณฑล อำเภอกำแพงแสน อำเภอนครชัยศรี อำเภอดอนตูม และอำเภอสามพราน ใช้การสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยการเลือกแบบกำหนดโควต้า (Quota Sampling) 1 อำเภอ 1 ตำบล ๆ ละ 30 รูป รวม 7 ตำบล เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยกำหนดได้ล่วงหน้า และได้พระสงฆ์ จำนวน 210 รูป

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสงฆ์หรือคณะกรรมการวัดที่บริหารจัดการงานสังคมสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญในงานสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งสิ้น 20 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม มี 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านขวัญและกำลังใจ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม มี 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และด้านการพัฒนา ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่น ๆ

3.2 แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการทำงานอย่างย่อของผู้ถูกสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในการทำงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อเครือข่ายการสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ตอนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่น ๆ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 กำหนดวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสัมภาษณ์

4.2 ดำเนินการขอหนังสือจากหน่วยงานเพื่อขออนุญาตลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย

4.3 นำส่งหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยโครงการวิจัย ไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล พร้อมทั้งประสานทางโทรศัพท์มือถือเพื่อนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ให้ชัดเจน

4.4 ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดระหว่างเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2567

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุพรรษาต่ำกว่า 10 พรรษา จำนวน 141 รูป คิดเป็นร้อยละ 67.10 มีระดับการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน 92 รูป คิดเป็นร้อยละ

43.80 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 146 รูป คิดเป็นร้อยละ 69.50 และเป็นพระลูกวัด จำนวน 184 รูป คิดเป็นร้อยละ 87.60นครปฐม ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม	($\bar{X}$)	S.D.	การแปลความ
ด้านขวัญและกำลังใจ	4.02	.681	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	3.85	.730	มาก
ด้านการมีจิตสาธารณะ	4.05	.694	มาก
ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน	3.58	.802	มาก
ด้านองค์กรชุมชน	3.64	.836	มาก
ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.71	.870	มาก
ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ	2.84	1.013	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	**3.67**	**.681**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.67, S.D.=0.681) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านขวัญและกำลังใจ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านเครือข่ายองค์กร ชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม

การปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม	($\bar{X}$)	S.D.	การแปลความ
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.94	.772	มาก
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	3.93	.752	มาก
ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม	4.14	.694	มาก
ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม	4.18	.743	มาก
ด้านการพัฒนาจิตใจ	4.10	.801	มาก
ค่าเฉลี่ย	**4.05**	**.688**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.05, S.D.=0.688) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 5 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

2. กระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม พบว่า

2.1 งานสังคมสงเคราะห์และกระบวนการหรือขั้นตอนการทำงานของวัดในจังหวัดนครปฐม วัดมีงานสังคมสงเคราะห์ กระบวนการหรือว่าขั้นตอนในการทำงาน เริ่มแรกครู

จะทราบปัญหาของเด็กดีอยู่แล้ว จะมีการตรวจดูว่าเด็กคนนี้มีปัญหาจริงหรือไม่ ปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องด้านทุน เกิดขาดแคลนเงินทุน วัดโดยหลวงพ่อและแกนนำของวัดจะไปเยี่ยมบ้านลงพื้นที่ให้กำลังใจ ช่วยเหลือด้านเงินทุน ช่วยเรื่องการศึกษา เพื่อที่จะได้เป็นกำลังสำคัญในสังคมในอนาคตกันต่อไป การสนับสนุนให้กับเด็กที่ขาดแคลนทางวัดสนับสนุนทั้งด้านทุนทรัพย์ด้านอาหารปัจจัย 4 มีระยะเวลาในการให้ความอุปถัมภ์ จนกระทั่งจบประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 หรือ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โดยมีกระบวนการในการทำงานมีประชุมกันเป็นกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีเครือข่ายแต่ละอำเภอ เพื่อที่จะให้แต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ชมรมคนรักในหลวง ชมรมคนรักแม่น้ำท่าจีน ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมคนทำเกษตรปลอดเคมี ฉะนั้น การทำงานเบื้องต้นคือ เราได้ประสานสร้างแนวร่วม สร้างเครือข่าย ให้กับผู้นำหรือคนที่เป็นแกนนำหลัก ในแต่ละชมรมในแต่ละกิจกรรมให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

2.2 อุปสรรคการทำงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ทางด้านการศึกษา สำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมถ้าเจอปัญหาก็ต้องแก้ไขปัญหาและลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลมากขึ้น ผ่านการประสานงานเป็นการทำงานร่วมกัน การประสานงานต้องมีความชัดเจน โครงการทั้งหมดที่เป็นโครงการหลัก ๆ ได้แก่ โครงการรักษาศีลห้าเป็นโครงการหลักที่ได้ทำ มีการช่วยเหลืออยู่อาจจะด้านที่เกี่ยวเนื่องกับการช่วยเหลือสังคมโดยส่วนใหญ่ โดยหลวงพ่อและแกนนำจะเป็นคนนำพาหมู่คณะสงฆ์ไปช่วยเหลือในสถานที่ต่าง ๆ ในเรื่องของการประสานงาน หลักในการบริหารจัดการส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็นสี่หลักใหญ่ ๆ เช่น เรื่องของบุคคลว่าคนเพียงพอไหม จำนวนคนในการทำงาน ในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน หรือว่าในเรื่องของงบประมาณที่ให้ เรื่องของวิธีการทำงานว่าต้องมีเรื่องของการประสานงานเป็นหลัก ปัญหาที่พบกันอยู่ ในเรื่องของสังคมสงเคราะห์ส่วนหนึ่ง คือเวลามีกิจกรรม สิ่งที่ทำให้เป็นจุดแข็ง คือผู้นำ หรือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม วัฒนธรรมของสังคมไทยเป็นเรื่องที่ดีงามเป็นเรื่องที่สร้างมูลค่าให้กับสังคมไทย สร้างการทำงาน สำเร็จไปได้ด้วยดี เพราะว่าต้นทุนสังคมมีวัด มีพระสงฆ์เป็นผู้นำ แล้วก็เชื่อในเรื่องของความบาปบุญคุณโทษ เรื่องของการสร้างบุญสร้างกุศล เรื่องของการสงเคราะห์ผู้คน ก็ทำให้วัดได้ต้นทุนหรือว่ามีบทบาทค่อนข้างจะชัดเจน

2.3 กระบวนการสร้างเสริมแนวปฏิบัติในการสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม โรงพยาบาลวัดไร่ขิงเวลามีกิจกรรม เช่น การตรวจสุขภาพ การจัดกิจกรรมใหญ่ ๆ ทางวัดจะเชิญศูนย์บริการสาธารณสุข เข้ามาร่วมทำงานอยู่ในวัด และก็จะมีฝ่ายของนักสังคมสงเคราะห์เข้ามาด้วย ซึ่งเป็นโครงการที่วัดทำร่วมกันกับทางศูนย์บริการสาธารณสุข คือ การยืมทีมงานเข้ามาทำงานอยู่ในวัด ปัจจุบันพบว่า มีโครงการหลายโครงการเข้ามาสนับสนุนการดูแลพระภิกษุสามเณรอาพาธ ทั้งนี้โครงการเหล่านี้มีการเสริมให้ความรู้ด้านวิธีการ กระบวนการสังคมสงเคราะห์ ให้กับพระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติหน้าที่ จะเป็นการส่งเสริมศักยภาพให้กับผู้ดูแลและเสริมสร้างคุณภาพในการดูแลพระภิกษุสามเณรอาพาธแบบองค์รวม

2.4 ปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม โดยขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ 1. ผู้นำ ได้แก่ เจ้าอาวาส หรือพระในวัดที่เป็นผู้นำ ซึ่งผู้นำแต่ละคนมีลักษณะอุปนิสัย ความรู้ความสามารถ ที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ความรู้ด้านสังคมสงเคราะห์ เน้นหลักของพรหมวิหารธรรม ได้แก่ ความเมตตา ความกรุณาเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้เห็นในภาพของการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ชั่วคราวเป็นงานหลัก เช่น ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ไฟไหม้ หรือมอบทุนการศึกษา เป็นต้น มีส่วนน้อยที่ดำเนินการอย่างเป็นวิธีการ ขั้นตอน และติดตามผลประเมินผลการดำเนินงาน 2. ทุนทางสังคม แม้ว่าทุนที่เป็นตัวเงินจะมีความสำคัญในการดำเนินงานด้านสังคมสงเคราะห์ แต่ทุนที่สำคัญกว่าเงิน คือ บุคคลที่มีศรัทธา เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ให้การอุปัฏฐากบำรุงดูแลวัด เงินที่วัดได้ล้วนมาจากการบริจาคของกลุ่มคนเหล่านี้ ดังนั้นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยทุนที่เป็นบุคคล ที่สนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งทุนนี้ต้องอาศัยผู้นำในการสร้างสัมพันธภาพ สร้างเครือข่าย และโน้มน้าวให้เห็นประโยชน์และคุณค่าของการช่วยเหลือ 3. เงินทุน ในการดำเนินงานให้การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ของวัดประสบผลสำเร็จ เพราะเงินทุนสามารถนำไปใช้สอยให้เกิดประโยชน์ได้ในหลายได้ ทั้งสิ่งของเพื่อการสงเคราะห์ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสงเคราะห์ ดังนั้นวัดที่มีเงินทุนจำนวนมากสามารถที่จะนำเงินทุนเหล่านั้นปลับเปลี่ยนเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือได้

2.5 การประยุกต์หลักพุทธธรรมใดในการส่งเสริมปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์ของวัดนั้น สามารถนำหลักการทางพุทธศาสนามาใช้ได้ทุกหลักการ ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 ถือว่าเป็นหลักพุทธธรรมพื้นฐานในการนำมาในการสังคมสงเคราะห์ เช่น การให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ การพูดด้วยความจริงใจ ช่วยเหลือคนอื่นให้ตามกำลังของตนเอง และการวางตัวเหมาะสมในการที่จะสงเคราะห์ พรหมวิหารธรรม ประกอบด้วยข้อธรรม 4 ข้อ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และ สังคหวัตถุธรรม คือ ธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือสงเคราะห์กันในสังคม ประกอบด้วยธรรม 4 ข้อ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา ดังนั้น การใช้หลักสังคหวัตถุธรรมประยุกต์ใช้กับงานสังคมสงเคราะห์ย่อมเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จ

2.6 รูปแบบเครือข่ายสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เครือข่ายมีแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งเครือข่ายแบบธรรมชาติ คือเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งชาวบ้านหรือว่าวัดทำมาดีอยู่แล้ว แต่ถ้าเป็นเครือข่ายที่มีการแต่งตั้งมีการเอาระเบียบข้อบังคับเข้ามาก็จะเป็นเครือข่ายที่เป็นทางการ

2.7 การสร้างเครือข่ายสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ควรมีแนวทางการพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งมหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานของรัฐหรือเป็นภาคส่วนของรัฐ เป็นความชอบธรรมที่จะขอความร่วมมือของหน่วยงาน ทั้งภาครัฐภาคเอกชน ภาคประชาสังคม

ได้ หรือหน่วยงานหรือโครงการหรือนโยบายวัดประชารัฐสร้างสุข ก็เป็นโครงการหรือนโยบายอย่างหนึ่งที่มหาเถรสมาคมได้ให้วัดได้ขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายของสังคมสงเคราะห์ของวัด แนวทางคือการประสานและการให้ความร่วมมือหรือการขอกำลังช่วยเหลือกันและกัน

3. พัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม พบว่า รูปแบบ EASAC เป็นการร่างรูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวทางปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เพื่อหาข้อเท็จจริงในสิ่งที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ปัญหา วางแผนดำเนินงานเพื่อการเป็นช่วยเหลือไปจนถึงการประเมินและติดตามผล ร่างรูปแบบ EASAC ประกอบไปด้วย 1. การสำรวจ (Explore) ทำการสำรวจและแก้ไขปัญหา สามารถนำผลการศึกษาไปวางแผนดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาบุคคล และกลุ่มบุคคล 2. กิจกรรม (Activity) งานกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ เช่น การบริการเงินสงเคราะห์ครอบครัว การพิจารณาอุปการะเด็กนักเรียนโดยการแสวงหาข้อมูลด้วยตนเองหรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการหาข้อเท็จจริง ผ่านการประเมินและวางแผนที่จะเข้าช่วยเหลือเด็กได้ถูกต้องเพื่อให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของเด็กและครอบครัว 3. สนับสนุน (Support) การสนับสนุนทรัพยากร เช่น เงิน บุคคล ความรู้ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใช้บริการ เพราะในการทำงานสังคมสงเคราะห์ในปัจจุบันมีความจำเป็นต้องมีการทำงานเป็นทีมร่วมกัน เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน 4. การช่วยเหลือ (Assistance) การสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระยะสั้นและระยะยาว โดยสถาบันทางศาสนาเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 5. ทุน (Capital) การหาแหล่งเงินทุนเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุพรรษาต่ำกว่า 10 พรรษา จำนวน 141 รูป มากที่สุด รองลงมามีอายุพรรษา 11-20 พรรษา จำนวน 35 รูป และน้อยที่สุด ได้แก่ มีอายุพรรษา 31 พรรษาขึ้นไป จำนวน 14 รูป มีการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน 92 รูป มากที่สุด รองลงมามีการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี จำนวน 50 รูป และน้อยที่สุด มีการศึกษาทางธรรมระดับเปรียญเอก (ป.ธ. 7 8 9) จำนวน 4 รูป อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันการศึกษามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากจะทำให้มนุษย์เกิดความรู้และพัฒนาตนแล้ว ยังเป็นตัวกำหนดทิศทางของประเทศได้ เพราะหากประเทศที่มีการส่งเสริมการศึกษาที่ถูกทิศทาง ตลอดจนวางแผนการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้มีทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นต้นทุนในการร่วมกันสร้างประเทศให้พัฒนาก้าวหน้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี และศศิวิมล แรงสิงห์ (2562) ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของวัดมี 6 ด้าน โดยด้านแรกที่สำคัญ คือ บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน และสังคม

1. ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านขวัญและกำลังใจ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านเครือข่าย องค์กร ชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า สังคมไทยนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน หมู่บ้านแต่ละแห่ง มักมีวัดประจำหมู่บ้านของตนเป็นศูนย์รวมจิตใจ และวัดยังเป็นสถานศึกษา สถานพยาบาล เป็นสถานสงเคราะห์ประชาชน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ไพทูรย์ สิริภทฺโท และคณะ (2564) ผลการวิจัยพบว่า 1. วัดเป็นศูนย์รวมแห่งการพัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง โดยมีการบริหารจัดการพื้นที่วัดให้ร่มเย็น เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชน พร้อมกับจัดตั้งกองทุนและมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบภัย 2. การเสริมสร้างศักยภาพของพระสงฆ์ในด้านการทำงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐมแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด จึงสนับสนุนข้อสมมติฐานในการวิจัย 3. แนวทางการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐมมี 4 ลักษณะ ได้แก่ การสนับสนุนกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือ การอุปถัมภ์งานของผู้อื่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมทรัพย์สมบัติสาธารณะ และการบรรเทาความทุกข์ให้กับประชาชนและสัตว์

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาจิตใจ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า วัดเป็นทั้งสถานที่ดำเนินกิจการในหมู่ของพระสงฆ์เอง และเป็นที่ประกอบกิจกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชน กิจการและกิจกรรมเหล่านี้ อิงอยู่กับหน้าที่ หรือศาสนกิจหลักของพระสงฆ์ คือ การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่สั่งสอนประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธีรพันธุ์ ฐิตธมฺโม และคณะ (2565) ผลการวิจัยพบว่า งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ มีการประยุกต์งานด้านสังคมสงเคราะห์ คือ การช่วยเหลือสังคมอย่างต่อเนื่องที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและสมณสารูป สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้นำในการดำเนินงานใช้ระบบการบริหารแบบคณะกรรมการ มีโครงการที่โดดเด่น เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ขาดแคลน และการมอบสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่มสาธารณสงเคราะห์ประจำวัดในพื้นที่ การวิเคราะห์การดำเนินงานด้านนี้สะท้อนการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการตามข้อกำหนดของมหาเถรสมาคม จุดแข็งของกลุ่ม ได้แก่ ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและการสนับสนุนจากผู้ร่วมงานซึ่งทุ่มเทจนสร้างความเชื่อถือในชุมชน สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานของรัฐ ข้อท้าทาย คือ นครสวรรค์เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ มีประชากรหนาแน่นและปัญหาสังคมที่ซับซ้อน อีกทั้งจำนวนพระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนี้ยังไม่

เพียงพอ ขณะเดียวกัน โอกาสในการพัฒนาคือการมีสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ที่สามารถเปิดหลักสูตรเพื่อเสริมบุคลากรในด้านนี้ รวมถึงเครือข่ายการทำงานที่สามารถประสานร่วมกันได้ อุปสรรคสำคัญ คือ ข้อจำกัดของสถานภาพพระสงฆ์และข้อจำกัดด้านงบประมาณ

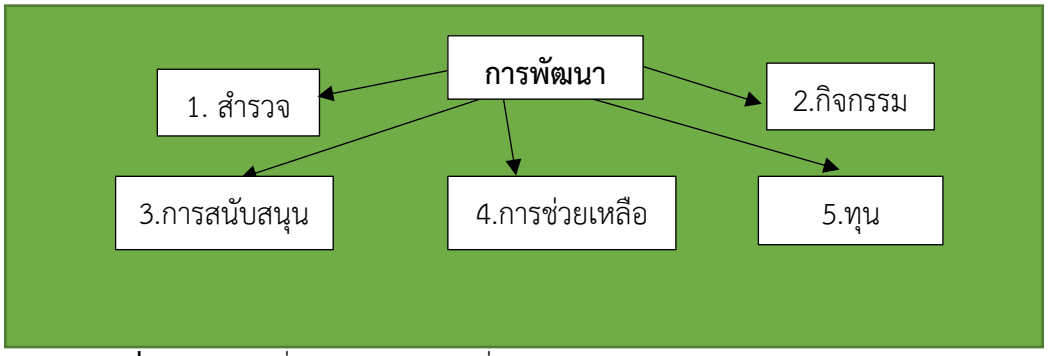
2. กระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า วัดมีบทบาทสำคัญในงานสังคมสงเคราะห์ โดยดำเนินการในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การช่วยเหลือเด็กขาดแคลนด้านทุนทรัพย์ อาหาร และปัจจัย 4 โดยมีระยะเวลาอุปถัมภ์จนจบการศึกษา (ป.6 หรือ ม.6) การดำเนินงานเริ่มจากการสำรวจปัญหา เยี่ยมบ้าน ให้กำลังใจ และสนับสนุนการศึกษา พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ และชมรมเกษตรปลอดเคมี เพื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ วัดจัดประชุมทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อกำหนดแนวทางและแบ่งบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน โดยมีอุปสรรคและความท้าทาย ปัญหาสำคัญ คือ การขาดงบประมาณ บุคลากร และการจัดการที่เป็นระบบ เนื่องจากการสนับสนุนหลักมาจากศรัทธาของประชาชน การแก้ไขปัญหาจึงอาศัยการประสานความร่วมมือกับเครือข่าย เช่น ศูนย์บริการสาธารณสุขและหน่วยงานในชุมชน โดยดำเนินงานสอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ที่เน้นการให้ การพูดดี การช่วยเหลือ และการเสมอต้นเสมอปลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของประทุม อังกูรโรหิต (2562) ผลการวิจัยพบว่า วัด สถาบันพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ นักวิชาการ และประชาชนทั่วไปต่างสนับสนุนให้วัดและสถาบันที่มีศักยภาพเข้ามามีบทบาทในงานสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่รัฐยังไม่สามารถให้บริการสวัสดิการได้อย่างครอบคลุม การดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ วัด และสถาบันทางพระพุทธศาสนาเริ่มจากการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเป็นครั้งคราว และต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นภารกิจหลักที่สำคัญ จึงควรเน้นการดำเนินการเชิงรุก เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการให้บริการสังคมสงเคราะห์และการเผยแผ่ธรรม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างรัฐและชุมชน อีกทั้งยังช่วยลดข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และการร่วมมือในการทำงาน พระสงฆ์ควรปฏิบัติงานให้อยู่ในกรอบพระวินัยและไม่ละทิ้งการเผยแผ่ธรรมควบคู่ไปด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์ (อาทิตย์ อธิปญฺโญ) และปุระวิชญ์ วันตา (2561) พบว่า บทบาทและกิจกรรมด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ แต่ส่วนใหญ่เกิดจากการสนับสนุนทุนปัจจัยจากศรัทธาประชาชนที่มีต่อผู้นำ คือ เจ้าอาวาส เป็นหลัก ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างชาวบ้านในพื้นที่และองค์กรชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มองค์กรพัฒนาในชุมชน และผู้นำชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิรญาณ์ แสงปัญญา (2565) ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ที่ได้ประสิทธิผล ผู้ทำกิจกรรมควรมีคุณลักษณะของจิตอาสา และงานวิจัยของพศิน สินมา (2566) ผลการวิจัยพบว่า พุทธจริยศาสตร์เป็น

หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยความประพฤติที่ดีงาม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานสังคมสงเคราะห์เพื่อการแก้ไขและป้องกันปัญหาในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา) สาราณียธรรม 6 (เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา ทิฏฐิสามัญญตา) และอคติ 4 (ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยาคติ)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบ EASAC เป็นการร่างรูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวทางปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เพื่อหาข้อเท็จจริงในสิ่งที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ปัญหา วางแผนดำเนินงานเพื่อการเป็นช่วยเหลือไปจนถึงการประเมินและติดตามผล ร่างรูปแบบ EASAC ประกอบไปด้วย 1. การสำรวจ (Explore) 2. กิจกรรม (Activity) 3. สนับสนุน (Support) 4. การช่วยเหลือ (Assistance) 5. ทุน (Capital) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเสงี่ยม สุวโจ และคณะ (2562) ผลการวิจัยพบว่า ควรให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายในวัด การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมภายใต้ความร่วมมือของเครือข่ายจึงจะบรรลุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวีระศักดิ์ ชยธมโม (2558) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการวัดสันติสุขควรยึดตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อสร้างความเหมาะสมในการดำรงชีวิตร่วมกันและการปฏิบัติธรรม โดยควรพิจารณาในหลายมิติ เช่น ด้านอาคารและสถานที่ การจัดการการเดินทางทั้งภายในและภายนอกวัด การเผยแผ่ธรรม การบริหารบุคลากร การจัดเตรียมอาหาร การดูแลคุณภาพอากาศและสภาพแวดล้อม รวมถึงการจัดการกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรมีการวางแผนที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพในการควบคุม ดูแล และสั่งการ รวมถึงการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและการประเมินความคุ้มค่าของการดำเนินงาน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม พบองค์ประกอบรูปแบบ EASAC (Explore, Activity, Support, Assistance, Capital) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ อย่างน้อย 5 อย่าง คือ 1. การสำรวจ เพื่อแสวงหาความรู้อันสามารถนำผลการศึกษาไปวางแผนดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาบุคคล กลุ่มบุคคลและชุมชน 2. กิจกรรมเพื่อเป็นการฟื้นฟู ป้องกันและพัฒนาจิตใจ ร่างกาย และสติปัญญาของบุคคลกลุ่มบุคคล 3. การสนับสนุนทรัพยากร เช่น เงิน บุคคล ความรู้ เป็นต้น 4. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ 5. ทุน เช่น ทุนทางสังคม ทุนที่เป็นเครือข่าย เป็นต้น โดยเป็นองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวทางปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม

จากภาพที่ 1 การพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวทางปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์และกระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เป็นการนำนโยบายคณะสงฆ์ วัด ประชา รัฐสร้างสุข มาเป็นแนวทางในการเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ได้ดี โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการชุมชนของวัด ซึ่งวัดนับได้ว่าเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ในการช่วยเหลือสังคม ซึ่งรูปแบบ EASAC มีองค์ประกอบทั้ง 5 คือ การสำรวจกิจกรรม สนับสนุน การช่วยเหลือและทุน ซึ่งมีความสอดคล้องเป็นอย่างดีในการเสริมสร้างแนวทางการปฏิบัติทางสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการทบทวนการทำกิจกรรม โครงการ เพื่อนำแผนฯ สู่การปฏิบัติที่เหมาะสมในบางกิจกรรม

2. คณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรจัดทำแผนกลยุทธการส่งเสริมแผนยุทธศาสตร์ เนื่องจากที่ผ่านมาพบปญหา อุปสรรคในการสร้างความเข่าใจให่กับพระสงฆที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการทบทวนการทำกิจกรรม โครงการ เพื่อนำแผนฯ สู่การปฏิบัติที่เหมาะสมในบางกิจกรรม

2. คณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรจัดทำแผนกลยุทธการส่งเสริมแผนยุทธศาสตร์ เนื่องจากที่ผ่านมาพบปญหา อุปสรรคในการสร้างความเข่าใจให่กับพระสงฆที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดทำคู่มือเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัด

2. ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลของวัดที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาเครือข่ายการทำงานระหว่างวัด ประชาชน และ รัฐ

เอกสารอ้างอิง

ประทุม อังกูรโรหิต. (2562). สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย. *วารสารพุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 18*(3), 31-68.

พระครูสมุห์ไพทูรย์ สิริภทฺโท และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 149-159.

พระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์ (อาทิตย์ อธิปญฺโญ) และปุระวิชญ์ วันตา. (2561). *การเสริมสร้างแนวปฏิบัติในการสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดเชียงใหม่* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธีรพันธุ์ ฐิตธมฺโม และคณะ. (2565). ศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม. *วารสารวิจยวิชาการ*, 5(2), 25-34.

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี และศศิวิมล แรงสิงห์. (2562). บทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูล : ในบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 7(3), 151-164.

พระมหาเสงี่ยม สุวโจ และคณะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยสัปปายะตามแนวพุทธจิตวิทยา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(6), 2821-2841.

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม. (2546, 1 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 120 ตอน 94 ก. หน้า 6.

พระวีระศักดิ์ ชยธมฺโม. (2558). แนวทางการจัดการวัดสันติสุขตามหลักสัปปายะ 7: กรณีศึกษาวัดธารน้ำไหล สุราษฎร์ธานี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 3(2), 98-114.

พศิน สินมา. (2565). การประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานสังคมสงเคราะห์. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 28(1), 1-12.

พิรญาณ์ แสงปัญญา. (2565). *บทบาทของพระสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในบริบทพุทธศาสนาเพื่อสังคม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2564. *ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ประจำปี พ.ศ. 2564*. สืบค้น 15 กันยายน 2564 ,จาก https://shorturl.asia/gYrWq

รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย*

MODEL OF PROPERTY MANAGEMENT OF MONASTERIES IN THAILAND

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตฺติโสภโณ),
พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, พระสมุห์ประจิรักษ์ มหาปญฺโญ
Apinya Chatchofa, Phrakhrusuthikittibundit (Kritsada Kittisobhano),
Phrapalad Raphin Buddhisaro, Phra Samu Prajirak Mahapanyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. สังเคราะห์นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย 2. ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย 3. พัฒนาระบบปฏิบัติการฐานข้อมูลทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย 4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ผลการวิจัยพบว่า 1. นโยบายสำคัญในการจัดการทรัพย์สินของวัดประกอบด้วย การกำหนดมาตรการการบันทึกและตรวจสอบการเงินอย่างโปร่งใส การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การจัดตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการ โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ 8 ประการ 2. มีความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา ในด้านกฎหมาย การบริหาร และความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยพัฒนาการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้เป็นระบบและมีมาตรฐาน 3. ระบบปฏิบัติการฐานข้อมูลทรัพย์สินของวัดที่พัฒนาขึ้นมีระบบย่อย 3 โมดูล โดยมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก และความพึงพอใจของผู้ใช้อยู่ในระดับมากที่สุด และ 4. รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยควรเป็นการผสมผสานระหว่างหลักพุทธธรรม หลักกฎหมายคณะสงฆ์และบ้านเมือง และหลักการ

*Received October 13, 2024; Revised November 26, 2024; Accepted November 28, 2024

บริหารจัดการสมัยใหม่ โดยมีคณะสงฆ์ ภาครัฐ และประชาสังคมร่วมมือกัน ภายใต้แนวปฏิบัติในการจัดการการเงิน ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ศาสนสมบัติ และการหารายได้ที่ชัดเจน
คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารจัดการ; ทรัพย์สินของวัด

Abstract

The objectives of this research article are1. To synthesize policies and strategies for the management of temple assets in Thailand. 2. To study the feasibility of establishing a Buddhist Asset Management Office in Thailand. 3. To develop the operating system of the temple asset database in Thailand. 4. To present the temple asset management model in Thailand. It is a combination of 4 types of research: Documentary Research, Quantitative Research, Qualitative Research, and Action Research.

The research findings were as follows: 1. Key policies for monastic property management included establishing measures for transparent financial recording and auditing, promoting community participation, using properties for the common good, establishing monastic committees to manage according to good governance principles, and developing personnel in management. There were eight important strategies. 2. There was feasibility to establish an Office of Buddhist Property Management in terms of legal aspects, administration, and cooperation with relevant agencies, which would help systematize and standardize the property management of monasteries. 3. The developed monastic property database system had three sub-modules with very good efficiency and the highest level of user satisfaction. 4. The model for property management of monasteries in Thailand should integrate Buddhist principles, ecclesiastical and civil laws, and modern management principles, with collaboration among the Sangha, government, and civil society, under clear guidelines for managing finances, land and buildings, religious assets, and income generation.
Keywords: Model; Management; Property of Monasteries

บทนำ

ในการบริการกิจการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน พบว่า คณะสงฆ์ขาดองค์ความรู้ในหลาย ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์ ระเบียบเกี่ยวกับการก่อสร้างวัด การบูรณปฏิสังขรณ์วัด ดังจะเห็นได้จากข่าวหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ อาทิเช่น จำคุก 3 ปี เจ้าอาวาสวัดกัลยาณมิตร ทุบโบราณสถาน (ข่าวไทยพีบีเอส, 2563) ฟ้องกันนัว กรมศิลป์-วัดศรีชุม เปิดศึกชิง พระอจนะ มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย (ไทยโพสต์, 2563) ตร.เข้าลุยรื้อถอนสิ่งก่อสร้างผิดกฎหมายธรรมกาย (โพสต์ทูเดย์, 2562) จี้อธิบดีสถ.ฟันธงแนวทางปฏิบัติตาม พรบ.ควบคุมอาคาร หวั่น “ท้องถิ่น-วัด” ขัดแย้ง (สยามรัฐออนไลน์, 2560) และรวมถึงอีกหลายๆกรณีที่ชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์มีข้อขัดแย้งกับหน่วยงานราชการและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด เมื่อวัดมีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นหน่วยงานของคณะสงฆ์เอง ได้แก่ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ซึ่งมีความใกล้ชิดกับวัดมากที่สุดไม่สามารถให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ส่งผลให้พระสงฆ์ตกเป็นผู้กระทำความผิดทางกฎหมายและถูกดำเนินคดีดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

แนวทาง หลักการ และระบบปฏิบัติการอันจะพึงเกิดขึ้นจากการวิจัยอันประกอบด้วย 1. “สำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” จะทำหน้าที่ในการทบทวน ศึกษาข้อระเบียบ นโยบาย ข้อกฎหมาย อันไม่เอื้อต่อการบริหารการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด เช่น พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้วัดและคณะสงฆ์สามารถบริหารก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัดได้ตามเกณฑ์ข้อกฎหมาย ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ลดปัญหาความขัดแย้งกับหน่วยงานราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดถึงชาวบ้านได้เป็นอย่างดี รวมถึงการจัดการบริหารสินทรัพย์ของวัดในพระพุทธศาสนา 2. การนำเทคโนโลยีระบบปฏิบัติการ เช่น แอบพลิเคชั่น (Application) ที่จะมาช่วยบริหารจัดการศาสนสมบัติหรือทรัพย์สินของวัดได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะสามารถบันทึกข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทรัพย์สมบัติของวัด (ก) ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น พระพุทธรูป เสนาสนะ ตลอดถึงเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในวัด นอกจากจะช่วยให้วัดทราบจำนวนสิ่งของที่มีอยู่แล้ว ประชาชนเองก็จะได้รับประโยชน์โดยตรง คือ ทราบว่าวัดมีสิ่งของประเภทใดบ้าง ก็จะช่วยให้ประชาชนนำสิ่งของมาถวายได้ตรงกับความต้องการของทางวัด รวมถึงการยืมของวัดไปใช้ก็สามารถอำนวยความสะดวกได้ด้วยเช่นกัน

จากสถานการณ์ของวัดในปัจจุบันที่มีปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด การขาดความรู้ความเข้าใจของพระสงฆ์ ตลอดจนการขาดเครื่องมือในการบริหารจัดการทรัพย์สมบัติของวัด การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายและนวัตกรรมเชิงพุทธสำหรับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในทศวรรษที่ 21 โดยการพัฒนานวัตกรรมสมัยใหม่ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคณะสงฆ์ไทย ได้แก่ 1. แนวทางการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ระดับจังหวัด ซึ่งจะทำหน้าที่ออกระเบียบ ตรวจสอบ อนุญาต ตามลำดับขั้นตอนตรงตามกฎหมายและหลักการทางพุทธศาสนา และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ คล้ายสภาวิศวกรรมศาสตร์ และ 2. “ระบบปฏิบัติการทรัพย์สินของวัด” (Application) จะช่วยให้

สถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัดลดน้อยลงหลังจากงานวิจัยเรื่องนี้สิ้นสุดลงและนำไปทดลองใช้แล้วไม่ต่ำกว่า 6 เดือนในรูปแบบเครือข่ายในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเห็นผลเป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ที่ได้จากการทดลอง ส่งผลให้พระสงฆ์และประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตลอดถึงสามารถทำงานเพื่อสังคมที่ยั่งยืนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย
3. เพื่อพัฒนาระบบปฏิบัติการฐานข้อมูลทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย
4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

2. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงนโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย ดังนี้

2.1 นโยบายภาครัฐ นโยบายคณะสงฆ์ และบริบทต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

2.2 กลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

2.3 กฎหมายคณะสงฆ์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปการของวัด และโครงสร้างเชิงระบบสำหรับการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

2.4 หลักการ วิธีการ และแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

2.5 องค์ประกอบของทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

3. การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

มุ่งเน้นการสำรวจความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 การสำรวจความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

3.2 การสำรวจความพึงพอใจของพระสังฆาธิการผู้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

3.3 ประมวลความคิดเห็นในรูปแบบของข้อมูลทางสถิติ ระบบสารสนเทศ และพัฒนาไปสู่ประเด็นการพัฒนานวัตกรรมเชิงพุทธในเชิงนโยบาย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นฐานการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเชิงพุทธในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

4. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.1 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มข้าราชการ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์นโยบายภาครัฐ นโยบายคณะสงฆ์ และบริบทต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย ศึกษากลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย รวมถึงจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อสังเคราะห์และยืนยันนโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

4.2 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มข้าราชการ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการทางด้านกฎหมายคณะสงฆ์ เป็นต้น เพื่อถอดชุดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายคณะสงฆ์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปการของวัด และโครงสร้างเชิงระบบสำหรับการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย รวมถึงจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่างระเบียบการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และยืนยันรูปแบบแนวทางการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่วมวางแผน โดยคณะผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับนโยบายและกลยุทธ์ในการ

จัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย และทำการ (ร่าง) ระเบียบการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 2 ร่วมดำเนินการระยะที่หนึ่ง โดยคณะผู้วิจัยร่วมดำเนินการพัฒนานวัตกรรมเชิงพุทธ ได้แก่ 1. พัฒนาสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทยต้นแบบของคณะสงฆ์ไทย 2. พัฒนาระบบปฏิบัติการในการจัดการทรัพย์สินของวัด ร่วมกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 ร่วมดำเนินการระยะที่สอง โดยการนำนวัตกรรมเชิงพุทธ ได้แก่ ระบบสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และระบบปฏิบัติการในการจัดการทรัพย์สินของวัดไปทดลองใช้กับคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นระยะเวลา 6 เดือน

ขั้นตอนที่ 4 ร่วมรับผลประโยชน์ โดยคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ได้รับฐานข้อมูลด้านสาธารณูปการ ทรัพย์สมบัติของวัด ส่งผลให้การบริหารจัดการวัดในเขตปกครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 5 ร่วมติดตามประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้พระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมในการใช้นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัย

1. นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย จากการวิเคราะห์สภาพการณ์และปัญหาในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย ผลการศึกษาได้นำไปสู่การนำเสนอนโยบายและกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาการจัดการทรัพย์สินของวัด นโยบายหลักประกอบด้วย การกำหนดมาตรการการบันทึกและตรวจสอบการเงินและบัญชีอย่างโปร่งใส การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจและการจัดการทรัพย์สิน การกำหนดนโยบายการใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา การจัดตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อบริหารจัดการทรัพย์สินตามหลักธรรมาภิบาล และการส่งเสริมการพัฒนาและอบรมบุคลากรในการบริหารจัดการทรัพย์สิน

สำหรับกลยุทธ์ในการดำเนินการ การศึกษาได้นำเสนอ 8 กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ 1. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2. พัฒนาความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภาคเอกชน 3. เสริมสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่น 4. สร้างความมั่นคงทางการ

เงิน 5. เพิ่มทักษะด้านการจัดการผ่านการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน 6. ใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหาการจัดการและการสื่อสาร 7. พัฒนาและปรับปรุงระบบบัญชีและรายงาน และ 8. ปรับปรุงการสื่อสารและสร้างความร่วมมือกับชุมชนรอบวัด โดยแต่ละกลยุทธ์มีการกำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายความสำเร็จที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย การจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับและพัฒนาการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด การศึกษาได้นำเสนอแนวทางในการจัดตั้งสำนักดังกล่าว โดยเริ่มจากการเตรียมความพร้อมผ่านการศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและขออนุมัติในหลักการจากมหาเถรสมาคม และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เมื่อได้รับการอนุมัติแล้ว จึงดำเนินการจัดตั้งสำนักอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการกำหนดโครงสร้างองค์กรที่ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารระดับจังหวัด ผู้อำนวยการสำนัก และบุคลากรประจำ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลและระบบคุณธรรมในการสรรหาและแต่งตั้ง

นอกจากการจัดตั้งสำนักแล้ว ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาระบบและกลไกในการบริหารจัดการ อาทิ การจัดทำคู่มือและแนวปฏิบัติในการจัดการทรัพย์สินของวัด การพัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพย์สินโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากรทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาสให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการทรัพย์สิน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงการจัดทำแผนการระดมทุนและงบประมาณประจำปีอย่างเป็นระบบ โดยแสวงหาแหล่งทุนและรายได้ที่เหมาะสม และสุดท้ายคือการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3. ระบบปฏิบัติการฐานข้อมูลทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย การศึกษาวิจัยได้ทำการพัฒนาระบบปฏิบัติการฐานข้อมูลทรัพย์สินของวัด เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 โมดูลหลัก ได้แก่ 1. โมดูลองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัด 2. โมดูลวิธีจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด และ 3. โมดูลการลงทะเบียนทรัพย์สินของวัด โดยอ้างอิงตามแบบ ศบว.9 ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในการพัฒนาระบบมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ เช่น ภาษา PHP, ฐานข้อมูล MySQL, Laravel Framework และ Vue.js เพื่อให้ระบบมีความยืดหยุ่น ปลอดภัย และสามารถเชื่อมโยงกับระบบอื่น ๆ ได้ในอนาคต

ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าระบบฐานข้อมูลมีประสิทธิภาพโดยรวมในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.65) โดยด้านที่มีคะแนนสูงสุดคือด้านความ

ปลอดภัยของข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 4.82) นอกจากนี้ ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อระบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.54) โดยเฉพาะในด้านประสิทธิภาพและประโยชน์ของระบบที่มีคะแนนสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.64) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบบฐานข้อมูลสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี และมีศักยภาพในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย จากผลการวิเคราะห์สภาพการณ์และปัญหาในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย รวมถึงแนวทางการพัฒนานโยบาย กลยุทธ์ และการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา การศึกษาได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดที่เหมาะสมสำหรับบริบทไทย โดยการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดควรเป็นการผสมผสานระหว่างหลักพุทธธรรม หลักกฎหมายของคณะสงฆ์และบ้านเมือง และหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ควบคู่ไปกับการมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการจัดการการเงิน ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ศาสนสมบัติ และการหารายได้ ภายใต้ความร่วมมือของทั้งคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการทรัพย์สิน วัดควรยึดหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ 1. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหารจัดการ โดยใช้หลักธรรมที่สำคัญ เช่น หลักโภควิภาค (การแบ่งปันและใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ส่วนรวม) หลักสัปปุริสธรรม (คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ) และหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (การใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบันอย่างเหมาะสม) 2. การปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และกฎหมายลูกบทต่าง ๆ และ 3. การประยุกต์ใช้หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยนำหลัก POSDCORB ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ การประสานงาน การรายงาน และการบริหารงบประมาณ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดอย่างเหมาะสม ควบคู่ไปกับการใช้การวางแผนเชิงกลยุทธ์และการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้การจัดการทรัพย์สินของวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยั่งยืน และสอดรับกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย พบประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. นโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพย์สินของวัด การกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ที่ชัดเจนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งนโยบายที่เสนอในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการสร้างความโปร่งใสในการจัดการการเงิน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การจัดตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อใช้หลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของณดา จันทร์สม (2555) เรื่อง การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย ที่พบว่า การบริหารจัดการ

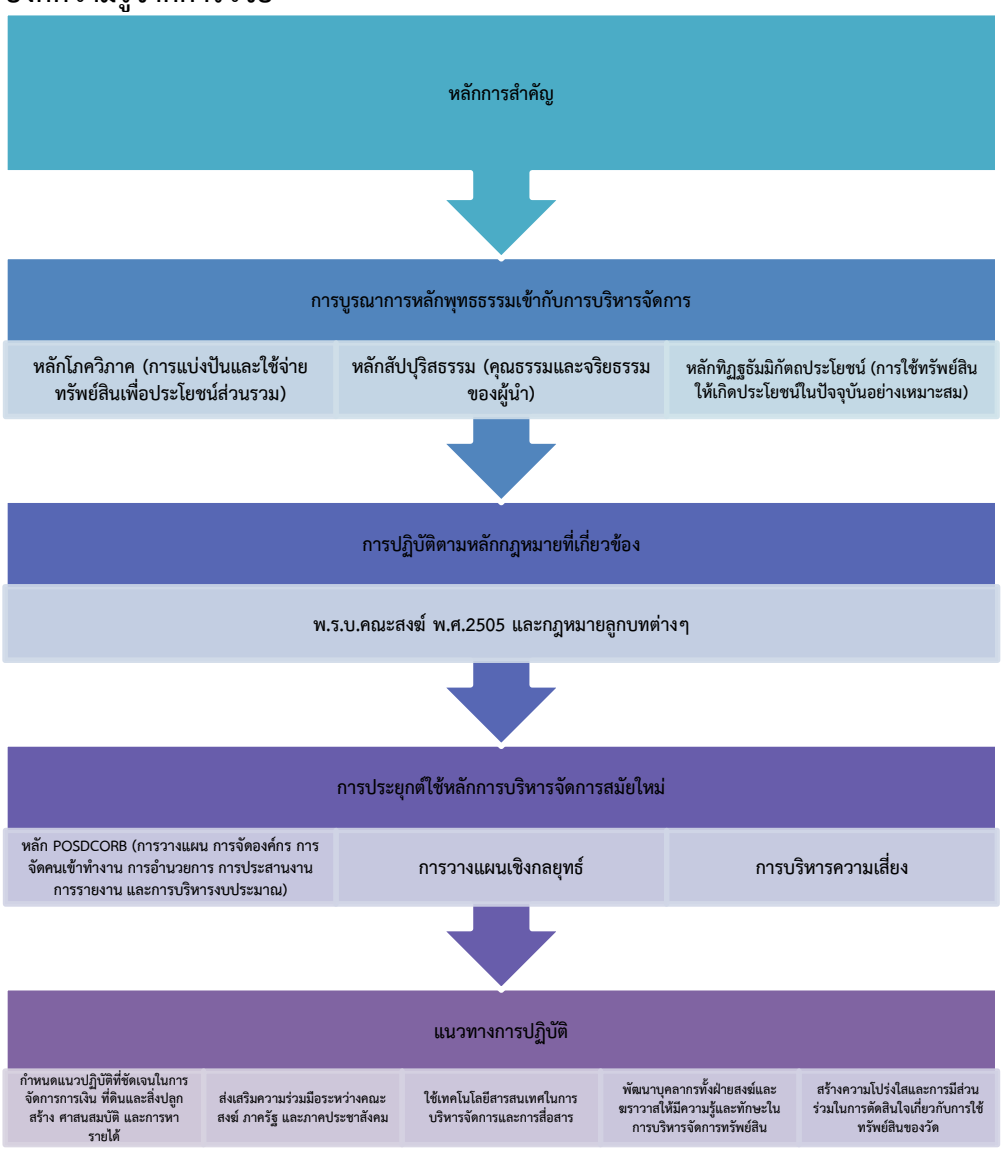
ทางด้านการเงินของวัดควรยึดหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการที่ดีในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ กลยุทธ์สำคัญที่เสนอ เช่น การใช้เทคโนโลยี การสร้างความร่วมมือกับชุมชน การเสริมสร้างความโปร่งใส การสร้างความมั่นคงทางการเงิน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุนทรวัชรกิจ (บุญธรรม ธมฺมิโก) (2557) เรื่อง กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ที่เสนอกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การวางแผน การสรรหา การพัฒนา และการธำรงรักษา

2. ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาจะเป็นกลไกสำคัญในระดับนโยบายที่จะช่วยให้การบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดเป็นไปอย่างมีระบบและมาตรฐานมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการกำกับดูแล การติดตาม และการให้คำแนะนำ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากงานวิจัยของณดา จันทร์สม (2555) ที่เสนอว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรกำหนดให้วัดได้มีการจัดทำรายงานทางการเงินเป็นประจำทุกปี และนำส่งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้รวบรวมและกำหนดให้มีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

3. ระบบปฏิบัติการฐานข้อมูลทรัพย์สินของวัดการพัฒนาระบบปฏิบัติการฐานข้อมูลทรัพย์สินของวัดถือเป็นก้าวสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพีรณัฏฐ์ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ (2554) เรื่อง การจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า การจัดทำบัญชีและการจัดเก็บเอกสารการรับเงินอย่างเป็นระเบียบเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด

4. รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในบริบทไทย การบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยนั้น นอกจากจะต้องยึดหลักกฎหมายและหลักการบริหารสมัยใหม่แล้ว สิ่งสำคัญคือการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการจัดการทรัพย์สินด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุนันท์ สุนนฺโท (2557) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เสนอรูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดโดยเน้นการบริการในลักษณะสงเคราะห์ประชาชนตามหลักเมตตาธรรม และใช้ที่ดินวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ การที่งานวิจัยนี้เสนอแนวทางการจัดการทรัพย์สินของวัดโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งคณะสงฆ์ ภาครัฐ และประชาสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุขุมาลย์ ประสมศักดิ์ (2556) เรื่อง กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ที่เสนอให้องค์กรสงฆ์ องค์กรด้านสตรี และประชาชนทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ โดยการนำกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมมาใช้ในการกำหนดแผนงานและโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรนำผลการศึกษาวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้การจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

3. ควรปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน เพื่อเอื้อต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาส ในด้านการบริหารจัดการทรัพย์สินและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้มีความรู้ความสามารถในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมืออาชีพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดต่าง ๆ ควรนำนโยบายและกลยุทธ์การจัดการทรัพย์สินที่เสนอในงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของวัด เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพย์สินมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ควรนำระบบปฏิบัติการฐานข้อมูลทรัพย์สินของวัดที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพย์สินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาระบบให้ดียิ่งขึ้น

3. คณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคประชาสังคมควรประสานความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยอาศัยรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดที่ผสมผสานหลักพุทธธรรม หลักกฎหมาย และหลักการจัดการสมัยใหม่ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการนำนโยบายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดไปปฏิบัติใช้จริงในบริบทต่าง ๆ โดยการศึกษาเชิงลึก เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำเร็จและอุปสรรคในการนำไปใช้

2. ควรวิจัยเพื่อพัฒนาระบบปฏิบัติการฐานข้อมูลทรัพย์สินของวัดให้มีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากขึ้น เช่น การเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก การพัฒนาแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟน การพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ เป็นต้น

3. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา เพื่อวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดี

4. ควรมีการศึกษาวิจัยที่ขยายผลไปสู่การบริหารจัดการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัด เช่น การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม การจัดการสาธารณูปการ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นต้น เพื่อให้เกิดภาพรวมของการพัฒนาวัดอย่างบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

ณดา จันทร์สม. (2555). *การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พระครูสุนทรวัชรกิจ (บุญธรรม ธมฺมิโก). (2557). *กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท. (2557). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พีรณัฏฐ์ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ. (2554). *การจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร* (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

สุขุมาลย์ ประสมศักดิ์. (2556). *กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม: โอกาสและความท้าทายของไทยในศตวรรษที่ 21*

SOCIAL SAFETY NETS: OPPOTONITIES AND CHALLANGE FOR THAILAND IN THE 21st CENTURY

ฉัตรเกษม ดาศรี
Chatkasem Dasri
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: chatkasemdasri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทบทวนวรรณกรรมและองค์ความรู้เกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม และศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทย รวมไปถึงการวิเคราะห์โอกาสและความท้าทายของโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเผชิญโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social safety nets) เป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานของรัฐบาลในการปกป้องและรองรับการดำรงชีวิตให้กับกลุ่มผู้เปราะบางและด้อยโอกาสทางสังคมให้สามารถอยู่รอดได้ โดยปัจจุบันประเทศไทยมี 4 ประเภท คือ หลักการประกัน การคุ้มครองแรงงาน การสงเคราะห์และบริการทางสังคมอื่น ๆ โอกาสและความท้าทายของภาครัฐในการพัฒนาโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ 1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย ทำให้รัฐมีภาระทางการเงินเพิ่มมากขึ้น ภาครัฐจึงต้องกำหนดแนวทางการดูแลผู้สูงอายุให้เหมาะสม สำหรับอนาคตระยะยาว 2. การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นดิจิทัล ภาครัฐจะต้องพัฒนาไปสู่รัฐบาลอัจฉริยะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารงาน รวมไปถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดหารายได้ที่มีประสิทธิผลมากขึ้น เช่น รายได้จากภาษีในกลุ่มเศรษฐกิจดิจิทัล และ 3. การกระจายอำนาจและการปกครองภาครัฐแนวใหม่ (NPG) ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและเสริมพลังให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม; การคุ้มครองทางสังคมไทยในศตวรรษที่ 21; ความมั่นคงของมนุษย์; โอกาสและความท้าทายของไทยในศตวรรษที่ 21

*Received August 1, 2023; Revised September 11, 2023; Accepted September 11, 2023

Abstract

This article aimed to review literature and knowledge about social safety nets and study the situation of Thailand's social safety nets in the 21st century, including analyzing the opportunities and challenges faced by Thailand's social safety net. Social safety nets are the basic standard of government in safeguarding and supporting the livelihoods of marginalized and disadvantaged groups to enable them to survive. Currently, Thailand has four categories, namely social insurance, labor protection, welfare, and other social services. The opportunities and challenges for the government in developing a more efficient social safety net are as follows: 1. The changing population structure towards an aging society, which increases the financial burden on the state. Therefore, the government needs to devise appropriate care for the elderly in the long term. 2. The transition towards digitization, requiring the government to become a smart government in utilizing digital technology for administrative purposes and income generation, such as income from the digital economy. 3. The decentralization of power and the new public governance (NPG) approach, emphasizing participation and empowering local administrative organizations to provide better public services to the growing population.

Keywords: Social Safety Nets; Thai Social Protection In 21 St Century; Humansecurity; Opportunities and Challenge for Thailand in the 21 St Century

บทนำ

บริบทของโลกในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความไม่ปลอดภัยและภัยคุกคามจากหลายด้าน เช่น ความขัดแย้ง ภัยธรรมชาติ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และความยากจน ก่อให้เกิดความยากลำบากและตัดทอนโอกาสในการดำรงชีวิต และนำมาซึ่งความไม่มั่นคงของมนุษย์ (Human Insecurity) เป็นอย่างมาก

Human Security หรือ ความมั่นคงของมนุษย์ถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภายใต้บริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชนในการได้ความคุ้มครองจากรัฐให้สามารถอยู่รอดได้ ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติ (United Nation : UN) มองว่าสิ่งเหล่านี้ คือ แนวทางในการให้ช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการกำหนด (Identifying) และจัดการ (Addressing) กับความท้าทายที่หลากหลายและซับซ้อนเพื่อความอยู่รอด เพื่อการดำรงชีวิต และเพื่อศักดิ์ศรีของประชาชน (United Nation, 2023) หรือในอีกมุมหนึ่งอาจมองได้ว่า Human Security นั้นคือ สิทธิมนุษยชน (Human Right) อันเกี่ยวกับความ

ปลอดภัยของประชาชนและชุมชน ซึ่งมีความหมายที่ตรงกันข้ามกับความมั่นคงของรัฐ (GPPAC, 2023)

จากการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้ลงนามและมีคำมั่นร่วมกับนานาประเทศในการร่วมกันบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยรัฐบาลไทยความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ภายในปี ค.ศ. 2030 โดยสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องรีบดำเนินการคือเป้าที่ 1 ความยากจนต้องหมดไป (No poverty) เป้าประสงค์ที่ 1.3 เกี่ยวกับการดำเนินการให้ทุกคนมีระบบและมาตรการคุ้มครองทางสังคมประดับประเทศที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงฐานการคุ้มครองทางสังคม (floor) โดยครอบคลุมกลุ่มคนยากจน และกลุ่มเปราะบางให้มีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม (สมพร โกมารทัต และคณะ, 2561)

ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าเป็นบทบาทสำคัญของรัฐที่จะต้องสร้างหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์ให้แก่ประชาชนทุกคนในรัฐด้วยระบบและกลไกของโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets) ให้มีประสิทธิภาพ ทั่วถึงและเป็นธรรม ดังนั้น บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการทบทวนวรรณกรรมและองค์ความรู้เกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม ศึกษาสถานการณ์ รวมไปถึงการวิเคราะห์โอกาสและความท้าทายของโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเผชิญ

แนวคิดเกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Concept of Social Safety Nets)

การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมนั้น (Social Safety Nets: SSN) ผู้เขียนได้กำหนดประเด็นสำหรับการทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดที่สำคัญ เพื่อสร้างความชัดเจนและป้องกันความสับสน เนื่องจากคำสำคัญที่จะถูกกล่าวถึงเช่น สิทธิมนุษยชน (Human Right) ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) สวัสดิการสังคม (Social Welfare) การคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน (Human Right)

หากจะกล่าวถึงที่มาของคำว่าสิทธิมนุษยชนอาจจะมองย้อนหลังกลับไปได้ถึงความคิดในเชิงปรัชญาเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางศาสนาและถูกพัฒนาต่อยอดผ่านแนวคิดทางการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกือบทุกประเทศทั่วโลกได้ให้การรับรองในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ส่งผลต่อกฎหมายและการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของรัฐที่มุ่งรักษาไว้ซึ่งสิทธิของมนุษย์ทุกคน (วนัส ปิยกุลชัยเดช, 2561)

สิทธิมนุษยชน นั้นมีความสำคัญของประชาชนอย่างมากเปรียบเสมือนบรรทัดฐาน (Norm) ที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจะต้องให้การปกป้องทุกคนจากการถูกละเมิดต่าง ๆ จากการเมือง กฎหมายและสังคม (The Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2021) หรือ

เป็นมาตรฐานที่รับรองและปกป้องศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน และกำหนดว่ามนุษย์แต่ละคนจะใช้ชีวิตอย่างไรในสังคมร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนความสัมพันธ์ของประชาชนกับรัฐและภารกิจหน้าที่ของรัฐที่มีต่อประชาชน (UNICEF, 2015)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ดำเนินภารกิจต่าง ๆ ของรัฐบาลในฐานะของหน่วยงานที่ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน พึงจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อสร้างหลักประกันมาตรฐานขั้นต่ำหรือขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในการป้องกันการถูกละเมิดทั้งจากประชาชนและรัฐ

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองทางสังคม (Social protection)

การคุ้มครองทางสังคม ในฐานะที่เป็นสิทธิมนุษยชน ถือเป็นสิทธิเบื้องต้นที่ประชาชนในประเทศหนึ่งพึงได้รับ จึงเปรียบเสมือนตัววัด (Measure) เกี่ยวกับมาตรการที่ควรดำเนินการตามแนวทางที่ถูกต้อง สำหรับผู้ด้อยโอกาสหรือกลุ่มเปราะบางทางสังคม (OECD, 2019) เพื่อรองรับสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตที่ส่งผลต่อความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ เช่น การเจ็บป่วย การว่างงาน การบาดเจ็บ การตั้งครรภ์ หรือเกษียณ (International labor Organization, 2023) ทั้งนี้ การคุ้มครองทางสังคมว่า จะดำเนินการโดยรัฐหรือเอกชน ไม่ว่าจะเป็นบริการสังคม การประกันสังคม การช่วยเหลือทางสังคม การคุ้มครองอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งครอบคลุมถึงการจัดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets) (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559)

คณะกรรมการการบริหารขององค์การสหประชาชาติ (United Nations Chief Executives Board) ได้กำหนดแนวคิดการคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐาน (Social Protection Floor: SPF) สำหรับให้หลักประกันแก่ประชาชนดังนี้ (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2565) 1. เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงการโภชนาการ การศึกษา และการดูแลได้ด้วยการที่ผู้ปกครองได้รับสิ่งที่มิใช่ตัวเงินหรือเงินช่วยเหลือซึ่งไม่ควรต่ำกว่าเส้นความยากจนที่ประเทศกำหนด 2. ทุกคนที่อยู่ในวัยทำงานแต่ไม่สามารถหาเงินเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างเพียงพอ ควรมีความมั่นคงทางรายได้ขั้นต่ำจากการได้รับเงินช่วยเหลือ ได้รับสิ่งที่มิใช่ตัวเงินหรือมีระบบการประกันการว่างงาน และ 3. คนชราและคนพิการมีความมั่นคงทางรายได้โดยการได้รับเงินช่วยเหลือหรือสิ่งที่มิใช่ตัวเงินสำหรับคนชราและคนพิการ

ดังนั้น การคุ้มครองทางสังคม จึงเปรียบเหมือนมาตรการหรือหลักการประกันภัยสำหรับทุกคนที่ควรได้รับจากรัฐเพื่อลดปัญหาความยากจน ส่งเสริมความมั่นคงทางรายได้ รวมไปถึงป้องกันให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เมื่อเกิดสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปราะบาง ซึ่งมาตรการเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความต้องการพื้นฐานและบริการที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจและสังคมมีความลำบาก ซึ่งในมุมมองนี้ทำให้การคุ้มครองทางสังคมมีขอบเขตที่ครอบคลุมไปทั้งสังคมซึ่งกว้างกว่าโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมที่จะกำหนดมาตรการสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางทางสังคมเท่านั้น

แนวคิดเกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social safety nets)

Social Safety Nets (SSN) หรือ โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมกำลังเข้ามามีอิทธิพลสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนและช่วยลดความเหลื่อมล้ำของสังคมในโลกมากขึ้น จากข้อมูลของธนาคารโลก (World Bank) แสดงให้เห็นว่าผู้คนมากถึง 36 % ของคนจนสามารถรอดพ้นจากความยากจนขั้นรุนแรง (Extreme Poverty) ด้วยโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม โดยจะมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือไปยังครัวเรือนที่ยากจนและเปราะบาง นอกจากแก้ปัญหาความยากจนแล้วยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้ประมาณร้อยละ 45 ในประเทศที่มีรายได้น้อยถึงปานกลาง (World Bank, 2019)

Social Safety Nets เริ่มถูกนำมาใช้โดย Bretton Woods Institution ซึ่งเป็นองค์การที่จัดตั้งขึ้นโดยความร่วมมือระหว่าง ธนาคารโลก และกองทุนเงินระหว่างประเทศ (IMF) โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการสร้างระเบียบทางเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายใต้แนวคิดที่ส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกันรวมไปถึงการมีความร่วมกันมือกันภายใต้ขอบเขตทางการค้าและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ (Bretton Woods Project, 2018)

ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม เริ่มปรากฏเด่นชัดหลังจากการเกิดขึ้นของวิกฤติการณ์ทางการเงิน (Financial crisis) ซึ่ง Bretton Woods Institution ได้สนับสนุนเงินให้กู้ยืมแก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยแนะนำให้ดำเนินการมาตรการ SSN ในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเป็นการเฉพาะเพื่อลดผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ (Paitoonpong et al., 2008)

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2559) ให้ความหมายไว้ว่า โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม หมายถึง บริการสวัสดิการสังคม (Social Welfare Services) ที่จัดทำโดยกลุ่มบุคคลทั้งในระดับรัฐและระดับท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขจัดความยากจนในพื้นที่เฉพาะ เช่น การจัดสรรที่อยู่อาศัยใหม่ การจัดหางาน เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

นอกจากนี้ United Nation (2023) ให้ความเห็นในทิศทางเดียวกันว่าหมายถึงระบบการจัดบริการเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ยากจน คนด้อยโอกาส รวมทั้งผู้ได้รับการเสี่ยงภัยต่าง ๆ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่าง มั่นคง โดยได้รับสิทธิพื้นฐานเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป การดำเนินงานทางด้านโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมนี้ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีบทบาทในการบริการ หรือช่วยเหลือดังกล่าว

สำหรับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมนั้นอาจจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 4 ประเภท คือ 1. บริการสังคม (social services) เช่น การศึกษา สาธารณสุข การเคหะ การมีงานทำ การคุ้มครองรายได้ การคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน 2. สังคมสงเคราะห์ (Social Assistance) เป็นการบริการช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหาความเดือดร้อนและอยู่ในภาวะที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เช่น ผู้ประสบอัคคีภัย 3. ประกันสังคม (Social Insurance) สำหรับผู้ประสบปัญหาทำให้ไม่สามารถทำงานเลี้ยงชีพได้ตามปกติ โดยผู้มีร้ายได้ต้องออกเงินสมทบ (Contribution)

เข้ากองทุนกลาง และได้รับประโยชน์ทดแทน (Benefits) และ 4. โครงการช่วยเหลือและบริการสังคมที่จัดโดยเอกชน เช่น โครงการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพของบริษัทเอกชน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ, 2542)

จะเห็นได้ว่า โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมเป็นแนวคิดที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการป้องป้องและคุ้มครองประชาชนที่เป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมเป็นการเฉพาะ เพื่อป้องกันไม่ให้ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากสภาวะการณ์ที่เป็นอันตรายรุนแรงทางสังคมในมิติต่าง ๆ รวมไปถึงเพื่อชวยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและแก้ไปปัญหาความยากจนให้ดีขึ้นอีกด้วย

โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมของประเทศไทย (Social Safety Nets in Thailand)

สำหรับประเทศไทย อาจจะมีอีกหนึ่งคำที่นิยมใช้คือ ตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม ซึ่งไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ และได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2542 มีการศึกษาอย่างจริงจังเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมของไทย โดยณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ (2542) ทำการวิจัยเรื่องการสำรวจความรู้เชิงแนวคิด ทฤษฎี บทบาท และความสำคัญต่อสังคมของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมของประเทศไทยในอดีตถูกเรียกว่าเป็นสวัสดิการของรัฐ และเป็นเพียงสวัสดิการขั้นต่ำเท่านั้น เริ่มปรากฏหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 ประกอบไปด้วย ด้านการศึกษา สาธารณสุข และประชาสงเคราะห์ จากนั้นในปี พ.ศ. 2533 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันสังคม แต่สวัสดิการสังคมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเพียงสวัสดิการขั้นต่ำและครอบคลุมไม่ทั่วถึงทุกกลุ่มคนที่ต้องการให้ความช่วยเหลือ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการร่างแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (พ.ศ. 2535-2539) ขึ้นโดยครอบคลุมการช่วยเหลือ บริการ การบริหารจัดการสังคม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากประชาชน ซึ่งสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นสวัสดิการที่รัฐจัดให้แก่กลุ่มคนจนและคนด้อยโอกาสโดยเฉพาะ หรือเป็นสวัสดิการขั้นต่ำเฉพาะกลุ่ม ซึ่งเป็นไปตามหมายความของ Social Safety Net แต่ขณะนั้นก็ยังไม่ผ่านมติของรัฐสภา

ปัจจุบัน การคุ้มครองทางสังคม (Social protection) ของไทยนั้นประกอบด้วยหลายหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องเช่น กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน ลักษณะการคุ้มครองทางสังคมภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงต่างๆ แบ่งออกเป็นหลักการประกัน การคุ้มครองแรงงาน การสงเคราะห์และบริการทางสังคมอื่นๆ รายละเอียดดังนี้ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ, 2549)

1. หลักการประกัน ประกอบไปด้วยการประกันสังคมและการประกันสุขภาพ โดยหลักการประกันสังคมที่จัดให้โดยรัฐนั้นจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามสภาพการทำงานของผู้ประกันตน ซึ่งแต่ละกลุ่มได้รับสิทธิประโยชน์จากการประกันตนที่แตกต่างกัน กลุ่มข้าราชการ

ได้สิทธิประโยชน์ที่ครอบคลุมมากที่สุด โดยไม่มีการจ่ายเงินสมทบ ในขณะที่กลุ่มถูกจ้างเอกชนต้องเสียเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมร่วมกับนายจ้างและจากรัฐบาล

2. การคุ้มครองแรงงาน คือ การให้ความคุ้มครองกับลูกจ้างในหลาย ๆ ด้านตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยเฉพาะการคุ้มครองในเรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ เวลาการทำงาน แรงงานเด็กและสตรีและที่สำคัญคือการจ่ายเงินชดเชยแก่ลูกจ้างเมื่อถูกให้ออกจากงาน โดยมิได้กระทำความผิดใด ๆ ซึ่งการคุ้มครองแรงงานนั้นเป็นสวัสดิการที่นายจ้างเป็นผู้แบกภาระค่าใช้ง่ายฝ่ายเดียว

3. การสงเคราะห์ ดำเนินการโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กลุ่มเป้าหมายคือ เด็กกำพร้า เด็กและเยาวชนจากครัวเรือนยากจน สตรีด้อยโอกาส ผู้สูงอายุคนไร้ที่พึ่ง ขอทาน คนพิการ ผู้ประสบภัยธรรมชาติ ผู้ติดเชื้อเอดส์ ชาวเขา และครอบครัวและชุมชนยากจน

4. การให้บริการทางสังคมอื่น ๆ นอกเหนือจากการให้ความคุ้มครองทางสังคม รัฐบาลยังให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนทั่วไปในรูปของบริการทางการศึกษา การฝึกอบรมอาชีพโดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน การจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน โดยกรมพัฒนาชุมชน และการพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยการเคหะแห่งชาติ

จะเห็นได้ว่า การตีความและความเข้าใจของสังคมไทยมองว่า โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมนั้นมีความเป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการสังคม (Social Service) แต่โดยนัยแล้วสวัสดิการสังคมจะเป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคน เช่น โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ส่วนโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมนั้นจะมีการกำหนดผู้รับประโยชน์แบบเจาะจงไปยังเปราะบางทางสังคม หรือบุคคลที่อยู่ในภาวะพึ่งพึงที่ต้องได้รับความช่วยเหลือและดูแลจากครอบครัว เช่น เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยติดเตียง หรือเป็นครัวเรือนที่มีรายได้น้อยหรือรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีไม่เกิน 100,000 บาท (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ตัวอย่างเช่น โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า บัตรคนจน เป็นต้น

โอกาสและความท้ายทายของโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมของไทยในศตวรรษที่ 21

ในยุคสมัยแห่งศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษกิจ สังคม การเมืองการปกครองและวัฒนธรรมเป็นไปอย่างแปรปรวนและไม่แน่นอน การพัฒนาโครงข่ายโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมจึงต้องให้ความสำคัญกับโอกาสและการเตรียมความพร้อมในประเด็นท้าทายต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย (Ageing Society)

สังคมสูงวัย เริ่มกล่าวถึงกันในวงกว้างของประเทศไทยมาเป็นเวลานาน เนื่องจากสถานการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันนั้นก็ได้สวนทางกับอัตราการเกิดที่ลดลงและประชากรในวัย

ทำงานก็ลดลงด้วยเช่นเดียวกัน จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี พ.ศ. 2564 พบว่าประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งหลังจากเมื่อ 3 ปีก่อน นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงวัยอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี โดยประชากรผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2564 นั้นมีมากถึง 12.5 ล้านคน คิดเป็น 18.8% ของประชากรทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปีก่อนประมาณ 0.4% แต่อัตราการเกิดกลับลดลง (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2565)

ตารางที่ 1 ข้อมูลสถิติการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ. 2555-2562 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562)

ปี พ.ศ.	จำนวนคน	จำนวนเงิน (บาท)
2555	6,785,434	52,535,425,200
2556	7,309,041	58,350,304,000
2557	7,664,599	60,999,878,400
2558	7,774,463	62,127,007,200
2559	8,021,853	63,219,443,300
2560	8,158,313	64,783,645,200
2561	8,380,749	66,407,367,600
2562	9,093,916	71,911,177,200

จากตารางที่ 1 สถิติการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ปี พ.ศ.2555-2562 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเมื่อเทียบระหว่าง พ.ศ.2555 และ พ.ศ.2562 มีอัตราการเพิ่มขึ้นของการใช้จ่ายงบประมาณถึงประมาณ 37% ทำให้ประชาชนผู้รับเบี้ยยังชีพก็เพิ่มขึ้นถึง 74.61% (กรมกิจการผู้สูงอายุ,2562) และสถิติ 3 ปีย้อนหลัง พ.ศ.2563-2565 เป็น 11,627,130 12,126,016 และ 12,519,926 คนตามลำดับ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565)

ดังนั้น เมื่อภาครัฐจำเป็นต้องมีการเพิ่มงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้นทั้งในด้านสาธารณสุขและการแพทย์ การบริการสังคมแก่ผู้สูงอายุ สงเคราะห์ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากไร้ และอาจจะเก็บภาษีรายได้น้อยลง เพราะผู้สูงอายุซึ่งไม่มีรายได้มีสัดส่วนที่มากขึ้น ส่งผลกระทบต่อภาระทางการคลัง (Financial Burden)

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจถูกมองว่าสังคมสูงวัยอาจจะเป็นอุปสรรคและกระทบระบบสวัสดิการสังคมทั้งระบบที่เรียกว่า ตั้งแต่ครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ดังนั้น ภาครัฐอาจต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากวิกฤติเป็นโอกาส โดยมองว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการพัฒนาโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีจำนวนมาก และต้องมีการวางแผนและดำเนินการที่ดีในการจัดสิทธิส่งเสริมและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังเป็นความท้าทายใหม่ของภาครัฐในการกำหนดแนวทางการดูแลสวัสดิการสังคมทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพสำหรับคนทุกช่วงวันใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ด้วยโอกาสและเปราะบางทางสังคม

2. การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นดิจิทัล (Digital Transformation)

ปัจจุบันการพัฒนาและยกระดับเทคโนโลยีไปสู่ความเป็นดิจิทัล (Digitalization) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลง

ด้านเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงเป็นโอกาสในการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาและเสริมสร้างโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐที่ต้องทำให้เป็นองค์การอัจฉริยะ หรือรัฐบาลดิจิทัล ในการส่งมอบบริการสาธารณะที่ดีมีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และลดต้นทุนของการใช้จ่ายงบประมาณ

แนวโน้มทั้งหมดนี้ถือว่าเป็น The New Paradigm of Government Services ที่ถือว่าเป็นโอกาสสำคัญที่กำลังมอิทธิพลกับประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการยกระดับและทำให้บริการของภาครัฐต่อประชาชนเปลี่ยนไปอย่างพลิกโฉม เพราะเป็นการเปลี่ยนทั้งระบบ ไม่ใช่การเปลี่ยนเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่มีความพร้อมเท่านั้น โดยประชาชนจะได้รับประโยชน์จากรัฐบาลดิจิทัลที่อยู่เคียงข้างและคอยให้บริการ รวมทั้งสนับสนุนเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างเต็มที่ อกจากนี้ ความเป็นดิจิทัลยังมีส่วนช่วยให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดอาชีพและช่องทางการจำหน่ายสินค้าและบริการได้เป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ ถือว่าเป็นความท้าทายใหม่ของภาครัฐในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดหารายได้ในกลุ่มเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่มีช่องว่างทางกฎหมายและระบบบริหารจัดการในการเข้าถึงข้อมูล รวมไปถึงการกำหนดโครงสร้างทางภาษีแบบใหม่ในสินค้าและบริการที่กำเนินการผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการเชื่อมต่อกันทางอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) (ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี, 2565) เช่น การสินค้าออนไลน์ ภาษีสื่อสังคม (Social Media Tax) หรือภาษีสินทรัพย์ดิจิทัล (Cryptocurrency Tax) เป็นต้น

3.การกระจายอำนาจและการปกครองภาครัฐแนวใหม่ (Decentralization and New Public Management Governance)

นับตั้งแต่แนวคิดเรื่อง การจัดการสาธารณะใหม่ (New Public Management: NPM) เข้ามาปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการบริหารงานภาครัฐ ก็ส่งผลให้องค์การภาครัฐเริ่มปรับตัวโดยนำแนวคิดความเป็นเอกชนเข้ามาปรับใช้เพิ่มมากขึ้น แต่ด้วยการเพิ่มขึ้นของภาคประชาสังคมและความหลากหลายทางสังคมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น NPM ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำไปปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนทัศน์ใหม่ คือ การปกครองภาครัฐแนวใหม่ (New Public Governance: NPG) ที่มีลักษณะสำคัญ คือ การกระจายอำนาจ เน้นการประสานงานของรัฐบาลมีเครือข่ายที่ซับซ้อน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร การบริหารปกครองต้องอาศัยความไว้วางใจ และให้ความสำคัญกับบทบาทขององค์กรสาธารณะทางสังคม (Runya et al., 2015) อันจะส่งผลต่อการทำให้เกิด ความไว้วางใจ (Trust) ความโปร่งใส (Transparency) ความชอบธรรม (Legitimacy) และความมีอิสระ (Autonomy) (Arkorful et al., 2021; WU et al., 2017; Clausen, 2020)

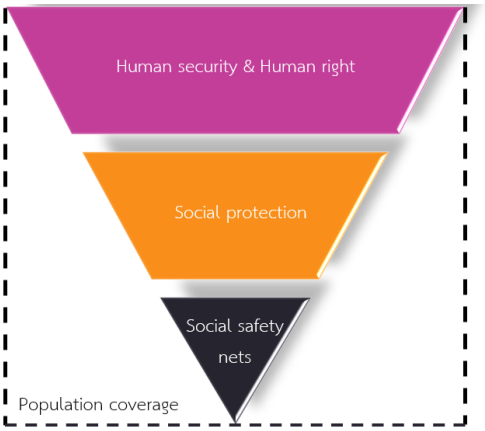
โอกาสสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาสวัสดิการสังคมและโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมคือการที่ภาคเอกชนและองค์กรไม่แสวงผลกำไรมีบทบาทสำคัญในการร่วมมือในการพัฒนา

และส่งเสริมโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมให้กับประชาชน นอกจากนี้ ความท้าทายสำคัญ คือ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในฐานะหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จากสถิติพบว่า อปท.จำนวน 7,850 แห่งทั่วประเทศ มีจำนวนมากถึง 5,303 แห่ง (67.55%) เป็น อปท.ขนาดเล็ก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) มีขีดความสามารถในการให้บริการสาธารณะที่ไม่สูงมากเนื่องจากทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด แต่ในทางกลับกันกลับมีพื้นที่กำกับดูแลครอบคลุมประชาชนจำนวนมากของประเทศ ดังนั้นจะต้องปฏิรูประบบบริหารงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับแนวโน้มการถ่ายโอนภารกิจด้านสวัสดิการสังคม เช่น การถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) การถ่ายโอนสถานศึกษา และภารกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเด็นท้าทายที่สำคัญคือการให้กระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal Decentralization) ให้ อปท. สามารถจัดเก็บรายได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น

จะเห็นได้ว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จากทั้ง 3 ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นบทบาทขององค์การภาครัฐจึงต้องอาศัยวิธีและวิธีการเชิงยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม ในการปรับเปลี่ยนและพัฒนากระบวนการส่งมอบคุณค่าสาธารณะไปยังประชาชน ซึ่งไม่เพียงแต่การให้การช่วยเหลือประชาชนกลุ่มเปราะบางตามแนวทางของโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมได้เท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างประโยชน์เพิ่มไปยังประชาชนกลุ่มอื่นๆ ที่มีความจำเป็นภายใต้จุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมข้างต้นนั้น ผู้เขียนได้สรุปและสังเคราะห์ตัวแบบเชิงความสัมพันธ์ของ Human Security, Human Right, Social Protection และ Social Safety Nets ต่อความครอบคลุมประชากรเป็นตัวแบบได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบความสัมพันธ์ของ human security, human right, social protection และ social safety nets ต่อความครอบคลุมประชากร

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) และหลักสิทธิมนุษย์ชน (Human Right) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานขั้นต้นที่รัฐจะต้องกำหนดมาตรการและดำเนินการเพื่อป้องป้องและคุ้มครองโดยครอบคลุมประชาชนทุกคนในการได้รับประโยชน์และปกป้องการถูกละเมิดทั้งจากรัฐและจากประชาชนด้วยกันเอง ในรัฐโดยทั่วไปความมั่นคงปลอดภัยของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ประชากรทุกคนในรัฐควรได้รับอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญเพื่อยืนยันและเป็นหลักประกันความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในสังคม

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐอาจต้องดำเนินมาตรการเพิ่มเติมสำหรับกลุ่มประชากรบางกลุ่มเพื่อเป็นการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) ในขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กและเยาวชน สิทธิ์ในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐาน เป็นต้น ซึ่งมาตรการประเภทนี้ จะเป็นมาตรการสำหรับประชากรบางกลุ่มแต่ก็ยังถือว่ามีที่รับประโยชน์ในวงกว้าง

และในส่วนสุดท้ายนั้นเป็นมาตรการที่เกิดขึ้นกับกลุ่มที่มีความจำและเร่งด่วนที่ต้องได้รับการดูและเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งประชากรกลุ่มนี้อาจถูกเรียกว่า กลุ่มเปราะบาง ซึ่งอาจมีจำนวนผู้ได้ประประโยชน์น้อยที่สุดแต่มีความจำเป็นมากที่สุด ดั้งนั้น ภาครัฐอาจจะต้องดำเนินการบางอย่างเป็นการเฉพาะเพื่อจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มเหล่านี้เพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต ทั้งนี้อาจจะต้องมีการดำเนินการบางอย่างเพื่อพิสูจน์หรือประเมินความจำเป็นและความเหมาะสมในการจัดสวัสดิการสำหรับประชาชนกลุ่มนี้ที่เรียกว่าโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets)

สรุป

โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets) ในฐานะมาตรฐานขั้นพื้นฐานของรัฐที่ใช้เป็นหลักประกันที่มุ่งเน้นผู้รับประโยชน์ไปยังกลุ่มผู้เปราะบางและด้อยโอกาสทางสังคมให้สามารถใช้ชีวิตอยู่รอดได้ในสังคม ซึ่งสำหรับประเทศไทยได้มีการดำเนินงานมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนในปัจจุบันมี 4 ประเภท คือ หลักการประกันการคุ้มครองแรงงาน การสงเคราะห์และบริการทางสังคมอื่น ๆ

ในศตวรรษที่ 21 ที่บริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงนับว่าเป็นโอกาสและควาท้าทายของรัฐในการพัฒนาระบบโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาขึ้น ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย ทำให้รัฐมีภาระทางการเงินเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นโอกาสและความท้าทายใหม่ของรัฐในการกำหนดแนวทางการดูแลสวัสดิภาพและสวัสดิการของประชากรผู้สูงอายุ

2. การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นดิจิทัล (Digital Transformation) ภาครัฐจะต้องปฏิรูปไปสู่รัฐบาลอัจฉริยะ รวมไปถึงการกำหนดโครงสร้างทางภาษีแบบใหม่ ในกลุ่มเศรษฐกิจดิจิทัล

(Digital Economy) เช่น การสินค้าออนไลน์ ภาษีสื่อสังคม (Social Media Tax) หรือภาษีสินทรัพย์ดิจิทัล (Cryptocurrency Tax) เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มรายรับรัฐบาลอันจะส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น

3.การกระจายอำนาจและการปกครองภาครัฐแนวใหม่ (Decentralization and New Public Governance) ที่มุ่งเน้นการเสริมพลังอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้ามามีบทบาทต่อการบริหารงานสาธารณะตามแนวทางการปกครองภาครัฐแนวใหม่ (NPG)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). *คำศัพท์น่ารู้เกี่ยวกับงานพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: ทูเกเตอร์ เอ็ดดูเทนเมนท์.

_____. (2559). *แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549)*. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.asia/3qpog

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). *รายงานการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2555-2562*. สืบค้น 30 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/274

_____. (2565.) *สถิติผู้สูงอายุ*. สืบค้น 30 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/2387

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). *สรุปข้อมูล อปท.ทั่วประเทศ*. สืบค้น 12 มกราคม 2566, จาก http://www.dla.go.th/work/abt/index.jsp

ชญาพัฒน์ เลิศอำนาจกิจเสรี. (2022). เศรษฐกิจดิจิทัล: การเกิดและพัฒนาการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(5), 2273-2283.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ. (2542). *การสำรวจความรู้เชิงแนวคิด ทฤษฎี บทบาท และความสำคัญต่อสังคมของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net)* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2565). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.

วนัส ปิยกุลชัยเดช. (2561). สิทธิมนุษยชน : ปัญหาในมโนทัศน์และการนำเข้ามาในประเทศไทย. *วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช*, 31(2), 6-24.

ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2565). *SDG Vocab*. สืบค้น 14 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.asia/cagdD

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ. (2549). *รายงานการประเมินความเสี่ยงและความเปราะบางทางสังคม: การประเมินความคุ้มครองทางสังคมในระดับองค์การและสถาบันของประเทศไทย*. กรุงเพทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สมพร โกมารทัต และคณะ. (2561). วิเคราะห์การคุ้มครองทางสังคมของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. *สุทธิปริทัศน์*, 32(102), 211-222.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *คำศัพท์ กลุ่มครัวเรือนเปราะบาง*. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2566, จาก http://nscr.nesdc.go.th/pelcd-glossary/

Arkorful, V. E. et al. (2021). Decentralization and Citizens' Participation in Local Governance: Does Trust and Transparency Matter?–An Empirical Study. *Forum for development studies*, 48(2), 199-223.

Bretton Woods Project. (2018). *What are the Bretton Woods Institutions?*. Retrieved July 15, 2023, from https://shorturl.asia/GB01R

Clausen, M. L. (2020). Decentralization as a strategy of regime maintenance: The case of Yemen. *Public Administration and Development*, 40(2), 119–128.

GPPAC. (2023). *Human security*. Retrieved July 14, 2023, from https://shorturl.asia/eNBvO

International Labor Organization. (2023). *CHAPTER 5 Social protection*. Retrieved July 15, 2023, from https://shorturl.asia/CSjMd

OECD. (2019). *Social protection*. Retrieved July 15, 2023, from https://shorturl.asia/urX2B

Paitoonpong, S. et al. (2008). The Meaning of Social Safety Nets. *Journal of Asian Economics*, 19(5-6), 467-473.

Runya X. et al. (2015). The Third Wave of Public Administration: The New Public Governance. *Canadian Social Science*, 11(7), 11-21.

The Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2021). *Human Right*. Retrieved July 15, 2023, from https://plato.stanford.edu/entries/rights-human/

UNICEF. (2015). *What are human right?*. Retrieved July 14, 2023, from https://www.unicef.org/child-rights-convention/what-are-human-rights

United nation. (2023). *What Is Human Security*. Retrieved July 14, 2023, from https://www.un.org/humansecurity/what-is-human-security/

_____. (2023). *Social Safety Nets*. Retrieved July 14, 2023, from https://shorturl.asia/WXfTj

World bank. (2019). *Safety Nets*. Retrieved July 14, 2023, from https://shorturl.asia/etMDx

WU, X. et al. (2017). Autonomy and Performance: Decentralization Reforms in Zhejiang Province, China. *Public Administration and Development*, 37(1), 94-109.

พรรคประชาธิปัตย์อยู่ตรงไหนในภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมือง?*

WHERE IS THE DEMOCRAT PARTY IN THE NEW POLITICAL LANDSCAPE?

พรธิดา เผื่อนทิม
Pornthida Peunthim
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
Corresponding Author E-mail: pornthidaadihtnrop@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์การเมืองเรื่องการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ โดยวิเคราะห์จุดยืนของพรรคประชาธิปัตย์ใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1. จุดยืนด้านนโยบายหาเสียงเลือกตั้ง และ 2. จุดยืนด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ท่ามกลางภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมืองอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทั้งความคิดทางการเมืองของประชาชนและการแข่งขันในตลาดการเมือง ผลการศึกษาของบทความนี้สะท้อนปัญหาของพรรคประชาธิปัตย์ในสนามการเลือกตั้ง ทั้งด้านนโยบายรณรงค์หาเสียงที่ในภาพรวมไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ทิศทางนโยบายจากส่วนกลางของพรรคจะเน้นนำเสนอนโยบายดั้งเดิมที่เคยมีมาแล้ว โดยนโยบายการเกษตรเป็นนโยบายหลักที่พรรคประชาธิปัตย์เลือกนำเสนอ ส่วนพรรคการเมืองอื่นมีการนำเสนอประเด็นนโยบายตอบโจทย์กลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่หลากหลายมากกว่า และขณะที่สังคมให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตยและรังเกียจการแทรกแซงทางการเมืองโดยทหาร แต่พรรคประชาธิปัตย์ไม่กล้าโอบรับหลักการดังกล่าวอย่างหนักแน่นเพื่อตอบโจทย์คนกลุ่มใหม่ เมื่อขาดความชัดเจนของวิสัยทัศน์ในทุกด้าน ทำให้สายโซ่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลือกตั้งกับพรรคประชาธิปัตย์อ่อนแอลง กลายเป็นพรรคเฉพาะภูมิภาค ไม่สามารถเป็นตัวแทนประชาชนในระดับประเทศได้อย่างในอดีต

คำสำคัญ: การเมืองเรื่องการเลือกตั้ง; การเลือกตั้ง; จุดยืนทางการเมือง; นโยบายหาเสียง; พรรคการเมืองไทย; พรรคประชาธิปัตย์

*Received August 21, 2023; Revised September 13, 2023; Accepted September 14, 2023

Abstract

This article analyzed electoral politics of the Democrat Party. It presented the Democrat Party's position on 2 issues: 1. election campaign and 2. Political position. The new emerging political landscape resulted from new mode of political thought among citizens and nature of party competition in the political market. The Democrat Party's effectiveness in the electoral field continued to decline. The study reflected the problems of the Democrat Party in the electoral field. In terms of election campaign that did not change much. The main policy direction of the Democrat Party focused on presenting traditional policies that have been established. The agricultural policy is the main policy proposed by the Democrat Party while other political parties presented policy issues that cater to more diverse voter groups. And while Thai society values democracy and are against military intervention in politics but the Democrat Party did not dare to embrace such principles firmly to meet the needs of the new group of voters. Due to the absence of vision clarity in all aspects, this weakened the linkage between voters and the Party. The Democrat Party therefore was not able to represent the people of the country. Thus, unsurprisingly that the results of the election indicated that the Democrat Party was a regional party.

Keywords: Electoral Politics; Election; Political Position; Political Campaign; Thai Political Party; Democrat Party

บทนำ

บทความนี้เขียนขึ้น ณ สถานการณ์ปัจจุบันของพรรคประชาธิปัตย์ที่กำลังเผชิญกับความระส่ำระสายภายในพรรคหลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 เนื่องจากจุรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ หัวหน้าพรรคผู้นำทัพในสนามเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2566 ประกาศลาออกจากตำแหน่งเพื่อรับผิดชอบต่อผลการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น (ไทยพีบีเอส, 2566) เหตุการณ์เช่นเดียวกันนี้เคยเกิดขึ้นมาแล้วในการเลือกตั้งครั้งก่อนหน้าในปี 2562 ขณะที่อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรค (ผู้จัดการออนไลน์, 2562) การลาออกเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อผลการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นติดต่อกันนี้ บ่งบอกได้ถึงความบกพร่องของปฏิบัติการในสนามเลือกตั้งของพรรค โดยเฉพาะในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 พรรคประชาธิปัตย์ที่เคยเป็นพรรคการเมืองหลักในสนามเลือกตั้งกลับถูกปรามาสด้วยวลี พรรคประชาธิปัตย์ใกล้สูญพันธุ์ (มติชนออนไลน์, 2563)

สถานการณ์ในสนามเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ที่กำลังสูญเสียฐานคะแนนเสียงลดลงติดต่อกัน สามารถอธิบายด้วยแนวคิดความผูกพันพรรคการเมือง (Party Identification)

ที่มีใจความสำคัญว่า ผลการลงคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองได้รับเป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ถึงความผูกพันพรรคการเมืองของปัจเจกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง (Weinschenk, 2010) ซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกในช่วงอายุหนึ่งจะค่อนข้างมีความมั่นคงต่อพรรคใดพรรคหนึ่งมากกว่าที่จะแปรใจไปมา (Campbell et al., 1976) แต่หากว่าปัจเจกได้สัมผัสกับประสบการณ์ในเชิงลบเกี่ยวกับพรรคที่ตนเคยยึดมั่นผูกพันมากพอถึงจุดหนึ่ง ประสบการณ์เชิงลบนั้นก็มีแนวโน้มที่อาจทำให้ปัจเจกแปรเปลี่ยนความผูกพันต่อพรรคการเมืองนั้น ๆ ได้ (Weinschenk, 2010) กรอบแนวคิดนี้ช่วยให้เห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์ล้มเหลวในการรักษาความผูกพันระหว่างพรรคกับผู้สนับสนุน ส่งผลให้ในการเลือกตั้ง 5 ครั้ง ที่ผ่านมา พรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งลดน้อยถอยลง จนเหลือเพียงความสัมพันธ์ในระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวบุคคล แม้แต่ในภาคใต้ที่กล่าวได้ว่ามีความผูกพันระหว่างประชาชนและพรรคอย่างยาวนาน แต่พรรคกลับชะล่าใจ และมิได้มีการสร้างสายโซ่ความสัมพันธ์ (Linkage) ใหม่ระหว่างพรรคกับผู้เลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง จนสูญเสียความนิยมให้แก่พรรคก้าวไกลในระบบบัญชีรายชื่อ และพรรครวมไทยสร้างชาติในระบบเขต

ในการอธิบายถึงความถดถอยลงอย่างต่อเนื่องในสนามเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ บทความนี้ทำการศึกษาการเมืองเรื่องการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ โดยมุ่งเน้นศึกษาไปที่ประเด็นด้านจุดยืนในสนามเลือกตั้ง 2 ด้าน ได้แก่ จุดยืนด้านนโยบายที่พรรคประชาธิปัตย์ใช้เป็นกลยุทธ์ในการหาเสียงเลือกตั้ง และจุดยืนด้านอุดมการณ์ทางการเมือง เปรียบเทียบแนวนโยบายหาเสียงที่พรรคประชาธิปัตย์ใช้ในสนามเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 กับปี พ.ศ. 2566 เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการด้านการนำเสนอนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ว่ามีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหานโยบายในสนามเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2566 กับพรรคการเมืองอื่น เพื่อชี้ให้เห็นว่าความสามารถในการแข่งขันของพรรคประชาธิปัตย์เมื่อเทียบกับพรรคอื่นในภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมืองมีความแตกต่างกันอย่างไร ส่วนประเด็นอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ในสนามเลือกตั้ง บทความนี้จะทำการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการนำเสนออุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ระหว่างการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 กับปี พ.ศ. 2566 เพื่อฉายภาพให้เห็นกลยุทธ์การวางตัวทางการเมืองในสนามเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร และมีการปรับตัวให้เข้ากับภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมืองหรือไม่ อย่างไร

ลำดับการนำเสนอในส่วนที่เหลือของบทความนี้เริ่มด้วย การอธิบายถึงลักษณะของภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมือง ถัดไป เป็นการศึกษาผลงานในสนามเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ตั้งแต่การเลือกตั้งในอดีตจนกระทั่งถึงการเลือกตั้งครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2566 เพื่อฉายภาพการต่อสู้ดิ้นรนของพรรคประชาธิปัตย์ก่อนเข้าสู่ภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมือง ต่อจากนั้น เป็นการวิเคราะห์ถึงกลยุทธ์ด้านนโยบายที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง ส่วนต่อมา เป็นการนำเสนอการวางตัวของพรรคประชาธิปัตย์ด้านอุดมการณ์ทางการเมืองในสนามเลือกตั้ง และส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุป

ภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมืองไทย

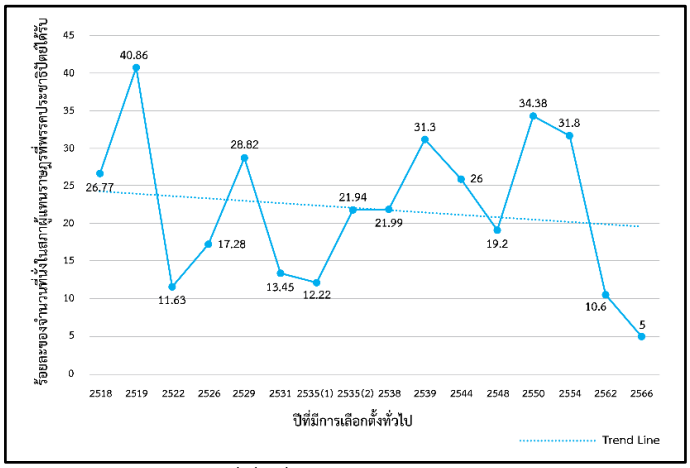
ในช่วงของการเลือกตั้ง 2 ครั้งที่ผ่านมา คือ การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 และปี พ.ศ. 2566 ถือได้ว่าเป็นการเข้าสู่ภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมืองของไทย เนื่องจากการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 เป็นการเลือกตั้งครั้งแรกภายหลังการปกครองโดยคณะรัฐประหารหรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 บริบทนี้ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางการเมืองและสังคมในหลากหลายด้าน ทั้งภูมิทัศน์ด้านกระแสความคิดทางการเมืองของประชาชน และภูมิทัศน์ด้านการแข่งขันในตลาดการเมือง กล่าวคือ กระแสความคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้คนในสังคมแปรเปลี่ยนไปจากรูปแบบเดิมที่มีการแบ่งขั้วทางความคิดแบบเหลือง-แดง ไปสู่การแบ่งขั้วความคิดรูปแบบใหม่ที่ให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตยและต่อต้านระบอบเผด็จการที่มีกลุ่มทหารเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง ขั้วความคิดแบบใหม่ที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลจากความตกต่ำภายใต้การบริหารประเทศของ คสช. ทำให้ผู้คนในสังคมต่างต้องการความเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน

ขณะเดียวกัน ตลาดการเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ถูกประกาศใช้เป็นกรอบกติกาในสนามการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 เป็นครั้งแรก ระเบียบใหม่นี้ส่งผลให้เกิดพรรคการเมืองใหม่เข้ามาแข่งขันกันในระบบการเมืองมากขึ้น จากจำนวนพรรคการเมืองแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 41 พรรค ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2555) เพิ่มขึ้นเป็น 81 พรรค ในการเลือกตั้งปี 2562 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563) โดยแต่ละพรรคการเมืองต่างมีจุดขายและจุดยืนทางการเมืองของตนเองที่ชัดเจน พรรคประชาธิปัตย์ที่เคยเป็นทางเลือกของกลุ่มคนอนุรักษ์จารีตในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2548 ปี พ.ศ. 2550 และปี พ.ศ. 2554 กลับถูกท้าทายและยื้อยุดฉุดคะแนนกันเองระหว่างพรรคขั้วเดียวกันในภูมิทัศน์ทางการเมืองใหม่ อย่างพรรคพลังประชารัฐและพรรครวมไทยสร้างชาติ นอกจากนี้แล้วความเปลี่ยนแปลงด้านภูมิทัศน์ใหม่ในการแข่งขันก็เป็นบริบทสำคัญด้วยเช่นกัน ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 และปี พ.ศ. 2566 แต่ละพรรคการเมืองมีการใช้พื้นที่สื่อออนไลน์ (Social Media) เพื่อการหาเสียงมากยิ่งขึ้น ทำให้การแข่งขันในภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมืองมิใช่เพียงแค่พรรคการเมืองที่เป็นผู้ส่งสารในการลงพื้นที่หาเสียง ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าในภูมิทัศน์ทางการเมืองที่เปลี่ยนไปเช่นนี้พรรคประชาธิปัตย์อยู่ที่ตรงไหนในสนามการเมืองไทย

ความรุ่งโรจน์และความร่วงโรยของพรรคประชาธิปัตย์

ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองหลักที่อยู่คู่สนามการเมืองไทยมาอย่างยาวนาน แต่ในช่วงสองทศวรรษก่อนการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 พบว่า ในภาพรวมผลงานในสนามเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์กลับมีแนวโน้มของการได้รับคะแนนเสียงที่ลดน้อยถอยลงอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาสถิติผลการเลือกตั้ง

ทั่วไปจำนวน 16 ครั้ง นับตั้งแต่การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2518 จนกระทั่งถึงการเลือกตั้งปี พ.ศ.2566 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ร้อยละของจำนวนที่นั่งที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับในการเลือกตั้งทั่วไป

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นร้อยละของจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับในสนามเลือกตั้ง สิ่งนี้เป็นหลักฐานที่ประจักษ์ว่าพรรคประชาธิปัตย์กำลังเผชิญกับสภาวะถดถอย เมื่อพิจารณาเส้นแนวโน้ม (Trend Line) ร่วมกับผลการเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่าร้อยละของจำนวนที่นั่งที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับยังคงมีแนวโน้มลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง จากผลการเลือกตั้งที่มีลักษณะแบบตุ๊กตาล้มลุก กล่าวคือ ร้อยละของจำนวนที่นั่งที่พรรคได้รับสูงขึ้นและลดต่ำลงสลับกันไป แต่ผลการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 และปี พ.ศ. 2566 ลักษณะผลการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ไม่เป็นดั่งเช่นเคยอีกต่อไป

การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 จำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับลดลงจาก 159 ที่นั่ง ในปี 2554 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2555) เหลือเพียง 53 ที่นั่ง จากทั้งหมด 500 ที่นั่ง ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 โดยแบ่งออกเป็นที่นั่งจากระบบแบ่งเขตจำนวน 33 ที่นั่ง คิดเป็น 1,231,799 คะแนน และที่นั่งในระบบบัญชีรายชื่อจำนวน 20 ที่นั่ง ซึ่งคำนวณจากคะแนนที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับทั้งประเทศ จำนวน 3,959,358 คะแนน จากคะแนนรวมของทุกพรรคการเมืองที่ลงสมัครรับเลือกตั้งจำนวน 35,561,556 คะแนน ดังนั้นแล้วในสนามเลือกตั้งปี 2562 พรรคประชาธิปัตย์ได้รับคะแนนทั้งสิ้นร้อยละ 11.13 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563) เมื่อพิจารณาตารางที่ 1 ประกอบข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าทิศทางการลงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากมีพรรคการเมืองใหม่เข้ามาชิงชัยในสนามเลือกตั้งปี 2562 มากขึ้น ในขณะที่กระแสสังคมต้องการความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างแรงกล้าภายหลังการปกครองโดยคณะรัฐประหารตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557

ตารางที่ 1 ผลการเลือกตั้งของพรรคการเมือง 5 ลำดับแรกในสนามเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562

ลำดับที่	พรรคการเมือง	คะแนนรวม	จำนวนที่นั่งที่ได้รับ
1	พลังประชารัฐ	8,441,274	116
2	เพื่อไทย	7,881,006	136
3	อนาคตใหม่	6,330,617	81
4	ประชาธิปัตย์	3,959,358	53
5	ภูมิใจไทย	3,734,459	51

การเลือกตั้งครั้งล่าสุดที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 เป็นการแสดงให้เห็นถึงภูมิทัศน์ทางการเมืองของไทยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปครั้งใหญ่ ตัวแสดงใหม่อย่างพรรคก้าวไกลที่เข้าสู่การเลือกตั้งสมัยที่สองในปี 2566 กลับชนะการเลือกตั้งมาเป็นลำดับหนึ่ง ปรากฏการณ์นี้นับได้ว่าเป็นทอร์นาโดแห่งการเปลี่ยนแปลงตามความคิดเห็นของนักรัฐศาสตร์ไทยอย่างสิริพรรณ นกสวน สวัสดี (2566) เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งปี 2566 อย่างเป็นทางการ เราได้เห็นทอร์นาโดที่พัดพาพรรคประชาธิปัตย์อย่างรุนแรงเกินกว่าที่ใครจะคาดคิด จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าผลการเลือกตั้งในปี 2566 ของพรรคประชาธิปัตย์ตกต่ำที่สุด กล่าวคือ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 พรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนนเสียงแบบบัญชีรายชื่อไปเพียง 925,349 คะแนน คิดเป็นเพียงร้อยละ 2.34 ของจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และจากสัดส่วนจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ 100 ที่นั่ง ปรากฏว่าพรรคประชาธิปัตย์ได้ไปเพียง 3 ที่นั่ง จาก 100 ที่นั่ง ส่วนจำนวนที่นั่งแบบแบ่งเขตของพรรคประชาธิปัตย์ได้เพียง 22 เขต จาก 400 เขต (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566)

จุดยืนด้านนโยบายในสนามเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์

เป้าหมายสำคัญของพรรคการเมืองในสังคมประชาธิปไตย คือ การรวบรวมผู้สนับสนุนให้ได้มากที่สุด เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าสู่พื้นที่รัฐสภา แต่ละพรรคการเมืองต้องวางแผนกลยุทธ์ในการเลือกตั้ง เนื่องจากการหาเสียงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถส่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกของปัจเจกบุคคล (Jacobson, 2015) ฉะนั้นเมื่อพิจารณาถึงบริบทการเมืองไทยที่มีพลวัตเกิดขึ้นในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป 2 ครั้งล่าสุด คือ การเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2562 และปี พ.ศ.2566 ในแง่ของพัฒนาการด้านนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ สามารถสรุปพอสังเขปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบนโยบายหาเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ พ.ศ. 2562 และ 2566

สโลแกน / นโยบาย	การเลือกตั้งทั่วไป	
	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2566
สโลแกน	แก้จน สร้างคน สร้างชาติ	สร้างเงิน สร้างคน สร้างชาติ
ด้านการเมือง	แก้รัฐธรรมนูญ	แก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ
ด้านการศึกษา	เรียนฟรี 15 ปี อนุบาล-ม.6/ปวช.	เรียนฟรีถึงปริญญาตรี
ด้านการเกษตร	ประกันราคาพืชผล	ประกันรายได้ จ่ายเงินส่วนต่าง
ด้านเศรษฐกิจ	โฉนดสีฟ้า	แต้มต่อ SME 3 แสนล้าน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบนโยบายหาเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ พ.ศ. 2562 และ พ.ศ. 2566 (ต่อ)

สโลแกน / นโยบาย	การเลือกตั้งทั่วไป	
	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2566
ด้านสังคม	เกิดปั๊บรับแสน / ประกันค่าแรง 1.2 แสนบาทต่อปี	ตรวจสุขภาพและรักษาฟรี โดยใช้บัตรประชาชนใบเดียว

แนวนโยบายหาเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ที่ใช้ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 กับปี พ.ศ. 2566 ดังตารางที่ 2 พบว่า นโยบายหาเสียงที่พรรคประชาธิปัตย์เลือกนำเสนอทั้ง 2 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นประเด็นนโยบายคล้ายเดิม เริ่มตั้งแต่สโลแกนหาเสียงที่เปลี่ยนจากแก้จน เป็นสร้างเงิน แต่ส่วนอื่นของสโลแกนคงเดิม รวมถึงในด้านเนื้อหานโยบายหลัก ทั้งนโยบายเรียนฟรี นโยบายแก้ไขรัฐธรรมนูญ และนโยบายประกันรายได้เกษตรกร จะเห็นได้ว่าแนวนโยบายที่พรรคประชาธิปัตย์นำเสนอมีความเปลี่ยนแปลงน้อย หากพิเคราะห์เนื้อหานโยบายที่พรรคประชาธิปัตย์นำเสนอผ่านเวทีแสดงวิสัยทัศน์ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 นโยบายเด่น คือ นโยบายด้านการเกษตรอย่างนโยบายประกันรายได้เกษตรกรหรือประกันราคาพืชผล (พีพีทีวี, 2562) เช่นเดียวกันกับในการเลือกตั้งปี 2566 พรรคประชาธิปัตย์ก็ยังคงชูนโยบายประกันรายได้ทางการเกษตรเป็นนโยบายหลักเช่นเดิม เห็นได้อย่างชัดเจนจากฉากเกษตรกรกับผลิตผลข้าวโพดในวิดีโอเพลงเช้าวันใหม่ที่เผยแพร่ออกมาเป็นสื่อรณรงค์หาเสียงก่อนการเลือกตั้ง (พรรคประชาธิปัตย์, 2566)

จากแนวนโยบายหลักที่พรรคประชาธิปัตย์เลือกนำเสนอสะท้อนความบกพร่องของพรรคในการดึงดูดกลุ่มฐานเสียงใหม่ เห็นได้อย่างชัดเจนว่านโยบายที่พรรคประชาธิปัตย์เลือกนำเสนอมากที่สุดคือนโยบายประกันรายได้เกษตรกร ในทัศนะของพรรคประชาธิปัตย์ยังคงมีกลุ่มเป้าหมายการเลือกตั้งเป็นประชากรในพื้นที่ภาคใต้ที่เป็นฐานเสียงเดิมของพรรค แต่ในความเป็นจริงแล้ว การดำเนินนโยบายแบบเดิมเริ่มไม่เป็นผลแม้กระทั่งกับกลุ่มฐานเสียงเดิมตั้งแต่การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 ดังเห็นได้จากงานศึกษาของ Utarasint (2019) ที่ศึกษาถึงความสั่นคลอนของการตัดสินใจเลือกพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่ชายแดนใต้ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 โดยเหตุผลส่วนหนึ่งที่ฐานเสียงเดิมไม่เลือกอีก เพราะผู้มีสิทธิเลือกตั้งมองว่านโยบายที่พรรคประชาธิปัตย์นำเสนอไม่มีอะไรใหม่ ดังนั้นการคงแนวนโยบายเช่นเดิมต่อไปเช่นนี้มิอาจนำพาให้พรรคเติบโตไปได้ในอนาคต ปฏิบัติการเช่นนั้นนอกจากจะทำให้พรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถดึงดูดกลุ่มผู้สนับสนุนกลุ่มใหม่ให้เข้าร่วมกับพรรคได้แล้ว ยังทำให้สูญเสียกลุ่มฐานเสียงเดิมของพรรคบางส่วนไปอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากผลการเลือกตั้งที่ถดถอยลงในปี พ.ศ. 2562 และปี พ.ศ. 2566

ในสนามการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 ยุทธศาสตร์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งผ่านนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ คือ 1. นโยบายระดับประเทศ 2. นโยบายระดับภูมิภาค 3. นโยบายกรุงเทพมหานคร และ 4. นโยบายเฉพาะจังหวัด กล่าวคือส่วนกลางของพรรคมีการกำหนดแนวนโยบายระดับประเทศและแนวนโยบายสำหรับพื้นที่

กรุงเทพมหานครที่ใช้ในการรณรงค์หาเสียง ส่วนผู้ลงสมัครระดับจังหวัดก็มีอิสระในการเสนอนโยบายที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตนและนำไปหาเสียงได้ ด้านหนึ่งพฤติการณ์ดังกล่าวก็เป็นการเปิดโอกาสให้มีการกระจายอำนาจภายในพรรค แต่ในอีกแง่หนึ่ง การให้ผู้ลงสมัครบางพื้นที่หาเสียงด้วยนโยบายที่คิดขึ้นเอง สะท้อนให้เห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์ไม่มีทิศทางนโยบายในระดับประเทศที่หนักแน่นในการรณรงค์หาเสียง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถเป็นตัวแทนของประชาชนในระดับประเทศได้ ดังนั้นจึงไม่แปลกที่ผลการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์จะมีลักษณะเป็นพรรคเฉพาะภูมิภาค

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคการเมืองอื่นในสนามเลือกตั้ง การแข่งขันในภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมืองมีผู้เล่นมากขึ้น แต่ละพรรคมีจุดขายของตนเองอย่างชัดเจน แต่พลวัตด้านนโยบายหาเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ยังคงวนเวียนอยู่บนแนวทางแบบเดิม ในขณะที่พรรคการเมืองอื่นมีการนำเสนอแนวนโยบายที่หลากหลายประเด็นและครอบคลุมกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่หลากหลายมากกว่า ตัวอย่างการนำเสนอนโยบายของพรรคต่าง ๆ ในสนามเลือกตั้ง 2566 เช่น พรรคพลังประชารัฐคือนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ส่วนนโยบายของพรรคก้าวไกล เช่น นโยบายปิดสวิตช์ 3 ป. และยกเลิกการบังคับเกณฑ์ทหาร พรรคเพื่อไทยมีนโยบายที่ดึงดูดกลุ่มผู้ใช้แรงงานอย่างนโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 600 บาท และนโยบายเติมเงินดิจิทัล 10,000 บาท สุดท้ายคือพรรคภูมิใจไทยที่มีนโยบายเด่นอย่างนโยบายกัญชาเสรี และนโยบายพักหนี้ 3 ปี

อีกส่วนประกอบสำคัญในการหาเสียงเลือกตั้ง คือ วิธีการนำส่งเนื้อหานโยบายของพรรคการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ (Social Media) ที่เป็นพื้นที่สำคัญในการรับส่งสารในสังคมยุคใหม่ แต่ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2566 ปรากฏว่าความสนใจในการค้นหาเกี่ยวกับพรรคการเมืองต่าง ๆ บนเว็บไซต์กูเกิล (Google) ในช่วง 10 วัน ก่อนการเลือกตั้งวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 พรรคประชาธิปัตย์แทบไม่ได้อยู่ในความสนใจของประชาชนเลย โดยมีค่าเฉลี่ยการค้นหาเพียงร้อยละ 3 เท่านั้น ในขณะที่พรรคการเมืองสมัยที่สองอย่างพรรคก้าวไกลเป็นพรรคที่มีค่าเฉลี่ยการค้นหามากที่สุดถึงร้อยละ 57 รองลงมาคือพรรคเพื่อไทย ร้อยละ 15 พรรครวมไทยสร้างชาติ ร้อยละ 9 และพรรคภูมิใจไทย ร้อยละ 7 (Google, 2023)

กล่าวโดยสรุป พรรคประชาธิปัตย์ขาดทิศทางนโยบายในระดับประเทศที่หนักแน่นว่าจะนำเสนอประเด็นนโยบายใดเพื่อตอบสนองต่อประชาชนในระดับชาติ และเมื่อเปรียบเทียบนโยบายหาเสียงของพรรคประชาธิปัตย์กับนโยบายของพรรคการเมืองอื่น สามารถบ่งชี้ความแตกต่างที่สำคัญได้ 2 ประการ 1. นโยบายหาเสียงที่พรรคการเมืองอื่นนำเสนอสามารถตอบสนองต่อกลุ่มประชากรได้หลากหลายกลุ่มมากกว่าพรรคประชาธิปัตย์ และ 2. เนื้อหานโยบายของพรรคการเมืองอื่นเป็นประเด็นนโยบายที่มีความใหม่เท่าทันต่อยุคสมัยมากกว่าพรรคประชาธิปัตย์ และจะเห็นได้ว่าวิธีการสื่อสารเนื้อหานโยบายผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งสารไปยังผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สัมฤทธิ์ผลอย่างมากกับพรรคลำดับต้นอย่าง

พรรคก้าวไกลและพรรคพรรคเพื่อไทย ส่วนพรรคประชาธิปัตย์ยังอยู่ในจุดห่างไกลความสนใจทางการเมืองทั้งบนพื้นที่ออนไลน์และออฟไลน์

จุดยืนด้านอุดมการณ์ในสนามเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์

บริบททางการเมืองช่วงทศวรรษก่อนการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 เป็นช่วงรอยต่อระหว่างสภาวะการแบ่งขั้วทางการเมืองที่รู้จักกันในนามสงครามเสื้อสีกับการทำรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ต่อมาในช่วงการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 กระแสความคิดของประชาชนในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การตระหนักถึงหลักการประชาธิปไตยและไม่สนับสนุนการแทรกแซงทางการเมืองโดยทหาร เกิดการแบ่งแยกกลุ่มอุดมการณ์ทางการเมืองในสังคมออกเป็น ฝ่ายสนับสนุนหลักการประชาธิปไตยและฝ่ายสนับสนุนอดีตคณะรัฐประหารอย่างพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช. ให้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อหลังการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562

สำหรับสนามเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 พรรคประชาธิปัตย์พยายามเสนอว่าตนเป็นพรรคการเมืองประชาธิปไตย ในการรณรงค์หาเสียงจึงเลือกเสนอจุดยืนด้านอุดมการณ์ด้วยประโยค “ประชาชนเป็นใหญ่ ประชาธิปไตยสุจริต” โดยอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ณ ขณะนั้น ให้สัมภาษณ์แก่สื่อว่า แนวทางของพรรคประชาธิปัตย์ตั้งอยู่พื้นฐานประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม ส่วนการนำเสนออุดมการณ์ในการหาเสียงว่าประชาธิปไตยสุจริต เพราะพรรคประชาธิปัตย์มองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศการเมืองไทยเกิดจากการใช้อำนาจไม่สุจริตจนนำไปสู่ความขัดแย้งดังเช่นในอดีต (มติชนออนไลน์, 2562) แม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะพยายามนำเสนอความเป็นพรรคประชาธิปไตยตลอดช่วงหาเสียงเลือกตั้ง อย่างเช่นจัดกิจกรรมประกาศจุดยืน ประชาชนเป็นใหญ่ ประชาธิปไตยสุจริตในวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2562 (คมชัดลึก, 2562) หรือประกาศย้ำถึงอุดมการณ์บนเฟซบุ๊กของพรรคก่อนวันเลือกตั้ง (พรรคประชาธิปัตย์, 2562)

แต่ดูเหมือนว่าการนำเสนอความเป็นประชาธิปไตยของพรรคประชาธิปัตย์จะยังไม่มากพอที่จะสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าพรรคจะสนับสนุนขั้วอำนาจทางการเมืองที่มาจากการรัฐประหารหรือไม่ จนในที่สุดอภิสิทธิ์ต้องออกมาประกาศจุดยืนไม่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์เป็นนายกรัฐมนตรีต่อหลังการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 ผ่านเฟซบุ๊กส่วนตัวในวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2562 (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, 2562) แต่เหตุการณ์นี้ก็มิได้สร้างกระแสตอบรับที่ดีนักแก่พรรคประชาธิปัตย์ ในทางตรงข้าม กลับสร้างแรงกระเพื่อมแก่สมาชิกและอดีตสมาชิกของพรรคประชาธิปัตย์ ฝ่ายที่ต้องการให้พรรคสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ต่อไปมองว่าการไม่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์เท่ากับการยืนอยู่จุดเดียวกับพรรคเพื่อไทย ดังเช่นความตอนหนึ่งจากการปราศรัยของสุเทพ เทือกสุบรรรณ ผู้เป็นอดีตสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ที่กล่าวว่า วันนี้อภิสิทธิ์

มาประกาศแล้วว่าเลือกตั้งคราวนี้เขาไม่สนับสนุนประยุทธ์แน่นอน เขาไม่เอา ผมก็ข้องใจอยากจะถามอภิสิทธิ์ว่าตกลงอภิสิทธิ์ยืนข้างเดียวกับทักษิณเต็มตัวแล้วใช่ไหม (ประชาไท, 2562)

การออกมาประกาศจุดยืนของอภิสิทธิ์ไม่สามารถสร้างความมั่นใจของประชาชนที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ให้หนักแน่นขึ้นได้ เพราะเหตุผล 2 ประการ ข้อแรก ในการให้สัมภาษณ์สื่อหลังจากที่อภิสิทธิ์ประกาศจุดยืนผ่านเฟซบุ๊ก ตอกย้ำความไม่ชัดเจนของอุดมการณ์ของพรรคจากความตอนหนึ่งที่อภิสิทธิ์กล่าวว่า การพูดในฐานะหัวหน้าพรรคและเป็นไปตามอุดมการณ์ของพรรค ดังนั้นจึงไม่ควรมีคำถามว่าเป็นจุดยืนของพรรคหรือไม่ (กรุงเทพธุรกิจ, 2562) และเหตุผลข้อสอง คือ เกิดความย้อนแย้งของพรรคประชาธิปัตย์ที่ประกาศว่าจะไม่สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ แต่มีโอกาสที่จะร่วมรัฐบาลกับพรรคพลังประชารัฐได้หลังการเลือกตั้ง (มติชนสุดสัปดาห์, 2562)

ในที่สุดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของผู้คนที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ก็พังทลายลงจากการมีมติเข้าร่วมรัฐบาลกับพรรคพลังประชารัฐที่เป็นองคาพยพของคณะรัฐประหารภายหลังการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2562 ทั้ง ๆ ที่พรรคประชาธิปัตย์นำเสนอเรื่องการเป็นพรรคประชาธิปไตยมาโดยตลอด สิ่งนี้เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้ภาพลักษณ์ของการเป็นพรรคประชาธิปไตยของพรรคประชาธิปัตย์ค่อย ๆ เลือนหายไปจากทัศนะของฐานเสียงเดิมบางส่วน รวมถึงทำลายความเชื่อมั่นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลุ่มใหม่ด้วย กลยุทธ์ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 ของพรรคประชาธิปัตย์ยังคงถูกจัดอยู่ในกลุ่มพรรคที่ไม่กล้าโอบรับหลักการทางการเมืองในทางใดทางหนึ่งอย่างชัดเจน จนทำให้คำโฆษณาประชาธิปไตยใสสะอาดที่พรรคประชาธิปัตย์เคยชูเป็นแนวทางหลักของพรรคมาโดยตลอด ตกเป็นจุดเด่นของพรรคก้าวไกลในการหาเสียงแทน แม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะนำเสนอจุดยืนความเป็นพรรคประชาธิปไตยที่สุจริตเหมือนกับในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 แต่ก็ถูกหักล้างความเชื่อมั่นด้วยประเด็นที่จุรินทร์ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ เรื่องการทุจริตซื้อขายถุงมือยางในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นคดีที่เกิดขึ้นภายใต้กระทรวงที่จุรินทร์ผู้เป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์บริหาร ณ ขณะนั้น (บีบีซีไทย, 2564)

แม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะมีบทเรียนจากการขาดความชัดเจนในทิศทางการเมืองมาแล้วในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 แต่ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 พรรคประชาธิปัตย์ก็ยังคงเป็นพรรคที่ไม่มีความชัดเจนว่ามีจุดยืนทางการเมืองเป็นเช่นไร สิ่งนี้สะท้อนความไม่ปรับตัวในสนามเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ การให้สัมภาษณ์ของหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในช่วงก่อนการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 จุรินทร์ย้ำจุดยืนที่สะท้อนความไม่มีจุดยืนของพรรคประชาธิปัตย์ว่ายังไม่ตัดสินใจจะจับมือกับพรรคใดในการร่วมรัฐบาล รอผลหลังการเลือกตั้ง ให้ประชาชนตัดสินใจ (ไทยพีบีเอส, 2566) รวมถึงการยังร่วมอยู่ในขั้วเดียวกับพรรคที่เกิดมาจากการทำรัฐประหาร ถูกมองว่าเป็นผลร้ายต่อพรรคที่กระทบกับฐานเสียงของพรรคในอนาคต ดังที่อันวาร์ สาและ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ ให้สัมภาษณ์กับสื่อถึง

ประเด็นเรื่องจุดยืนของพรรคประชาธิปัตย์ในปี พ.ศ. 2565 ความว่า เราถอนตัวออกจากการร่วมรัฐบาลเถอะ อย่าให้วันนึงเป็นสถานการณ์ที่ประชาชนจะถอนเราออกจากการเมือง (วอยซ์ออนไลน์, 2564)

อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ทั้งในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 และการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 ล้วนแล้วแต่มีลักษณะที่ขาดความชัดเจน จึงนำมาซึ่งการขาดความเชื่อมั่นของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2562 แม้หัวหน้าพรรคจะออกมาประกาศจุดยืนในตอนท้ายของการหาเสียงแต่ก็โดนแรงกระเพื่อมจากประเด็นเรื่องการขาดจุดยืนอย่างมาก ประเด็นเรื่องจุดยืนทางการเมืองในสนามเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์มีปัญหาและส่งผลกระทบต่อตำแหน่งแห่งที่ในสนามการเมือง ตลอดการเลือกตั้ง 2 ครั้งที่ผ่านมา พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองใหญ่พรรคเดียวที่ไม่มีความชัดเจนเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองของตน ในขณะที่พรรคการเมืองอื่นมีการปรับกลยุทธ์ในสนามเลือกตั้งมากขึ้นตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

สรุป

พรรคประชาธิปัตย์ในภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมือง ท่ามกลางระบบพรรคการเมืองไทยที่กำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ พรรคประชาธิปัตย์ในฐานะที่เป็นพรรคการเมืองที่เก่าแก่ที่สุดในการเมืองไทยกำลังถูกตั้งคำถามถึงความอยู่รอดของพรรค ผลการศึกษาสะท้อนปัญหาของพรรคประชาธิปัตย์ในสนามการเลือกตั้งที่เป็นต้นตอของความเสื่อมศรัทธาที่เกิดขึ้น นั่นคือการขาดความชัดเจนของจุดยืนในทุกด้านและการขาดความไม่สามารถปรับตัวของพรรคประชาธิปัตย์ในสนามการเลือกตั้ง

ในด้านนโยบายที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการหาเสียงเลือกตั้ง พบปัญหาสำคัญ 3 ประการ 1. พรรคประชาธิปัตย์ขาดความหนักแน่นในการแสดงจุดยืนปกป้องและสนับสนุนพลังประชาธิปไตย ซึ่งกลายเป็นแนวทางหลักในสังคมไทยภายหลังการรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 2. ขาดความกล้าในการปรับเปลี่ยนแนวนโยบายให้มีความแปลกใหม่และเท่าทันยุคสมัยเพื่อตอบโจทย์กลุ่มฐานเสียงใหม่ และ 3. การนำเสนอนโยบายหาเสียงในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 และปี พ.ศ. 2566 ของพรรคประชาธิปัตย์ขาดความคิดสร้างสรรค์อย่างมีพลวัตในการนำเสนอเนื้อหานโยบายเมื่อเทียบกับพรรคอื่น การเลือกนำเสนอแนวนโยบายแบบเดิมทำให้พรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถดึงดูดกลุ่มผู้สนับสนุนกลุ่มใหม่ได้ อีกยังทำให้สูญเสียกลุ่มฐานเสียงเดิมของพรรคบางส่วนไปอีกด้วย

ปัญหาสำคัญอีกประการ คือ การขาดความกล้าหาญในการโอบรับจุดยืนทางการเมืองในสนามเลือกตั้ง ในภูมิทัศน์ทางการเมืองปัจจุบันที่พรรคต่าง ๆ พยายามนำเสนอจุดยืนการเป็นพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยและไม่สนับสนุนระบอบเผด็จการที่มาจากการรัฐประหาร พรรคประชาธิปัตย์ที่นำเสนอความเป็นพรรคประชาธิปไตยมาโดยตลอด แต่สารที่พรรคส่งถึง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่สอดคล้องกับความคาดหวังด้วยการก้าวไปเข้าร่วมรัฐบาลกับองคาพยพของคณะรัฐประหาร การกระทำหรือผลงานในอดีตของพรรคจะอยู่ในห้วงคำนึงของประชาชนซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง (Key, 1966) พรรคประชาธิปัตย์จึงอยู่ในสภาวะถูกลงทัณฑ์จากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (Political Punishment) อย่างมากนับแต่การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 เรื่อยมา ในประเด็นนี้ นำมาสู่ข้อสังเกตว่าในการเลือกตั้งครั้งหน้า พรรคเพื่อไทยที่เคยชูธงประชาธิปไตยมายาวนาน เมื่อหันไปจัดตั้งรัฐบาลกับพรรคที่เคยสนับสนุนรัฐบาลที่มีทหารหนุนหลัง จะถูกลงโทษโดยผู้เลือกตั้งเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นกับพรรคประชาธิปัตย์หรือไม่

ภาพความอ่อนแอของพรรคประชาธิปัตย์ชัดเจนขึ้นอันเป็นผลจากการที่พรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถรักษาสายโซ่ความสัมพันธ์ (Linkage) ระหว่างพรรคกับฐานเสียงเดิมไว้ได้ รวมถึงพรรคไม่ได้มีการสร้างสายโซ่ความสัมพันธ์ใหม่ เนื่องจากชะล่าใจและมองว่าความผูกพันที่ผู้สนับสนุนมีต่อพรรคยังเป็นสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นเช่นในอดีตที่รุ่งเรือง การที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่เน้นปฏิบัติการในระดับภูมิภาค ไม่ได้เป็นพรรคระดับชาติ เมื่อพรรคถูกท้าทายด้วยผู้เล่นใหม่ทางการเมืองที่อยู่ในขั้วอุดมการณ์เดียวกัน ทำให้พรรคไม่สามารถรักษาฐานเสียงไว้ได้ทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครและภาคใต้

ปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งยวดที่พรรคประชาธิปัตย์ยังต้องพัฒนาในภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมือง นั่นคือความสามารถในการแข่งขันโดยการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ (Air War) เมื่อเทียบกับการหาเสียงผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เห็นได้อย่างชัดเจนว่าพรรคประชาธิปัตย์ยังไม่มีที่ทางเท่าใดนัก ผนวกกับปัญหาความไม่ชัดเจน และความไม่หนักแน่น ในการนำเสนอจุดยืนที่กล่าวถึงข้างต้น ทำให้พรรคประชาธิปัตย์เผชิญกับความถดถอยอย่างต่อเนื่อง หากในการเลือกตั้งครั้งถัดไปพรรคประชาธิปัตย์ยังไม่มีการปรับปรุงยุทธศาสตร์ในการหาเสียง เห็นทีว่าพรรคประชาธิปัตย์อาจจะต้องเผชิญกับความตกต่ำมากกว่าที่เคยเป็นมาในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 และอาจทำให้วลี พรรคประชาธิปัตย์ใกล้สูญพันธุ์ กลายสถานะเป็นพรรคที่สูญพันธุ์จริง ๆ ได้ในอนาคต ท้ายนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในการเสริมองค์ความรู้ในประเด็นการเมืองเรื่องการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ในภูมิทัศน์ใหม่ทางการเมืองให้ครอบคลุมรอบด้านมากยิ่งขึ้น โดยการศึกษาภูมิทัศน์ทางความคิดของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์เพิ่มเติมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2562). *แถลงจุดยืน ปชป. ไม่สนับสนุน พล.อ.ประยุทธ์*. สืบค้น 16 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/829276

คมชัดลึก. (2562). *อภิสิทธิ์ ประกาศจุดยืน ประชาชนเป็นใหญ่ ประชาธิปไตยสุจริต*. สืบค้น 16 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.at/biMS4

ไทยพีบีเอส. (2566). *ประชาธิปัตย์ มั่นใจ ในสนามเลือกตั้ง เปิดอภิโปรเจค 1 ล้านล้านบาท มุมการเมือง*. สืบค้น 17 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.at/zLPU8

_____. (2566). *เลือกตั้ง2566 : จุรินทร์ ประกาศรับผิดชอบ ลาออกหัวหน้า ปชป*. สืบค้น 9 กันยายน 2566, จาก https://shorturl.at/gTV58

บีบีซีไทย. (2564). *อภิปรายไม่ไว้วางใจ : เพื่อไทยเปิดผังคนใกล้ชิด รมต. ทำสัญญาลวง ทุจริตซื้อถุงมือยาง ด้านจุรินทร์โต้ไม่เคยสมคบ-แอบสั่งการ*. สืบค้น 9 สิงหาคม 2566, จาก https://www.bbc.com/thai/thailand-56113438

ประชาไท. (2562). *สุเทพโยนเป็นฝ่ายทักษิณ หลังอภิสิทธิ์เปิดสูตร ปชป.ไม่หนุนประยุทธ์ พร้อมร่วมรบ.กับพลังประชารัฐ*. สืบค้น 16 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.asia/y3Y1A

ผู้จัดการออนไลน์. (2562). *อภิสิทธิ์ ประกาศลาออกจากหัวหน้า ปชป. รับผิดชอบพ่ายเลือกตั้งยับ*. สืบค้น 9 กันยายน 2566, จาก https://shorturl.at/knvE4

พรรคประชาธิปัตย์. (2562). *ชวนยันอุดมการณ์ไม่เคยเปลี่ยน*. สืบค้น 16 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.at/mnoS2

_____. (2566). *MV เพลง เช้าวันใหม่ พรรคประชาธิปัตย์*. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.youtube.com/watch?v=QhrY80edz7Q

พีพีทีวี. (2562). *ดีเบตเลือกตั้ง 62 : นโยบายเด่นพรรคประชาธิปัตย์ ผ่าสนามเลือกตั้ง 62 ดีเบต*. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2566, จาก https://youtu.be/JcbtV9ChnKw

มติชนสุดสัปดาห์. (2562). *วิเคราะห์-อ่านจังหวะ อภิสิทธิ์ พระเอกลิเก หนีตาย ประกาศไม่เอาบิ๊กตู่ แต่พร้อมจับมือ พปชร*. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.asia/37z1K

มติชนออนไลน์. (2562). *ปชป.เช็คอินอนุสาวรีย์ปชต. ปล่อยคาราวานชุดใหญ่ลุยหาเสียง ขอพาปท.พ้นวงจรอุบาทว์*. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.at/nrMNX

_____. (2563). *บก.ลายจุดฟันธง ถ้า ปชป.อยู่ร่วมรัฐบาลจนล้มลง เลือกตั้งครั้งหน้าใกล้สูญพันธุ์แน่นอน*. สืบค้น 9 กันยายน 2566, จาก https://shorturl.at/lCDE0

วอยซ์ออนไลน์. (2564). *อันวาร์ สาและ ถือธงไล่ ประยุทธ์ เขย่า ปชป.ถึงเวลาถอนตัวทิ้งรัฐบาล*. สืบค้น 17 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.at/cmtFR

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2555). *ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997).

_____. (2563). *ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.

_____. (2566). *รายงานผลการเลือกตั้ง ส.ส. ปี พ.ศ.2566 อย่างเป็นทางการ*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.at/oyLW9

สิริพรรณ นกสวน สวัสดี. (2566). *รายการ 101 POSTSCRIPT Ep.73 ชัยชนะของก้าวไกลประเทศไทยเปลี่ยน?*. สืบค้น 18 มิถุนายน 2566, จาก https://shorturl.at/BGHKL

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. (2562). *จะสนับสนุน พล.อ.ประยุทธ์ เป็นนายกฯ หรือไม่?*. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2566, จาก https://shorturl.at/lpsxY

Campbell, A. et al. (1976). *The American Voter*. London: The University of Chicago.

Google. (2023). *Explore interest levels on the Google Trends website*. Retrieved August 10, 2022, from https://shorturl.at/JUY34

Jacobson, G. C. (2015). How Do Campaigns Matter?. *Annual Review of Political Science*, 18(1), 31-47.

Key, V. O. (1966). *The Responsible Electorate*. New York: Vintage.

Utarasint, D. (2019). The Deep South: Changing Times?. *Contemporary Southeast Asia*, 41(2), 207-215.

Weinschenk, A. C. (2010). Revisiting the Political Theory of Party Identification. *Polit Behav*. 32(1), 473-494.

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม*

THE MODELS FOR ENHANCING THE STRENGTH OF COMMUNITY MICRO-FINANCIAL PERFORMANCE FOCUSING ON SAVING AND FAIR LOAN ASSESSMENT

วัลลภ สุรทศ
Wallop Surathos
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
Rajamangalajavidyalaya University of Technology Isan
Corresponding Author E-mail: wallop.su2507@gmail.com

บทคัดย่อ

องค์กรการเงินชุมชน เป็นองค์กรการเงินระดับฐานรากที่มีบทบาทสูงต่อการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้วยการสะสมทุน และพัฒนาทุนชุมชนด้านการเงินเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน มีคุณลักษณะพิเศษที่เป็นการบริหารจัดการโดยคนในชุมชนเอง และเป็นแนวทางที่รัฐบาลให้การสนับสนุนเพื่อลดปัญหาความยากจนและให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ผ่านกลไกการสนับสนุนและนโยบายต่าง ๆ ของรัฐ โดยเฉพาะท่ามกลางสภาวะความผันแปรทางด้านเศรษฐกิจและการปรับเปลี่ยนค่านิยมของคนในสังคม รวมทั้งสภาพทางการเมืองที่ไม่แน่นอน ที่อาจส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของประชาชนที่มีความยุ่งยากมากขึ้น การบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งต่อการดำรงอยู่ได้ในสภาวะของการเปลี่ยนแปลง จึงต้องมีแนวคิดของการพัฒนาและรักษาองค์กรการเงินชุมชนไว้ ซึ่งรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผู้นำด้านการบริหาร ด้านเครือข่าย และด้านการพัฒนาชุมชน

คำสำคัญ: การเสริมสร้างความเข้มแข็ง; การดำเนินงาน; องค์กรทางการเงินชุมชน

*Received March 16, 2023; Revised July 17, 2023; Accepted July 28, 2023

Abstract

The Financial Organization of Community is the microfinance which has the high role for creating potential community by collecting the capital in order to develop economy and social of community by themselves. The special characteristic is themselves administration and it is the approach that supported by state to resolve poverty and self independent through public mechanisms and policies. Especially in the uncertain economy and society including to politics, may cause to the effect of the suffering way of people. This is why it should has the concepts for development and maintenance the organization. The models for enhancing the strength of community micro-financial performance focusing on saving and fair Loan assessment in four issues composing of elite, organization administration, networking and community development. The methodology are review literatures and content analysis.

Keywords: Enhancing the Strength; Performance; Community Micro-Financial

บทนำ

แนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้นั้น คือ การส่งเสริมให้ประชาชนระดับฐานราก (ผู้มีรายได้น้อย) มีโอกาสทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจากการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนระดับฐานราก ลดช่องว่างความยากจน (Poverty gap) และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้ง เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ การเข้าถึงบริการทางการเงิน เป็นการที่บุคคลหรือครัวเรือนมีโอกาสเข้าถึงและสามารถใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน ด้วยต้นทุนที่เป็นธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับระดับรายได้ภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสม การส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อการพัฒนาเพิ่มรายได้ นอกจากนี้การส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงและใช้บริการทางการเงินยังสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นด้วย เนื่องจากทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ รู้จักเก็บออม รู้จักบริหารจัดการเงิน ทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนทางเศรษฐกิจและการเงิน อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนในพื้นที่ห่างไกลหรือแม้แต่เขตเมืองเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ภาครัฐพยายามแก้ไขเพื่อสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการทางการเงินให้กับประชาชน ซึ่งหนึ่งในแนวทางการ

ช่วยเหลือที่สำคัญ คือ การสนับสนุนองค์กรการเงินชุมชนผู้ให้บริการทางการเงินในระบบ โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจยังคงเป็นช่องทางหลักในการให้บริการทางการเงินพื้นฐาน เช่น เงินฝาก สินเชื่อ โอนเงิน และชำระเงิน แต่สัดส่วนครัวเรือนที่ใช้บริการผ่านช่องทางสาขาธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจสำหรับบริการสินเชื่อ โอนเงิน และชำระเงินลดลง เนื่องจากครัวเรือนใช้บริการสินเชื่อผ่านองค์กรการเงินชุมชนและกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพิ่มมากขึ้น

การส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินในระดับฐานราก (Microfinance) ภายในชุมชนหรือภายในพื้นที่ใกล้เคียงกัน จะช่วยลดช่องว่างทางการเงินให้แก่ประชาชนระดับฐานรากให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ช่วยลดปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนอันจะนำมาสู่การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจมหภาค และภาคประชาชนมีมาตรฐานในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นจากการพึ่งพาตนได้ องค์กรการเงินชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนที่เป็นสมาชิก เนื่องจากประชาชนในชุมชนไม่สามารถเข้าถึงผู้ให้บริการทางการเงินในระบบ เพราะมีรายได้ปานกลางหรือมีรายได้น้อย มีรายได้ไม่แน่นอน หรือขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้ยืมเงิน ทำให้ขาดโอกาสทางเศรษฐกิจและตกอยู่ในความยากจนอย่างต่อเนื่อง องค์กรการเงินชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงินสำหรับผู้มีรายได้ปานกลางหรือมีรายได้น้อย มีรายได้ไม่แน่นอน

องค์กรการเงินชุมชน เป็นองค์กรที่สร้างขึ้นโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อการพัฒนาชุมชนให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาชีวิตของตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนโดยรวม (กมลศักดิ์ วงศ์ศรีแก้ว และคณะ, 2560) ทั้งนี้การพัฒนาองค์กรการเงินชุมชน ต้องให้ความสำคัญกับการจัดการกับผลประโยชน์ขององค์กรให้กับสมาชิกในชุมชน เช่น การนำเงินกำไรขององค์กรการเงินชุมชนมาใช้ในการพัฒนาชุมชน เช่น สร้างถนน พัฒนาโรงเรียน เป็นทุนสนับสนุนให้นักเรียน เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรการเงินชุมชน ดังนั้นองค์กรการเงินชุมชน จึงมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข็มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน อย่างไรก็ตาม องค์กรการเงินชุมชนส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการส่งเสริมการกู้ยืมเพื่อให้นำไปใช้จ่ายมากกว่ามุ่งเน้นการออมและการลงทุน ทำให้ครัวเรือนนำไปใช้จ่ายสินค้าที่ไม่จำเป็นเกิดพฤติกรรมใช้จ่ายเกินตัว ขาดวินัยการออม องค์กรการเงินชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนมากยังให้บริการทางการเงินได้ไม่ครบถ้วน และขาดความยั่งยืนในการดำเนินการจากการเน้นการพึ่งพาตัวบุคคลเป็นหลัก และยังไม่ได้มีการกำกับดูแลที่เหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาระบบการเงินระดับฐานรากของไทยในช่วงที่ผ่านมาขาดความคืบหน้า ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินที่มีคุณภาพอย่างครบถ้วนและบางส่วนต้องไปพึ่งพาแหล่งเงินนอกระบบและถูกเอาเปรียบ นอกจากนี้องค์การ

การเงินชุมชนยังขาดมาตรฐานในการบริหาร และขาดความมั่นคง รวมถึงการขาดหน่วยงานหรือบุคลากรที่เชี่ยวชาญส่งเสริมและกำกับดูแลเพื่อช่วยยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืนประชาชนระดับฐานรากประสบปัญหาการเข้าถึงบริการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรมโดยบทความนี้จะได้นำเสนอประเด็นของรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม รวมทั้งนำเสนอแนวทางที่จะให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพ การสร้างความเข็มแข็งให้องค์กรการเงินชุมชนมีความมั่นคงทางการเงิน อันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำภายในสังคม ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับฐานราก

องค์กรการเงินชุมชนในประเทศไทย

องค์กรการเงินชุมชน เป็นองค์กรชุมชนประเภทหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่นได้มาก เช่น องค์กรภาคประชาชน องค์กรชาวบ้าน องค์กรภาคประชาสังคมตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มาตรา 3 ได้ให้ความหมายขององค์กรชุมชน คือ กลุ่มคนที่มีระบบการจัดการที่สมาชิกของชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ พัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม หรือพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม โดยประเวศ วะสี (2542) ได้ให้ความหมายขององค์กรชุมชน ว่าหมายถึง การรวมตัวของกลุ่มคนที่มีการกระทำกิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีการติดต่อสื่อสาร และความเอื้ออาทรเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำและมีการจัดการภายในองค์กร หรือการรวมตัวของชาวบ้านที่มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป อยู่ภายในหมู่บ้านเดียวกันหรือต่างหมู่บ้านก็ได้ ไม่จำกัดพื้นที่ แต่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีผู้นำและกิจกรรมพัฒนาร่วมกันภายในชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุขและด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ องค์กรชุมชน ถือได้ว่าเป็นสถาบันที่เก่าแก่ที่สุดของสังคมไทย มีกิจกรรมในลักษณะเพื่อช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน การรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนแรงงาน โดยเกิดจากการรวมตัวกันจากชาวชนบทเพื่อจะแก้ปัญหาในทุกเรื่อง และต้องการการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามแนวทางการพัฒนาแนวใหม่ตามยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน เน้นการเสริมสร้างศักยภาพความสามารถให้คนยากจนก่อร่างสร้างตัวและพึ่งตนเองให้มากขึ้นด้วยการนำหลักแนวคิดกระบวนการสหกรณ์มาใช้ประโยชน์ โดยส่งเสริมให้คนยากจนรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชน สหกรณ์ เครือข่ายองค์กรชุมชน (นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร, 2546)

สำหรับองค์กรการเงินชุมชนนั้นเป็นองค์กรที่มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งพาซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นระบบการให้บริการทางการเงินสำหรับคนจนที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ทั่วไปได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อย ซึ่งเป็นโครงการทางการเงินที่ดีและเหมาะสมกับประเทศไทย (Community Based Financial Services) เป็นบริการทางการเงินสำหรับคนในชุมชนต่าง ๆ โดยมีหลักการรวมเงินรวมทุนบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองและการบริหารจัดการตามกรอบภูมิปัญญาชาวบ้าน (ศศิธร บุญเพิ่ม, 2554) มีลักษณะเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมด้านการเงินเป็นหลักมีลักษณะสำคัญ คือ มีการออมเงินร่วมกันอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เงินออมที่ได้นำมาปล่อยให้สมาชิกกู้หรือทำธุรกิจร่วมกัน กำไรที่เกิดขึ้นนำมาปันผลให้แก่สมาชิก โดยอาจแบ่งบางส่วนเป็นสวัสดิการให้กับชุมชน (ภีม ภคเมธาวี และคณะ, 2544) เป็นกลุ่มของบุคคลในชุมชนที่รวมตัวกันโดยความสมัครใจดำเนินงานด้านเงินทุนหมุนเวียนที่ให้สมาชิกกู้ยืมไปประกอบอาชีพและใช้จ่ายที่จำเป็นภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มที่สมาชิกร่วมกันกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันและผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกโดยส่วนรวม มีการระดมทุนในชุมชนเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการนำเงินไปแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในชีวิตประจำวัน อยู่บนพื้นฐานของความต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและลดการพึ่งพิงจากภายนอก นอกจากนี้องค์กรการเงินชุมชนเป็นองค์กรประชาชนในภาคชุมชนทั้งที่อาศัยในเมืองและชนบทร่วมกันจัดตั้ง ทั้งแบบที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเกิดขึ้นได้จากแรงกระตุ้นของหน่วยงานของรัฐ แต่กระบวนการจัดตั้งและการดำเนินงานเกิดขึ้นตามความต้องการของคนในชุมชน โดยสมาชิกร่วมกันออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ และมีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกหลากหลายลักษณะ รวมทั้งการให้กู้ยืมเพื่อนำไปแก้ปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า จากผลการศึกษาวิจัยของปัทมาวดี โพชนุกูล ซูซูกิ และคณะ (2552) แบ่งองค์กรการเงินชุมชนตามวัตถุประสงค์เป็น 4 ประเภทใหญ่ ได้แก่

1. องค์กรการเงินชุมชนที่เน้นเรื่องการจัดการทางการเงิน เช่น การปล่อยกู้เป็นต้น กลุ่มนี้มีความเสี่ยงเรื่องหนี้ และการหมุนหนี้ของสมาชิก

2. องค์กรการเงินชุมชนที่เน้นการออมและการจัดสวัสดิการ ซึ่งกลุ่มนี้มักประสบปัญหาเงินออมหรือเงินสดไหลเข้ากับเงินที่ต้องจ่ายเพื่อจัดสวัสดิการไม่สัมพันธ์กัน

3. องค์กรการเงินชุมชนที่ทำหน้าที่หลาย ๆ อย่าง คือ ทั้งการออมการกู้การจ่ายปันผลและการจัดสวัสดิการ รวมทั้งการผลิตสินค้า และบริการด้วย ซึ่งกลุ่มนี้ไม่ค่อยมีปัญหาด้านการเงินที่ต้องใช้เพื่อการจัดสวัสดิการ เนื่องจากมีรายได้จากการผลิตสินค้าและบริการ อีกทั้งยังมีเงินจากการฝากและออม กลุ่มนี้มีการบริหารจัดการที่ซับซ้อนขึ้น ดังนั้นการวิเคราะห์แนวโน้มธุรกิจและการใช้ระบบบัญชีที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การคำนวณต้นทุนการผลิต เป็นต้น

4. องค์กรการเงินออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือ การรวมตัวกันของชาวบ้าน เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการประหยัดทรัพย์ แล้วนำมาสะสมรวมกันทีละเล็กละ

น้อยเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการ ลงทุนประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและครอบครัว โดยมีหลักการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จะดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพจะต้องบริหารจัดการอยู่ภายใต้คุณธรรม 5 ประการ ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์
2. ความเสียสละ
3. ความรับผิดชอบ
4. ความเห็นอกเห็นใจกัน
5. ความไว้วางใจกัน

วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

1. ส่งเสริมให้มีการประหยัดและออมเงินในรูปเงินสัจจะ
2. ให้บริหารเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพและสวัสดิการของสมาชิก
3. ให้มีประสบการณ์ในการบริหาร และจัดทำเงินทุนด้วยตนเอง
4. ส่งเสริมให้มีความสามัคคี การทำงานร่วมกัน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
5. ให้มีประสบการณ์ในการบริหาร และจัดการเงินทุนของตนเอง

ปัจจุบันองค์กรการเงินฐานรากสามารถจำแนกคร่าว ๆ เป็น 1. องค์กรการเงินกึ่งในระบบซึ่งทางการมีส่วนสนับสนุนในการจัดตั้ง มีกฎหมายรองรับชัดเจน มีฐานะเป็นนิติบุคคล เช่น เครดิตยูเนียน สหกรณ์ออมทรัพย์ มีจำนวน 1,227 แห่ง กองทุนหมู่บ้าน มีจำนวน 78,013 แห่ง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และ 2. องค์กรการเงินแบบพึ่งตนเอง ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ทั่วไปที่ชาวบ้านร่วมกันริเริ่มก่อตั้งขึ้นเช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์และกลุ่มสัจจะลดรายจ่ายวันละบาท เป็นต้น ยังไม่มีสถิติที่แน่ชัดว่าประเทศไทยมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งหมดเท่าใด มีเงินรวมกันประมาณเท่าไหร่ แต่อาจคาดการณ์คร่าว ๆ ได้ว่า การเงินของกลุ่มกึ่งในระบบมีประมาณ 9 แสนล้านบาท กลุ่มพึ่งตนเองมีประมาณ 3 หมื่นล้านบาท และเกี่ยวข้องกับประชาชนไม่น้อยกว่า 10 ล้านคน (สฤณี อาชวานันทกุล และปัทมาวดี โพชนุกูล, 2556)

องค์กรการเงินชุมชน จึงเป็นการรวมกลุ่มกันของสมาชิกในชุมชนด้วยความสมัครใจทั้งในพื้นที่ชนบทและในเมือง ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีลักษณะการรวมทุนบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง มีการร่วมกันวางแผน และการบริหารกลุ่มของตนเอง ทั้งนี้องค์กรการเงินชุมชนอาจจะเกิดขึ้นตามความต้องการของสมาชิกกลุ่ม หรือตามที่รัฐให้การสนับสนุน โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือกันด้านการเงิน มีกิจกรรมการระดมทุนโดยการออมเงิน การให้กู้ยืมเงิน การปันผล และการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกกลุ่มเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ปัจจุบันมีกระบวนการรับรองสถานภาพขององค์กรการเงินชุมชน เพื่อการสร้างคุณภาพและพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนอย่างเป็นขบวนการ ทำให้องค์กรชุมชนเห็นความสำคัญของการสำรวจข้อมูลเพื่อทบทวนตนเอง และกระตุ้นให้เกิดการประเมินเพื่อพัฒนา

ตนเองไปสู่ความเข้มแข็งเป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างองค์กรชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นคณะอนุกรรมการรับรองสถานภาพการเป็นองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนได้ร่วมกันวางแนวทางการรับรองสถานภาพการเป็นองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งเน้นการสนับสนุนให้เกิดกลไกและกระบวนการรับรองสถานภาพองค์กรชุมชนร่วมกันในระดับท้องถิ่นเป็นสำคัญ ตามข้อบังคับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ว่าด้วยการรับรองสถานภาพการเป็นองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน พ.ศ. 2553 โดยคุณสมบัติองค์กรชุมชนที่ได้รับรองฯ จะต้องมีการก่อตั้งองค์กรโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่ชัดเจนมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรม และมีเป้าหมายของการรวมตัวกันเพื่อการพัฒนา มีกติกาและระบบการบริหารจัดการองค์กรที่ชัดเจน มีคณะกรรมการซึ่งทำหน้าที่ในการกำกับดูแลองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก และมีแผนงานการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนา และมีการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรอย่างต่อเนื่อง การรับรองสถานภาพขององค์กรการเงินชุมชนจึงเป็นการพัฒนาองค์กรการเงินชุมชนให้มีการพัฒนาองค์กรอยู่อย่างต่อเนื่อง สร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิก และมีเป้าหมายของการดำเนินงานที่ชัดเจนขึ้น

การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม

จากการศึกษาและทบทวนเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรมผู้เขียนได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงแนวคิดที่สำคัญทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. ผู้นำองค์กรการเงินชุมชน ผู้นำที่ดีเป็นที่ปรารถนาของทุกองค์กรเพื่อสร้างและนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย คำว่า ผู้นำเป็นคำที่บ่งบอกได้ว่าเป็นลักษณะพิเศษของบุคคลที่สามารถทำให้มีผู้ตามได้ โดยผู้นำต้องเป็นบุคคลที่มีอำนาจบางประการ ซึ่งอาจจะมาจากอำนาจโดยการแต่งตั้งโดยรัฐ อำนาจจากความเชื่อถือไว้วางใจของผู้ตาม ผู้นำเป็นคำที่ได้รับการตีความและให้ความหมายที่แตกต่างกัน บ้างเน้นที่บุคลิกภาพของผู้นำบางความหมายเน้นการได้รับมอบอำนาจ เป็นต้น ซึ่งสามารถจำแนกการให้ความหมายเป็น 2 ลักษณะ (ณัฐนรี ศรีทอง, 2552) คือ ความหมายของผู้นำโดยทั่วไป และความหมายของผู้นำชุมชนโดยได้ทำการเปรียบเทียบความหมายทั้ง 2 ลักษณะให้เห็นความเหมือนและความแตกต่าง โดยได้สรุปความหมายของผู้นำโดยทั่วไปว่าหมายถึง ผู้ที่ได้รับตำแหน่งโดยการคัดเลือกหรือแต่งตั้งจากหน่วยงานให้เป็นศูนย์กลางของหน่วยงานในการกำหนดเป้าหมายของหน่วยงาน โดยต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาท ปฏิบัติตามหน้าที่ในตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีอิทธิพลสูงสุดในหน่วยงาน มีอำนาจสั่งการแก่ผู้ตามให้ปฏิบัติงานตามทิศทางที่ต้องการ

มีความสามารถในการจูงใจให้ผู้ตามทำงานให้ประสบความสำเร็จด้วยความสมัครใจ เต็มใจและกระตือรือร้น ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหน่วยงาน มีความสามารถในการประสานสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ตามและระหว่างบุคคลภายนอกหน่วยงาน เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างราบรื่น และให้ความหมายแก่ผู้นำชุมชนโดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประชาชนในพื้นที่ของชุมชน ในฐานะผู้ประสานความสัมพันธ์และสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาชุมชน ไม่ใช่ลักษณ ะความสัมพันธ์ของผู้นำในองค์กรกับผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นผู้ตามในองค์กร โดยให้ความหมายผู้นำชุมชนว่าหมายถึง ผู้ที่มีความสามารถมากพอที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกันคิด พิจารณา ปฏิบัติงาน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนในทางที่ดีขึ้น หรือมีสภาพที่ดีกว่าเดิม โดยพฤติกรรมของผู้นำมีอิทธิพลเหนือประชาชนในชุมชนและเป็นตัวกลางในการส่งเสริมความร่วมมือกันของประชาชนในการทำงานในชุมชนผู้นำชุมชนจึงเป็นผู้ช่วยให้ประชาชนในชุมชนได้มีการตกลงร่วมกัน และหาแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้แล้ว จึงเป็นผู้มีความสามารถในการชักจูงประชาชนในชุมชนได้ และเป็นผู้มีบารมีเหนือประชาชนในการทำงานในชุมชน ผู้นำองค์กรการเงินชุมชนจึงมีบทบาทสูงอย่างมากต่อการสร้างและพัฒนาองค์กรให้สามารถดำรงอยู่ได้ รักษาสมาชิกขององค์กร สร้างความเข้าใจและความร่วมมือของสมาชิกในองค์กรได้ การมีผู้นำองค์กรที่ดี จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญขององค์กรการเงินชุมชน

2. การบริหารองค์กรการเงินชุมชน การบริหารองค์กรการเงินชุมชน มีลักษณะการบริหารที่ต้องให้ความสำคัญในหลายด้านที่ส่งผลให้การบริหารขององค์กรการเงินชุมชนมีความแตกต่างกัน ไม่ได้มรูปแบบเดียวกันทั้งหมด ทั้งนี้ความแตกต่างอาจเกิดจากประเด็นด้านที่มาของการก่อเกิดองค์กรเป็นสำคัญ ซึ่งในการจำแนกประเภทและรูปแบบการบริหารองค์กรการเงินชุมชน ต้องพิจารณาในบริบทและที่มาของการจัดตั้ง ซึ่งส่งผลให้แต่ละรูปแบบมีลักษณะการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ข้อสังเกตสำหรับกลุ่มหรือองค์กรการเงินชุมชนที่จัดตั้งโดยรัฐจะมีกฎระเบียบอยู่ชุดหนึ่งที่กำกับการบริหารจัดการกลุ่ม แต่สำหรับกลุ่มที่จัดตั้งโดยภาคประชาชนนั้น จะมีลักษณะของกฎระเบียบที่ผ่อนคลายหรือถูกสร้างขึ้นอย่างมีลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มไป ในการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนประชาชนที่มารวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งมีปัญหาคล้าย ๆ กัน สามารถเรียนรู้ เข้าใจตระหนักรู้ถึงปัญหา และร่วมมือกันแก้ปัญหาอันเป็นบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การมีอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ร่วมกัน คือการที่คนในกลุ่มมีแนวคิดเดียวกันหรือมองเห็นอนาคตข้างหน้าร่วมกัน เพื่อยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์และการรวมตัวของกลุ่มให้ปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละคนสุดความสามารถ เพื่อบรรลุอุดมการณ์ และวิสัยทัศน์ที่มีร่วมกัน การมีเป้าหมายเดียวกัน หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีทิศทางดำเนินงานที่สอดคล้องกันเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของกลุ่มมากกว่าทรัพย์สินหรือสิ่งมีค่าทางวัตถุ เพื่อขจัดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นภายหลัง การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการบริหารจัดการ

เป็นเงื่อนไขที่ทำให้สมาชิกมีสำนึกความเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม และตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกัน เกิดการรับรู้ตัดสินใจและร่วมลงมือปฏิบัติในนามของกลุ่ม หากดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความโปร่งใส เปิดเผย และมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มมีความเหมาะสมสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสมาชิก มีแผนงานที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ไม่เป็นการส่งเสริมหรือสร้างความขัดแย้ง และมีการเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถบริหารได้ภายในกลุ่มโดยไม่ต้องพึ่งพิงปัจจัยต่าง ๆ จากภายนอก ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน มีบรรยากาศที่เป็นมิตร มีความรัก เอื้ออาทร สมานฉันท์ และสามัคคีความรักและความสมานฉันท์จะเป็นเหตุให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง สร้างระบบการสื่อสารในแนวราบ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเท่าเทียมกัน และยอมให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ มีงบประมาณดำเนินงานที่เพียงพอ ซึ่งในระยะแรกอาจต้องระดมเงินจากสมาชิกกลุ่มหรือขอรับการสนับสนุนจากภายนอกเพื่อใช้ในกิจกรรมแรกเริ่ม ดังนั้น การบริหารองค์กรการเงินชุมชน จึงต้องมีการบริหารอย่างมีเป้าหมาย มีทิศทาง การร่วมกันในการกำหนดเงื่อนไข แนวทางการดำเนินงานการสะท้อนปัญหาความต้องการ และการประเมินผลการบริหารองค์กรอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นการบริหารตามวงจรคุณภาพ นั่นคือ มีระบบการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งต้องมีการพัฒนาระบบเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง

3. การพัฒนาชุมชนและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาชุมชน และสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นการพัฒนาฐานรากของประเทศให้มีความเข้มแข็งเพื่อให้ประเทศชาติโดยรวมมีความมั่นคงในการพัฒนาชุมชนและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญ ซึ่ง Creighton ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นกระบวนการที่ความกังวล ความต้องการ และคุณค่าของประชาชนได้รับการบูรณาการในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐผ่านกระบวนการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์แบบสองทางโดยมีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากประชาชน (Creighton, 2005)

4. การสร้างและพัฒนาเครือข่าย การบริหารจัดการองค์กรแม้ว่าสามารถดำเนินการให้สำเร็จได้โดยลำพังขององค์กรเดียว แต่ด้วยข้อจำกัดในขอบเขตของความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทรัพยากร และศักยภาพขององค์กร เครือข่ายจึงเป็นกลไกและทางเลือกใหม่ทางการจัดการที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรได้ ด้วยคุณลักษณะของเครือข่ายที่เน้นความร่วมมือให้เครือข่ายสามารถขับเคลื่อนกลยุทธ์ไปสู่เป้าหมายของเครือข่ายอย่างเดียวกันเครือข่ายจึงเป็นลักษณะความร่วมมือกันระหว่างองค์กร 2 องค์กรขึ้นไป มีอิสระต่อกันไม่มีล าดับขั้นของสายการบังคับบัญชา เพื่อดำเนินภารกิจให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน โดยมี

การรับรู้ร่วมกัน ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน และรับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการการแลกเปลี่ยนข้อมูล และทรัพยากรซึ่งกันและกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน

องค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายในกระบวนการปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จว่าด้วยการจัดการเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จ (Bevir, 2010) มีแนวคิดของการปฏิบัติคือ ให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือ (Collaboration Network) ในการจัดการเครือข่าย การสร้างความสัมพันธ์และสร้างแนวร่วมเชิงนโยบายเพื่อการบริหารจัดการเครือข่าย จะทำให้ภายใต้นโยบาย (Policy Network) เดียวกัน จะมีลักษณะการทำงานแบบบูรณาการกัน ร่วมด้วยช่วยกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จทางการจัดการนโยบายสาธารณะสร้างทีมงาน (Team Working) การทำงานเป็นทีมและการสร้างความสัมพันธ์ของการทำงานร่วมกันภายใต้นโยบายเดียวกันจะนำไปสู่ความสำเร็จทางการจัดการนโยบายสาธารณะ การสร้างภาวะผู้นำ (Leadership) เพื่อที่จะสร้างวิสัยทัศน์ ภารกิจ พันธกิจที่จะรวมพลังของเครือข่ายไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้ และการเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นกลยุทธ์สำคัญของการจัดการเครือข่าย ภายใต้ความอิสระของแต่ละหน่วยงาน ที่มีจุดยืนหรืออุดมการณ์ที่แตกต่างกัน การเจรจาต่อรองเป็นวิธีการประนีประนอมที่เป็นหนทางต่อทิศทางการจัดการที่สร้างการยอมรับร่วมกัน

ในการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชน การสร้างและพัฒนาเครือข่ายจึงเป็นกระบวนการขยายตัวและพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพสูงขึ้นและสามารถดำรงรักษาองค์กรได้ ซึ่งการสร้างเครือข่ายขององค์กรการเงินชุมชนมีแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรการเงินชุมชนด้วยกันเองในระดับเดียวกัน หรือต่างระดับกัน ภายในท้องถิ่นเดียวกัน หรือต่างท้องถิ่นกัน หรือการสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันทางการเงินที่มีความมั่นคง เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการและเป้าหมายขององค์กรการเงินชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ของรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของชุมชน ได้แก่

1. ผู้นำองค์กรการเงินชุมชน คือ ผู้นำที่มีความสามารถมากพอที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านการออม สร้างความเข้าใจและความร่วมมือของสมาชิกในองค์กรได้ เพื่อความสุข ความเข้มแข็งของประชาชนในชุมชน

2. การบริหารองค์กรการเงินชุมชน คือ การมีอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ร่วมกัน มีแนวคิดเดียวกันหรือมองเห็นอนาคตข้างหน้าร่วมกัน เพื่อยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์และการรวมตัวของกลุ่มให้ปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละคนสุดความสามารถ เพื่อบรรลุอุดมการณ์ และวิสัยทัศน์ที่มีร่วมกัน

การมีเป้าหมายเดียวกัน หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีทิศทางดำเนินงานที่สอดคล้องกันเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น

3. การพัฒนาชุมชนและสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน คือ ประชาชนมีความสามัคคี มีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชน สมาชิกในชุมชนใช้ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำงาน สมาชิกในชุมชนมีจิตอาสาและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร เพราะทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อสร้างชุมชนเกื้อกูล เพิ่มพูนน้ำใจ สร้างวิถีไทยสามัคคี

4. การสร้างและพัฒนาเครือข่าย คือ การขยายตัวและพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพสูงขึ้นและสามารถดำรงรักษาองค์กรได้ โดยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรการเงินชุมชนด้วยกันเองในระดับเดียวกัน หรือต่างระดับกัน ภายในท้องถิ่นเดียวกัน หรือต่างท้องถิ่นกัน หรือการสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันทางการเงินที่มีความมั่นคง เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

สรุป

องค์กรการเงินชุมชนเป็นองค์กรระดับฐานรากที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ และสามารถมีส่วนร่วมทางการบริหารจัดการองค์กรหรือกลุ่มของตนเอง ในการศึกษาเพื่อสร้างกรอบแนวความคิดการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนในสังคมไทย ดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงให้ความสำคัญทั้งปัจจัยภายในองค์กร และปัจจัยภายนอกองค์กร กล่าวคือ ปัจจัยภายในองค์กร คือ เรื่องของผู้นำที่จะต้องมีความเข้มแข็งและมีความสามารถในการนำองค์กรให้พัฒนาและดำรงอยู่ได้ และการบริหารองค์กรการเงินชุมชนที่ต้องมีระบบของการบริหารที่ดีครบวงจรของการบริหารคุณภาพขององค์กร ส่วนปัจจัยภายนอก คือการสร้างและพัฒนาเครือข่าย ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะช่วยให้องค์กรมีพลังในการจัดการกลุ่มและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางด้านการเงินได้มากขึ้น และการพัฒนาชุมชน ที่องค์กรชุมชนต้องสร้างบทบาทขององค์กรเพื่อชุมชนที่นอกจากจะสร้างประโยชน์ให้กับสมาชิกของกลุ่มแล้ว ยังสามารถพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ อีกทั้งรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรทางการเงินชุมชนในด้านการออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม ที่ผู้เขียนได้เสนอนี้เป็นการวิเคราะห์แนวคิดอย่างรอบด้านทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อที่จะเป็นกรอบแนวทางให้กับองค์กรการเงินชุมชนได้นำไปสร้างและพัฒนาองค์กรการเงินชุมชนได้อย่างเข้มแข็งต่อไป ทั้งนี้ จะต้องมีการพัฒนาในทุกแนวคิด เพื่อให้องค์กรการเงินชุมชนได้พัฒนาเป็นองค์กรที่ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้และเป็นกลไกหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลศักดิ์ วงศ์ศรีแก้ว และคณะ. (2560). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนพูนบำเพ็ญเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 5(1), 46-57.

ณัฐนรี ศรีทอง. (2552). *การเพิ่มศักยภาพภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วังโอเดียนสโตร์.

นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. (2546). *การพัฒนาองค์กรชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

ประเวศ วะสี. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจ สังคม*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

ปัทมาวดี โพชนุกูล ซูซูกิ และคณะ. (2552). *โครงการศึกษาแนวทางการจัดทำเครื่องมือประเมินตนเองขององค์กรการเงินชุมชนฐานรากเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการเศรษฐกิจชุมชน*. สืบค้น 23 มกราคม 2567, จาก https://shorturl.asia/fCJ14

ภิม ภคเมธาวี และคณะ. (2544). *โครงการวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรการเงินชุมชน*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

ศศิธร บุญเพิ่ม. (2554). *การวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรการเงินชุมชนบ้านดงเจริญชัยอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่* (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สฤณี อาชวานันทกุล และปัทมาวดี โพชนุกูล. (2556). *คู่มือองค์กรการเงินชุมชน : แนวทางการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.

Bevir, M. (2010). *Democratic Governance*. USA.: Princeton University Press.

Creighton. (2005). *The Public participation Handbook : Making Better Decisions Through Citizen Involvement*. USA.: Jossey-Bass.

เยาวชนไทยกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่*

THAI YOUTH AND APPROACHES TO DEVELOPING THEIR POTENTIAL TO BECOME DIGITAL CITIZENS IN THE NEW SOCIETY

สุภัทรชัย สีสะใบ, พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตฺติโสภโณ),
พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, พระครูสมุทรปริยัตยาภรณ์ (นพพล กนฺตสีโล)
Suphattharachai Sisabai, Phrakhru Suthikittibandit (Kritsada Kittisobhano),
Phrapalat Rapin Bhutthisaro, Phrakhru Samutpariyatyaphon (Nopphaphon Kantasilo)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Suphattharachai.sis@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

เยาวชนไทยกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการศึกษาวิธีการพัฒนาเยาวชนไทยเพื่อไปสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพการเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ของเยาวชนไทย ประกอบด้วย 5 แนวทาง ได้แก่ 1. การศึกษาและฝึกอบรมทักษะดิจิทัล 2. การส่งเสริมความรู้เรื่องความปลอดภัยออนไลน์ 3. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 4. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ และ 5. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

คำสำคัญ: เยาวชนไทย; การพัฒนาศักยภาพ; พลเมืองดิจิทัล; สังคมวิถีใหม่

Abstract

Thai Youth and the Development of Digital Citizenship Potential in the New Normal Society aims to study the development methods for Thai youth to become digital citizens by synthesizing development approaches from concepts, theories, and related research. The results of the synthesis of the development

*Received August 28, 2024; Revised October 18, 2024; Accepted October 27, 2024

of digital citizenship potential in the new normal society of Thai youth consist of 5 approaches: 1. Digital skills education and training; 2. Promoting knowledge about online safety; 3. Promoting the use of technology for creativity and innovation; 4. Promoting the responsible use of technology; and 5. Creating cooperation between various sectors.

Keywords: Thai Youth; Potential Development; Digital Citizenship; New Normal Society

บทนำ

ในยุคสังคมวิถีใหม่ การเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในทุกด้านของชีวิตประจำวัน ทั้งการศึกษา การทำงาน และการสื่อสารกับผู้อื่น การพัฒนาศักยภาพในการเป็นพลเมืองดิจิทัลจึงมีความจำเป็น ไม่เพียงแค่เพื่อใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังรวมถึงการปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบต่อสังคมออนไลน์ด้วย การที่เยาวชนในยุคปัจจุบันได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านนี้ จะช่วยให้พวกเขาเป็นบุคคลที่สามารถอยู่รอดและเติบโตได้ในโลกที่เชื่อมต่อกันทางดิจิทัล ลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามออนไลน์ และสร้างโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งวิกฤติสังคมไทย พบรายงานเยาวชนและประชากรวัยแรงงานยุคใหม่ขาดทักษะทุนชีวิตให้ข้อสรุปในภาพรวมว่า ไอคิว (Intelligence Quotient - I.Q.) เป็นศักยภาพทางสมองที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขไม่ได้ และสามารถวัดออกมาเป็นค่าสัดส่วนตัวเลขที่แน่นอนได้ เราเคยเชื่อว่าไอคิว คือปัจจัยหลักที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ทั้งในแง่การงานและการมีชีวิตที่มีความสุข ต่อมามีการเรียนรู้เพิ่มว่าการที่ชีวิตจะมีความสุขไม่ใช่เรื่องไอคิว ดังมีข้อมูลว่าคนฉลาดที่ทำงานจนร่ำรวยมากมายเป็นลูกค้าของหมอจิตเวช หรืออาจใช้คำว่าเป็นผู้ป่วยก็คงไม่ผิด นอกจากนี้ยังพบว่าในปี ค.ศ. 1999 ปีเตอร์ ซาโลเวย์ และจอห์น ดี. เมเยอร์ สองนักจิตวิทยาอเมริกัน นำแนวคิดจากการทำวิจัย เกิดคำศัพท์ใหม่ที่ “อีคิว” (Emotional Quotient – E.Q.) หมายถึง ความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเน้นการควบคุมอารมณ์ตนเองและการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ในเวลาต่อมา แดเนียล โกลแมน นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ขยายแนวคิดนี้โดยเขียนหนังสือเรื่อง “ความฉลาดทางอารมณ์” (Emotional Intelligence) หลังจากนั้นอีคิวได้กลายเป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จและความสุขในชีวิตดังปรากฏในปัจจุบัน สรุปคือ I.Q. เป็นเรื่องของยีนแต่ E.Q. นั้นสร้างได้ เมื่อสังคมเปลี่ยนยุคสมัยปรับยุคโซเชียลมีเดีย การที่เด็กคนหนึ่งจะมีแค่ E.Q. ก็ไม่พอ จึงเกิดกระบวนการสร้างเด็กให้อยู่รอดในโลกยุคใหม่ต้องเพิ่มและพัฒนาสิ่งใหม่ที่เรียกว่า “ทักษะทุนชีวิต” (Foundational Skills) (พรวิไล คารร์, 2567)

รายงานธนาคารโลก และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา สรุปได้ว่า ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญวิกฤติเยาวชนและประชากรวัยแรงงานขาดแคลนทักษะ หรือมีทักษะทุน

ชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์ (Threshold Level) ในสัดส่วนที่สูง และจากวิกฤตินี้ คาดว่าจะสร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจสูงถึง 3.3 ล้านล้านบาท หรือร้อยละ 20.1 ของ GDP องค์ประกอบของทักษะทุนชีวิต แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การรู้หนังสือ (Reading Literacy) ทักษะดิจิทัล (Digital Skills) และทักษะทางอารมณ์และสังคม (Socio-Emotional Skills) มีความหมายเป็นการส่งเสริมให้เกิด E.Q. หรือวุฒิภาวะทางอารมณ์ หากเชื่อมไปถึงในอนาคต ทักษะทุนชีวิตจะเป็นทักษะที่เชื่อมโยงกับการทำงานในทุกสาขาวิชาชีพ รวมทั้งจะเป็นส่วนเสริมทักษะการใช้ชีวิตได้ในทุกสถานการณ์ โดยเยาวชนและประชากรวัยแรงงานในประเทศไทยจำนวน 2 ใน 3 มีทักษะทุนชีวิตด้าน “การรู้หนังสือ” ต่ำกว่าเกณฑ์ (สถิติการอ่านหนังสือของพลเมืองไทยอยู่ที่วันละ 8 บรรทัด) โดยลักษณะในองค์รวมของพลเมืองกลุ่มนี้ ยังไม่สามารถอ่านและทำความเข้าใจข้อความสั้น ๆ เพื่อแก้ปัญหาง่าย ๆ เช่น การทำตามฉลากยา จำนวน 3 ใน 4 ของเยาวชนและประชากรวัยแรงงานมีทักษะ “ด้านดิจิทัล” ต่ำกว่าเกณฑ์ ประสบปัญหาในการใช้อุปกรณ์ชี้ตำแหน่ง เช่น เมาส์ แป้นพิมพ์ บนคอมพิวเตอร์พกพา และไม่สามารถทำงานง่าย ๆ เช่น การค้นหาราคาที่ถูกต้องของสินค้าจากเว็บไซต์ขายสินค้าออนไลน์ได้ จำนวนร้อยละ 30.3 ของเยาวชนและประชากรวัยแรงงานมีทักษะทุนชีวิตทาง “อารมณ์และสังคม” ต่ำกว่าเกณฑ์ (พรวิไล คาร์, 2567; กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) หมายความว่ากลุ่มคนเหล่านี้ไม่มีแนวโน้มริเริ่มเพื่อสังคม ไม่มีความกระตือรือร้น และขาดจินตนาการ ปัญหาระดับทักษะทุนชีวิตที่ต่ำกว่าเกณฑ์นี้ จะต้องได้รับการแก้ไข ซึ่งสามารถดำเนินการได้ผ่านระบบการศึกษา

จากความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพการเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ของเยาวชนไทย ดังนั้น นักการศึกษาไทยจึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเยาวชน ซึ่งมีประเด็นการวิจัยและข้อค้นพบสำคัญหลายประการที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมให้เยาวชนมีทักษะทุนชีวิตของความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ เช่น ทักษะของการใช้ชีวิตจึงจำเป็น (อพัชชา ช้างขวัญยืน และคณะ, 2564; อุทิศ บำรุงชีพ และคณะ, 2566; อุไรวรรณ ศรีไชยเลิศ, 2566) ประกอบกับผลการวิจัยของสุภัทรชัย สีสะใบ และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาวิจัยในประเด็นของการส่งเสริมให้เยาวชนมีทักษะที่เรียกว่าเตรียมตัวต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัล ที่มีเป้าหมายของการศึกษามุ่งศึกษาถึง 1. ศึกษาการพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล 2. พัฒนาหลักสูตร e-Learning การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล 3. ทดลองใช้หลักสูตร e-Learning กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งในบทศึกษานี้จะได้นำผลการศึกษามาวิเคราะห์ร่วม ในบางประเด็นเทียบเคียง นำเสนอในรูปของบทความวิชาการสะท้อนคิดร่วมกับผลการศึกษาเพื่อบอกว่าทำไมจำเป็นอย่างไรต้องมีพลเมืองดิจิทัลหรือทำไมต้องทำให้เยาวชนไทยต้องมีทักษะดิจิทัลซึ่งจะได้นำเสนอต่อไป

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนไทยกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ สามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพการเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ของเยาวชนไทย เพื่อเป็นองค์ความรู้ประกอบการในผลการวิจัยไปประยุกตใช้ และการวิจัยขยายผล โดยมีหัวข้อสำคัญ ประกอบด้วย พลเมืองดิจิทัลคืออะไรทำไมต้องเป็น วิธีการทำให้เป็นพลเมืองดิจิทัลวุฒิภาวะของความเป็นพลเมืองดิจิทัล ผลการทดลองกับนักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล และเยาวชนไทยกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่

พลเมืองดิจิทัลคืออะไรทำไมต้องเป็น

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง (2561) อธิบายความหมายความเป็นพลเมืองดิจิทัล และทักษะสำคัญที่เป็นองค์ประกอบของพลเมืองดิจิทัลไว้ ดังนี้

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล หมายถึง พลเมืองผู้ใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าใจบรรทัดฐานของการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมและมีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารในยุคดิจิทัลเป็นการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ของทุกคนในโลกที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ อายุ ภาษา และวัฒนธรรม ดังนั้น พลเมืองดิจิทัลจึงต้องเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม มีความเห็นอกเห็นใจและเคารพผู้อื่น มีส่วนร่วม และมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลนั้น มีทักษะที่สำคัญ 8 ประการ

1. ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) เป็นความสามารถของเยาวชนที่จะต้องสร้างและบริหารจัดการอัตลักษณ์ที่ดีของตนเองไว้ได้อย่างดีทั้งในโลกออนไลน์และโลกความจริง (ตรงไปตรงมา สอดคล้องกับจริยธรรมสากล)

2. ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) มีศักยภาพในการบริหารจัดการ และมีวุฒิภาวะ และดุลพินิจในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว (อัตตประโยชน์) โดยมีพฤติกรรมเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์เพื่อป้องกันความเป็นส่วนตัวทั้งของตนเองและผู้อื่น

3. ทักษะในการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) เป็นความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้อง และข้อมูลที่ผิด ข้อมูลที่มีเนื้อหาดีและข้อมูลที่เข้าข่ายอันตราย ข้อมูลติดต่อทางออนไลน์ที่น่าตั้งข้อสงสัยและน่าเชื่อถือได้

4. ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) เป็นความสามารถในการบริหารเวลาในการใช้อุปกรณ์ยุคดิจิทัล และการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างโลกออนไลน์กับโลกภายนอก

5. ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) หมายถึงเยาวชนไทยต้องมีวุฒิภาวะ และสติในการใช้ความรู้ เป็นเครื่องมือในการคัดกรอง รับรู้

และรับมือการคุกคามข่มขู่บนโลกออนไลน์ได้อย่างชาญฉลาด โดยไม่ตระหนกกลัว และแก้ปัญหาด้วยความชาญฉลาดและมีวุฒิภาวะ

6. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) เป็นความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัล ว่าจะหลงเหลือร่องรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอ รวมไปถึงเข้าใจผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อการดูแลสิ่งเหล่านี้อย่างมีความรับผิดชอบ

7. ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cybersecurity Management) เป็นความสามารถในการป้องกันข้อมูลด้วยการสร้างระบบความปลอดภัยที่เข้มแข็ง และป้องกันการโจรกรรมข้อมูลหรือการโจมตีทางออนไลน์ได้

8. ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) เป็นความสามารถในการเห็นอกเห็นใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์

ดังนั้น ในความเป็นพลเมืองดิจิทัล จึงถือว่าเป็นความจำเป็นของสมัยกาล โดยผู้ใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ต้องเรียนรู้ เข้าใจจริยธรรม การปฏิบัติตัว และมีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะ ในยุคดิจิทัลเป็นการสื่อสารที่เชื่อมโยงไร้พรมแดน สมาชิกของโลกออนไลน์จึงเป็นสมาชิกทุกคนที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตบนโลกใบนี้ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ อายุ ภาษา และวัฒนธรรม พลเมืองดิจิทัลจึงต้องเป็นมีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม เห็นอกเห็นใจและเคารพผู้อื่น มีส่วนร่วม และมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (พักตร์วิภา โพธิ์ศรี, 2562; วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561; วัชรี มนัสสนิท และคณะ, 2562)

สรุปได้ว่า พลเมืองดิจิทัลคือผู้ใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความรับผิดชอบและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี โดยต้องเข้าใจบรรทัดฐานการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในสังคมที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ทักษะสำคัญ 8 ประการของพลเมืองดิจิทัลรวมถึงการรักษาอัตลักษณ์ข้อมูลส่วนตัว การคิดวิเคราะห์ การจัดการเวลาหน้าจอ และการรับมือกับการคุกคามทางออนไลน์ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและปลอดภัยเพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม

วิธีการทำให้เป็นพลเมืองดิจิทัล

การเป็นพลเมืองดิจิทัลของสังคมไทยมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน โดยเริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัว โดยพ่อแม่ผู้ปกครองมีหน้าที่ดูแลให้ความรักความอบอุ่น ควบคุมการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลทั้งคุณภาพและปริมาณการใช้ ที่สำคัญต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนในบ้าน ต่อมาเป็นโรงเรียนมีหน้าที่ดูแลเยาวชนต่อเนื่องจากครอบครัว มีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรให้เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ และใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน รวมถึงปัจจัยค่านิยมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนาล้วนมีส่วนสำคัญและมีผลกระทบต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของเยาวชน (กาญจนา เดชสม และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2564; กุลชาติ

พันธุวรกุล และเมษา นวลศรี, 2562; ชูชิต ชายทวีป และคณะ, 2565) การพัฒนาศักยภาพพลเมืองดิจิทัลของเยาวชนไทยควรออกแบบ กิจกรรมการสอนโดยใช้แนวทางการเรียนรู้ด้วยการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ร่วมกับการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ตนเอง มีผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวก ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือคิด วิเคราะห์ด้วยตนเอง ควรนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนการสอน โดย e-Learning เป็นสื่อที่เหมาะสมในการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

โดยหลักสูตร e-Learning เป็นสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีความน่าสนใจเพราะเนื้อหาที่นำเสนอเป็นมัลติมีเดีย การสร้างสื่อจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและ สื่อสารให้ผู้เรียนรับทราบก่อนการเรียนอย่างชัดเจน นอกจากนั้น ควรกำหนดกระบวนการในการเรียนรู้ อย่างเป็นขั้นตอนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน การออกแบบสื่อต้องทำให้น่าสนใจ จูงใจผู้เรียน มีเนื้อหาครบถ้วนมากพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้โดยง่าย สร้างสรรค์เนื้อหาที่ตรงประเด็น ยกตัวอย่างประกอบที่เหมาะสม เช่น เป็นตัวอย่างที่ใกล้ตัวเยาวชน และสามารถพบเจอได้ด้วยตนเอง รวมถึงการใช้ตัวละครในการเล่าเรื่อง สีสัน แสงเงา ทุกอย่างล้วนเป็นองค์ประกอบที่จะสามารถดึงดูดให้ผู้เรียนอยู่ กับเนื้อหาได้ตลอดการเรียน ที่สำคัญควรมีการวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นในเชิงสถิติอย่างเป็นรูปธรรม สุดท้ายต้องมีการอภิปรายอย่างมีส่วนร่วมโดยผู้สอนสามารถกำหนด ข้อคำถามสำหรับการอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้ ข้อค้นพบจากงานวิจัยที่สนับสนุนการใช้ e-learning พัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ คือ งานวิจัยของสุภัทรชัย สีสะใบ และคณะ (2567) ที่พบว่า เนื้อหาของหลักสูตร e-learning พัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมืองดิจิทัลประกอบด้วย ความรู้ทั่วไปของการเป็นพลเมืองดิจิทัล ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลในมุมมองการรู้เท่าทันตนเอง และทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลในมุมมองการรู้เท่าทันผู้อื่น

สรุปได้ว่า การพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในสังคมไทยต้องเริ่มจากครอบครัวและโรงเรียนที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ พร้อมเน้นการปกป้องข้อมูลและทักษะคิดวิเคราะห์ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ควรใช้ e-Learning เป็นเครื่องมือสนับสนุน โดยมีการออกแบบเนื้อหาที่น่าสนใจและมีกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจน นอกจากนี้ควรมีการวัดผลก่อนและหลังเรียนเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ วิธีการพัฒนาความพลเมืองดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพคือ การใช้หลักสูตร e-learning เป็นวิธีการที่สามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของเยาวชน ซึ่งส่งผลให้เยาวชนมีวุฒิภาวะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีขึ้น

วุฒิภาวะของความเป็นพลเมืองดิจิทัล

วุฒิภาวะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลจะเกิดขึ้นได้ สิ่งสำคัญประการแรกคือ การสร้างความเข้าใจถึงความเป็นพลเมืองดิจิทัล ซึ่งจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนา

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล กล่าวได้ว่า การเป็นพลเมืองดิจิทัล หมายถึง การเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างไร้พรมแดน ซึ่งจะต้องใช้การปรับตัวหลายประการ นักวิชาการได้เสนอเป็นแนวคิดไว้เป็นแนวทางในการ ปรับตัวเป็นพลเมืองดิจิทัล ดังนี้ (Adaptivity, 2566; วสุวรรณี ไวท์ และคณะ, 2564; อพัชชา ช้างขวัญยืน และคณะ, 2564)

1. ทักษะความเข้าใจในเทคโนโลยีและสารสนเทศ การที่เราต้องการจะย้ายถิ่นไปอยู่ประเทศปลายทางเป็นเวลาชั่วคราวหรือถาวร การใช้เทคนิคดิจิทัลไปในทางสร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่ควรคำนึงถึงอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ทักษะดิจิทัลในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร การใช้ภาษา การลงคะแนน การยื่นคำร้องต่าง ๆ หรือการให้ความปลอดภัยพลเมือง

2. ทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตและความปลอดภัยในเนื้อหาส่วนตัว การที่เราต้องการจะย้ายถิ่นไปอยู่ประเทศปลายทางเป็นเวลาชั่วคราวหรือถาวร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไปในทางสร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่ควรคำนึงถึงอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ทักษะดิจิทัลในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร การใช้ภาษา การลงคะแนน การยื่นคำร้องต่าง ๆ หรือการให้ความปลอดภัยพลเมือง

3. คำนึงถึงความรุนแรงในโลกออนไลน์ ความรุนแรงจากสื่อออนไลน์มีหลายประเภท เช่น การคุกคามทางเพศ การข่มขู่จากบุคคลนิรนาม การแอบอ้างตัวตน หรือการวิจารณ์รูปร่างหน้าตาที่รุนแรง ความรุนแรงเหล่านั้นเกิดขึ้นได้เสมอกับคนทุกชาติ ทุกเพศ ทุกวัย โดยอาจเกิดขึ้นจากคนอื่น หรือตัวเราเองโดยไม่รู้ตัว วิธีที่จะหลีกเลี่ยงเพื่อเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณค่าในประเทศนั้น ๆ ได้ คือ คิดไตร่ตรองก่อนการโพสต์หรือคอมเม้นท์คำต่าง ๆ ลงบนโซเชียล เพื่อไม่ให้เกิดเรื่องร้ายแรงภายหลังที่ส่งผลกระทบทั้งตัวเองและคนอื่น

4. ร่องรอยแห่งโลกดิจิทัล ในโลกดิจิทัล หลาย ๆ ธุรกิจ มีแพลตฟอร์มในการนำเสนอข้อมูลเป็นของตัวเอง อย่าง Facebook LinkedIn Instagram หรือ Twitter ทุกถ้อยคำที่สื่อสารกัน ทุก ๆ ข้อความที่ถูกโพสต์หรืออ้างอิงในบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ล้วนเป็นร่องรอยที่คนอื่น ๆ หรือลูกค้าสามารถสืบค้นทัศนคติและภาพลักษณ์ที่ไม่สามารถปกปิดได้ ฉะนั้นหากระมัดวังในการใช้ถ้อยคำในการสื่อสารลงบนแพลตฟอร์มดิจิทัล จะเป็นผลดีสำหรับธุรกิจในการที่จะสร้างชื่อเสียงที่ดีขึ้น เพราะเมื่อเกิดความผิดพลาด คนอื่นจะสามารถสืบค้นข้อมูลและนำมา Discredit ได้

การที่มนุษย์ดำรงค์หรือโลกในชีวิตจริง ย่อมต้องมีทักษะความสามารถที่จะสามารถศึกษาเรียนรู้ ปฏิบัติงานและประกอบอาชีพ ตลอดจนหาความสุขหรือความบันเทิงให้กับชีวิตเพื่อจะได้เป็นอยู่อย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งในโลดดิจิทัลก็เช่นเดียวกับ เนื่องด้วยต้องมีการใช้สื่อใหม่ที่มีความทันสมัยและสามารถสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว ไร้ขอบเขต (เรียกได้ว่าอาจจะไม่มีเชื้อชาติศาสนาเลยก็ว่าได้) สำหรับแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล DQ Institute (2020) ได้วิจัย คุณลักษณะพื้นฐาน (อย่างน้อยต้องมี) ของมนุษย์ที่จะอยู่ในโลกดิจิทัล

ได้อย่างตลอดปลอดภัย หรือเรียกว่าเป็น พลเมืองดิจิทัล โดยบูรณาการกับหลักจริยธรรม สรุปได้เป็นคุณลักษณะพื้นฐานดังกล่าวมีทั้งหมด 8 ประการ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางการบริหารจัดการโดยบูรณาการกับหลักจริยธรรมเพื่อให้เกิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล	สมรรถนะที่จะพึงเพิ่ม	บูรณาการหลักจริยธรรม
Digital citizen identity:	ความสามารถในการสร้างและจัดการในการระบุตัวตนด้วยความซื่อสัตย์ทั้งในโลกออนไลน์และออฟไลน์	สุจริต 3 ประการทั้งทางกาย วาจา และใจ อันเป็นผลต่อการตัดสินใจยึดความถูกต้องอย่างมีวุฒิภาวะ
Screen time management:	ความสามารถในการจัดการเวลาในโลกออนไลน์ การจัดการเวลาเพื่อภารกิจที่หลากหลาย และการจัดการเวลาและกำกับตัวเองในการทำกิจกรรมในสื่อสังคมออนไลน์	มีวุฒิภาวะทางธรรมในเรื่องการบริหารจัดการอย่างเป็นเหตุเป็นผล (ปฏิจจสมุปบาท) สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในเชิงการดำเนินชีวิต
Cyberbullying management:	ความสามารถในการประเมินสถานการณ์การกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ตและจัดการกับสถานการณ์อย่างชาญฉลาด	มีสติปัญญา อย่างชาญฉลาดในการมองความจริงที่เป็นความจริงแท้ (สัจจะ) และเข้าใจความจริงนั้น
Cybersecurity management:	ความสามารถในการป้องกันข้อมูลโดยการสร้างความปลอดภัยของรหัสผ่านและการจัดการการคุกคามทางไซเบอร์ที่มีความหลากหลาย	มีวุฒิภาวะ(สติ)และวิจารณญาณอย่างสูง (วุฒิภาวะ) ในการคัดกรองข้อมูลอย่างชาญฉลาดโดยไม่ถูกชี้นำ หรือชี้นำให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง
Privacy management:	ความสามารถในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลที่เผยแพร่ในโลกออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณเพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัวของทั้งของตนเองและของผู้อื่น	อัตตสิกขา เชิงบุคคล ในเชิงของการรู้ตนรู้คน และรู้เครือข่ายอันนำไปสู่การออกแบบความสัมพันธ์อย่างเข้าใจและระมัดระวัง (สติ)
Critical thinking:	ความสามารถในการจำแนกข้อมูลที่เป็นจริงและข้อมูลที่เป็นเท็จ เนื้อหาที่ดีและเนื้อหาที่เป็นอันตราย และการติดต่อออนไลน์ที่น่าเชื่อถือและน่าสงสัย	วงจรแห่งการคิดเชิงระบบ โยนิโสมนสิการ และวงจรปฏิจจสมุปบาทในการไตรตรองอย่างสมเหตุสมผล เป็นเหตุเป็นผล
Digital footprints:	ความสามารถในการทำความเข้าใจธรรมชาติของร่องรอยทางดิจิทัล ผลกระทบของร่องรอยทางดิจิทัลที่มีต่อชีวิตจริง และจัดการร่องรอยทางดิจิทัลด้วยความรับผิดชอบ	กระบวนการของการเกิดขึ้น (ไตรลักษณ์) เกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไป เปลี่ยนแปลง เป็นวงจร หรือกระบวนการปฏิบัติทีเกิดขึ้นจริงอย่างสอดคล้องกับความเป็นไปตามข้อเท็จจริง
Digital empathy:	ความสามารถในการแสดงออกถึงความใส่ใจในความรู้สึกและความต้องการในโลกออนไลน์ทั้งของตนเองและของผู้อื่น	มิตรภาพ หรือความจริงที่กลายเป็นช่องทางของการบริหารความสัมพันธ์ทั้งข้อมูลและบุคคล (เมตตา-ไมตรี-มิตรภาพ)

สรุปได้ว่า วุฒิภาวะของพลเมืองดิจิทัลเป็นการพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์อย่างมีความรับผิดชอบ รวมถึงการป้องกันข้อมูลส่วนบุคคล การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ และการบริหารจัดการร่องรอยดิจิทัลอย่างระมัดระวัง นอกจากนี้ยังต้องมีทักษะในการจัดการเวลา การรับมือกับการคุกคามทางออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม โดยทั้งหมดนี้ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถอยู่ในสังคมดิจิทัลได้อย่างมั่นคงและปลอดภัย

ผลการทดลองกับนักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล

จากแบบของการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ซึ่งมีเป้าหมายในศึกษาถึง 1. พัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล 2. พัฒนาหลักสูตร e-Learning การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล และผลในการดำเนินการ 3. ใช้หลักสูตร e-Learning กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนชั้น มัธยมปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย มีความฉลาดทางดิจิทัลหลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนทั้ง 8 ทักษะ 2 มุมมอง (รู้เท่าทันตัวเอง รู้เท่าทันผู้อื่น) โดยในภาพรวมผลการศึกษาพบว่า

1. การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลมีองค์ประกอบอันประกอบด้วย 1. สถาบันครอบครัว ดูแลและเป็นแบบอย่างที่ดี 2. สถาบันการศึกษา การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ บ่มเพาะค่านิยมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และศาสนา 3. พัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ได้แก่ การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง การรักษาข้อมูลส่วนตัว การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การจัดสรรเวลาหน้าจอ การรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ การบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์การรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม 4. เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพประกอบการจัดการเรียนรู้

2. พัฒนาหลักสูตร e-Learning ประกอบด้วย 3 ชุดการเรียนรู้ คือ 1. ความรู้ทั่วไป 2. ทักษะมุมมองการรู้เท่าทันตนเอง 3. ทักษะมุมมองการรู้เท่าทันผู้อื่น 3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร e-Learning พบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางดิจิทัลหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัล ได้แก่ ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการดูแลและเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้สื่อดิจิทัล โรงเรียนมีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ และปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และศาสนา ต่างก็มีส่วนสำคัญในการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ ทักษะสำคัญของพลเมืองดิจิทัล มี 8 ทักษะสำคัญ ได้แก่ การรักษาข้อมูลส่วนตัว การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การจัดการเวลาหน้าจอ การรับมือกับการคุกคามทางออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม เพื่อให้เยาวชนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ และผลการทดลองใช้หลักสูตร e-Learning กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย พบว่านักเรียนมีความฉลาดทางดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในทุกทักษะทั้งด้านการรู้เท่าทันตนเองและรู้เท่าทันผู้อื่น

การออกแบบหลักสูตรที่ทดลองใช้กับสถานศึกษาจึงเป็นการทดลองตามกระบวนการอย่างมีเป้าหมาย โดยมีผลคาดหวังว่านักเรียนจะมีทักษะและประสบการณ์อย่างชาญฉลาด

ในการคัดกรองข้อมูลอย่างเป็นระบบ และทำให้เกิดกระบวนการอย่างสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้น ดังปรากฏเป็นชุดข้อมูลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เทียบแนวทางการส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลสำหรับเยาวชนไทย

ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์	ทักษะการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์	ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม
1.ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ 2. เข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลว่าจะหลงเหลือร่องรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอ 3. มีสติในการโพสข้อมูลต่าง ๆ ลงบนโลกโซเชียล 4. ตรวจสอบตั้งค่าความเป็นส่วนตัวในโซเชียลมีเดียและบัญชีออนไลน์อื่น ๆ ลบหรือซ่อน ข้อมูลที่ไม่ต้องการออกจากโซเชียลมีเดียหรือแพลตฟอร์ม 5. เปิดใช้การยืนยันสองขั้นตอนเพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับบัญชี 6. เข้าใจนโยบายความเป็นส่วนตัวและข้อกำหนดการใช้งานของแพลตฟอร์มที่ใช้	1. ควบคุมอารมณ์ไม่โต้ตอบกับผู้คุกคาม 2. logout จากบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ หรือปิดเครื่องมือสื่อสาร 3. ปิดกั้นการสื่อสารกับผู้กลั่นแกล้ง โดยการบล็อก จากรายชื่อผู้ติดต่อ 4. รายงานให้ผู้ปกครองหรือครูที่ไว้ใจทราบ 5. รายงานไปยังผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์นั้น ๆ 6. เก็บรักษาหลักฐานเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง	1. มีความเห็นอกเห็นใจมีความรับผิดชอบ 2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ 3. ใคร่ครวญก่อนที่จะโพสต์รูปหรือข้อความลงในสื่อออนไลน์ 4. ไม่นำล้วงข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่น 5. ไม่กลั่นแกล้งผู้อื่นผ่านสื่อดิจิทัล 6. สื่อสารอย่างชัดเจนและสร้างความเข้าใจที่ดี 7.ตระหนักในความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวในการใช้ข้อมูลของตนเองและผู้อื่น 8. ให้คำแนะนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และให้การช่วยเหลือกับผู้อื่นในการใช้เทคโนโลยี 9. สร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองและเข้าใจความหลากหลายของบุคคล 10. ใช้คำพูดและท่าทีที่เหมาะสม สุภาพให้เกียรติผู้อื่นในโลกออนไลน์

ตามภาพที่ 1 เป็นตัวอย่างของชุดกิจกรรมแบบทดฝึก รวมทั้งนำไปใช้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทางคณะนักวิจัย (สุภัทรชัย สีสะใบ และคณะ, 2566) ได้นำไปทดลองกับนักเรียนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นการฝึกทดลองเพื่อเป็นกลไกหนึ่งของการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล

ภาพที่ 1 แบบฝึกในการใช้กับกลุ่มทดลองเป็นนักเรียนในโรงเรียนต่อจริยธรรมในระบบดิจิทัลและคุณค่าความปลอดภัย (สุภัทรชัย สีสะใบ และคณะ, 2566)

ดังนั้น ในภาพรวมผลการทดลองกับนักเรียนเพื่อส่งเสริมและสร้างนักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล มีผลเชิงประจักษ์ที่เป็นพัฒนาการชัดเจนและสามารถปรับไปเป็นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ด้วย นับเป็นการทดลองที่ส่งผลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจน

สรุปได้ว่า ผลการทดลองใช้หลักสูตร e-Learning เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย พบว่าความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังการเรียน โดยมีการพัฒนาทักษะทั้ง 8 ด้านใน 2 มุมมอง (รู้เท่าทันตนเองและรู้เท่าทันผู้อื่น) การทดลองนี้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาศักยภาพพลเมืองดิจิทัลในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ได้

เยาวชนไทยกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่

การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยเพื่อเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน และการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ต่อไปนี้เป็นข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพเยาวชนเพื่อให้เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบและมีประสิทธิภาพ ที่สังเคราะห์ได้จากผลการศึกษาความสำคัญของการเป็นพลเมืองดิจิทัล วิธีการพัฒนาความพลเมืองดิจิทัล วุฒิภาวะของความเป็นพลเมืองดิจิทัล และกรณีศึกษางานวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล สรุปได้เป็นแนวทางพัฒนาการเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ของเยาวชนไทยได้เป็น 5 แนวทาง ประกอบด้วย

1. การศึกษาและฝึกอบรมทักษะดิจิทัล เป็นแนวทางพัฒนาโดยการเรียนรู้พื้นฐานดิจิทัลและทักษะพื้นฐานดิจิทัล เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การทำงานกับซอฟต์แวร์ต่าง ๆ และการรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคล การพัฒนาทักษะขั้นสูง รวมถึงการเขียนโปรแกรม การพัฒนาแอปพลิเคชัน การวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการสร้างสรรค์

2. การส่งเสริมความรู้เรื่องความปลอดภัยออนไลน์ เป็นแนวทางพัฒนาโดยการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรู้จักการป้องกันภัยจากการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น การป้องกันการถูกโจมตีทางไซเบอร์ การจัดการรหัสผ่าน และการหลีกเลี่ยงการหลอกลวงออนไลน์การฝึกปฏิบัติจัดกิจกรรมหรือการอบรมเพื่อให้เยาวชนมีประสบการณ์ตรงในการป้องกันภัยทางออนไลน์

3. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสร้างสรรค์และนวัตกรรม เป็นแนวทางพัฒนาโดยการสนับสนุนโครงการสร้างสรรค์ โครงการหรือกิจกรรมที่ใช้เทคโนโลยีในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ เช่น การแข่งขันการเขียนโปรแกรม การออกแบบเกม หรือการพัฒนาโครงการ Startup การเรียนรู้จากกรณีศึกษา ให้เยาวชนศึกษาความสำเร็จและความล้มเหลวของการใช้เทคโนโลยีในสถานการณ์จริง

4. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ เป็นแนวทางพัฒนาเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องจริยธรรมและกฎหมาย สอนให้เยาวชนเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของการใช้อินเทอร์เน็ต รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานดิจิทัล การส่งเสริมพฤติกรรมออนไลน์ที่ดี การมีมารยาทออนไลน์ การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และการป้องกันการกลั่นแกล้งหรือการละเมิดสิทธิของผู้อื่น

5. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เป็นแนวทางพัฒนาโดยการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลและความปลอดภัยออนไลน์ที่เป็นมาตรฐาน การขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ในการจัดโครงการฝึกอบรม การให้ทุนสนับสนุนโครงการสร้างสรรค์ และการจัดการประชุมปฏิบัติการ

สรุปได้ว่า การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่มุ่งเน้นการศึกษาและฝึกทักษะดิจิทัล ความปลอดภัยออนไลน์ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม และการใช้งานเทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังต้องสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งโรงเรียน รัฐบาล และองค์กร เพื่อส่งเสริมความรู้และสร้างกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผลลัพธ์คาดว่าจะทำให้เยาวชนมีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยในสังคมดิจิทัล

สรุป

ศักยภาพการเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ของเยาวชนไทย เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน โดยมี 8 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ต้องได้รับการพัฒนา ประกอบด้วย ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว ทักษะในการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ซึ่งวิธีการพัฒนาความพลเมืองดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ คือ การใช้หลักสูตร e-learning เป็นวิธีที่สามารถพัฒนาเยาวชนให้มีวุฒิภาวะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีขึ้น โดยที่วุฒิภาวะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลสามารถพิจารณาได้จากความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นความสามารถปฏิบัติทักษะ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ ทักษะการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ และทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

อย่างไรก็ตาม การปรับตัวจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นกับปัจจัยภายนอกที่สำคัญ คือ แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้วยการพัฒนาคุณลักษณะพื้นฐานความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้วยการบูรณาการสมรรถนะดิจิทัลกับหลักจริยธรรม

ผลการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพการเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่ของเยาวชนไทย ประกอบด้วย 5 แนวทาง ได้แก่ 1. การศึกษาและฝึกอบรมทักษะดิจิทัล 2. การส่งเสริมความรู้เรื่องความปลอดภัยออนไลน์ 3. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 4. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ และ 5. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

กาญจนา เดชสม และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2564). การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 31(1), 151-163.

กุลชาติ พันธุวรกุล และเมษา นวลศรี. (2562). เด็กปฐมวัยกับการเป็นพลเมืองดิจิทัล: โอกาสหรือความเสี่ยง. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 47(2), 1-23.

ชูชิต ชายทวีป และคณะ. (2565). ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *Sisaket Rajabhat University Journal*, 16(3), 147-160.

พรวิไล คารร์. (2567). *วิกฤติสังคมไทย คนยุคใหม่ขาด ทักษะทุนชีวิต*. สืบค้น 10 มีนาคม 2567, จาก https://shorturl.asia/vFSWi

พักตร์วิภา โพธิ์ศรี. (2562). บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 14(1), 15-31.

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). *คู่มือพลเมืองดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: ดิวันโอวัน เปอร์เซ็นต์.

วัชรี มนัสสนิท และคณะ. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทย กรณีศึกษา: เยาวชนในจังหวัดเชียงราย. *Humanities, Social Sciences and arts, Silpakorn University*, 12(6), 279-299.

สุวรรณี ไวท์ และคณะ. (2564). มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 339-355.

สุภัทรชัย สีสะใบและคณะ. (2566). *การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อพัชชา ช้างขวัญยืน และคณะ. (2564). การจัดการเรียนเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(3), 452-465.

อุทิศ บำรุงชีพ และคณะ. (2566). การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้สูงอายุผ่านนวัตกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาอาหารสุขภาพ. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 18(2), 79-94.

อุไรวรรณ ศรีไชยเลิศ. (2566). การพัฒนาระบบประเมินความฉลาดทางดิจิทัลแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กรณีศึกษาพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. *Journal of Information and Learning*, 34(2), 64-76.

DQ institute. (2020). *Digital Citizenship*. Retrieved November 23, 2020, from https://www.dqinstitute.org/dq-framework

ร้านรีฟิล: การค้าปลีกที่ยั่งยืนบนแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste)*

REFILL STORES: SUSTAINABLE RETAIL WITH ZERO WASTE

สุลักขณา แสงทรัพย์สิน
Sulakkhana Sangsubsin
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of Development Administration
Corresponding Author E-mail: sulakkhana.san@stu.nida.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของร้านรีฟิลและนำเสนอแนวทางพัฒนาที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนอย่างยั่งยืน จากผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้ปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์จากร้านค้าปลีกเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดขยะบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวสูงขึ้น การค้าปลีกในปัจจุบันจึงมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการบริโภคและก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะบรรจุภัณฑ์

ร้านรีฟิล (Refill Stores) ถือเป็นร้านค้าปลีกรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากกระแสตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นรูปแบบของการค้าปลีกอย่างยั่งยืน (Sustainable Retail) ที่สนับสนุนการใช้บรรจุภัณฑ์ซ้ำและลดการใช้บรรจุภัณฑ์ครั้งเดียวทิ้ง โดยผู้บริโภคสามารถนำบรรจุภัณฑ์มาเพื่อเติมสินค้าเองและคิดราคาตามน้ำหนักของสินค้า ลักษณะของร้านรีฟิลนั้นสอดคล้องกับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมการหมุนเวียนทรัพยากรให้กลับมาใช้ใหม่เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ลดปริมาณขยะให้เหลือน้อยที่สุดหรือไม่สร้างขยะให้เกิดขึ้นเลยตั้งแต่ต้นทาง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของร้านรีฟิลที่ส่งเสริมการลดขยะที่เกิดขึ้นจากการบริโภคในชีวิตประจำวัน โดยส่งเสริมให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) และเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

คำสำคัญ: ร้านรีฟิล; แนวคิดขยะเหลือศูนย์; เศรษฐกิจหมุนเวียน; ปัญหาสิ่งแวดล้อม

*Received September 4, 2023; Revised September 28, 2023; Accepted October 1, 2023

Abstract

Objectives of this academic article aimed to study the characteristics of refill stores and propose development strategies. Due to the impact of the COVID-19 pandemic situation, there has been a significant increase in the use of packaging from retail stores, resulting in a substantial rise in single-use packaging waste. Presently, retail trade plays a crucial role in driving consumption and contributes to environmental issues stemming from packaging waste. Refill stores were considered a new retail format that had emerged in response to the current environmental awareness trend. They represented a sustainable retail model that supports the reuse of packaging and reduces single-use packaging. Consumers have the option to bring their own containers for self-refilling and were charged based on the weight of the products. The characteristics of refill stores aligns with the zero-waste concept, which is an ideology that promotes the circulation of resources, minimizing waste, or preventing waste generation from the source. This corresponded with the characteristics of refill stores that encouraged waste reduction stemming from everyday consumption by encouraging consumers to purchase packaging-free products and adapt their lifestyles to align with the zero-waste concept and circular economy.

Keywords: Refill Stores; Zero Waste; Circular Economy; Environmental Problem

บทนำ

การค้าปลีกที่ไม่ยั่งยืนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการบริโภคและก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะบรรจุภัณฑ์ โดยเป็นการส่งเสริมรูปแบบการบริโภคและการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ยั่งยืน กล่าวคือ เป็นรูปแบบการขายที่เน้นปริมาณมากกว่าในเรื่องของคุณภาพ ซึ่งก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรและเพิ่มปริมาณของเสียในระบบ (Bocken & Short, 2021) ประเทศไทยมีขยะพลาสติกประมาณ 2 ล้านตันต่อปี โดยมีเพียงร้อยละ 25 ที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์หรือรีไซเคิลได้ ส่วนที่เหลือนั้นจะถูกนำไปเผา ฝังกลบ และตกค้างอยู่ในสิ่งแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมมากมายส่งผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเกิดเป็นมลพิษต่อสภาพแวดล้อม มลพิษทางอากาศ และมลพิษทางน้ำ (กรมควบคุมมลพิษ, 2563; ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2562) ทั้งนี้ ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้ปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์จากซูเปอร์มาร์เก็ตและธุรกิจออนไลน์เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดขยะบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวสูงขึ้นเช่นกัน (สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565) ปัญหาขยะจากบรรจุภัณฑ์จึงเป็นปัญหาสำคัญก่อให้เกิด

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต้องมีการร่วมมือเพื่อแก้ไขทั้งจากภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชน

ภาครัฐได้มีการผลักดันร่างแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยตั้งเป้าที่จะลดการใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งและแทนที่ด้วยวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังมีมาตรการนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ใหม่และลดปริมาณขยะพลาสติกในทะเลไทย โดยกำหนดเป้าหมายการลดทั้งหมดร้อยละ 70 ภายในปี พ.ศ. 2580 ในขณะที่ภาคธุรกิจได้มีการปรับตัวโดยเริ่มปรับรายการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เข้ามาปรับใช้ในโมเดลธุรกิจ โดยเน้นที่การวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์มากที่สุดมีการปรับใช้หลัก 3R อันประกอบด้วยการลดใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการแปรรูปใหม่ (Recycle) ซึ่งเป็นระบบที่ช่วยในการลดปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์ ทั้งนี้ ในภาคของประชาชนนั้นมีการตื่นตัวในด้านของสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจาก การรณรงค์ รวมถึงการนำเสนอผลกระทบจากขยะพลาสติกอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้บริโภคมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ด้วยการเลือกซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้บรรจุภัณฑ์ที่สามารถใช้ซ้ำได้ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2562) โดยจากแรงกดดันของผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น หลายธุรกิจจึงเปลี่ยนวิธีการบรรจุภัณฑ์ให้มีความยั่งยืนมากขึ้น การเติมสินค้าและการนำกลับมาใช้ใหม่จึงเป็นทางเลือกของธุรกิจในปัจจุบัน (Thornton, 2020)

Saladino (2018) ศึกษาลักษณะเฉพาะของร้านรีฟิลรวมถึงแรงจูงใจและข้อจำกัดผ่านมุมมองของเจ้าของผู้ประกอบการร้านในประเทศอิตาลี ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าของกิจการ การศึกษาพบว่า ลักษณะของร้านรีฟิลเป็นร้านค้าที่ลดการใช้บรรจุภัณฑ์ ลดปริมาณของเสีย นำเสนอสินค้าที่ดีต่อสุขภาพ รวมถึงสินค้าที่ผลิตอย่างมีจรรยาบรรณในราคาที่ยุติธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์พรรณ เดือนแจ่ม และสิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน (2564) ที่ศึกษาอนาคตของตลาดสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ในประเทศไทย โดยพบว่าตลาดสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ในประเทศไทย มีศักยภาพในการเติบโตและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย รวมถึงสร้างผลกระทบเชิงบวกในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของร้านรีฟิลและนำเสนอแนวทางพัฒนาธุรกิจร้านรีฟิลที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนอย่างยั่งยืน

ความหมายของร้านรีฟิล

ร้านรีฟิล (Refill Stores) เป็นร้านค้าที่ผู้บริโภคสามารถซื้อของได้ตามน้ำหนักแทนการแยกตามแพ็คของขนาดบรรจุภัณฑ์ โดยผู้บริโภคสามารถนำภาชนะมาด้วยตนเอง เช่น ถุงผ้า ขวดแก้ว เพื่อมาตวงสินค้าตามปริมาณที่ต้องการ และคิดราคาสินค้าตามน้ำหนักของสินค้า หลีกเลี่ยงหรือลดการใช้บรรจุภัณฑ์ และส่งเสริมการนำบรรจุภัณฑ์กลับมาใช้ซ้ำ ผลิตภัณฑ์ในร้าน

รีฟิลมักถูกจัดเก็บในภาชนะแบบใส โดยมีที่ตักหรือที่คีบสินค้าให้ลูกค้าสามารถบริการตนเอง ร้านรีฟิลช่วยหลีกเลี่ยงการทิ้งบรรจุภัณฑ์จำนวนมากซึ่งเป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยให้เศษอาหารลดลง เนื่องจาก ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าได้ในตามจำนวนที่ต้องการ และถือเป็นการประหยัดต้นทุนถึงร้อยละ 30-50 เมื่อเทียบกับการซื้อสินค้าที่มาพร้อมกับบรรจุภัณฑ์ (Saladino, 2018; Russell, 2023) นอกจากนี้ ร้านรีฟิลมักขายสินค้าประเภทถั่วต่าง ๆ แป้ง พาสต้า สบู่ แชมพู น้ำยาทำความสะอาดต่าง ๆ โดยมากเป็นสินค้าปลอดสารพิษ (Organic) และสินค้าจากผู้ประกอบการรายย่อยในท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ ร้านรีฟิลมีเป้าหมายในการสร้างผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมด้วยการลดขยะจากบรรจุภัณฑ์ และสร้างความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมให้กับผู้บริโภค (Beitzen-Heineke et al., 2017)

วิวัฒนาการของร้านรีฟิล

Bulk Barn คือชื่อของร้านจำหน่ายสินค้าแบบเติมแห่งแรกของโลก ถูกก่อตั้งในปี ค.ศ. 1982 ที่ประเทศแคนาดา โดย Carl O'Field จำหน่ายสินค้าวีแกน (Vegan) และส่งเสริมให้ลูกค้านำบรรจุภัณฑ์เพื่อลดขยะ (Bulk Barn, 2019) ต่อมาในปี ค.ศ. 1985 มีบทความชื่อ Consumer Behavior At Bulk Food Bins โดย Scott Lee Johnson และคณะ ได้อธิบายลักษณะการขายอาหารที่ปราศจากบรรจุภัณฑ์ โดยลูกค้าสามารถเลือกสินค้าได้ตามปริมาณที่ตนเองต้องการ ในลักษณะของการบริการตนเอง และอธิบายเหตุผล 3 ข้อที่ผู้บริโภคซื้อสินค้าที่ไม่มีบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ 1. ลูกค้าสามารถซื้อได้ตามปริมาณหรือจำนวนที่ตนต้องการ 2. ลูกค้าสามารถเลือกสินค้าที่มีคุณภาพที่ดีกว่า และ 3. ความสะอาด ลูกค้าสามารถพิจารณาดูสินค้าก่อนซื้อได้ (โอฬาร กีรติกุลธร, 2563)

ปัจจุบันร้านรีฟิลเกิดขึ้นจากกระแสตื่นตัวทางสิ่งแวดล้อม เช่น Bea Johnson นักเขียนชาวอเมริกัน เจ้าของหนังสือ Zero Waste Home ที่ทำให้เกิดการตื่นตัวเรื่องของแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) และสร้างแรงบันดาลใจให้กับทั่วโลกให้เห็นตระหนักถึงปัญหาขยะที่เกิดจากบรรจุภัณฑ์ในปี ค.ศ. 2013 (Istas, 2019)

ภาพที่ 1 Lauren Singer นักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมขึ้นพูดในรายการ Tedx Talks
ที่มา: TedxTeen (n.d.)

ต่อมาในปี ค.ศ. 2015 Lauren Singer นักศึกษาจากคณะวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เจ้าของบล็อกที่มีชื่อว่า Trash is for Tossers ได้ขึ้นพูดในรายการ Tedx Talks ในหัวข้อ Why I live a zero waste life จุดกระแสการใช้ชีวิตแบบขยะเหลือศูนย์อีกครั้ง ด้วยการสร้างแรงบันดาลใจผ่านการเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของเธอที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างขยะให้เกิดน้อยที่สุด เธอเป็นที่รู้จักอย่างมากจากภาพเหยือกแก้ว 16 ออนซ์ที่บรรจุขยะที่เธอสร้างขึ้นในเวลา 2 ปี ที่สร้างความประหลาดใจให้กับผู้คน (Wei, 2021) นอกจากนี้ Lauren Singer ยังได้อ้างถึง Rachel Carson และ Bea Johnson ในฐานะนักเขียนและนักเคลื่อนไหวที่จุดประกายความยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อมให้กับเธอ โดยปัจจุบันร้านรีฟิลได้รับความนิยมอย่างมาก และมีร้านประเภทดังกล่าวเปิดขึ้นอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 ซึ่งร้อยละ 65 ของประเภทร้านรีฟิลตั้งอยู่ในทวีปยุโรป (Istas, 2019)

แนวคิดของขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste)

แนวคิดขยะเหลือศูนย์เป็นหลักการที่มุ่งเน้นการป้องกันการเกิดของเสีย ส่งเสริมให้มีการออกแบบวงจรชีวิตของทรัพยากรใหม่ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดถูกนำไปใช้ในวัตถุประสงค์ใหม่และหรือนำกลับมาใช้ซ้ำ เป้าหมายของแนวคิดดังกล่าวคือการหลีกเลี่ยงการส่งขยะไปยังหลุมฝังกลบ เตาเผาขยะ มหาสมุทร หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดย Zero Waste International Alliance (2018) ได้ให้คำนิยามแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) ไว้ดังนี้

การอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งหมดด้วยความรับผิดชอบในการผลิต การบริโภค การใช้ซ้ำและการกู้คืนผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และวัสดุทั้งหมด โดยไม่เผา และไม่ปล่อยลงสู่ดิน น้ำ หรืออากาศที่คุกคามสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพของมนุษย์

หัวใจหลักของแนวคิดขยะเหลือศูนย์ คือ การกำจัดขยะตั้งแต่ต้นทาง เน้นที่การลดปริมาณการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็น การใช้ซ้ำ และการคัดแยกเพื่อนำกลับไปใช้ใหม่ ก่อนที่จะนำขยะเหล่านั้นไปกำจัดเพื่อทำให้ของเหลือใช้หรือขยะเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการลดปริมาณขยะให้เหลือน้อยที่สุดหรือไม่สร้างขยะเลย (PTT Group Sharings, 2021) สามารถยึดหลักปฏิบัติ 1A3R ประกอบด้วย Avoid หลีกเลี่ยงพฤติกรรมหรือการใช้สิ่งที่ก่อให้เกิดขยะเพิ่ม Reduce ใช้วัสดุที่ก่อให้เกิดขยะให้น้อยลง Reuse การนำกลับมาใช้ใหม่ และ Recycle การหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ (Krungsri Plearn Plearn, n.d.) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน), ม.ป.ป.; สมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.)

Avoid คือ การเลี่ยงพฤติกรรมต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดขยะที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุสิ้นเปลือง รวมถึงวัสดุที่ก่อให้เกิดขยะที่ยากต่อการกำจัด

Reduce คือ การลดการเกิดขยะตั้งแต่ต้นทาง และลดการใช้วัสดุที่ก่อให้เกิดขยะ เช่น การลดการใช้กล่องโฟมด้วยการพกกล่องสำหรับใส่อาหาร การนำบรรจุภัณฑ์ไปเติมสินค้ารีฟิล เพื่อลดขยะบรรจุภัณฑ์ตั้งแต่ต้นทาง

Reuse คือ การนำเอาวัสดุนั้น ๆ กลับมาใช้ใหม่ เช่น การนำกล่องพัสดุมาใช้ซ้ำ

Recycle คือ การนำวัสดุเหลือใช้มาแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการนำวัสดุต่าง ๆ ที่เหลือใช้และกำลังจะถูกทิ้งหรือถูกทำลายกลับมาใช้ใหม่โดยไม่ทำให้เป็นขยะสูญเปล่า แนวคิดขยะเหลือศูนย์เป็นปรัชญาที่ส่งเสริมการหมุนเวียนทรัพยากรให้กลับมาใช้ใหม่เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ลดปริมาณขยะให้เหลือน้อยที่สุดหรือไม่สร้างขยะให้เกิดขึ้นเลยตั้งแต่ต้นทาง รวมถึงส่งเสริมแนวคิดของเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยมีหลักปฏิบัติ 1A3R ประกอบด้วย Avoid หลีกเลี่ยงพฤติกรรมหรือการใช้สิ่งที่ก่อให้เกิดขยะเพิ่ม Reduce ลดการเกิดขยะตั้งแต่ต้นทางและลดการใช้วัสดุที่ก่อให้เกิดขยะ Reuse การนำกลับมาใช้ใหม่ และ Recycle การหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่

ร้านรีฟิล: ร้านค้าปลีกอย่างยั่งยืน (Sustainable Retail) ที่ส่งเสริมแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

ร้านรีฟิลมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมแนวคิดขยะเหลือศูนย์ภายใต้แนวปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยเป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคในการซื้อสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ เพื่อลดขยะบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และส่งเสริมการนำภาชนะกลับมาใช้ใหม่ (Baki, 2021) สอดคล้องกับการศึกษาของ Lin et al. (2022) ที่ระบุว่า ร้านรีฟิลถือเป็นรูปแบบร้านค้าปลีกที่ส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดขยะบรรจุภัณฑ์และส่งเสริมการใช้บรรจุภัณฑ์ซ้ำ

การจำหน่ายสินค้าแบบรีฟิลถือเป็นการช่วยลดปริมาณขยะไปสู่หลุมฝังกลบ (Landfill) ตั้งแต่ต้นทาง เป็นวิธีการลดขยะที่มีประสิทธิภาพ โดยมีส่วนช่วยในการลดการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการผลิต ลดปริมาณขยะที่ต้องถูกกำจัด รวมถึงการลดมลพิษต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการกำจัดขยะ เช่น ปริมาณการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก การปนเปื้อนของสารพิษในแหล่งธรรมชาติ เป็นต้น ร้านรีฟิลจึงเป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคในการลดขยะตั้งแต่ต้นทาง ผ่านการส่งเสริมให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าโดยไร้บรรจุภัณฑ์ สนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน และเป็นรูปแบบของการค้าปลีกที่ยั่งยืน

ร้านรีฟิลในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีร้านรีฟิลประมาณ 40 ร้านในปี พ.ศ. 2563 (ลุงซาเล้งกับขยะที่หายไป, 2563) และตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นส่วนใหญ่ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ร้าน Refill Station
ที่มา: Refill Station (n.d.)

Refill Station เป็นชื่อของร้านรีฟิลแห่งแรกในประเทศไทย ที่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2560 โดยมีผู้ร่วมก่อตั้ง 3 ท่าน ได้แก่ คุณสุภัชญา เตชะชูเชิด คุณปภาวี พงศ์ธนาวรานนท์ และคุณชนินทร์ ศรีสุมะ (สุภัชญา เตชะชูเชิด, 2564) ซึ่งสร้างความสนใจให้ผู้คนและสื่อต่าง ๆ อย่างมาก โดยร้านรีฟิลในประเทศไทย มีลักษณะเหมือนต่างประเทศ เช่น การให้ลูกค้านำบรรจุภัณฑ์มาเติมสินค้าเอง โดยลูกค้าสามารถเลือกซื้อสินค้าได้ตามปริมาณที่ต้องการ และคิดราคาตามน้ำหนักของสินค้า ทั้งนี้ ยังจำหน่ายบรรจุภัณฑ์และอุปกรณ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น กระติกน้ำซิลิโคนพกพา ขวดแก้ว กล่องอาหาร เป็นต้น โดยสินค้าส่วนใหญ่ที่จำหน่ายจะเป็นสินค้าอุปโภคหรือน้ำยาทำความสะอาดต่าง ๆ เช่น สบู่ แชมพู น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า

ร้านรีฟิลสร้างผลกระทบเชิงบวกในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ด้วยการเป็นพื้นที่กระจายสินค้าท้องถิ่นจากผู้ผลิตรายย่อยซึ่งทำให้เกิดการกระจายรายได้ เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน (พิมพ์พรรณ เดือนแจ่ม และสิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน, 2564) และสอดคล้องกับแนวคิดของการค้าปลีกที่ยั่งยืนโดยเป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

อุปสรรคและโอกาสของธุรกิจร้านรีฟิล

อุปสรรคสำคัญของการดำเนินธุรกิจร้านรีฟิล ได้แก่ การขาดการสนับสนุนจากรัฐบาล การขาดความตระหนักรู้และการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค และความได้เปรียบในการแข่งขันของร้านค้าปลีก (Saladino, 2018) โดยรวมถึงอุปสรรคในด้านของผู้บริโภคที่คุ้นเคยกับความสะดวกในการซื้อสินค้าพร้อมบรรจุภัณฑ์ นอกจากนี้ ร้านรีฟิลนั้นมีต้นทุนในการจัดการและการดูแลสินค้ามากกว่าร้านค้าทั่วไป เนื่องจาก ต้องมีการจัดเตรียมพนักงานเพื่อแนะนำสินค้า

และวิธีการใช้บริการ รวมถึงการดูแลสินค้าที่เป็นหัวเติมอย่างใกล้ชิดเพื่อรักษาคุณภาพของสินค้า แม้ผู้ผลิตจะได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงตลาดผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นตลาดที่กำลังเติบโต แต่กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอาจเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการขยายธุรกิจร้านรีฟิล (พิมพ์พรรณ เดือนแจ่ม และสิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน, 2564)

ทั้งนี้ โอกาสทางธุรกิจของร้านรีฟิลเกิดจากการเป็นรูปแบบของการค้าปลีกที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากขยะที่เกิดขึ้นจากการบริโภค รวมถึงความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในยุคปัจจุบันที่มากขึ้น และการดึงดูดกลุ่มผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ พิมพ์พรรณ เดือนแจ่ม และสิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน (2564) ระบุว่า ตลาดสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ในประเทศไทย มีศักยภาพในการเติบโตและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสิ่งแวดล้อม การตั้งราคาที่เหมาะสม และความสะดวกในการเข้าถึง เพื่อพัฒนาธุรกิจร้านรีฟิลให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย การวิจัยทางการตลาด (Market Research) และการใช้กลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing Strategy) ต่าง ๆ จะช่วยให้ธุรกิจร้านรีฟิลเข้าใจลักษณะของกลุ่มลูกค้าและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ดีมากยิ่งขึ้น

แนวทางพัฒนาธุรกิจร้านรีฟิล

การพัฒนาธุรกิจร้านรีฟิลในประเทศไทย ภาครัฐมีส่วนสนับสนุนที่สำคัญ ทั้งการกำหนดกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ผลิต ซึ่งจะส่งเสริมการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์ โดยผู้ผลิตต้องรับผิดชอบซากบรรจุภัณฑ์ของตน ไม่ว่าจะนำไปจัดการอย่างถูกวิธีหรือนำกลับไปใช้ใหม่ก็ตาม รวมถึงการพิจารณาใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ เช่น การกำหนดภาษีบรรจุภัณฑ์ต่อหน่วยทั้งต้นน้ำและปลายน้ำ เพื่อสะท้อนให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคเห็นถึงต้นทุนทางสังคม (พิมพ์พรรณ เดือนแจ่ม และสิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน, 2564) สอดคล้องกับ Beitzen-Heineke et al. (2017) ที่เสนอว่าควรมีการจัดทำแนวปฏิบัติและนโยบายด้านกฎระเบียบที่ชัดเจนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจร้านรีฟิล ให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมของการซื้อสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ และความสำคัญของการบริโภคที่ยั่งยืน

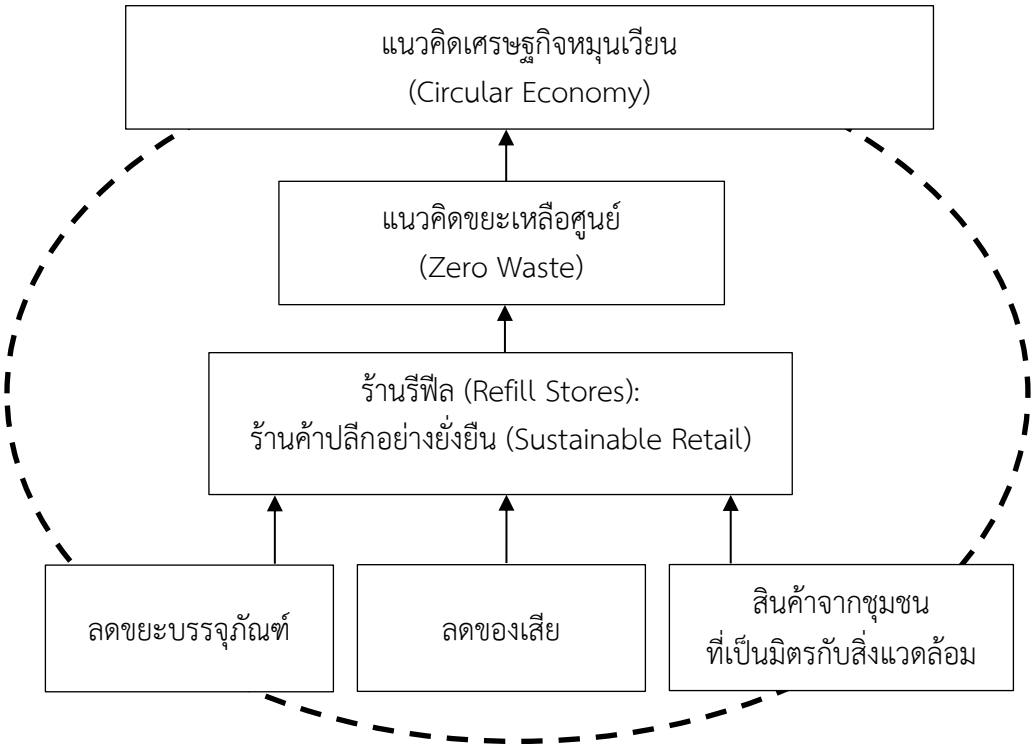
ในส่วนของธุรกิจร้านรีฟิลสามารถสรุปแนวเพื่อพัฒนาธุรกิจร้านรีฟิลให้เป็นที่รู้จัก สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้มากขึ้น และนำไปสู่การขับเคลื่อนที่ยั่งยืน ดังนี้ (Beitzen-Heineke et al., 2017)

การวิจัยทางการตลาด: การดำเนินการวิจัยตลาดเพื่อทำความเข้าใจความต้องการของผู้บริโภค โดยเลือกสินค้าที่ตรงความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคและกำหนดราคาที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดผู้บริโภคให้ซื้อสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์

ความหลากหลายของสินค้าและความสะดวกในการซื้อสินค้า: การนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่แตกต่างกัน รวมถึงการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการซื้อสินค้ารีฟิลให้สามารถเข้าถึงง่าย สะดวก และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การใช้กลยุทธ์การตลาดและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ: ควรมีการการใช้กลยุทธ์การตลาดและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ความรู้แก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับวิธีการเติมสินค้าภายในร้านรีฟิล และผลกระทบเชิงบวกทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการซื้อสินค้ารีฟิลที่ช่วยลดขยะที่เกิดขึ้นจากการบริโภคในชีวิตประจำวัน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 สรุปแนวคิดและความสัมพันธ์ของร้านรีฟิลโดยการเป็นร้านค้าปลีกอย่างยั่งยืน (Sustainable Retail) ที่ส่งเสริมแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

สรุป

การค้าปลีกที่ไม่ยั่งยืนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการบริโภคและก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากขยะบรรจุภัณฑ์ รวมถึงผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโค

วิด-19 ที่ทำให้ปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์จากซูเปอร์มาร์เก็ตเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดขยะบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวสูงขึ้น ร้านรีฟิลถือเป็นร้านค้าปลีกที่สอดคล้องกับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ที่ส่งเสริมการลดปริมาณขยะให้เหลือน้อยที่สุดหรือไม่สร้างขยะให้เกิดขึ้นเลยตั้งแต่ต้นทางและนำไปสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน โดยถือเป็นรูปแบบของการค้าปลีกอย่างยั่งยืนที่มีเป้าหมายในการลดขยะที่เกิดขึ้นจากการบริโภคในชีวิตประจำวันโดยส่งเสริมให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ และนำเสนอสินค้าจากชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จึงสามารถสรุปได้ว่า ร้านรีฟิลเป็นร้านค้าปลีกอย่างยั่งยืนที่ส่งเสริมแนวคิดขยะเหลือศูนย์ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน

อุปสรรคสำคัญของการดำเนินธุรกิจร้านรีฟิล ได้แก่ การขาดการสนับสนุนจากรัฐบาล การขาดความตระหนักรู้และการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค การคุ้นเคยกับความสะดวกในการซื้อสินค้าพร้อมบรรจุภัณฑ์ของผู้บริโภค รวมถึงความได้เปรียบในการแข่งขันของร้านค้าปลีก และต้นทุนในการจัดการและการดูแลสินค้ามากกว่าร้านค้าทั่วไป ทั้งนี้ ตลาดสินค้ารีฟิลในประเทศไทย มีศักยภาพในการเติบโตและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยร้านรีฟิลสามารถเข้ามามีส่วนช่วยในการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากขยะบรรจุภัณฑ์ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และดึงดูดกลุ่มผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

ภาครัฐมีส่วนสนับสนุนที่สำคัญในการพัฒนาธุรกิจร้านรีฟิลในประเทศไทย ทั้งการกำหนดกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบแก่ผู้ผลิต ซึ่งจะส่งเสริมการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์ซึ่งสอดคล้องกับเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงการพิจารณาใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ และในส่วนของธุรกิจร้านรีฟิลควรมีการทำวิจัยทางการตลาดเพื่อทำความเข้าใจลักษณะและความต้องการของผู้บริโภค การนำเสนอสินค้าที่มีความหลากหลาย ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการซื้อสินค้ารีฟิลให้สามารถเข้าถึงง่าย สะดวก และมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้กลยุทธ์การตลาดและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาธุรกิจร้านรีฟิลให้เป็นที่รู้จัก สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้มากขึ้น และนำไปสู่การขับเคลื่อนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2563). *คู่มือการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Manual for Eco Design Packaging)*. สืบค้น 1 มิถุนายน 2566, จาก https://shorturl.asia/tRWkD

พิมพ์พรรณ เดือนแจ่ม และสิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน. (2564). อนาคตของตลาดสินค้าไร้บรรจุภัณฑ์ในประเทศไทย-ทำอย่างไรถึงจะได้ไปต่อ. *วารสารสิ่งแวดล้อม*, 25(1), 1-10.

ลุงซาเล้งกับขยะที่หายไป. (2563). *รวมร้านปลอดขยะทั่วฟ้าเมืองไทย*. สืบค้น 5 มิถุนายน 2566, จาก https://shorturl.asia/guYdV

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2562). *SME จับเทรนด์รักษ์โลก เร่งสร้างเม็ดเงิน*. สืบค้น 8 มิถุนายน 2566, จาก https://shorturl.asia/fXhoe

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2565). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนากรอบนโยบายการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ในประเทศไทยด้วยหลักการ EPR*. สืบค้น 27 กันยายน 2566, จาก https://www.pcd.go.th/publication/23187

สมาคมพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (ม.ป.ป.). *ZERO WASTE ขยะเหลือศูนย์ เป็นจริงได้ไม่ใช่แค่ฝัน*. สืบค้น 5 มิถุนายน 2566, จาก https://adeq.or.th/zero-waste-

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). *ทำความรู้จัก Zero Waste คืออะไร ทำไมถึงต้องให้ความสำคัญ*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2566, จาก https://www.arda.or.th/knowledge_detail.php?id=78

สุภัชญา เตชะชูเชิด. (2564). *กว่าจะมาเป็น Refill Station ร้านค้าแบบเติมแห่งแรกของไทย เมื่อธุรกิจช่วยให้โลกน่าอยู่ขึ้น*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2566, จาก https://shorturl.asia/jETfI

โอพาร กีรติกุลธร. (2563). *การศึกษาความใส่ใจสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดกับความตั้งใจซื้อสินค้าในร้าน Bulk Store ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Baki, O. G. & Ergun, O. N. (2021). Municipal Solid Waste Management: Circular Economy Evaluation in Turkey. *Environmental Management and Sustainable Development*, 10(2), 79-92.

Beitzen-Heineke, E. F., et al. (2017). The prospects of zero-packaging grocery stores to improve the social and environmental impacts of the food supply chain. *Journal of Cleaner Production*, 140(1), 1528-1541.

Bocken, N. M. P. & Short, S. W. (2021). Unsustainable business models-Recognising and resolving institutionalised social and environmental harm. *Journal of Cleaner Production*, 312(1), 127828-127942.

Bulk Barn. (2019). *Bulk Barn-Our Story*. Retrieved June 20, 2023, from https://bulkbarn.co.nz/pages/our-story

Istas, D. (2019). *Expansion of the local, organic and zero-packaging food concept in three contexts: zero-packaging grocery stores, conventional supermarkets, and ecostores* (Master Thesis). Netherlands: Maastricht University.

Krungsri Plearn Plearn. (n.d.). *Zero Waste has begun. Modern life. Change waste to zero*. Retrieved June 3, 2023, from https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/zero-waste-lifestyle

Lin, Y.-T. et al. (2022). A value adoption approach to sustainable consumption in retail stores. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 50(11), 1412-1435.

PTT Group Sharings. (2021). *Zero Waste, a guideline for reducing waste to zero*. Retrieved June 20, 2023, from https://pttgrouprayong.com/newsroom/ptt-group-sharings/99/zero-waste-

Refill Station. (n.d.). *About Us*. Retrieved June 11, 2023, from https://www.refillstationbkk.com/

Russell, S. (2023). *What are Zero-Waste Grocery Stores?*. Retrieved June 22, 2023, from https://environment.co/zero-waste-grocery-stores/

Saladino, G. (2018). *The packaging-free grocery stores phenomenon in Italy: key characteristics, drivers and barriers A sustainable entrepreneurship perspective* (Master Thesis). Netherlands: Utrecht University.

TedxTeen. (n.d.). *Why I Live a Zero Waste Life - Lauren Singer*. Retrieved June 20, 2023, from https://www.tedxteen.com/talks/why-i-live-a-zero-waste-life-lauren-singer

Thornton, A. (2020). *7 Ways Packaging Is Changing To Reduce Plastic Waste*. Retrieved June 20, 2023, from https://shorturl.asia/UeV1C

Wei, J. (2021). *Lauren Singer: How an Influencer Turned a Mason Jar into a Movement*. Retrieved June 20, 2023, from https://shorturl.asia/ocDFt

Zero Waste International Alliance. (2018). *Zero Waste Definition*. Retrieved June 8, 2023, from https://zwia.org/zero-waste-definition/

หมู่บ้านท่าบัว ตำบลท่าบัว อำเภอโพธิ์ทะเล จังหวัดพิจิตร : หมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*

THABUA VILLAGE, THABUA SUBDISTRICT PHOTHRALE DISTRICT PHICHIT PROVINCE: MODEL VILLAGE PROMOTING A GOOD QUALITY OF LIFE BASED ON THE PRINCIPLES OF SUFFICIENCY ECONOMY

สุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี, พระครูวศินวรกิจ (วิชาญ ชาตวีโร),
พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ เด่นประเสริฐ), พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ จันทร์งาม)
Suphangpim Klaythanee, Phrakhru Wasinworakit (Wichan Chatweero),
Phrakhru Wichotsikkhakit (Narong Denprasert), Phrakhru Uthaikitcharak (Surang Channgam)
มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Miu_suphangpim@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งศึกษา หมู่บ้านท่าบัว ตำบลท่าบัว อำเภอโพธิ์ทะเล จังหวัดพิจิตร หมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษาเชิงพื้นที่ และเอกสาร ผลจากการศึกษาพบว่า การพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีรูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบ 9 ตัวชี้วัด 1. ยึดความประหยัด 2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต 3. การแสวงหางานพิเศษที่สุจริต 4. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีลดละอบายมุขให้หมดสิ้นไป 5. พอมีพอกิน 6. พออยู่พอใช้ทำบ้านให้น่าอยู่ 7. ความพออกพอใจเป็นความถูกใจ พอใจ สมใจ ชอบใจ เหมาะควร 8. หากพอแล้ว ก็แบ่งไว้ใช้จ่าย 9. การประหยัดลดละความ ฟุ่มเฟือย

คำสำคัญ: หมู่บ้านต้นแบบ; คุณภาพชีวิต; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This academic article aims to study Tha Bua village, Tha Bua sub-district, Pho Thale district, Phichit province, a model village for promoting good quality of life based on the sufficiency economy philosophy, through spatial and

*Received October 18, 2024; Revised November 2, 2024; Accepted November 6, 2024

documentary study. The results of the study found that the village development based on the sufficiency economy concept has 9 model village development indicators: 1. Adhere to frugality 2. Adhere to honest occupation 3. Seek honest part-time work 4. Behave in a good way and completely eliminate vices 5. Have enough to eat 6. Have enough to live on and use to make the house comfortable 7. Contentment is liking, satisfaction, satisfaction, liking, and appropriateness 8. If you have enough, set aside some for spending 9. Be frugal and reduce extravagance.

Keywords: Model Village; Quality of Life; Sufficiency Economy

บทนำ

ปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญต่อการ ปัจจัยที่มีผลให้เกิดการพัฒนา ชุมชนนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายปัจจัย ซึ่งนักวิชาการ และนักพัฒนาชุมชนทำการวิเคราะห์และสรุป ประเด็น 1. ทุนทางสังคม ได้แก่ คุณค่าทางสังคม ที่มีลักษณะ ความเป็นกลุ่ม มีการศึกษาที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อ ส่วนรวม เป็นต้น 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้และประสบการณ์ที่สะสมมาในอดีตของผู้นำและ ปราชญ์ท้องถิ่นสามารถนำไปแก้ปัญหาการ ดำเนินชีวิตในชุมชน3. ทุนสนับสนุน เป็นเงินทุนที่นำมา ส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมของชุมชน ซึ่งอาจเป็นการสะสมจากภายในและภายนอก 4.การมีส่วนร่วม เป็นการรวมกลุ่มของ คนในชุมชน มีบทบาท มีหน้าที่ และส่วนร่วมใน การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน (ประทีป มากมิตร และอารีย์ สุขสวัสดิ์, 2560)

ซึ่งในปัจจุบัน การพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องที่มีความน่าสนใจและควรที่จะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องซึ่งหมู่บ้านท่าบัว ตำบลท่าบัว อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร เป็นหมู่บ้านต้นแบบที่สร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นการถอดบทเรียนในการนำหลักการต่าง ๆ ที่เป็นการพึ่งตนเองได้ให้อยู่กับสังคมไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติโควิด 2019 หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มากระทบทำให้ชุมชนประชาชนได้รับความเดือดร้อนแต่ก็ยังยืนหยัดด้วยจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นตลาดที่ยึดความพึ่งตนเองและใช้ชีวิตรอดในสถานการณ์วิกฤตซึ่งสถานการณ์วิกฤตนั้นจะเป็นไปในรูปแบบใดการพัฒนาชุมชนต้นแบบก็ยังเป็นส่วนที่น่าพัฒนาและนำมาถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาในพื้นที่อื่นต่อไป ควรปิดด้วยเป้าประสงค์ของการศึกษา และประเด็นที่จะนำเสนอในบทความหลัก ๆ มีอะไรบ้าง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนต้นแบบ

คำว่า การพัฒนาชุมชนได้รับความนิยมและแพร่หลายไปทั่วโลก เมื่อองค์การสหประชาชาติ ให้การยอมรับ โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดความหมาย หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชนขึ้น เพื่อใช้ร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก และที่สำคัญคือการที่องค์การสหประชาชาติกำหนดให้ระหว่าง ปี ค.ศ. 1960-1969 เป็นทศวรรษแห่งการพัฒนา และเมื่อครบกำหนดแล้วยังได้มีการกำหนดเพิ่มเติมให้ ปี ค.ศ. 1970-1979 เป็นทศวรรษที่สองแห่งการพัฒนาติดต่อกันอีกด้วย จึงทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นที่ ยอมรับอย่างกว้างขวางและนิยมนำมาใช้กันโดยทั่วไปในปัจจุบัน (วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์, 2554)

การพัฒนาชุมชนนั้นมี 2 แนวทาง คือ แนวทางแรก เป็นการนำคำว่า การพัฒนากับคำว่า ชุมชน มารวมกันแล้วกำหนดความหมายขึ้นใหม่ แนวทางที่สองถือว่าการพัฒนาชุมชนเป็นคำเดียวกัน มีความหมายเฉพาะตัวเอง (ซึ่งมีความหมายไม่แตกต่างกัน) เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนนี้ มีผู้คนจำนวนมากมีความเข้าใจว่า มีความหมาย เช่นเดียวกับคำว่าการพัฒนาและนำมาใช้แทนกันอยู่เสมอซึ่งไม่เป็นการถูกต้อง เพราะการพัฒนา ชุมชนเป็นคำที่มีความหมายเฉพาะในตัวเองและมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนด้วยวิธีการพัฒนาชุมชน เป็นสำคัญส่วนคำว่า การพัฒนา เป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้กันทั่วไปและใช้ประกอบกับคำอื่น โดยไม่มุ่งเน้นที่ตัวคนในชุมชนเท่านั้น เช่น การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาชนบท การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาคมนาคมสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาชุมชนแตกต่างกับการพัฒนาเหล่านี้อย่างชัดเจน การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่สามารถนำไปช่วยในการดำเนินงานพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนให้มีความพร้อมที่จะรองรับกิจกรรมการพัฒนาเหล่านั้นได้นั่นเอง (สนธยา พลศรี, 2547)

ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมาจากหลักการแห่งธรรมชาติและภาวะทางกายภาพของมนุษย์ที่มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งรูปร่าง สมอง สติปัญญาและจิตใจ ภาวะธรรมชาติ และภาวะกายภาพนี้ ทำให้มนุษย์ไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จของชีวิตได้เท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่า มนุษย์ทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในโอกาสที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกันก็ตาม หลักปรัชญามูลฐานของงานพัฒนาชุมชนเอาไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญและมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน
2. บุคคลแต่ละคนมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนไปในทิศทางที่ตนต้องการ
3. บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาสแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้เปลี่ยนแปลง
4. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำและความคิดใหม่ ๆ
5. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้าน

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีที่ไม่สามารถสร้างระบบและกลไกที่เอื้อต่อการพัฒนาได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส เรื่องความพอมีพอกิน ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง แม้จะมีการพูดถึงถึงแนวคิดที่ว่าอย่างกว้างขวางใน 31 ปี แต่หลังการนำมาประยุกต์ใช้ แผนทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมแห่งชาติที่จัดทำโดยคณะอนุกรรมการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติได้สนับสนุนให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง (กรมพัฒนาชุมชน, 2562) ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับชาติ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลเศรษฐกิจพอเพียงและชีวิตที่พอเพียงเกิดได้เพราะใจที่พอเพียง

2. เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล

3. เศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว คือ การพอมี พอกิน ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ฝืดเคืองนัก

4. เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน

5. เศรษฐกิจพอเพียงระดับชาติ

6. ใช้ศาสนธรรมสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง

7. ส่งเสริมเกษตรตามทฤษฎีใหม่ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยการแบ่งใช้ที่ดินอย่างจำกัด หรือแบ่งเป็นสัดส่วน เพื่อใช้ขุดสระเก็บกักน้ำ ปลูกข้าว ปลูกผักผลไม้ ไม้ยืนต้น เป็นต้น

8. ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และรายจ่ายน้อยลง

คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

1. ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีความแตกแยกไม่มีความสามัคคี ไม่มีความตระหนักในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. พฤติกรรมของประชาชนในชุมชนเช่นต่างคนต่างต้องหางานทำเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตที่ดีขึ้นโดยไม่มีเวลาว่างที่จะให้ความสนใจหรือให้ความช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ปัจจัยที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหา

3. สามารถนำบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์สามารถที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนในชุมชนเพื่อให้สามารถที่จะเป็นทุนเดิมในการสนับสนุนโครงการเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

สภาพแวดล้อม เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา

1. ปัจจัยภายนอก การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยีหรืออื่น ๆ และเป็นการพัฒนาด้านวัตถุเป็นสำคัญจึงเกิดให้ประชาชนให้ความสำคัญด้านวัตถุ

2. ปัจจัยภายใน ประชาชนในชุมชนขาดการศึกษาจึงไม่มีความพร้อมที่จะมีการรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงทำให้มีการแข่งขันกันในพื้นที่จึงเกิดความแตกแยกกันในชุมชน

3. การบริหารการจัดการที่ไม่ค่อยมีระบบหรือแบบแผ่นในชุมชน จึงทำให้การแบ่งโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐที่ลงมาแล้วนำมาจัดสรรไม่มีความเสมอภาคกันทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติและมีความแตกแยกกัน ปัจจัยที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหา ในอดีตนั้นชุมชนอยู่อย่างสามัคคีและมีวิถีชีวิตแบบพอเพียงหรือมีวัฒนธรรมและศาสนาที่ทำให้ชุมชนอยู่อย่างมีความสุข มีความจำเป็นที่ต้องทำให้วิถีชีวิตดั่งเดิมกลับคืนมาและสอดคลองกับสถานการณ์ปัจจุบัน (สุทธิพงษ์ อุสาหะพงษ์สิน, 2567)

การส่งเสริมครอบครัวพัฒนาในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้แทนครอบครัวพัฒนา จำนวน 30 ครอบครัว โดยคัดเลือกครอบครัวพัฒนาที่สมาชิกในครอบครัวมีคุณสมบัติและมีกิจกรรมสมควรเป็นแบบอย่าง และต้องการเข้าร่วมโครงการฯ สามารถขยายผลสู่ครอบครัวอื่น ๆ ด้วยการจัดให้เป็นจุดเรียนรู้ชุมชนได้

การคัดเลือกครอบครัวพัฒนามาเป็นต้นแบบและร่วมเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา ดำเนินการโดยแกนนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านการฝึกอบรมจากจังหวัด หรือหลักสูตรการพัฒนาแล้วร่วมกับเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนา จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อแจ้งแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและคัดเลือกครอบครัวพัฒนาจากครัวเรือนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ซึ่งในระยะเริ่มต้น คัดเลือกอย่างน้อย 30 ครัวเรือนต่อหมู่บ้าน หรือเฉลี่ยร้อยละ 30 ของครัวเรือนทั้งหมด ให้กระจายไปตามคุ้มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน เมื่อพัฒนาเป็นครอบครัวต้นแบบได้แล้วจะได้ขยายผลสู่ครอบครัวอื่น ๆ ในคุ้มบ้านเดียวกันได้ทั่วทั้งหมู่บ้าน

กรมการพัฒนาชุมชน สนับสนุนงบประมาณสาหรับหมู่บ้านขยายผลในการฝึกอบรมหรือจัดเวทีให้การเรียนรู้แก่ครอบครัวพัฒนา เพื่อให้เข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเป็นครอบครัวต้นแบบในการพัฒนา ด้วยวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่มีความหลากหลาย ได้แก่ การจัดเวทีในหมู่บ้านและไปศึกษาดูงานที่หมู่บ้านพี่ หรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะสร้างความเข้าใจให้แก่ครอบครัวพัฒนาได้

การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของหมู่บ้าน เน้นให้ครอบครัวพัฒนาเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการฝึกวิเคราะห์ตนเองจากการทาบัญชีรับ-จ่ายครัวเรือน ซึ่งนำไปสู่การรู้จักตนเองและพึ่งตนเอง และการวางแผนชีวิต เรียนรู้จากเครื่องมือการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน 9 ตัวชี้วัด เพื่อให้ครอบครัวพัฒนามีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เชื่อมโยงสู่ระดับชุมชน และเรียนรู้เครื่องมือเกณฑ์ประเมิน 8 ด้าน 9 ตัวชี้วัด และเกณฑ์การประเมินความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน 3 องค์ประกอบ 9 ตัวชี้วัด ซึ่งเป็นเป้าหมายภาพรวมของการพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งการวางแผนในการไปศึกษาดูงาน

การไปศึกษาดูงานของครอบครัวพัฒนา มีจุดประสงค์เพื่อให้ประชาชนเห็นของจริงจากผลสำเร็จของการนาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน การพัฒนากลุ่ม

การพัฒนาหมู่บ้าน และนำมาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านของตนเองได้ จึงควรคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และบริบทของชุมชน เช่น ถ้าต้องการปรับทัศนคติ ตั้งปณิธานและเสริมสร้างพลังใจ อาจเลือกพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ลักษณะของกิจกรรมที่ดำเนินในหมู่บ้าน พออยู่ พอกิน

ผลที่ต้องการ คือ การดำเนินการเพื่อสร้างความเข้มแข็งทั้งระบบคิดและกิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเองให้ได้ ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย ส่งเสริมการออม ส่งเสริมการลดการใช้พลังงานการใช้พลังงานทางเลือกพลังงานทดแทน การปรับปรุงคุณภาพวัสดุเหลือใช้เพื่อใช้ประโยชน์ การการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน ส่งเสริมความสัมพันธ์และการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมในการช่วยเหลือกันทำงาน (การลงแขก) การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน การแก้ไข และฟื้นฟู ปัญหาจากสิ่งเสพติด เป็นต้น

อยู่ดี กินดี

ผลที่ต้องการ คือ การขยายความเข้มแข็งที่เกิดจากครอบครัวหรือปัจเจกขยายไปสู่ความร่วมมือ สร้างพลัง แบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน สร้างและพัฒนาระบบกลุ่มเพื่อยกระดับคุณค่าในชุมชน ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ การส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนากระบวนการผลิต การพัฒนาพลังงานทดแทน การพัฒนาแผนธุรกิจกลุ่มอาชีพ การเสริมสร้าง สวัสดิการชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ไว้ใช้ประโยชน์ในอนาคต เป็นต้น

มั่งมี ศรีสุข

ผลที่ต้องการ คือ การสร้างเครือข่ายในการสร้างมูลค่าและความร่วมมือการทางานที่ยากและอาจมีการประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มองค์กรอื่น ๆ จากทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตัวอย่างกิจกรรม เช่น จัดให้มีการฝึกปฏิบัติ เพิ่มพูนความรู้จากเครือข่ายที่มีประสบการณ์ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านการจัดสวัสดิการชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการอาชีพและเครือข่ายด้านอาชีพ กิจกรรมการเรียนรู้การบริการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจ เช่น กิจกรรมการบริหารจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

การจัดการความรู้ การดำเนินการและการเตรียมเป็นหมู่บ้านต้นแบบ

กลุ่มเป้าหมาย

- สำหรับการประเมินความอยู่เย็น เป็นสุข หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้านและชุมชน ตัวแทนครอบครัวในหมู่บ้านทุกครอบครัว หรือตัวผู้แทนชุมชน กลุ่มต่าง ๆ เพื่อประเมิน ระดับการพัฒนาของหมู่บ้านตามเกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบต้นแบบ

ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย (8 ด้าน 9 ตัวชี้วัด) และการประเมินความอยู่เย็น เป็นสุข หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้านและชุมชน (GVH) แบบมีส่วนร่วม

- สำหรับการจัดการความรู้ตัวแทนครอบครัวพัฒนาและผู้มีส่วนในการดาเนินกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน

วิธีการ

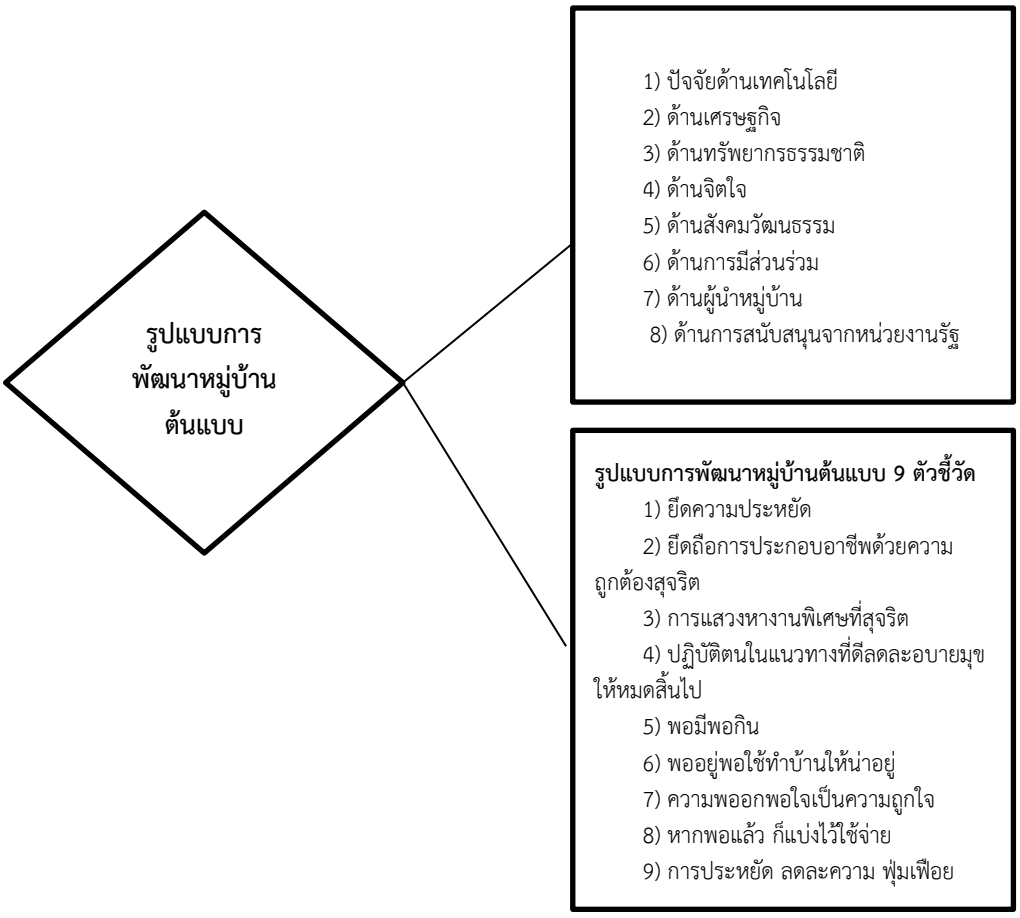
- จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการประเมินความอยู่เย็น เป็นสุข หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้านและชุมชนและการจัดการความรู้วิธีการปฏิบัติการพัฒนาหมู่บ้าน

- จัดการประชุมประเมินระดับการพัฒนาของหมู่บ้านตามเกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย (8 ด้าน 9 ตัวชี้วัด) และการประเมินความอยู่เย็น เป็นสุขหรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้านและชุมชน (GVH) แบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินหลังการพัฒนา โดยส่งผลการประเมินให้กรมฯ

- จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความรู้เรื่องวิธีการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาบุคคล พัฒนากลุ่ม พัฒนาเครือข่าย หรือกิจกรรมอื่นที่มีผลต่อการสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จัดทำเป็นเอกสารความรู้อย่างน้อย 1 ฉบับ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาและใช้เป็นชุดความรู้ในการขยายผลและฝึกวิทยากรประจำจุดเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ พร้อมรับการศึกษาดูงานจากผู้สนใจทั่วไป

รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านท่าบัว ตำบลท่าบัว อำเภอโพธิ์ทะเล จังหวัดพิจิตร

ตำบลท่าบัว เป็นตำบลที่มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง บึงสรรพงาย เนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่ ซึ่งในบึงมีบัวขึ้นอยู่มากมาย เกษตรกรจะเก็บมาบริโภคและจำหน่าย และในบริเวณนั้นมีแม่น้ำพิจิตร ไหลผ่านสมัยก่อนเกษตรกรและประชาชนทั่วไปจะใช้เรือในการสัญจรไปมาหาสู่กันและเรือนั้นจะจอดเป็นจุด ๆ เรียกว่า ท่า จึงเรียกติดปากกันว่า ท่าบัว จึงเรียกชื่อตำบลท่าบัว มียุทธศาสตร์การพัฒนา ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำ ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานการเกษตร และฐานชุมชนที่เข้มแข็ง ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมคุณภาพชีวิต เสริมสร้างสังคมคุณภาพ สันติสุขอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาขีดความสามารถทางการบริหารและบริการสู่สากล และส่งเสริมการท่องเที่ยว (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าบัว, 2567)

ภาพที่ 1 หมู่บ้านท่าบัว ตำบลท่าบัว อำเภอโพธิ์ทะเล จังหวัดพิจิตร: หมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุป

รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบ 8 ด้าน ประกอบด้วย 1. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี 2. ด้านเศรษฐกิจ 3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ 4. ด้านจิตใจ 5. ด้านสังคมวัฒนธรรม 6. ด้านการมีส่วนร่วม 7. ด้านผู้นำหมู่บ้าน 8. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ และ 2. รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบ 9 ตัวชี้วัด 1. ยึดความประหยัด คือ การรู้จักเก็บออมถนอมให้ทรัพย์สิน ใช้สิ่งของให้เกิดประโยชน์ คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือยฟังเฟ้อ 2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการ ดำรงชีวิตก็ตาม มีความเป็นอยู่ที่ดีการท่างานทุกอาชีพอย่าง สุจริตซื่อสัตย์ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น 3. การแสวงหางานพิเศษที่สุจริต ท่าเพื่อให้มีรายได้เพิ่มจนสามารถใช้จ่ายได้พอเพียง ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางในชีวิต หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก 4. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีลดละอบายมุขให้หมดสิ้นไป เป็นการลดสิ่งยั่วกิเลส การปฏิบัติตนเป็นคนดีเป็นผู้ไม่ประพฤติชั่วทางกาย วาจา และจิตใจ 5. พอมีพอกิน ปลูกพืชผักสวนครัวไว้

กินเองบ้าง ปลูกไม้ผลไว้หลังบ้าน 2-3 ต้น พอที่จะมีไว้ กินเองในครัวเรือน แบ่งให้เพื่อนบ้านบ้าง เหลือจึงขายไป 6. พออยู่พอใช้ทำบ้านให้น่าอยู่ ปราศจากสารเคมีกลิ่นเหม็น ใช้แต่ของที่เป็นธรรมชาติ รายจ่ายลดลง สุขภาพจะดีขึ้น เรื่องไฟฟ้าและน้ำประปา ช่วยกันประหยัด 7. ความพอ อกพอใจเป็นความถูกใจ พอใจ สมใจ ชอบใจ เหมาะควร พออกพอใจเป็นสภาวะจิตที่ปราศจาก ความเครียด เป็นความรู้สึกของบุคคล ในทางบวก ตามชอบความสบายใจ 8. หากพอแล้ว ก็แบ่ง ไว้ใช้จ่าย เมื่อมีรายได้แต่ละเดือนจะแบ่งไว้ใช้จ่าย 3 ส่วน เป็นค่าน้ำค่าไฟค่า โทรศัพท์ค่าจิปาถะ ที่ใช้ในครัวเรือนรวมทั้งค่าเสื้อผ้าค่าเครื่องใช้บางอย่างที่ชำรุด 9. การประหยัด ฉันจะยึดความ ประหยัด ตัดทอนรายจ่ายในทุก ๆ วันที่ไม่จ่าเป็น ลดละความ ฟุ่มเฟือย ซึ่งรูปแบบการเสริมสร้าง คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสร้างจากตนเองและพัฒนาที่ชุมชนโดยนำ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักซึ่งตนเองและพึ่งพากันและกันใช้ชีวิตอย่างพอดีมี จิตสำนึกในการใช้ชีวิตมีระดับการปฏิบัติรวมถึงการประหยัดต่าง ๆ จึงจะสามารถอยู่ในสังคม ไม่ ฟุ่มเฟือยสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือความสันโดษไม่อยากได้จนเกินตัวหรือ ทำให้ตนเองเดือดร้อนจึงเป็นหลักที่มั่นคงและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาชุมชน. (2562). *อธิบดี พช. ร่วมเปิดงานมหกรรมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบและการจัดแสดงจำหน่ายผลิตภัณฑ์สัมมาชีพชุมชนและ OTOP ระดับประเทศ*. สืบค้น 17 ตุลาคม 2567 จาก https://www.cdd.go.th/content/660121-1

ประทีป มากมิตร และอารีย์ สุขสวัสดิ์ .(2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จต่อการพัฒนาชุมชน พูนบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญกรุงเทพฯ. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 19(2), 95-105.

วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์. (2554). *ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.

สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียน สโตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุทธิพงษ์ อุสาหะพงษ์สิน. (2567). *แผนภาพเชิงระบบของโครงการ*. สืบค้น 17 ตุลาคม 2567 จาก https://happynetwork.org/paper/2981/info/diagram

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าบัว. (2567). *ยุทธศาสตร์การพัฒนา*. สืบค้น 17 ตุลาคม 2567 จาก https://www.thabua.go.th/plan/strategic/content/1347

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่คุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงาน*

EMPLOYING TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP TO BETTER WORK QUALITY OF LIFE

วาสิตา วิไลลักษณ์
Wasita Wilailak
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
Corresponding Author E-mail: wewamay2543@gmail.com

บทคัดย่อ

การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้นำด้านการคิดค้น การเสริมสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการโน้มน้าวความคิด ทำให้บุคลากรเห็นถึงความสำคัญของสิ่งที่ต้องปฏิบัติ มีคุณลักษณะที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่องค์กร รวมถึงสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งความเชื่อ ทัศนคติ การริเริ่ม สิ่งต่าง ๆ ที่เดิม ๆ ให้มีความทันสมัยมากขึ้น ใช้ประสบการณ์ทั้งหมดก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในองค์กร โดยส่วนใหญ่องค์กรวางกลยุทธ์ไว้ 7 องค์ประกอบ หรือที่รู้จักกันว่า 7S Model's Mckinsey คือ 1. โครงสร้าง (Structure) 2. กลยุทธ์ (Strategy) 3. ระบบ (Systems) 4. ทักษะ (Skills) 5. รูปแบบ (Styles) 6. บุคลากร (Staffs) 7. คุณค่าที่มีร่วมกัน (Shared Value) ที่ทำให้องค์กรต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการขององค์กร เพื่อเป็นส่วนช่วยให้องค์กรสามารถอยู่รอดได้ ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของบุคลากร นำไปสู่การพัฒนาองค์กร และประสิทธิผลขององค์กร เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สามารถทำให้สมาชิกในองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของความพึงพอใจหรือแรงจูงใจในด้านต่าง ๆ เพื่อหาเลี้ยงชีพในการดำรงชีวิตของตนเอง รวมทั้งให้องค์กรเกิดความมั่นคง และความก้าวหน้าให้เท่าทันต่อสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน โดยอยู่ในรูปแบบของเงินรายเดือน และปัจจัยอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดความสำเร็จของงาน การเป็นที่ยอมรับ มีความรับผิดชอบ และเกิดพัฒนาในสายงานอาชีพ ให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: หมู่บ้านต้นแบบ; คุณภาพชีวิต; เศรษฐกิจพอเพียง

*Received October 12, 2024; Revised November 17, 2024; Accepted November 20, 2024

Abstract

Innovative leadership is a requirement for transformational leadership. Encourage and inspire staff member to be enthusiastic about their work and having the ability to persuade opinions making staff members understand how important the tasks. Contains attributes that serve as excellent models for the organization, including bring about changes in attitudes, ideas and improving out of date things. Making use of all experiences for the good of impact on the standard quality of life in an organization. The McKinsey 7S Model, which defines strategy for most companies, consists of seven elements: 1. Structure, 2. Strategy, 3. Systems, 4. Skills, 5. Styles, 6. Staff, and 7. Shared Values. Consequently, the company need staff members who have the knowledge and abilities necessary to satisfy its requirements. Contribute to the organization's their well-being, which is crucial for the staff members. Leading to organizational development and organizational effectiveness. Due to its nature that it is a process that permits staff members to participate in work demonstrates how different topics' intentional force and satisfaction. To support themselves financially and to build an effective, forward-thinking organization that is resilient to both internal and external influences in the form of salary and additional factors that encourages workers to work cheerfully. A strategy has begun to produce new things. Resulting in excellent work accepted responsibility. Additionally, the professional path will continue to be developed in order to be relevant in the future.

Keywords: Leadership; Transformational Leadership; Work Quality of Life

บทนำ

คุณภาพชีวิตในการทำงาน ถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญ และเป็นเครื่องมือเพื่อการสนับสนุนการทำงานของบุคลากรในองค์กร อีกทั้งปัจจุบันองค์กรหลาย ๆ แห่งได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก ทั้งส่วนของความก้าวหน้า และการเรียนรู้ของบุคลากรเอง ดังนั้น ในด้านพฤติกรรมมนุษย์ คุณภาพชีวิตในการทำงานจึงหมายถึงการรับรู้และความคิดของบุคลากรที่มีต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ขององค์การในหลากหลายมิติว่าตอบสนองความต้องการของบุคลากรได้จนทำให้เกิดสภาพการทำงานที่ดีหรือไม่ (คมกฤช นันทะโรจพงศ์, 2564)

คุณภาพชีวิตในการทำงาน

คุณภาพชีวิตในการทำงาน มีทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องหลากหลาย ดังนี้

องค์การอนามัยโลก (WHO) (วาริณี โพธิราช, 2558) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม และค่านิยม ณ เวลานั้น มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง และมาตรฐานของแต่ละบุคคลขึ้น เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของบุคลากร ประกอบด้วย 4 มิติ ดังนี้ 1. มิติด้านสุขภาพกาย (Physical) 2. มิติด้านสุขภาพจิต (Psychological) 3. มิติด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) 4. มิติด้านสภาพแวดล้อม (Environmental) ซึ่งทุกมิติจะต้องสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐาน 5 ขั้นของมนุษย์ ที่กำหนดโดยนักจิตวิทยาชื่อ Maslow (นพดล ฤทธิโสม, 2558) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการพื้นฐานของมนุษย์กับการจูงใจของบุคลากรในการทำงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นพีระมิด มีการเรียงลำดับขั้นจากระดับต่ำที่สุดไปยังระดับสูงที่สุด เมื่อมนุษย์ตอบสนองต่อความต้องการในระดับหนึ่งแล้ว ก็จะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้นตามลำดับต่อไป โดยประกอบไปด้วย 5 ขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีพและการมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย สะดวกสบาย หรือที่เรียกว่าปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

2. ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง คือ ความต้องการความปลอดภัยจากความรุนแรงและการขโมย รวมถึงได้รับความรู้สึกที่มั่นคง และได้รับสวัสดิภาพ ความปลอดภัยทางสุขภาพ และการเงิน (The Master Class Staff, 2020)

3. ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) เป็นขั้นที่สามของความต้องการของมนุษย์ คือพันธมิตร และครอบครัว โดยทางกายภาพ และอารมณ์ การได้รับความสำคัญทางความรู้สึกเป็นคนสำคัญ การเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในสังคมและกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงของกลุ่ม สมาชิกในองค์กร การเป็นสร้างความทีม

4. ความต้องการยกย่อง (ความภูมิใจในตนเอง) เป็นขั้นเริ่มต้นสู่ความนับถือความต้องการมีศักดิ์ศรี โดยเริ่มจากการเคารพตัวเอง การให้คุณค่าในตัวเอง ความมั่นใจในศักยภาพในการเติบโต และการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะต้องตั้งอยู่บนการตระหนักรู้และการเคารพผู้อื่น

5. ความต้องการสำเร็จในชีวิต เป็นขั้นสูงสุดของความต้องการของมนุษย์ บางครั้งเรียกว่า การบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคล โดยอาศัยการศึกษา อบรม เรียนรู้ และพัฒนาทักษะ

จากทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์นี้ สามารถแบ่งความต้องการแบ่งได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1. ความต้องการในระดับต่ำ (Lower Order Needs) ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 2 และ 3 ตามลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ได้แก่ ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทาง

สังคม) 2. ความต้องการในระดับสูง (Higher Order Needs) ประกอบด้วย ความต้องการในขั้นที่ 4 และ 5 ตามลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ได้แก่ ความต้องการการยกย่อง (ความภูมิใจในตนเอง) และความต้องการความสำเร็จในชีวิต

คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง กระบวนการสนับสนุนให้บุคลากรเกิดการทำงานอย่างมีความสุขทั้งทางภายในและภายนอกจิตใจที่ดี ซึ่งเกิดเป็นความพึงพอใจที่ได้จากค่าตอบแทน สวัสดิการ หรือปัจจัยอื่นใด ที่ได้จากปฏิบัติงาน และเป็นการตอบสนองต่อความคาดหวังและความต้องการทั้งร่างกายและจิตใจ Deramotte & Takezawa กล่าวว่า ความหมายของคุณภาพชีวิตการทำงานมีหลายแง่มุม ดังนี้ (วาริณี โพธิราช, 2558)

1. ความหมายอย่างกว้าง หมายถึง ความต้องการพัฒนาองค์กร และโดยเฉพาะบุคลากรในองค์กร โดยการให้การส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมต่อองค์กรและเพื่อนร่วมงาน

2. ความหมายอย่างแคบที่สุด หมายถึง ส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ประกอบด้วย ค่าตอบแทน สภาพแวดล้อมในการทำงาน การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความก้าวหน้าในสายอาชีพ ความพึงพอใจ แรงจูงใจ สิ่งกระตุ้นในการทำงาน

3. แง่ที่มีความหมายเทียบเท่าได้กับการทำงานเยี่ยงมนุษย์ หมายถึง ความเท่าเทียมกันในสังคม รวมถึงการทำงานโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภายใต้สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี โดยมีแนวทาง และวิธีการปฏิบัติที่เกิดความพึงพอใจ จนเกิดเป็นการตัดสินใจ รวมถึงการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อผลลัพธ์ที่ดีขององค์กร และบุคลากร ตามลำดับ

สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน หมายถึง การที่องค์กรมีกระบวนการที่ตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรทั้งทางร่างกายและจิตใจ เกิดเป็นความพึงพอใจแก่บุคลากรที่อยู่ในรูปแบบของเงินรายเดือน สวัสดิการ และปัจจัยอื่น ๆ จนเกิดเป็นแรงจูงใจ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคลากร ทั้งทางด้านความคิด และพฤติกรรมที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร

ความจำเป็นคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี

การมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นการสะท้อนถึงความสมดุลของชีวิตและการทำงานที่ดี นั่นหมายความว่า หากบุคลากรสามารถบริหารจัดการทั้งเวลา ทรัพยากร บุคคลได้อย่างดีแล้ว จะก่อให้เกิดความสุขในชีวิต ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติงานย่อมเกิดประสิทธิภาพที่ดี ทั้งนี้นอกจากตัวบุคลากรเองแล้ว สภาพแวดล้อมรอบตัว รวมถึงกลุ่มคนรอบตัว ก็ต้องคอยให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ องค์กรคือส่วนหนึ่งที่ต้องให้การสนับสนุน ซึ่งจำเป็นต้องสร้างแรงกระตุ้น หรือแรงขับเคลื่อนในการผลักดันให้ชีวิตในการทำงานของบุคลากรมีความสุขในการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี (ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงฆาร, 2564) โดยปัจจุบันองค์กรมีการใช้เครื่องมือในการพัฒนาและบริหารองค์กร รวมถึงบุคลากรให้เกิดความก้าวหน้า และประสบ

ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่งผลไปถึงคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในองค์กร อีกด้วย เรียกว่า 7S Model Mckinsey มี 7 ประการ ดังนี้

1. โครงสร้าง (Structure) เป็นการจัดรูปแบบองค์กร ให้ทราบถึงการวางความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหรือสายงาน รวมถึงการกำหนดหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานและการบังคับบัญชาของสายงานให้ชัดเจน โดยแสดงในรูปแบบผังส่วนแบ่งงาน (Organization Chart) ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามนโยบายของผู้บังคับบัญชา ทำให้เห็นภาพโดยรวมขององค์กรในการบริหารจัดการองค์กร และมีรูปแบบที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

2. กลยุทธ์ (Strategy) เป็นแผนการในการบริหารและพัฒนาองค์กร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการขององค์กร และเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในขององค์กร จะช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาวได้ ซึ่งกลยุทธ์ต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจขององค์กรอย่างชัดเจน และเป็นเครื่องมือในการพิจารณาความสัมพันธ์และความสอดคล้องขององค์ประกอบที่มีต่อองค์กร หากมีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดี จะสร้างผลลัพธ์ที่ดีเช่นกัน

3. ระบบ (Systems) เป็นกระบวนการที่มีการจัดการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน หรือระเบียบการปฏิบัติที่ทำกันเป็นประจำ รวมถึงการตัดสินใจของผู้บริหาร เมื่อมีการปรับเปลี่ยนองค์กร จะให้ความสำคัญกับระบบการทำงานเป็นอันดับแรก

4. ทักษะ (Skills) คือ สมรรถนะในการทำงานของบุคลากร หรือความสามารถในการปฏิบัติงาน ซึ่งทักษะนี้จะต้องสอดคล้องกับงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนกลยุทธ์ เพื่อให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. รูปแบบ (Styles) เป็นการบริหารของผู้บริหารระดับสูงที่มีรูปแบบในการบริหารองค์กรอย่างชัดเจนรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้บริหารภายในองค์กร และภาพพจน์ของผู้ที่อยู่ในความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร

6. บุคลากร (Staffs) คือ ผู้ที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กร ที่มีความสามารถ ทักษะที่สอดคล้องกับงาน มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร และเต็มใจที่จะก้าวไปพร้อมกับองค์กร อีกทั้งรู้จักที่จะพัฒนาตัวเอง เพื่อความก้าวหน้าในสายงานอาชีพ โดยมีการจูงใจทั้งภายนอกและภายใน เช่น ผลตอบแทนเงินเดือน สวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น

7. คุณค่าที่มีร่วมกัน (Shared value) เป็นความเชื่อ ความคิด หรือความคาดหวังที่ทางองค์กรกำหนดไว้ตามจุดมุ่งหมายที่องค์กรต้องการ เป็นมาตรฐานที่บุคลากรยอมรับ จนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน หรือการวางคุณค่าที่มีร่วมกันเป็นศูนย์กลางของทุกองค์ประกอบในองค์กร เพื่อพัฒนาองค์ประกอบของโครงสร้าง (Structure) กลยุทธ์ (Strategy) ระบบ (Systems) ทักษะ (Skills) รูปแบบ (Styles) และบุคลากร (Staffs) หากองค์ประกอบใดขององค์กรเปลี่ยนไป จะส่งผลกระทบต่อคุณค่าที่มีร่วมกันอย่างเห็นได้ชัดเจน

หากกล่าวถึงแนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงาน ก็จะสามารถนึกถึง ทฤษฎี 2 ปัจจัยของ Herzberg (กมลพร กัลยาณมิตร, 2559) ซึ่งได้กล่าวถึง ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรในองค์กร โดยประกอบไปด้วย 2 แนวคิด คือ แนวคิดที่มีขอบเขตจากความพึงพอใจไปสู่ความไม่พึงพอใจ โดยได้รับอิทธิพลจากปัจจัยที่ส่งเสริมแรงจูงใจ และแนวคิดที่มีขอบเขตจากความไม่พึงพอใจ ไปสู่การไม่มีความไม่พึงพอใจ โดยได้รับอิทธิพลจากปัจจัยที่ส่งเสริมอนามัย ซึ่งปัจจัยจูงใจกับปัจจัยอนามัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลถึงความพึงใจในการทำงานของบุลคลากรอย่างยิ่ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยจูงใจ (ปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นในการปฏิบัติงาน) เป็นปัจจัยภายในที่เป็นความต้องการภายในของบุคลากรในองค์กร หรือเป็นแรงจูงใจ เพื่อสร้างความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร ซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติงานโดยตรง เกิดเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน นำไปสู่ทัศนคติที่มีต่อองค์กรในเชิงบวกประกอบด้วยปัจจัย 5 ด้าน ดังนี้

1.1 ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน คือ การทำงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผนเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา และเมื่องานประสบความสำเร็จ บุคลากรก็จะเกิดความพึงพอใจในความสำเร็จนั้น

1.2 การถูกยอมรับ คือ การถูกยอมรับจากคนรอบตัว หรือได้รับการเคารพสรรเสริญในความรู้ความสามารถในสิ่งที่คนรอบตัวหรือสังคมได้มอบให้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ การจะถูกยอมรับจะต้องเริ่มตนจากการเคารพตัวเอง เข้าใจตัวเองอย่างถ่องแท้ จึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างแท้จริง

1.3 ความก้าวหน้าในอาชีพ คือ การได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเอง เช่น การฝึกอบรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การศึกษา เป็นต้น ซึ่งส่งผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพ และการได้รับตำแหน่งที่สูงขึ้น

1.4 ลักษณะงาน คือ เป็นการดึงดูดความสนใจให้เกิดความท้าทายในการทำงาน ความยืดหยุ่น การสร้างคุณค่าให้กับงานและตนเอง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำงานเกิดความต้องการที่จะทำงาน พัฒนา และแรงจูงใจในการทำงาน

1.5 ความรับผิดชอบ คือ การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย โดยการควบคุมตัวเองให้ปฏิบัติงาน ด้วยความตั้งใจ อุตสาหะ และความเอาใจใส่ต่องานที่ทำให้สำเร็จไปได้ด้วยดีตามเวลาที่กำหนดไว้ รวมถึงการมีส่วนร่วมในปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย โดยการแบ่งความรับผิดชอบของงานในแต่ละคนให้มีปริมาณและลักษณะงานที่มีความเหมาะสม

2. ปัจจัยอนามัย (ปัจจัยที่ไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน) เป็นปัจจัยที่ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดความต้องการในการปฏิบัติงานได้ ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่บุคลากรต้องได้รับ จึงไม่สามารถที่จะทำให้เกิดการสร้างแรงจูงใจภายในซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 10 ด้าน ได้แก่

2.1 การวางนโยบาย และการบริหารภายในองค์กร คือ การจัดการภายในองค์กร ซึ่งผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการสร้างเป้าหมายร่วมกันภายในองค์กร ตั้งแต่ระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร แล้วจึงวางนโยบายและกลยุทธ์ในการบริหารที่ชัดเจน สู่การปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จภายในองค์กร

2.2 การบังคับบัญชา คือ การควบคุม กำกับดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความยุติธรรม และการให้คำแนะนำในฐานะที่ปรึกษา การมอบหมายงานมีความชัดเจน คอยรับฟังปัญหาและความคิดเห็น มีการแบ่งสายงานบังคับบัญชาอย่างชัดเจน มอบหมายงานและกระจายงานอย่างทั่วถึงแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

2.3 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา หมายถึง ผู้บังคับบัญชาเห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน รวมถึงความเข้าอกเข้าใจกัน ด้วยความจริงใจและการให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชา

2.4 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยความเข้าอกเข้าใจกัน เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คอยช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเมื่อมีปัญหา และมีความสามารถในการทำงานร่วมกันด้วยความจริงใจต่อกัน

2.5 ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา หมายถึง การติดต่อ ไม่ว่าจะเป็นกิริยาหรือวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สามารถทำงานร่วมกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เช่น ความสนิทสนม ความจริงใจ ความร่วมมือและการได้รับ ความช่วยเหลือจากผู้ใต้บังคับบัญชา

2.6 ตำแหน่งงาน คือ ระดับในการปฏิบัติงาน หน้าที่ ความรับผิดชอบและอำนาจในการบริหารงานตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ โดยมีความก้าวหน้าในสายงานอาชีพตามลำดับ ซึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละบุคคลที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานนั้น ๆ

2.7 ความมั่นคงของงาน หมายถึง ความมั่นคงในหน้าที่การงาน ซึ่งเป็นความรู้สึกของบุคลากรที่มีต่อองค์กร รวมถึงความยั่งยืน และผลลัพธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่องในองค์กร ทำให้องค์กรเป็นองค์กรมีการพัฒนาแห่งความยั่งยืน

2.8 ชีวิตส่วนตัว คือ กิจวัตรประจำวันของแต่ละบุคคล ทั้งการนอน การออกกำลังกายหรือการทำงาน โดยการทำงานบางอย่างอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตส่วนตัวได้ บุคลากรจึงต้องมีความสามารถในการจัดการชีวิตของตัวเอง เพื่อให้มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัวได้อย่างมีคุณภาพ

2.9 สภาพแวดล้อมในการทำงาน คือ สิ่งที่อยู่รอบตัวหรือสภาพแวดล้อมในที่ทำงาน เพื่ออำนายความสะดวกต่อบุคลากรในขณะทำงาน รวมถึงบรรยากาศในการทำงานที่ดี นำไปสู่การกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ได้ รวมถึงทำให้เกิดความพึงพอใจของบุคลากรต่อการทำงาน

2.10 ค่าตอบแทน และสวัสดิการ คือ ผลตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้แก่บุคลากรในองค์กรจากการทำงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง รางวัลพิเศษตอบแทน สวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น โดยมีการเลื่อนขั้นเงินเดือนตามความเหมาะสมและเป็นธรรม ทำให้บุคลากรเต็มใจที่จะทำงานให้แก่องค์กร และเกิดความพึงพอใจต่อองค์กร เพื่อจูงใจและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทั้งบุคลากรและองค์กรอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ความจำเป็นของคุณภาพชีวิตในการทำงานถือเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำให้เกิดความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน สามารถจัดการเวลาให้เหมาะสมระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว อีกทั้งช่วยลดความเครียดของบุคลากร ส่งเสริมความพึงพอใจในทางที่ดีในการทำงาน รวมถึงทำให้บุคลากรมีความสุข มีสุขภาพที่ดีทั้งทางกายและทางใจ ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กรอีกด้วย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ต่อความสำเร็จขององค์กร เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต้องมีความสามารถในการชักจูง ผลักดัน สร้างแรงจูงใจให้ผู้คล้อยตาม เห็นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ซึ่งผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง เป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงให้องค์กรเป็นองค์กรที่มีคุณภาพและเป็นองค์กรอย่างยั่งยืน โดยนักวิชาการได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหลายความหมายไว้ ดังนี้

ชำนาญ คำปัญโญสีโนทัย (2559) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถในการใช้กระบวนการของผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเรื่องของทัศนคติของสมาชิกคนในองค์กร และต่อการสร้างความผูกพันสำหรับพันธกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ขององค์กร รวมถึงเพิ่มอำนาจให้แก่ผู้ร่วมงานในการดำเนินงานที่เหนือความคาดหวังปกติ โดยใช้วิธีการคิดใหม่ ๆ เพื่อความสำเร็จของงานตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

นพดล ไชยสุระ (2560) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ระดับความคิดเห็นทัศนคติ พฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรหรือการทำงานที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความพยายามของบุคลากรในองค์กรให้มีระดับที่สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังให้เป็นผลในการปฏิบัติเกินกว่าความคาดหวังในการพัฒนาความสามารถไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยแสดงถึงบทบาทที่เป็นแบบอย่าง ทำให้บุคลากรในองค์กรเกิด ความไว้วางใจ ตระหนักรู้ถึงภารกิจหน้าที่วิสัยทัศน์ ทำให้องค์กรเกิดความก้าวหน้าต่อไป

ถวิล ศรีใจงาม (2560) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบ เป็นผู้ที่ให้คำมั่นสัญญาอย่างเปิดเผย มีจิตใจที่เป็นกลาง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาและบริหาร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรอย่างสร้างสรรค์ และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน ริเริ่มถึงวิสัยทัศน์ มีความเชื่อในองค์กร ทั้งตัวขององค์กร ผลการปฏิบัติงาน

และบุคลากรในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง รวมถึงมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณค่า สร้างความสันพันธ์ที่ดี สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ให้การรับฟังอย่างทั่วถึง เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยแสดงออกถึงพฤติกรรมเชิงรุก กล้าตัดสินใจ กล้าเสี่ยง

จากที่กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบของการเป็นผู้นำที่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจและการกระตุ้นให้บุคลากรหรือทีมงานมีความมุ่งมั่น พัฒนาไปในทิศทางใหม่ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการสร้างความเชื่อมั่นให้กับทีมงาน เพื่อให้มีความพร้อมในการรับมือกับความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ อย่างมีคุณภาพ

สรุป

เมื่อองค์กรมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดี สามารถนำพาบุคลากรในองค์กร กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง และเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่บีบบังคับให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติ หรือการทำงาน เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนา และอยู่รอดได้ อีกทั้งเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง สามารถเตรียมความพร้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ทิ้งผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ข้างหลัง และไม่เกรงกลัวต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร สามารถจัดการปัญหาในการทำงาน รวมถึงการได้รับการสนับสนุนที่ดีจากครอบครัว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน สังคม และองค์กรย่อมเป็นการสร้างความพึงพอใจ และสร้างไว้วางใจต่อองค์กร ทำให้แรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลง นำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลพร กัลยาณมิตร. (2559). แรงจูงใจ 2 ปัจจัย พลังสู่ความสำเร็จ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(3), 175-183.

คมกฤช นันทะโรจพงศ์. (2564). คุณภาพชีวิตในการทำงานและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกขององค์การของบุคลากรในอุตสาหกรรมโลหะและวัสดุ: การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอล. *วารสารการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 13(2), 109-129.

ชำนาญ คำปัญโญสีโนทัย. (2559). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน* (ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ถวิล ศรีใจงาม. (2556). *การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

นพดล ไชยสุระ (2560). *อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมองค์กรและธรรมาภิบาลต่อประสิทธิผลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นพดล ฤทธิโสม. (2558). *กลยุทธ์การเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูสังกัดกรุงเทพมหานคร* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

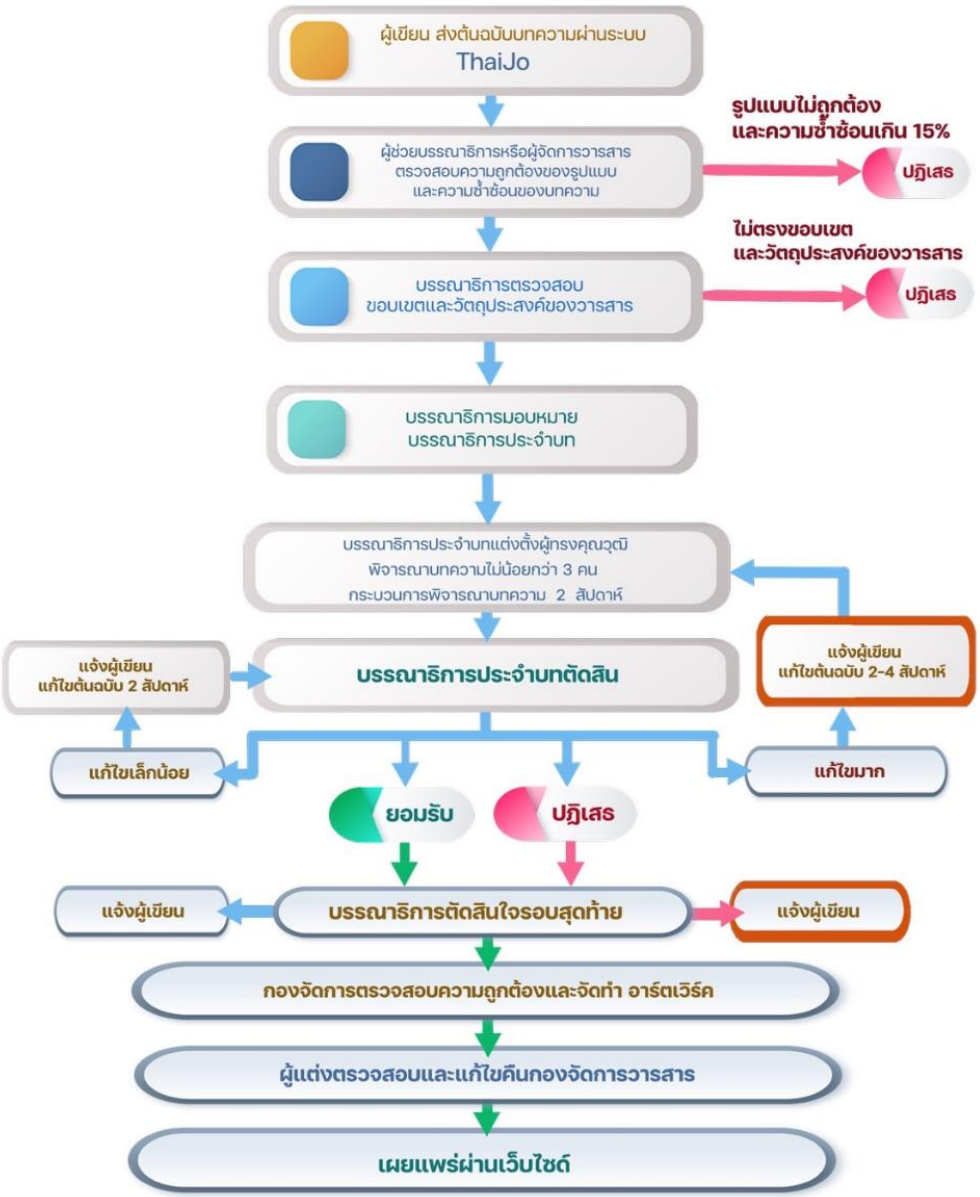
ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงฆาร. (2564). *องค์ประกอบ 7 ประการภายในองค์กรซึ่งต้องทำให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน*. สืบค้น 13 สิงหาคม 2567, จาก https://shorturl.asia/2sFSg

วาริณี โพธิราช. (2558). *คุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย* (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

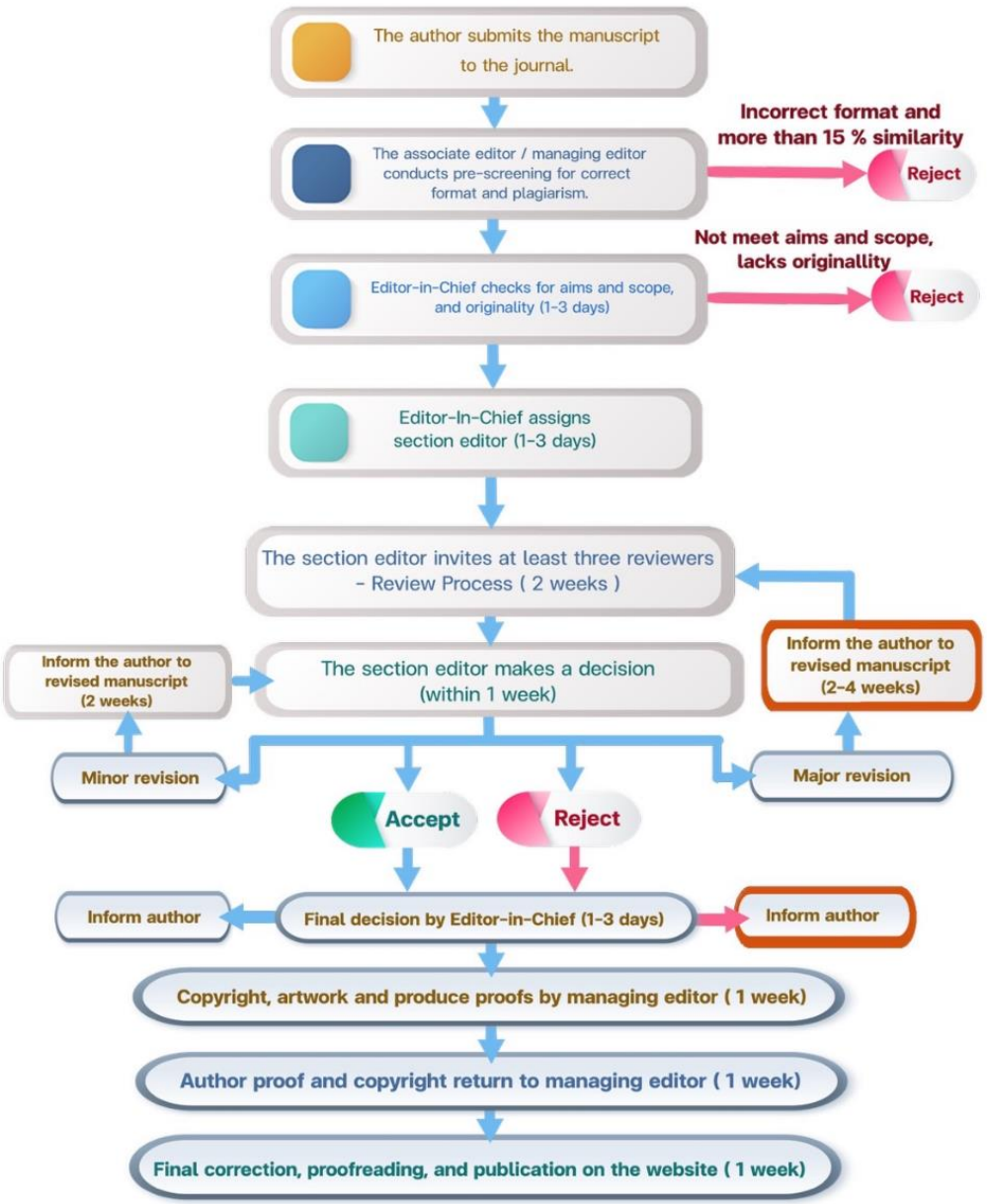
The Master Class Staff. (2020). *What Are the 5 Levels of Maslow's Hierarchy of Needs?*. Retrieved August 15, 2020, from https://shorturl.asia/yfxot

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

Peer Review Process

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง**ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (องฺ.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิติวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา*./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อหนังสือ*/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./(เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวีระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม.* (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร,*/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/*ชื่อสารานุกรม*/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์*,/เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อวิทยานิพนธ์*/(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./(ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./(ปีที่เผยแพร่)./*ชื่อเรื่อง*./สืบค้น วัน เดือน ปี,/จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http:/www.dhammathai.org/thailand/thailand.php

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ)./*ราชกิจจานุเบกษา*./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./(ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์*./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เชียร์พระสอนศีลธรรม. *ไทยรัฐ*. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./(Year)./*Title of Tripitaka*./ Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./(Year)./*Title of the book*/(Edition ed.)./ Location:/Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.). New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./(Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.),/*Title of the book*/(xth ed.)./(pp-pp)./Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L. (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./(Year)./Title of Article./In *Title of Encyclopaedia*/(Pages)./Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In *Encyclopedia of Education*. Collected edition of specific issues, 4th rank

(pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./(Year)./Title of Article./*Title of Journal*,/Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./(YY, MM DD)./Colum Name./*Title of Newspaper*./Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./(Year)./*Title*/(Doctoral or Master's thesis or dissertation)./ Location:/Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiyaphum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./(YY, DD MM)./ Position./(Interview).

Anuchid, P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./(Year)./*Title*/ Retrieved MM DD, Year,/from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https://thebuddhist centre.com/text/who-was-buddha.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผลการวิจัยพบว่า.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยพร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม .....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน .....

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http:/www.dhammathai.org/thailand/thailand.php.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https:/thebuddhistcentre.com /text/who-was-buddha.

James, C. (2013). *Office markets & public policy.* Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1. 2. and 3. Populations and sample, research tools, Data collection, Data analysis, Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research findings)

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions .....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any)

Table explanation .....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given fund to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, "I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords:3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt) เขียนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆในการเขียนบทความวิชาการ

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt)

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation

Conclusion (18 pt)

(16 pt)

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.